R. P. FRANCISCI
AMICI
CONSENTINI E SOCIETATE IESV,
S. THEOL. DOCTORIS,
AC PROFESSORIS IN COLLEGIIS
AQVILANO,
NEAPOLITANO, GRÆCENSI, VIENNENSI,
NVNC VNIVERSITATIS GRÆCENSIS CANCELLARII;
CVRSVS THEOLOGICI.
TOMVS SECVNDVS,
DE ANGELIS.

ANTVERPIÆ,
Apud GVILIELMVM LESTEENIVM, via vulgo Hoochstraet dicta,
sub Pellicano aureo, M.DC.L.
Cum Privilegio Cæsareo & Regio.

R. P. FRANC. AMICI
E SOCIETATE IESV
CVRSVS THEOLOGICI
TOMVS SECVNDVS.
DE ANGELIS.
PROOEMIVM.

Xplicatâ naturâ diuinâ, eiúsque processionibus ad intrà, explicanda sunt opera eiusdem ad extra, inter quæ principem locum tenet Angelica natura secundùm *Dionysium*, Primum opus diuini exemplaris, imago Dei, inuisibilis lucis expressa manifestatio; increatæ pulchritudinis expressio, signaculum diuinitatis, præstantior homine, simillima Deo, cælorum moderatrix, sublunarium præses, mortalium custos & ductrix, *Platone* ipso teste, mundi ornamentum, diuinæque perfectionis lucidissimum speculum; ac totius corporeæ substantiæ gubernatrix, Authore *August* 8 *de Gen. ad lit. c.20. & 24.* Porrò Angelos Peripatetici intelligentias, seu separatas substantias; Platonici dæmones medios inter Deum & homines; Stoici Genios; Ecclesiastici Scriptores, sumpto nomine ab officio, Angelos appellant: ἄγγελος enim Græcè, Latinè Nuncius dicitur, eo quòd sint internuncij inter homines & Deum in negotio salutis: *Omnes quippe administratorij sunt spiritus in ministerium missi, propter eos qui hæreditatem capiunt salutis*, Hebr. 1. *Si eius ergo naturæ nomen quæris*, inquit August. *in Psal* 103. *Spiritus est, si officium, Angelus est: ex eo quod est, spiritus est; ex eo quod agit, Angelus est.* De Angelis Scholastici cum Mag. disputant *in 2. à dist. 2. vsque ad 11. inclusiuè*, & Thomistæ cum Angelico 1. *p. qu. 50. vsque ad 75.* exclusiuè. Ex Patribus Areopagita *lib. de Cælesti Hier.* Origenes *lib. 1. Periar.* Theodoretus *lib. 3. de curandis affect.* Damascenus *lib. 2. de Fide cap 3 & 4.* August. *de Ciuit. Dei lib. 8. 9. 10. 11. 12. & de Gene. ad lit. lib. 4. & 11. & in Enchir. à cap. 57.* Anselmus *de casu diaboli*, Gregorius *Hom. 34. in Euang* Bernardus *lib 5. de consider. & alij.* Angelorum patrocinio suffultus, ea de ipsorum natura & attributis disputabo, quæ difficiliora sunt, & digna Theologo.

DISPVTATIO PRIMA.
De Angelorum existentiâ.

1. *Fide supernat. certum dari Angelos.*

DVPLEX est certitudo, altera naturalis ex principiis naturæ, altera supernaturalis ex principiis Fidei. Quoad posteriorem, constat Catholicâ, fide dari angelos, naturâ intellectuales hominibus superiores: ex plurimis scripturæ oraculis, quæ de illis apertam mentionem faciunt: contra *Sadducæos Act. 23.* ita definit Concilium Lateran. *Vtramque de nihilo Deus condidit creaturam, corporalem & spiritualem, Angelicam scilicet & mundanam, deinde humanam communem, ex spiritu & corpore constitutam.* Sola controuersia superest de certitudine naturali. De qua

2. *An naturaliter certum?*

Prima sententia affirmat, omninò esse naturaliter certum dari substantias Angelicas: Est *Marsilij in 2. q. 2. a. 1. concl. 1. Bannez 1. p. q. 50. a. 1. §. Secunda pars; Zumel ibid. q. 1. Suarez in Metaph.*

disp 35. *sec.* 1. *dicto* 2. Cuius fundamenta infrà.

3. *Sent. negans sequenda.* Secunda sent. negatiua *Valen.* 1. *p. q.* 50. *qu. suâ* 1. *pu.* 1. negantis, id euidenter demonstrari posse, sed tantùm probabiliter; quæ probabilior. Ex triplici cap. solet opposita demonstrari; ex motu cœlorum: sic *Philos.* 8. *Physi.* 2. & 12. *Metaph.* Cæli mouentur, & non à se, cùm animati non sint; igitur ab extrinsecâ intelligentiâ. dantur igitur intelligentiæ cælorum motrices. Sed facilè negari posset minor: quia moueri possent à solo Deo, vt *Albertus* inclinat *in* 2. *dist.* 14. *ar.* 6.

4. *Ratio ex perfectione Vniuersi:* Ex perfectione Vniuersi sic probat *S. Tho* 1. *p. q.* 50. *a.* 1. & 2. *con. gent. c.* 46. Necesse est, ponere hoc Vniuersum quoad omnes gradus entis perfectum; non esset autem quoad omnes gradus entis perfectum, nisi contineret immateriales substantias: tum quia perfectio Vniuersi consistit in assimilatione ad suum principium: quod est immateriale & incorporeum: tum quia intellectualitas est supremus gradus entis, quo superior fingi non potest: ergo si eo careret hoc Vniuersum, careret supremâ perfectione entis. Nec refert, quòd hic gradus reperiatur in homine; nam in eo non reperitur perfectus & consummatus, sed imperfectus & inchoatus; vnde debuit in aliquâ naturâ superiore creari perfectus & consummatus quoad omnem suam naturalem perfectionem. Maior prob. finis cuiuscumque agentis, præsertim Dei, qui est summè bonus, est seipsum communicare perfectissimo modo quantum effectus ipse capax est.

5. Neque dicas, eodem discursu probari, illud condi debuisse perfectius & perfectius, quoad omnes species perfectiores possibiles: tum quia hæ solùm faciunt ad materialem perfectionem vniuersi, cuius formalis perfectio consurgit tantùm ex diuersis gradibus entis, afferentibus diuersas operationes à materiâ eleuatas; cuiusmodi sunt gradus corporis, Viuentis, Sensitiui, Rationalis, & Intellectualis omninò à materiâ independentis: multiplicatio autem eorumdem graduum solùm facit ad materialem perfectionem totius: tum quia gradus entis sunt finiti, species infinitæ: potuerunt ergo illi omnes creari, non hæ; cùm finitum producibile sit infinitum improducibile.

6. *non conuincit,* Hæc ratio etsi probabilissima sit, demonstrationis nomen non meretur: quia cùm omnis communicatio ad extra, libera Deo sit, quippe qui nullam ex eâ intrinsecam perfectionem acquirit, non est ratio quæ conuincat, debuisse Deum has naturas perfectè intellectrices in hoc vniuerso de facto condere.

7. *vt nec magica incantationes.* Ex arreptitiis & magicis incantationibus, sic aliqui ratiocinantur: Multa in his experimur, quæ non nisi ad superiorem aliquam naturam referri possunt: vt patet in iis, qui supra captum interdum Latinè, Græcè, & Hebraicè loquuntur, secreta pandunt, longinqua diuulgant. Hæc natura nequit esse Deus; nam hæc sæpe exerceri videmus ad malum finem, cuius causa particularis Deus esse non potest: esset autem, si ipse extraordinario concursu vteretur ad hæc opera exercenda. Contrà: hæc omnia fieri possunt virtute animarum separatarum, quarum vim hæc opera non excedunt, vt sentit *Plotinus apud August.* 9. *de Ciuit. cap.* 11.

8. *Nec translatio corporum.* Alia ratio mihi olim occurrit, quâ planè putabam angelicas substantias demonstrari; sc. velocissima translatio corporum per aërem ad malum finem facta, vt sæpè fit in magicis incantationibus: nam hic modus non solùm mihi videbatur excedere virtutem animæ coniunctæ, sed etiam separatæ; cuius vis motrix nequit esse maior in corpora seiuncta, quàm in proprium sibi vnitum: sed in proprium corpus tantam vim non habet; ergo nec in aliena.

Verùm re maturiùs consideratâ, neque hæc ratio omninò conuincit; nam licet talem motum efficere non possent singulæ animæ separatæ, efficere tamen possent plures simul coniunctæ, ad quarum multiplicationem, sicut augeretur vis motiua, ita & motus, vt constat de pluribus trahentibus ac propellentibus pondus, qui alioqui singuli trahere ac propellere non possent. Quare omnibus perpensis probabiliorem censeo secundam sent. 9.

DISPVTATIO II.

De principio productiuo Angelorum.

SECTIO PRIMA.

An omnes Angeli sint à Deo immediatè producti?

PRIMVS error fuit Hermanni Risuic, cuius meminit *Alphon. de Castro, Hæresi, Angelus*, qui docuit, Angelos, siue bonos, siue malos, non esse à Deo creatos. Quia hoc nusquam Scriptura docet. 1. *Batani error anno* 1500. Eiusd. erroris videtur *Arist. metaph. c.* 1. vbi ait, *Principia semper existentium non habere causas sui esse.* Intelligentias autem appellat principia semper existentium, quia sunt virtutes motrices cælorum, qui in Arist. doctrinâ sunt æterni. & 12. *metaph. tex.* 44. concedit intelligentias cælorum motrices æternas, & immobiles: quod autem creatur, est mobile; quia mouetur à non esse ad esse. *Et* 1. *cæl. tex.* 125 docet, quod genitum est, æternum non esse. Angeli per *Arist.* æterni sunt, igitur geniti non sunt. *Et* 1 *phys. tex.* 34. & 2. *metaph. sum.* 2. *cap.* 4 admittit commune illud Philos. axioma: *Ex nihilo nihil fit.* Sed Angeli, cùm sint substantiæ simplices spirituales, deberent fieri ex nihilo. igitur in Arist. doctrinâ Angeli producibiles non sunt.

Secundus error fuit *Auicen.* qui teste *S. Tho.* 1. *p. q.* 45. *ar.* 5. solam primam intelligentiam primi mobilis motricem posuit immediatè à Deo productam; reliquas existimauit produci à primâ: quia à principio simpliciter vno, qualis est Deus, non possunt plura immediatè causari; possunt, à principio non simpliciter vno, vt est omne agens creatum; nam hoc ipso quod creatum est, componitur ex actu & potentiâ, ac proinde non est simpliciter vnum, sed multiplex. 2. *Auicennæ error apud S. Tho.*

Catholica sent. Angelos omnes initio temporis ex nihilo fuisse à Deo côditos cum reliquis mundi partib. definita est in *Concil. Lateran. sub Innoc. III.* & refertur cap. *Firmiter, de sanct. Trinit. Vnum vniuersorum principium, creator omnium visibilium, & inuisibilium; spiritualium & corporalium qui suâ omnipotente virtute simul ab initio temporis vtramque de nihilo condidit creaturam, spiritualem & corporalem, angelicam videlicet & mundanam.* 3. *Catholica sententia.* Et colligitur ex Script. vbi Deus dicitur *Omnium Creator, Eccles.* 24. 2. *Machab.* 1. & *Ioan.* 1. *Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil.*

Ratio: si angeli non essent à Deo producti, essent naturaliter à Deo 4. *Ratio contra priorem errorem.*

Deo independentes. Implicat autem angelos, & quodcumque aliud ens, à primo distinctum, esse naturaliter à Deo independens. Sequela prob. ideò Deus à nullo dependet, quia à nullo accipit esse; omnis quippe dependentia oritur ex eo, quod non est sibi ipse ad existendum sufficiens. Ergo si angeli independentes à Deo essent sibi ipsi ad existendum sufficientes, non essent à Deo dependentes. Ex quo vlteriùs sequeretur, quòd essent in suo esse illimitati & infiniti: nam omnis limitatio & finitas est ab aliquâ causâ efficienter limitante: implicat.n. vt quod non habet esse ab alio, sed ex se necessariò existit, limitatum esse habeat: cùm non sit maior ratio, cur tantum & non maius perfectiusque esse habeat; & nequeat hæc limitatio oriri ex naturâ entis; quia ens vt ens, cum nulla perfectione maiore pugnat, vt patet in Deo. Minor derogat vnitati & perfectioni Dei: nam hoc ipso non esset vnus, sed plures Dij, quorum perfectio vnius non contineretur in perfectione alterius: atque adeò non quilibet esset omni ex parte perfectus & infinitus. Ratio contra poster. errorem: implicat, vt *infrà*, potentiam creandi communicari creaturæ. Igitur implicat, inferiores Intelligentias creatas esse ab vnâ primâ Intelligentiâ, à Deo tantùm immediatè productâ.

5. *Ratio contra poster.*

6. *De mente Aristot. interpretatio.* De mente *Arist.* varia sunt placita. *Arim. in 2. dist. 1. q. 1. ar. 1. Bacho. q. 1. a. 2. Vasq. 1. p. disp. 8 1. c. 1.* putant, illum omninò sensisse, Angelos vnà cum cælestibus orbibus, elementis & quæcumque ipse ab æterno posuit, non fuisse à Deo producta. *Scotus in 1. dist. 8. q. 5. §. de vt ttr. Herueus quodlib. 2. q. 1. a. 1. Ocham. in 2. q. 6. Marsilius q. 1. art. 2. Molina 1 p. q. 19 art. 4. disp. 2.* censent, Arist. posuisse Intelligentias simul cum corporibus incorruptibilibus mediatè à Deo productas, non tamen cum nouitate essendi, eo quòd non posuerit illas in tempore, sed ab æterno mediante motu, vt ait *Scotus*, productas. Quin *Scotus, Marsilius, Ocham. Ferrar. 1. con. gen. c. 23. fine*, & *Molina* existimant, ea omnia naturali necessitate in sent. *Arist.* fuisse ab æterno producta. Hæc posterior Aristot. mentis interpretatio tantò mihi probabilior est, quantò pauciora admittit in *Arist.* Physicâ absurda: argumenta sunt hæc: *12. metap. tex. 17. & c. vlt.* ponit Deum finem totius naturæ. At vti finis & efficiens coincidunt in idem. Igitur Deus est etiam principium eiusdem. Eodem *lib. fine*, Deum comparat Principi, à quo omnia quæ sunt in Regno dependent. *2. metap. tex. 4.* concedit vnum ens primum & perfectissimum, quod sit cæteris omnibus causa essendi, ex axiomate: *In vno quoque genere semper assignandum esse al quod vnum primum & perfectissimum, quod in eo genere sit causa cæterorum. 1. Cæl. tex. 100.* docet à sempiternâ virtute impartiri omnibus & esse, & viuere, licet non omnibus æqualiter, sed aliis clariùs. *De mundo ad Alex. cap. 7.* Deum vocat *Seruatorem Genitoremq; omnium, quæ fiunt*; omniaque vt sint ac in esse conseruentur, continuò eius influxu & ope egere. Et alia permulta.

7. *Posterior probabilior: ets multis locis dubia mens Philos.*

8. *Ad 1. locum.* Ad 1. locum in contrarium, resp. Arist. vti numero plurali pro singulari. Ita *S. Thom. lect. 2.* deducit ex ipsius discursu, quo probat dandum esse vnum primum ens, quod sit prima causa essendi cæterorum, sicut in quolibet genere semper assignandum est vnum primum, quod sit causa cæterorum sub eo genere contentorum.

9. *Ad 2.* Ad 2. dicuntur intelligentiæ cælorum motrices ab *Arist.* Immobiles, non quoad esse, sed quoad locum: putauit enim eas mouere cælos, absque eo quòd ipsæ moueantur simul cum cælo.

10. *Ad 3.* Ad 3. Sumi *genitum* ab Arist. prout conuertitur cum naturaliter corruptibili. Quo pacto nullum *genitum* potest esse æternum. Alioquin esset, & non esset æternum: quia quod est naturaliter corruptibile, necesse est aliquando non esse. Et licet in sent. *Arist.* ponantur Generationes ab æterno, non tamen ponuntur singulæ, vel aliquæ æternæ, sed omnes successiuè vna post aliam, quæ omnes simul conficiunt infinitam seriem generationum. Sicut nullæ determinatæ partes motus sunt æternæ, sed totus motus per *Arist.* conficit vnam æternam durationem successiuam temporis.

11. *Ad 4.* Ad 4. id axioma admitti ab *Arist.* in productionibus naturalibus, quæ quia à naturali agente fiunt, nequeunt nisi ex præsuppositâ materiâ fieri. Neque oppositi axiomatis fuit ignarus, *12. metap. tex. 55. Quidam ex non ente faciunt entia.*

12. *Ad Auicen.* Ad Fundam. *Auicen.* nego, ab vno principio non posse plura immediatè causari, quando est eminenter plura, vt DEVS est eminenter omnia.

SECTIO II.

An virtus principalis creandi communicari possit Creaturæ?

13. *cit. affirm.* PRIMA sent. affirm. *Durandi in 2. dist. 1. q. 4. nu. 23.* quam æstimabilem censet *Maior in 4. dist. 1. q. 1. fine*; dubiam *Rubio in 2. dist. 1. q. 22. a. 1.* Fundam. nulla apparet repugnantia.

14. *Negatiua verior.* Secunda negat: *Mag. in 4. dist. 5. cap. vlt. Henrici quodl. 4. qu. vlt. Alberti de 4. coæuu qu. 1. art. 4* & *in 2 dist. 1. ar. 7. Bonauen. in 2. dist. 1. ar. 2. q. 2. S. Tho. 1. p. q. 45. art. 5. & 3 p. q. 13. art. 2. & 2. con. gen. c. 20. & 21. Caiet. & Ferrar. cit. locis, Herueus in 2. dist. 1. q. 2. ar. 4. Capreo. q. 3 Scoti in 4. dist. 1. q. 1. Aureoli ar. 3. Argen. qu. 1. art. 1. Marsilij q. 1. ar. 3. Concl. 3. Richar. in 2 dist. 1. ar. 4. q 4 Gabr. q. 4. Ægidij quodlib. 5. qu 1.* & aliorum: (quæ verior est) Fundamentum habet in Patribus. *Athanasio ser. 3. con. Aria. Cyrillo lib. 2. in Iulia. Basilio lib. 4. con. Eunom. Damasceno lib. 2. de Fide, August. 3. de Trinit. c 8. & 9. & alibi*: qui omnes affirmant, Creare esse solius Dei. Controuersia grauis est in assignandâ ratione.

15. *Prima ratio, non placet.* PRIMA fit. Danda est aliqua actio transiens propria Dei, quæ non sit communicabilis creaturæ: alioqui non possemus euidenter arguere existentiam Dei: non alia perfectior quàm creatio. Sed contrà; actio propria Dei per quam eius existentiam cognoscimus, quæque alteri communicari non potest, est actio à superiori agente independens, quam actionem euidenter arguimus ex eius independentiâ in essendo.

16. *Secunda Suarez est coniectura.* Secunda, *Suarez in metaph. disp. 20. sec. 2. §. Propter hæc.* Si talis creatura esset possibilis, de facto fuisset producta, quia constitueret nouum gradum entis à reliquis diuersum: omnes autem Theologi defendunt, Vniuersum esse quoad omnes gradus entis à Deo perfectè conditum: sc. virtus creatiua, quæ ageret per eleuationem ab omni materiâ, constitueret gradum altiorem ab omnibus, qui de facto sunt. Verùm hæc est bona coniectura, non ratio efficax: nam Durandus negaret, Vniuersum esse quoad omnes gradus entis possibiles conditum.

17. *Tertia Scoti ratio.* Tertia *Scoti*. Omnis creatura aut est materialis, aut spiritualis; neutra potest creare: ergò. Non materialis, quia hæc sicut in essendo pendet à subiecto, ita in operando. Non spiritualis, quia

hæc non poteſt creare, niſi per actus intellectus, & voluntatis; qui cùm ſint accidentales, non poſſunt prærequiri ad creationem ſubſtantiæ, neque vt actualis creatio, quæ debet eſſe cum termino creato: neque vt formale principium productiuum, quia accidens, non poteſt eſſe formale principium creandi ſubſtantiam, cùm modus agendi nequeat excedere modum eſſendi. *Bene reiicitur à Durando.* Sed contrà: actus intellectus & voluntatis poſſent prærequiri, non vt actualis creatio, aut formale principium creandi, ſed dirigendi & applicandi potentiam creatiuam, quæ eſſet ſubſtantia Angeli, ad hoc vel illud creabile: ſicut in artifice prærequiruntur actus intellectus & voluntatis, non vt formale principium agendi, ſed dirigendi, & applicandi potentiam executiuam, ad hoc vel illud opus exercendum.

18. *Quarta Ægidij.* Quarta Ægidij: Omnis creatura eſt compoſita ex actu & potentiâ ex ſubiecto & accidente. Creatio autem eſt actio ſimplex, abſoluta à potentiâ & ſubiecto: igitur nulli creaturæ poteſt naturaliter competere: quia non poteſt modus operandi naturaliter excedere *Nec placet.* modum eſſendi cauſæ principalis. Sed contrà: ſicut ſubſtantia ſpiritualis componitur ex actu & potentiâ, eſtque ſubiectiua cauſa ſuorum accidentium, ità creatio eſt potentialis conſtans ex eſſentiâ & exiſtentiâ componitque eum termino tanquam cum immediato ſubiecto.

19. *Quinta S. Thomæ.* Quinta S. Tho. 2 con gent. cap 20. & de poten. q. 3. ar. 4. Eo modo actus agitur, quo agens agit: ſed agens agit ſecundùm quod eſt actu: At ſolus Deus ſe toto agit, quia ſolus Deus eſt purus actus: Igitur cùm per creationem totus actus fiat, ſolius Dei erit creare. *Refutatur.* Sed contrà: vt fiat totus effectus, ſufficit, vt agens agat ſecundùm quod eſt actu, virtualiter continens effectum. Sed Angelus creando ageret, ſecundùm quod eſſet actu, virtualiter continens totum effectum, quia cùm effectus non ſit purus actus, ſed immerſus potentialitati, non requirit, vt agens illum agat vt ſit purus actus, ſed vt ſit emerſus à materiâ.

20. *Sexta ratio prob. 1.* Sexta Henrici, Richar. Argent. Capreo. Ens infinitè diſtat à non ente: ergo virtus potens transferre ex non ente, eſt infinita. Talis eſt virtus
2. creatiua, cuius eſt, ex non eſſe rem traducere ad eſſe. Maior prob. tum quia inter ens & non ens nulla eſt proportio: tum quia inter contradictoria æqualis eſt diſtantia. Sed inter Deum & non
3. Deum infinita eſt diſtantia: ergo & inter ens & non ens. Tum quia magis diſtat poſitiuum à negatiuo, quàm vnum poſitiuum ab alio poſitiuo: ſed inter duo poſitiua poteſt eſſe infinita diſtantia, vt inter Deum & Angelum: ergo & inter ens poſitiuum & ſuum contradictorium.

21. *refellitur à Scoto.* Sed contrà; vt rectè Scotus & Durand. ens tanto diſtat à non ente, quanta eſt perfectio entis: quia cùm hæc diſtantia ſit formalis, deſumenda erit ex formali exceſſu perfectionis, quo vnum extremum excedit alterum. ſicut diſtantia inter Deum & creaturam deſumitur penes exceſſum perfectionis, quo Deus excedit creaturam. Sed quodlibet ens creatum eſt finitæ perfectionis; igitur finitè diſtans à non ente, quia non plus negat negatio quàm affirmet affirmatio.

22. *Ad 1. prob.* Vnde ad 1. prob. concedo, inter ens & non ens nullam eſſe proportionem, non propter infinitam diſtantiam vnius ſupra aliud; ſed quia vnum eſt poſitiuum, aliud negatiuum: ad quam improportionem ſuperandam ſufficit virtus finita vt conſtat de ſole, qui virtute finitâ ſuperat improportionem, quæ eſt inter tenebras & lumen, & ratio eſt, quia hæc improportio ſuperatur per productionem termini finiti. Ad 2. neg. maior. nam maior eſt diſtantia 23. *Ad 2.*
inter Deum & non Deum, quàm inter angelum & non angelum; quia nulla potentia poteſt facere de non Deo Deum poteſt aliqua facere de non angelo angelũ Dices. Omnia contradictoria ſunt 44.
æquè incompoſſibilia; ergo æquè diſtantia. Reſp. *Dices.* neg. conſeq. nam diſtantia ſumitur penes ex- *Reſp.* ceſſum formalem vnius extremi ſupra allud, qui diuiſibilis eſt, proindè non æqualis in omnibus: incompoſſibilitas verò penes mutuam excluſionem formalem vnius ab alio, quæ indiuiſibilis eſt: æquè enim angelus formaliter excludit non angelum, ac Deus non Deum. Ad 3. prob. nego *Ad 3. prob.* maior. nam magis diſtant Deus & angelus, qui diſtant per infinitum exceſſum, quam angelus & non angelus, qui tantum diſtant per finitam diſtantiam.

Septima S. Tho. 1. p. q. 45. ar. 5 ad 3. & 2. cont. 45. *Septima S. Tho.*
Gent. cap. 20. Tantò maior eſt virtus agentis, quanto rem producit ex remotiore potentiâ: ſicut maior eſt virtus, quæ producit ignem ex aquâ, quàm quæ producit ex aëre. Sed virtus creatiua producit rem ex nullâ potentiâ; ergo eſt infinita. nam ea proportio eſt inter virtutem creantem & educentem, quæ eſt inter potentias ipſas, ex quibus creans creat, & educens educit: ſed inter has proportio eſt nulla; quia inter nullam potentiam, qualis eſt, ex quâ creans creat; & aliquam, qualis eſt, ex quâ educens educit, nulla eſt proportio; ergo nec inter illas. At vbi nulla eſt proportio, infinita eſt diſtantia. Confirmat 46. *Confirmat*
Caiet. 1. quando duo extrema ſic ſe habent, vt *Caiet. 1.* quantò minuitur vnum, tantò creſcat alterum, ſi vnum minuitur uſque ad non gradum, alterum creſcit ſupra omnem gradum, ac proinde in infinitum: vt patet in motu, qui tantò eſt velocior, quantò reſiſtentia ſpatij eſt minor: vnde ſi reſiſtentia ſpatij eſſet nulla, vt eſſet in vacuo, motus eſſet infinitus, *Aliter*, inquit, *ſequeretur*, *quòd virtus potens producere ex aliquâ potentiâ*, *& virtus potens producere ex nullâ potentiâ*, *eſſent æquales*: Sit enim virtus creatiua finita A in decupla proportione excedens virtutem eductiuam B: tunc ſi poteſt dari alia potentia eductiua C. quæ educat effectum ex remotiore potentiâ in decuplâ proportione, quàm B, virtus hæc in decuplâ proportione excedens virtutem eductiuam B, erit æqualis virtuti creatiuæ A. 2. Maior virtus requi- *Confir. 2.* ritur ad creandum effectum, quàm ad educendum effectum infinitum: at ad hunc requiritur virtus infinita; ergo & ad illum. Hæc ratio 47. nititur eodem principio, quo præcedens impug- *impugnatur.* nata: nam ex eo, quòd inter ens & non ens nulla eſt proportio, arguit inter vim creatiuam, quæ producit rem ex nihilo, & eductiuam, quæ producit ex aliquo, infinitam diſtantiam: nam eadem eſt proportio inter virtutes productiuas, quæ eſt inter potentias, ex quibus illæ producunt. Nec concludit Caiet. calculatio: quia non eſt ne- 48. ceſſe, vt procedat in terminis eiuſdem rationis: *Ad argu. 1. Caiet.* nam poteſt dari virtus creatiua finita altioris ordinis, excedens quamlibet virtutem eductiuam etiam infinitam ordinis inferioris, vt patet hoc exemplo. Quò virtus cognitiua attingit obiectum à potentialitate magis eleuatum, eò eſt maior: ergo virtus attingens obiectum eleuatum ab omni potentialitate, eſt infinita; non ſequitur. quia Beati virtute finitâ luminis gloriæ attingunt Deum actum purum, quâ virtute excedunt quamlibet aliam virtutem cognitiuam, etiam infinitam ordinis

29. *De motu.* ordinis inferioris. Ad exemplum de motu nego, illum posse esse infinitè velocem, quia hic deberet esse in instanti, quod implicat. Neque ex remotiore resistentiâ spatij sequitur infinita velocitas, nam adhuc remanet distantia negatiua, quæ tolli nequit. Sed esto infinita velocitas motûs non implicet, adhuc illa non arguit infinitam virtutem in mouente, quia dari posset virtus motiua altioris ordinis finita, excedens in infinitum quamcunque vim motiuam ordinis inferioris. Ad
30. *Ad conf. Caiet.* aliud *Caiet.* nego sequel. cùm. n. illæ virtutes essent diuersi ordinis, non essent inuicem comparabiles, quippè quarum vna excederet aliam perfectione & ordine, non intensione & gradu. Vnde omnis virtus eductiua esset inferioris ordinis comparata cum creatiuâ; Sicut omne lumen
Ad 2. naturale comparatum ad supernaturale. Secunda confir. solùm probat, ad creandum effectum requiri altiorem virtutem finitam: ad educendum verò effectum infinitum requiri vim eductiuam in suo ordine infinitam.

31. *Octaua. S. Doctoris discursus in formam redactus.* OCTAVA *eiusd. 1. p. q. 45. ar. 5. in C. & 2. con. gent. c. 25.* quæ ducitur ex naturâ creationis, hoc pacto. Formalis terminus creationis est ens vt ens: Sed ens vt ens complectitur omne ens, quia nullum excludit: (loquimur de ente participato) ergo potentia ad creandum est infinita. quia tantùm se extendit potentia, quantum se extendit eius formale obiectum; velut potentia visiua extendit se ad omne visibile, intellectiua ad omne intelligibile; ergo virtus creatiua ad omne crea-
à priori. bile. Ratio: terminus est ratio specificans potentiam: sed quantum se extendit ratio specificans, tantum se extendit specificatum; quia specificatum est per ordinem ad specificans formaliter. Cùm igitur ens vt ens se extendat ad infinita, virtus creatiua erit infinita. Maior prob. creatio est ex nihilo: nam per hoc distinguitur ab omni alia productione; ergo per se nullum supponit ens, alioqui non fieret ex nihilo; ergo per se primò terminatur ad ens quatenus ens: nam illud dicitur per se primò fieri *1. phys. tex. 67.* quod
Exempl. S. Tho. per se ad actionem non præsupponitur; illud verò per accidens, quod præsupponitur ad actionem, velut cùm ex albo fit nigrum, per se fit nigrum, quia hoc non præsupponitur; per accidens fit coloratum, quia hoc supponitur. Confir.
32. *Confir.* Implicat potentiam productiuam claudere seipsam sub suo termino formali, aliàs posset seipsam producere: sed talis potentia clauderet seipsam sub suo termino formali, quia etiam ipsa esset ens participatum, & consequenter contentum sub vniuersalissimâ ratione entis. Hic est discursus *S. Tho.* Ex quo infert. creare esse solius causæ 1. quæ sola in omni effectu per se primò attingit
impugnat Scotus. ens vt ens: non quod etiam causę 2. illud non attingant, in quo sensu hanc rationem impugnat *Scotus*; sed quia illud attingunt per se secundò, vt inclusum in propriâ ratione formali; sicut visus non solum tendit ad coloratum, sed etiam ad ens inclusum in colorato; non tamen ad hoc tendit per se primò alioqui ferri posset ad quodcunque quod participat rationem entis; sicut quia intellectus per se primò fertur ad ens, ferri potest ad quodcunque quod participat rationem entis.

33. *Ratio probabilior.* Hæc ratio est probabilissima; illud tamen est difficile, quòd virtus creatiua non possit limitari ad tale ens in specie: nam quòd creatio sit ex nihilo, tantùm probat, vim creatiuam non posse limitari ex parte subiecti, quia ex illo non pen-
Difficultas. det; non quòd non possit limitari ex parte termini producibilis; à quo pendet in specificando. Confir. vti sub potentiâ eductiuâ increatâ ad omne educibile, distingui possent plures potentiæ eductiuæ creatæ ad hoc vel illud educibile: ita sub potentiâ creatiuâ increatâ distingui possunt plures potentiæ creatiuæ creatæ ad hoc vel illud creabile. ergo. Verùm iuxta hanc rationem
dicendum; ex quo virtus creatiua producit rem ex nihilo, habet pro termino à quo ipsum non ens simpliciter, non ens termini, & non ens subiecti: ergo ratio, quam per se primò attingit, est ratio entis simpliciter: sc. quæ per se primò opponitur termino à quo, nam illa est, quæ specificat potentiam, & quam potentia per se primò in effectu producit: sicut ratio, quam per se primò attingit potentia cognitiua, & quam per se primò in obiecto cognoscit, est quæ per se primò opponitur termino à quo talis potentiæ, vt visibile respectu visûs, intelligibile respectu intellectus. Antec. prob. in ratione non entis simpliciter, tam est non ens non homo, quàm non ens non angelus; quamuis differant in ratione talis ac talis non entis, penes talem ac talem terminum negatum. Virtus autem creatiua non attingit ens ex non ente tali, sed ex non ente simpliciter, & hoc ideò, quia nullum ens simpliciter supponit, sed solam non repugnantiam termini ad existendum. Confir. Implicat potentia intellectiua, quę non sit ad omne intelligi- 35. *Confir. ratio à pari.*
bile; cùm. n. sit spiritualis, est reflexiua supra omne ens: & est ad omne intelligibile, quia habet pro obiecto formali ens vt ens; & hoc ideò, quia habet pro termino à quo non ens simpliciter, quia solum non ens oppositum enti est extra obiectum formale & terminum attingibilem ab intellectu: sed etiam potentia creatiua habet pro termino formali ens vt ens: & hoc ideò, quia habet pro termino à quo non ens simpliciter: ergò sicut implicat potentia intellectiua limitata ad vnum tantùm intelligibile, ita potentia creatiua ad vnum tantùm creabile; nam vtraque habet pro termino a quo non ens, & pro termino ad quem ens vt ens; illa sub ratione intelligibilis, hæc sub ratione creabilis: ergo est ad omne creabile.

DICES. ex hoc discursu non sequitur, virtu- 36. *Obiicit.*
tem creatiuam esse infinitam, sed altioris ordinis, nam hæc tantùm esset sufficiens ad attingenda infinita creabilia, vt *supra* contra 2. rationem.
Confirm: ex eo quòd potentia intellectiua potest *Confir.*
in infinita intelligibilia, non sequitur esse infinitam; ergo neque ex eo, quòd potentia creatiua
potest in infinita creabilia, erit infinita. Resp. *Resp.*
licet ex vi discursûs immediatè non calculetur virtus infinita, tamen calculatur supremus ordo virtutis supra gradum totius entis creati, quod non minùs implicat communicari creaturæ, quàm virtutem infinitam. cùm enim illa claudat sub suâ ratione formali totam latitudinem entis creati, non poterit esse altioris ordinis intra gradum tantùm entis creati; alioqui non excluderet se ipsam à suâ ratione formali; quia etiam ipsa contineretur inter gradum & ordinem entis creati:
esset igitur altissimi ordinis supra omnem gradum *Recta ratio calculandi.*
entis creati, ac proinde increata. Nec est eadem ratio de discursu præcedenti, quia illa non calculat infinitatem virtutis, nec ordinem virtutis supra totum gradum entis creati, eò quòd non calculat illum supra totam latitudinem entis creati, vt ostendi totam latitudinem entis creati esse obiectum virtutis creatiuæ, sed solùm suprà virtutem eductiuam. Ad Confir. nego conseq.

nam potentia intellectiua non continet obiecta intelligibilia realiter. & in ratione specificâ, sed solùm intentionaliter, & in ratione genericâ; completur enim in ordine ad hoc, vel illud intelligibile per speciem ipsius intelligibilis. Potentia verò creatiua debet continere effectus creabiles realiter, & in vltimâ ratione specificâ, quia debet continere illas, vt causa physica principalis.

37. *Terminus à quo creat. nihilum simpliciter: ad quem ens simplic.* Hinc patet ad rationem diffic. nam ex eo quòd creatio fit ex nihilo subiecti, habet pro termino à quo non ens simpliciter, & consequenter pro termino ad quem ens simpliciter. vnde concedo, virtutem creatiuam specificari à termino ad quem, non vt tale ens est, sed vt ens est simpliciter, sub quâ ratione opponitur termino à quo: sicut nec intellectus specificatur ab obiecto, vt tale intelligibile est, sed vt intelligibile est simpliciter.

38. DICES: ergo creatio angeli non differret à creatione materiæ; nam utraque habet idem specificatum formaliter. nempe ens vt ens. A... qui concedunt conseq. at nego illam, vt patet de potentiâ intellectiuâ, quæ licet specificetur ab intelligibili vt sic, eius tamen actus differunt specie per ordinem ad diuersa intelligibilia materialia; quia quod est materiale potentiæ, potest esse formale actûs, ob maiorē vniversalitatem potentiæ supra actum. Ad confirm. disparitas est,

39. *Ad confir.* quia non omnis potentia eductiua, ex modo tendendi de necessitate est ad omne educibile; sicut omnis potentia creatiua ad omne creabile, quia hæc procedit ex non ente simpliciter; illa ex aliquo: proinde potest eductiua limitari ad talem, vel talem terminum, non creatiua; quia creatiua ex modo tendendi necessariò est ad omne ens.

40. *Instas.* Instabis, etiam viuens producit viuens ex non viuente, & animal ex non animali; nam nec equus, cùm producit equum, supponit animal; nec semen, cùm producit plantam, supponit viuens; & tamen non extenditur ad omne viuens, vel ad omne animal. ergo neque ex eo quòd potentia creatiua nullum supponit ens, debet se extendere ad omne ens.

41. *Resp. disparitas est.* RESP. licet viuens producat viuens ex non viuente, & animal ex non animali actu existente, utrumque tamen producit ex viuente, & animali potentiâ existente; quia tam viuens, quàm animal nequeunt producere, nisi ex subiecto disposito ad hoc, vel illud viuens, ad hoc vel illud animal, quod est producere ex viuente, & animali potentiâ existente: sicut omnis effectus potentiâ existit in suo instrumento & proximâ dispositione. At virtus creatiua producit ens ex non ente simpliciter; quia vt illud producat, non supponit, nisi solam non repugnantiam obiectiuam: quo fit, vt potentia eductiua limitari possit ad determinatum effectum ex dispositionibus, quas in subiecto requirit; non potentia creatiua. Atque hæc ratio sic explicata, probabilis est.

42. *Nona implicantiæ.* NONA Implicat creaturam, vt causam principalem annihilare: hoc enim supponit supremum dominium in rem annihilandam; sc. quòd possit pro suâ libertate, quando vult illam in nihilum redigere. at qui potest rem creare, potest eandē liberè conseruare; & à conseruatione cessare, atque adeò rem in nihilum redigere. ergo. Sed

Sed contrà. contrà: 1. posset produci virtus creatiua, quæ solùm concurreret ad creationem; & non ad conseruationem, vt concurrunt causæ 2. ad effectus, qui tantùm ab ipsis pendent in fieri, & non in conseruari: at annihilatio essentialiter supponit conseruationem, aut saltem vim conseruatiuam, cùm nequeat res annihilari in instanti, quo creatur. 2. posset ista virtus creatiua non liberè, sed necessariò creare & conseruare rem à se creatam. 3. aduersarius non reputaret absurdum, creaturam posse annihilare rem à se creatam: nec propterea haberet supremum dominium in illam: quia tale dominium haberet dependenter à Deo, à quo non solùm penderet in virtute creatiuâ, quæ conseruaretur à solo Deo, sed etiam in creando; quia non posset creare, nisi concreante Deo vt primo principio.

DECIMA ratio, cur implicet, vim principalem creandi communicari creaturæ, est, quam *to. 1. disp. 3. sec. 1. nu. 5.* tradidi; quia actio creatiua de necessitate supponit in principio creante actum purum: implicat autem perfectionem actus puri communicari creaturæ; ergo & vim principalem creandi. Maior prob. creatio est actio transiens independens à subiecto inhæsionis, quia cùm fiat ex nihilo, nullum prærequirit subiectum, cui inhæreat, sed solum terminum, cum quo producatur, & realiter identificetur. Nulla autem actio transiens potest esse, quoad independentiam à subiecto, perfectior, quàm sit actio immanens eiusdem agentis, à quo procedit actio transiens. Igitur creatio necessariò supponit in agente, à quo dimanat, actionem immanentem independentem à subiecto inhæsionis: ergo necessariò supponit in creante perfectionem actus puri. nam actio immanens, si est independens à substantiâ agentis, vt à subiecto inhæsionis, non potest esse accidentalis; ergo necessariò esset substantialis; non esset substantia ab agente distincta, cùm nullum agens intellectuale, vti esset hoc, utpotè omnium perfectissimum, operetur immanenter per substantiam à se distinctam, sed vel per qualitatem, vt agens creatum; vel per suam substantiam, vt agens increatum: ergo necessariò actio ista esset identificata cum ipsa substantia agentis. Porrò agens quod habet actionem immanentem identificatam cum propria substantia, est actus purus, quia nullam supponit in se passiuam potentiam: nam quod non habet illam ad proprias actiones immanentes, à fortiore nec habebit ad actiones aliorum gentium extrinsec. Minor prob. Agens per actionem immanentem perficit se ipsum, per transeuntem aliud à seipso. Nequit autem agens perficere aliud à se perfectius, quàm se, quia se perficit primariò, aliud à seipso secundariò; igitur nequit habere actionem transeuntem independentiorem à subiecto; quàm sit propria actio immanens. scil. Nullum agens impotens producere in se actionem immanentem, independentem à proprio subiecto, erit potens producere, extra se actionem transeuntem, independentem ab alieno subiecto. Nullum autem agens, nisi actus purus, potens est producere actionem immanentem, independentem à propriâ substantiâ, Igitur nullum agens, nisi actus purus, potens erit producere extra se actionem transeuntem, independentem à subiecto, atque adeò creare. Maior prob. nullum agens potest habere vim nobiliori atque independentiori modo operandi extra se, quàm intra se; cùm virtus operatiua intra se sit magis perfectiua ipsius operantis, cuius in operando perfectio primariò intenditur. Confir. aut virtus ista creatiua esset accidens, accidens autem, cùm sit à subiecto inhæsionis dependens, repugnat esse connaturale ac principale

43. *Decima & vera ratio assignatur.*

Creatio supponit in creante actum purum:

44. *Et actionem immanentem indep. à subiecto inhæs. Actio transiens nequit esse perfectior immanente.*

45. *Vis creandi non esset accidens.*

pale principium creandi: quia nequit modus operandi excedere modum essendi sui principij principalis. Aut esset substantia: & hæc vel esset forma aliqua distincta ab ipsâ naturâ creantis, & contrà est: tum quia omnis forma substantialis per se primò est ad constituendum aliquod esse: nullum autem esse constituere posset hæc forma cum naturâ creantis, cùm iam supponeret illam in suo esse perfectè constitutam, & solùm illi extrinsecùs & accidentaliter adueniret. Tum quia aut esset hæc forma materialis, & cùm deberet ipsa à subiecto dependere, non posset ei vt principij causæ competere actio à subiecto independens. Aut esset spiritualis; & neque hæc posset, vtpotè ens incompletum, tamquam princeps causa actione creatiuâ attingere entia completa. Vel esset substantia completa spiritualis; & contra hanc militat principale argum. nam cùm ista substantia, vtpotè completa & intellectualis naturæ, primariò esset propter suam perfectionem propriam, si naturaliter habere posset actionem transeuntem independentem à subiecto, à fortiori habere posset actionem immanentem, independentem à propriâ substantiâ: quia cùm eadem virtus esset simul operatiua transeunter, & immanenter; si transeunter vim haberet operandi independenter à subiecto alieno, eandem vim haberet operandi independenter à subiecto proprio.

Nec substantia.

46. Obiicies, de facto omne agens creatum generatiuum habet actionem transeuntem perfectiorem immanente: nam actio generatiua est substantialis; omnis actio immanens agentis creati est accidentalis: actio autem cùm sit essentialiter via ad terminum, suam specificationem, atque adeò perfectionem desumit à termino.

47. Resp. duplex perfectio est in actione; vna secundùm entitatem, altera secundùm independentiam: conced. antec. de priori, neg. de posteriori, quæ non est maior in actione substantiali generatiuâ transeunte, quàm in accidentali operatione immanente: vtraque enim dependet à subiecto inhæsionis, cùm non possit agens creatum habere aliam actionem transeuntem substantialem, quàm productionem formæ materialis, quæ est actio dependens à materiâ, vt à subiecto inhæsionis. Cæterùm non repugnat, agens habere actionem transeuntem perfectiorem immanente quoad entitatem; repugnat quoad independentiam à subiecto: quia omnis modus operandi perfectior quoad independentiam arguit maiorem perfectionem in operante; non omnis perfectior quoad entitatem termini producti: Angelus .n. ex perfectiori modo intelligendi independenter à materiâ obiectiuâ, arguitur perfectior homine: & homo ex perfectiori modo cognoscendi independenter à materiâ subiectiuâ, arguitur perfectior bruto; & brutum ex perfectiori modo cognoscendi independenter ab obiecto præsente, arguitur perfectius quolibet alio viuente. Contrà verò ignis ex perfectiori entitate termini substantialis producti non arguitur perfectior angelo, qui nullum terminum substantialem producere potest. Igitur proportio, quæ per se primò spectanda est inter actionem transeuntem & immanentem agentis, non est in conformitate terminorum productorum, sed in modo eos attingendi, dependenter vel independenter à subiecto: nam hæc, non illa per se arguit maiorem, aut minorem perfectionem in agente; vt ex inductione factâ constat.

Duplex perfectio in actione distinguitur.

Modus operandi attenditur.

Inductio.

SECTIO III.

An saltem communicari possit creaturæ virtus instrumentalis connaturalis creandi.

PRIMA sent. affirmatiua *Magistri in 4. dist. 5. cap. vlt. S. Tho. in 2. dist. 1. q. 1. a. 3. & in 4. dist. 5. q. 1. art. 3. qu. 3. ad 4. Albertini to. 1. corol. 2. ex principio 2 fine*; probabilem putat *Palatius in 2. dist. 1. disp. 4.* Fundam. non repugnat, vt instrumentum connaturale in modo operandi excedat se ipsum in modo essendi: imò hoc est proprium instrumenti, vt innixum virtuti causæ principalis, in operando excedat se ipsum in essendo: sic lumen gloriæ immensum subiecto, & potentialitati, attingit Deum in se ipso per modum actûs puri in virtute Dei agentis principalis. Confirm. de facto ignis calefaciens species consecratas vini, producit calorem independenter à subiecto, quo species consecratæ carent, atque adeò creat. 48.

Affirm.

Secunda negatiua *S. Thomæ 1. p. q. 45. art. 5. cont. gent. 2. c. 21. & q. 3. de potent. art. 4. Caiet. & Ferrar. ibid. Capreo. in 2. dist. 1. q. 3. art. 1. concl. 1. Molina 1. p. q. 45 art. 5. disp. 2. Bannez ibid. concl. 3. Vasq. disp. 176. cap. 3. Suar. to. 1. metaph. disp. 20. sec. 3. & reliq.* qui absolutè negant, omnem vim connaturalem creandi communicabilem esse creaturæ. 49.

Nega.

Difficultas est in assignanda ratione; Prima est: etiam ad instrumentaliter creandum requiritur virtus infinita; Instrumentum .n. actiuè concurrit ad creationem: ergò si hæc requirit virtutem infinitam in agente principali, illam etiam requiret in instrumento: tum quia actio instrumenti & causæ principalis est eadem: tum quia maior virtus instrumentalis requiritur ad producendos plures effectus, quàm pauciores: ergo ad producendos infinitos requiritur virtus infinita. 50.

Prima ratio Thomist.

Sed contrà: sicut instrumentum non debet in virtute propriâ producere effectum, ita nec illum adæquatè continere: poterit igitur per virtutem finitam concurrere ad effectus infinitos in virtute principalis agentis. Ad 1. prob. esto eadem sit actio instrumenti & causæ principalis, illa tamen non requirit virtutem infinitam, nisi in agente principali; vt patet in instrumento obedientiali, cuius etiam actio est eadem cum agente principali, & tamen non requirit virtutem infinitam in instrumento obedientiali. Ad 2. Calculatio illa tantùm valet in causâ principali, in quâ effectus adæquatè continetur; non in instrumento, in quo effectus continetur in virtute agentis principalis: vt patet in calore, in quo non maior virtus requiritur ad producendum cum viuente carnem, quàm cum igne ignem: solum enim instrumentum requirit proportionem cum principali agente, & effectu producendo. 51.

Contrà.

Calculatio qua valet.

SECVNDA. Instrumentum connaturale debet habere præuiam actionem distinctam ab actione, quâ simul cum causâ principali attingit effectum vltimatum, quæ suâ naturâ conferat ad productionem effectûs causæ principalis. Repugnat autem instrumentum habens præuiam actionem naturâ suâ conferentem ad creationem. Maior prob. instrumentum connaturale dicitur illud, quod naturâ suâ vi ordinatur ad determi- 52.

Secunda ratio Thomistarum.

natum effectum producendum; alioqui non differret ab instrumento obedientiali: in hoc enim connaturale ab obedientiali instrumento discriminatur. quod ad producendum obedientialiter, assumi potest quodcunque; ad connaturaliter verò, non nisi quod vi suâ ordinatur ad talem productionem. Minor ostend. cùm creatio fiat ex nullo præsupposito subiecto, nulla actio instrumenti præuia ad illam conferre potest, nisi conferat, per modum præuiæ dispositionis habilitantis subiectum ad terminum creationis recipiendum; at nulla disposit.io conferre potest ad terminum creationis, quia cùm nullum requirat subiectum, nec præuiam requirere poterit dispositionem. Sed contrà: falsum est, instrumentum connaturale naturâ suâ requirere præuiam actionem distinctam ab actione, quæ simul cum principali agente attingit vltimatum effectum; sed sat est, vt naturâ suâ petat habere in effectum vltimatum actionem simultaneam, & cooperatiuam cum ipsâ actione principalis agentis, vt rectè *Caiet. loco cit. §. Ad euident.* & constat tum in lumine gloriæ, quod est connaturale instrumentum ad producendam visionem gloriosam, cùm tamen nullam præuiam actionem distinctam habeat ab ipsâ actione, quâ vnà cum intellectu Beati, visionem Dei producit; tum in habitu charitatis, qui est instrumentum connaturale ad amorem beatificum, ad quem tamen nullam habet præuiam actionem distinctam ab eâ, quâ vnà cum voluntate, ad illum producendum concurrit, & in Thomist. sent. tam character, absque vllâ præuiâ dispositione, est instrumentum ad Christi corpus conficiendum; quàm phantasma expressum est connaturale instrumentum intellectûs agentis ad speciem intelligibilem producendam: cùm tamen phantasma expressum nullam præuiam actionem habeat in intellectu agente, quâ illum habilitet ad speciem intelligibilem recipiendam, cùm ex se fit maximè proportionatus; nec possit per actionem materialem phantasmatis ad illam recipiendam magis proportionari; cùm nulla dispositio materialis, quam tantùm propriâ vi producere potest phantasma in intellectu agente, sit proportionata ad formam spiritualem, qualis est species intelligibilis, recipiendam. Ratio: primariùs finis instrumenti est, vnà cum agente principali attingere effectum causæ principalis: disponere autem subiectum ad talem effectum recipiendum, est tantùm finis secundarius, & solùm necessarius ex suppositione, quòd subiectum tali dispositione egeat; vnde si subiectum nullâ egeat dispositione ad primarium effectum recipiendum, consistere poterit essentialis ratio instrumenti in solo fine primario, absque secundario; neque ex cessatione finis secundarij, cessare debet primarius.

53. *Sed contrà est.*

Lumen gloriæ.

Habitus charitatis.

Phantasma

à primario fini instrumenti.

54. *Duæ rationes ad hanc sent. confirmandam.*

His confutatis, duas affero rationes: 1. ducitur ex proportione; Omne instrumentum connaturale debet esse in eodem ordine cum suâ causâ principali: sed principalis creatiua est in ordine actûs puri; ergo & virtus instrum. connatur. Maior prob. Omne instrumentum connaturale est naturalis proprietas & potentia agentis principalis, per quam fit proximè potens ad operandum, vt inductione constat: calor .n. instrumentum ignis, est naturalis proprietas & potentia ignis ad producendum ignem: potentia generatiua instrumentum viuentis, est naturalis proprietas & potentia viuentis ad gignendum viuens, & sic de cæteris. Naturalis autem proprietas & potentia est eiusdem ordinis cum suâ causâ principali: Igitur instrum. connat. creandi deberet esse eiusdem ordinis cum virtute principalis creantis. Nec obstat, quòd lumen gloriæ immersum potentialitati, vt connaturale instrum. attingat Deum actum purum: quia effectus proprius luminis gloriæ, non est attingere Deum obiectiuè; hoc .n. est proprium intellectûs, quod tantùm præstat obedientialiter; sed ipsius tantùm munus est, producere visionem beatam receptam in subiecto, & immersam potentialitati; seu efficere, non percipere: visio autem non vt effectus est, sed vt species expressa est, quo pacto non respondet lumini, sed intellectui, attingit Deum actum purum. 55.

Proportio instrum. nti & causæ princip.

2. Repugnat, dari naturale instrum. creationis, quin idem simul fit principalis virtus creatiua; Quod .n. habet adæquatam proportionem cum effectu non est instrumentum, sed causa principalis; sed si daretur naturale instrum. ad creandum, haberet adæquatam proportionem cum creatione: ergo. Maior prob. instrumentum non habet adæquatam proportionem cum effectu vltimato, & ideò eget concursu causæ principalis, mediante quo effectum attingere possit. Principalis causa adæquatam habet proportionem cum effectu; & licet etiam egeat concursu sui instrumenti, non tamen vt causæ superioris eleuantis, sed vt potentiæ inferioris sibi naturaliter subordinatæ. Minor prob. Ratio specificans virtutem instrumentalem & principalem in creatione est vna & eadem indiuisibiliter: ergo implicat specificare illam, vt instrumentum, & non vt virtutem principalem. Quia virtutes, quæ non habent diuersas rationes specificantes, nequeunt habere diuersas perfectiones causæ principalis & instrumentalis. Antec. ostendo: Ratio specificans virtutem creandi, siue instrumentalem, siue principalem, non est entitas termini creabilis, in qua saltem metaphysicè distingui possunt plures gradus, & perfectiones maiores & minores, per ordinem ad quas sumi posset diuersa specificatio virtutis instrumentalis à principali; sed est attingibilitas termini ex nullo præsupposito subiecto: hæc autem, cùm sit indiuisibilis, consistit .n. in modo attingendi terminum per negationem omnis subiecti, non potest diuerso modo specificare instrumentum, & virtutem principalem. Maior prob. virtus creandi siue instrumentalis, siue principalis per se primò respicit modum attingendi terminum independenter à subiecto: opponitur enim virtuti eductiuæ, quæ formaliter respicit modum attingendi terminum dependenter à subiecto. Dices. Ergo nec virtus instrumentalis eductiua discriminatur à principali eductiuâ, cùm ambæ adæquatè conueniant in modo attingendi terminum dependenter à subiecto; nec illa magis dependenter à subiecto, quàm hæc, effectum attingat. Resp. concedo virtutem instrum. eductiuam non distingui à principali per maiorem dependentiam à subiecto, sed per minorem duntaxat proportionem cum entitate effectûs educibilis; secundùm quam nequit discriminari virtus instrum. creatiua à principali creatiuâ. Quia ratio specificans virtutem productiuam, est, quæ in effectu est potissima: Ratio verò potissima in effectu creabili non est entitas effectus, sed modus attingibilitatis ex nullo subiecto: & contrà, in effectu educibili ratio potissima non est dependentia à subiecto, cùm hæc formaliter

56. *Altera ratio.*

Discrimen instrumenti ab agente princip.

57. *Instrum. natur. esset proportionatum adæq.*

58. *Discrimen eductiuæ & creatiuæ pot.*

Ratio potiss. specificans vim productiuam.

liter fit imperfectio, quæ non specificat virtutem, sed entitas educibilis; atque adeò ab hâc, non ab illâ debet virtus eductiua principalis & instrument. specificari: Creatiua verò non ab entitate termini, sed ab attingibilitate independenter à subiecto, specificanda est; quæ cùm sit vnâ indiuisibilis, etiam metaphysicè considerata, non poterit specificare duas diuersas virtutes, principalem

59. & instrum. Hanc poster. rationem deduco ex *S. Tho. 1. p. qu. 45. art. 5. & 2. cont gent. cap. 21.* docente, instrumentum per aliquid sibi proprium dispositiuè operari ad effectum principalis agentis: hoc est, non vt *Capreol. in 2 dist. 1. q. 3. art. 1. concl. 1. ratione 5. Ferrar. 2 contr. gent. cap. 21. §. Sexto, & Sotus in 4. dist. 1. qu. 3. art. 1. §. Proximum*, explicant, per actionem præuiam distinctam ab actione, quâ attingit effectum principalis agentis: sed vt *Caiet. 1. p. qu. 45 art. 1. §. Ad euidentiam, & Nugnez 3. p. qu. 62. art. 1. diffic. 7. ad 2. replicam 5. argum.* interpretantur, per virtutem natiuam sibi propriam attingere debet effectum principalis agentis, licet non distinctâ actione ab ea, quâ effectus vltimatus à causâ

Explicatio deducitur. principali attingitur. Hinc deduco: Omne instrumentum naturale in sent. *S. Doct.* debet vi propriâ in sensu explicato, dispositiuè operari ad effectum principalis agentis: Creatio est ratio simplicissima & indiuisibilis: Ergo hoc ipso, quòd datur virtus productiua illius, erit adæquata & totalis, atque adeò principalis.

60. *Ad fund. nu. 48.* Ad fundam. 1. sent. neg. instrumentum naturale in operando excedere posse seipsum in essendo, quoad independentiam à subiecto. Nulla .n. actio instrumenti naturalis excedit ipsius esse, quoad subiecti dependentiam: ignefactio, quæ

Inductio. est actio caloris vt connaturalis instrumenti ignis, non excedit quoad subiecti dependentiam esse caloris: vtrumque .n. à subiecto pendet. Visio, quæ est actio potentiæ visiuæ connaturalis instrumenti hominis, eodem modo pendet ab orga

Instrumentum est proprietas. no, sicut potentia visiua, & sic de cæteris. Ratio: instrumentum naturale debet esse in eodem ordine cum suâ causâ principali (cùm sit naturalis proprietas illius) sc. per eandem dependentiam, vel independentiam à subiecto: Nequit igitur in operando excedere seipsum in essendo, quoad subiecti dependentiam, alioqui excederet modum essendi suæ causæ principalis, quod im-

61. *De lumine gloria.* plicat. De lumine autem gloriæ patet ex dictis, illud non esse instrumentum visionis, ratione obiectiuæ expressionis, ratione cuius visio beatifica respondet tantùm intellectui obedientialiter; sed ratione productionis, quo modo visio non excedit lumen quoad subiecti dependentiam; vtrum-

Ad conf. que .n. inhæsiuè pendet à subiecto. Ad confirm. nego antec. immediatum .n. subiectum caloris, & reliquorum accidentium materialium, exceptâ quantitate, est quantitas, ex quâ ignis calorem educit, dum species consecratas calefacit, ac proinde non creat.

SECTIO IV.

An creatio communicari possit creaturæ obedientialiter?

62. *Negant S. Tho. &c.* PRIMA sent. negatiua *S. Tho. 1. p. qu. 45. art. 5. 3. p. qu. 13. art. 2. 2 contr. gent. cap. 20 & 21. & de potentiâ qu. 5. art. 3. ad vlt. Caiet. & Ferrar. locis cit. Medina 3. p. qu. 13. art. 2. §. Ad 2. diffic. & qu. 48. art. 6. in fine: Nugnez ibid. qu. 62 art. 1. diffic. 7. §. Sed contra has: & qu. 78. art. 8. Scoti in 4. dist. 1. qu. 1. §. Ideò dici; versu, Dico etiam, & ad vlt. Molina qu. 45 art. 5. disp. 2. Vasquez 1. p. qu. 176. Cabrera 3 p. qu. 13. art. 2 dub. 5. Granadi 1. p. contr. 6. disp. 4.* Fundam. Nulla res potest à *Fundam.*
Deo assumi ad producendum effectum, ad quem vim aliquam innatam ex se non habeat, vel productiuam, vel saltem per se dispositiuam ad talem effectum: alioqui quidlibet assumi posset ad quidlibet producendum: At nulla res creata ex se vim habet creatiuam, aut per se dispositiuam ad effectum creationis. Quia nulla res creata ex se vim habet producendi effectum ex nihilo; aut per se ad talem effectum disponere potest, cùm nulla dispositio possit per se ad talem effectum conducere: omnis .n. dispositio recipi debet in subiecto, quod est disponendum ad effectum recipiendum: effectus autem creationis, cùm fiat ex nihilo, nullum supponit subiectum.

SECVNDA sent. affirmatiua *Magistri in 4. dist. 5. fine, S. Tho. ibid. q. 1. art. 3. qu. 3. ad 4. & in 2. dist. 1. q. 1. art. 3. Durand. in 2. dist. 1. q. 4. nu. 23. Bacho. in 2 dist. 32. q. 1. a. 4. Gabriel. in 4. dist. 1. q. 1. art. 3 dub. 2. Vega lib. 7. in Trident. cap. 13. Suarez 3. p. to. 1. disp. 31. sec. vlt.* Quæ sunt probabilior est. 63. *Affirmant Magister S. Tho. verius.*
Fundam. nulla est implicantia: vt enim creatura per potentiam obedient. attingat effectum creationis, non est necesse, vt sit virtutis infinitæ, & independentis, quia non debet attingere illum vt causa principalis, aut instrum. connaturalis, sed tantùm obedientialis eleuata per virtutem diuinam: ad quod sufficit quæcunque virtus productiua creata, supplente Deo reliqua, quæ ad creationem requiruntur. Confirm. contra Thomistas, qui putant, verba sacram. transsubstantiare panem in Corpus, & vinum in Sanguinem Christi: nam transsubstantiatio per ipsos est vera & realis productio totius substantiæ Corporis & Sanguinis, independens ab aliquo vt à subiecto, & ex eo tantùm non dicitur creatio, quia connotat esse Corporis & Sanguinis præexistens, & panem & vinum vt terminum positiuum à quo. At hæc non obstant, quin verba sacram. verè & realiter per modum instrumenti obedient. effectiuè attingant ipsam substantiam Corporis & Sanguinis independenter à quocumque subiecto. Et licet formalem transsubstantiationem ponerent in vnione Corporis & Sanguinis cum accidentibus, adhuc ipsi admittere debent actionem productiuam Corporis & Sanguinis independenter ab vnione cum accidentibus panis & vini, naturâ præcedentem vnionem cum accidentibus; ad quam actionem per Thomistas instrumentaliter concurrunt verba sacram. Confirm. ad productionem Corporis & Sanguinis, panis & vinum non concurrunt subiectiuè, vel in aliquo genere causæ, quod tollat veram creationem, sed solùm vt termini à quo positiui connotati, absque vllâ intrinsecâ dependentiâ: eadem quippe productio foret, siue talis productio fieret ex pane, siue ex lapide, siue ex ligno, aliâve materiâ; solùm .n. variaretur extrinsecum connotatum. 64. *Ad hominem.* 65. *Conf.*

DICES. Creatura nullam vim habet, ne incompletam & genericam quidem ad attingendam actionem independentem à subiecto: ergo non poterit eleuari ad creandum formaliter, sed tantùm materialiter, attingendo solùm entitatem creationis, non independentiam eiusdem à subiecto. Antec. patet, quia cùm creatio formaliter 66. *Obiicit.*

licet

liter dicat independentiam à subiecto, & independentia sit quid indiuisibile, si creatura haberet proportionem ad creandum formaliter, talis proportio esset in genere causæ principalis. Implicat autem, creaturam habere proportionem causæ principalis ad creandum, vt *sect.* 2.
Confir. Confir. ideò per nos, non potest dari connaturale instrum. ad creandum, quia id debet habere aliquam proportionem cum effectu agentis principalis; quæ proportio, cùm sit circa indiuisibile, nequit participari, quin principaliter participetur. Sed etiam instrumentum obedien. debet habere aliquam proportionē, saltem remotam & genericam ad creandum, alioqui non
67. *Proportio instrum. obedien. cum obiecto.* posset concurrere ad creandum formaliter Resp. neg. instrumentum obedien. debere habere proportionem cum obiecto formali agentis principalis, vt illud dicatur attingere, sed sat esse, si habeat proportionem cum obiecto materiali: secus est de instrumento connatur. hoc enim, nisi habeat proportionem cum obiecto formali agentis principalis, non dicitur illud attingere formaliter. quia cùm obedientiale non sit naturalis potentia agentis principalis, sed tantùm voluntaria, quâ voluntariè vtitur agens ad effectum supra eius vires producendum, sufficit quæcunque proportio, vt illum dicatur producere; quia illum producit in virtute agentis principalis: connaturale vero cùm sit naturalis potentia agentis principalis, debet habere proportionem cum obiecto formali agentis principalis; alioqui non
68. *Ad conf.* diceretur connaturale instrumentum illius. Ad Conf. vt creatura dicatur obedientialiter attingere creationem, sufficit vt habeat proportionem cum ipsâ entitate creationis: non. n. est necesse, vt habeat proportionem cum independentiâ actionis à subiecto formaliter; nam hanc supplet Deus vt causa principalis; sic vt ens naturale dicatur obedientialiter attingere effectum superna. non est necesse, vt illum attingat ut supernaturalem formaliter, seu vt cum illo proportionem habeat vt supernaturali formaliter: nam hæc ratio suppletur à virtute supernat. sed sufficit, vt cum illo proportionem habeat vt ens est formaliter.

69 Cæterum nota, in sent. *S. Tho.* instrumentum obedient. esse connaturale; quia in sent. ipsius nulla creatura eleuari potest ad effectum excedentem proprias vires, nisi per qualitatem superadditam, quâ creatura proportionetur per modum instrumenti Dei ad talem effectum attingendum. Quare mirum non est, si *S. Tho. in sum. & con. gen.* vbi ex propriâ sent. loquitur, neget creaturam, etiam vt instrumentum obedien.
Nota. eleuari posse ad creandum, Verùm semper manet difficultas, quo pacto in sent. Thomist. verba sacra attingant instrumentaliter productionem Corporis & Sanguinis, & tamen nequeant obedientialiter concurrere ad creationem.

SECTIO IV.

An creatio actiua sit in Deo?

70. *Duplex creatio.* DE passiuâ nulla est diffic. eam non esse in Deo creante, sed in termino creato; omnis quippe passio est in passo: igitur à fortiori creatio, quâ passio non erit in Deo, qui omnis passionis expers est. De actiuâ igitur creatione,

Prima sent. affirmat esse in Deo: *S. Tho.* 1. *p. q.* 25. *ar.* 1. *ad* 2. *&* 3. *& q.* 45. *a.* 3. *ad* 1. *&* 2. *con. gen. cap.* 9. *&* 16. *& q.* 3. *de poten. ar.* 3. *Bonau. in* 2. *dist.* 1. *p.* 1. *ar.* 3. *q.* 2. *Scoti in* 4. *dist.* 13. *q.* 1. §. *Ad huius*, & *ad argu.* 2. *Richar. in* 2. *dist.* 1, *ar.* 1. *q.* 3. *& ar.* 2. *q.* 1. *Rubio. q.* 1. *art.* 2. *Capreo. q.* 1. *ar.* 1. *concl.* 1, *Ocham q.* 1. *Gabr. q.* 1 *ar.* 2. *Caiet.* 1. *p. q.* 25. *ar.* 1. *Ferrar.* 2. *cont. gent. c.* 16. *&* 18. *ad* 1. *&* 2. *dubium: Bannez* 1. *p. q.* 45. *ar.* 3. *concl.* 3. *Valent. disp.* 3. *q.* 2. *pu.* 1. qui omnes conueniunt, creationem actiuam esse ipsum velle diuinum cum respectu rationis ad creaturam. Primum fundam. *S. Tho.* 2. *cont. gent. c.* 9. Actio est complementum virtutis actiuæ; comparatur enim ad ipsam vt actus 2. ad primum. Implicat autem virtutem Dei compleri ab alio, quam à se ipsa. Igitur implicat creationem actiuam, quæ est complementum virtutis creatiuæ Dei, esse in termino creato: alioqui virtus creatiua Dei compleretur ab alio, quàm à se ipsa. Secundum fund. Omnis actio est in agente; creatio actiua est quædam actio; ergo est in Deo creante. Maior prob. 1. actio & passio opponuntur: Opposita nequeunt esse in eodem subiecto simul: igitur si creatio passiua est in termino creato, actiua erit in principio creante. 2. Actio est quo agens agit: sed quo agens agit, est in agente: ergo actio est in agente: 3. si actio esset in passo, denominaret passum agens, sicut passio denominat subiectum passum; atque adeò si creatio actiua esset in termino, denominaret illum creantem. 4. potentia actiua 9. *metaph. tex.* 2. *est principium transmutandi alterum, in quantum alterum.* ergo actio, quæ est ipsius actus, erit transmutatio alterius, in quantum alterius; ergo, non erit in passo: alioqui non erit transmutatio alterius, in quantum alterius. 5. actio est relatio transmutantis in transmutatum, sicut passio est relatio transmutati in transmutantem. at in eo ponenda est relatio, in quo est proximum fundam. ad quod, posito termino, consequitur, sc. potentia actiua agentis: terminus. n. est effectus productus: igitur hoc posito consurgit relatio in agente, quâ refertur ad effectum, vt transmutans ad transmutatum. 6. actiua generatio æterni Patris, eiusque ac Filij actiua spiratio, non est in termino genito & spirato, sed in principio gignente & spirante; ergo actiua creatio Dei non est in termino creato, sed in principio creante. 71. *Affirmat.* 72. *funda.* 73. *Alterum actionem in agente esse probant* 1. 2. 3. 4. 5. 6.

Secunda sent. negat, creationem actiuam esse in Deo; est in termino creato: *Mayro. in* 2. *dist.* 1. *q.* 3. *Aureo. in* 1. *dist.* 20. *ar.* 2. *propos.* 2. *& dist.* 27. 1. *p. a.* 2. §. *Restat. Ægid. in* 2. *dist.* 1. *p.* 1. *q.* 3. *art.* 2. *Argent. in* 2. *dist.* 19. *a.* 1. *Bacho. in* 1. *dist.* 34. *q.* 1. *art.* 3. *&* 4. *ad* 9. *Duran. in* 2. *dist.* 1. *q.* 1. *Arim. q.* 5. *a.* 1. *concl.* 5. *Molina* 1. *p. q.* 45. *a.* 3. *Suarez* 1. *to. Met. disp.* 20. *sec.* 5. Hæc sent probabilior est, & deducitur ex *Arist.* 3. *phys. c.* 3. vbi docet, actum agentis non esse in agente, sed in passo; vnus quippe idemque motus est actio & passio simul; actio quâ *est, actus huius ab hoc*, passio quâ *est actus huius in hoc.* Quæ autem *Arist.* docet de actione transeunte in communi, verificanda sunt de quâlibet actione transeunte in particulari, cuiusmodi est creatio actio, quæ per hanc Arist. doctrinam non distinguetur à creatione, vt passi. ne. Prob. Creatio non est actio immanens, sed transiens: de ratione autem actionis transeuntis, vt *ibid. Aristot.* docet, & ex ipso nomine constat, non est immanere in agente, sed ab agente transire in passum. Maior prob. creatio 74. *Negans, Verius.* 75. *Actio transiens est in effectu.*

non

non habet suum terminum intra, sed extra creantem, at actio, quæ non habet suum terminum intra agens, non est immanens, sed transiens: immanens. n. vel transiens dicitur ratione termini, ad quem vltimatè tendit. Confir. actio est actus potentiæ actiuæ, vt actiuæ; qui formaliter importat egressum à potentiâ. Igitur si actio non postulat immanentiam in suo principio ratione termini, neque id postulabit, vt actio est formaliter; quia vt actio, potiùs postulat egredi quam manere in suo principio; cùm sit via, quâ agens communicat esse effectui, ac proindè formaliter ponit effectum extra agens. Dices: creatio est actio transiens virtualiter tantùm: nam manens in Deo habet effectum extra Deum, sicut imperium manens in imperante habet effectum extra imperantem: est. n. actio velle, ipsius vel efficax imperium, quod per dicere diuinum exprimitur *Genes. 1. & Psal. 148. Ipse dixit, & facta sunt.* Sed contra; velle, & imperium diuinum est principium creandi, non creatio: sicut velle & imperium, quo artifex creatus vult & imperat opus artificiatum, non est ar e-factio, sed principium arte-factionis. Nec obstat, quòd Deus immediatè per suum velle & imperium producat res ad extra, artif. x creatus non nisi per distinctas potentias executiuas: nam hoc ad summum probat, Deum esse immediatum principium creationis per suum velle, & impetium; artifex creatus per suas potentias executiuas à voluntate & intellectû distinctas. Confir. actio debet proportionari potentiæ, cuius est immediata actio. Sed creatio non est immediata actio intellectû. & voluntatis diuinæ, quà intellectus & voluntas est formaliter, sed quà potentia executiua est: igitur non potest consistere in volitione & imperio diuino: nam hæ sunt immediatæ actiones intellectûs & voluntatis, quà intellectus & voluntas sunt formaliter; sed potiùs in actione transeunte, quæ immediatè est ab intellectu & voluntate diuinâ. vt potentia executiua est.

77. *Negant creationem transeuntem formaliter.*

78. *Creatio est transiens formaliter.*

79. Prob. 2. Si creatio esset in Deo, etiam eductio, quâ accidentia, & materiales formas dependenter à subiecto producit, esset in Deo. nam si Deus creat immediatè per suum velle, & intelligere practicum, etiam educit per suum velle & intelligere practicum; cùm non minùs sit agens intellectuale respectu vnius, quàm respectu alterius. si omnis actio debet esse in agente; etiam eductio est actio. igitur. at si eductio esset in Deo, sequeretur, quando Deus se solo conseruat effectum eductum, quem simul cum causâ 2. produxit, mutari eductionem actiuam in Deo: nam prior erat partialis, & se solâ insufficiens ad communicandum esse effectui: posterior verò debet esse totalis, quia debet supplere actiuam eductionem causæ 2. Dices, Mutatur actio eductiua, quæ est in Deo connotatiuè tantùm, quia nunc connotat effectum, totaliter à se dependentem, quem anteà connotabat partialiter tantùm à se dependentem. Sed contra; vt actio, quæ est in Deo connotatiue mutetur, supponere debet mutationem in creaturâ seu effectu; cùm actus diuinus non mutetur in se; sed nullam supponit mutationem in effectu, quem solus ipse conseruat, quæ anteà non erat, cùm idem effectus simul à Deo & causâ 2. producetur. nam in sent. multorum aduers. actio passiua, per quam mutaretur terminus, est purus respectus transmutati ad transmutantem, consurgens in termino post acceptum esse ab agente; sed terminus perseuerat idem in conseruari à solo Deo, qui fuit in produci à Deo simul & à causâ 2. cùm in hâc sent. præter respectum consurgentem, & esse ipsius termini ab alio acceptum nihil intermediet. Implicat autem, consurgere nouum respectum, vbi nulla supponitur noua mutatio. Igitur nulla erit mutatio in termino conseruato sufficiens ad talem respectum fundandum. Nec sufficit, vt actio diuina connotet, quòd idem terminus non ampliùs pendeat à causa 2. sed tantùm à se: nam vt terminus pendeat à Deo totaliter, qui anteà pendebat tantùm partialiter, debet aliquid plus à Deo accipere, quod anteà non accipiebat: siquidem anteà vi actionis partialis, quâ à Deo producebatur, non accipiebat totum esse: vt igitur nunc totum esse à Deo accipiat, debet aliâ actione & influxu totali à Deo produci; ac proinde in suo esse mutari: ad hoc autem non sufficit purus respectus consequens ab aduersarijs confictus; quia hic supponit fundamentum, ad quod consequatur; quod non potest esse ipse terminus, quia ille quoad intrinsecum esse manet inuariatus, & idem omninò qui anteà.

80. *Dices.*

Resp.

Connotatio non sufficit.

81. Prob. 3 non omnis actio subiectiuè est in agente, sed sola immanens. Alioqui vt arguit *Aureol.* non posset agens transmutare aliud, quin priùs transmutaret seipsum per actionem in se productam, cùm tamen de ratione potentiæ actiuæ vt sic, non sit transmutare se ipsum, sed aliud à se, vt ex definitione constat. Vlteriùs; vel istæ actiones productiuæ substantiarum in agente sunt substantiales, vel accidentales; vel istæ manent in agente, producto termino, vel corrumpuntur. non possunt dici corrumpi, cùm non habeant contrarium; & absurdum est, ponere in quolibet agente, quod multos effectus produxit, tot entitates seu modalitates. Confir. actio est formalis & immediata communicatio, quâ agens communicat esse effectui. Communicatio autem non est in communicante, sed in communicato. Prætereà actio est, per quam effectus egreditur ex virtute & potentiâ agentis: ergo debet esse in effectu; nam egressus debet esse cum termino egrediente, non cum principio, à quo egreditur. Prob. 4. Si creatio actiua esset diuinum velle cum respectu rationis ad creaturam in tempore producendam, ab æterno Deus dictus fuisset creator; quia ab æterno habuisset suum velle, cum respectu ad creaturas in tempore producendas, sicut propter idem velle Deus ab æterno dicitur voluisse creaturas, quia omnis forma necessariò denominat subiectum, in quo est. at Patres passim docent, Deum in tempore dici Creatorem. Non est igitur creatio actiua in Deo, sed in termino creato, atque eadem cum creatione passiuâ: quæ vt dicit transcendentalem respectum ad principium creans, à quo simul cum termino emanat, dicitur creatio actiua; vt dicit transcend. respectum ad terminum creatum, cuius est formalis & immediata communicatio, dicitur creatio passiua, fluc. vt terminis *Arist.* vtar, vt *est huius ab hoc, actio est, vt est huius in hoc,* passio est.

Sola immanens est in agente.

83. *Prob. 4. creationem est velle.*

84. *Conclusio.*

85. Ad 1. fund. *S. Tho.* concedo, creationem esse complementum virtutis creatiuæ, sed extrinsecum, vt ipse cum *Arist. 3. phys. tex. 5.* de omni actione transeunte docet, quam cum *Philos.* definit, *Actum ab agente in aliud*; & colligitur ex defin. potentiæ actiuæ ab *Arist.* assignata: Quæ est

Ad fund. S. Thom.

Definitio potentiæ ab Arist.

est *principium transmutandi aliud in quantum aliud.*
Igitur tota perfectio ipsius, est, posse perficere
aliud: actu verò perficere est extrinseca perfe-
ctio ipsius. Confir. non minùs perfectio potentiæ
actiuæ est terminus productus, quàm productio
ipsa; cùm hic sit vltimus finis virtutis actiuæ:
& tamen nemo dicet, ex eo quòd terminus pro-
ductus sit perfectio virtutis actiuæ, debere esse
in agente; nam etsi sit perfectio agentis, intrin-
seca tamen non est, sed extrinseca. Nec est ab-
surdum potentiam creatiuam Dei in ratione ex-
trinsecæ denominationis compleri ab ipsâ crea-
tione extrinsecâ; sicut nec est absurdum, volun-
tatem Dei in ratione liberæ volitionis, comple-
86. ri per extrinsecum connotatum. Ad 2. fund.
Ad alterum ad 1. prob. neg. Maior. Ad 1. prob. nego, actionem & pas-
sionem inter se opponi, cùm non sint duæ res,
sed vna cum duplici respectu transcend. subordi-
nato, altero ad agens vt ad principium *à quo*, al-
tero ad effectum vt ad terminum *in quo*; sicut
quæuis potentia habet respectum vt ad proprium
87. subiectum, in quo est, & ad obiectum, ad quod
Ad secundam, est. Ad 2. dist. Maior. Actio est, quo agens agit,
formaliter concedo; effectiuè nego: est enim
communicatio seu via & egressus effectûs à cau-
sâ, quo mediante agens, formaliter communi-
cat esse effectui: egressus autem non est in prin-
cipio, à quo egreditur, sed in termino, qui
88. egreditur. Ad 3. nego sequel. licet. n. actio sit
Ad 3. in passo, non est tamen per modum formæ egre-
dientis & emanantis ab illo, sed per modum for-
mæ receptæ tantùm in illo. Forma autem non
denominat subiectum, nisi secundùm modum
quo recipitur in illo: ita visio non denominat
oculum visum, sed videntem; contrà verò, co-
lorem visum, non videntem, quia aliter com-
paratur ad potentiam, aliter ad obiectum. Cum
igitur denominatio agentis, non solum importet
formam denominantem, sed etiam modum de-
nominationis, per modum formæ dimanantis, &
egredientis ab illo, quod denominat, non po-
terit denominare passum agens, esto in eo re-
89. cipiatur. Ad 4. nego conseq. quia potentia trans-
Ad 4. mutat effectiuè, actio formaliter. Cæterùm prin-
cipium effectiuum distingui debet ab effectu,
cùm nullum efficiens se ipsum efficere possit; non
autem principium formale. Ad 5. nego antec.
90. non enim actio est relatio, sed ratio fundandi,
Ad 5. quâ positâ consurgit relatio prædicam. in produ-
cente ad productum, si capax sit. Ratio autem
fundandi non necessariò simul est cum funda-
mento. Cæterùm agens non denominatur agens
formaliter à respectu prædicam. in se consurgen-
te, vt patet in Deo, qui denominatur agens crea-
turarum, non ab intrinseco respectu consurgente,
cuius capax non est, sed ab extrinsecâ actione in
termino producto. Ad 6. neg. conseq. nam acti-
91. ua generatio æterni Patris, eiusque ac Filij acti-
Ad 6. ua spiratio, est productio perfectissimè imma-
nens; de cuius ratione est perfectissimè immanere
in suo principio productiuo. at creatio est tran-
siens; de cuius ratione est, vt ab illo principio
transeat ad terminum productum.

SECTIO VI.

An creatio re ipsa distinguatur à termino creato?

92. PRIMA sent. negatiua, *Bonauent. in 2. dist. 1. p. 1.*
Negant *ar. 3. q. 2. Richar. ar. 1. q. 4. Ægid. dist. 1. q. 3.*
ar. 2. Duran. q. 1. ar. 2. Argent. dist. 19. ar. 1. Grego.
dist. 1. q. 6. a. 1. concl. Ocha. 2. q. 1. & 2. Mayr. q.
4. Rubio. q. 1. Heruæi q. 1. art. 1. Gabr. q. 1. ar. 2.
Vasq. 1. p. disp. 173. cap. 3. Scotus in 2. dist. 1. q. 5. §.
Ad quæst. qui quamuis dicat, distingui formali-
ter, tamen non ex naturâ rei, vt constat ex ipsius
probatione, se.

Quæ sunt inuicem inseparabilia, nequeunt ex 93.
naturâ rei distingui: huiusmodi sunt creatio & *Scoti probatio 1.*
res creata: igitur. Maior patet; quæ sunt ex na-
turâ rei distincta, possunt diuinitùs saltem sepa-
rari: at neque diuinitùs potest creatio separari à
re creatâ; implicat. n. creaturam non dependere
à suo creatore; sed creatio nihil aliud est, quàm
dependentia creaturæ à suo creatore: ergo. 2. 94.
Creatio, teste *S. Tho. 1. p. q. 45. ar. 3.* est relatio *2. ex S. Tho.*
dependentiæ creaturæ à Deo; ergo si distingue-
retur à termino creato, deberet distinctâ relatio-
ne referri ad Deum: nam omnis res creata fun-
dat essentialem respectum dependentiæ ad
Deum. ergo si creatio esset distincta à re creatâ,
etiam ipsa fundaret distinctum respectum de-
pendentiæ ad Deum, & rursus relatio ista fun-
daret alium respectum dependentiæ distinctum,
& sic in infinitum: hoc autem est absurdum: er-
go. 3. Nulla cogit necessitas ponendi creationem 95.
distinctam à termino creato: nam vel poneretur *Tertia.*
vt causa efficiens, vel ut causa materialis: non vt
causa efficiens, nam hæc est solus Deus, à quo
totaliter & immediatè promanant omnes res
creatæ. Non vt causa materialis, quia creatio vt-
potè productio ex nihilo subiecti, subiecto non
indiget. Confir. quâ ratione potest creatio se ipsa
immediatè, nullâ aliâ actione mediâ emanare à *Conf.*
Deo, ita poterit terminus ipse creatus, nullâ a-
liâ actione mediâ, à Deo proficisci. 4. Possunt
causa materialis & formalis se ipsis, nullo inter- 96.
cedente medio distincto suum effectum causare; *Quarta*
ergo etiam causa efficiens. 5. Si creatio re ipsa 97.
distingueretur à termino, deberet subiectari in *Quinta.*
termino, ut accidens in subiecto, aut modus in
fundamento: At hoc est contra rationem crea-
tionis, cuius est, nullum habere subiectum.
Confir. eadem creatio esset prior termino, vt *Conf.*
productio illius, & simul posterior, vt accidens,
vel modus eiusdem. Implicat autem, vt produ-
ctiuum siue vt *Quo*, siue vt *Quod* pendeat à suo
producto.

Secunda sent. affirmatiua *S. Tho. 1. p. q. 45.* 58.
ar. 3. ad 3. & q. 3. de poten. artic. 3. ad 3. & quod- *Affirm.*
lib. 7. q. 4. art. vlt. ad 4. Aureoli in 1. dist. 27. p. 1.
artic. 2. §. Restat: Bacho. in 2. dist. 1. q. 2. §. 2.
Capreo. q. 2. art. 1. in fine 1. concl. Caiet. 1. p. q. 45.
art. 3. in resp. ad 3. Ferrar. 2. con. gent. cap. 18. §.
Ad euidens. Bannez 1. p. q. 45. ar. 3. §. Circa. 1.
conclu. Molina 1. p. q. 5. ar. 3. Valen. ibid. disp. 3. q. 2.
pu. 1. Suarez to. 1. Meta. disp. 20. sec. 5. &c.

DICO 1. Creatio ex naturâ rei distinguitur à 99.
re creatâ. Assertio prob. opposito fund. Quo- *Explicatur hæc sent. 2.*
tiescunque duo ita se habent, vt inuariato vno,
possit alterum variari, euidens signum est distin-
ctionis ex naturâ rei inter illa: Ita se habent
creatio & res creata: nam potest Deus eandem nu-
mero formam materialem, quam producit vel
conseruat actione eductiuâ dependenter à subie-
cto, producere vel conseruare actione creatiuâ in-
dependenter à subiecto, vt eandem numero quan- *Quantitas Eucharist. probat distinctam creationem.*
titatem Eucharisticam panis & vini consecrati;
rursus po. est eandem numero formam materia-
lem, quam producit vel conseruat actione crea-
tiuâ independenter à subiecto; producere vel
con-

conseruare actione eductiuâ dependenter à subiecto, vt eandem numero quantitatem Eucharistic. quam anteà conseruabat actione creatiuâ extra subiectum, conseruat actione eductiuâ, dependenter à materiâ, quando species consecratæ alteratæ transmutantur in aliam substantiam. Igitur potest creatio variari inuariato ipsius termino. Quia si potest eadem numero res modò fieri, aut conseruari actione creatiuâ, modò eductiuâ, poterit variari creatio inuariato ipsius termino. Scio aliquos
100. *Dices.* asserere, eâdem actione, quâ Deus produceret, vel conseruaret formam materialem dependenter à subiecto, producturum vel conseruaturum illam extra subiectum.
Resp. Sed contrà; extra subiectum Deus supplere debet concursum materialem, quo eadem forma pendebat à materia; & cùm illa actio, quâ forma materialis conseruaretur extra subiectum, non dependeret à subiecto, non posset esse eductio, quia hæc essentialiter exigit subiectum, implicatque conseruari sine illo, cùm sit actualis dependentia ab illo: ergo necessariò deberet esse alia distincta actio per se non exigens subiectum, atque adeò creatio.
101. *Replicatio.* 2. Potest Deus eundem numero terminum diuersis numero actionibus creatiuis conseruare: igitur creatio distinguitur à termino creato. Quia quæ sunt eadem numero, implicat multiplicari vnum, non multiplicato altero. Anteced. prob. non implicat, eundem numero angelum in diuersis locis à Deo replicari. At ista replicatio commodiore viâ intelligi non potest, quàm nouâ actione productiuâ eiusdem angeli in diuersis locis. Vnde de facto id asserunt de Corpore Christi sub variis speciebus sacramentaliter replicato, de quo *to.* 7.

102. *Mutatio in transitu de contradict.* Tertiò. Implicat, fieri transitum de contradictorio in contradictorium, absque vllâ mutatione extremorum: terminis .n. inuariatis semper manet eadem denominatio; Sed si actio non distingueretur à termino, fieret transitus de contradictorio in contradictorium, absque vllâ mutatione extremorum. Nam potest idem numero effectus modò in suo esse pendere ab vnâ causâ, modò ab illâ non pendere: vt idem numero lumen, quod nunc pendet à sole, ab illo non pendere, sed ab aliâ causâ, vel à solo Deo: idemque numero ignis, qui in primo instanti suæ productionis pendet ab igne, immediatè post ab eodem non pendet, sed à solo Deo. Atqui in his casibus nulla fit mutatio in effectu quoad absolutam entitatem, cùm maneat idem numero inuariatus: neque in causâ; quia agendo mutatio non fit in causâ, sed in effectu; ipse .n. est, qui ex non dependente fit de nouo dependens: aut ex dependente ab vnâ causâ, fit de nouo non dependens ab eâdem. Igitur mutatio cùm non fiat in entitate effectûs, fieri debebit in aliquâ aliâ ratione, sc. actione, non variatâ
103. *Responsio aduers.* absolutâ entitate effectûs. Respondent, ad saluandum huiusmodi transitum, sufficere vel lapsum temporis, vel nouam connotationem in effectu: potest enim idem numero effectus nunc connotare distinctam causam, à quâ pendeat, quam anteà non connotabat, absque intrinsecâ mutatione sui.
Occurritur 1. resp. Sed contra 1. resp. lapsus temporis est indifferens, vt in eo fiat, vel non fiat huiusmodi transitus; igitur solus non est sufficiens ad hanc mutationem causandam; alioqui semper illam causaret: ergo assignanda erit alia causa, præter temporis lapsum, cur aliquando iste transitus fiat, aliquando non fiat.
104. *Contra secundam.* Contrà 2. resp. neque noua connotatio intelligi potest, absque nouâ mutatione termini connotantis, aut connotati: siquidem manentibus iisdem terminis eodem modo se habentibus, manet idem status ac denominatio rerum. Impossibile enim est, vt album A nunc connotet album B, quod anteà non connotabat, A & B eodem modò nunc & anteà se habentibus: at in casibus assignatis nulla fit mutatio in effectu, vel in causâ, cùm eodem modo vtrumque se habeat intrinsecè nunc & anteà. 2. solâ connotatio causæ vt coëxistentis eodem tempore, vel loco cum effectu non sufficit, vt effectus dicatur ab illâ in suo esse pendere: *Secundò.* nam possunt duo simul tempore in loco coëxistere, & tamen neutrum in suo esse pendere ab altero: sed necessaria est connotatio per modum principij influentis & dantis esse: nam effectus vi dependentiæ accipit esse à causâ. Aut igitur quando idem numero effectus pendet à causâ, à quâ anteà non pendebat, de nouo accipit esse ab illâ, aut non accipit. Si non accipit, ergo non pendet ab illa vt effectus à causâ: si accipit, vel accipit nouum esse priori corrupto, ac proinde non manet idem numero effectus; vel nouum esse simul manens cum priori esse; & cùm hoc nouum esse realiter distinguatur à priori esse, non poterit dici, quòd priùs esse, quod anteà effectus habebat ab aliâ causâ, nunc habeat ab istâ, sed potiùs quod nouus effectus nunc producatur ab istâ causâ, distinctus ab alio effectu; vel accipit idem prorsus esse ab hâc causâ, quod anteà accipiebat ab aliâ; at hoc sine nouâ actione distinctâ, quâ idem esse ab aliâ causâ acceptum, conseruetur & continuetur ab istâ, impossibile est intelligere: nam cùm ista causa reperiat totum esse productum ab aliâ, non potest illud idem iterùm producere, sed tantùm conseruare, quod sine nouâ actione intelligi non potest.

Dico 2. Creatio non distinguitur realiter, sed tantùm modaliter à termino creato. Prior pars prob. alioqui posset creatio diuinitùs conseruari absque termino; cùm omnis entitas ab aliâ distincta possit diuinitùs conseruari; maximè si nullo peculiari influxu pendeat à termino creato, sed à solo Deo, vt creatio se ipsâ tota emanat à Deo: hoc autem implicat; alioqui ipsa etiam creatio fieri posset per aliam creationem, & sic in infinitum; nam quicquid habet distinctam entitatem, fieri potest per creationem à Deo, vt *sec.* 9 constabit. 105. *Creatio distinguitur à termino, non realiter.*

Confirm. Creatio est quædam actio. Nulla actio distinguitur realiter, sed tantùm modaliter à termino producto. Nam omnis actio est actualis dependentia effectûs à suâ causâ: non esset autem, si realiter distingueretur à termino; non .n. esset essentialiter addicta vni termino, nec vni tantùm causæ. Et posset eâdem numero dependentiâ effectus successiuè pendere à diuersis causis. 106.

Posterior pars sequitur: sc. creationem distingui à termino, tantùm modaliter; cùm non sit alia distinctio ex naturâ rei, nisi aut realis, aut modalis. 107. *Disting. modaliter.*

Ex his deducitur 1. Creatio non fit per aliam creationem, sicut nulla actio per aliam actionem: quia nulla ratio, quæ est essentialiter talis, eget aliâ ratione additâ, vt fiat talis. Sicut vnio non eget aliâ vnione, vt vniatur: nec albedo aliâ albedine, vt dealbet. Cùm igitur creatio sit ipsa essentialis ratio creationis, non eget aliâ creationis, vt creetur. 108. *Coroll. 1.*

2. Quando Deus se solo conseruat effectum, quem simul cum causâ 2. produxit, conseruat illum distinctâ actione à priore; quia prior actio erat essentialis dependentia à Deo, & à causâ 2. simul: posterior vero est dependentia à solo Deo: igitur non potest esse eadem actio. 109. *Coroll. 2.*

hæc non potest creare, nisi per actus intellectus, & voluntatis; qui cùm sint accidentales, non possunt prærequiri ad creationem substantiæ, neque vt actualis creatio, quæ debet esse cum termino creato: neque vt formale principium productiuum, quia accidens, non potest esse formale principium creandi substantiam, cùm modus agendi nequeat excedere modum essendi.
Bene reiicitur à Durando. Sed contrà: actus intellectus & voluntatis possent prærequiri, non vt actualis creatio, aut formale principium creandi, sed dirigendi & applicandi potentiam creatiuam, quæ esset substantia Angeli, ad hoc vel illud creabile: sicut in artifice prærequiruntur actus intellectus & voluntatis, non vt formale principium agendi, sed dirigendi, & applicandi potentiam executiuam ad hoc vel illud opus exercendum.

18. *Quarta Ægidij.* Quarta *Ægidij*: Omnis creatura est composita ex actu & potentiâ ex subiecto & accidente. Creatio autem est actus simplex, absoluta à potentiâ & subiecto: igitur nulli creaturæ potest naturaliter competere: quia non potest modus operandi naturaliter excedere
Nec placet. modum essendi causæ principalis. Sed contrà: sicut substantia spiritualis componitur ex actu & potentiâ, estque subiectiua causa suorum accidentium, ità creatio est potentialis constans ex essentiâ & existentiâ componitque cum termino tanquam cum immediato subiecto.

19. *Quinta S. Thomæ.* Quinta *S. Tho. 2 con gent. cap* 20. & de *poten. q. 3. ar.* 4. Eo modo actus agitur, quo agens agit: sed agens agit secundùm quod est actu: At solus Deus se toto agit, quia solus Deus est purus actus: Igitur cùm per creationem totus actus fiat, solius Dei erit creare. Sed contrà: vt fiat
Refutatur. totus effectus, sufficit, vt agens agat secundùm quod est actu, virtualiter continens effectum. Sed Angelus creando ageret, secundùm quod esset actu, virtualiter continens totum effectum, quia cùm effectus non sit purus actus, sed immersus potentialitati, non requirit, vt agens illum agat vt sit purus actus, sed vt sit emersus à materiâ.

20. *Sexta ratio prob. 1.* Sexta *Henrici, Richar. Argent. Capreo*, Ens infinitè distat à non ente: ergo virtus potens transferre ex non ente, est infinita. Talis est virtus
2. creatiua, cuius est, ex non esse rem traducere ad esse. Maior prob. tum quia inter ens & non ens nulla est proportio: tum quia inter contradictoria æqualis est distantia. Sed inter Deum & non
3. Deum infinita est distantia: ergo & inter ens & non ens. Tum quia magis distat positiuum à negatiuo, quàm vnum positiuum ab alio positiuo: sed inter duo positiua potest esse infinita distantia, vt inter Deum & Angelum: ergo & inter ens positiuum & suum contradictorium.

21. *refellitur à Scoto.* Sed contrà; vt rectè *Scotus. & Duran.* ens tanto distat à non ente, quanta est perfectio entis: quia cùm hæc distantia sit formalis, desumenda erit ex formali excessu perfectionis, quo vnum extremum excedit alterum. sicut distantia inter Deum & creaturam desumitur penes excessum perfectionis, quo Deus excedit creaturam. Sed quodlibet ens creatum est finitæ perfectionis; igitur finitè distans à non ente, quia non plus negat negatio quàm affirmet affirmatio.

22. *Ad 1. prob.* Vnde ad 1. prob. concedo, inter ens & non ens nullam esse proportionem, non propter infinitam distantiam vnius supra aliud; sed quia vnum est positiuum, aliud negatiuum: ad quam improportionem superandam sufficit virtus finita vt constat de sole, qui virtute finitâ superat improportionem, quæ est inter tenebras & lumen, & ratio est, quia hæc improportio superatur per productionem termini finiti.

Ad 2. neg. maior. nam maior est distantia inter Deum & non Deum, quàm inter angelum & non angelum; quia nulla potentia potest facere de non Deo Deum potest aliqua facere de non angelo angelũ. 23. *Ad 2.*

44. *Dices.* Dices. Omnia contradictoria sunt æquè incompossibilia; ergo æquè distantia. *Resp.* Resp. neg. conseq. nam distantia sumitur penes excessum formalem vnius extremi supra aliud, qui diuisibilis est, proinde non æqualis in omnibus: incompossibilitas verò penes mutuam exclusionem formalem vnius ab alio, quæ indiuisibilis est: æquè enim angelus formaliter excludit non angelum, ac Deus non Deum.

Ad 3. prob. Ad 3. prob. nego maior. nam magis distant Deus & angelus, qui distant per infinitum excessum, quam angelus & non angelus, qui tantum distant per finitam distantiam.

45. *Septima S. Tho.* Septima *S. Tho. 1. p. q. 45. ar. 5 ad 3. & 2. cont. Gent. cap.* 20. Tantò maior est virtus agentis, quanto rem producit ex remotiore potentiâ: sicut maior est virtus, quæ producit ignem ex aquâ, quàm quæ producit ex aëre. Sed virtus creatiua producit rem ex nullâ potentiâ; ergo est infinita. nam ea proportio est inter virtutem creantem & educentem, quæ est inter potentias ipsas, ex quibus creans creat, & educens educit: sed inter has proportio est nulla; quia inter nullam potentiam, qualis est, ex quâ creans creat; & aliquam, qualis est, ex quâ educens educit, nulla est proportio; ergo nec inter illas. At vbi nulla est proportio, infinita est distantia.

46. *Confirmat Caiet. 1.* Confirmat *Caiet.* 1. quando duo extrema sic se habent, vt quantò minuitur vnum, tantò crescat alterum, si vnum minuitur usque ad non gradum, alterum crescit supra omnem gradum, ac proinde in infinitum: vt patet in motu, qui tantò est velocior, quantò resistentia spatij est minor: vnde si resistentia spatij esset nulla, vt esset in vacuo, motus esset infinitus, *Aliter*, inquit, *sequeretur, quòd virtus potens producere ex aliquâ potentiâ, & virtus potens producere ex nullâ potentiâ, essent æquales*: Sit enim virtus creatiua finita A in decupla proportione excedens virtutem eductiuam B: tunc si potest dari alia potentia eductiua C. quæ educat effectum ex remotiore potentiâ in decuplâ proportione, quàm B, virtus hæc in decuplâ proportione excedens virtutem eductiuam B, erit æqualis virtuti creatiuæ A.
Confir. 2. 2. Maior virtus requiritur ad creandum effectum, quàm ad educendum effectum infinitum: at ad hunc requiritur virtus infinita; ergo & ad illum.

47. *impugnatur.* Hæc ratio nititur eodem principio, quo præcedens impugnata: nam ex eo, quòd inter ens & non ens nulla est proportio, arguit inter vim creatiuam, quæ producit rem ex nihilo, & eductiuam, quæ producit ex aliquo, infinitam distantiam: nam eadem est proportio inter virtutes productiuas, quæ est inter potentias, ex quibus illæ producunt.

48. *Ad argu. 1. Caiet.* Nec concludit *Caiet.* calculatio: quia non est necesse, vt procedat in terminis eiusdem rationis: nam potest dari virtus creatiua finita altioris ordinis, excedens quamlibet virtutem eductiuam etiam infinitam ordinis inferioris, vt patet hoc exemplo. Quò virtus cognitiua attingit obiectum à potentialitate magis eleuatum, eò est maior: ergo virtus attingens obiectum eleuatum ab omni potentialitate, est infinita; non sequitur. quia Beati virtute finitâ luminis gloriæ attingunt Deum actum purum, quâ virtute excedunt quamlibet aliam virtutem cognitiuam, etiam infinitam ordinis

29. *De motu.* ordinis inferioris. Ad exemplum de motu nego, illum posse esse infinitè velocem, quia hic deberet esse in instanti, quod implicat. Neque ex remotiore resistentiâ spatij sequitur infinita velocitas, nam adhuc remanet distantia negatiua, quæ tolli nequit. Sed esto infinita velocitas motûs non implicet, adhuc illa non arguit infinitam virtutem in mouente, quia dari posset virtus motiua altioris ordinis finita, excedens in infinitum quamcunque vim motiuam ordinis inferioris. Ad
30. *Ad conf. Caiet.* aliud *Caiet.* nego sequel. cùm. n. illæ virtutes essent diuersi ordinis, non essent inuicem comparabiles, quippè quarum vna excederet aliam perfectione & ordine, non intensione & gradu. Vndè omnis virtus eductiua esset inferioris ordinis comparata cum creatiuâ; Sicut omne lumen
Ad 2. naturale comparatum ad supernaturale. Secunda confir. solùm probat, ad creandum effectum requiri altiorem virtutem finitam: ad educendum verò effectum infinitum requiri vim eductiuam in suo ordine infinitam.

31. *Octaua. S. Doctoris discursus informam redactus.* OCTAVA *eiusd.* 1. *p. q.* 45. *ar.* 5. *in. C. &* 2. *con. gent. c.* 25. quæ ducitur ex naturâ creationis, hoc pacto. Formalis terminus creationis est ens vt ens: Sed ens vt ens complectitur omne ens, quia nullum excludit: (loquimur de ente participato) ergo potentia ad creandum est infinita. quia tantùm se extendit potentia, quantum se extendit eius formale obiectum; velut potentia visiua extendit se ad omne visibile, intellectiua ad omne
à priori. intelligibile; ergo virtus creatiua ad omne creabile. Ratio: terminus est ratio specificans potentiam: sed quantum se extendit ratio specificans, tantum se extendit specificatum; quia specificatum est per ordinem ad specificans formaliter. Cùm igitur ens vt ens se extendat ad infinita, virtus creatiua erit infinita. Maior prob. creatio est ex nihilo: nam per hoc distinguitur ab omni alia productione; ergo per se nullum supponit ens, alioqui non fieret ex nihilo; ergo per se primò terminatur ad ens quatenus ens: nam il-
Compl. S. Tho. lud dicitur per se primò fieri 1. *phys. tex.* 67. quod per se ad actionem non præsupponitur; illud verò per accidens, quod præsupponitur ad actionem, velut cùm ex albo fit nigrum, per se fit nigrum, quia hoc non præsupponitur; per accidens fit coloratum, quia hoc supponitur. Confir.
32. *Confir.* Implicat potentiam productiuam claudere seipsam sub suo termino formali, aliàs posset seipsam producere: sed talis potentia clauderet seipsam sub suo termino formali, quia etiam ipsa esset ens participatum, & consequenter contentum sub vniuersalissimâ ratione entis. Hic est discursus *S. Tho.* Ex quo infert. creare esse solius causæ 1. quæ sola in omni effectu per se primò attingit
impugnat Scotus. ens vt ens: non quòd etiam causæ 2. illud non attingant, in quo sensu hanc rationem impugnat *Scotus*; sed quia illud attingunt per se secundò, vt inclusum in propriâ ratione formali; sicut visus non solum tendit ad coloratum, sed etiam ad ens inclusum in colorato; non tamen ad hoc tendit per se primò alioqui ferri posset ad quodcunque quod participat rationem entis, sicut quia intellectus per se primò fertur ad ens, ferri potest ad quodcunque quod participat rationem entis.

33. *Ratio probabilior.* Hæc ratio est probabilissima; illud tamen est difficile, quòd virtus creatiua non possit limitari ad tale ens in specie: nam quòd creatio sit ex nihilo, tantùm probat, vim creatiuam non posse limitari ex parte subiecti. quia ex illo non pen-
Difficultas. det; non quòd non possit limitari ex parte termini producibilis, à quo pendet in specificando. Confir. vti sub potentiâ eductiuâ increatâ ad omne educibile, distingui possent plures potentiæ eductiuæ creatæ ad hoc vel illud educibile: ita sub potentiâ creatiuâ increatâ distingui possunt plures potentiæ creatiuæ creatæ ad hoc vel illud creabile. ergo. Verùm iuxta hanc rationem
34. *Satisfi.* dicendum; ex quo virtus creatiua producit rem ex nihilo, habet pro termino à quo ipsum non ens simpliciter, non ens termini, & non ens subiecti: ergo ratio, quam per se primò attingit, est ratio entis simpliciter: sc. quæ per se primò opponitur termino à quo, nam illa est, quæ specificat potentiam, & quam potentia per se primò in effectu producit: sicut ratio, quam per se primò attingit potentia cognitiua, & quam per se primò in obiecto cognoscit, est quæ per se primò opponitur termino à quo talis potentiæ, vt visibile respectu visûs, intelligibile respectu intellectus. Antec. prob. in ratione non entis simpliciter, tam est non ens non homo, quàm non ens non angelus; quamuis differant in ratione talis ac talis non entis, penes talem ac talem terminum negatum. Virtus autem creatiua non attingit ens ex non ente tali, sed ex non ente simpliciter, & hoc ideò, quia nullum ens simpliciter supponit, sed solam non repugnantiam termini ad existendum. Confir. Implicat poten-
35. *Confir. ratio à pari.* tia intellectiua, quæ non sit ad omne intelligibile; cùm. n. sit spiritualis, est reflexiua supra omne ens: & est ad omne intelligibile, quia habet pro obiecto formali ens vt ens; & hoc ideò, quia habet pro termino à quo non ens simpliciter, quia solum non ens oppositum enti est extrà obiectum formale & terminum attingibilem ab intellectu: sed etiam potentia creatiua habet pro termino formali ens vt ens: & hoc ideò, quia habet pro termino à quo non ens simpliciter: ergò sicut implicat potentia intellectiua limitata ad vnum tantùm intelligibile, ita potentia creatiua ad vnum tantùm creabile; nam vtraque habet pro termino à quo non ens, & pro termino ad quem ens vt ens; illa sub ratione intelligibilis, hæc sub ratione creabilis: ergo est ad omne creabile.

36. *Obiicit.* DICES. ex hoc discursu non sequitur, virtutem creatiuam esse infinitam, sed altioris ordinis, nam hæc tantùm esset sufficiens ad attingenda infinita creabilia, vt *supra* contra 2. rationem.
Confir. Confirm. ex eo quòd potentia intellectiua potest in infinita intelligibilia, non sequitur esse infinitam; ergo neque ex eo, quòd potentia creatiua potest in infinita creabilia, erit infinita. Resp.
Resp. licet ex vi discursûs immediatè non calculetur virtus infinita, tamen calculatur supremus ordo virtutis supra gradum totius entis creati, quod non minùs implicat communicari creaturæ, quàm virtutem infinitam. cùm enim illa claudat sub suâ ratione formali totam latitudinem entis creati, non poterit esse altioris ordinis intra gradum tantùm entis creati; alioqui non excluderet se ipsam à suâ ratione formali; quia etiam ipsa contineretur inter gradum & ordinem entis creati:
Recta ratio calculandi. esset igitur altissimi ordinis supra omnem gradum entis creati, ac proinde increata. Nec est eadem ratio de discursu præcedenti, quia illa non calculat infinitatem virtutis, nec ordinem virtutis supra totum gradum entis creati, eò quòd non calculat illum supra totam latitudinem entis creati, vt ostendi totam latitudinem entis creati esse obiectum virtutis creatiuæ, sed solùm suprà virtutem eductiuam. Ad Confir. nego conseq. nam

nam potentia intellectiua non continet obiecta intelligibilia realiter. & in ratione specificâ, sed solùm intentionaliter, & in ratione genericâ; completur enim in ordine ad hoc, vel illud intelligibile per speciem ipsius intelligibilis. Potentia verò creatiua debet continere effectus creabiles realiter, & in vltimâ ratione specificâ, quia debet continere illos, vt causa physica principalis.

37. *Terminus à quo creat. nihilum simpliciter: ad quem ens simplic.*

Hinc patet ad rationem diffic. nam ex eo quòd creatio sit ex nihilo subiecti, habet pro termino à quo non ens simpliciter, & consequenter pro termino ad quem ens simpliciter. vnde concedo, virtutem creatiuam specificari à termino ad quem, non vt tale ens est, sed vt ens est simpliciter, sub quâ ratione opponitur termino à quo: sicut nec intellectus specificatur ab obiecto, vt tale intelligibile est, sed vt intelligibile est simpliciter.

38. Dices: ergo creatio angeli non differet à creatione materiæ; nam utraque habet idem specificatum formaliter, nempe ens vt ens. Aliqui concedunt conseq. at nego illam, vt patet de potentiâ intellectiuâ, quæ licet specificetur ab intelligibili vt sic, eius tamen actus differunt specie per ordinem ad diuersa intelligibilia materialia; quia quod est materiale potentiæ, potest esse formale actûs, ob maiorẽ vniversalitatem potentiæ supra actum. Ad confirm. disparitas est,

39. *Ad confir.*

quia non omnis potentia eductiua, ex modo tendendi de necessitate est ad omne educibile; sicut omnis potentia creatiua ad omne creabile, quia hæc procedit ex non ente simpliciter; illa ex aliquo: proinde potest eductiua limitari ad talem, vel talem terminum, non creatiua; quia creatiua ex modo tendendi necessariò est ad omne ens.

40. *Instas.*

Instabis, etiam viuens producit viuens ex non viuente, & animal ex non animali; nam nec equus, cùm producit equum, supponit animal; nec semen, cum producit plantam, supponit viuens; & tamen non extenditur ad omne viuens, vel ad omne animal. ergo neque ex eo quòd potentia creatiua nullum supponit ens, debet se extendere ad omne ens.

41. *Resp. disparitas est.*

Resp. licet viuens producat viuens ex non viuente, & animal ex non animali actu existente, utrumque tamen producit ex viuente, & animali potentiâ existente; quia tam viuens, quàm animal nequeunt producere, nisi ex subiecto disposito ad hoc, vel illud viuens, ad hoc vel illud animal, quod est producere ex viuente, & animali potentiâ existente: sicut omnis effectus potentiâ existit in suo instrumento & proximâ dispositione. At virtus creatiua producit ens ex non ente simpliciter; quia vt illud producat, non supponit, nisi solam non repugnantiam obiectiuam: quo fit, vt potentia eductiua limitari possit ad determinatum effectum ex dispositionibus, quas in subiecto requirit; non potentia creatiua. Atque hæc ratio sic explicata, probabilis est.

42. *Nona implicantia.*

Nona Implicat creaturam, vt causam principalem annihilare: hoc enim supponit supremum dominium in rem annihilandam; sc. quòd possit pro suâ libertate, quando vult illam in nihilum redigere. at qui potest rem creare, potest eandè liberè conseruare; & à conseruatione cessare, atque adeò rem in nihilum redigere. ergo. Sed contra: 1. posset produci virtus creatiua, quæ solùm concurreret ad creationem; & non ad conseruationem, vt concurrunt causæ 2. ad effectus, qui tantùm ab ipsis pendent in fieri, & non in conseruari; at annihilatio essentialiter supponit conseruationem, aut saltem vim conseruatiuam, cùm nequeat res annihilari in instanti, quo creatur. 2. posset ista virtus creatiua non liberè, sed necessariò creare & conseruare rem à se creatam. 3. aduersarius non reputaret absurdum, creaturam posse annihilare rem à se creatam: nec propterea haberet supremum dominium in illam: quia tale dominium haberet dependenter à Deo, à quo non solùm penderet in virtute creatiuâ, quæ conseruaretur à solo Deo, sed etiam in creando; quia non posset creare, nisi concreante Deo vt primo principio.

Sed contrà.

43. *Decima & vera ratio assignatur.*

Decima ratio, cur implicet, vim principalem creandi communicari creaturæ, est, quam *to. 1. disp. 3. sec. 1. nu. 5.* tradidi; quia actio creatiua de necessitate supponit in principio creante actum purum: implicat autem perfectionem actus puri communicari creature; ergo & vim principalem creandi. Maior prob. creatio est actio transiens independens à subiecto inhæsionis, quia cùm fiat ex nihilo, nullum prærequirit subiectum, cui inhæreat, sed solum terminum, cum quo producatur, & realiter identificetur. Nulla autem actio transiens potest esse, quoad independentiam à subiecto, perfectior, quàm sit actio immanens eiusdem agentis, à quo procedit actio transiens. Igitur creatio necessariò supponit in agente, à quo dimanat, actionem immanentem independentem à subiecto inhæsionis: ergo necessariò supponit in creante perfectionem actus puri. nam actio immanens, si est independens à substantiâ agentis, vt à subiecto inhæsionis, non potest esse accidentalis; ergo necessariò esset substantialis; non esset substantia ab agente distincta, cùm nullum agens intellectuale, vti esset hoc, utpotè omnium perfectissimum, operetur immanenter per substantiam à se distinctam, sed vel per qualitatem, vt agens creatum; vel per suam substantiam, vt agens increatum: ergo necessariò actio ista esset identificata cum ipsa substantia agentis. Porrò agens quod habet actionem immanentem identificatam cum propria substantia, est actus purus, quia nullam supponit in se passiuam potentiam: nam quod non habet illam ad proprias actiones immanentes, à fortiore nec habebit ad actiones aliorum gentium extrinsec. Minor prob. Agens per actionem immanentem perficit se ipsum, per transeuntem aliud à seipso. Nequit autem agens perficere aliud à se perfectius, quàm se, quia se perficit primariò, aliud à seipso secundariò; igitur nequit habere actionem transeuntem independentiorem à subiecto; quàm sit propria actio immanens scil. Nullum agens impotens producere in se actionem immanentem, independentem à proprio subiecto, erit potens producere, extra se actionem transeuntem, independentem ab alieno subiecto. Nullum autem agens, nisi actus purus, potens est producere actionem immanentem, independentem à propriâ substantiâ, Igitur nullum agens, nisi actus purus, potens erit producere extra se actionem transeuntem, independentem à subiecto, atque adeò creare. Maior prob. nullum agens potest habere vim nobiliori atque independentiori modo operandi extra se, quàm intra se; cùm virtus operatiua intra se sit magis perfectiua ipsius operantis, cuius in operando perfectio primariò intenditur.

Creatio supponit in creante actum purum:

44. *Et actionem immanentem indep. à subi. esse inhas.* *Actio transiens nequit esse perfectior immanente.*

45. *Vis creandi non esset accidens.*

Confir. aut virtus ista creatiua esset accidens: accidens autem, cùm sit à subiecto inhæsionis dependens, repugnat esse connaturale ac principale

pale principium creandi: quia nequit modus operandi excedere modum essendi sui principij principalis. Aut esset substantia: & hæc vel esset forma aliqua distincta ab ipsâ naturâ creantis, & contrà est: tum quia omnis forma substantialis per se primò est ad constituendum aliquod esse: nullum autem esse constituere posset hæc forma cum naturâ creantis, cùm iam supponeret illam in suo esse perfectè constitutam, & solùm illi extrinsecùs & accidentaliter aduenirer. Tum quia aut esset hæc forma materialis, & cùm deberet ipsa à subiecto dependere, non posset ei vt principi causæ competere actio à subiecto independens. Aut esset spiritualis; & neque hæc posset, vtpotè ens incompletum, tamquam princeps causa actione creatiuâ attingere entia completa. Vel esset substantia completa spiritualis; & contra hanc militat principale argum. nam cùm ista substantia, vtpotè completa & intellectualis naturæ, primariò esset propter suam perfectionem propriam, si naturaliter habere posset actionem transeuntem independentem à subiecto, à fortiori habere posset actionem immanentem, independentem à propriâ substantiâ: quia cùm eadem virtus esset simul operatiua transeunter, & immanenter; si transeunter vim haberet operandi independenter à subiecto alieno, eandem vim haberet operandi independenter à subiecto proprio.

nec substantia.

46. Obiicies, de facto omne agens creatum generatiuum habet actionem transeuntem perfectiorem immanente: nam actio generatiua est substantialis; omnis actio immanens agentis creati est accidentalis: actio autem cùm sit essentialiter via ad terminum, suam specificationem, atque adeò perfectionem desumit à termino. Resp

47. duplex perfectio est in actione; vna secundùm entitatem, altera secundùm independentiam: conced. antec. de priori, neg. de posteriori, quæ non est maior in actione substantiali generatiuâ transeunte, quàm in accidentali operatione immanente: vtraque enim dependet à subiecto inhæsionis, cùm non possit agens creatum habere aliam actionem transeuntem substantialem, quàm productionem formæ materialis, quæ est actio dependens à materiâ, vt à subiecto inhæsionis Cæterùm non repugnat, agens habere actionem transeuntem perfectiorem immanente quoad entitatem; repugnat quoad independentiam à subiecto: quia omnis modus operandi perfectior quoad independentiam arguit maiorem perfectionem in operante; non omnis perfectior quoad entitatem termini producti: Angelus .n. ex perfectiori modo intelligendi independenter à materiâ obiectiuâ, arguitur perfectior homine: & homo ex perfectiori modo cognoscendi independenter à materiâ subiectiuâ, arguitur perfectior bruto; & brutum ex perfectiori modo cognoscendi independenter ab obiecto præsente, arguitur perfectius quolibet alio viuente. Contrà verò ignis ex perfectiori entitate termini substantialis producti non arguitur perfectior angelo, qui nullum terminum substantialem producere potest. Igitur proportio, quæ per se primò spectanda est inter actionem transeuntem & immanentem agentis non est in conformitate terminorum productorum, sed in modo eos attingendi, dependenter vel independenter à subiecto: nam hæc, non illa per se arguit maiorem, aut minorem perfectionem in agente; vt ex inductione factâ constat.

Duplex perfectio in actione distinguitur.

Modus operandi attenditur.

Inductio.

SECTIO III.

An saltem communicari possit creaturæ virtus instrumentalis connaturalis creandi.

PRIMA sent. affirmatiua *Magistri in 4. dist. 5. cap. vlt. S. Tho. in 2. dist. 1. q. 1. a. 3. & in 4. dist. 5. q. 1. art. 3. qu. 3. ad 4. Albertini to. 1. corol. 2. ex principio 2. fine*; probabilem putat *Palatius in 2. dist. 1. disp. 4.* Fundam. non repugnat, vt instrumentum connaturale in modo operandi excedat se ipsum in modo essendi: imò hoc est proprium instrumenti, vt innixum virtuti causæ principalis, in operando excedat se ipsum in essendo: sic lumen gloriæ immersum subiecto, & potentialitati, attingit Deum in se ipso per modum actûs puri in virtute Dei agentis principalis. Confirm. de facto ignis calefaciens species consecratas vini, producit calorem independenter à subiecto, quo species consecratæ carent, atque adeò creat. 48.

Affirm.

Secunda negatiua *S. Thomæ 1. p. q. 45. art. 5. cont. gent. 2. c. 21. & q. 3. de potent. art. 4. Caiet. & Ferrar. ibid. Capreo. in 2. dist. 1. q. 3. art. 1. concl. 1. Molinæ 1. p. q. 45. art. 5. disp. 2. Bannez ibid. concl. 3. Vasq. disp. 176. cap. 3. Suar. to. 1. metaph. disp. 20. sec. 3. & reliq.* qui absolutè negant, omnem vim connaturalem creandi communicabilem esse creaturæ. 49.

Negat.

Difficultas est in assignanda ratione; Prima est: etiam ad instrumentaliter creandum requiritur virtus infinita; Instrumentum .n. actiuè concurrit ad creationem: ergò si hæc requirit virtutem infinitam in agente principali, illam etiam requiret in instrumento: tum quia actio instrumenti & causæ principalis est eadem: tum quia maior virtus instrumentalis requiritur ad producendos plures effectus, quàm pauciores: ergo ad producendos infinitos requiritur virtus Infinita. 50.

Prima ratio Thomist.

Sed contrà: sicut instrumentum non debet in virtute propriâ producere effectum, ita nec illum adæquatè continere: poterit igitur per virtutem finitam concurrere ad effectus infinitos in virtute principalis agentis. Ad 1. prob. esto eadem sit actio instrumenti & causæ principalis, illa tamen non requirit virtutem infinitam, nisi in agente principali; vt patet in instrumento obedientiali, cuius etiam actio est eadem cum agente principali, & tamen non requirit virtutem infinitam in instrumento obedientiali. Ad 2. Calculatio illa tantùm valet in causâ principali, in quâ effectus adæquatè continetur; non in instrumento, in quo effectus continetur in virtute agentis principalis: vt patet in calore, in quo non maior virtus requiritur ad producendum cum viuente carnem, quàm cum igne ignem: solum enim instrumentum requirit proportionem cum principali agente, & effectu producendo. 51.

Contrà.

Calculatio qua valet.

SECVNDA. Instrumentum connaturale debet habere præuiam actionem distinctam ab actione, quâ simul cum causâ principali attingit effectum vltimatum, quæ suâ naturâ conferat ad productionem effectûs causæ principalis. Repugnat autem instrumentum habens præuiam actionem naturâ suâ conferentem ad creationem. Maior prob. instrumentum connaturale dicitur illud, quod naturâ suâ vi ordinatur ad determi- 52.

Secunda ratio Thomistarum.

natum effectum producendum; alioqui non differret ab instrumento obedientiali: in hoc enim connaturale ab obedientiali instrumento discriminatur, quod ad producendum obedientialiter, assumi potest quodcunque; ad connaturaliter verò, non nisi quod vi suâ ordinatur ad talem productionem. Minor ostend. cùm creatio fiat ex nullo præsupposito subiecto, nulla actio instrumenti præuia ad illam conferre potest, nisi conferat, per modum præuiæ dispositionis habilitantis subiectum ad terminum creationis recipiendum; at nulla dispositio conferre potest ad terminum creationis, quia cùm nullum requirat subiectum, nec præuiam requirere poterit dispositionem. Sed contrà: falsum est, instrumen-

53\. *Sed contrà est.* tum connaturale naturâ suâ requirere præuiam actionem distinctam ab actione, quæ simul cum principali agente attingit vltimatum effectum; sed sat est, vt naturâ suâ petat habere in effectum vltimatum actionem simultaneam, & cooperatiuam cum ipsâ actione principalis agentis, vt rectè *Caiet. loco cit.* § *Ad euident.* & constat tum

Lumen gloriæ. in lumine gloriæ, quod est connaturale instrumentum ad producendam visionem gloriosam, cùm tamen nullam præuiam actionem distinctam habeat ab ipsâ actione, quâ vnà cum intellectu Beati, visionem Dei producit; tum in ha-

Habitus charitatis. bitu charitatis, qui est instrumentum connaturale ad amorem beatificum, ad quem tamen nullam habet præuiam actionem distinctam ab eâ, quâ vnà cum voluntate, ad illum producendum concurrit, & in Thomist. sent. tam character, absque vllâ præuiâ dispositione, est instrumen-

Phantasma tum ad Christi corpus conficiendum; quàm phantasma expressum est connaturale instrumentum intellectûs agentis ad speciem intelligibilem producendam: cùm tamen phantasma expressum nullam præuiam actionem habeat in intellectu agente, quâ illum habilitet ad speciem intelligibilem recipiendam, cùm ex se sit maximè proportionatus; nec possit per actionem materialem phantasmatis ad illam recipiendam magis proportionari; cùm nulla dispositio materialis, quam tantùm propriâ vi producere potest phantasma in intellectu agente, sit proportionata ad formam spiritualem, qualis est species intelligibi-

à primarius finis instrumenti. lis, recipiendam. Ratio: primariùs finis instrumenti est, vnà cum agente principali attingere effectum causæ principalis: disponere autem subiectum ad talem effectum recipiendum, est tantùm finis secundarius, & solùm necessarius ex suppositione, quòd subiectum tali dispositione egeat; vnde si subiectum nullâ egeat dispositione ad primarium effectum recipiendum, consistere poterit essentialis ratio instrumenti in solo fine primario, absque secundario: neque ex cessatione finis secundarij, cessare debet primarius.

54\. *Duæ rationes ad hanc sent. confirmandam.* Hisce confutatis, duas affero rationes: 1. ducitur ex proportione; Omne instrumentum connaturale debet esse in eodem ordine cum suâ causâ principali: sed principalis creatiua est in ordine actûs puri; ergo & virtus instrum. connatur.

Proportio instrum. nti & causæ princip. Maior prob. Omne instrumentum connaturale est naturalis proprietas & potentia agentis principalis, per quam fit proximè potens ad operandum, vt inductione constat: calor .n. instrumentum ignis, est naturalis proprietas & potentia ignis ad producendum ignem: potentia generatiua instrumentum viuentis, est naturalis proprietas & potentia viuentis ad gignendum viuens, & sic de cæteris. Naturalis autem proprietas & potentia est eiusdem ordinis cum suâ causâ principali: Igitur instrum. connat. creandi deberet esse eiusdem ordinis cum virtute principalis creantis. Nec obstat, quòd lumen gloriæ 55.
immersum potentialitati, vt connaturale instrum. attingat Deum actum purum: quia effectus proprius luminis gloriæ, non est attingere Deum obiectiuè; hoc .n. est proprium intellectûs, quod tantùm præstat obedientialiter; sed ipsius tantùm munus est, producere visionem beatam receptam in subiecto, & immersam potentialitati; seu efficere, non percipere: visio autem non vt effectus est, sed vt species expressa est, quo pacto non respondet lumini, sed intellectui, attingit Deum actum purum.

2\. Repugnat, dari naturale instrum. creatio- 56. *Altera ratio.*
nis, quin idem simul sit principalis virtus creatiua; Quod .n. habet adæquatam proportionem cum effectu non est instrumentum, sed causa principalis; sed si daretur naturale instrum. ad creandum, haberet adæquatam proportionem cum creatione: ergo. Maior prob. instrumentum *Discrimen instrumenti ab agente princip.*
non habet adæquatam proportionem cum effectu vltimato, & ideò eget concursu causæ principalis, mediante quo effectum attingere possit. Principalis causa adæquatam habet proportionem cum effectu; & licet etiam egeat concursu sui instrumenti, non tamen vt causæ superioris eleuantis, sed vt potentiæ inferioris sibi naturaliter subordinatæ. Minor prob. Ratio specificans 57.
virtutem instrumentalem & principalem in crea- *Instrum. natur. esset proportionatum adæq.*
tione est vna & eadem indiuisibiliter: ergò implicat specificare illam, vt instrumentum, & non vt virtutem principalem. Quia virtutes, quæ non habent diuersas rationes specificantes, nequeunt habere diuersas perfectiones causæ principalis & instrumentalis. Antec. ostendo: Ratio specificans virtutem creandi, siue instrumentalem, siue principalem, non est entitas termini creabilis, in qua saltem metaphysicè distingui possunt plures gradus, & perfectiones maiores & minores, per ordinem ad quas sumi posset diuersa specificatio virtutis instrumentalis à principali; sed est attingibilitas termini ex nullo præsupposito subiecto: hæc autem, cùm sit indiuisibilis, consistit .n. in modo attingendi terminum per negationem omnis subiecti, non potest diuerso modo specificare instrumentum, & virtutem principalem. Maior prob. virtus creandi siue instrumentalis, siue principalis per se primò respicit modum attingendi terminum independenter à subiecto: opponitur enim virtuti eductiuæ, quæ formaliter respicit modum attingendi terminum dependenter à subiecto. Dices. Ergo nec vir- 58.
tus instrumentalis eductiua discriminatur à prin- *Discrimen eductiuæ & creatiuæ pot.*
cipali eductiuâ, cùm ambæ adæquatè conueniant in modo attingendi terminum dependenter à subiecto; nec illa magis dependenter à subiecto, quàm hæc, effectum attingat. Resp. concedo virtutem instrum. eductiuam non distingui à principali per maiorem dependentiam à subiecto, sed per minorem duntaxat proportionem cum entitate effectûs educibilis; secundùm quam nequit discriminari virtus instrum. creatiua à principali creatiuâ. Quia ratio specificans virtutem productiuam, est, quæ in effectu est potissima; Ratio verò potissima in effectu creabili non est entitas effectus, sed modus attingibilitatis ex nullo subiecto: & contrà, in effectu educibili ratio potissima non est dependentia à subiecto, cùm hæc formaliter *Ratio potiss. specificans vim prod.*

liter sit imperfectio, quæ non specificat virtutem, sed entitas educibilis; atque adeò ab hâc, non ab illâ debet virtus eductiua principalis & instrument. specificari: Creatiua verò non ab entitate termini, sed ab attingibilitate independenter à subiecto, specificanda est; quæ cùm sit vnâ indiuisibilis, etiam metaphysicè considerata, non poterit specificare duas diuersas virtutes, principalem

59. & instrum. Hanc poster. rationem deduco ex S.Tho. 1. p. qu. 45. art. 5. & 2. cont. gent. cap. 21. docente, instrumentum per aliquid sibi proprium dispositiuè operari ad effectum principalis agentis: hoc est, non vt Capreol. in 2 dist. 1. q. 3. art. 1. concl. 1. ratione 5. Ferrar. 2 contr. gent. cap. 21. §. Sexto, & Scotus in 4. dist. 1. qu. 3. art. 1. §. Proximum, explicant, per actionem præuiam distinctam ab actione, quâ attingit effectum principalis agentis: sed vt Caiet. 1. p. qu. 45. art. 1. §. Ad euidentiam, & Nugnez 3. p. qu. 62. art. 1. diffic. 7. ad 2. replicam 5. argum. interpretantur, per virtutem natiuam sibi propriam attingere debet effectum principalis agentis, licet non distinctâ actione ab ea, quâ effectus vltimatus à causâ principali attingitur. Hinc deduco: Omne instrumentum naturale in sent. S. Doct. debet vi propriâ in sensu explicato, dispositiuè operari ad effectum principalis agentis: Creatio est ratio simplicissima & indiuisibilis: Ergo hoc ipso, quòd datur virtus productiua illius, erit adæquata & totalis, atque adeò principalis.

Explicatio deducitur.

60. Ad fundam. 1. sent. neg. instrumentum naturale in operando excedere posse seipsum in essendo, quoad independentiam à subiecto. Nulla .n. actio instrumenti naturalis excedit ipsius esse, quoad subiecti dependentiam: ignefactio, quæ est actio caloris vt connaturalis instrumenti ignis, non excedit quoad subiecti dependentiam esse caloris: vtrumque .n. à subiecto pendet. Visio, quæ est actio potentiæ visiuæ connaturalis instrumenti hominis, eodem modo pendet ab organo, sicut potentia visiua, & sic de cæteris. Ratio: instrumentum naturale debet esse in eodem ordine cum suâ causâ principali (cùm sit naturalis proprietas illius) sc. per eandem dependentiam, vel independentiam à subiecto: Nequit igitur in operando excedere seipsum in essendo, quoad subiecti dependentiam, alioqui excederet modum essendi suæ causæ principalis, quod implicat.

Ad fund. nu. 48. *Inductio.* *Instrumentum est proprietas.*

61. De lumine autem gloriæ patet ex dictis, illud non esse instrumentum visionis, ratione obiectiuæ expressionis, ratione cuius visio beatifica respondet tantùm intellectui obedientialiter; sed ratione productionis, quo modo visio non excedit lumen quoad subiecti dependentiam; vtrumque .n. inhæsiuè pendet à subiecto. Ad confirm. nego antec. immediatum .n. subiectum caloris, & reliquorum accidentium materialium, except. tâ quantitate, est quantitas, ex quâ ignis calorem educit, dum species consecratas calefacit, ac proinde non creat.

De lumine gloriæ. *Ad conf.*

SECTIO IV.

An creatio communicari possit creaturæ obedientialiter?

62. PRIMA sent. negatiua S.Tho. 1. p. qu. 45. art. 5. 3. p. qu 13. art. 2. 2 contr. gent. cap. 20 & 21. & de potentiâ qu. 5. art. 3. ad vlt. Caiet. & Ferrar. locis cit. Medina 3. p. qu. 13. art. 2. §. Ad 2. diffic. & qu. 48. art. 6. in fine: Nugnez ibid. qu. 62 art. 1. diffic. 7. §. Sed contra has: & qu. 78. art. 8. Scoti in 4. dist. 1. qu. 1. §. Ideò dici; versu, Dico etiam, & ad vlt. Molina qu. 45 art. 5. disp. 2. Vasquez 1. p. qu. 176. Cabrera 3 p. qu. 13. art. 2 dub. 5. Granadi 1. p. contr. 6. disp. 4. Fundam. Nulla res potest à Deo assumi ad producendum effectum, ad quem vim aliquam innatam ex se non habeat, vel productiuam, vel saltem per se dispositiuam ad talem effectum: alioqui quidlibet assumi posset ad quidlibet producendum: At nulla res creata ex se vim habet creatiuam, aut per se dispositiuam ad effectum creationis. Quia nulla res creata ex se vim habet producendi effectum ex nihilo; aut per se ad talem effectum disponere potest, cùm nulla dispositio possit per se ad talem effectum conducere: omnis. n. dispositio recipi debet in subiecto, quod est disponendum ad effectum recipiendum: effectus autem creationis, cùm fiat ex nihilo, nullum supponit subiectum.

Negant S. Tho. &c. *Fundam.*

SECVNDA sent. affirmatiua Magistri in 4. dist. 5. fine, S.Tho. ibid. q. 1. art. 3. qu. 3. ad 4. & in 2. dist. 1. q. 1. art. 3. Durand. in 2. dist. 1. q. 4. nu. 23. Bacho. in 2 dist. 32. q. 1. a. 4. Gabriel. in 4. dist. 1. q. 1. art. 3 dub. 2. Vega lib. 7. in Trident. cap. 13. Suarez 3. p. to. 1. disp. 31. sec. vlt. Quæ sunt probabilior est. 63.
Fundam. nulla est implicantia: vt enim creatura per potentiam obedient. attingat effectum creationis, non est necesse, vt sit virtutis infinitæ, & independentis, quia non debet attingere illum vt causa principalis, aut instrum. connaturalis, sed tantùm obedientialiseleuata per virtutem diuinam: ad quod sufficit quæcunque virtus productiua creata, supplente Deo reliqua, quæ ad creationem requiruntur.

Affirmant Magister S Tho. veriùs;

Confirm. contra Thomistas, qui putant, verba sacram. transubstantiare panem in Corpus, & vinum in Sanguinem Christi: nam transubstantiatio per ipsos est vera & realis productio totius substantiæ Corporis & Sanguinis, independens ab aliquo vt à subiecto, & ex eo tantùm non dicitur creatio, quia connotat esse Corporis & Sanguinis præexistens, & panem & vinum vt terminum positiuum à quo. At hæc non obstant, quin verba sacram. verè & realiter per modum instrumenti obedient. effectiuè attingant ipsam substantiam Corporis & Sanguinis independenter à quocumque subiecto. Et licet formalem transubstantiationem ponerent in vnione Corporis & Sanguinis eum accidentibus, adhuc ipsi admittere debent actionem productiuam Corporis & Sanguinis independenter ab vnione cum accidentibus panis & vini, naturâ præcedentem vnionem cum accidentibus; ad quam actionem per Thomistas instrumentaliter concurrunt verba sacram. 64.

Ad hominem.

Confirm. ad productionem Corporis & Sanguinis, panis & vinum non concurrunt subiectiuè, vel in aliquo genere causæ, quod tollat veram creationem, sed solùm vt termini à quo positiui connotati, absque vllâ intrinsecâ dependentiâ: eadem quippe productio foret, siue talis productio fieret ex pane, siue ex lapide, siue ex ligno, aliâve materiâ; solùm .n. variaretur extrinsecum connotatum. 65.

Conf.

DICES. Creatura nullam vim habet, ne incompletam & genericam quidem ad attingendam actionem independentem à subiecto: ergo non poterit eleuari ad creandum formaliter, sed tantùm materialiter, attingendo solùm entitatem creationis, non independentiam eiusdem à subiecto. Antec. patet, quia cùm creatio forma- 66.

Obiicit.

licet

liter dicat independentiam à subiecto, & independentia sit quid indiuisibile, si creatura haberet proportionem ad creandum formaliter, talis proportio esset in genere causæ principalis. Implicat autem, creaturam habere proportionem causæ principalis ad creandum, vt *sect.* 2.

Confir. Confir. ideò per nos, non potest dari connaturale instrum. ad creandum, quia id debet habere aliquam proportionem cum effectu agentis principalis; quæ proportio, cùm sit circa indiuisibile, nequit participari, quin principaliter participetur. Sed etiam instrumentum obedien. debet habere aliquam proportionẽ, saltem remotam & genericam ad creandum, alioqui non

67\. *Proportio instrum. obedien. cum obiecto.* posset concurrere ad creandum formaliter Resp. neg. instrumentum obedien. debere habere proportionem cum obiecto formali agentis principalis, vt illud dicatur attingere, sed sat esse, si habeat proportionem cum obiecto materiali: secus est de instrumento connatur. hoc enim, nisi habeat proportionem cum obiecto formali agentis principalis, non dicitur illud attingere formaliter. quia cùm obedientiale non sit naturalis potentia agentis principalis, sed tantùm voluntaria, quâ voluntariè vtitur agens ad effectum supra eius vires producendum, sufficit quæcunque proportio, vt illum dicatur producere; quia illum producit in virtute agentis principalis: connaturale vero cùm sit naturalis potentia agentis principalis, debet habere proportionem cum obiecto formali agentis principalis; alioqui non

68\. *Ad conf.* diceretur connaturale instrumentum illius. Ad Conf. vt creatura dicatur obedientialiter attingere creationem, sufficit vt habeat proportionem cum ipsâ entitate creationis: non. n. est necesse, vt habeat proportionem cum independentiâ actionis à subiecto formaliter; nam hanc supplet Deus vt causa principalis; sic vt ens naturale dicatur obedientialiter attingere effectum superna. non est necesse, vt illum attingat ut supernaturalem formaliter, seu vt cum illo proportionem habeat vt supernaturali formaliter: nam hæc ratio suppletur à virtute supernat. sed sufficit, vt cum illo proportionem habeat vt ens est formaliter.

69\. Cæterum nota, in sent. *S. Tho.* instrumentum obedient. esse connaturale; quia in sent. ipsius nulla creatura eleuari potest ad effectum excedentem proprias vires, nisi per qualitatem superadditam, quâ creatura proportionetur per modum instrumenti Dei ad talem effectum attingendum. Quare mirum non est, si *S. Tho. in sum. & con. gen.* vbi ex propriâ sent. loquitur, neget creaturam, etiam vt instrumentum obedien.

Nota. eleuari posse ad creandum. Verum semper manet difficultas, quo pacto in sent. Thomist. verba sacra. attingant instrumentaliter productionem Corporis & Sanguinis, & tamen nequeant obedientialiter concurrere ad creationem.

SECTIO IV.

An creatio actiua sit in Deo?

70\. *Duplex creatio.* De passiuâ nulla est diffic. eam non esse in Deo creante, sed in termino creato: omnis quippe passio est in passo: igitur à fortiori creatio, quâ passio non erit in Deo, qui omnis passionis expers est. De actiuâ igitur creatione, Prima sent. affirmat esse in Deo: *S. Tho.* 1. *p. q.* 25. *ar.* 1. *ad* 2. *&* 3. *& q.* 45. *a.* 3. *ad* 1. *&* 2. *con. gen. cap.* 9. *&* 16. *& q.* 3. *de poten. ar.* 3. *Bonau. in* 2. *dist.* 1. *p.* 1. *ar.* 3. *q.* 2. *Scoti in* 4. *dist.* 13. *q.* 1. §. *Ad huius*, & *ad argu.* 2. *Richar. in* 2. *dist.* 1. *ar.* 1. *q.* 3. *& ar.* 2. *q.* 1. *Rubio. q.* 1. *art.* 2. *Capreo. q.* 1. *ar.* 1. *concl.* 1. *Ocham q.* 1. *Gabr. q.* 1. *ar.* 2. *Caiet.* 1. *p. q.* 25. *ar.* 1. *Ferrar.* 2. *cont. gent. c.* 16. *&* 18. *ad* 1. *&* 2. *dubium: Bannez.* 1. *p. q.* 45. *ar.* 3 *concl.* 3. *Valent. disp.* 3. *q.* 2. *pu.* 1. qui omnes conueniunt, creationem actiuam esse ipsum velle diuinum cum respectu rationis ad creaturam. Primum fundam. *S. Tho.* 2. *cont. gent. c.* 9. Actio est complementum virtutis actiuæ; comparatur enim ad ipsam vt actus 2. ad primum. Implicat autem virtutem Dei compleri ab alio, quam à se ipsa. Igitur implicat creationem actiuam, quæ est complementum virtutis creatiuæ Dei, esse in termino creato: alioqui virtus creatiua Dei compleretur ab alio, quàm à se ipsa. Secundum fund. Omnis actio est in agente; creatio actiua est quædam actio; ergo est in Deo creante. Maior prob. 1. actio & passio opponuntur: Opposita nequeunt esse in eodem subiecto simul: igitur si creatio passiua est in termino creato, actiua erit in principio creante. 2. Actio est quo agens agit: sed quo agens agit, est in agente: ergo actio est in agente: 3. si actio esset in passo, denominaret passum agens, sicut passio denominat subiectum passum; atque adeò si creatio actiua esset in termino, denominaret illum creantem. 4. potentia actiua 9. *metaph. tex.* 2. *est principium transmutandi alterum, in quantum alterum.* ergo actio, quæ est ipsius actus, erit transmutatio alterius, in quantum alterius; ergo, non erit in passo: alioqui non erit transmutatio alterius, in quantum alterius. 5. actio est relatio transmutantis in transmutatum, sicut passio est relatio transmutati in transmutantem. at in eo ponenda est relatio, in quo est proximum fundam. ad quod, posito termino, consequitur, sc. potentia actiua agentis: terminus. n. est effectus productus: igitur hoc posito consurgit relatio in agente, quâ refertur ad effectum, vt transmutans ad transmutatum. 6. actiua generatio æterni Patris, eiusque ac Filij actiua spiratio, non est in termino genito & spirato, sed in principio gignente & spirante; ergo actiua creatio Dei non est in termino creato, sed in principio creante.

71. Affirmat.

72. funda.

73. Aliorum actionem in agente esse probant 1.

2\. 3. 4. 5. 6.

74\. *Negant. Varius.* Secunda sent. negat, creationem actiuam esse in Deo; est in termino creato: *Mayro. in* 2. *dist.* 1. *q.* 3. *Aureo. in* 1. *dist.* 20. *ar.* 2. *propos.* 2. *& dist.* 27. 1. *p. a.* 2. §. *Restat. Ægid. in* 2. *dist.* 1. *p.* 1. *q.* 3. *art.* 2. *Argent. in* 2. *dist.* 19. *a.* 1. *Bacho. in* 2. *dist.* 34. *q.* 1. *art.* 3. *&* 4. *ad* 9. *Duran. in* 2. *dist.* 1. *q.* 1. *Arim. q.* 5. *a.* 1. *concl.* 5. *Molina* 1. *p. q.* 45. *a.* 3. *Suarez.* 1. *to. Met. disp.* 20. *sec.* 5. Hæc sent probabilior est, & deducitur ex *Arist.* 3. *phys. c.* 3. vbi docet, actum agentis non esse in agente, sed in passo; vnus quippe idemque motus est actio & passio simul; actio quà *est, actus huius ab hoc*, passio quà *est actus huius in hoc.* Quæ autem *Arist.* docet de actione transeunte in communi, verificanda sunt de quâlibet actione transeunte in particulari, cuiusmodi est creatio actio, quæ per hanc Arist. doctrinam non distinguetur à creatione, vt passi ne. Prob. Creatio non est actio immanens, sed transiens: de ratione autem actionis transeuntis, vt *ibid. Aristot.* docet, & ex ipso nomine constat, non est immanere in agente, sed ab agente transire in passum. Maior prob. creatio

75. Actio transiens est in effectu.

non

non habet suum terminum intra, sed extra creantem. at actio, quæ non habet suum terminum intra agens, non est immanens, sed transiens: immanens. n. vel transiens dicitur ratione termini, ad quem vltimatè tendit. Confir. actio est actus potentiæ actiuæ, vt actiuæ; qui formaliter importat egressum à potentiâ. Igitur si actio non postulat immanentiam in suo principio ratione termini, neque id postulabit, vt actio est formaliter; quia vt actio; potiùs postulat egredi quam manere in suo principio; cùm sit via, quâ agens communicat esse effectui, ac proindè formaliter ponit effectum extra agens.
77. *Negant creationem transeuntem formaliter.* Dices: creatio est actio transiens virtualiter tantùm: nam manens in Deo habet effectum extra Deum, sicut imperium manens in imperante habet effectum extra imperantem: est. n. actio velle, ipsius vel efficax imperium, quod per dicere diuinum exprimitur *Genes.* 1. & *Psal.* 148. *Ipse dixit, & facta sunt.*
78. *Creatio est transiens formaliter.* Sed contra; velle, & imperium diuinum est principium creandi, non creatio: sicut velle & imperium, quo artifex creatus vult & imperat opus artificiatum, non est ar e-factio, sed principium arte-factionis. Nec obstat, quòd Deus immediatè per suum velle & imperium producat res ad extra, artif. x creatus non nisi per distinctas potentias executiuas: nam hoc ad summum probat, Deum esse immediatum principium creationis per suum velle, & imperium; artifex creatus per suas potentias executiuas à voluntate & intellectu distinctas. Confir. actio debet proportionari potentiæ, cuius est immediata actio. Sed creatio non est immediata actio intellectû & voluntatis diuinæ, quâ intellectus & voluntas est formaliter, sed quâ potentia executiua est: igitur non potest consistere in volitione & imperio diuino; nam hæ sunt immediatæ actiones intellectûs & voluntatis, quà intellectus & voluntas sunt formaliter; sed potiùs in actione transeunte, quæ immediatè est ab intellectu & voluntate diuinâ. vt potentia executiua est.

79. *Eductio nequit esse in Deo.* Prob. 2. Si creatio esset in Deo, etiam eductio, quâ accidentia, & materiales formas dependenter à subiecto producit, esset in Deo. nam si Deus creat immediatè per suum velle, & intelligere practicum; etiam educit per suum velle & intelligere practicum; cùm non minùs sit agens intellectuale respectu vnius, quàm respectu alterius. si omnis actio debet esse in agente; etiam eductio est actio. igitur. at si eductio esset in Deo, sequeretur, quando Deus se solo conseruat effectum eductum, quem simul cum causâ 2. produxit, mutari eductionem actiuam in Deo: nam prior erat partialis, & se solâ insufficiens ad communicandum esse effectui: posterior verò debet esse totalis, quia debet supplere actiuam eductionem causæ 2.
80. *Dubi.* Dices, Mutatur actio eductiua, quæ est in Deo connotatiuè tantùm, quia nunc connotat effectum, totaliter à se dependentem, quem anteà connotabat partialiter tantùm à se dependentem.
Resp. Sed contra; vt actio, quæ est in Deo connotatiue mutetur, supponere debet mutationem in creaturâ seu effectu; cùm actus diuinus non mutetur in se: sed nullam supponit mutationem in effectu, quem solus ipse conseruat, quæ anteà non erat, cùm idem effectus simul à Deo & causâ 2. produceretur. nam in sent. multorum aduers. actio passiua, per quam mutaretur terminus, est purus respectus transmutati ad transmutantem, consurgens in termino post acceptum esse ab agente; sed terminus perseuerat idem in conseruari à solo Deo, qui fuit in produci à Deo simul & à causâ 2. cùm in hâc sent. præter respectum consurgentem, & esse ipsius termini ab alio acceptum nihil intermediet. *Connotatio non sufficit.* Implicat autem, consurgere nouum respectum, vbi nulla supponitur noua mutatio. Igitur nulla erit mutatio in termino conseruato sufficiens ad talem respectum fundandum. Nec sufficit, vt actio diuina connotet, quòd idem terminus non ampliùs pendeat à causa 2. sed tantùm à se: nam vt terminus pendeat à Deo totaliter, qui anteà pendebat tantùm partialiter, debet aliquid plus à Deo accipere, quod anteà non accipiebat: siquidem anteà vi actionis partialis, quâ à Deo producebatur, non accipiebat totum esse: vt igitur nunc totum esse à Deo accipiat, debet aliâ actione & influxu totali à Deo produci; ac proinde in suo esse mutari: ad hoc autem non sufficit purus respectus consequens ab aduersarijs confictus; quia hic supponit fundamentum, ad quod consequatur: quod non potest esse ipse terminus, quia ille quoad intrinsecum esse manet inuariatus, & idem omninò qui anteà.

Prob. 3 non omnis actio subiectiuè est in agente, sed sola immanens. 81. *Sola immanens est in agente.* Alioqui vt arguit *Aureol.* non posset agens transmutare aliud, quin priùs transmutaret seipsum per actionem in se productam, cùm tamen de ratione potentiæ actiuæ vt sic, non sit transmutare se ipsum, sed aliud à se, vt ex definitione constat. Vlteriùs; vel istæ actiones productiuæ substantiarum in agente sunt substantiales, vel accidentales; vel istæ manent in agente, producto termino, vel corrumpuntur. non possunt dici corrumpi, cùm non habeant contrarium; & absurdum est, ponere in quolibet agente, quod multos effectus produxit, tot entitates seu modalitates. Confir. actio est formalis & immediata communicatio, quâ agens communicat esse effectui. Communicatio autem non est in communicante, sed in communicato. Præterea actio est, per quam effectus egreditur ex virtute & potentiâ agentis: ergo debet esse in effectu; nam egressus debet esse cum termino egrediente, non cum principio, à quo egreditur. Prob. 4. Si creatio actiua esset 83. *Prob. 4. creationem est velle.* diuinum velle cum respectu rationis ad creaturam in tempore producendam, ab æterno Deus dictus fuisset creator; quia ab æterno habuisset suum velle, cum respectu ad creaturas in tempore producendas, sicut propter idem velle Deus ab æterno dicitur voluisse creaturas, quia omnis forma necessariò denominat subiectum, in quo est. at Patres passim docent, Deum in tempore dici Creatorem. Non est igitur creatio 84. *Conclusio.* actiua in Deo, sed in termino creato, atque eadem cum creatione passiuâ: quæ vt dicit transcendentalem respectum ad principium creans, à quo simul cum termino emanat, dicitur creatio actiua; vt dicit transcend. respectum ad terminum creatum, cuius est formalis & immediata communicatio, dicitur creatio passiua, siue, vt terminis *Arist.* vtar, vt *est huius ab hoc, actio est*, vt *est huius in hoc*, passio est.

85. *Ad fund. S. Thom.* Ad 1. fund. *S. Tho.* concedo, creationem esse complementum virtutis creatiuæ, sed extrinsecum, vt ipse cum *Arist.* 3. *phys. tex.* 5. de omni actione transeunte docet, quam cum *Philos.* definit, *Actum ab agente in aliud*; *Definitio potentiæ ab Arist.* & colligitur ex defin. potentiæ actiuæ ab *Arist.* assignata: Quæ est

conseruare actione eductiuâ dependenter à subiecto, vt eandem numero quantitatem Eucharistic. quam anteà conseruabat actione creatiuâ extra subiectum, conseruat actione eductiuâ, dependenter à materiâ, quando species consecratæ alteratæ transmutantur in aliam substantiam. Igitur potest creatio variari inuariato ipsius termino. Quia si potest eadem numero res modò fieri, aut conseruari actione creatiuâ, modò eductiuâ, poterit va-
100. *Dices.* riari creatio inuariato ipsius termino. Scio aliquos asserere, eâdem actione, quâ Deus produceret, vel conseruaret formam materialem dependenter à subiecto, producturum vel conseruaturum illam
Resp. extra subiectum. Sed contrà; extra subiectum Deus supplere debet concursum materialem, quo eadem forma pendebat à materia; &, cùm illa actio, quâ forma materialis conseruaretur extra subiectum, non dependeret à subiecto, non posset esse eductio, quia hæc essentialiter exigit subiectum, implicatque conseruari sine illo, cùm sit actualis dependentia ab illo: ergo necessariò deberet esse alia distincta actio per se non exigens sub-
101. *Replicatio.* iectum, atque adeò creatio. 2. Potest Deus eundem numero terminum diuersis numero actionibus creatiuis conseruare: igitur creatio distinguitur à termino creato. Quia quæ sunt eadem numero, implicat multiplicari vnum, non multiplicato altero. Anteced. prob. non implicat, eundem numerò angelum in diuersis locis à Deo replicari. At ista replicatio commodiore viâ intelligi non potest, quàm nouâ actione productiuâ eiusdem angeli in diuersis locis. Vnde de facto id asserunt de Corpore Christi sub variis speciebus sacramentaliter replicato, de quo *to.* 7.

102. *Mutatio in transitu de contradict.* Tertiò. Implicat, fieri transitum de contradictorio in contradictorium, absque vllâ mutatione extremorum: terminis .n. inuariatis semper manet eadem denominatio; Sed si actio non distingueretur à termino, fieret transitus de contradictorio in contradictorium, absque vllâ mutatione extremorum. Nam potest idem numero effectus modò in suo esse pendere ab vnâ causâ, modò ab illâ non pendere: vt idem numero lumen, quod nunc pendet à sole, ab illo non pendere, sed ab aliâ causâ, vel à solo Deo: idemque numero ignis, qui in primo instanti suæ productionis pendet ab igne, immediatè post ab eodem non pendet, sed à solo Deo. Atqui in his casibus nulla fit mutatio in effectu quoad absolutam entitatem, cùm maneat idem numero inuariatus: neque in causâ; quia agendo mutatio non fit in causâ, sed in effectu; ipse .n. est, qui ex non dependente fit de nouò dependens: aut ex dependente ab vnâ causâ, fit de nouo non dependens ab eâdem. Igitur mutatio cùm non fiat in entitate effectûs, fieri debebit in aliquâ aliâ ratione, sc. actione, non variatâ

103. *Responsio aduers.* absolutâ entitate effectûs. Respondent, ad saluandum huiusmodi transitum, sufficere vel lapsum temporis, vel nouam connotationem in effectu: potest enim idem numero effectus nunc connotare distinctam causam, à quâ pendeat, quam anteà non connotabat, absque intrinsecâ mutatione sui.

Occurritur 1. resp. Sed contra 1. resp. lapsus temporis est indifferens, vt in eo fiat, vel non fiat huiusmodi transitus; igitur solus non est sufficiens ad hanc mutationem causandam; alioqui semper illam causaret: ergo assignanda erit alia causa, præter temporis lapsum, cur aliquando iste transitus fiat, aliquando non fiat.

104. *Contra secundam.* 1. Contrà 2. resp. neque noua connotatio intelligi potest, absque nouâ mutatione termini connotantis, aut connotati: siquidem manentibus iisdem terminis eodem modo se habentibus, manet idem status ac denominatio rerum. Impossibile enim est, vt album A nunc connotet album B, quod anteà non connotabat, A & B eodem modo nunc & anteà se habentibus: at in casibus assignatis nulla fit mutatio in effectu, vel in causâ, cùm eodem modo vtrumque se habeat intrinsecè nunc & anteà. 2. sola connotatio causæ vt coëxisten- *Secundò.* tis eodem tempore, vel loco cum effectu non sufficit, vt effectus dicatur ab illâ in suo esse pendere; nam possunt duo simul tempore in loco coëxistere, & tamen neutrum in suo esse pendere ab altero: sed necessaria est connotatio per modum principij influentis & dantis esse: nam effectus vi dependentiæ accipit esse à causâ. Aut igitur quando idem numero effectus pendet à causâ, à quâ anteà non pendebat, de nouo accipit esse ab illâ, aut non accipit. Si non accipit, ergo non pendet ab illa vt effectus à causâ: si accipit, vel accipit nouum esse priori corrupto, ac proinde non manet idem numero effectus; vel nouum esse simul manens cum priori esse; & cùm hoc nouum esse realiter distinguatur à priori esse, non poterit dici, quòd prius esse, quod anteà effectus habebat ab aliâ causâ, nunc habeat ab istâ, sed potius quod nouus effectus nunc producatur ab istâ causâ, distinctus ab alio effectu; vel accipit idem prorsus esse ab hâc causâ, quod anteà accipiebat ab aliâ; at hoc sine nouâ actione distinctâ, quâ idem esse ab aliâ causâ acceptum, conseruetur & continuetur ab istâ, impossibile est intelligere: nam cùm ista causa reperiat totum esse productum ab aliâ, non poterit illud idem iterum producere, sed tantùm conseruare, quod sine nouâ actione intelligi non potest.

Dico 2. Creatio non distinguitur realiter, sed tantùm modaliter à termino creato. Prior pars 105. *Creatio distinguitur à termino, non realiter.* prob. alioqui posset creatio diuinitùs conseruari absque termino; cùm omnis entitas ab aliâ distincta possit diuinitùs conseruari; maximè si nullo peculiari influxu pendeat à termino creato, sed à solo Deo, vt creatio se ipsâ tota emanat à Deo: hoc autem implicat; alioqui ipsa etiam creatio fieri posset per aliam creationem, & sic in infinitum; nam quicquid habet distinctam entitatem, fieri potest per creationem à Deo, vt *sec.* 9 constabit.

Confirm. Creatio est quædam actio. Nulla 106. actio distinguitur realiter, sed tantùm modaliter à termino producto. Nam omnis actio est actualis dependentia effectûs à suâ causâ: non esset autem, si realiter distingueretur à termino; non .n. esset essentialiter addicta vni termino, nec vni tantùm causæ. Et posset eâdem numero dependentiâ effectus successiuè pendere à diuersis causis.

Posterior pars sequitur: sc. creationem distin- 107. *Disting. modaliter.* gui à termino, tantùm modaliter; cùm non sit alia distinctio ex naturâ rei, nisi aut realis, aut modalis.

Ex his deducitur 1. Creatio non fit per aliam 108. *Coroll. 1.* creationem, sicut nulla actio per aliam actionem: quia nulla ratio, quæ est essentialiter talis, eget aliâ ratione additâ, vt fiat talis. Sicut vnio non eget aliâ vnione, vt vniatur: nec albedo aliâ albedine, vt dealbet. Cùm igitur creatio sit ipsa essentialis ratio creationis, non eget aliâ creationis, vt creetur.

2. Quando Deus se solo conseruat effectum, 109. *Coroll. 2.* quem simul cum causâ 2. produxit, conseruat illum distinctâ actione à priore; quia prior actio erat essentialis dependentia à Deo, & à causâ 2. simul: posterior vero est dependentia à solo Deo: igitur non potest esse eadem actio.

110. *Resp. ad argum. opposita.* Ad 1. argum. primæ sentent. neg. minor. Ad
prob. concedo, nullam creaturam præscindere
posse ab aliquâ dependentiâ à Deo, posse tamen
ab hâc, vel illâ in particulari. Ad 2. Concedo,
111. *Ad 2.* creationem esse relationem dependentiæ à Deo,
non prædicamentalem, sed transcend. Nego ipsam fundare distinctam relationem dependentiæ,
cùm sit ipsa formalis ratio dependentiæ, quæ se
112. ipsâ essentialiter pendet à Deo. Ad 3 Necessitas
Ad 3. ponendi creationem à termino distinctam, patet
ex dictis. Ad prob. ponitur à termino distincta,
solùm vt via, & formalis communicatio termini.
Est enim actio formalis communicatio agentis, seu
physica egressio effectûs à causâ, mediante quâ effectus capit esse, non quidem in genere causæ efficientis, sed viæ & formalis communicationis.

113. *Ad conf.* Ad confirm. Creatio, cùm sit ipsa essentialis
productio, seu emanatio à Deo, non eget aliâ productione, vel emanatione, vt emanet: res creata,
cùm non sit ipsa essentialis productio, vel emanatio, eget formali productione vel emanatione, vt
114. emanet. Ad 4. Nego anteced. nam etiam causa
Ad 4. materialis & formalis egent distinctâ causalitate, vt
115. suos effectus causent, quæ est vnio. Ad 5. Resp. crea-
Ad 5. tio subiectatur in termino, non vt accidens in subiecto inhæsionis, sed tanquam modus in subiecto,
Subiectum creatio- seu fundamento identificationis. Nam modus rea-
nis est liter identificatur cùm fundamento, facitque vnam
terminus. realitatem cum illo, cùm ex se nullam realitatem
habeat, sed tantùm modalitatem. Nego, esse contra naturam creationis, habere subiectum identificationis, etsi contra naturam ipsius sit, habere subiectum inhæsionis. Quod in eo à subiecto identificationis discriminatur; quòd subiectum inhæsionis est subiectum mediatum; subiectat enim actionem mediante formaliter termino, quem tantùm
immediatè subiectat; materia enim immediatè
subiectat formam ignis, eâque mediâ ignefactionem, quæ immediatè formaliter recipitur in formâ ignis, eâque mediâ in materiâ: vt *to.* 3.6 7. dicetur de eductione; quæ in termino educto formaliter est, in materiâ realiter, prout identificata realiter
passioni & vnioni. Subiectum verò identificationis
est subiectum immediatum; immediatè enim terminus subiectat creationem; quæ non est vnio nec
vnitio termini cum subiecto, vt est eductio; sed
formalis ratio independentiæ termini à subiecto,
116. licet ipsa pendeat subiectiuè à termino. Ad con-
Ad conf. firm. nullum est absurdum, vt in diuerso genere,
creatio & terminus creationis, sub diuersâ ratione
se mutuò respiciant, vt priora & posteriora; actio
prior termino vt causalitas informans ipsum, terminus prior causalitate, vt subiectum recipiens ipsam
vnâ eodem signo respicientes causam creantem vt
priorem vtroque simpliciter, à quâ simul egrediuntur, cum mutuâ causalitate imperfectâ. Vnde nego, implicare productiuum vt *quo* aliquâ ratione pendere à producto: esto implicet, productiuum vt *quod* pendere à producto. Quia terminus
non emanat à productiuo vt *quo*, sed à productiuo
vt *quod*: terminus enim non emanat ab actione,
per quam fit, sed à causa mediante actione, quæ
cum termino ipso ab agente comproducitur: sola
autem causa, à quâ effectiuè emanat terminus, pendere non potest à suo effectu, quia cùm hæc debeat dare primum esse simpliciter effectui, debet
simpliciter præsupponi ad illum; at causa, quæ
non debet dare primum esse effectui, potest pendere à suo effectu in alio genere diuerso, in quo illum
causat, vt constat de materiâ & formâ.

SECTIO VII.

Quid sit creatio?

PRIMA sent. docet, esse aggregatum ex Deo & 117.
creatura. Ita *Creatio*, inquit Gabriel, *in 2. dist. 1. qu. 1. art. 2. concl. 3. dicit diuinam essentiam & creaturam non potentem existere, nisi positâ diuinâ essentiâ, & nihil aliud:* quod sumpsit ex *Ocbamo in 2. qu. 1.* Sed contrà; vt *suprà.* 2. sent. affirmat es- 118.
se relationem transcendent. creaturæ ad Deum, à *2. Sent. Scoti.*
creaturâ inseparabilem: Est *Scoti cit.* Fundam.
Creatura essentialiter est ens dependens à Deo;
at formaliter per creationem: ergo creatio est respectus transcend. creaturæ ad Deum, siue ipsa
creatura, vt essentialiter dependens à Deo. Sed
contrà; creatio est aliquid distinctum & separabile à termino creato. Nec negari potest, termi- 119.
num creatum, etiam vt distinctum à creatione, di- *Ad fundam.*
cere essentialem respectum dependentiæ à Deo, *Scoti.*
sicut & quemlibet alium effectum à Deo simul, &
à causâ 2. productum, quod etiam concessit *Bannez cit.* Quia quodlibet ens creatum respicit essen- *Ratio.*
tialiter Deum vt principium essendi; implicat
.n. esse ens creatum, & non esse à Deo, quæ ratio non militat in omnibus effectibus causarum 2.
respectu suarum causarum, nisi tantùm in iis, qui
essentialiter postulant influxum causæ 2. vt sunt
omnes actiones, quæ sunt actuales dependentiæ
à suis causis. Reliqui effectus, quia non sunt essentialiter addicti vni causæ, cùm possint vel ab aliis causis, vel à solo Deo fieri, non dicunt essentialem ordinem ad causas, à quibus de facto producuntur: alioqui non possent tales effectus iidem numero à solo Deo fieri: quia non potest
Deus essentias rerum mutare, si igitur essentia talium effectuum esset, dicere transcend. respectum
ad causam 2. à quibus sunt producti, non posset
Deus absque tali respectu eos producere; sicut,
quia actio causæ 2. dicit essentialem respectum ad
causam 2. non potest eam sine tali respectu producere. Confirm. vel huiusmodi effectus Deus pro- 120.
duceret cum essentiali respectu ad causas 2. vel si- *Conf.*
ne eo. Si secundum; ergo non produceret eosdem numero effectus. Si primum; ergo etiamsi à
principio producti fuissent à solo Deo, adhuc producti fuissent cum huiusmodi respectu, quod implicat; cùm nequeat effectus essentialem respectum dicere ad causam, à quâ de facto non producitur: sed tunc tales effectus non fuissent producti à causâ 2. ergo non potuissent cum respectu ad
illam produci.

Obiicies. 1. Si terminus creationis, etiam vt di- 121.
stinctus à creatione, habet essentialem respectum *Dices.*
ad Deum, vt ad principium sui esse, frustraneus 1.
erit alius respectus accidentalis, quo idem terminus respiciat Deum, vt principium eiusdem sui esse, cùm sufficiat primus respectus essentialis. 2. 2.
Quod est essentialiter tale non eget superadditâ
formâ accidentali, quâ fiat formaliter tale. 3. Res- 3.
pectus dependentiæ creaturæ à creatore proximè
fundatur in actione creatiuâ: Sed variato proximo fundamento, variatur respectus in eo fundatus; ergo, variatâ actione creatiuâ, variatur iste
respectus dependentiæ ad Deum, & consequenter non erit essentialis, sed accidentalis. Resp. ad 122.
1. neg. sequel. Non enim creatio superadditur ter- *Ad 1.*
mino, vt ratio essentialiter respiciendi Deum,
sed vt via, & ratio fundandi talem respectum;
cùm

cùm nequeat creatura talem respectum habere nisi mediâ creatione, vt viâ immediatè communicante esse.
Ad 2. Ad 2. concedo, creaturam non egere creatione distinctâ, vt ratione formali respiciendi essentialiter Deum, sed vt viâ accipiendi esse, &
Ad 3. vt ratione fundandi talem respectum. Ad 3. neg. minor. Non enim relatio, siue transcend. siue prædicam. in facto esse pendet, à ratione fundandi, sed tantùm in fieri; vt constat in patre creato, qui relationem paternitatis dicit ad filium, etiam post transactam generationem. Cæterùm negari non potest, eundem respectum transcend. dependentiæ creaturæ à Deo accidentaliter variari, variatis actionibus creatiuis per diuersos respectus prædicam. qui, vt *n.* 6. non distinguuntur ex naturâ rei à respectû transcend. sed solâ ratione per connotationem noui termini, aut noui modi se habendi ad terminum.

123. 3. Sent. Fundam. S. Tho. TERTIA docet, creationem esse relationem prædicam. quâ creatura refertur ad suum creatorem, vt ad principium sui esse. Ita *S. Tho. & Thomistæ præced. sect. citati.* Fundam. Creatio est productio rei sine motu: substracto autem motu à productione, non remanet nisi habitudo producentis ad productum, & producti ab producente: Igitur creatio passiua in creatura non erit, nisi relatio producti ad suum principium producens; sicut creatio actiua, non est nisi relatio producentis ad productum, cum hoc tamen discrimine; quòd creatio passiua est realis, actiua rationis; cùm Deus non sit capax respectus realis ad creaturam. Maior constat; quia de ratione mutationis est, vt idem aliter se habeat nunc, ac se habebat anteà. In creatione autem, cùm totum producatur, non potest idem aliter se habere nunc, quàm se habebat anteà: sed totum ex nihilo sui transit ad totum esse sui. Minor prob. actio & passio conueniunt in substantiâ motûs, & differunt per diuersas habitudines agentis ad actum, & acti ad agens. Igitur substracto motu à creatione, non remanent nisi habitudines creantis ad creatum, & creati ad creantem.
Conf. Confirm. ideò in diuinis productionibus, non est nisi relatio producentis ad productum, & producti ad producens, quia sunt productiones absque motu.

124. Neque sententia probatur; Sed contrà: Creatio non est relatio prædicam. quæ nunquam per se fit, sed semper consequitur ad productionem alterius; & semper respicit terminum, sub purâ ratione termini: creatio .n. & per se fit, cùm sit ipsa productio termini; & non respicit Deum creantem, sub purâ ratione termini, sed sub ratione principij producentis & cõmunicantis esse.

125. nec ratio. Et licet creatio non sit mutatio, quatenus mutatio importat subiectum inhæsionis, quod aliter nunc se habeat, atque anteà; conuenit tamen cum mutatione in eo, quod est realis influxus in effectum: qui influxus non est purus respectus effectûs ad causam, sed realis communicatio eiusdem effectûs à suâ causâ, & potiùs fundamentum talis respectûs. Vnde ad confirm. nego, diuinas processiones esse tantùm puros respectus prædicam. sunt & transcendentales producentis ad productum, & producti ad producens, vt 1. *to. disp.* 20. *sect.* 3.

126. 4. Sent. vera. QVARTA affirmat, creationem esse realem influxum Dei creantis in terminum creatum. Ita *Molina, Suarez, & alij citati.* Adhuc tamen controuersum est, an hic influxus sit substantialis, an accidentalis.
127. Creatio est physicus influxus in terminum. Dico: creatio est realis & physicus influxus Dei creantis in terminum creatum, non accidentalis, sed substantialis, nisi terminus creatus sit accidens. Prima pars prob. creatio est actio: de ratione autem actionis est, vt sit physicus & realis influxus agentis in effectum. Nam de ratione actionis est, vt sit physica & realis egressio effectûs à suâ causâ, & via seu communicatio, mediante quâ effectus capit esse ab agente. Secunda 128. substantialis.
pars ostend. influxus proportionari debet termino, in quem influit: cùm .n. per eum communicetur esse termino, qualis erit terminus, talis esse debebit influxus. Vnde si terminus erit substantia, influxus erit substantialis; si accidens, accidentalis. accidentalis.
Nec obstat, quòd actio & passio ponantur in prædicamento accidentis: nam in eo ponuntur omnia, quæ sunt extra conceptum substantiæ, etiamsi à parte rei sint substantia, cuiusmodi sunt accidentia metaphysica, quæ non distinguuntur re ipsa à substantiâ. Cæterùm *S. Tho.* creationem explicat per relationem prædicam. vt per quid posterius & notius.

Deducitur. 1. Creatio est respectus transcend. 129. Coroll. 1.
tam ad principium creatiuum, quàm ad terminum creatum: vtrumque enim respicit essentialiter, estque veluti effectiua vnio vtriusque. Fundam. ab vtroque suo modo pendet; à principio creatiuo effectiuè proximè; à termino vt à fundam. & subiecto immediatò. 2. Creatio non potest fundare 130. Coroll. 2.
relationem prædicam. Fundam. ea tantùm fundare possunt relationem prædicamentalem, quæ possunt aliquem terminum contingenter respicere; cùm ipsa sit ratio ad alterum, & adesse & abesse possit absque fundamenti corruptione. Implicat autem, hanc numero creationem, vel aliud principium creatiuum, vel alium terminum creatum respicere, quàm quem de facto respicit; cùm hæc numero creatio sit essentialis dependentia huius numero termini à Deo creante: vti hæc numero vnio non potest alia extrema vnibilia respicere, quàm quæ de facto respicit: ac propterea nequit fundare relationem prædicamentalem.

3. Per creationem, creatura accidentaliter & de- 131. Coroll. 3.
nominatiuè tantùm refertur ad Deum; essentialiter per se ipsam. Prior pars probatur, etsi creatio sit essentialis respectus ad creatorem, non est tamen essentialis ipsi creaturæ, cùm possit per aliam numero creationem referri. Sicut vnio est respectus transcend. ad vnita: vnita tamen non essentialiter per vnionem mutuò referuntur, cùm possint eadem vnibilia per aliam vnionem mutuò referri. Posterior pars confirm. sicut per diuersas creationes res creata non mutat suum esse intrinsecum, quod semel accepit; ita nec intrinsecum respectum dependentiæ ad Deum, quem in tali esse fundatum habet.

DICES: Potest idem numero terminus vel à 132. Obiect. 1.
solo Deo creatus, mediante aliquo instrumento conseruari; vel à Deo, & instrumento simul creatus, à solo Deo conseruari: at in vtroque casu mutaretur respectus transcend. termini creati ad principium creatiuum; nam in 1. inciperet de nouo respicere aliud comprincipium, quod anteà non respiciebat; in 2. desineret respicere aliquod comprincipium, quod anteà respiciebat. Resp. in neu- Resp.
tro casu terminum creatum mutaturum suum intrinsecum respectum ad Deum transcendentaliter & intrinsecè, sed tantùm prædicam. & extrinsecè. Non in 1. quia per nouam conseruationem creatiuam dependenter ab instrumento obedient. terminus non mutaretur in suo esse intrinseco, sed illud idem numero esse, quod anteà acceperat à solo Deo, conseruaretur etiam ab instrumento obedient. Nec in 2. quia nullus effectus, præter eos, qui peculiari influxu pendent à causis 2. fundat essentialem respectum, ad causam 2. alioqui non posset idem numero effectus à solo Deo fieri. Mutaret tamen

men in talibus casibus, terminus creatus suum respe-ctum essentialem prædicamentaliter & extrinsecè; quia per nouam & diuersam creationem, vt per rationem fundandi, acquireret nouum respectum prædicam. ad principium productiuum; qui respectus non nisi ratione distingueretur à transcend. esset enim idem respectus transcend. quatenus connotaret aliquod principium, quod anteà non connotabat, poterat tamen connotare. 4. Creatio
133. *Concl.* 4. non est propria mutatio seu passio; quæ connotat subiectum, quod per eam aliter se habeat nunc, ac anteà: creatio .n. non habet subiectum, quod aliter se habeat nunc, quàm anteà, sed solum terminum, qui anteà non erat, & nunc est: quod ad mutationem propriè dictam non sufficit. Est tamen creatio verè actio & fieri termini.

SECTIO VIII.

An creationi repugnet quæuis dependentia ab alio vt à causa intrinseca?

134. *Affirmat.* PRIMA sent. affirmatiua, *Suarez tó. 1. metaph. disp. 15 sec. 8. Vasq. 1. p. disp. 174. cap. 4.* qui cohærenter docent, materiam primam non dependere à formâ substantiali, vt à causâ & à priori, sed vt à conditione, & à posteriori, alioqui non posset eius creatio saluari. Prob. 1. Creatio ex *August. Anselm. Damasc.* & aliis Patribus, est productio rei ex nihilo sui: ergo implicat pendere ab aliquo vt à causâ intrinsecâ. Nam causa intrinseca constituit vnum cum eo, cuius est causa. Vnde si creatio penderet ab aliquâ causâ intrinsecâ, necessariò supponeret illam, vt partem termini creati, & consequenter terminus non producêretur ex nihilo
135. *Prob.* 2. sui, sed ex aliquâ parte sui præexistente. 2. Creatio definitur productio rei ex non ente simpliciter: non esset autem productio rei ex non ente simpliciter, si fieret ex aliquâ causâ intrinsecâ. Nam fieri ex aliquâ causâ intrinsecâ, est fieri ex aliquo ente præexistente. Nam cùm omnis causa debeat necessariò præexistere suo effectui, si posset creatio fieri ex causâ intrinsecâ, iam fieri posset ex aliquo ente præexistente ac præsupposito, quod re-
Prob. 3. pugnat productioni ex nihilo sui. 3. Ideo conuersio vnius substantiæ in aliam non est creatio; quia non est productio ex nihilo simpliciter, sed ex positiuo termino à quo. Ergo ideò productio rei dependenter à causâ intrinsecâ non erit creatio, quia non est ex nihilo simpliciter, sed ex positiuo ente.
136. *Prob.* 4. 4. Creatio ex *S. Thom. 1. p. qu. 45. art. 4.* est productio rei subsistentis; ergo rei independentis ab alio, vt ab intrinseco componente: quod enim pendet ab alio, vt ab intrinseco componente non subsistit in se, sed in toto. 5. Nulla causa crea-
137. *Prob.* 5. ta potest naturaliter concurrere ad creationem, vt constat ex *sec. 2. & 3.* posset autem, si creatio fieri posset dependenter ab alio, vt à causâ intrinsecâ: nam & agens naturale inducens formam substantialem in materiam, & forma substantialis conseruans vt causa intrinseca, & à priori materiam primam, quæ à Deo conseruatur actione creatiuâ, ad ipsius creationem concurrerent.
138. *2. Sent.* SECVNDA sent. docet, non modò creationi non repugnare dependentiam à causa intrinseca formali sed nec dependentiam à causa intrinseca subiectiua obedientiali, sed solam dependentiam à causa intrinseca subiectiua naturali: Est eorum qui docent, gratiam & virtutes infusas supernat. in nobis creari. Ita *Bonau. in 2. dist. 26. q. 4. Richard. ar. 1. qu. 2. Argent. art. 1. Scotus in 4. dist. 1. qu. 5. §. Contrà istam opin. Capreol. q. 1. art. 3. ad arg. Scoti, contra 3. concl. ad 1. & Paluda. apud ipsum, Gabr. qu. 1. art. 2. concl. 3. fine, Gregor. in 2. dist. 1. q. 6. art. 1. fine. Ferrar. 4. contr. gent. cap. 57. §. Sunt autem:* & censetur *S. Doct. 1. 2. q. 110. art. 2. ad 3.* Vbi docet gratiam creari. Fundam. creationi solùm repugnat, dependentia à potentiâ naturali creaturæ. Confirm. per gratiam dicimur creari in nouo esse, iuxta illud *Ephes. 2. Creati in Christo Iesu in bonis operibus.*

TERTIA sent. affirmat, solam, & omnem dependentiam à subiecto inhæsionis repugnare creationi. Est omnium, qui docent materiam 1. pendere à formâ substantiali, vt à causâ intrinsecâ & à priori. Cùm enim hi non negent materiam 1. esse à Deo creatam, dum asserunt, illam pendere à formâ, vt à causâ intrinsecâ & à priori, consequenter existimant, creationi non repugnare dependentiam à causâ intrinsecâ formali. 139. *3. sent.*

DICO 1. Repugnat creationi quæcumque dependentia à subiecto inhæsionis. Fundam. Omnis dependentia à subiecto inhæsionis siue naturali, siue obedientiali, tollit productionem rei ex nihilo: ergo tollit essentiam creationis, quæ in huiusmodi productione rei ex nihilo consistit. Anteced. prob. Omnis dependentia à subiecto inhæsionis præsupponit subiectum secundùm aliquam potentiam, ex quâ terminus educatur: igitur tollit productionem ex nihilo, quæ est productio ex nullo præsupposito subiecto. Confirm. 1. Potentia obedient. est vera & realis causa subiectiua accidentium supernat. non minùs quàm substantia animæ est vera & realis causa subiectiua suorum accidentium naturalium: nisi quòd hæc exigat sua accidentia naturalia; illa non exigat accidentia supernat. Exigentia autem, vel non exigentia non obstat, quò minùs vtraque potentia sit realis causa subiectiua formæ, ex eâ educibilis. 2. Si virtutes supernaturales propterea non educuntur, sed creantur, quia non producuntur ex potentia passiua naturali, sed obedientiali animæ: ergo neque actus supernatur. educuntur, sed creantur; quia neque actus supernaturales producuntur ex potentiâ passiuâ naturali, sed obedientiali creaturæ: atque adeò anima, quæ ad huiusmodi actus effectiuè concurrit, verè & propriè creabit. 140. *Omnis dependentia à subiecto inhæsionis repugnat creationi.* 141. *Conf.* 1. 142. *Conf.* 2.

DICO 2. Dependentia à causa formali intrinseca non repugnat creationi: Ita *S. Tho. 1. p. q. 44. art. 2.* Vbi docet, materiam primam esse creatam à Deo, cùm tamen in eius sent. materia 1. pendeat à priori, quoad existentiam à formâ. Fundam. ea tantùm dependentia repugnat creationi, quæ tollit essentiale discrimen inter ipsam, & reliquas productiones creatas, seu quæ destruit eius ipsius essentiam: sed dependentia à formâ intrinsecâ non tollit huiusmodi discrimen: nam etiamsi creatio pendeat à formâ intrinsecâ, adhuc essentialiter discriminatur ab eductione, quæ est essentialis dependentia à subiecto; & à conuersione, quæ non solùm pendet à termino positiuo à quo, sed etiam à subiecto, in quo exercenda est incompossibilitas termini *à quo, & ad quem.* Confirm. 1. cùm hæc productio sit ex nihilo subiecti, nequit ad aliud genus productionis reduci, quàm ad genus creationis. Non .n. reduci potest ad genus eductionis; quia cùm hæc sit ex præsupposito subiecto, ex diametro pugnat cum creatione: neque ad genus conuersionis, quia cùm hæc dicat incompossibilitatem termini ad quem, cum termino à quo sub vno tertio communi, præter dependentiam à termino à quo 143. *Dependentia à causâ formali intrinsecâ non repugnat creationi ex S.Thom.* 144. *Conf.* 1.

quo positiuo, includit etiam dependent. subiecti.

145. Nec dici potest, constituere nouum genus productionis, à creatione essentialiter distinctum, cùm nemo hactenus id asseruit, nec nos debemus, cùm illam commodè possimus ad genus creationis reducere: præsertim quia conuenit in ipsa essentiali differentiâ cum creatione, quæ est productio rei ex nihilo subiecti: Dupliciter .n. hanc definitionem creationis exponit *S. Tho.* 1. *p. q.* 45. *art.* 1. Primò vt particula, Ex, importet ordinem rerad non esse ipsius rei naturâ saltem præcedens: 2. habitudinem causæ materialis, quæ negatur. Quare alterutra habitudo sufficiens erit ad saluandam essentiam creationis. 2. Si dependentia in genere causæ formalis intrinsecæ repugnaret creationi, nulla substantia quantumuis totalis & completa, verè & propriè crearetur; cùm nulla sit substantia creata, quæ à propriâ subsistentiâ non pendeat, vt à formâ intrinsecâ vltimò complente & perficiente naturam in esse substantiali, sine quâ non posset naturaliter existere. Vnde nec animæ rationales, nec angeli propriè crearentur; cùm non minùs qualibet natura creata pendeat à propriâ subsistentiâ, quàm materia 1. à formâ. 3. Productio nouæ substantiæ sub speciebus Eucharist. desinente sub illis corpore Christi, est vera creatio: & tamen fit ex præuiis accidentibus, talem substantiam exigentibus. Item productio animæ rationalis sub tali materiâ debitè organizata, est vera creatio; cùm tamen fiat ex præuiis dispositionibus illam naturaliter exigentibus. Non igitur omnis dependentia ab aliquo præsupposito tollit rationem creationis, sed sola dependentia à subiecto.

S.Thomas particulam, Ex, dupliciter exponit.

146. *Conf. 2.*

147. *Conf. 3.*

148. *Dices.* Obiicies 1. sequitur, posse virtutem creandi communicari creaturæ, contra ea, quæ *sec.* 2. & 3. nam ratio, cur non posset, est quia supponit in creante aut virtutem infinitam secundùm *S. Tho.* aut perfectionem actûs puri in sent. nostrâ. Et hoc ideò, quia creatio est productio ex non ente simpliciter; ac proinde virtus creandi est ad ens simpliciter. Posito autem quòd creatio esset ex aliquo ente præsupposito, vt causâ intrinsecâ formali, non esset ex non ente simpliciter. Confirm. maior virtus requiritur ad creandum ex nullo ente simpliciter, quàm ex aliquo: nam virtus creatiua ex non ente simpliciter extendit se ad omne ens; creatiua ex aliquo ente non se extendit ad omne, sed ad aliquod tantùm ens, nempe ad illud, quod non supponit. Igitur ad creandum ex aliquo ente non requiritur virtus simpliciter infinita. Nam non datur vnum infinitum maius alio, sed quodlibet infinitum, præsertim in ratione entis, continet totam latitudinem entis. Fateor aliquo modo infringi rationem *S. Tho.* & ideò ibi dixi, illam esse tantùm probabilem. Responderi tamen pro eâ posset, neg. sequel. eiusque probationis minor. nam hoc ipso, quòd est productio ex non ente subiecti, esset ex non ente simpliciter. Quoniam qui vim habet producendi rem ex non ente subiecti, vim etiam habebit eandem producendi ex non ente formæ, quia potest dependentia à forma suppleri à virtute creatiua independenter à subiecto, per maiorem influxum independentem à subiecto. Sicut Deus per eandem virtutem productiuam independenter à subiecto suppleret dependentiam materiæ à forma, si illam conseruaret extra omnem formam. Ex quo etiam patet ad confirm. Cæterùm nego, cum discursum obesse rationi, quâ ex actione transeunte, independente à subiecto inhæsionis, qualis est creatio, etiam quæ dependet à causa formali, intulii independentiam actionis immanentis à subiecto

149. *Confirmat.*

150. *Resp.*

Ad conf.

inhæsionis in eodem agente, & consequenter perfectionem actûs puri in principio creante; cùm ratio nitatur in solâ & præcisa independentia productionis à subiecto inhæsionis.

Obiicies 2. Sequeretur, toties variari actionem creatiuam materiæ, quoties variatur forma substantialis in materiâ: quia cùm creatio materiæ pendeat ex causalitate formæ, mutatâ causalitate formæ, mutabitur creatio materiæ. Sicut quia actio, quâ Deus conseruat lumen cum sole, pendet etiam à sole, vt à causa partiali conseruante, si vel solus Deus vellet lumen conseruare vel dependenter ab aliâ causâ, quàm à sole, necessariò deberet priorem actionem mutare, quâ illud dependenter à sole conseruabat, in aliam actionem dependentem à se solo, vel ab aliâ causâ diuersâ à sole. Resp. neg. sequel. Cùm .n. causalitas formæ respectu materiæ sit diuersi generis, non est eadem cum causalitate creationis eiusdem materiæ, quæ est in genere causæ efficientis: atque adeò non est vna eademque indiuisibilis causalitas vtriusque, & Dei creantis materiam, & formæ informantis, sed diuersa: vti diuersa est causalitas Dei creantis formam rationalem & educentis vnionem; licet eductio formæ, passio, vnio sit vnicus reipsâ modus vt *to.* 3. & possit primo instanti generatio formæ effectiuè pendere ab agente creato & increato simul, immediate verò post à solo Deo, vt actione diuersâ, ita vnione: Poterit igitur creatio tam materiæ quàm formæ perseuerare eadem, mutatâ vnione quia distincta: at causalitas efficientis quia est eadem causæ 2. & primæ simul, nequit variari respectu vnius, quin tota simul varietur; nec causalitas formæ respectu materiæ, & materiæ respectu formæ, si sit eadem cum causalitate efficientis, poterit perseuerare vna, mutatâ alterâ. Instabis. Deus efficienter concurrit cum qualibet causâ in suo genere causante: ergo non solùm cum causâ efficiente concurrit efficienter; sed etiam cum causâ formali informante, & materiali subiectante, cùm nulla sit causalitas, quæ non sit dependens à Deo, vtpotè ens: ergo vna erit causalitas respectu formæ informantis, & Dei ad eandem causalitatem efficienter concurrentis. Quia Deus non concurrit formaliter, aut materialiter cum formâ informante, aut materiâ subiectante, cùm hoc genus causalitatis dicat imperfectionem repugnantem Deo, sed efficienter. Resp. nego, concurrere eâdem actione cum agente creato, ac se solo; sed sicut diuersâ actione concurrit ad eundem effectum cum vno agente creato, ac cum alio: ita diuersâ actione concurrit cum vnâ causâ, causante in vno genere, ac cum aliâ in alio genere eundem causante. Quia igitur diuersum est genus causalitatis, quod ipse solus exercet per creationem in materiâ, à causalitate, quam circa materiam exercet forma; diuersa erit actio, quâ Deus efficienter concurrit ad causalitatem formæ informantis, & quâ solus materiam producit ac conseruat. Cæterùm maiorem vim habet argumentum in sent. Thomist. qui docent, materiam causari à formâ formaliter quoad existentiam: quia cùm creatio sit actio per se primò tendens ad existentiam rei, variatâ existentiâ materiæ, necesse est variari creationem eiusdem. Adhuc tamen respondere possunt Thomistæ, ad variationem formæ, variari tantùm actionem, quâ Deus conseruat existentiam materiæ dependenter à formâ; quæ cùm sit eadem cum existentiâ ipsius formæ dependentis à materiâ, consequenter actio illius erit eductiua, ac proinde diuersa ab actione creatiuâ, quâ Deus conseruat actualem essentiam materiæ inde-

151. *Dices.*

152. *Resp.*

153. *Instat.*

154. *Resp.*

155. *Argumentum magis urget Thomistas.*

pendenter ab omni subiecto: atque hanc actionem non variari, variatâ formâ. Semper tamen manet difficultas, quo pacto creatio, cùm ex *S.Thom. 1. p. qu.45. art.4.* sit ad esse rei per se subsistentis, possit esse vel ad solam essentiam materiæ; vel certè, si creatio attingit simul cum essentiâ existentiam eiusdem, non variatur, variatâ formâ, per cuius existentiam materia formaliter existit,

156. Ad fundam. primæ, patet: creatio vt sic, est tantùm productio rei ex nihilo subiecti. Eodem
157. modo ad 2. creatio est ex non ente subiecti. Ad 3. *Ad argum. opposit. sent.* *Ad 3.* conuersio non solùm discriminatur à creatione, quia dicit dependentiam à termino positiuo *à quo*, sed etiam quia importat dependentiam ab vno tertio subiecto communi, in quo exercenda est incompossibilitas termini *ad quem*, & *à quo*. Conuersio enim non consistit formaliter in actione productiuâ termini ad quem, sed in vnione ipsius cum vno tertio, à quo per incompossibilitatem expellendus sit terminus à quo conuersionis; atque adeò
158. includit dependentiam à subiecto. Ad 4. neg. con- *Ad 4.* seq. Nam vt res dicatur subsistere sat est, vt non pendeat ab alio vt à subiecto: alioqui neque substantia completa diceretur subsistere, quia etiam illa pendet à propriâ subsistentiâ, vt à formâ & ter-
159. mino intrinseco. Ad 5. concedo, nullam causam *Ad 5.* creatam naturaliter concurrere posse ad creationem effectiuè; nego, concurrere non posse in genere causæ formalis, aut finalis, vt patet de substantiâ concurrente ad creationem propriæ naturæ in genere causæ formalis intrinsecè: *Ratio.* Quia ille tantùm concursus in creationem, repugnat naturaliter creaturæ, qui fit independenter à subiecto; nam hic tantùm arguit perfectionem actûs puri in causante, non concursus formalis, qui cùm fiat per vnionem ipsius formæ cum re creatâ, vt cum subiecto quæ est causalitas dependens à subiecto inhæsionis, non excedit perfectionem formæ creatæ. Per accidens quippe est, quòd istam causalitatem forma exerceat in rem creatam vel eductam; æquè enim illam exercere posset in rem creatam, ac eductam vt patet in accidentibus materialibus, quæ eandem causalitatem formalem mediâ vnione, exercent in materiâ creata, ac in formâ eductâ. Quò fit, vt nequeat ob hanc causalitatem, quam forma substantialis exercet in materiâ, dici concreare, vel ad creationem formaliter, sed tantùm materialiter concurrere.

SECTIO IX.

An quodlibet ens poßit esse terminus Creationis?

160. DVPLEX est creatio, altera naturalis, quam res ipsæ exigunt; altera supernaturalis, quæ est suprà exigentiam rerum. De priore certum est 1. *Certùm substantias simplices completas creari.* naturaliter creari omnes substantias simplices completas siue spirituales sint, vt Angeli; siue materiales, vt fortè sunt corpora cælestia, composita tantùm ex partibus integrantibus, non autem ex materiâ & formâ. Ratio; hæ sunt maximè per se sub-
161. stantia; quorum proprium est creari. Certum est *Animas rationales creari.* 2. naturaliter & propriè creari animas rationales; & quidem perfectiùs, quàm materiam 1. tùm quia materia prima saltem in genere causæ formalis, in esse pendet à formâ: anima rationalis nullo pacto in suo esse pendet à materia, sed tantùm in quibusdam operationibus vitæ vegetantis & sentientis, & pro hoc statu etiam in operationibus intellect. non subiectiuè, cùm hæ sint inorganicæ & independentes à materiâ subiectiuè, sed tantùm obiectiuè; quia pendent à speciebus intelligib. quæ in hoc statu non acquiruntur, nisi per sensus: nec operantur nisi per conuersionem ad phantasmata, à quibus erumpuntur. Tum quia naturaliter potest anima rationalis sine materiâ existere, eâdem prorsus actione, quâ fuit à Deo primò producta; cùm nulla debeat suppleri causalitas quâ anima rationalis ab aliquâ causâ 2. in suo esse pendeat; materia autem non possit eâdem actione, quæ fuit à Deo primò producta extra omnem formam conseruari; cùm debeat suppleri causalitas formæ, à quâ in suo esse pendet. DICES. Animus rationalis producitur in 162.
materiâ organizatâ per incompossibilitatem formæ embrionis, vt termini *à quo*, alioqui non discriminaretur à conuersione. Resp. duæ in animâ ra- 163.
tionali actiones, altera, quâ producitur in se; al- *Duæ in anima rationali actiones.* tera quâ vnitur materiæ organizatæ: prior tantùm est creatio, quâ anima fit independenter à subiecto, & à termino positiuo *à quo*: quia vi talis actionis cum nulla forma est incompossibilis; sc. non vnitur materiæ, sed tantùm producitur in seipsa. Non est autem vna forma incompossibilis cum aliâ, nisi per vnionem cum eodem subiecto: Posterior verò actio est conuersio, quia illa tantùm habet pro termino positiuo à quo formam embrionis, & per quam anima rationalis formaliter expellit formam præcedentem. Certum est 3. naturaliter creari ma- 164.
teriam 1. etiamsi eius productio pendeat à formâ *Certum est materiam 1. creari.* substantiali, vt à causâ, *vt suprà*.

Controuersia est de compositis, an saltem in pri- 165.
mâ rerum productione illa fuerit propriè à Deo creata: Post eam certum est, ea non creari, sed generari, cùm non producatur totum compositum sed pars ipsius, nempe forma dependenter à materiâ. Negat *Vasquez 1. p. disp. 174. cap. 4.* Affirmant *Molina 1. p. q. 45. art. 1. & alij.* Certum est, actionem, quâ fuerunt partes in primâ productione inter se vnitæ ad compositum faciendum, non fuisse creationem, cùm illa fuerit à subiecto dependens: Neque actio, quâ fuerunt productæ formæ materiales dependenter à materiâ, sed sola actio, quâ producta fuit materia, fuit creatio. Cæterùm, an propter *Totum compositum creatum.* materiæ creationem dicendum sit, totum compositum fuisse creatum: an potiùs propter actionem vnitiuam partium, dicendum sit generatum, quæstio est de modo loquendi. Mihi prior magis arridet; nam esto actio vnitiua partium non sit creatio, cùm sit dependenter à partibus subiectiuè, tamen consideratum totum compositum, vt totum est formaliter, non est ex aliquo, sed ex nihilo; & aliunde propter materiæ creationem, potest denominari creatum, & sic illud absolutè nominat Scriptura & Patres. Atque hæc de creatione vt à rebus naturaliter exigitur. De eadem verò, quatenus diuinâ virtute exerceri potest in rebus supra ipsarum exigentiam; certum est 1. Deum suâ vir- *Deus absolutâ potentiâ creare potest formam substant.* tute creare posse omnem formam substantialem materialem: quia si potest actione creatiuâ conseruare accidentia Euchar. extra subiectum, à fortiori poterit extra subiectum conseruare quamlibet formam substant. Quòd si potest huiusmodi formas conseruare actione creatiuâ, poterit eas primò producere; cùm actio conseruatiua à productiuâ non differat, nisi extrinsecâ tantùm connotatione: quia productiua connotat rem immediatè anteà non fuisse: conseruatiua verò connotat eandem rem immediatè anteà fuisse. Cæterum quoad intrinsecam perfectionem non differunt; vnde eadem virtus quæ requiritur & sufficit ad vnam, re-

quiritur

166. quiritur & sufficit ad aliam. Certum 1. est super naturaliter creari posse omnem formam accidentalem absolutam: quia si potest quantitas Euchar. cur non & reliqua accidentia, quæ absolutam habent entitatem? Fundam. Deus facere potest, quidquid essentiis rerum non repugnat: non repugnat: non repugnat autem essentiæ accidentis, habentis absolutam entitatem, extra omne subiectum produci: quia de essentiâ eius non est, actu inhærere, sed tantùm aptitudo: & extra omne subiectum accidens manere potest cum essentiali aptitudine ad inhærendum.

Formam accidem. absolutam, quæ non requirit permanentem influxum à propria causa.

167. Sola igitur concertatio superest de modis rerum; & quidem de modis, quorum essentia consistit vel in actuali dependentiâ materiæ, vt est eductio; vel in actuali respectu ad agens, vt est actio, certum est, eos creari non posse. Nam priores sunt ipsa actualis dependentia à materiâ: quod autem creatur, fit actu independens à materiâ: non igitur cum creatione consistere potest eorum essentia. Posteriores verò consistunt in actuali dependentiâ ab agente; quæ vt creetur, debet aliâ additâ actione creari. Vt si deberet creatio creari, (nam reliquæ actiones, cùm sint à materiâ dependentes, creari non possunt, ob assignatam rationem) deberet aliâ creatione creari. Hoc autem implicat, quia destrueretur eius essentia, quæ est, vt sit immediatus egressus & emanatio à potentiâ creatiuâ Dei; & hoc ipso quòd crearetur, esset terminus creatus, mediatè tantùm emanans à potentiâ creatiuâ Dei: igitur mutaret essentialem habitudinem actionis in terminum.

Modorum non est ratio eadem.

168. De reliquis autem modis, velut de *Vnione, Subsistentia, Vbi,* &c. affirmat *Hurtad. in Phys. disp.* 12. *sec.* 5. eos diuinitùs creari posse: quia reliqui modi non pendent immediatè seipsis à subiecto, sed per alium modum distinctum, nempe per generationem, quæ distinguitur à quolibet modo, qui fit, vt actio à termino: ac proinde poterit per creationem separari actualis dependentia ipsius à subiecto, saluâ eius essentiâ.

Quid quidam Hurtadus dicat.

169. Confir. 1. ideò forma creari potest, quia non pendet immediatè per seipsam à subiecto, sed mediante modo à se distincto: ergo etiam modus, qui non pendet seipso immediatè à subiecto, sed per alium distinctum modum, diuinitùs creari poterit. 2. eadem Vnio & quiuis modus ab actione diuersus, conseruari potest diuersis actionibus; ergo non determinat sibi certam aliquam actionem; ergo sicut potest vni actioni succedere alia actio, ita succedere poterit creatio.

Confirmat.

170. Opposita *sent.* communior, *& sequenda.* Fundam. sumitur ex ipsâ ratione modi vt sic, qui ob maximam sui imperfectionem nequit conseruari, nisi actu pendens à subiecto vel fundamento, cuius est modus.

Modi nulla virtute diuinâ creari possunt.

171. At distinguit *Hurtadus* in quouis modo, generatione exceptâ, duplicem dependentiam, alteram à subiecto, & hanc docet modum habere formaliter per generationem distinctam; alteram per ordinem ad aliquid, quod se ipso essentialiter exigit: velut *Vnio* per ordinem ad extrema, quæ immediatè per se ipsam actu vnit, & sine quâ vnitione non saluaretur essentia vnionis, *Vbi* per ordinem ad hunc numero locum, in quo per se ipsum immediatè mobile locat, sine quâ locatione non subsisteret essentia *Vbi.* Actio per ordinem ad terminum, quem se ipsa denominat actum, sine quâ denominatione non consisteret essentia actionis. Porrò primam depend. affirmat, separari posse à modo, quia distinguitur ab illo; non secundam, quæ à modo non distinguitur. Quia verò prior tantùm dependentia est à subiecto, non autem posterior, poterit manere essentia modi absque actuali dependentia à subiecto, non tamen absque actuali depend: à termino, quem essentialiter denominat seu informat. Sed contrà; modus, quâ modus est, habet vt actu pendeat à subiecto: ergo quâcunque ratione debet actu pendere à subiecto. Antec. prob. omnis differentia debet proportionari generi: ergo si differentia euiuscunque modi est aliqua actualis depend. sine quâ essentia modi saluari non potest, etiam hanc actualem depend. habere debet ratione generis, qua modus est; alioqui ratio generica modi saluaretur in solâ dependentiâ aptitudinali, differentialis verò in actuali. Ita nequit consistere essentia accidentis in aptitudinali depend. genericâ à subiecto, & in actuali specificâ ab eodem: cùm ratio generica & specifica debeant sibi inuicem proportionari. Hinc vlteriùs sequeretur, quòd modus partim consisteret in actuali depend partim in aptitud. Confir. non potest reddi ratio, cur *Vnio* essentialiter requirat hæc numero extrema; *Vbi* hoc numero mobile; *Actio* hunc numero terminum, nisi quia actu subiectiuè pendent ab illis: alioqui possent alia numero extrema informare ac denominare, quàm quæ de facto informant & denominant. Nam ex eo colligimus, formam non pendere essentialiter subiectiuè à materiâ, quia potest hæc numero forma separari ab hoc numero subiecto; igitur si nequit hic modus separari ab hoc numero subiecto, signum est, quòd essentialiter subiectiuè, & non tantùm informatiuè pendeat ab illo. 172.

Modi duplex dependentia figmentum.

Neque modus requirit generationem, vt actu subiectiuè pendeat à materia; nam hoc habet modus à seipso, qua modus est essentialiter, sed vt suum esse ab agente accipiat. Nec est eadem ratio de forma; hæc. n. non solùm distinguitur à generatione, quâ producitur, sed etiam ab vnione quâ materiæ vnitur. At modus licet distingueretur à generatione, quâ producitur, non tamen distinguitur à modo, quo vnitur subiecto, quia quilibet modus se ipso immediatè vnitur subiecto absque alio distincto modo: proinde nequit à subiecto separari per creationem, vti potest forma. Ex his satisfactum est fundamento oppositæ, & ad 1. confir. Ad 2. Etsi concederetur antec. de quo *suprà*, neg. vlt. conseq. nam id pugnat cum natura modi, cuius ob maximam suam imperfectionem, est actu pendere à subiecto à priori. 173.

Ad fund. vide n. 115. *&* 152.

An quod est naturaliter creabile, sit diuinitùs generabile?

Sect. 10.

PRIMA sent. affirmatiua prob. Ita se habet generabile ad creabile; sicut creabile ad generabile; sed quod est naturaliter generabile potest diuinitùs creari, vt constat de accidentibus Euchar. ergo quod est naturaliter creabile, poterit diuinitùs generari. 174.

Affir. prob. 1.

2. Potest Deus attemperare concursum creatiuum respectu termini naturaliter creabilis & ad illum producendum vel conseruandum admittere concursum sustentatiuum subiecti, supplentis id, quod de creatiuo concursu per attemperationem demptum est: hoc est, ad terminum naturaliter creabilem admittere concursum effectiuum creaturæ per modum instrumenti obedien. vt *suprà sec.* 4. ergo poterit ad eundum admittere concursum sustentatiuum subiecti per modum instrumenti obedien. nam potest concursus sustentatiuus subiecti supplere concursum effectiuum agentis; sicut è conuerso, effectiuus agentis supplere sustentatiuum subiecti, vt patet in quantitate Euchar. Confir. potest Deus concursum vnius generis supplere per con- 175.

Secundo.

concursum alterius generis; vt constat, 1. de subiectiuo respectu accidentium, quem supplere potest effectiuo extra subiectum. 2. de concursu formali respectu materiæ, quem supplere posset solo concursu effectiuo creatiuo, conseruando illam extra omnem formam. 3. de concursu hypostatico subsistentiæ respectu propriæ naturæ, quem supplere potest effectiuo extra omnem subsistentiam. Igitur concursum creatiuum supplere poterit subiectiuo.

177. *1. ratio: Actio generatiua est imperfectior creatiuâ.* SECVNDA sent. negatiua, probabilior. Alij rationem assignant; quia quod supernaturaliter producitur, requirit perfectiorem producendi modum, aut saltem non imperfectiorem proprio modo productionis naturalis.
1. Tum quia actio, quâ de facto Deus supernaturaliter conseruat accidentia Euchar. extra subiectum, est perfectior actione, quâ eadem naturaliter conseruabat in proprio
2. subiecto. Tum quia actio supernat. debet supplere, quod præstabat actio naturalis: non posset autem supplere, nisi vel esset perfectior, vel saltem æquè
3. perfecta. Tum quia, alioqui non esset talis actio sufficiens ad effectum producendum, vel conseruandum; nam vt actio sit sufficiens ad effectum producendum vel conseruandum, debet continere, quidquid propria actio naturaliter productiua aut
178. *Contrà.* conseruatiua continebat. Sed contrà; sufficit, vt actio supernat. æquiualeat naturali, in ordine ad conseruandum effectum in proprio esse; esto ex modo illum conseruandi sit imperfectior actione
Ad 1. naturali. Vnde ad 1. prob. dici potest, illa actio esse perfectior per accidens ex modo attingendi terminum independenter à subiecto, qui modus semper est perfectior modo attingendi dependente à subiecto. Cæterum non repugnat, vt 7 *to.* eadem accidentia Euchar. à Deo supernaturaliter conseruari actione dependente à Corpore Christi, vt à subiecto, non quidem inhæsionis, sed sustentatio-
Ad 2. nis. Ad 2. sufficere, vt actio supernatur. suppleat quod faciebat naturalis, quoad communicandum, aut conseruandum esse, non quoad modum actio-
Ad 3. nis. Ad 3. vt actio supernatur. sit sufficiens, sat est, si contineat quod naturalis continebat quoad substantiam; non quoad modum.

179. *Alia ratio.* Alij assignant hanc: Implicant substantiam spiritualem generari; seu educi de potentiâ subiecti materialis: Non enim educeretur ab omnibus partibus materiæ simul; alioqui darentur plures, imò infinitæ causæ adæquatè eiusdem effectûs: nec ab vnâ tantùm; alioqui non educeretur ex potentiâ
180. *Sed nec ista sufficit.* totius subiecti. Sed contrà; non sola substantia spiritualis est naturaliter creabilis, sed & materia 1. & substantia corporea simplex: & dici posset talis substantia educi ex omnibus partibus materiæ simul adæquatè, inadæquatè ex singulis; eo modo, quò tenentur dicere, qui ponunt vnionem spiritualem inter animam & corpus.

181. *Tertia ratio* Alij hanc reddunt: Substantia spiritualis suâ naturâ est immortalis & incorruptibilis: si autem posset diuinitùs generari, esset mortalis & corruptibilis: nam deficiente concursu materiæ per introductionem formæ naturalis ab agente naturali, substantia spiritualis à tali materiâ dependens, naturaliter peteret corrumpi, cùm nequeant duæ formæ
182. *Improbatur.* substant. sustentari ab eâdem materiâ. Sed contrà: 1. esset corruptibilis obedientialiter respectu Dei supernaturaliter agentis: incorruptibilis naturaliter respectu Dei naturaliter operantis; sicut quæuis substantia spiritualis de facto est immortalis & incorruptibilis, secundùm ipsius naturam, & modum agendi naturalem Dei; mortalis verò & corruptibilis secundùm potentiam obediential. & modum supernatur. agendi Dei. Confirm. posset Deus ad conseruandam substantiam spiritualem vti instrumento effectiuo obedient. alterius creaturæ liberè concurrentis; & tunc, quia conseruatio talis concursûs creatiui penderet à liberâ voluntate creaturæ, diceretur ea substantia per ordinem ad talem creaturam, liberè illam conseruantem, corrup-
tibilis. 2. eo casu teneretur Deus, vt author naturæ, ad saluandam eius naturalem incorruptibilitatem, prouidere illi de alio modo perpetuandi illius esse: vti de facto, ad saluandam naturalem incorruptibilitatem quantitatis Euchar. desinente Corpore Christi sub illâ, per alterationem specierum in stomacho sumentis, prouidet illi de alio subiecto, creando nouam, vel priorem corruptam materiam, cui naturaliter inhæreat. 183.

Confutatis his, hæc occurrit implicantia: Vt aliquid generetur seu educatur de potentiâ materiæ, debet posse à materiâ dependere: sc. aliquam dependendi potentiam supponi debere in eo, quod debet generari, tam euidens est, quàm omnem a- 184. *Vera ratio implicantiæ.*
ctum 2 supponere primum. Minor subsu. Quod autem est naturaliter creabile, est ens per se existens, per omnes Scholast. & *S. Tho. 1. p. qu. 45. ar. 4.* quia habet entitatem à materiâ naturaliter independentem; & petit fieri actione independente à subiecto; vti vnumquodque naturaliter postulat, ad quod naturaliter inclinat. Et quod naturâ suâ est per se existens, nullâ potentiâ fieri potest per se non existens; ergo nec actu pendens à materia: quia implicat actu pendere à materia, & simul esse per se existens, sicut implicat, quantitatem per se existentem actione creatiuâ extra subiectum, simul actu pendere à subiecto; nam ita se habet entitas rei naturaliter creabilis, sicut quantitas supernaturaliter extra subiectum conseruata, nisi quod hæc per se existere extra subiectum habeat supernaturaliter; illa naturaliter. Ratio: isti duo modi sunt essentialiter oppositi, quorum vnus necessariò destruit alterum; nam esse per se dicit negationem dependentiæ à subiecto; dependere à subiecto dicit negationem essendi per se. Nam res est per se existens se ipsâ & propriâ entitate, non ratione aliquâ distinctâ, ac additâ: prout per se existere dicit perfectionem naturæ, non prout dicit perfectionem suppositi; ergo nullâ potentiâ poterit res tali perfectione spoliari, quia nequit spoliari propria natura, cuius intrinseca perfectio est per se existere: sc. siue supponamus, existentiam non distingui ab essentiâ; siue ab illâ ex naturâ rei distingui, semper erit verum, existentiam rei creabilis esse per se, nec posse talem rem existere existentiâ dependibili ab alieno subiecto. 185. *Naturaliter creabile nequit à materiâ pendere.* *Ratio.*

DICES. Quid implicat, rem per se existentem naturaliter, fieri existentem in alio subiectiuè supernaturaliter, & per potentiam obedientialem? Resp. cùm eleuatio supernatur. non mutet intrinsecam entitatem rei, sed solùm euehat illam extrinsecè ad effectum propriam naturam excedentem, implicat rem per se existentem dependere ab alio subiectiuè; cùm isti modi existendi per se, & exi- 186.
stendi subiectiuè in alio, sint contradictoriè oppositi. Confirm. implicat, materiam 1. etiam supernaturaliter subiectiuè dependere ab alio; formam substantialem, etiam supernaturaliter inhærere subiecto ad instar formæ accidentalis: accidens modificare subiectum ad instar modi. Ita ens per se existens dependere subiectiuè ab alio, contradi- 187. *Inductione prob.*
ctionem infert vnius eiusdemque rei. Instabis. Res fit dependens subiectiuè ab alio actione à se distin- 188.
ctâ:

ctâ: ergo nulla erit repugnantia, vt res maneat existens per se, & simul distinctâ actione fiat subiectiuè dependens ab alio. Sed contrà; non ipsa tantùm generatio fit subiectiuè dependens ab alio sed res ipsa secundùm suam entitatem. sicut non tantùm actio, sed res ipsa actione terminata fit effectiuè dependens ab alio.

189. *Potest Deus quod imperfectionis est in creatura superare per aliquid illi supernaturaliter additum, non quod perfectionis est.* Ad 1. argum. oppositæ, neg. maior. nam potest Deus quod imperfectionis est in creaturâ, qualis est naturalis dependentia à subiecto, suâ virtute superare, per aliquid illi supernaturaliter additum; non potest, quod perfectionis est, & inseparabile à creatura, qualis est existentia per se in re naturaliter creabili, supernaturaliter tollere, vel efficere, vt manens per se, actu pendeat subiectiuè ab alio. 2. nego antec. cùm enim concursus creatiuus essentialiter sit independens à subiecto,
190. implicat ad illum admitti concursum sustentatiuum subiecti; nam simul esset concursus creatiuus, quà esset ex nihilo subiecti; & non creatiuus, quà dependeret à subiecto: concursus verò effectiuus creaturæ non tollit independentiam subiectiuam à concursu creatiuo Dei, vti tollit concursus subiectiuus. Ad prob. conseq. concedo, concursum subiectiuum suppleri posse per creatiuum; non contrà, concursum creatiuum rei naturaliter creabilis per subiectiuum. Quia non implicat, vt res naturaliter educibilis creetur: implicat autem vt res naturaliter creabilis educatur. Ad Confir.
191. nego antec. nisi quando concursus vnius generis non repugnat cum re producibili concursu alterius generis, vti sunt omnes concursus in argumento assignati. Nam concursus creatiuus nec repugnat cum formâ naturaliter educibili: nec cum subiecto à formâ naturaliter dependibili; nec cum naturâ à propriâ subsistentiâ naturaliter terminabili; pugnat concursus subiectiuus cum termino naturaliter creabili.

Sect. 11.

An creatio fieri possit in tempore?

192. AN creatio potuerit esse ab eterno. to. 1. *disp.* 7 *sec.* 3 vbi disputaui, an possibilis sit creatura, cui connaturalis potuerit esse æternitas: ergo solùm hic agendum est de creatione in ordine ad tempus.

193. *Resp. affir. de creat. rei diuisib.* Creatio, altera rei diuisibilis & materialis, altera rei indiuisibilis & spiritualis. De 1. nulla diffic. creatio, n. rei divisibilis, ex gr. materiæ 1. est diuisibilis; sc. Actio proportionari debet termino; ergo fieri potest in tempore: nam sicut terminus diuisibilis non necessariò totus simul educitur ex materiâ sed educi potest successiuè per partes; ita terminus diuisibilis non necessariò totus simul educitur ex materiâ, sed educi potest successiuè per partes; ita terminus diuisibilis non necessario totus simul creatur, sed creari potest successiuè per partes. Nec obstat, quòd vnus creetur, alter educatur: nam successiua productio possibilis solùm fundatur in diuisibilitate termini producibilis, qui recipere potest suum esse successiuè per actiones partiales integrantes vnam totalem, sicut partes termini integrant vnum terminum totalem. Confir. si ad pro-
194. *Confir.* ductionem primæ partis tantùm termini diuisibilis statim tota creatio poneretur datetur actio totalis sine suo termino totali; at cùm actio sit via & communicatio termini, implicat eam poni, & simul non poni terminum; ergo etiam implicabit, poni totalem actionem & simul non poni totalem terminum ipsius. Dices, partes rei diuisibilis creari non successiuè in tempore, sed per instantia interpolata. Sed contrà; cùm hic loquamur de potentiâ absolutâ, nulla videtur repugnantia, quin partes rei diuisibilis creari possint per successionem continuatam temporis, nulla interpositâ morâ inter creationem vnius partis & alterius. De posteriori creatione rei spiritualis,

196. *Prima sent. negatiua.* PRIMA sent. negat, huiusmodi creationem fieri posse in tempore, 1. quia sequeretur, rem indiuisibilem diuisibilem: quia quod coëxtenditur tempori est diuisibile: sed per creationem temporaneam *Prob. 1.* res coëxtenderetur tempori; quia quod producitur in tempore, suum esse recipit in diuersis partibus temporis; ergo. 2. sequeretur rem indiuisibilē crea-
197. *Prob. 2.* tam in tempore, à Deo annihilari non posse, nisi post determinatum tempus: nam inter primum non esse angeli annihilati, ex. gr. & vltimum non esse eiusdem creati, intercederet creatio angeli, quæ cùm clauderetur vltimo non esse creati, & primo non esse annihilati; necessariò esset in tempore determinato. at Deus habet virtutem annihilandi quamcunque creaturam pro quocunque tempore vel instanti; cùm in quocunque tempore vel instanti, creatura sit essentialiter subiecta Deo. 3. se-
198. *Prob. 3.* queretur, creationem non distingui à conseruatione eiusdem rei: quod implicat. tum quia conceptus creationis, cum sit rei primò esse accipientis, distinguitur à conceptu conseruationis, quæ est rei præsupponentis primum esse eiusdem. Tum quia alioqui talis rei nunquam esset creata, sed semper conseruata. Sequela prob. cùm impossibile sit, assignare primam partem in tempore, in qua res primò accipiat esse, erit impossibile in eo distinguere productionem à conseruatione. Confir. Implicat aliquid esse, & à Deo non cognosci. sed si creatio fieret in tempore res per eam acciperet primum esse, & tamen à Deo non cognosceretur, quando talis res primum esse acciperet: alioqui distingueret primam partem temporis, in qua res creata acciperet primum esse à reliquis, in quibus tantùm conseruaretur.

199. *Pot. s. rei indiuisib. creatio fieri in tempore.* SECUNDA affirmat: quæ probabilior, sequitur ex sent. affirmante, Deum potuisse aliquam creaturam spiritualem ab æterno condere. fundam. rem indiuisibilem produci in tempore diuisibili, non est, rem accipere suum esse diuisibiliter, & successiuè quasi per partes, sed totum simul, & indiuisibiliter in ordine ad se, licet diuisibiliter per correspondentiam tantùm, ad tempus diuisibile. ita vt cuilibet parti temporis, in quo res creatur, responderet totum esse rei creatæ, & conseruatæ simul. *Ratio.* Et non implicat, rem spiritualem fieri virtualiter diuisibilem, vel per modum additum, vt sit anima in corpore per vnionem; & angelus in loco per locabilitatem; vel per conseruationem eiusdem rei indiuisibilis in ordine ad mensuram temporis diuisibilis. nam sicut anima per vnionem diuisibilem, & Angelus per locabilitatem diuisibilem, replicantur in corpore, & loco diuisibili ita res indiuisibilis per conseruationem virtualiter diuisibilem replicatur in tempore diuisibili. Confir. non minùs
200. *Conf.* indiuisibilis ac tota simul est annihilatio, quàm angeli creatio: nam desitio rei respondet productioni eiusdem; nec potest indiuisibile desinere successiuè per partes, quas non habet. at potest Deus annihilare angelum in tempore: alioqui nec posset immediatè post instans creationis; nec angelus cessare ab actu intelligendi aut volendi imme-
201. *Explicatur.* diatè post instans: Explicatur: in sent. admittentium positiua instantia in tempore, illa necessariò debent desinere, & non in instanti, in quo sunt; ergo in tempore immediatè sequenti; nam implicat,

car, ea durare vsque ad aliud instans sequens: cùm instans temporis non duret vltra instans, in quest. Igitur potest desitio rei indiuisibilis esse in tempore: ergo & productio rei indiuisibilis.

202. *Ad 1. argument. opposit.* Ad 1. argum. opposit., neg. sequela. Ad prob. quod coëxtenditur tempori, fit diuisibile virtualiter ratione conseruationis; nego, fieri diuisibile formaliter, cùm non respondeat tempori per partes, sed totum simul cuilibet parti temporis minori in infinitum. Vnde, quod creatur in tempore, coëxtenditur tempori virtualiter, non formaliter, sicut anima coëxtenditur corpori, & angelus loco, non formaliter sed virtualiter: quia ista coëxtensio non fit per correspondentiam partis mobilis ad partem loci, aut temporis, sed totius ad quamlibet partem loci, vel temporis. Quod producitur in tempore, recipit primum suum esse in diuersis partibus temporis, nego; cùm nulla pars sit, in quâ suum primum esse recipiat, sed semper illud supponatur recepisse in partibus prioribus in infinitum. Recipit suum esse quasi secundùm in infinitis partibus temporis, quod est in tempore conseruari, & secundùm idem esse anteà acceptum perseuerare; concedo.

203. *Ad 2.* Ad 2. nullum est absurdum, non posse Angelum creatum in tempore, nisi post determinatum tempus annihilari: sicut nec posset ab æterno creatus, nisi post æternitatem annihilari. Est enim hæc necessitas ex suppositione, in quâ res ex suppos. quòd est, necessariò est. Sicut ex suppos. quòd Deus rem in tempore conseruat, non potest pro eodem tempore illam corrumpere. Aduersarij enim negare non possunt effectum, qui in instanti producitur à Deo & à causâ 2. immediatè post distinctâ actione conseruari à solo Deo. Quæ actio, cùm fiat in tempore, non potest à Deo corrumpi atque adeò nec terminus, qui per eam conseruatur, nisi post determinatum tempus: cùm nullum ens queat corrumpi pro eâ duratione, quâ est. Datur igitur etiam per aduersarios aliquod tempus, in quo Deus neque de potentiâ absolutâ corrumpere potest effectum creatum.

204. *Æternitatis negandæ fund. debile.* Ex his apparet, quàm debile sit eorum fundamentum, qui propterea negant, potuisse Deum creaturam aliquam ab æterno condere, quia non potuisset illam pro totâ æternitate annihilare. Cùm non minùs absurdum sit, non posse in tempore aliquo creaturam annihilare, quàm in ipsâ æternitate: cùm tota repugnantia fundetur in eo, quòd creatura vt creatura dicat perfectam subiectionem ad Deum creatorem. At non minùs est creatura in tempore, quam in æternitate: Ergo si non repugnat, manere in tempore veram essentiam creaturæ, etsi annihilari non possit, ex suppositione, quòd in eo conseruetur: nec etiam repugnabit, manere in æternitate veram essentiam creaturæ, etsi non potuerit in æternitate annihilari, ex suppos. quòd in eâ creatâ & à Deo conseruatâ fuerit.

Ratio. Quia non repugnat, creaturam in tali dispositione à Deo collocari, in quâ illi repugnet exercitium alicuius prædicati essent. vt de essentiâ creaturæ intellectualis est peccabilitas, cuius tamen exercitium repugnat creaturæ Deum videnti. Ergo etiamsi annihilabilitas sit de essentiâ creaturæ, non repugnat tamen creaturam in tali dispositione à Deo collocari, in quâ illi repugnet actualis exercitium annihilationis.

205. *Ad 3.* Ad 3. Resp. creationem distingui posse à conseruatione, 1. quia creatio importat negationem præexistentis esse; contrà, conseruatio possessionem præexistentis esse. 2. quia creatio importat acceptionem primi esse. 3. modo optimè distin- *Creatio à conseruatione disting.*

gui potest creatio in tempore facta ab ipsâ conseruatione: nam eadem actio in tempore producta, quâ dicit negationem esse præaccepti, est creatio; quâ dicit possessionem eiusdem esse præhabiti, est conseruatio. 2. modò distingui non potest, vt argum. probat; cùm in nullâ parte temporis assignari possit res, in quâ primò esse acceperit. Res nunquam esset creata, creatione distinctâ à conseruatione, concedo; creatione, quæ simul esset conseruatio, nego: nam vt res dicatur simpliciter creata, non est necesse, vt eius creatio sit adæquatè distincta à conseruatione; cùm non minorem efficaciam habeat communicandi esse termino creatio, quæ simul est conseruatio, quàm creatio, quæ adæquatè distinguitur à conseruatione, vt constat in æternâ generatione Verbi, quæ simul est generatio & quasi conseruatio eiusdem. Ad confirm. nego, rem in tempore creatam in aliquâ parte temporis accipere primum suum esse; aio, semper cùm esse accipere continuationem eiusdem esse: ac proinde mirum non esse, si à Deo non videatur, in quâ parte res creata in tempore accipiat suum primum esse, cùm talis pars non detur. Sicut nec mirum est, Deum non videre primam partem temporis, quæ sequitur immediatè post instans, cùm talis prima pars non detur, vt omnes fatentur. Deducitur, in creatione æternâ saluari potuisse distinctionem inter creationem & conseruationem; non quidem per negationem esse duratione præcedentem; sed naturâ tantùm. Nam licet in æternitate non præcessisset negatio esse rei ab æterno creatâ duratione, præcessisset tamen naturâ: quæ præcessio sat fuisset ad distinguendam creationem à conseruatione. 206. *Ad conf.* 207. *Coroll.*

An creatio re ipsâ distinguatur à conseruatione? SECT. XII.

PRIMA sent. affirmatiua est Henrici quodlib. 1. q. 7. §. quod creaturâ, & quodlib. 9. q. 1. §. interim, tunc, Richard. in 2. dist. 1. art. 2. q. 1. Bachon. q. 2. art. 3. Greg. qu. 6. art. 1. conclus. 4. Probat 1. Henric. ex illo Gen. 2. Requieuit Deus die septimo ab vniuerso opere, quod patrarat: Quem locum concilians August. contr. Adimant. cap. 2. cum illo Ioan. 5. Pater meus vsque modo operatur: Requieuit, inquit, ab omnibus operibus suis, quæ fecit, vt iam vltrà non faceret mundum, cum omnibus quæ in eo sunt: non tamen vt etiam à mundi administratione requiesceret. Ergo cessauit à primâ actione, quâ mundum condidit, & per aliam illum eundem nunc conseruat & administrat. Probat 2. Richard. Creatio passiua, quâ creatura accipit esse ab alio: conseruatio est, quâ in eodem esse accepto perseuerat. Sed accipere esse ab alio, & perseuerare in eodem esse, differunt realiter: ergo. 3. ex Bacho. Creari est accipere primum esse: ergo si creatio est eadem cum conseruatione, res conseruata continuò accipit primum esse: sed non potest accipere primum esse, nisi destructo priori: ergo res est in continuo corrumpi & produci. 208. *Affir. Henric.* 209. *Prob. 1.* 210. *Secundò.* 211. *Tertiò.*

4. Quæ habent distinctos terminos, distinguuntur realiter; nam mutationes distinguuntur penes diuersitatem terminorum, à quibus specificantur. At terminus à quo creationis est non esse; ad quem, est esse: Contrà verò conseruationis terminus à quo, est esse, quod præsupponit; ad quem, est non esse, ad quod res conseruata suâ naturâ tendit, ergo. 212. *Quartò.*

5. Si conseruatio esset eadem cum creatione, sequeretur rem creatam esse in continuo fieri. 6. Eadem res à solo Deo creata, conseruari potest mediâ 213. *Quintò.* 214. *Sextò.*

crea-

creaturâ vt instrumento: aut contrà, res à Deo & creatura simul creata, conseruari posset à solo Deo: at nequit actio vnius agentis fieri actio alterius.

215. *Septimò.* 7. Actio non solum indiuiduatur per ordinem ad agens & terminum, sed etiam per ordinem ad circumstantias loci & temporis. ergo impossibile est, vt actio, quæ fuit in primo instanti, sit eadem, quæ continuatur toto tempore sequente.

216. *Negant.* SECVNDA negat, creationem distingui à conseruatione re ipsâ, sed tantùm ratione: *S. Thom. 1. p. q. 104. ar. 1. ad 4. de potent. q. 3. ar. 3. ad 6. & q 5 ar. 1. ad 2. Scoti quodlib. 12. ar. 1. & 2. Durand. in 2. dist. 1. q. 2. n. 19. Herue. deætern. mundi q. 1. ar. 4. Capreo. in 2. dist. 1. q. 2. ar. 1. conclus. 3. & ar. 3. ad argum. contr. 3. concl. Rubio. q. 9. Ferrar. 3. contr. gent. c. 65. §. Ad huius euid. Mayron. in 2. dist. 1. q. 4.*
Probabilius. Est etiam communior inter recent. & probabilior.
217. *Prob. non distingui ex naturâ rei.* Cuius prior pars prob. 1. non repugnat, effectum per eandem productionem accipere primum esse, & in eodem conseruari: hæc .n. distincta productio non est necessaria ex parte effectûs, nam hic perseuerat idem, qui vti potuit accipere suum esse per primam productionem, ita poterit per eandem inuariatam secundùm idem esse conseruari: nec ex parte agentis; quia hic manet cum eâdem virtute proximè applicatâ ad effectum, vt anteà: nec ex parte productionis, nam quæ potuit dare primum esse effectui, idem poterit continuare. Neque est vlla ratio, cur ipsa statim producta petat desinere, vel agens, illam non continuare. Nam quâ ratione per eandem virtutem applicatam, vt anteà continuat idem esse effectûs, continuare poterit eandem
218. *Conf. 1.* actionem, & dependentiam effectûs à se. Confit. 1. cessante primâ productione, vel succedit vna tantùm conseruatio, quæ continuat idem esse per primam productionem habitum vel plures. Non secundum, alioqui vel essent infinitæ conseruationes respondentes infinitis partibus temporis, in quibus res conseruaretur; vel certè singulę deberent durare aliquâ parte temporis: Et quâ ratione durarent vnâ parte, possent totum tempus. Si primum (vt probabiliùs respondent) sequ. Deum non potuisse producere creaturam aliquam ab æterno, vel in tempore: cùm nec in æternitate, nec in tempore re ipsâ prima productio distingui possit à conseruatione.

219. *Conf. 2.* 2. Posito quòd Deus non variet actionem, quâ rem primò produxit, res producta sufficienter conseruaretur in suo esse per illam: ergo ex se est sufficiens ad conseruandam rem in esse præhabito. Assumpt. prob. si illa potuit dependenter à virtute productiuâ Dei primum esse effectui conferre, eâdem poterit dependenter à virtute productiuâ Dei, idem esse conseruare: cùm non maior vis requiratur ad conseruandum, quàm ad primò producendum: vt patet de ipso principio productiuo; non .n. maior vis productiua requiritur ad conseruan-
220. *Prob. à pari causalitatis materiæ ac formæ.* dum, quàm ad primò producendum. Prob. 2. Contra eos, qui vnionem ab eductione distinguunt: materia per eandem vnionem initio productam conseruat in genere causæ materialis formam, & forma materiam: ergo & agens in genere causæ efficientis suum effectum. Disparitas vix assignabitur, cùm non minùs ad effectum conseruandum requiratur vna causalitas, quàm alia: Nec minùs vna sit sufficiens ad eundem effectum primò causandum & simul conseruandum, quàm alia. Antecedens. prob. licet varietur actio productiua vnionis, vtpote quæ ab initio fuit ab agente creato, & increato simul, immediatè verò post à solo Deo causata, non tamen variatur ipsa vnio. Alioqui non maneret idem numero compositum in facto esse, quod fuit in fieri: nam compositum formaliter est per vnionem, secundùm eos, qui nolunt, tam substantialem esse rei conseruationem effectiuam quàm causalitatem materialem aut formalem; & arguunt:
illud est fundamentum relationis effectûs ad causam, quod producitur à causâ: sola vnio ab homine producitur in filio: Igitur si hæc corrumpitur, corrumpitur relatio filiationis ad patrem: nec Christus fuisset filius Virginis, nisi tantùm in vno instanti, quo Virgo causauit illius vnionem inter animam & corpus. Posterior pars prob. potest actio 221.
distingui à conseruatione 1. per respectum termini *à quo*: 2. per respectum termini *ad quem*. 1. modo distinguitur, quia actio connotat negationem ipsius esse priùs habiti: conseruatio contrà possessionem eiusdem esse præhabiti. 2. modo, quia actio vt sic non inuoluit permanentiam sui; conseruatio eam inuoluit, quia importat eandem actionem pro aliquo tempore continuatam. Quia verò isti respectus, quos vna eademque actio fundat, reales non sunt, vt rectè aduertit *Scotus cit.* cùm sint respectus vel ad aliquid negatiuum, vel sui ad se ipsum, non poterunt actio & conseruatio, neque ratione talium respectuum re ipsâ distingui, sed tantùm ratione & connotatiuè. 222. *Creata & quæuis actio disting. ratione à conseru.*

Ad 1. oppositæ, resp. *cum August. cit.* dici Deum *ab opere, quod patrarat*, requieuisse: non quòd cessauerit ab operatione, quâ illud produxerat: *Non enim*, inquit idem *lib. de mortal. animæ c. 8. fecit atque discessit, effectumque deseruit: quia illa effectoria vis vacare non potest, quin id, quod ab eâ factum est, tueatur, & specie carere non sinat*: Sed dici ab opere requieuisse, cessando ab instituendis, condendisque nouis naturis. Ad 2. neg. minor. Falsum quippe est, 223. *Ad 1.*
durationem re ipsâ distingui à re durante, nisi solâ connotatione temporis. Et esto distinguatur, non rectè conseruatio rei confunditur cum duratione eiusdem: cum formalis conceptus durationis sit per ordinem ad tempus, in quo res durat: formalis conceptus conseruationis sit per ordinem ad agens, à quo in accepto esse manu tenetur, licet connotet tempus, in quo ab agente in præaccepto esse manu teneatur. Vnde qui durationem distinguunt à re durante, cohærenter illam etiam distinguunt à conseruatiuâ actione. Ad 3. disting. primum conseq. 224. *Ad 2.*
Res conseruatione continuò accipit primum esse cum nouitate essendi, nego; sine nouitate essendi, concedo. Cùm .n. præsupponatur illud anteà accepisse, non dicitur de nouo illud accipere, sed potiùs in eodem esse accepto conseruari, quod est illud continuò accipere absque nouitate essendi. Vnde neg. minor cum conseq: quæ tantùm vera essent, si huiusmodi esse creatura deberet per conseru. continuò accipere cum nouitate essendi. Ad 4. Maior 225. *Ad 3.*
ad summum est vera de iis, quæ habent distinctos terminos reales, non de iis, quæ non habent reales; vt creatio pro termino *à quo*, habet non esse rei immediatè præcedens; conseruatio esse eiusdem rei ante præhabitum: quod licet sit reale, non tamen fundat respectum realem. Cùm nequeat idem ad se ipsum fundare respectum realem. Pro termino *ad quem*, creatio non dicit permanentiam sui; conseruatio inuoluit permanentiam sui, quæ supra ipsum esse rei solùm connotat extrinsecum tempus, cui coëxistit. Ad 5. Resp. creaturam per conseru. esse 226. *Ad 4.*
in continuo fieri, sine tamen nouitate essendi. Quod concesserunt *S. Thom. q. 3. de potent. art. 3. ad 6. Et Scotus quodlib. cit. art. 1. in fine.* Quin cum August. *lib. 8. de Genesi ad lit. c. 12.* absolutè concedi posse, quod etiam concedunt citati Authores, creaturam respectu Dei esse in continuo fieri. *Semper,* 227. *Ad 5.*

per, inquit August. *ab illo*, nempe Deo, *fieri, semperq; perfici debemus*. Quod explicat exemplo aëris, qui
228. Ad 6. dum illuminatur continuò fit lucidus. Sextum procedit tantùm de actione & conseru. in ordine ad diuersas causas: cùm tamen præsens controuersia sit tantùm de actione & conseru. respectu eiusdem causæ. Non quòd eadem causa, præsertim prima, non possit vnâ actione effectum producere, & alia eundem conseruare, sed quòd hoc non sit necessarium; cùm possit per eandem, quâ primò produxit, eundem conseruare. Ad 7. neg. antec. Locus
229. Ad 7. enim & tempus, cùm sint extrinseca actioni, nequeunt ad illius intrinsecam indiuiduationem concurrere. Alioqui deberet etiam ipsa conseruatio successiuè variari ad variationem temporis, cui res conseruata successiuè correspondet.

Sect. 13. *Quid sit annihilatio.*

230. Opposita inuicem inter se collata clariùs elucescunt. Controuersia est, in quo formalis
231. Prima sent. ratio annihilationis consistat. Prima sent. docet, consistere in destructione totius rei, nullâ ipsius parte, siue substantiali, siue accidentali superstite. Ita *Ledesma apud Suarez 3. p. to. 3. disp. 50. s. 7.*
Prob. 1. Prob. 1. ideò substantia panis & vini in Eucharistiâ, vt fert communior sent. de quâ *to. 7.* non annihilatur, quia licet tota destruatur, supersunt tamen eorum accidentia, in quorum informatiuâ potentiâ dicuntur substantia panis & vini remanere.
2. Ideò forma substant. quæ per aduentum alterius tota destruitur, non annihilatur, quia remanet
3. in potentiâ subiectiuâ materiæ. Ideò materia 1. non annihilaretur, si tota eius entitas destrueretur, superstite tantùm ipsius substantiali formâ, quia
4. maneret in potentia informatiuâ formæ. 4. annihilatio opponitur creationi: at creatio est productio totius esse; est .n. productio rei ex nihilo sui: igitur annihilatio erit destructio totius esse rei.
232. 2. Sent. Secunda censet, ad annihilationem sufficere, vt ita res destruatur, vt in nullâ potentiâ naturali superstes maneat: Est eorum, qui docent, ideò gratiam & dona supernat. creari, quia fiunt ex nullo subiecto naturali: Ergo eadem corrupta dicentur annihilari, quia in nullâ potentiâ naturali, vel actiuâ agentis, vel passiuâ materiæ, vel informatiuâ
233. 3. Sent. formæ remanent. Tertia opinatur, ad annihilationem sufficere, vt tota rei substantia destruatur, quocunque tandem modo destruatur, siue purâ suspensione creatiui concursûs, siue conuersione ipsius in aliam rem: *Durand. in 4. dist. 11. q. 3 n. 4 Orbam q. 6. ad 7. dub.* Qui consequenter docent substantiam panis & vini in Eucharistiâ verè & propriè annihilari, quia nihil de substantiâ panis & vini sub accidentibus Eucharisticis remanet.
234. Proba. 1. Probat 1. *Durand.* Annihilatio est desitio rei in nihilum sui abeuntis. Igitur quocunque modo res destruatur, modò nihil de illius substantiâ rema-
235. Prob. 2. neat, verè & propriè annihilatur. 2. Ita se habet terminus ad quem annihilationis; sicut terminus à quo creationis: at terminus à quo creationis est non esse rei: ergo terminus à quo annihilatio-
236. Pr. 3. nis erit non esse eiusdem rei. 3. Si anima rationalis conuerteretur in aliam formam substant. verè & propriè annihilaretur, esto in eius locum alia forma succederet. ergo ad annihilationem sufficit destructio totius esse rei, esto, alia in ipsius locum
237. Prob. 4. substituatur. 4. Omnis mutatio attendenda est penes terminos formales & per se, à quibus specificatur: Sed termini formales & per se mutationis substantiæ, quæ in aliam conuertitur, sunt esse substantiæ vt terminus à quo, & non esse eiusdem substantiæ vt terminus ad quem: Nam termini formales & per se, sunt illi, sine quibus mutatio esse non potest; materiales & per accidens, sine quibus eadem mutatio esse potest, & cum quibus tantùm per accidens mutatio coniungitur. At desitio substantiæ, quæ in aliam conuertitur, esse non potest absque esse substantiæ vt termino à quo, & non esse eiusdem substantiæ vt termino ad quem: potest eadem mutatio esse absque vllo termino positiuo illi in conuersione succedente. Quarta sent. 238.
docet, ad veram & propriam annihilationem sat Quarta sent. vera.
esse, quamcumque suspensionem concursûs creatiui per se primò factam: est communior. Distinctè explicata.

Dico 1. Ad veram annihil. non requiritur, vt tota res quoad omnia tam accidentalia, quàm substantialia, quæ continet, destruatur. Fundam. an- 239. Ad veram annihil. non requiritur
nihilatio opponitur creationi: sed ad veram creationem non requiritur, vt tota res quoad omnia accidentalia & substantialia producatur, sed sat est, vt aliquid illius independenter ab omni subiecto producatur. Ergo ad veram annihil. sat est, vt aliquid rei, quod erat à subiecto independens, desinat per suspensionem influxûs: nam id tantùm per se negat priuatio, quod per se tantùm affirmat opposita forma negata: cùm totum esse priuationis sit negare oppositam formam positiuam. Ergo si vera creatio per se non dicit productionem totius esse: neque id per se negabit annihilatio. Minor prob. id tantùm per se requiritur ad veram creationem, quod sat est ad discriminandum illam à reliquis productionibus: ad hoc autem sufficit productio rei, quoad aliquid sui independenter à subiecto, ex *sect. 8.* Secundò; quòd non requiratur destru- 240. d structio accidentium.
ctio accidentium, prob. Accidentia sunt extrinseca substantiæ, fiuntque distinctâ actione ab eâ, quâ fit substantia: igitur eorum destructio non pertinet per se ad destructionem substantiæ: sicut nec eorum productio ad productionem substantiæ. Deinde non plus debet negare annihilatio, quàm affirmet ipsius opposita creatio: sed creatio substantiæ intrinsecè & per se, non dicit productionem accidentium: ergo neque annihilatio per se dicit destructionem accidentium. Alioqui non annihilaretur angelus, si tota eius substantia destrueretur, remanentibus tantùm ipsius accidentibus miraculosè conseruatis. Confirm. sicut productio 241. Conf.
substantiæ naturâ præcedit productionem accidentium, & in eo priori saluatur tota essentia creationis, etiamsi non producerentur accidentia; Ita desitio eiusdem substantiæ naturâ præcedit desitionem accidentium, & in eo priori saluatur tota essentia annihil. etiamsi non sequeretur desitio accidentium. 3. Quòd nec requiratur destructio 242. Sat est destructio partis substan.
totius substantiæ, sed sufficiat destructio vnius tantùm partis, à subiecto independentis prob. tum quia alioqui nec anima rationalis superstite corpore, nec materia 1. superstite formâ, annihilari posset. Tum quia, sicut non obest creationi animæ, quòd producatur sine productione materiæ; nec creationi materiæ obesset, quòd produceretur sine productione formæ: ita nec etiam oberit annihilationi earundem, vt destruantur absque destructione alterius compartis.

Dico 2. Ad veram annihil. non sufficit corrup- 243. Non accidentis.
tio accidentis independentis à potentiâ naturali actiuâ agentis, & passiuâ subiecti. Fundam. licet accidens supernat. non pendeat à potentiâ naturali subiecti, pendet tamen à passiuâ obed. eiusdem animæ. Quæ dependentia sicut tollit veram creationem, ita & veram

& veram annihilationem, quæ est desitio rei in nihilum subiecti: sicut creatio, productio rei ex nihilo subiecti.

244. Dico 3. Ad veram annihilationẽ non sufficit, vt res quocunque modo desinat esse. Fundam. sicut ad veram creationem non sufficit, vt res quocunque modo fiat, sed necesse est, vt non solùm fiat ex nihilo subiecti, sed etiam ex nihilo termini positiui à quo, incompossibilis cum termino ad quem: Ita nec ad veram annihil. sufficiet, vt res quocunque modo desinat, sed desinere debet tam in nihilum subiecti, quàm in nihilum termini positiui ad quem, incompossibilis cum ipso termino à quo: vt constat ex proportione inter creationem, & annihilationẽ. Antec. prob. alioqui creatio non adæquatè discriminaretur à conuersione, vt illam communis sent. discriminat. Confirm. annihilatio spectanda est penes id, quod desinit per se, non penes id, quod desinit per accidens, & per modum naturalis sequelæ ad desitionem alterius. Sed quod per se desinit in conuersione vnius substantiæ in aliam, non est substantia, sed vnio substantiæ cum aliquo tertio, in cuius locum succedit alia substantia. Atqui desitio vnionis substantiæ cum vno tertio non est annihilatio, cùm non sit desitio termini creabilis, sed generabilis: per accidens autem, & per modum naturalis sequelæ ad desitionem vnionis substantiæ cum tertio, à quo substantia conuersa pendebat, sequitur desitio substantiæ conuersæ.

Sed nihilum subiecti, termini.

245. *Confirm.*

246. Dico 4 Ad veram annihilationẽ non sat est sola destructio concursus creatiui, nisi etiam destruatur terminus creatus. Fundam. annihilatio primariò importat destructionem termini creati. Vnde si Deus cessaret à primâ actione creatiuâ, quâ Gabrielem produxit, & aliâ distinctâ illum conseruaret, talis actionis destructio non esset annihilatio. Sicut nec desitio concursûs creatiui, quo quantitatem Euchar. extra subiectum conseruat, succedente aliâ actione eductiuâ dependenter à subiecto, est annihilatio: nam hæc est desitio rei abeuntis in nihilum sui.

Destructio termini creati.

247. Dices. Ad veram creationem sufficit nouitas influxûs creatiui, absque nouitate termini creati, vt constat de productione influxûs creatiui, quo eadem quantitas Euchar. conseruatur extra subiectum, quæ anteà conseruabatur in subiecto. Ergo ad veram annihil. sufficiet desitio solius influxûs creatiui, absque desitione termini creati.

Dices.

248. Nego conseq. Quia creatio, est affirmatio, annihilatio negatio: ad affirmationem sufficit, vt de vnà tantùm parte verificetur, vt constat de composito materiali, quod totum dicitur à Deo creatum, esto id de solâ materiâ verificetur: ad negationem requiritur, vt de toto, quod per se ad creationem spectat, vt est terminus creationis, verificetur. Dixi, *Per se*, vt excluderem ea, quæ per se ad creationem non spectant, vt sunt accidentia, aut forma respectu materiæ: quæ quia per se creationem non integrant, neque eorum desitio per se ad annihilationem spectabit.

Resp. discrimen.

249. Dico 5. Destructio accidentis per creationem conseruati est vera annihilatio: vt si Deus destrueret quantitatem Eucharist. extra subiectum conseruatam, talis destructio esset vera annihilatio, non obstante, quòd tale accidens maneret in potentiâ passiuâ naturali subiecti. Fundam. ad veram annihilationem sufficit, vt totus terminus creationis desinat in nihilum sui: at tali casu desineret in nihilum sui: nam terminus creationis tali casu est solum accidens, terminans actionem creatiuam, cùm ad illam nullo pacto concurrat subiectum. Maior prob. annihilatio per se tantùm importat desitionem creationis, & termini creati vt sic. Vnde licet huiusmodi accidens destructum maneret in potentiâ passiuâ subiecti, non tamen maneret formaliter vt terminus erat creationis; sic enim non maneret, nisi in solâ potentiâ creatiuâ Dei; sed tantùm materialiter. Ad veram autem annihilationem sufficit, vt desinat totum, quod per se ad creationem formaliter spectat.

Quæ destructio accidentis sit annihilatio.

250. Confirm. ideo corruptio accidentis actu dependentis à subiecto, non est annihilatio, quia subiectum per se pertinet ad accidens per actionem eductiuam conseruatum, vt pars subiectiua ipsius: ad accidens verò extra subiectum, vt pars subiectiua ipsius. Igitur nullo modo dici potest, tale accidens vt sic destructum remanere in subiecto, vt in parte subiectiua ipsius.

Conf.

251. Ad 1. argum. nego causalem. Nam ratio, cur substantia panis & vini in Sacramento non annihiletur, non est, quia remanent eius accidentia, sed quia, vt 7. *to.* non desinit per puram suspensionem concursûs, sed per incompossibilitatem Corporis & Sanguinis, succedentis in munus substantiæ panis & vini sub iisdem accidentibus.

Ad 1. argu.

252. Ad 2. Concedo causalem; sed nego esse eandem rationem de substantia respectu suorum accidentium. Nam forma materialis subiectiuè pendet à materiâ; quæ subiectiua dependentia sicut tollit creationem, ita eius desitio annihilationem. Substantia verò non pendet subiectiuè, sed tantùm informatiuè à suis accidentibus. Quæ informatiua dependentia sicut non tollit veram creationem, quò minùs omnis substantia sub suis accidentibus producta verè & propriè creetur: ita non obstante, quòd remaneant eius accidentia, poterit verè & propriè annihilari, si desinat per puram suspensionem concursûs.

Ad 2.

253. Ad 3. nego causalem. Nam materia verè & propriè annihilaretur, si desineret per suspensionem concursûs, non obstante, quòd superstes maneret eius forma; propter eandem rationem, quia à formâ materia non pendet subiectiuè: quæ sola dependentia, *ex sect.* 8. tollit veram creationem, sed tantùm informatiuè. Cæterùm cùm creatio dicitur productio totius esse rei, non intelligitur totum esse rei simpliciter, sed totum esse, quod per se est terminus creationis. Vnde nihil supponit sui per modum subiecti; potest supponere aliquid sui per modum formæ. Pari modo annihilatio est desitio totius esse rei, nihilo superstite sui vt subiecto inhæsionis: alioqui, vt *suprà*, nec Angelus, manentibus ipsius accidentibus; nec anima rationalis, superstite eius corpore, annihilari posset.

Ad 3.

254. Ad fundam. secundæ, constat ex dictis. Ad 1. tertiæ: Annihilatio non solùm est mutatio, quâ res abit in nihilum sui, sed quâ in aliud sibi positiuè incompossibilem non desinit: substantia autem conuersa etsi abeat in nihilum sui, non tamen abit in nihilum termini sibi incompossibiliter succedentis.

Ad 1. tertiæ.

255. Ad 2. concedo totum, si termini æqualiter sumantur vtrimque: nempe vt terminus *à quo* creationis non solùm excludat subiectum, sed etiam positiuum terminum *à quo* per incompossibilitatem abeuntem: ita terminus ad quem annihilationis non solùm excludat subiectum, sed etiam terminum positiuum incompossibiliter succedentem. Alioqui positiuus terminus incompossibilis non solùm tollit creationem, sed & annihilationem.

Ad 2.

256. Ad 3. Nego, eo casu animam rationalem annihilari, aio tantùm conuerti. Et licet non remaneret in se, remaneret tamen in termino sibi incompossibiliter succedente.

Ad 3.

257. Ad 4. Duplex est terminus per se mutationis, alter intrinsecus & formalis, ad quem mutatio formaliter terminatur; vt esse rei

Ad 4.

est intrinsecus & formalis terminus, ad quem corruptio rei intrinsecè & formaliter tendit; non esse est intrinsecus & formalis terminus, ad quem corruptio eiusdem intrinsecè & formaliter terminatur. Alter causalis, à quo res, quæ incipit, vel desinit, aliquo modo causatur, vt corruptio vnius causatur ex generatione alterius: ac proinde terminatur ad illum non formaliter, sed causaliter. Vterque autem est terminus per se mutationis, quia vterque per se, & non tantùm per accidens est illi connexus, licet prior formaliter, posterior causaliter. Vnde ad minorem concedo, terminos formales substantiæ conuersæ, esse tantùm ipsum esse substantiæ vt terminum à quo, & non esse eiusdem vt terminum ad quem: Nego, eos tantùm esse terminos per se, sed affirmo, terminum per se habendum esse etiam positiuum terminum à quo, per se incompossibiliter causantem desitionem substantiæ conuersæ. Ad maior. duplex specificatio,
258. Duplex specificatio ponitur. altera formalis & intrinseca; altera connotatiua tantùm. Concedo, mutationem intrinsecè & formaliter tantùm specificari à terminis intrinsecis & formalibus; connotatiuè verò etiam à terminis causalibus. Ad prob. minoris concedo, manere posse eandem mutationem quoad specificationem intrinsecam & formalem, absque terminis causalibus & connotatis: nego, manere posse eandem quoad specificationem connotatiuam absque terminis causalibus & connotatis.

SECT. 14. *An possit creatura eleuari ad annihilandum.*

259. Complementum difficult. HÆc diffic. ferè soluta manet, nam cùm potestas annihilandi fundetur in potestate creandi, illud tantùm agens poterit annihilare, quod potest creare.

260. Dico 1. DICO 1. implicat creaturæ communicari potestatem connaturaliter annihilandi: *S. Thom. 3. p. qu. 13. art. 2.* Fundam. potestas annihilandi fundatur in potestate creandi. Implicat autem potestatem connaturaliter creandi communicari creaturæ, ex sect. 2. ergo. 2. Implicat creaturam, et-
261. Dico 2. iam obedientialiter immediatè eleuari ad annihilandum. Fundam. annihilare est ab actione creatiuâ cessare: Implicat, creaturam ab actione creatiuâ cessare, nisi prius supponatur habere actionem creatiuam. Igitur implicat, immediatè eleuari ad annihilandum, nisi priùs eleuetur ad creandum. Confirm. Annihilatio non est actio, sed cessatio ab actione. Implicat autem, creaturam cessare ab actione, quam nunquam habuit: ergo.
262. Dico 3. 3. Non eo ipso, quòd Deus eleuat creaturam ad creandum, eleuat illam ad annihilandum. Tum quia potest eleuare illam solùm ad creandum in instanti tantùm, & non ad conseruandum eundem terminum creationis. Ad annihilandum autem, non sufficit sola potestas creandi in instanti, sed requiritur potestas conseruandi eandem rem creatam; cùm nequeat res annihilari in instanti, quo creatur. Tum quia posset eleuare illam ad conseruandum terminum creationis necessariò: Sed tunc eleuaretur creatura ad creandum, absque potestate annihilandi: nam hæc supponit liberam potentiam cessandi à conseruatione creatiuâ.
263. Dices. Obiicies 1. Hoc ipso, quo Deus eleuat creaturam ad creandum in instanti, esto non eleuet ad conseruandum in tempore, potest eleuare illam ad annihilandum. Nam cessante actione creaturæ, necessariò terminus annihilatur, nisi Deus aliâ actione creatiuâ illum conseruet. Sed potest Deus eâ conditione creaturam ad creandum eleuare, vt cessante illâ à suâ creatione, simul Deus cesset à suâ; nullâ aliâ succedente actione creatiuâ. Tunc autem creatura non solùm diceretur creare, sed etiam annihilare. Nego, eo casu creaturam propriè dici posse annihilare, esto defectu ipsius partialis creationis, res creata annihilaretur. Quia annihilare propriè importat liberam potestatem cessandi ab a- 264. Resp.
ctione creatiuâ. Vnde nisi creatura in eo casu haberet potestatem continuandi actionem creatiuam, non ipsa propriè, sed Deus, qui tantùm liberè ab eâ actione cessaret, diceretur annihilare. Vt igitur possit creatura dici propriè annihilare, ita debet ad creandum pro instanti eleuari, vt simul in potestate ipsius sit, eandem actionem creatiuam continuare.

Obiicies 2. Non potest creatura exercere suam libertatem circa ea, quæ non sunt in ipsius potestate: sed creare & non creare; continuare & non continuare eandem actionem creatiuam, non est in potestate creaturæ, sed Dei eleuantis creaturam ad huiusmodi actiones. Distinguo minor. non est in eius potestate ante eleuationem, concedo; post eleuationem, nego. Nam post eleuationem, potest Deus concedere liberam facultatem creaturæ concurrendi, aut non concurrendi ad terminum creationis; aut continuandi vel non continuandi eandem actionem creatiuam. Nam vti de facto Deus concedit liberam facultatem Sacerdoti transsubstantiandi panem in Corpus, & vinum in Sanguinem Christi; ita dare posset liberam facultatem eandem actionem transsubstantiatiuam conseruandi. 265. Dices. 266. Resp.

Instabis. Eleuatio est actus 2. quo creatura ex decreto Dei vnà cum Deo concurrit ad terminum creationis: vt autem possit creatura suam libertatem circa actionem creatiuam exercere, debet in actu 1. habere virtutem creandi; quæ quia implicat, implicat quoque creaturam circa actionem creatiuam suam libertatem exercere. Resp. Eleuatio, altera in actu 2. de quâ tantùm procedit argu. altera in actu 1. quæ in eo consistit, vt Deus infallibili suo decreto assistat creaturæ ad concurrendum cum illâ, quoties illa pro suâ libertate creare voluerit. Sicut manet eleuata potentia, etiam absque habitu inhærente, per solam virtutem Dei, illi infallibiliter assistentem, & ex decreto paratam concurrere ad omnem actum supernat. quem illa pro suâ libertate elicere voluerit. 267. Instan. 268. Duplex eleuatio distinguitur.

DICO 4. Potest Deus etiam mediatè & indirectè vti creaturâ ad annihilandum, absque eo quòd vtatur illa ad creandum. Fundam. potest Deus vti creaturâ ad expellendam formam substantialem ex materiâ, & simul impedire concursum agentis creati, ad introductionem alterius formæ in eâdem materiâ. Tunc enim materia spoliata omni forma substantiali naturaliter peteret annihilari. 269. Dico vlt.

SECTIO VLTIMA.

An Angeli fuerint creati ante hunc mundum corporeum?

FIDE certum est, Angelos non fuisse ab æterno creatos: ex definit. Concilij *Lateran. sub Innoc. III. cap. Firmiter de summâ Trinit. Ab initio temporis vtramque de nihilo condidit creaturam, spiritualem & corporalem, Angelicam videlicet & mundanam.* Et colligitur ex illo *Prouerb. 8. Dominus*, inquit Sapientia increata, *possedit me in initio viarum suarum, Antequam* 270. Non fuit ab æterno.

quid-

quidquam faceret à principio. Fuit ergo aliquod *Antè* in quo Deus nihil fecerat ad extra; scilicet ante tēpus non nisi æternitas antecessit. Igitur solùm de tempore triplici controuersia superest, quando

271. conditi fuerint Angeli: An ante creationem mundi; an post; an simul cum ipsâ. Omnes conueniunt non fuisse creatos post completam creationem mundi: cùm id repugnet illis *Genes. 2. Et requieuit die septimo ab vniuerso opere quod patrarat.* Vnde nemo affirmet, eos creatos post conditas omnes creaturas corporeas; sed vel ante lucem, post creationem cæli & terræ vt *Gennadius lib. de Eccles. dogmat. cap. 10.* vel cum ipsâ luce, vt *Rupertus lib. 1. in Gen. s. cap. 11.* Difficultas est, an ante, an simul cum exordio mundi?

272. *An ante mundum conditum? Græci auctores.* PRIMA sent. affirmat, eos conditos fuisse ante mundi creationem: Ita multi antiqui Patres: Origenes tract. 9. in Matth. hoc: *Quasi antiquiores*, de Angelis inquit, *non solùm homine post creato, sed etiam omni creaturâ propter eum creatâ.* Basilius hom. 1. in Genes. *Erat sanè status quidam mundi generatione superior, abstractu illis à concretione materiæ potentiis, mundo præstantioribus, pro decoro accommodatus, temporis & conditione anterior, æternus nimirum ac perpet.* Nazianz. orat. de Natiuit. circa med. *Postea quam autem primas creationis partes præclarè constitutas vidit, alterum mundum materiâ constantem, & aspectabilem cogitauit.* Damasc. lib. 2. fidei cap. 3.

273. *Latini.* Clemens *lib. 8. Constitut. cap. 12. Deus & Pater Vnigeniti Filij sui, qui per eum ante omnia, Cherubim, & Seraphim fecisti, sæcula & exercitus; Virtutésque, & Potestates, Principatus, & Thronos, Archangelos & Angelos, & qui fabricatus post hæc omnia hunc mudum, qui cernitur, & quæcunque in eo continentur.* Hilarius *lib. 12. de Trinit. colum. 10. Quid enim magnum est, vt ante terram Deus Dominum Christum genuerit, cùm Angelorum origo terræ creatione reperiatur antiquior?* Ambrosius *lib. 1. Hexamer. cap. 5. Sed etiam Angeli, Dominationes, & Potestates, & si aliquando cœperunt, erant tamen iam, quando hic mundus est factus;* & in Præfatione *in primum Psalmum, Laudant Angeli Dominum, psallunt ei potestates cælorum, & ante ipsum initio mundi Cherubim & Seraphim cum suauitate canoræ vocis dicunt, Sanctus, Sanctus, Sanctus.* Hieronymus *in primum cap. epist. ad Titum, colum. 4. Sex millia necdum nostri orbis implentur anni, & quantas prius æternitates, quanta tempora, quantàs sæculorum origines fuisse arbitrandum est; in quibus Angeli, Throni, Dominationes, cæteræ Virtutes seruierint Deo, & absque temporum vicibus, atque mensuris Deo iubente subsisterint.* *Ratio ex Cassian.* Cassianus *collat. 8. cap. 7. Ante conditionem huius visibilis creaturæ spirituales, cælestésque Virtutes Deum fecisse, nemo fidelium dubitat: Ne Deus in illis anterioribus, atque innumeris sæculis fuerit otiosus, ac tanquam non habens in quos bonitatis suæ exerceret beneficia, solitarius, atque ab omni munificentia alienus fuisse credatur.* Isidorus *lib. 1. de summ. bono cap. 10. Ante omnem creaturam Angeli facti sunt, dum dictum est, Fiat lux: de ipsis enim dicit Scriptura: Prior omnium creata est Sapientia.*

274. *Fundam.* Fundam. cùm 1. & 2. *cap. Genes.* exactissimè describantur productiones singularum partium Vniuersi, nulla mentio fit de creatione Angelorum; tamen de eis, vt de primâ ac nobilissimâ parte totius Vniuersi mentio fieri debuisset; signum igitur est, eos non fuisse simul cum hoc vniuerso, sed

Conf. 1. anteà creatos. Confirm. 1. *Eccles. 1. Prior omnium creata Sapientia.* At hic locus intelligi nequit de sapientiâ genitâ; nam illa non creatur ex nihilo, sed producitur de substantiâ Patris: ergo intelligendus erit de naturâ intellectuali Angelorum, vt illum intellexit Isidorus *cit.* 2. Paulus *ad Titum*, 1. ait, 2. Deum vitam æternam promisisse *ante tempora sæcularia.* Promissio autem non fit, nisi naturæ intellectuali. Igitur ante tempora sæcularia erat, cui Deus vitam æternam promiserat. Hic autem non fuit homo, qui conditus est in tempore; ergo Angelus, cùm nulla detur alia creatura intellectualis.

SECVNDA sent. docet, Angelos conditos fuisse 275. in ipso exordio mundi simul cum reliquis creaturis corporeis. *In exordio mundi procul dubio. Græci auctores.* Ita Epiphanius *lib. 2 hæres. 65. Nisi enim vnà cum cælo & terra Angeli quoque creati essent, non vtique dixisset ad Iob:* Quando genita fuerunt sidera, laudauerunt me omnes Angeli mei voce. Athanasius *qu. 3 ad Antioch.* non ille magnus, sed alius Epiphanio posterior, quem pro hac sent. citat *Theodoretus qu. 3. in Gen.* *Latini.* *August. lib. 11. de ciuit. cap 6 9. & 33. & in imperfecto supra Genes. cap. 3. & lib. 2. de Gen. ad litt. cap. 8. & alibi. Gregorius Magnus 32. Moral. cap. 10. Beda cap. 1. in Gen. init.* vbi docet, Angelos simul tempore fuisse cum reliquis creaturis conditos, solà origine illas præcedentes, *sicut vox origine præcedit verbum. Hugo de S. Victore lib 1. de Sacr. p. 5. cap. 3. 4. & 5.* Scholastici cum *Mag. in 2. d. 2.* Theologi cum *Angel co 1. p. qu. 61. art. 3.* Cui maximum authoritatis pondus attulit definitio Concilij Lateran *simul ab initio temporis vtramque &c.* *Sent. longè conformior sacris literis.* Ex illo *Eccli. cap. 18. Qui viuit in æternum, creauit omnia simul.* Nam saltem hæc verba verificari debent aut de simultate temporis, quo Vni- 276.

uersi partes à Deo productæ sunt, quod fuit tempus sex dierum: intra quod includuntur etiam Angeli. Aut de simultate earum creaturarum, quæ pressâ creatione simul fuerunt eodem instanti à Deo productæ; vt secundùm aliquos fuerunt cælum empyreum, terra, aqua; vel secundùm alios omnes cæli. Nam hæc omnia producta sunt ex nullo præsupposito ente, non modò vt subiecto, sed etiam vt termino à quo. Ac proinde cùm Angeli producti sint ex nullo ente positiuo à quo, dicendum est, eos fuisse eodem instanti durationis cum huiusmodi creaturis, pressâ creatione productis, conditos. Prob. 2. ex verbis ipsis: *In princi-* 277. *Prob. 2.*

pio creauit Deus cælum & terram. In quibus nomen *Principium* tres habet sensus, vt *August. 11. de ciuit. cap 33. & multi.* Primus est, vt idem sit, ac in *Principio* ipso increato Verbi, iuxta illud Ioan. 8. *Ego Principium qui & loquor vobis*, per quod & cum quo Deus omnia condidit, *Ioan. 1.* Secundus est in *Principio* temporis. 3. sensus est in *exordio* operum Dei ad extrà. Iuxta quem non verificarentur verba, si Angeli creati fuissent ante cælorum & terræ creationem. Nam tunc exordium operum Dei ad extrà non fuisset cælum & terra, sed Angeli. Nec est ratio, cur hæc verba intelligi tantùm debeant de exordio rerum corporearum, & non etiam de exordio spiritualium. Confirm. hæc verba iuxta hunc 278. *Conf.*

3. sensum proferuntur à Sapientiâ increatâ *Prouerb. 8. Dominus possedit me in initio viarum suarum, antequam quidquam faceret à principio:* Et proculdubiò alludunt & explicant citata *Genesis 1.* Ergo cùm hic *principium* sumatur pro exordio omnium operum Dei ad extrà; quippe cùm opponatur sapientiæ genitæ, cuius æterna productio præcedit omnem temporalem productionem; etiam *cit. Genes. 1. Principium* sumi debet pro exordio omnium operum Dei ad extrà.

Rationem huius rei affert *cit. S. Tho.* Angeli crea- 279. *Ratio ex S. Thoma.*

ti sunt vt pars vniuersi: pars autem non producitur extra totum: igitur Angeli non sunt producti antè, vel post productionem mundi. Confirm.

certum est, angelos malos statim hominem creatum induxisse ad peccandum. At via angelorum, *vt infrà*, breuissima fuit: ergo non potuerunt multò ante creatum mundum procreari. Alioqui alterutrum sequi necesse est, vel quod angelorum via fuerit totum illud spatium, quod inter creationem ipsorum, & mundi creationem intercessit: vel quod non statim peccantibus assignatus fuerit locus inferni, qui cum mundo corporeo conditus est. Vtrumque autem est absurdum: Denique gratis & contra proprietatem verborum *cit.* ponuntur creati ante principium creationis mundi.

280. *Ad auth. Patrum.* Patres aliqui in eâ fuerunt sent. quam eo tempore vnusquisque absque temeritatis notâ, docere potuerat, teste *August.* Cæterùm ratio *Cassiani* probatur, eos creari debuisse ex ipsa æternitate, vt Deus habuisset in quos sua beneficia conferret. *Cur Moyses Angelorum mentionem non fecerit.* Moyses apertam mentionem de Angelis non fecit, quia ipsius institutum fuit instruere rudem populum de iis tantùm, quæ sensu percipiuntur, vt ex iis deuenirent in cognitionem sui Creatoris.

281. *Explicantur Eccles.* Ad 1. locum *Eccles.* ibi sermo est de Sapientiâ increatâ, quæ prima omnium dictione æterni Patris genita est: propter quod ibid. eadem Sapientia nuncupatur *Verbum Dei in excelsis*: quod de solâ Sapientiâ genitâ verificatur. Dicitur autem *creata*, non quòd ex nihilo producta sit, sed quòd à solo Patre de substantiâ ipsius gignatur. Sicut enim ea, quæ creantur, à solo Deo producuntur, nullâ aliâ interueniente causâ: Ita æternum Verbum à solo Patre, nullo alio interueniente principio, producitur. Quod de Spiritu sancto dici non potest, ad cuius productionem non solùm concurrit Pater, sed etiam Filius. Sæpè enim Scriptura increatas perfectiones explicat per creatas, præcisis imperfectionibus, attribuendo Deo, quæ perfectionis sunt in rebus creatis. *Paulus ab August.* Poster. locum Pauli explicat *August.* 12. *de ciuit. cap.* 16. his verbis: *Quo modo autem promisit, cùm hominibus vtique promiserit, qui nondum erant ante tempora æterna; nisi quia in ipsius æternitate, atque in ipso eius Verbo, eidem coæterno, iam prædestinatione fixum erat, quod suo tempore futurum erat.* Quare idem est secundùm August. Deum ante tempora sæcularia promisisse ac in seipso, in suoque Filio ab æterno decreuisse, quod posteà suo tempore compleuit. Sed adhuc superest controuersia, in quo gradu certitudinis sit hæc sent. &, Quo die, vel puncto diei, cum mundo corporeo creati sint Angeli.

282. Quoad priorem *Vasquez.* [illegible] *disp.* 224. *cap.* 3. & 5. secutus S. *Thom.* 1 *p. qu.* 61. *art.* 3. opinatur, illam esse, intra gradum probabilioris duntaxat sent. quin *cap.* 3. inclinat, quòd nec Ecclesia sub maiore certitudinis gradu illam definire potuerit; *In quo gradu certitudinis sit hæc sent.* eo quòd nullum sit firmum fundam. illam definiendi; nec Ecclesia habeat authoritatem nouas veritates docendi, sed tantùm reuelatas declarandi. *Triplex fundam. firmum.* Scriptura autem nulla est ad hanc veritatem definiendam, cùm omnia testimonia, quæ ad eam confirmandam afferuntur, alium sensum habere possint. Nec traditio vlla est: nam hæc traducitur ad posteros per manus & doctrinam Patrum, At plerique Patres vel oppositum docuerunt, vel saltem declararunt, hanc sentent. ad fidem non spectare, sed pendere ex hominum tantùm coniecturis, teste *August. lib. imperfect. in Genes. cap.* 3. & *lib.* 11. *de ciuit. cap.* 32. vbi *minimè à fidei regulâ aberrare*, ait, *qui oppositum senserit, dum tamen Angelos sanctos Deo non coæternos nemo ambigat.* Idem fatentur *Theodoretus*, & *Hugo cit. S. Thom. opusc.* 15. *de angelis cap.* 17. referens vtramque sentent. neutram docet sanæ doctrinæ repugnare: *Quia neutra ex Canonicis Scripturis potest expressè haberi.* Nec demum vlla potest esse solida ratio ex principiis fidei deducta, vbi nulla fidei principia suppetunt.

Confirm. nequit ab Ecclesiâ definiri, cuius oppositum est communis sensus fidelium. Angelos fuisse ante mundum conditos, tempore Concilij *Later.* erat communis sensus fidelium, teste *Cassiano cit.* ergo non potuit contrarium definiri à Concil. 283.

Contrà verò *Ferrar.* 2. *contra gent. cap.* 83. *vlt.* §. *Zumel* 1. *p. qu.* 61. *art.* 3. *qu. vn. Molin. ibid.* & *alij* putant, post definitionem Concilij Lateran. errorem esse in fide, asserere Angelos conditos fuisse ante mundum. Quanquam posteà *Molina* & *Zumel*, propter authoritatem tantorum Patrum, suam censuram limitant, vt non sit damnanda senteat. vt hæretica, aut erronea, sed tantùm vt temeraria. Cui censuræ adhærent *Canus lib.* 5. *de locis Theolog. cap.* 5. *qu.* 4. *fine*: *Bannez* 1. *p. qu.* 61. *art.* 3. *Valent. ibid. Suarez lib.* 1. *de angelis cap.* 3. & *alij*: præsertim cùm nec illam, ob eandem author. Patrum, præsertim *Nazianzeni*, damnare voluerit *S. Thomas.* 284.

DICO, posse nostram sent. ab Ecclesiâ definiri; hactenus tamen definitam non esse; oppositam verò temeritatis notâ hoc tempore non carere. Primum prob. non deest in Scripturis sufficiens fundam. ad illam definiendam, vt *suprà.* Nec refert, quòd illa possint alium etiam sensum habere. Nam vt omnes ferè Patres consentiunt, potest vnus & idem Scripturæ locus plures sensus habere, omnes à Spiritu sancto intentos. Vnde accedente authoritate Ecclesiæ, cuius est de vero sensu Scripturæ iudicare, præuiâ consultatione Doctorum, qui omnes hoc tempore in hanc veritatem conspirant, definiri posset. 285. *Sententia negans, ab Ecclesiâ definiri potest.*

Secundum confirmat communis sensus Doctorum, qui præter vnum vel alterum, omnes fatentur, non esse nostram sent. hactenus ab Ecclesiâ definitam, Nam sicubi definita esset, esset in Concilio *Later.* At paucis quibusdam exceptis, omnes fatentur, non esse eo loco hanc sent. primariò & ex instituto definitam, sed ad summum adductam per modum tantùm declarationis sententiæ primariæ, quæ erat contra errorem *Origenis*, asserentis, creaturas spirituales per se tantùm fuisse procreatas; corporeas verò per accidens, vt ergastula quædam, in quæ coniiciendæ essent substantiæ spirituales ob commissa peccata; vti hanc Concilij definitionem explicat *S. Thom. opusc.* 23. At quod in Conciliis legitimè congregatis definiri censetur, est sententia principalis; non quæ tantùm obiter adducuntur vt declaratiuæ & confirmatiua principalis sententiæ, vti *septima Synod. Constantinop. act.* 5. definit, depingendos esse angelos, *cùm non sint omnino incorporei*: Ratio, quia tantùm adducitur ad confirmandam principalem sententiam, *depingendos esse Angelos*, non recipitur vt vera, & à Concilio per se definita, sed tantùm obiter adducta ad confirmandam principalem sententiam. 286. *Hanc sent. nondum esse definitam prob.* *Origenis error.*

Tertium constat authoritate ferè omnium Scholast. fundatâ in Scripturâ, adiunctâ etiam definit. *cit.* Concilij *Lateran.* quod licet dictam sententiam ex professo non definierit, satis tamen declarauit, illam in confirmationem primariæ sent. adducendo, probabiliorem, communioremque fuisse inter Ecclesiæ Doctores, eo tempore. Ex his satisfactum est ad fundamentum *Vasquez.* Nam fundamentum, quod Ecclesia habere posset ad hanc sent. definiendam, sunt loca cit. Scripturæ, accedente communi consensu Doctorum, qui omnes hoc tempore in hanc veritatem conspirant. 287. 288. *Ad fundam. Vasquez.*

Ad

289. *Ad confirm.* *Ad Cassian.* Ad confirm. neg. minor. Nam, vt *suprà*, multi Patres expressè nostram sent. docuerunt. Quòd autem *Cassian.* dixerit, neminem fidelium de oppositâ sent. dubitasse, id ex propriâ opinione dixit non ex communi sensu Doctorum: cùm multi etiam tunc oppositam docuerint.

290. *Quo die aut puncto temporis Angeli creati.* Quoad 2. controuers. in sent. *August.* arbitrantis *lib. 4. in Genes. cap. 33. 34. & 35. & alibi*, hæc omnia simul in eodem temporis momento creata fuisse, iuxta illud *Eccli.* 18. *Qui viuit in æternum, creauit omnia simul*; nulla est difficultas. Nam iuxta hanc sent. Angeli sine vllâ prioritate, aut posterioritate durationis simul conditi sunt cum reliquis mundi partibus. In sent. autem inter Patres, & Scholast.

291. communiore, Alij eos immediatè ante productionem cæli & terræ creatos fuisse, autumant; ex illo *Iob* 40. vbi de Lucifero nomine *Behemoth*, ait: *Ipse est principium viarum Dei.* Idem est, illud *Iacobi* 1. *Genuit nos verbo veritatis, vt simus initium aliquod creaturæ eius*; hoc est, operis eius. Quam opinionem refert *Augustin. lib. 11. de ciuit. cap. 32.* eamque vt probabilem censet *S. Thom. opusc. 15. de*

292. *angelis cap. 17.* Alij communiter eos productos censent primo die conditionis mundi simul cum luce, post creatum cælum & terram; ita vt productio Angelorum figuratè expressa fit per lucis creationem. Alij expressam docent per astra & cæli luminaria, quæ quartâ die condita sunt.

293. Cohærenter ad ea, quæ *suprà*, dico: Angelos non ante cæli terræque creationem, neque pòst, sed in ipso durationis puncto, in quo conditi sunt *Angeli eo durationis puncto creati, quo cælum & terra.* cæli & terra, conditos esse. Quod non antè, prob. alioqui non possent iuxta tertium sensum, *suprà* explicatum, de cæli terræque creatione verificari verba illa: *In principio Deus creauit cælum & terram.*

294. Quòd neque creati sint pòst, constat ex illis *Genes.* 2. *Et requieuit die septimo ab vniuerso opere quod patrarat.* Vel igitur creati sunt aliquo die post primum: & hoc probabile non est. Nam vel supponimus, primâ die creatos esse omnes cælos, eosque statim post instans creationis cæptos esse moueri: & cùm probabile sit, eos incepisse moueri ab Angelis, à quibus mouentur nunc; dico, eos creari debuisse cum cælis ipso instanti intrinseco, in quo conditi sunt cæli, vt eos statim mouere potuerint. Aut supponimus, primâ die tantùm conditum fuisse cælum empyreum, simul cum terrâ & aquâ, per veram & pressam creationem, reliquos verò cælos & elementa secundâ die cum firmamento formata esse ex præiacente materiâ. Atque in hac sent. probabiliùs etiam dicendum, Angelos creatos fuisse eodem instanti intrinseco, in quo creatum est empyreum simul cum terrâ & aquâ: vt saluetur illud *Ecclesiast. Qui viuit in æternum, creauit omnia simul.* Nam hoc saltem verificari debet de iis, quæ pressâ creatione condita sunt, ex nullo præsupposito ente, ne quidem vt termino à quo.

295. *Obiic.* Solùm huic sent. obiici potest, potuisse Angelos creari, non in instanti indiuisibili ante motum cælorum, sed immediatè pòst cum ipso cælorum motu: cùm per nos non repugnet, rem spiritualem ac indiuisibilem produci in tempore diuisibili. Sed

Resp. contrà; licet hoc non repugnet, connaturalius tamen est, vt res indiuisibilis creetur in instanti indiuisibili. Præterea pertinuit ad dignitatem substantiæ intellectualis, vt in productione huius vniuersi non fuerit posterior productione substantiarum materialium.

296. Hinc etiam assignatur discrimen, cur homo creatus sit post omnes substantias corporeas; Angelus verò initio cum primâ substantiâ corporeâ. Quia videlicet homo pendet in suo esse & viuere à creaturis corporeis, atque adeò creari debuit pòst creationem earum. Angelus verò non modò non pendet in suo esse & viuere ab illis, verùm etiam est director & gubernator earum; ac proinde creari debuit, si non antè, saltem cum primâ substantiâ corporeâ. Ex his patet ad fundam. primæ. 297. *Ad fund. ii* Vt Angelus dicatur *principium operum Dei*, sat est, vt creatus fuerit cum cælis: qui licet non præcesserit duratione, præcessit tamen dignitate & intentione Dei, ratione cuius prioritatis dici potest *principium operum Dei.* Quanquam explicari potest de principio creaturarum intellectualium. Hinc 298. *Coroll.* euidens, Angelos non fuisse ab æterno conditos. Nam ex scriptura, totum tempus, quo hic mundus durat, ac proinde quo Angeli simul cum ipso conditi sunt, finitum sit, oportet.

In quo loco creati fuerint Angeli? Prima sent. 299. *Vbi creati Angeli.* docet, eos creatos fuisse in hâc primâ regione aëris: *Rupert. lib. 1. in Genes. cap. 11.* Mouetur 1. *1. Sent. duplex fund.* Angeli formati sunt, vtpotè corporei, vt ipse putat, ex hoc aëre crasso. 2. primus homo formatus est extra paradisum, & per gratiam in paradisum translatus. Ergo & Angeli creati sunt extra cælum, & per gratiam in cælum translati; cùm non minùs angeli cælum, quàm homo paradisum per gratiam inhabitarit. Anteced. habetur *Genes. 2. Plantauerat Dominus Deus Paradisum voluptatis, à principio, in quo posuit hominem, quem formauerat.* Sed contrà; 300. *Contrà.* falsum est, Angelos ex aëre fuisse formatos, cùm sint substantiæ spirituales totius materiæ expertes. Et creati sunt vt præsides totius naturæ corporeæ, proinde supra totam naturam corpoream. Homini verò vi suæ conditionis quiuis terræ locus aptus est. Secunda affirmat, Angelos bonos creatos 301. fuisse in cælo, malos in supremâ aëris regione. *2. Sent.* Hanc sentent. refert, & sub dubio tantùm affirmat August. *lib. 3. de Genes. cap. 10.* Sed contrà; *Contrà.* diuersitas ista locorum, bonis & malis angelis ante peccatum assignata, diuinæ prouidentiæ non congruit, quæ neminem consueuit ante patratum peccatum ad pœnam vllam destinare: cùm tamen diuersitas ista locorum aliquod initium fuisset pœnarum malorum angelorum. Tertia sent. 302. asserit, Angelos creatos fuisse in cælo sidereo, vel *3. Sent.* in eo, quod sub empyreo proximè collocatur: Est *Lorini in 2. Petri 2.* in illa verba: *Si enim Deus Angelis peccantibus non pepercit*, &c. Suarez *lib. 1. de Ang. cap. 4.* Fundam. tum vt saluet verba illa Luciferi *Isaiæ 14. In cælum conscendam.* Tum ne cogatur admittere, peccatum angelorum fuisse in empyreo commissum. Sed contrà; Scripturam ex- *Contrà.* plicant *Magister in 2. dist. 2. fine, & S. Thom. 1. p. qu. 61. art. 4. ad 3.* de conscensu secundùm dignitatem, vt colligitur ex verbis, quæ Lucifer subiungit: *Et similis ero altissimo.* Nec vllum est absurdum asserere, peccatum angelorum commissum fuisse in empyreo, cùm peccatum locum non inficiat.

Quarta & communis sent. *Scholast. cum Mag. in* 304. *2. dist. 2. & cum Angelico, cit. est*, Angelos creatos *Angelos creatos in* esse in empyreo. Hanc communiter docent Pa- *empyreo, verior sent. est.* tres, conformius Scripturis; quæ testantur, Angelos in cælo peccasse: *Apocal. 12. Et factum est prælium magnum in cælo: Michaël & Angeli eius præliabantur cum dracone, & draco pugnabat & Angeli eius.* Lucæ 10. *Videbam Satan, sicut fulgur de cælo cadentem*: At ex eo cælo debuerunt cadere angeli mali, in quo permanserunt boni; sc. in empyreo, quæ est propria sedes beatorum. Nec est ratio afferendi in alio

alio cælo peccasse malos, ex quo deinde in empyreum translati fuerint boni. Ratio, cur in empyreo *Ratio.* creati sint, est, quia vt *cit. S. Tho.* Angeli creati sunt vt præsides totius naturæ corporeæ: atque adeò creari debuerunt in loco, vnde toti naturæ corporeæ præesse possent: Hic autem, vt constat, est empyreum: ergo. DICES. Saltem Angeli, qui
305. *Dices.* destinati fuerunt vt motores cælorum, non potuerunt creari in empyreo, cùm statim post creationem debuerint cælos mouere, nisi fuissent præsentes cælis mouendis, cùm non possit naturaliter Angeli operari in subiectum distans. Resp. Iuxta sent. af-*Resp.* firmantem, cælos vertibiles creatos fuisse secundâ die, Angelos creari potuisse in empyreo, atque inde posteà mitti ad cælos vertendos, aliaque officia in hoc sublunari mundo peragenda. Quæ officiorum distributio iuxta hanc sent. fieri potuit, & quidem probabiliùs post commissum peccatum, discretionemque bonorum à malis. Iuxtà aliam verò docentem, omnes cælos creatos fuisse eodem momento temporis, quo conditi sunt Angeli, eosque statim ab Angelis moueri cœptos, asserendum erit, eos Angelos, qui præfici debebant orbibus vertendis, creatos fuisse in iisdem orbibus, quos ex officio vertere debebant. Quod indicat *S. Tho. 1. p. qu. 61. art. 4. ad 2.* Quia verò in hac sent. deputatio angelorum ad cælos vertendos facta est ante peccatum, notat *Molina in hunc art.* eos ad hæc officia à Deo deputatos fuisse, qui præuisi fuerant non peccaturi.

DISPVTATIO III.

De Substantia Angelorum.

SECTIO PRIMA.

An Angeli sint incorporei?

1. *Negant.* PRIMA sent. negatiua est *Platonis apud August. lib. 8. de ciuit. Dei cap. 14.* quem secuti sunt *Orig. lib. 1. Periar. fine proœm.* vbi angelis attribuit corpora aërea: *Tertull. lib. de Carne Christi* affirmans, omne quod est, corpus habere, nihilque esse incorporeum, nisi quod non est: *Nazianz. dialogo 1. circa med.* licet oppositum docuerit *orat. 8 de Natiuit.* *Rupertus lib. 1. in Genes. cap. 11.* qui testatur, Angelos creatos fuisse ex hoc aëre crasso: *Cassianus collat. 7. cap. 13.* vbi docet, nihil præter Deum incorporeum esse, sed omnia corpus habere, quo subsistant; licet angeli & animæ corpo-*Patrem* ra habeant nostris tenuiora: *August.* etiam *lib. 11. de ciuit. c. 23. & lib. 2. super Genes. cap. 17. & lib. 3. cap. 10. & epist. 115. ad Nebrid.* huc propendet. Ex quo ortum habuit quæstio illa sæpius ab ipso agitata, præsertim *epist. 3. an oculus glorificatus Deum videret*; quia nimirum putabat, hæc nostra corpora dote immortalitatis euasura simillima corporibus angelorum, quæ & loca penetrant, & spiritualia internoscunt. De eâ lem re dubitat *Bernardus serm. 5.* *Scholast.* *in Cantica*, & alij Patres. Ex Scholast. illam docent *Caiet. in 2. cap. ad Ephes. Eugub. lib. 8. de perenni*
2. *Fund. simplex.* *Philos. cap. 27.* Fundam. est Patrum auctoritas: 7. Synodi *Constantinop. act. 5.* in quâ Concilium approbat doctrinam Ioannis Episc. Thessal. qui contra quendam Gentilem docebat, Angelos pingendos esse, quia corporei sunt: Illa *Genes. 3.* *Postquam ingressi sunt filij Dei ad filias hominum, illa genuerunt*, &c. quæ verba de Angelis in custodiam hominum missis interpretantur *Tertull. lib. de velandis virg. Lactant. lib. 2. diuinarum instit. c. 5. Methodius serm. de Resurr. & alij.* Nequeunt autem Angeli generare, nisi corpus habeant. Ratio: dæmones tor-*Ratio.* quentur ab igne corporeo; nequeunt autem, nisi sint corporei. Secunda sent. affirmatiua est *Arist.* 3. *2. Sent. affirm.*
12. metap. tex. 44. S. Thoma 1. p. q. 50. art. 1. & 51. art. 1. & 2. contra gent. c. 91. & de dæmon. art. 1. & omnium Schol. in 2. dist. 8. Bonau. art. 1. q. 1. vbi ait, *hoc satis certitudinaliter teneri: Albertus art. 1.* asserentis, *nullo modo de hoc esse dubitandum; Richardi art. 1. q. 1. Ægidij q. 1. Durandi q. 1. Aureoli art. 1. Rubio. q. 1. Capreoli q. 2. Bassoli art. 2. Marsilij q. 2. art. 1. Maioris q. 1.* docentis, *hanc viam ita esse apud doctos communem, vt pudeat vllum hominum veteres introducendo contraire; Gabrielis q. 1. art. 1.* affirmantis, *omnes doctos nunc concordare; Argentinæ dist. 3 q 1. art. 1. Bacho. dist. 17. art. 1. Alensis 2. p. q. 24. mem. 1. & 2. Ferrar. 2. contra gent. c. 91. Scoti in 2. dist. 1. q. 5. & dist. 2. q. 1. 6. & 8. omnium recent.*

DICO 1. Omnes Angeli sunt naturâ suâ incor- 4. *Pro explicatione.*
porei. Constat 1. ex Scripturâ, in quâ vocantur *Spiritus*: qui propriè acceptus omnem excludit corporeitatem: nec vlla cogit necessitas impropriè
vsurpandi nomen *Spiritus*. 2. Ex Concilio *Lateran.* 5.
definiente, *cap. Firmiter, de summâ Trin. Deum ab initio temporis vtramque de nihilo condidisse creaturam, corporalem, & spiritualem, Angelicam scilicet & mundanam.* Vbi naturam Angelicam opponit tam purè corporali, quàm constitutæ ex corporali & spirituali. In quâ authorit. fundati sunt omnes posteriores Schol. 3. Ex Patribus, inter quos maxi- 6.
mum in hac controu. pondus habet Areopagita *cap.* *Patribus Dionys. &c.*
1. de cælesti Hier. vbi testatur, quæ de cælestibus Spiritibus dicturus est, ea *vel per signa, vel per intelligentia sacratioris arcana, à Patribus tradita accepisse.* Patres autem fuere Apostoli, præsertim Paulus, quem suum Præceptorem, doctoremque appellat *de Eccles. Hier. c. 2. & de diuinis nomin. c. 1. & 7.* Hic 4. *cap.* Angelos appellat *intelligibiles, spiritualesque substantias, incorporales atque omni materiâ carentes.* Ignatius & ipse Apostolorum discipulus, *epist. ad Trall. post med.* Angelos vocat *incorporeas naturas*; Nazianzenus *orat. 38. de Natiu.* ait, Angelos esse *incorporeos, omnisque materia expertes*: Chrysost. *hom. 22. in Gen.* appellat *incorporeos & spirituales*: Theodor. *in 1. cap. Zach. incorporeos, inuisibilesque Spiritus.* Damasc. *orat. de Assumpt. B. Mariæ fine*, ait, quòd *Dæmones careant corpore, inter omnes constare, etiam inter eos, qui mentis oculis capti sunt*: & *lib. 2. fidei cap. 17.* docet, Angelos non esse in loco ad modum corporis, *vt formam & figuram accipiant*, sed *intellectualiter* tantùm. Nec contrarium docet *orat. 3. de imag. cap. 4.* vbi affirmat, Angelos *consentaneas suæ naturæ habere figuras, locoque circumscribi*: id .n. dixit per comparationem ad Deum, respectu cuius omnia dici possunt corporea: *Angelus enim, & animus, & Dæmon*, inquit, *si cum Deo, cui nihil conferri potest, comparentur, corporea quodammodo sunt; sin autem cum corporibus, ex materia constantibus, à corpore sunt remotissimi.* Vbi nota, non dixisse, *corpora sunt*, sed *quodammodo*, videlicet ad Deum comparata: nec dixit, *à corpore sunt remoti*, sed *remotissimi*: vt hoc superlatiuo omnem omninò excluderet corporis rationem: Et *lib. 2. c. 3.* naturam Angeli vocat *corporis expertem, & materiâ carentem*; licet si cum Deo conferatur, crassum quid
videatur. 4. ratione: 1. Ex sacra scripturâ, & mul- 7. *Ratio à poster.*
tis experientiis constat, sæpe plures angelos simul ingredi

gredi corpus energumeni: igitur non sunt corporei: nam corpus, quâ corpus est, essentialiter petit esse quantum: quantum autem naturaliter est impenetrabile cum alio quanto. Si igitur haberent corpora, non possent naturaliter esse simul in eodem corpore Angeli mali, qui dotibus Beatorum carent.

8. *à priori.* 2. Vel Angeli dicuntur corporei, quia omninò carent spiritu; vel quia componuntur ex spiritu & corpore: neutrum dici potest. Non 1. alioqui intellectuales non essent: intellectualitas enim, teste *S. Tho. 1. p. qu. 14. art. 1.* ad solam immaterialitatem consequitur. Conseq. est contra scripturam asserentem, Angelos *videre faciem Dei*: (*Matth. 18.*) Nequit autem Dei facies videri, nisi à spiritu, vt *to. 1. dist. 9. sect. 5.* Nec dici potest secundum, quia, vt *disp. 1.* Angeli sunt naturæ completæ intellectuales: hic .n. gradus possibilis est, & facit ad essentialem perfectionem vniuersi. Igitur nequeunt componi ex corpore, vt ex parte intrinsecè componente: nam omnis essentialis compositio supponit extrema essentialiter completa, sc. partes intrinsecè vnibiles, ac perfectibiles; at nullum ens completum dicit essentialem vnibilitatem cum alio ente. Omnis quippe vnibilitas ordinatur ad acquirendam aliquã perfectionem, quâ caret extremum ipsum vnibile. (*Omnis vnibilitas est ad aliquam perfectionem acquirendam.*)

9. Neque obiicias compositionem ex humanitate & Verbo increato, in quâ sola humanitas est extremum perfectibile. Nam hæc, non est compositio naturalis, in quâ tantùm vtrumque extremum supponitur perfectibile; sed supernaturalis & ineffabilis, in quâ tantùm vnum extremum, nempe natura creata supponitur perfectibile. Cùm nequeat Verbum esse capax nouæ perfectionis. Compositio autem inter angelum & corpus esset naturalis inter extrema creata perfectibilia: vnde non par ratio.

10. *Non est de fide.* Dico 2. Angelos esse incorporeos, non est de fide; eam tamen habet certitudinem, vt opposita ad minimum sit temeraria: Est *omnium recent. Cani lib. 5. de locis Theolog. c. 5. in fine 4. qu. Bannez 1. p. q. 51. art. 1. concl. 2. & 3. Molin. 1. p. q. 50. art. 1. §. His non obstantib. Zumel ibid. q. 1. concl. 3. Valent. q. 2. puncto 1. Vasq. dist. 178. c. 3. Suarez lib. 1. de Angel. c. 6.* Et quidem prior pars est *S. Tho. q. cit. de dæmon. art. 1.* vbi docet, hanc quæst. non multùm referre ad fidei Christianæ doctrinam. Vnde nemo Scholast. illam asserit, vt ad fidei dogma pertinentem, sed solùm, vt certam ratione & consensu Doctorum. Quod etiam docuit *August. lib. 21. de ciuit. c. 10.* Vbi oppositam sent. refert, vt à doctis viris assertam.

11. *Ratio.* Ratio: nulla de eâ exstat vel aperta scriptura, vel traditio, aut Ecclesiæ expressa definitio. Nam ex scriptura solùm deducitur probabilior: Traditio, quæ est veritas à Deo immediatè reuelata, & per manus maiorum ad posteros delata, nulla est in hâc materiâ; cùm Patres, per quorum manus potissimùm traditio fidei ad posteros defertur, varient: Ecclesiæ definitio, si qua esset, esset citata *Concilij Later.* (*Concilij Later. finis.*) at eâ non obstante nullus Scholast. ausus est, hanc de fide asserere: quia, vt *cit.* adnotat *Canus*, mens Concilij eo loco non fuit, definire, Angelos esse incorporeos, sed Deum initio temporis omnia condidisse. Spiritus S. autem solùm assistit Pontifici, ne erret in conclusione, quam principaliter intendit: In reliquis, quæ vel obiter adducit, vel ad explicandam principalem conclus. affert, sinit more humano eum duci opin. Doctorũ. (*Pontifex solùm in conclus. errare nequit.*)

12. *Opposita sententia censura.* Posterior pars constat, tum ex communi doctrina Scholast. qui quando ad aliquam veritatem, vt ex scripturâ probabiliter deductam omnes conspirant, ad minimum faciunt illam ita certam, vt contraria sit temeraria: tum ex communi sensu Ecclesiæ, quæ hoc tempore magis illustrata, communiter sentit, Angelos esse incorporeos: tum ex allatâ author. concilij, quæ saltem indicat, hanc fuisse communem Doctorum & Ecclesiæ sententiam, quâ solent concilia vti ad conclusiones de fide explicandas confirmandasque.

Ad 1. argum. primæ, Resp. aliquos Patres ex citatis in hâc materia errasse, vt *Originem, Tertullian. Cassian.* secutos opinionem *Platonis*, cuius doctrinæ Patres communiter tunc temporis adhærebant: alios tantùm dubitasse; alios verò solùm ex opinione aliorum fuisse locutos, sicut *Aug. cit. 21. de ciuit. 10.* 13. *Ad argum.*

Ad 2. dico, Concilium eo loco solùm approbasse conclusiones, *pingendos nimirum esse Angelos*, non rationem; nam id ad institutum Concilij non faciebat. 14. *Explicatio Concil.* Ad 3. *Gen 6.* communiter Patres explicant, quod filij Dei dicebantur illi, qui descendebant ex Seth Patre Enos, qui, *Gen. 4.* primus *cœpit inuocare nomen Domini*. (*Qui filij Dei.*) Sæpè .n. in Scripturâ vocantur filij Dei iusti. Filiæ hominum erat fœminæ descendentes ex Caino: & quia prohibitum eis erat, tali matrimonio copulari, proptereà dictum est, filios Dei ingressos fuisse ad filias hominum. Ita *S. Tho. 1. p. q. 51. ar. 3 ad 6.* lege *Chrysost. cit.* Ad rationem nego, spiritum obedientialiter ab igne corporeo torqueri non posse, de quo *disp. vlt. sect. vlt.* (*Ad rat.*)

SECTIO II.

An sit possibilis natura intellectualis essentialiter ordinata ad componendum vnum cum corpore sub ratione motoris & mobilis.

Hanc controu. sub his terminis non legi; at qui affirmant, Angelos esse corporeos, fundari debent in eius affirmatiuâ parte: qui negant, si id velint altiùs, & à priori demonstrare, non est alia via, quàm ostendere huiusmodi compositionem implicare. Sit igitur prima sent. affirmans, quæ probari potest ratione *Caiet. in 2. cap. ad Ephes.* datur Vegetatiuum sine sensitiuo, vt in plantis; sensitiuum sine locomotiuo, vt in ostreis; intellectiuum, sensitiuum, & locomotiuum simul, vt in homine. Igitur dari debet intellectiuum, locomotiuum; & non sensitiuum, quod est nouus gradus entis pertinens ad essentialem perfectionem Vniuersi. 15. *1. Sent. ex Caiet.*

Secunda sent. negans, verior, colligitur ex *S. Tho. 1. p. q. 70. art. 3.* vbi probat, non posse formam intellectricem vniri corpori propter solum motum localem, quia ad illum non est necessaria vnio substantialis motoris cum mobili, sed sufficit solus contactus mouentis cum mobili. Inclinat *Suarez lib. 1. de Ang. cap. 6. art. 21.* 16. *2. Sent. verior.*

Ratio: Implicat vnum extremum essentialiter ordinari ad aliud, nisi perficiatur in se: At natura intellectualis nullo modo perficeretur in se per vnionem ad corpus mobile: Non .n. perficeretur in esse, siue in subsistere: tum quia talis natura supponeretur completa in suo esse, alioqui non ordinaretur ad componendum vnum sub solâ ratione motoris & mobilis; tum quia nequit substantia spiritualis pendere in suo esse à corpore; cùm illa de se independenter à corpore perfectè subsistat, vt patet de animâ rationali. Nec perficeretur in operatione intellect. quia talis natura supponitur ex se independenter à corpore complete intellectiua, alioqui non vniretur cum corpore sub solâ ratione motoris & mobilis. Nec demùm perfici posset in virtute motiuâ, secundùm quam formaliter vniretur: nam corpus 17. *Nullum compossibile ordinatur ad aliud, nisi perficiatur in se.*

potiùs retardat, quàm perficit motum, cum impe-
diat celeritatem ipsius: celeriùs enim Spiritus mo
uet se, vel alia à se sine corpore, quàm medio corpo-
18. re. Nec dici posset, talem substantiam perfici à cor-
pore secundùm speciem motûs, ad quam illa ex se
tantam habilitatem non haberet: quia nulla spe-
cies motus est, ad quam substantia spiritualis æ-
Ordinari neque ad vllam speciem motus. qualem, aut maiorem habilitatem non habeat ex
se sine corpore, quàm cum corpore: quod patet de
naturâ Angelicâ, quæ ad omnem motum, siue re-
19. ctum, siue circularem ex se aptissima est. Maior
prob. 1. inductione. Ideo anima rationalis, & quæ
libet forma essentialiter ordinatur ad componen-
hendum vnum cum materiâ, quia perficitur in se,
vel in esse, vt formæ materiales; vel in operari, vt
forma rationalis; quæ non modò in operatione vi-
tæ vegetantis, & sentientis pendet ab organis mate-
rialibus, à quibus tales operationes immediatè exer-
centur; verùm etiam in operatione vitæ intelle-
ctricis à potentiis corporeis, subministrantibus
species sensibiles, à quibus virtute intellectûs agen-
tis abstrahuntur intelligibiles species, quæ sunt
comprincipia intellectionis. Ideò materia essentia-
liter ordinatur ad faciendum vnum cum formâ,
quia perficitur ab illâ in proprio esse, & subsistere.
Ideò accidens ordinatur ad substantiam, & sub-
stantia ad accidens; quia illud perficitur in esse à
substantiâ, hæc in operari ab accidente. Et vniuer-
saliter quidquid intrinsecè ordinatur ad aliud, per-
ficitur ab illo: contrà verò quidquid ab alio per-
fectibile non est, ad illud intrinsecè ordinatum
non est. Atque in hoc fundatur commune illud
axioma, *Ex duobus entibus in actu*, hoc est, in suo ge-
nere completis, *non fit vnum per se*: quia quando
vtrumque extremum supponitur completum in
suo genere, non potest ab alio perfici, atque adeò
ad illud intrinsecè ordinari ad vnum componen-
20. dum. Lege *Aureol. in 2. dist. 8. art. 2.* Prob. 2. ab
Perfectiuitas non potest esse prima ratio intrinseca ordinabilitatis vnius rei ad aliã absurdo. Si proxima ratio intrinsecæ ordinabilita-
tis vnius rei ad aliam non esset perfectibilitas, sed
perfectiuitas; quantò magis aliquid esse perfecti-
uum alterius, tantò intimiùs ordinaretur ad illud.
Vnde, quia Deus est maximè perfectiuus creatu-
ræ, magis intimè ad illam ordinaretur: quod est
plusquam falsum. Sequela prob. si perfectiuitas est
proxima ratio intrinsecæ ordinabilitatis, maior per-
fectiuitas erit ratio intimioris ordinabilitatis: sicut
si perfectibilitas est ratio intrinsecæ ordinabilitatis,
maior perfectibilitas est ratio intimioris ordinabili-
tatis. Vnde intimiùs ordinatur accidens ad sub-
stantiam, quàm substantia ad accidens; & forma
materialis, quàm spiritualis ad materiam; & ma-
teria ad animam rationalem, quàm contrà.
21. Prob. 3. Omnis ordinabilitas intrinseca est prop-
Ratio a priori. ter aliquam indigentiam: igitur si Angelus nul-
lam habet corporis indigentiam, nullo pacto ad il-
lud ordinari potest. Antec. prob. ideo Deus non
ordinatur intrinsecè ad creaturam, quia non eget
creaturâ. Ideò vnumquodque in eo, in quo est
completum, ad aliud intrinsecè non ordinatur; quia
in eo genere, in quo est completum non eget alio,
à quo compleatur. Ratio: vnumquodque est prop-
ter suam perfectionem; vnde eatenùs ordinatur ad
aliud, quatenus ab illo perfectionem recipit: si igi-
tur omnem perfectionem habet in se, non est, cur
ad aliud ordinetur. Quapropter idem est, ad aliud
intrinsecè ordinari, ac ab illo in suâ perfectione
22. compleri. Sed contrà; licet Angelus non perfice-
Obiicit. retur à corpore, corpus tamen perficeretur ab an
gelo, atque adeò licet angelus non ordinaretur ad
corpus, corpus tamen ordinaretur ad angelum:
quod satis est ad physicam compositionem, vt con
stat in naturâ humanâ, & Verbo increato. At hoc *Resp. corpus non perficeretur in esse:*
etiam est impossibile. quia vel corpus perficeretur
ab angelo in esse, vel in operari. Non in esse, quia
vel acciperet ab angelo existentiam, & non; tum
quia hæc, vt *infrà*, non distinguitur ab angelo, ne-
que à qualibet aliâ re creatâ; tum quia existentia
spiritualis, qualis est Angelica, non est proportio-
nata corpori. Vel acciperet subsistentiam; & hæc
cùm sit in angelo spiritualis, non potest esse pro-
portionata corpori. tum quia nequit modus vnius
subiecti, cùm sit actualis modificatio illius, esse
connaturalis alteri. Vel acciperet complementum
essendi, sicut materia recipit formam vt comple-
mentum sui esse. Et contrà est; vel hoc corpus
esset compositum ex materiâ & formâ materiali; &
iam non apparet, quodnam aliud complementum
accipere posset. Vel esset nuda materia, & hæc non
posset ad angelum, vt ad naturale complementum
sui esse intrinsecè ordinari, quia materia non res-
picit pro connaturali complemento sui esse, nisi
actum informantem, cuiusmodi non est angelus.
Nec posset perfici in operari; nam vel perficere- 23.
tur in operatione intellectiuâ, & huius capax non *nec in operari.*
est corpus: vel in virtute motiuâ: at corpus non
potest esse naturaliter exigens virtutis motricis an-
geli: tum quia virtus motiua angeli non est deter-
minata ad vnam speciem motûs, sed indifferens ad
omnem lationem; vt est proprium substantiæ in-
dependentis à loco; corpus autem quia necessariò
pendet à loco, non potest omnes lationum diffe-
rentias naturaliter exigere; cùm aliquæ sint op-
positæ, & destructiuæ corporis. tum quia motus
angeli est velocior, quàm possit corpus naturaliter
exigere. Ex his patet ad rationem *Caiet.* nam in a- 24.
liis compositis ab ipso assignatis non militat im- *Ad ration. Caiet.*
plicantia, quæ militat in isto.

SECTIO III.

An possibilis sit in Angelo compositio purè spiritualis ex materia spirituali.

ADHVC negatâ in Angelo compositione mate- 25.
riali ex materiâ corporeâ, fingi posset com-
positio ex materiâ purè spirituali: quæ si nec de
possibili dabilis est, demonstro, quòd nec de facto
sit. Prima sent. affirm. *Alens. 2. p. q. 20. mem. 2. a. 2.* 26.
Bonau. in 2. dist. 3. ar. 1. q. 1. & 2. Rich. ar. 1. q. 2. *Affir. Alens. &c.*
Aureo. q. 1. ar. 3. inclinat *Rubio q. 1. ar. 3.* *affirmans*,
neutram partem esse per se notam, licet probabiliùs
illam neget. Quam sent. *S. Tho. de ente & essent. c. 5.*
tribuit *Auicebroni.* Prob. 1. Implicat, idem respe- 27.
ctu eiusdem esse agens & patiens: sed angelus res- *Probans 1.*
pectu eiusdem operationis est agens & patiens: igi-
tur per aliam entitatem est agens, & hæc dicitur
forma; per aliam patiens, & hæc dicitur materia.
Maior prob. vnumquodque agit in quantum est
actu, & patitur in quantum est potentiâ. Si autem
idem secundùm eandem entitatem, & ageret &
pateretur, idem simul esset in actu & non in actu;
in potentiâ & non in potentiâ. 2. Angelus com- 28.
ponitur ex genere & differentiâ; nam est in præ- *Prob. 2.*
dicam. substantiæ, in quâ vniuocè conuenit cum
reliquis substantiis completis creatis. At genus su-
mitur ex materiâ, differentia ex formâ. Confirm.
ideò Deus non componitur ex genere & differen-
tiâ, quia non componitur ex materiâ & formâ.
3. In Angelo est compositio ex supposito & 29.
naturâ, ex subiecto & accidente; at hæc est ma- *Prob. 3.*
ior,

ior, quàm compositio ex materia & formâ spirituali. ergo si datur hæc, & illa minor.

30. *Negant S. Thom. &c. verius.* SECVNDA sent. neg. *S. Tho. 1. p. q. 50. ar. 2. & 2. con. gen. c. 50. & de ente & ess. c. 5. Scoti quodlib. 9. Ioan. de Neapoli q. 24. pu. 2. ... in 2. d. 3. q. 1. Capr. q. 1. ar. 1. Mars. q. 2. ar. 1. Aeg. d. 2. q. 1. ar. 1. Bacho. d. 17. ar. 1. 2. & 3. Bannez, Zumel, Valen. Vasq. in cit. locum 1. p. Suarez lib. 1. de Angelis c. 7. & in met. d. 13. sect. 4.*

31. *Ex tactis principiis ... dior simplic.* verior est. Prob. Omnis compositio ex materiâ & formâ eò essentialiter tendit, vt aliquam perfectionem mediante materiâ acquirat forma, quam forma non habet ex se, *ex praeced. sect.* Nullam autem perfectionem mediante tali materiâ spirituali acquirere posset angelus, quam ipse non haberet ex se. Igitur talis compositio possibilis non est: quia nequit res fieri absque suâ essentiâ; & de essentiâ cuiuscunque materiæ est, vt per eam forma aliquam perfectionem acquirat. Minor prob.

32. *Nullam ex eâ perfectionem acquireret spiritus: non quoad esse.* Non posset Angelus ab huiusmodi materiâ perfici, neque in esse; neque in operari; ergo nullo modo: Nam omnis perfectio aut est secundùm esse, aut secundùm operari. Antec. prob. quoad 1. partem. Nulla substantia spiritualis pendere potest à materiâ: vt ostend. tum exemplo animæ rationalis; hæc .n. inferior est Angelo, & tamen à materiâ non pendet, vt patet ex eius separatione à corpore; tum à priori, nam substanti spirit. est naturâ suâ perfectior, & independentior substantiâ corporeâ: quæ quantumuis perfecta, attingere non potest gradum substantiæ spirit. quantumuis imperfectæ. Sed aliqua corporea est independens à materiâ, qualis est aut simplex completa, composita tantùm ex partibus integrantibus; aut composita ex materiâ & formâ: nam licet hæc pendeat quoad singulas partes componentes inter sese mutuò, non tamen pendet quoad totum ab aliquo tertio subiecto. At substantia spiritualis est perfectior corporeâ, etiam completâ ergo.

33. *Conf.* Confirm. valet hic discursus: Qualibet substantia ex genere suo est perfectior, & independentior accidente: sed potest aliquod accidens ab omni subiecto diuinitùs separari: ergo à fortiori, quælibet substantia, quantumuis imperfecta poterit ab omni subiecto diuinitùs separari. Igitur valebit hic alius: Quæuis substantia spirit. suo genere perfectior est, & independentior corporeâ: sed aliqua corporea est independens à subiecto: ergo à fortiori quæuis spiritualis erit à subiecto independens.

34. *Obiicit.* DICES. Non valet hic discursus: Quodlibet accidens spirituale naturâ suâ est perfectius corporeo: sed aliquod accidens corporeum est actiuum: igitur quodlibet spirituale erit actiuum: quia datur spirituale, quod actiuum non est, vt gratia habitualis & character. Ergo nec valet hic alius: Quælibet substantia spirit. naturâ suâ est perfectior corporeâ: aliqua corporea est independens à subiecto: igitur quælibet spiritualis erit à subiecto independens.

35. *Resp.* Resp. independentia à subiecto immediatè fundatur in entitate rei: nam quò res est entitatiuè perfectior, eò est à subiecto independentior: quia quantò magis res habet de entitate, tantò minus eget sustentatiuo concursu. Actiuitas verò fundatur immediatè potiùs in qualitate perfectionis: quantitas enim. & materia 1. licet perfectiores sint entitatiuè aliquo accidente actiuo, actiuæ tamen ipsæ non sunt. Ratio: actiuitas non consequitur formaliter entitatem rei vt est à se, sed vt est ad aliud, nempe ad effectum. Et quia potest res minus habere entitatis in se, & magis ordinari ad aliud, nempe ad effectum; ideò potest res minus perfecta entitatiuè in se, esse magis actiua, quàm alia entitatiuè perfectior in se. Non potest autem res minus perfecta entitatiuè in se, esse independentior aliâ entitatiuè perfectiore in se.

Prob. antec. quoad 2. partem: duplicem operationem habet Angelus; intellectiuam, cum quâ 36. *Non perficitur in operari.*
coniungo etiam volitiuam; & motum localem: at propter neutram eget materiâ receptiuâ distinctiuâ: nam vtraque est operatio immanens, quæ essentialiter postulat recipi in eodem principio, à quo elicitur. Loquor de motu locali, qui recipitur in angelo; nam propter motum, qui ab angelo imprimitur in alienum subiectum, multo minùs requiritur distincta materia in angelo: cùm recipiatur in alieno subiecto. At contendit Alens. materiam spiritualem requiri in angelo, vt receptaculum specierum, quæ ad intellectionem prærequiruntur: sicut requiritur materia corporea in homine, vt receptaculum specierum sensibilium, ex quibus abstrahantur species intellig. Sed contrà: vel 37. *Obiic.*
istæ species, sunt intelligibiles, vel sensibiles: ob 38. *Resp.*
neutras requiritur. Minor quoad 1. partem prob. species intellig. connaturalius deberent recipi in intellectu, ad cuius intellectionem illæ deseruiunt: vt patet in animâ separatâ, quæ ad recipiendas species intellig. non eget materiâ distinctâ, sed eas recipit immediatè in seipsâ: quidquid aduersarij fingant in illâ. Ratio: species intellig. concurrunt ad intellectionem determinando potentiam: at connaturaliùs illæ determinant potentiam, adhærendo potentiæ, quàm materiæ distinctæ. *Non requiritur materia ad species intellig.*

39. DICES. Esto illæ connaturaliùs recipiantur in potentiâ intellectiuâ tamen possunt connaturaliter recipi in materiâ distinctâ: Igitur potest cum illâ componere vnum per se. Resp neg. conseq. quia ad vnum per se componendum essentialiter requiritur, vt componentia ipsa aliquam perfectionem acquirant per compositionem, quam non habent ex se: & omnis intrinseca ordinatio supponit carentiam alicuius perfectionis. Sed angelus per huiusmodi materiam nullam maiorem, aut connaturaliorem perfectionem acquireret, quam ex se non haberet. Minor quoad 2. part. prob. vel species 40. *nec ad sensibiles.*
sensibiles non sunt aptæ recipi, saltem connaturaliter, in subiecto spirituali; sicut nec agens materiale, à quo istæ species deberent produci, est aptum agere in spirituale: aut certè si sunt aptæ recipi in subiecto spirit. erunt etiam aptæ immediatè recipi in substantiâ angeli: cùm non minorem capacitatem receptiuam habeat substantia, quàm haberet materia spiritualis; & nulla capacitas in eâ assignabilis sit, quæ assignari non possit in substantiâ 41. *Corporeæ materiæ discrimen.*
angeli. Nec est par ratio de materiâ corporeâ, quæ deseruit animæ intellect. vt receptaculum specierum sensib. quas recipit ab obiectis materialibus: tum quia illa est proportionatum subiectum, tàm respectu formarum sensibilium, quas recipit, quàm respectu agentis materialis, à quo patitur. Tum quia, materia corporea non deseruit animæ intellectiuæ, subministrando illi species sensibiles ab obiectis mater. immediatè impressas, sed species sensibiles à potentiis sensitiuis expressas. Nam quod immediatè concurrit cum intellectu agente ad productionem specierum intellig. non est phantasma impressum, sed expressum; in quo, & non in impresso vitaliter relucet obiectum materiale; ex quo intellectus agens abstrahit quidditatem vniuersalem. Hoc autem necessariò supponit in homine cognitionem sensitiuam, quæ in angelo esse non potest.

Ad 1. argum. primæ, disting. maior. Implicat, 42. *Ad 1. argu. oppositæ sent.*
vt idem formaliter respectu eiusdem sit agens, & patiens, concedo; idem entitatiuè, nego: patet in intel-

intellectu, qui idem entitatiuè producit, & recipit intellectionem; non tamen idem formaliter: nam agit, vt virtualiter continens intellectionem; patitur vt formaliter carens illâ. Ad prob. dico, idem posse esse in actu virtuali, & in potentiâ formali: vt intellectus simul est in actu virtuali intellectionis, quia continet illam virtualiter, & in potentiâ formali, quia caret actu formalis intellectionis.

43. *Ad 2.* Ad 2. *Durandus in 2. d. 3. q. 1.* negat maior. eò quòd in simplicibus idem est. *quo* sunt, & *quod* sunt; *quo* conueniunt, & *quo* differunt. Sed veriùs, nego, genus desumi ex materiâ, differentiam ex formâ. Alioqui. ex *S. Tho. de ente & ess. c. 3.* non posset genus prædicari de toto; quia nequit pars prædicari de toto; sed tam genus desumitur ex toto, quâ conuenit cum aliis, quàm differentia, quâ discrepat ab iisdem. Pari ratione in naturis simplicibus genus desumitur ex naturâ, quâ conuenit cum aliis; differentiâ ex eadem, quâ discrepat ab iisdem. Ad confirm. nego causalem. Ad rationem *Duran.* concedo, in simplicibus idem esse à parte rei, *quo* sunt, & *quod* sunt; *quo* conueniunt, & *quo* differunt; nego tamen esse idem ratione: quod satis est ad compositionem ex genere & differentiâ, quæ est tantùm rationis cum fundamento in re. Ad 3 nego, compositionem ex supposito & natura subiecto & accidente esse maiorem: nam illa est maior, quæ coalescit ex partibus magis inter se distinctis: materia & forma magis inter se distinguuntur, quia distinguuntur vt duæ substantiæ reales, quàm suppositum & natura, subiectum & accidens: nam illa distinguuntur vt modus & natura; hæc vt subiectum & accidens. 2. nego conseq. nam esto compositio ex materiâ & formâ sit minor, est tamen in angelo impossibilis; in quo tamen impossibiles non sunt reliquæ ex supposito & naturâ, subiecto & accidente.

Ad confirm. *Ad rat. Durand.*

44. *Ad 3. Primò.*

Secundò.

SECTIO IV.

An Angeli realiter componantur ex essentia & existentia.

45. *Affirm. S. Tho. &c.* PRIMA sent. affirmat, angelos, & quamlibet rem creatam componi ex essentiâ & existentiâ, vt ex rebus realiter distinctis: *S. Tho. 1. p. q. 3. art. 4. 2. con. gen. c. 52. de ente & ess. c. 5. & alibi, Ægid. in 2. dist. 3 p. 1. qu. 1. art. 2. & alibi: Argent. dist. 3. qu. 1. art. 2. Capreo. in 1. dist. 8 qu. 1. Caiet. 1. p. qu. 3. art. 4. & de ente & ess. cap 5. qu 9 & 10. Ferrar. 2. con. gen. cap 52. Domin. de Flandria in 4. metaph. qu. 3. art. 4. Soncin in 4. metaph. qu. 12. Bannez 1. p. qu. 3. art. 4. dubio 2. Zumel ibidem qu. vn. concl. 2 & reliquorum ferè Thomist.*

46. *Prob. ex Capreol. Caiet. 1.* Prob. ex *Capreolo & Caiet.* 1. Omnis essentia creata habet aliquid sibi realiter adiunctum, præter suum esse, Nullum *esse* irreceptum habet aliquid sibi adiunctum, præter seipsum: ergo nullum *esse* irreceptum est essentia creaturæ. Ergo *esse* creaturæ distinguitur ab essentia creaturæ: nam si non distingueretur, non posset recipi in illa; atque adeò esset irreceptum cùm nullum ens recipi possit in seipso. Maior liquet: omnis substantia præter suum esse substantiale, habet aliquod esse accidentale sibi adiunctum. Minor prob. si existentia substantiæ creatæ non distingueretur ab eius essentiâ, nullum habere posset esse accidentale sibi adiunctum. Nam vel illud haberet adiunctum identicè: at hoc implicat; sc. cùm esse substantiæ re ipsâ identificari esse albedinis, esse quantitatis, &c. Vel subiectiuè, quia esse substantiæ est subiectum receptiuum accidentis: & hoc etiam implicat; quia cùm *esse* sit vltima actualitas rei, implicat esse subiectum accidentis; alioqui esset, & non esset vltima actualitas rei. Superest igitur, vt illud habeat subiectiuè in essentiâ realiter distinctâ ab existentiâ, ratione cuius creatura non solùm est receptiua proprij *esse*, sed etiam aliorum accidentium.

Confirm. ex eo quòd subsistentia est vltimus terminus substantiæ, nequit vlteriori termino terminari: ergo ex eo quòd existentia est vltimus terminus entis actualis, nequit vlteriori actu actuari: igitur implicabit, si existentia non distinguitur ab essentiâ creatâ, vlteriori actu accidentali actuari. 47. *Confirm.*

2. Omne *esse* irreceptum est infinitum simpliciter. Nullum *esse* creaturæ est infinitum simpliciter: Ergo nullum *esse* creaturæ est irreceptum: ergo distinguitur ab essentiâ creaturæ. Maior prob. Omne purum *esse* est infinitum simpliciter. Omne *esse* irreceptum est purum esse: ergo omne *esse* irreceptum est infinitum simpliciter. Maior est nota; ideò *Esse* limitatur, quia non est purum, sed admixtum naturis prædicamentalibus quæ limitant illud ad tale, vel tale *esse*, à quibus si depuraretur, maneret omni finitate carens, atque adeò infinitum simpliciter. Minor prob. *Esse* nequit limitari per differentias formales, quia ex *Arist. 3. metaph. tex. 10.* ens non habet differentias sui diuisiuas, ergo limitatur per susceptiuas. Confirm. 1. Si daretur albedo per se subsistens in nullo subiecto recepta, esset infinita in ratione albedinis: ergo si detur *Esse* per se subsistens in nullo subiecto receptum, erit infinitum in ratione *Esse*. Antec. prob. quod est per se tale, habet omnem perfectionem possibilem talis naturæ: nam quod est per se tale, se solo, ac toto se ipso tale est. 2. Si daretur natura generica vel specifica separata, & per se subsistens, non posset esse nisi vna. Ergo si detur *Esse* à subiecto separatum, & per se subsistens, non poterit esse nisi vnum. Antec. prob. natura illa non posset esse diuisa per differentias, à quibus per se abstraheret: ergo non posset esse nisi vna. 3. Quod conuenit creaturæ independenter à causâ effectiuâ, distinguitur realiter ab eo, quod illi conuenit dependenter ab ea: Sed essentia conuenit creaturæ independenter à causâ effectiuâ; existentia non nisi dependenter: nam ante vllam existentiam, homo est animal rationale: ergo vt homo sit talis essentiæ, non habet per causam effectiuam. Confirm. hæc propos. *Homo est animal rationale*, fuit semper vera: hæc autem, *Homo est*, non est vera nisi in tempore. 4. Quotiescunque duo sunt idem realiter, implicat vt oppositum vnius prædicetur de altero; alioqui de eodem prædicari possent contradictoria. At oppositum existentiæ prædicari potest de quâlibet essentiâ creatâ: vt de rosâ non existente prædicatur non existentia: igitur existentia realiter distinguitur ab essentiâ. Confirm. Illud, sub cuius opposito intelligi potest essentia rei, non est idem cum essentiâ eiusdem: Potest autem essentia creaturæ intelligi sub opposito existentiæ. Prob. 5. Quæ tempore separantur, distinguuntur realiter: essentia & existentia creata tempore separantur; nam omnes essentiæ creatæ actu actualitate essentiæ fuerunt ab æterno, cùm tamen ab æterno non fuerint earum existentiæ: & cùm res generabiles corrumpuntur, manent earum essentiæ, non manentibus earum existentiis: Prob. antec. non potest assignari ratio, cur ab æterno possibilis fuerit homo; & non chimæra, nisi quia essentia hominis ab æterno habuit aliquid, ratione cuius potuit fundare respectum possibilitatis, quod non habuit chimæra; hoc autem non potuit esse potentia

48. *Prob. 2.* 49. *Conf. 1.* 50. *Conf. 2. & pari.* 51. *Prob. 3.* 52. *Prob. 4.* *Conf.* 53. *Prob. 5. ab alijs eadem sent.*

potentia Dei: tum quia potentia Dei supponit non repugnantiam in obiecto; ideò enim potest hominem creare, non chimæram, quia in essentiâ hominis non est repugnantia ad existendum, quæ est in chimærâ: tum quia si homo diceretur possibilis, quia in Deo est potentia ad illum creandum: pari modo chimæra diceretur impossibilis, quia in Deo non est potentia ad illam creandam. Consequens est falsum; nam defectus possibilitatis in chimærâ non reducitur in Deum, qui quantùm ex se, est infinitæ virtutis, sed in chimæram ipsam, cui repugnat existere. Tum demum, quia alioqui committeretur circulus: ideò homo esset possibilis, quia posset Deus illum creare; & rursus ideò Deus posset illum creare, quia possibilis est.

Confirm. Confirm. duæ negationes affirmant: sed non repugnantia ad existendum sunt duæ negationes: ergo aliquid affirmant. Igitur homo possibilis ab æterno habuit aliquid positiuum, quod non habuit chimæra impossibilis.

54. *Prob. 6.* 6. Si creaturæ existentia non distingueretur realiter ab essentia, nullum foret discrimen inter simplicitatem Dei & substantiæ creatæ: quæ non solùm per compositionem acciden. ex subiecto & accidente, sed etiam per substantialem ex essentiâ & exist. discriminatur ab infinitâ simplicitate Dei.

55. *Prob. 7.* 7. Subsistentia creata distinguitur ab existentiâ: ergo etiam existentia distinguitur ab essentiâ.

56. *Prob. 8.* 8. Essentiæ creatæ ab æterno fuerunt reale obiectum diuinæ cognitionis; ergo ab æterno habuerunt reale esse essentiæ: quia obiectum præsupponitur ad cognitionem. Antec. ostend. essentiæ creatæ, quæ ab æterno fuerunt termini diuinæ cognitionis, non fuerunt nihil, aut entia fictitia, sed realia, quia vt sic fuerunt cognita à diuino intellectu. Non potest autem cognosci vt ens reale, quod in se non supponitur reale; cùm cognitio supponat obiectum secundùm illud esse, quod debet illam terminare.

57. *Molina, & ab hoc citatus Sotus.* SECVNDA sent. docet, in rebus creatis existentiam modaliter, siue vt alij loquuntur, formaliter tantùm distingui ab essentiâ: *Molin. 1. p. qu. 3. art. 4. disp. 2.* pro quâ citat *Sotum 2 phys. qu. 2* Fundam. aliqua distinctio inter existentiam & essentiam creatam necessariò admittenda est, vt argum. pro 1. sent. ostendunt: sed maior, quàm modalis, aut formalis necessaria non est.

58. *Negant omnem distinc.* Tertia negat omnem distinctionem ex naturâ rei inter essentiam & exist. creatam, & solam concedit rationis; ac proinde in angelis non esse compositionem realem ex essentiâ & exist. sed tantùm rationis: *Henri. in sum. art. 21 qu. 4. & quodlib. 1 qu. 9. & alibi: Duran. in 1 dist. 8 p. 1. qu. 2. Herue. quodlib. 7. qu. 8. Aureo. in 1. dist. 8 p. 1. art. 2. & 3. Mayro. qu. 5. §. His visis: Rub. in 3 dist. 6. qu. 1. Bacho. qu. vn. art. 2. Gabr. qu. 2. art. 1. Palat. disp. 3. Suar. tom. 2. met. disp. 31. sect. 4. Valen. 1. p. q. 3. pu. 4. Hurta. in metaph. disp. 8. sect. 4.*

59. *Scotus dubius quoad distinctionem modalem.* Dubium est de mente *Scoti*; certum, negasse existentiam creatam realiter distingui ab essentiâ. *in 1 dist. 8. qu. 1. §. his dictis*: An saltem inter eas concesserit distinctionem modalem, aut formalem, affirmant aliqui; negant alij: cum *Lichetto* fido eius interprete *in 2 dist. 3. q. 1. §. Dico etiam. & §. Sed si quæratur*, dicendum, existentiam creatam in sent. *Scoti* ex naturâ rei distingui ab essentiâ, non formaliter, aut modaliter separabiliter, sed vt modum intrinsecum ab essentiâ inseparabilem. Fundam. *ex 1. dist. 8. qu. 2. §. Ad 1. argu. princip.* & ex *Mayro. cit.*

Quæ in sent. Scoti distinguuntur formaliter. ea tantùm distinguuntur formaliter in sent. *Scoti*, quæ habent diuersas quidditates in eâdem entitate identificatas; quarum vna perfectè concipi potest sine aliâ, vt sapientia diuina absque bonitate; ea verò distinguuntur vt res & modus intrinsecus eiusdem, quæ non habent diuersas quidditates: & quorum vnum nequit perfectè concipi sine alio, vt sapientia infinita sine infinitate, aut sapientia finita sine finitate. At in doctrinâ *Scoti* existentia est modus intrinsecus essentiæ, quia nec habet diuersam quidditatem ab essentiâ, nec sine eâ potest perfectè concipi essentia in quouis statu considerata.

DVO declaranda; 1. an essentia creata actualis distinguatur ex naturâ rei ab existentiâ eiusdem: 60. *Declarantur duo rei momenta.* 2. an essentia possibilis distinguatur ab essentiâ actuali, vel existentiâ eiusdem, vt ens positiuum ab ente positiuo reali. Nam multi distinguunt essentiam actualem ab exist. non tamen essentiam possibilem ab essentiâ actuali, vel existentiâ, vt ens reale positiuum ab ente positiuo reali. Alij contrà, essentiam possibilem distinguunt ab exist. vt ens reale positiuum ab ente reali positiuo, non tamen essentiam actualem ab exist. vt *Henri. cit. præsertim quodlib. 9 qu. 1. §. Ex consider.*

DICO 1. Essentia possibilis re ipsâ non distinguitur ab essentiâ actuali seu existentiâ, vt ens reale positiuum ab ente reali positiuo, sed vt non ens simpliciter ab ente simpliciter; etsi conceptibiliter distinguatur, vt eadem res positiua in potentiâ concepta à se ipsa in actu posita. 61. *Essentia possibilis reipsa non distinguitur ab exist.* Est contra *Henriq & Albertin. to. 2. in prædicam. substan. disp. 1. qu. 1. concl. 1. & 2.* vbi docet, essentias creatas ante omnem existentiam, ex ipsâ æternitate habuisse esse actuale absolutum quidditatiuum intrinsecum, à parte rei extra Deum, independens ab ipso Deo in genere efficientis, dependens tantùm in genere exemplaris: Quia si per impossibile non esset Deus, nulla foret essentia possibilis: nam essentia creata est participata imago increatæ. Implicante autem prototypo, implicat expressio illius. Fundam. authoris est 5. argum. pro 1. sent. adductum. Verùm hic hanc sent. in fine vitæ retractauit, oppositamque fuisset in 3. to. editurus; quin sæpè ante mortem, & sex septémve horis ante, mihi serió commendauit, vt in 3. to. hæc sent. vt minùs pia, quippe quæ aliquod esse reale actuale concedat creaturæ independens in genere efficientis à suo Creatore, omninò mutaretur. *Albertinus retractat.*

Prob. prior pars assert. vel hoc esse reale actuale quidditatiuum, essentiæ creatæ ab æterno habuerunt extra Deum, omninò ex se independenter à Deo; vel aliquo modo dependenter à Deo. Primum aduersarij non admittunt: & meritò, nam omne esse quodcunq; tandem illud sit, quatenus à nihilo distinguitur, primam originem habere debet à Deo, vt à primo fonte totius *esse*. Sed nec dici potest secundum. Nam vel hanc dependentiam habuerunt essentiæ à Deo, vt ab efficiente. Contrà: omnis illa est mediâ actione, quæ essentialiter terminatur ad rem existentem vt existentem: Vel à Deo vt potente tantùm efficere in actu 1. Contrà: potentia actiua Dei non potest dare, nisi extrinsecam denominationem possibilis: præter quam tamen desumptam à potentiâ actiuâ Dei, aduersarij ponunt in ipsis possibilibus intrinsecum *esse* reale actuale quidditatis. Vel hoc *esse* habuerunt dependenter à Deo vt à cognoscente: Contrà: tum quia cognitio nihil ponit extra cognoscentem, nisi solam denominationem cogniti: cùm tamen per aduers. essentiæ possibilium, præter *esse* cognitum in mente diuinâ, habuerint in seipsis *esse* actuale quidditatiuum distinctum à cognitione diuinâ. Vnde *Scotus, qui in 1. dist. 35. §. Potest dici. & dist. 36.* posuit creaturas ex æternitate ab intellectu diuino quasi productas, secundùm esse diminutum 62. *Non disting. vt ens reale positiuum à reali posit.* 63.

& in-

& intentionale in eſſe intelligibili, non poſuit illas ſecundùm hoc eſſe diminutum & intentionale extra, ſed intra intellectum diuinum. Quam ſent. bono ſenſu ſecutus ſum *to.1. diſp.12. ſect.2.* Tum quia per aduerſ. eſſentiæ debuerunt ratione præcedere cognitionem diuinam, ſicut obiectum præcedit actum: ergo non potuerunt à cognitione habere ſuum *eſſe* actuale quidditatis. Vel demum hoc *eſſe*

64. *Communis aduerſ. doctrina.* reale quidditatiuum eſſentiæ ab æterno habuerunt à diuinâ eſſentiâ vt à prototypo omnium. Contrà: diuina eſſentia, vt primum exemplar non ponit exemplata extra ſe, niſi quando actu ab illâ exemplantur, mediâ actione productiuâ ad extra; ſicut nullum prototypon creatum ponit exemplatum extra ſe, niſi quando illud actione artificis ad extra exemplatur. Cæſar enim vt prototypon nullum ſui exemplatum ad extra ponit, niſi actione pictoris, aut ſculptoris pingentis, aut ſculpentis ipſum.

Ratio Quia nulla cauſa in actu 1. tantùm conſiderata ponit ſuum effectum ad extra: ergo nec cauſa exemplaris ponere poterit ſuum effectum extra ſe ſolùm in actu 1. conſiderata. Sed diuina eſſentia ab æterno fuit tantùm in actu 1. exemplar, ſicut in actu 1.

à priori. tantùm fuit cauſa ad extra productiua. Ratio: nulla cauſa ponere poteſt ſuum effectum extra ſe, niſi mediâ cauſalitate: ſed cauſalitas exemplaris eſt eadem re ipsâ cum cauſalitate agentis per intellectum: ergo niſi hæc ponatur, non poterit illa poni: ac proinde nec poni poterit exemplatum, quod eſt effectus illius. Sicut nequit poni cauſalitas finis, niſi ponatur cauſalitas efficientis, cum quâ finis cauſalitas identificatur.

65. *Conf.1.* Confirm.1. Sicuti per aduerſ. ante potentiam creatiuam ſupponi debet diſcrimen inter chimæram & hominem, cur potiùs vnum, quàm aliud poſſit eſſe terminus creabilis; ita ante cauſam exemplarem ſupponendum eſt diſcrimen inter chimæram & hominem, cur potiùs vnum, quàm aliud ſit à diuinâ eſſentiâ exemplabile, ac proinde ante diuinam eſſentiam, vt cauſam exemplarem ſupponi debent reales eſſentiæ rerum, cum ſuo *eſſe* actuali quidditatiuo extra Deum, atque adeò etiam in genere cauſæ exemplaris independentes à Deo, quod eſt contra ipſos aduerſ.

66. *Conf.2.* 2. vt rectè *Scotus in 1. diſt.36. §. Per idem,* ſi per impoſſibile auferretur omnis potentia à Deo tam actiua, quàm exemplaris, adhuc maneret diſcrimen inter chimæram & hominem: quia ſemper in vno maneret intrinſeca repugnantia ad eſſendum: in alio non maneret, quia quantum eſſet ex ſe, eſſet aptum ad exiſtendum, ſed tantùm eſſet extrinſeca repugnantia defectu potentiæ productiuæ & exemplaris. Igitur non minùs ad cauſam exemplarem, quàm ad productiuam ſupponi debet non repugnantia termini exemplabilis, & producibilis. Ergo ſi propter hanc non repugnantiam, quæ ad potentiam productiuam Dei in termino producibili ſupponitur, admittendæ ſunt eſſentiæ rerum cum actuali *eſſe* quidditatiuo extra Deum, independentes in genere efficientis: pari modo admittendæ erunt eædem eſſentiæ cum eodem *eſſe* actuali quidditatiuo extra Deum independentes in genere cauſæ exemplaris: nec aduerſarij ſaluare poterunt in eſſentiis dependentiam in genere exemplaris à Deo.

67. *Prob.2. eadem aſſert.* Prob. 2. Non minùs ab æterno poſſibilis fuit exiſtentia hominis, quàm eius eſſentia: ergo ſi propterea ponenda eſt eſſentia ab æterno, ponenda quoque exiſtentia. Antec. prob. exiſtentia eſt ens reale, non minùs quàm eſſentia; ergo ab æterno debuit exemplari à diuinâ eſſentiâ, vt à primo exemplari omnis entis: ergo ab æterno habere debuit *eſſe* actuale quidditatiuum exiſtentiæ extra Deum. Neque dicas, exiſtentiam importare ſolum exercitium eſſendi, quod ab æterno non fuit: nam cùm conceptus exiſtentiæ, etiam vt diſtinctus ab eſſentiâ, ſit realis; & omnis conceptus realis pendeat à diuinâ eſſentiâ vt à primo exemplari omnis entis, debuit ab æterno exemplari, atque adeò actu poni extra Deum, ſecundùm conceptum quidditatiuum exiſtentiæ, non exercitè, ſed ſignatè. 68. *Prob.3.*

Prob. 3. vel eſſentiæ ante exiſtentiam multiplicantur numero, ſicut multiplicantur, cùm actu fiunt exiſtentes in propriis naturis; vel tantùm ſpecie, & genere. Secundum dici non poteſt, quia non ſolùm ab æterno poſſibilis fuit eſſentia generica animalis, aut ſpecifica hominis, ſed etiam indiuidua Petri. Nec minùs ab æterno exemplabilis fuit à diuinâ eſſentiâ natura indiuidua Petri, quàm generica animalis, aut ſpecifica hominis. Nec dici poteſt primum; nam vel eadem eſſentia indiuidua Petri, quæ fuit ab æterno, 69.
ſit actu exiſtens in Petro, vel alia numero. Non poteſt dici alia numero: nam hæc numero, quæ nunc actu eſt in Petro, fuit poſſibilis ab æterno, alioqui non fuiſſet poſſibilis. Si primum interrogo, quid producitur, cùm actu illa ſit exiſtens? ſi tantùm exiſtentia, vt aduerſarij dicunt; ergo quod eſt principalius in quâuis re creatâ, qualis eſt eſſentia, non producitur actione Dei, ſed tantùm modus rei.

Præterea ſequeretur 1. in ſent. aduerſ. qui docent, naturam humanam Chriſti exiſtere exiſtentiâ 70. *Abſurdum contra aduerſ.*
increatâ Verbi, nihil præter vnionem hypoſtaticam, fuiſſe productum. Nam eius eſſentia, cùm fuerit ab æterno, non fuit producta; exiſtentia, cùm ſit increata, non potuit produci; ergo ſola vnio hypoſt. fuit producta. Ex quo vlteriùs ſequitur, illam non fuiſſe creatam: nam vnio hypoſt. quæ tantùm fuit producta, non eſt creata, ſed educta ex potentiâ obedientiali humanitatis. Sequeretur etiam, ſi ſola vnio hypoſtatica corrumperetur, talem naturam ſtatim futuram, vt anteà erat, 71. *Aliud.*
potentiâ tantùm. Sequeretur 2. tolli veram rationem creationis: nam in hac ſent. exiſtentia producitur dependenter ab eſſentiâ, vt à potentiâ paſſinâ. Igitur tollitur vera ratio creationis, quæ in omni ſententiâ eſt productio rei ex nihilo ſubiecti. Si verò tota res producitur, quoad eſſentiã & exiſtentiã, 72.
vt ſentire videtur *Henri.* tunc & fruſtrà ponitur eſſentia ante exiſt. & non eadem indiuidua eſſentia, quæ ſit actu exiſtens, fuit ab æterno poſſibilis: nam quæ fuit ab æterno poſſibilis, non habet cauſam efficientem, ſed tantùm exemplarem: non enim per aduerſ. eſſentia hominis habet cauſam efficientem, vt ſit animal rationale, hoc enim per ipſos homo habet ex ſe neceſſariò, dependenter tantùm à Deo in genere cauſæ exemplaris. Igitur non poterit eſſe eadem eſſentia quæ ſit cum eâ, quæ ab æterno fuit, ſi tota eſſentia rei producitur.

Prob. poſterior pars aſſert. etſi nihil reale actua- 73. *Diſting. vt eadem res poſit. in potentia, à ſe ipsâ in actu poſitâ.*
le, aut eſſentiæ, aut exiſtentiæ re ipsâ productionem præcedat; poteſt tamen res ipſa, antequam exiſtat poſitiuè concipi ſecundùm prædicata eſſentialia, quæ illi in quouis ſtatu conſideratæ neceſſariò conueniunt. Hoc autem non eſt, quia in re ipſa, antequam exiſtat, ſit aliquid actuale reale extra Deum, ſed quia in quouis ſtatu res conceptibilis eſt cum iis prædicatis, ſine quibus implicat exiſtere. Atque hoc modo dicuntur eſſentiæ rerum obiectiuè, & in potentiâ logicâ, non ſubiectiuè & in ſe ipſis realiter eſſe; quia intellectus habet fundamentum eas poſitiuè concipiendi ſecundùm poſitiuum *eſſe*, non quod re ipsâ habent antequàm exiſtant, ſed quod habere poſſunt, vel haberent ex ſuppoſitione quòd exiſterent. Quo ſit, vt ante-

quam

quam res existant, realiter non sint; nisi vel in virtute causarum, vel intentionaliter & repræsentatiuè in notitiâ cognoscentis Dei, aut creaturæ.

74. *Existentia creata sola ratione differt ab actuali essentia.*
Dico 2. Nulla existentia creata re ipsâ, sed tantùm ratione distinguitur ab actuali essentiâ; & consequenter Angeli re ipsâ non componuntur ex essentiâ & existentiâ, compositione physicâ & reali, sed tantùm metaphysicâ & rationis. Prior pars prob. Implicat ens actuale per aliquid à se distinctum à quocunque alio ente distingui. ergo implicat existentiam re ipsâ distingui ab actuali essentiâ: nam ens fit formaliter in actu per existentiâ: per eâ .n. primò res extrahitur extra suas causas, fitque in seipsâ actu ens, quæ anteà tantùm erat in potentiâ ens. Nihil .n. aliud est existere, quàm extra causam fieri. Anteced. prob. vt ens actuale re ipsâ distinguatur ab alio ente actuali; debet priùs in se ipso supponi ens in actu, alioqui non distingueretur vt ens actuale, sed tantùm vt ens potentiale; vt homo distinguatur à lapide, debet priùs supponi constitutus in esse hominis: nec est intelligibile, vnum extremum re ipsâ distingui ab alio formaliter per ipsum extremum, à quo distinguitur: cùm omnis distinctio realis necessariò supponat duo constituentia, atque adeò duo constituta realia. Cùm igitur ens actuale formaliter constituatur in esse entis actualis per existentiam, implicat vt in ratione entis actualis re ipsâ distinguatur ab existentiâ. Alioqui distingueretur, vt supponitur; non distingueretur, quia vt ens actuale tanquam extremum distinctum ab existentiâ, supponeretur iam existens; cùm non posset supponi vt ens actuale distinctum ab alio, nisi per existentiam formaliter.

75. *Conf.*
Confirm. per aduersarios existentia recipitur in essentiâ, vt actus in potentiâ: potentiâ autem vt possit actum realiter recipere, debet esse ens in actu, extra causas positum, atque adeò existens: cùm nequeat actum realiter recipere; quod tantùm est ens potentiale & in causâ.

76. *Angeli ex essent. & exist. non componuntur.*
Posterior pars prob. ex eo quòd creatura non habet *esse* necessariò & à se, sed contingenter & ab alio, præbet intellectui fundamentum distinguendi eius essentiam ab existentiâ, concipiendo essentiam vt præcisam ab existentia, & vt in potentia ad existentiam. Quod fundam. non præbet Deus, qui necessariò existit, atque adeò in Deo nulla concipi potest rationis compositio ex *esse* & essentiâ; cum repugnet ens necessarium & ex se existens concipi cum potentiâ ad existendum: nam hoc ipso non conciperetur vt ens necessarium, sed vt contingens.

77. Cæterùm, essentiam ratione distingui ab exist. non est intelligendum de essentiâ conceptâ vt actuali formaliter; sic enim ne ratione quidem distinguitur ab exist. cùm includat illam vt rationem formalem constituentem; sed de essentiâ præcisè tantùm conceptâ; cùm sic conceptibiliter quidem possit vnum extremum ab alio distingui per ratione formaliter inclusam in vtroque.

Præterea distinctio essentiæ ab exist. non est distinctio duarum formalitatum, quarum vtraque perfectè præscindat obiectiuè ab altera, sed distinctio tantùm rei à modo includente rem, cuius est. Vnde licet essentia præscindere possit ab existentia actuali, hæc tamen perfectè præscindere non potest ab essentiâ, cùm sit actuale exercitium ipsius. Vti licet concipi possit entitas sine finitate, vel infinitate: finitas tamen vel infinitas concipi nequit absque entitate, cùm sit modus intrinsecè modificans entitatem. Doctrina hæc colligitur ex *Scoto* suprà.

78. Deducitur 1. materiam non existere existentiâ formæ, sed propriâ; tum quia nulla res existere potest alienâ: tum quia cùm debeat præsupponi priùs naturâ vt subiectum sustentatiuum formæ, nec possit, nisi vt ens in actu extra causas positum, priùs naturâ quàm recipiat existentiam formæ, supponi debet existens. *Materia h. propriam hab. exist.*

2. humanitatem Christi non existere existentiâ increatâ, sed creatâ ob eandem rationem. nam vnio, quæ copulat humanitatem cum Verbo, supponit humanitatem iam existentem, cùm supponat illam vt ens in actu extra causas positam. 79. *Humanitas Christi.*

3. contra *Scotum apud Bannez suprà*, accidentia non existere existentiâ substantiæ, sed accidentali propriâ: tum quia opposita sent. repugnat mysterio Euchar. in quo nihil de substantiâ panis & vini remanet, cùm tamen in eâ sent. admittendum sit, remanere substantialem existentiam panis & vini; per quam eorum accidentia existant. 80. *Accidentia, etiam in Eucharistia.*
Tum quia sequeretur 1. accidentia supernaturalia existere existentiâ naturali substantiæ, cui inhærent: quod repugnat; cùm existentia proportionari debeat essentiæ. 2. accidentia materialia in homine existere existentiâ spirituali animæ; cùm in hâc sent. non sit alia existentia in homine, præter existentiam animæ rationalis. Tum quia cùm existentia sit connaturalis actus essentiæ, debet illi esse proportionata. *À priori.* Atqui existentia substantiæ non est proportionata accidenti, cùm hoc sit inhærens, substantia verò per se existens.

4. etiam modos reales existere existentiâ propriâ modali, modaliter distinctâ ab existentia fundamenti, cuius sunt modi. 81. *Modi quoque.* Tum quia modi sunt actu entia extra causas posita: tum quia produci & corrumpi possunt, improducto & incorrupto subiecto, in quo sunt: omnis autem productio terminatur ad aliquod existens, cùm ponat illud extra causas. Contrà verò omnis corruptio terminatur ad non existens; cùm tollat illud è rerum natura.

82. *Ad arg. opposita sent.*
Ad 1. argum. primæ, neg. minor. Ad prob. Resp. *esse* rei actualis habere alia *esse* sibi adiuncta, non identicè, sed subiectiuè: neque est contra existentiam, esse subiectum alterius formæ existentis; quia existentia non est vltimus terminus simpliciter, sed solùm in certo genere, vt existentia substantiæ est tantùm vltimus terminus in genere entis actualis substantialis, non autem accidentalis. *Ad conf.* Ad confirm. Resp. ex ea tantùm sequi, cùm subsistentia sit vltimus terminus substantiæ, non posse vlteriori termino substantiali eiusdem rationis terminari: potest autem accidentali & diuersæ rationis.

83. *Ad 2.*
Ad 2. dist. maior. Omne *esse* irreceptum effectiuè, est infinitum simpliciter, concedo; omne *esse* irreceptum subiectiuè tantùm, nego. Porro *esse* creaturæ licet sit irreceptum subiectiuè, non est tamen irreceptum effectiuè, quia producitur à Deo à quo limitatur effectiuè. Non enim *esse* tantùm limitatur per subiectum, sed etiam per efficiens efficienter; formaliter autem per ordinem ad aliquam operationem: cùm omne *esse* sit propter aliquam operationem, per ordinem ad quam quodlibet ens creatum limitatur.

84. *Explicatur Arist.*
Cæterùm cùm Arist. docet, ens non posse diuidi per differentias formales, non loquitur de diuisione limitatiuâ simpliciter, sed contractiuâ tantùm per certam differentiam ad determinatam speciem in lineâ prædicam. cùm enim ens sit transcendens, & intrinsecè inbibitum in quouis particulari ente, repugnat illud per certam differentiam contrahi ad determinatam speciem prædicam. Nam tunc differentia contractiua non differret à ratione contrahibili. Propter quod ibidem concludit, ens non esse genus, quia nec genus prædicatur de differentiis, nec differentiæ de genere;

85. cùm tamen ens de omnibus prædicetur. Ad priorem confirm. nego antec. nam esto talis albedo non esset limitata subiectiuè, esset tamen limitata effectiuè. Ad poster. concedo, talem naturam sic abstractam non fore nisi vnam; sed talis vnitas esset tantùm ex suppositione, quòd illa eo modo poneretur à parte rei, sicut esset in intellectu, abstracta ab omnibus inferioribus. Quæ hypothesis implicat, cùm implicet produci naturam ab omni differentiâ præcisam: nam omnis productio terminari debet ad aliquod ens particulare. Nego autem, hoc modo se habere *esse* creatum non receptum subiectiuè in essentiâ creatâ. Quia licet illud non sit receptum in essentiâ, est tamen limitatum & indiuiduatum per se ipsum, & per ordinem ad aliquam operationem.

Ad 1. conf.

Ad 2.

86. Ad 3. neg. minor. quoad 1. partem: Ad prob. nego, homini independenter à causâ efficiente actu conuenire verum *esse* hominis, sed tantùm in potentiâ, quatenus potest illud virtute Dei habere, seu quatenus illi tale *esse* non repugnat à Deo efficienter recipere. Propositio autem illa: *Homo est animal rationale*: est vera: non quia independenter à Deo aliquid reale, quod actu insit, de illo prædicetur; sed quia si homo produceretur, talem deberet habere naturam. Vnde est vera hypotheticè & in sensu conditionato: quanquam illam absolutè pronuntiamus, sicut & concipimus, propter essentialem connexionem prædicati cum subiecto.

Ad 3.

87. At instat *Caphreus*; Si talis propositio esset tantùm vera in sensu hypothetico & conditionato, etiam hæc ab æterno fuisset vera, *Homo est*: nam etiam ex suppositione, quòd homo existeret, esset.

Instat.

Resp. Sed contrà; tum quia verbum *est*, quando est de secundo adiacente, supponit tantum pro actuali existere; non autem quando est de tertio. Tum quia est de 2. adiacente non prædicat aliquid essentialiter connexum cum naturâ hominis, in quouis statu considerata.

88. Sed instat *Albertin*. Saltem ab æterno fuisset vera hæc: *Homo est subsistens*: nam ex suppositione, quòd homo existit, necessariò subsistit: & cùm non sit de 2. sed de tertio adiacente, non limitatur ad significandum exercitium tantùm actualis subsistentiæ. Resp. æquiuocatio est in termino, *subsistens*: nam interdum sumitur pro ipso exercitio subsistendi, sicut terminus *existens*. Et in hoc sensu neque de 3. adiacente prædicari potuit de homine ab æterno; sicut nec terminus *existens*. Nam quando verbum *est* copulat prædicatum accidentale cum subiecto, neque de 3. adiacente potest de illo semper prædicari. Interdùm verò accipitur tantùm pro solâ capacitate ad subsistendum, seu pro ipso subsistere in actu 1. Et in hoc sensu semper vera fuit hæc: *Homo est subsistens*, siue *Homo est ens per se existens*. Idem enim significat, ac *Homo est substantia*, quæ non minùs quàm hæc, *Homo est rationalis*, fuit semper vera.

Instat.

Resp. Vox subsistens variè accipitur.

89. Ad confirm. neg. consequ. Nam prima propositio fuit vera ab æterno in sensu tantùm conditionato; 2. est vera in tempore in sensu absoluto. Pro quo nota, verbum *est* non semper prædicare aliquid actu inhærens subiecto, sed interdùm prædicare id quod erit, vel quod esset, aut possibile est: vt in hâc propos. *Res est futura*, non prædicatur *esse* quod actu est, sed quod erit. Eodem modo in hâc aliâ, *Rosa est possibilis*, non prædicatur aliquod *esse* de rosâ, quod nunc est, sed quod possibile est. Pari modo hæc: *Homo est animal rationale*, fuit ab æterno vera, non propter *esse* quod de homine ab æterno prædicabatur, sed propter *esse*, quod ab æterno possibile fuit.

Ad conf.

Verbum EST non semper prædicat aliquid actu inhærens subiecto.

90. Ad 4. dist. maior: Quotiescunque duo sunt idem realiter, impossibile est, vt oppositum vnius prædicetur de altero adæquatè accepto, concedo; inadæquatè accepto, nego. Sic de naturâ humanâ Petri adæquatè acceptâ non potest prædicari negatio singularitatis; de quâ tamen inadæquatè acceptâ prædicatur, non obstante, quòd hæcceitas etiam per aduers. re ipsa non distinguatur à naturâ humanâ Petri. Ratio: prædicatio sequitur modum concipiendi; & quia potest intellectus abstrahere vnum ab alio, quod à parte rei distinctum non est, potest de illo vt sic abstracto & concepto oppositum eius affirmare, quod ei à parte rei conuenit. Neque hoc modo sequitur, de eâdem re contradictoria prædicari; quia non prædicantur de re eodem modo acceptâ, quod ad contradictionē necessariò requiritur.

Ad 4.

Prædicatio sequitur modum concipiendi.

Principium autem illud in confirm. assumptum solùm probat, existentiam non esse de conceptu quidditatiuo essentiæ creatæ, quod vltrò concedo; non probat, quòd ab illâ re ipsâ distinguatur. Multa enim sunt, quæ ad quidditatem rei non spectant, re tamen ipsâ ab essentiâ ipsius non distinguuntur, vt sunt omnia accidentia metaphysica, sub quorum opposito essentia rei concipi potest: vt essentia naturæ humanæ concipi potest cum opposito hæcceitatis, quæ tamen à naturâ in hoc, vel in illo indiuiduo existente non distinguitur. 91.

Ad 5 neg. minor. & vtraque prob. nunquam enim essentia creata separatur ab exist. siue res producatur, siue corrumpatur: sed res tota producitur quoad essentiam & exist. & tota corrumpitur quoad essentiam, & exist. Solùm autem dicitur res quoad essentiam, vel ab æterno fuisse, vel semper manere, non in se realiter & actu extra Deum, sed conceptibiliter & in potentiâ, quà intellectus potest illam per modum entis realis concipere; & non repugnat illi *esse*. 92. *Ad 5.*

Cur homini non repugnet existere, repugnet chimæræ, non est, quia homo ante existentiam habet aliquod *esse* reale actuale quidditatiuum extra Deum, quod non habet chimæra; cùm ante exist. tam homo, quàm chimæra sit simpliciter non ens; cùm vtrumque ante exist. sit pura negatio: sed quia homo importat talem connexionem prædicatorum, quorum vnum in suâ ratione formali non destruit alterum: chimæra contrà, talem importat connexionem prædicatorum, quorum vnum in suâ ratione formali destruit alterum. Et quia talis connexio prædicatorum præsupponitur ad omnipotentiam Dei, non per modum entis realis extra Deum, sed potentiâ logicâ & obiectiuâ eo modo quo supponuntur negationes cum suis terminis negatis; ideò ante omnipotentiam Dei per modum obiecti præcedit possibilitas vnius & impossibilitas alterius. Quare tam homo, quàm chimæra fuerunt ab æterno in se ipsis nihil & puræ negationes, adhuc tamen ab æterno homo differebat à chimærâ ratione termini negati: quia homo ab æterno erat negatio termini non inuoluentis repugnantiam prædicatorum inter se: chimæra erat negatio termini inuoluentis repugnantiam prædicatorum inter se. 93. *Essentiæ & chimæræ discrimen.*

Ex his patet ad confirm. negatio repugnantiæ quæ ab æterno conueniebat homini, & non conueniebat chimæræ, non affirmabat aliquid, quod actu inesset homini, sed quod poterat inesse. Nam illa duplex negatio non cadebat in negationem hominis, quæ ab æterno erat, sed in terminum negatum, qui ab æterno possibilis erat. Hæc solutio colligitur ex *Scoto in 1. dist. 36. §. Per idem.* 94. *Ad conf.*

Ad 6. neg. sequel. nam adhuc creatura differt à Deo, non solùm per compositionem accidentalem ex subiecto & accidente, sed etiam per substantialem ex naturâ & supposito; imò per ipsam ex essentiâ & exist. quæ licet non sit physica & realis, est tamen metaphysica & rationis in creaturâ, quæ non est in Deo, cuius *esse* est de quiddi- 95. *Ad 6.*

tate

tate Dei; cùm non modo nequeat concipi sub opposito existentiæ, verùm etiam necessario concipi debet cum actuali existentiâ.
96. *Pronomen SVVM in Deo quid importet.* Quo fit, vt hæc propositio non sit simpliciter concedenda: *Creatura est suum esse* vt de Deo conceditur: tum quia importat prædicationem essentialem, creatura autem accidentaliter existit: tum quia pronomen *Suum* in Deo non solùm importat possessionem formalem, sed etiam excludit effectiuam ab alio participatam; quod de creaturâ, quæ *suum esse* à Deo per participationem effectiuè possidet, dici non potest.
97. *Ad 7.* Ad 7. neg. conseq. quia existentia est ratio, quâ res primò fit ens in actu extra causas: Implicat autem, rem primò fieri ens in actu extra causas per aliquid à se distinctum. Subsistentia verò est, quâ res in actu posita, & extra causas existens, fit alteri incommunicabilis. Non repugnat autem rem iam existentem vlteriùs fieri alteri incommunicabilem per aliquid à se distinctum.
98. *Ad 8.* Ad 8. nego conseq. essentiæ .n. ab æterno fuerunt obiecta diuinæ cognitionis, non propter aliquod *esse* reale, quod in se ipsis extra Deum habebant, sed propter *esse* reale, intelligibile & intentionale, quod in Deo ab æterno habuerunt. Nam Deus, vt docet *S. Tho. 1. p. q. 14. ar. 5. & 1. con. gen. c. 53.* per suam increatam essentiam est species intelligibilis, & intentionalis similitudo omnium rerum: proinde vt eas intelligat, secundùm proprium *esse* ipsarum, non requirit in ipsis aliquod *esse* extra se; cùm illas in se ipso in *esse* intelligibili, quod ad res intelligendas tantùm requiritur, perfectissimè contineat.
99. Hic disputandum esset de substantiali compositione naturæ & suppositi angelici: at hæc difficultas propriam sedem habet in mysterio Incarnationis.

SECTIO V.

An Angeli sint naturâ suâ incorruptibiles?

100. INcorruptibile dicitur dupliciter, 1. vt opponitur *corruptibili* propriè sumpto; quod teste Arist. *de gener. c. 3. est transmutatio de ente in actu, in ens in potentiâ*. Quidquid autem est hoc modo *corruptibile*, necessariò componitur ex materiâ, quæ transmutatur, & formâ, in cuius priuationem transmutatur. 2. vt opponitur *annihilabilitati*, quod est destruibile per subtractionem influxus creatiui.
101. *Doctores in quo conueniunt.* Omnes conueniunt, Angelos naturâ suâ esse incorruptibiles primo modo; cùm non constent ex materiâ, ex quâ transmutentur, & formâ, in cuius priuationem transeant; sed sint simplices substantiæ per se subsistentes: Vt enim aliquid sit hoc modo corruptibile, debet posse in se ipso recipere aliquid, quod sit destructiuum sui esse; ex ipsa defin. *corruptibilis* à Philos. assignatâ.
102. *Esse & non esse.* At vt posset angelus in seipso recipere aliquid destructiuum sui esse, deberet in eo distingui receptiuum à destruibili: siquidem implicat, receptiuum recipiendo formaliter destrui: aliàs esset, quâ recipiendo deberet ipsum receptibile causare: non esset, quâ destrueretur. Implicat igitur, vt dum receptiuum causat, receptibile destruatur; quia implicat, vt dum effectus causatur, causa destruatur. Sed nequit in angelo receptiuum distingui à destruibili; cùm sit simplex substantia carens partibus tam essentialibus, quàm integralibus physicis. Ergo Angelus est hoc modo incorruptibilis, tam intrinsecè per negationem potentiæ intrinsecæ ad corruptionem, quàm extrinsecè per potentiam
103. *Punctum controuersiæ.* extrins. agentis. 3. Punctus controu. an sicut Angeli sunt ab intrinseco incorruptibiles, per negationem intrinsecæ potentiæ ad corruptionem, sint etiam ab intrinseco inannihilabiles, per negationem intrinsecæ potentiæ ad annihilationem.

Prima sent. *Vasq. 1. p. disp. 182. c. 2.* negabitis, Angelos esse ab intrinseco inannihilabiles, sed potiùs esse ab intrinseco annihilabiles per realem potentiam annihilabilitatis in ipsis existentem. 104. *Sent. 1. Vasq. n. 5.* Probat 1. auth. *Scholast. Alens. 1. p. q. 4. me. 3. Bonau. in 2. dist. 8. ar. 2 q. 2. Rich. ar. 2. q. 2. Scoti q. 5. §. Ad quæst. & in 4. dist. 49. q. 6. §. Hic duo sunt, Gabr. in 2. dist. 2 q. 1. ar 2. concl. 6.* Secundò ex Patribus præsertim *Sophronio*, cuius epist. recitata fuit in *6. Synodo act. 11.* & approbata *act. 13.* vbi docet, angelos & animos non esse *naturâ suâ*, sed *gratiâ immortales*. Idem docet *Hieron. in c. 1. epist. ad Titum multò post init.* vbi ait, Angelos *gratia esse immortales*, solumque Deum suapiè naturâ esse immortalem. 3. Omnes res, antequam sint, habent natiuam potentiam realem, non physicam, sed logicam, seu non repugnantiam ad esse, ratione cuius subdi possunt potentiæ facientis. *Ratio.* Ergo omnes res, quando sunt, habent natiuam potentiam realem, non physicam & subiectiuam, sed logicam, per non repugnantiam ad non esse, ratione cuius subdi possunt potentiæ destruentis. Confirmat 1. 105. *Conf. 1.* *Aureolus in 1. dist. 8. p. 2. ar. 4.* Si angelus non esset annihilabilis ex se; igitur esset inannihilabilis ex se; ergo non posset annihilari à Deo, quia quod est inannihilabile ex se, per nullam potentiam annihilari potest. Sicut quia angelus est incorruptibilis ex se, per nullam potentiam corrumpi potest. 2. Angeli conseruantur à Deo, non quia non sunt defectibiles ex se, quia quod non est defectibile ex se, non eget extrinseco conseruante: ergo quia sunt defectibiles ex se; ergo annihilabiles ex se. 2. 3. sequeretur, Angelos esse entia necessaria; nam quod ex se est inannihilabile, ex se includit necessitatem ad essendum. 3. 4. Cuilibet potentiæ actiuæ respondet passiua: Deus habet potentiam actiuam annihilandi Angelos: Igitur Angeli passiuâ annihilabilitatis. 4.

Secunda affirmat, Angelos esse ab intrinseco inannihilabiles; esse tamen annihilabiles ab extrinsecâ potentiâ Dei: 106. *2. Sent. affir. versior.* *S. Tho. 1. p. q. 9. ar. 2. & q. 50. ar. 5. & 2. con. gen. c. 55. Caiet. & Ferrar. cit. Dur. in 1. dist. 8. p. 1. q. 3. Capr. q. 3. Bannez 1. p. q. 9. cit. Zumel q. 50. cit. ar. 5 q. 1. Valent. q. 1. pu 4 §. Porro Suarez lib. 1. de Angelis c. 9.* Hæc sent. probabilior est, etsi sit de puro modo loquendi disceptatio. Nam vtriusque sent. auctores conueniunt, neque in angelis, neque in re vllâ creatâ esse positiuam potentiam ad sui non esse, sed solam non repugnantiam, vt possit esse terminus diuinæ potentiæ annihilantis: sicut nec in rebus, antequam sint, est passiua potentia ad esse, sed sola non repugnantia, vt possit esse terminus diuinæ potentiæ creantis. An propter hanc non repugnantiam dici debeant angeli, & res cunctæ creatæ ab intrinseco, & non tantùm ab extrinseca potentia Dei, annihilabiles? 107. *Arridet modus loquendi Thomist.* Mihi arridet modus loquendi Thomist. tum quia illum vsurpant Patres, appellantes angelos, & animos nostros *immortales, ab interitu liberos, naturâ suâ immutabiles*: tum quia nec cœlum dicitur simpliciter corruptibile, propriè sumpto nomine corruptionis, per solam non repugnantiam, quam habet, vt ab eo propria forma separari possit: *Inductio.* nec terra dicitur sursum, & ignis deorsum mobilis, propter solam non repugnantiam, quam vtraque habent ad contrarios motus, vt subiecta Deo: & vniuersaliter nulla res denominatur simpliciter potens per solam non repugnantiam, quam habet, vt subiecta Deo. *Ratio.* Quia denominatio potentis, est denominatio à formâ naturali, positiuè inclinante ad terminum, ad quem res dicitur

potens, sed neque in angelis, neque in re vllâ, est naturalis potentia positiuè inclinans ad non esse: ergo nulla res dici potest simpliciter, & naturâ suâ annihilabilis, sed tatùm ab extrinsecâ potentiâ Dei.

108. Dices, Tunc poterit res denominari simpliciter potens ab intrinsecâ non repugnantiâ, quando cum hâc nulla supponitur natiua potentia positiuè inclinans ad oppositum: nam quando subiectum habet duas formas oppositas, semper denominatur à potiore. Atqui in cœlo cum non repugnantiâ ad priuationem propriæ formæ, est natiua potentia positiuè inclinans ad propriam formam: in terra, & igne cum non repugnantiâ ad motum violentum, est natiua potentia positiuè inclinans ad oppositum motum sibi connaturalem. Contrà verò in angelis, & in quâuis re creata, cum non repugnantiâ ad non esse, nulla supponitur natiua potentia positiuè inclinans ad esse; quia hæc non repugnantia fundatur in essentiâ creaturæ, in quâ non potest esse potentia positiuè inclinans ad esse, quia essentia, vt abstrahit ab existentiâ, non est aliqua entitas positiua, in quâ fundari possit positiua inclinatio ad esse.

109. *Resp. 1. pura negatio non est potentia.* Resp. 1. neg. maior. quia cùm non repugnantia sit pura negatio, siue cum eâ sit coniuncta positiua potentia ad oppositum, siue non, nunquam poterit denominare subiectum simpliciter potens: quia hæc denominatio essentialiter postulat potentiam positiuè inclinantem. *Resp. 2. innata potentia ad essendum denominat simpliciter incorruptibile.* 2. neg. minor quoad 2. partem; quælibet enim res eo ipso quod est, naturali appetitu inclinat ad suum esse, non per distinctam potentiam; cùm nulla potentia positiua distingui queat ab ipso esse rei, in quo omnis realis ratio imbibitur, sed per se ipsam, eo modo, quo quæuis ratio realis dicitur inclinare ad se ipsam, non tantùm negatiuè, quatenus non inclinat ad non esse, sed etiam positiuè, quatenus se ipsâ naturali pondere propendet ad suum esse.

110. Ad prob. dico, non repugnantiam, quam quæuis res creata, vt subiecta Deo habet ad non esse, non fundari in essentiâ creaturæ, vt abstractâ ab existentiâ, sed potius vt contractâ ad existentiam: quia talis non repugnantia est ad amittendum esse, quod habet: igitur debet includere esse, vt possit dicere non repugnantiam ad illud amittendum. Materia enim non dicitur habere potentiam ad amittendam formam, quatenus distincta est à formâ, sed vt includens formam: cùm nemo dicatur habere potentiam ad amittendum quod non habet, sed quod habet. Cæterùm hæc non repugnantia, quam quæuis res creata vt subiecta Deo habet ad non essendum, non repugnat positiuæ inclinationi, quam ex se naturaliter habet ad essendum: nam illam habet, vt obedientialiter subiecta Deo; hanc verò in ordine ad naturalem constitutionem: illa est pura non repugnantia, hæc positiua inclinatio. Neq; implicat, quòd rei non repugnet aliquid, vt obedientialiter subiectæ Deo quod eidẽ repugnat secundùm naturalem constitutionem: vt constat de terra, cui vt obedientialiter subiectæ Deo nõ repugnat motus sursũ, cui tamen repugnat secũdùm naturalẽ constitutionem.

111. *Ad 1. argu.* Ad 1. primæ, Resp. citatos Scholast. solùm docere, omnes res creatas esse mutabiles: an autem ex se, vel ab extrinseco principio, non explicant. si quis autem id explicet, interpretandus erit iuxta nostra principia.

112. *Ad 2. Explicantur Patres.* Ad 2. cùm Patres dicunt, angelos & animos, non naturâ, sed gratiâ esse immortales, non sumunt *immortale* pro naturâ negante intrinsecũ principium mortalitatis, sed etiam pro naturâ negante extrinsecam causam conseruantem. Quo modo *solus Deus immortalitatem habet, 1. ad Timoth.* 6. Vnde gratia hîc non sumitur pro dono addito naturæ, sed pro voluntate Dei, liberè creante & conseruante naturâ, quam largitus est angelis, nullis præcedentibus eorum meritis, aut positiuâ exigentiâ, cùm ad creationem nulla supponatur exigentia rei creandę.

113. *Ad rationem retorquet argum.* Ad rationem, nego anteced. & retorqueo argum. sicut antequam res sint, nullam habent realem potentiam ad essendum, cùm ante existentiam nulla præcedat entitas creaturæ, sed sola potentia creatoris, cum non repugnantiâ tantùm ad essendum: ita quando res sunt, nullam retinent realem potentiam ad non essendum, sed solam non repugnantiam, à quâ nequeunt denominari simpliciter potentes ad non essendum: tum quia denominatio potentis requirit potentiam positiuam: tum quia res simpliciter denominatur à perfectione sibi cõnaturali; connaturalis autẽ est angelis potentia ad esse, cùm omnis entitas se ipsâ positiuè inclinet ad esse.

114. *Ad 1. conf.* Ad 1. confir. neg. vlt. conseq. Ad prob. concedo, quod est inannihilabile ex se, independẽter ab alio, non posse à Deo annihilari. Nego, quod est inannihilabile ex se, dependenter tamen ab alio, annihilari à Deo non posse. Ad paritatem nego conseq. Nam quod ex se est incorruptibile, caret partibus; quod corrumpitur, partes habere oportet. Quod verò ex se est inannihilabile, caret tantum naturali & positiuâ potentiâ annihilabilitatis: at simul habere potest obedient. annihilabilitatis. sicut non implicat, terram carere naturali potentiâ ad motum sursum, & simul habere obedient. potentiam ad illum.

115. *Ad 2. conf.* Ad 2. confirm. Resp. Angelos conseruari à Deo, non quia sunt defectibiles ex se, sed ab extrinseco principio liberè conseruante. Nego, quod est indefectibile ex se, & defectibile ab extrinseco principio, non egere extrinseco conseruante. Leg. *Capreol. cit. fine.*

116. *Ad 3. conf.* Ad 3. confirm. nego sequel. de ente simpliciter necessario. Nam habere necessitatem essendi simpliciter, est solius Dei: Concedo de ente necessario ex suppositione: hoc enim non repugnat enti creato, vt fusè *S. Thom. 2. con. gen. c. 30.* Nam hoc nil aliud est, quàm creaturam recipere talem naturam à Deo, vt secundùm intrinseca principia spectata, petat semper esse, & nunquam deficere; quia nec habet naturale agens extrinsecum corrumpens, nec naturalem potentiam ad sui desitionem, sed potiùs naturalem inclinationem ad sui conseruationem.

117. *Instas. Resp.* Instabis. Creatura ex se est nihil; igitur ex se non potest naturaliter inclinare ad esse. Resp. creatura considerata secundùm id, quod est à se independenter à Deo, est nihil; & vt sic neque inclinat ad esse, neque ad non esse positiuè, sed tantum negatiuè, quia illi vt sic neque repugnat esse, neque non esse, sed indifferens est ad vtrumque: at secundùm id, quod habet à Deo, est ens reale positiuè inclinans ad conseruationem sui, & ad esse, quod possidet; quia vt sic inuoluit productionem sui, & realitatem proprij esse dependenter à Deo. In quo *esse* essentialiter includitur inclinatio ad conseruationem & perpetuitatem sui, non minùs quàm in terrâ essentialiter includitur inclinatio ad motum deorsum. Nec sequitur, quòd si res essentialiter inclinat ad conseruationem sui, quod necessariò illa conseruetur. Sicut non sequitur, ex eo quòd terra essentialiter inclinet ad motum deorsum, quòd necessariò deorsum moueatur Nam actus 2. distinguitur à primo, & creaturæ essentialis non est.

118. *Ad 4. conf.* Ad 4. confirm. neg. vniuersaliter maiorem: est n. illa tantùm vera de potentiâ eductiuâ, quæ versatur circa subiectum; non de creatiuâ, quæ nullum requirit subiectum, sed solam non repugnantiam termini creabilis.

SECTIO

SECTIO VI.

An Angeli possint solo numero multiplicari.

119. *Negant mi.* PRIMA sent. negat, etiam de potentiâ absolutâ Dei; *Herue. in 2. dist. 3. q. 1. ar. 2. Caiet. 1 p. q. 50. ar. 4 & fusius de ente & ess. c. 5 q 9. Soncin. 12. metaph. q. x. 49. Dominic. à Flandria in 5. met q 9 ar. 8. & q. 29. ar. 4. Abul. in cap 23. exodi q. 62. & in cap. 21. nume ri q. 19 & paradoxo 4 c 3. Grana. 1. p. controu. 7 disp. 4. Nazarij in cit. q. 50. ar. 4 & alior.* & censetur sent. *S. Tho. 1. p. q. 50. ar. 4. & 3 p. q. 77. ar. 2. 1. con gen. c. 93 & de spirit. creaturis q vn. ar. 8 & de ente & ess. cap. 5* vbi hanc sent. tribuit *Auicen 11. & 4 dist 12 q. 1. ar. 1. qu. 3. ad 3.*

120. *Fund. S. Tho. potissimum.* Fundam. *S. Tho.* Principium numericæ multiplicationis est materia: in angelis non est materia: ergo. Maior est *Arist. 12. met. tex. 4? Quæcunque, inquit, sunt multa numero materiam habent. & 5. met. tex 12. Numero vnum sunt, quorum materia vna; specie vero quorum ratio vna.* *Ratio.* Prob. illud est principium numericæ multiplicationis, quod est ratio discriminandi vnum ab alio numero: sola materia est ratio discriminandi vnum ab alio numero: nam forma, cùm sit ipsa species rei, non est ratio discriminandi rem, quam constituit, numericè, sed specificè: per id .n. forma discriminat rem quam constituit, ab aliâ, per quod ipsa constituitur in se, scilicet per rationem specificam, quæ distinguit specificè. Materia, cùm non sit species rei sed subiectum primum, incommunicabile alteri, discriminat rem numero, & reddit incommunicabilem cuicunque alteri subiecto: quæ duo sunt de ratione indiuidui vt sic.

121. *Conf.* Confirm. In angelis non est, nisi sola forma; sunt .n. actus puri ab omni materialitate secreti. Ergo non est nisi differentia formalis; quia differentia sumitur ab entitate rei: ergo non nisi distinctio formalis: nam formale distinctiuum, & constitutiuum rei sunt idem: si non nisi formale constitutiuum, non nisi formale distinctiuum. At vbi non est, nisi sola distinctio essentialis, sola indiuidualis esse non poterit; cùm nequeat esse effectus formalis sine formâ.

122. *Prob. 2.* Prob. 2. Angelus quilibet continet totam perfectionem suæ speciei: nam aliàs non esset perfectus intra suam speciem: ergo nihil perfectionis suæ speciei illi deest: nam si aliqua perfectio intra ipsius speciem illi deesset, non contineret totam perfectionem suæ speciei, atque adeò non esset intra suam speciem perfectus. Ergo non potest in eâdem specie numero multiplicari: quia si posset, vnus non contineret indiuidualem perfectionem alterius.

123. *Prob. 3.* 3. In substantiis abstractis idem est *quo* sunt, & *quod* sunt. Igitur differentia indiuidualis trahit secum necessariò essentialem.

124. *Prob. 4.* 4. Inter omnes creaturas nulla magis accedit ad diuinam actualitatem, quàm angelus; ergo sicut Deus ob summam sui actualitatem, non potest nec specie multiplicari, nec numero: Ita licet quà à diuinâ actualitate recedit, multiplicari possit specie; quà tamen ad illam magis, quàm cæteræ creaturæ accedit, non poterit multiplicari numero.

125. *Prob. 5.* 5. Differentia numeralis est infimus gradus inter metaphysicos: ergo desumenda est ex infimâ parte physicâ, quæ est materia seu subiectum. Nam gradus metaphysici vel desumuntur ex partibus physicis, vel certè debent illis proportionari. Vnde semper quod nobilius est in vnâquaque re, appellamus formale; quod ignobilius, materiale. ergo in substantiâ, quæ est pura forma, nihil erit nisi formale.

126. *Prob. 6.* 6. Hæcceitas, quæ est in Gabriele, consequitur essentiam ipsius vt proprietas seu modus naturam, quam limitat & determinat ad hoc singulare. ergo impossibile est, vt naturâ Gabrielis communicetur alteri indiuiduo, nisi sit cum hâc hæcceitate in alio indiuiduo: quod implicat.

127. *Negat Ægidius naturaliter.* SECVNDA sent. Angelos multiplicari non posse solo numero naturaliter, posse supernaturaliter. *Ægidij quodl. 2. q. 7.* nec oppositum docet *in 2. dist. 3. p. 1. q 2. ar. 3.* vbi negat, eos multiplicari posse solo numero, *secundùm naturæ cursum, & secundùm hunc ordinem, quem videmus.*

128. *Fundam.* Quia cùm substantia Angelica sit forma abstracta & immaterialis, naturaliter postulat recipere totum esse suæ speciei, licet de potentiâ absolutâ possit non totum esse & perfectionem suæ speciei recipere, sed limitari ad certum gradum illius: nam quælibet res naturaliter produci postulat cum totâ perfectione, quam naturaliter poscit: tamen potest Deus de potentiâ absolutâ quamcumque rem intra suam speciem ad certum gradum perfectionis substantialis limitare: nequit autem res, neque de potentiâ absolutâ intra suam speciem multiplicari, si continet totum esse suæ speciei: quia tunc totum esse, in quod talis species multiplicari posset, supponitur iam communicatum vni indiuiduo. At dato, quòd Deus non communicaret totum esse specificum vni indiuiduo, posset alium gradum essendi eiusdem speciei aliis indiuiduis communicare.

129. *Affirmat communis Scholast.* TERTIA sent. simpliciter affirmat, posse angelos solo numero sub eâdem atomâ specie multiplicari: *Alens. 2 p q 20. me. 6. ar. 2. Alber. in sum. 2. pa. tract. 2. q. 8. Henri. quodlib. 2. q 8. & quodlib. 11. q. 1. Bonau. in 2. dist. 3. p. 1. ar. 2. q. 1. & dist 9. ar. vn. q. 1. Scoti q. 7. & quodlib. 2. §. Prima ratio, Richar. ar 5 q. 1 Dur. q. 3. Carthus. q. 3. Maj. q. 2. Basso. q. 1. ar. 2. Rub. q. 4. Argent. q. 2. ar. 1. Marsil. q. 3. ar. 1. Capreo. q. 1. ar. 3. fine ad 10. in solut 4. Aureo. dist. 9 q. 3. ar. 4. Bacho. dist. 11. ar. 2. §. 4. Gabr. dist. 3 q. 1. ar. 2. concl. 2. Opin: dist. 2. q 1. Palat. in 2. dist. 3. disp. 3. Ferrar. 2. con. gen. c. 93. §. Ad hoc dicend. Bann. 1 p. q 50. ar. 4 Zumel ibid. q. 2. Molin. Valen. q 1. pu. 3. Vasq. disp. 181. c. 3. Suar. lib. 1. de angel. cap. 15. Beca. de angel. c. 1. q. 4. Hurta. in suâ metaph. disp. 12 sect. 3 Steph. de Bubalis 1. p. q. 50. ar. 4 diffic. 2.*

130. *Opposita damnata censura.* Quæ sent. longè probabilior, cuius opposita damnata fuit à Stephano Episcopo Paris. cum totâ Academiâ, vt habetur *in fine lib. Mag. sent.* inter errores *de Angelo siue Intelligentiâ.* Vnde illam *excommunicatam, irrationabilem, & absurdam* appellat Rubio, *præsumptuosam* Bonauentura, nostram *sobriam & Catholicam;* Henricus *nulli fidelium dubiam:* Carthus. *dictis Sanctorum magis consonam.*

131. *Prima ratio Scoti. Nulla quidditas creata est ess. attamen Hæc.* Relictis aliorum rationibus, duas assigno. Prima est *Scoti in 2. dist. 3 qu. 7. § Quilicent:* Nulla quidditas creata est essentialiter hæc. ergo omnis quidditas creata multiplicabilis est numero. Nam ratio, cur species aliqua non esset numero multiplicabilis, esset, quia includeret singularitatem vt prædicatum essentiale: cùm teste *S. Tho. 1. p q. 13 ar. 9.* de ratione singularis sit, ita esse proprium vni, vt nulli alteri proprium fieri possit; est enim singularitas ratio ipsa formalis constitutiua vnius vt vnius, & discretiua cuiuscunque alterius: & implicat quod est essentialiter singulare, multiplicari: nec dicas, posse esse singulare per se, fieri non singulare diuinitùs. Nam quod est essentialiter tale, neque diuinitùs fieri potest non tale: quia simul res esset, & non esset. ergo hoc ipso, quod species aliqua per se singularis communicaretur alteri, non esset ampliùs eadem, quia amitteret prædicatum essentiale quo sublato tota essentia rei tolleretur. Antec. prob. 1. Nulla quidditas creata in *Prob. 1.*

suo conceptu essentiali inuoluit singularitatem. At quod est de essentiâ, neque per conceptum abstrahi potest. Maior prob. sine vllâ contradictione concipi potest quælibet species creata abstracta ab omni singularitate, atque adeò diuinitùs communicabilis multis: quia quod in suo conceptu non inuoluit contradictionem, potest diuinitùs fieri.

132. *Non valet effugium Caietani.* Neque huic argum. satisfacit *Caiet. cit. de ente*, concedendo posse speciem angelicam concipi abstractam à singularitate, imò & communicabilem multis obiectiuè, negando tamen id posse re ipsâ fieri. Nam si hoc absque vllâ contradictione concipimus, absque vllâ etiam contradictione fieri poterit: Cùm obiectum diuinæ omnipotentiæ sit, quidquid contradictionem non inuoluit.

133. *Id. in prob. 2. à Scoto.* Prob. idem antec. 2. à *Scoto ibid.* Si species Angelica non esset communicabilis multis, necessariò esset infinitæ perfectionis: Consequens est falsum: tum quia implicat infinitum creatum: tum quia perfectio indiuidualis excedere non debet perfectionem specificam, quæ in angelis est finitæ perfectionis, cùm sit determinatæ quidditatis. Sequela facilè deducitur in sent. *Ægidij* docentis, ideò de facto nullam speciem angeli posse alteri indiuiduo communicari, quia de facto quælibet producta est cum totâ perfectione indiuiduali possibili; continens vnitim in vno indiuiduo omnes illas perfectiones indiuiduales, quas habere potuisset in infinitis indiuiduis possibilibus. At illæ essent infinitæ: ergo hæc etiam erit infinita.

134. *Obiectio* 1. Ad hoc argum. respondere posset *Ægid.* 1. neg. minor. eo quòd indiuidua possibilia sub vnâ specie Angelica, non potuissent esse infinita categorematicè, sed tantùm syncategorematicè.

2. 2. neg. conseq. nam omnes illas perfectiones infinitas indiuiduales continere posset angelus in vno indiuiduo, per perfectionem indiuidualem finitam altioris ordinis.

135. *Contra 1. resp.* Contra 1. est: nam quotiescunque virtus, aut perfectio aliqua est tota simul in actu, & æquiualet infinitis perfectionibus in potentiâ, necessariò est infinita categorematicè; cùm nihil habeat admixtum potentiæ, & tota sit in actu; nec finita esse potest, alioquî non æquiualeret perfectionibus syncategorematicè infinitis: nec dici potest, omnes illas infinitas indiuiduationes efficere vnam indiuiduationem finitam; sicut partes infinitæ quantitatis palmaris efficiunt vnam extensionem finitam palmarem. *Nec infinitæ partes quantitatis palmaris huic extensionis officiunt.* Nam singulæ indiuiduationes addunt determinatam perfectionem speciei; ac proinde infinitas adderent perfectiones. Partes verò continui & si singulæ determinatam adderent extensionem, semper tamen adderent minorem in infinitum; quod non esset in infinitis indiuiduis possibilibus.

136. *Ad 2. obiect. resp.* Contrà 2. responsum est: perfectio indiuidualis proportionari debet specificæ, cùm vna contrahat aliam, vt perfectio inferior superiorem intra eundem ordinem: ergo non potest vna esse altioris ordinis, quàm alia.

Conf. Confirm. Perfectio indiuidualis re ipsâ non distinguitur à specificâ: sed specifica, quæ nunc est in Gabriele, ex. gr. cum totâ perfectione indiuiduali possibili, est eiusdem ordinis, ac fuisset, si producta non esset cum totâ perfectione indiuiduali possibili: cùm specifica perfectio, in ratione specificæ perfectionis, non varietur ex eo, quòd in vno, vel in pluribus indiuiduis producatur: sed tunc fuisset eiusdem ordinis cum quâlibet perfectione indiuiduali: ergo etiam nunc. Nam quotiescunque duo sunt vnum & idem re, implicat interea esse ordinis diuersitatem. ergo si indiuidualis perfectio est vnum & idem re cum specificâ perfectione Gabrielis, implicat, vt perfectio indiuidualis sit altioris ordinis, quàm specifica eiusdem.

Cæterùm in sent. aliorum, qui docent, ideò speciem Angelicam non posse numero multiplicari, quia talis multiplicatio implicat etiam de potentiâ absolutâ, argumentum de infinitate perfectionis indiuidualis non videtur vrgere; cùm talis sent. neget infinitas perfectiones indiuiduales sub eâdem specie possibiles; tantumque concedat vnam finitam. 137.

Adhuc tamen vrgeri potest: nam ideò per eos non est, nisi vnum indiuiduum sub eâdem infimâ specie possibile, quia quodlibet indiuiduum continet totam perfectionem possibilem suæ speciei. At hoc ipsum arguit infinitam perfectionem indiuidualem: ideò Deus Pater non est multiplicabilis, quia est infinitus in totâ latitudine paternitatis possibilis: nec est generabilis alius numero Filius Dei, quia in ratione filiationis diuinæ est infinitus: Ideò non est spirabilis alius numero Spiritus S. quia in ratione amoris spirati est infinitus. ergo ideo nulla species angelica est indiuidualiter multiplicabilis, quia in ratione perfectionis indiuidualis est infinita. 138. *Vrgetur in aduersarios argumentum factum.*

Confirm. Confirm. Si daretur natura generica, quæ ideò non posset specificè multiplicari, quia contineret omnem perfectionem possibilem sui generis, necessariò foret infinita, quoad perfectionem specificam. ergo si detur species, quæ ideò indiuidualiter multiplicari non possit, quia continet omnem perfectionem possibilem suæ speciei, necessario erit infinita quoad perfectionem indiuidualem. Vnde aliquam infinitatem concedit *S. Tho.* 1. *p. q.* 7. *ar.* 2. angelis, ex eo quòd sint immultiplicabiles numero, licet eam vocet infinitatem secundùm quid.

Secunda ratio sit euersio fundam. oppositæ sent. omnis numerica multiplicatio fieri debet per materiam, vel per ordinem ad materiam, principium falsum est, 1. quia vel per materiam intelligitur materia prima, siue cum certâ quantitate & dispositione affecta, quæ materia signata vocatur, siue per se nudè sumpta. At hæc non potest esse vniuersale principium omnis numericæ multiplicationis; vt patet non modò in operationibus naturalibus vnius eiusdemque angeli, quæ absque vllo ordine ad materiam distinguuntur inter se numero; verùm etiam in operationibus supernat. diuersorum angelorum & hominum. Etenim visio beata vnius angeli non differt specie, sed solo numero à visione beatâ alterius angeli, vel hominis. Habitus infusi vnius angeli non nisi numero differunt ab habitibus infusis alterius angeli, vel hominis. Alioqui inter has formas supernat. admittenda foret specifica distinctio per ordinem ad diuersas species naturas angelicas, in quibus recipiuntur, quam, vno vel altero excepto, vt *to.* 1. *disp.* 9. *sect.* 15. ostendi, nemo Theol. admittit. 139. *Euersio fundamenti oppositæ sententiæ.*

Vel per materiam non tantùm intelligitur materia prima, sed quodlibet subiectum singulare & indiuiduum, in ordine ad quod indiuiduantur omnes operationes, & formæ accidentales in eo receptæ, quod docuisse videtur *S. Tho. in* 1. *dist.* 34. *q.* 1. *ar.* 1. vbi principium indiuiduans naturam communem, & determinans illam ad hoc singulare, ait esse materiam, vel aliquid, quod loco materiæ se habet. Et sanè coguntur hoc admittere aduersarij si numericam multiplicationem angelicarum operationum saluare velint. Ergo concesso quòd principium numericæ multiplicationis non necessariò, etiam per aduers. sit materia 1. sed quodcunque possit naturam communem ad hoc indiuiduum determinare; triplicem assigno modum, quo possit natura specifica angeli ad hoc & illud indiuiduum determinari. 140.

Primus est, suppositum angeli, quod licet dubium 141.

Triplex assignatur principium determinationis ad hoc numero individuum. Primus modus. bium sit, an in sent. *Angelici Doctoris* re ipsâ à naturâ angelicâ distinguatur; nam *1. p. q. 3. ar. 3* docet illud non distingui: *quodlib. 2. q. 2 ar. 2. in 1. loco cit.* & alibi fatetur distingui: Certè iuxta probabiliorem sent. illud re ipsâ distinguitur à naturâ angelicâ: sic arguo: Potest animus rationalis, non obstante quòd sit forma subsistens, per aduers. numero multiplicari; quia potest produci per ordinem ad hanc, vel illam numero materiam certâ quantitate & dispositione huic, vel illi animo aptatam; sc. quia per hanc, vel illam numero materiam signatam est perfectibilis, vt per vltimum subiectum, cui communicatur, & per quod fit cuicunque alteri subiecto incommunicabilis. Sed etiam forma angelica est perfectibilis ab hoc vel illo supposito angelico; vt ab vltimo termino substantiali, cui communicatur, & per quem fit cuicunque alteri supposito incommunicabilis: nec minus suppositum perficit naturam angeli, eamque reddit cuicunque alteri incommunicabilem, quàm materia signata animum rationalem. ergo sicut materia distinguit tantùm numero vnam animam ab aliâ quia distinguit vt vltimum subiectum, cuius est distinguere tantùm numero: ita suppositum numero tantùm distinguit vnam naturam angeli ab aliâ, quia distinguit vt vltimum subiectum metaphysicum, cuius est numero tantùm distinguere.

142. *Secundus modus est Per ordinem ad diuersum operandi modum.* Secundus modus multiplicandi numericè naturam angelicam, est per ordinem ad diuersum modum operandi vni, & non alteri supposito proprium. Nam vt de facto Deus specificè multiplicat naturas angelicas per ordinem ad diuersum operandi modum, vni, & non alteri speciei proprium; ita poterit eandem naturam specificam numero tantùm multiplicare per ordinem ad diuersum operandi modum vni, & non alteri indiuiduo proprium. Nam ita se habet natura specifica ad differentias indiuiduales; sicut generica ad differentias specificas: sed potest Deus eandem naturam genericam per diuersas differentias specificas multiplicare in ordine ad modos operandi specificè diuersos: ergo poterit eandem naturam specificam per diuersas differentias indiuiduales multiplicare in ordine ad modos operandi indiuidualiter tantùm diuersos.

143. *Conf.* Confirm. Potest Deus naturam accidentalem solo numero multiplicare per ordinem tantùm ad diuersum operandi modum; nam vnus habitus luminis gloriæ, vel charitatis infusæ, indiuidualiter tantùm differt ab alio habitu luminis gloriæ, vel charitatis infusæ, & non nisi per ordinem ad operandi modum indiuidualiter diuersum. Non .n. potest solo numero ab alio habitu luminis gloriæ, vel charitatis infusæ differre penes duo subiecta angelica per aduers. quia hæc per eos specie differunt: nec potest quod specie differt ab alio, esse ratio numero tantùm discriminandi vnum ab alio, sicut è conuerso, quod numero tantùm differt ab alio, non potest esse ratio discriminandi specie vnum ab alio.

Ratio. Quia siue discretiuum concurrat ad discernendum vnum ab alio intrinsecè, vti concurrit in Petro materia signata ad discernendum illum à Paulo; siue extrinsecè & terminatiuè, vti eadem materia signata concurrit ad distinguendum vnum animum rationalem ab alio; non enim ad illum distinguendum concurrit vt aliquid cum eâ intrinsecè componens, sed vt extrinsecus terminus, in ordine ad quem Deus effectiuè producit illum cum hâc indiuiduatione, per ordinem ad hanc numero materiam signatam, vt ipsi aduers. docent; semper verum erit, vt distinctiuum numero tantù distinguat vnum ab alio, debere solo numero differre ab alio; alioqui si differret tantùm specie, non posset nisi tantùm specie distinguere: nam per id distinguit vnum ab alio, per quod constituitur in se.

Ad hoc argum. responderi posset, quòd licet duo subiecta angelica differant specie, adhuc tamen cum differentiâ specificâ habent etiam numericam, quam aduersarij in angelis non negant, sed negant tantùm numericam, quam habere non possunt, nisi per ordinem ad subiectum: naturæ autem angelicæ, cùm sint per se subsistentes, nullique subiecto cõmunicabiles, nequeunt solo numero multiplicari. 144. *Obiiciet.*

145. *Resp.* Sed contrà: tum quia in hâc sent. singularitas vnius angeli non differt numero, sed specie à singularitate alterius, cùm differat essentialiter, vti singularitas Dei non differt numero à singularitate creaturæ. Ratio: in hâc sent. singularitas angeli essentialiter includit perfectionem specificam angeli; sicut singularitas Dei perfectionem Deitatis. Vnde repugnat, vt possit concurrere ad indiuiduandum, quin simul etiam concurrat ad specificandum. Tum quia sequeretur, plus saltem differre, duos habitus supernat. positos in duobus angelis, quàm in duobus hominibus; cùm plus differant duo indiuidua angelica, quàm duo indiuidua humana. At hoc falsum est, cùm æquè possit Deus habitum infusum homini, infundere angelo, & è contrà. Tum quia cùm isti habitus sint supernaturales, indiuiduationem postulant etiam supernaturalem: nequeunt igitur indiuiduari à diuersis subiectis angelicis, vel humanis, quæ sunt naturalia, sed à diuerso modo operandi supernaturali.

146. *Tertius modus multiplicandi numero naturas rerum, est per propriam hæcceitatem. In materiâ.* Tertius modus multiplicandi numero naturas rerum, est per propriam & intrinsecam hæcceitatem. Nam vti res multiplicantur specie per propriam & intrinsecam formam specificam: ita multiplicantur numero per propriam, & intrinsecam formam singularitatis. Quem multiplicationis modum admittere debent aduersarij, 1. in ipsâ materiâ primâ, quæ de se indiuidua est & singularis, & non per ordinem ad aliam materiam, vel subiectum, cùm ipsa sit primum subiectum, cuicunque alteri subiecto incommunicabile. Nec per ordinem ad formas siue substantiales, siue accidentales; cùm ipsa sit indifferens ad quamcumque formam suscipiendam. *Conf.* Confirm. potest Deus creare aliam numero materiam ab eâ, quæ nunc est: sed illa non posset indiuiduari, nisi per propriam & intrinsecam hæcceitatem.

147. *In quantitate.* 2. Hunc indiuiduationis modum admittere debent in quantitate. quæ cùm sit prima dispositio materiæ nullam aliam præsupponens, non potest indiuiduari per ordinem ad materiam; eadem quippe numero quantitas indifferenter respicit hanc, vel illam materiam: nam ea indiuiduantur per ordinem ad materiam, quæ respiciunt determinatè hanc numero materiam, certis quibusque dispositionibus signatam, & sibi propriam effectam. Sed quantitas, cùm sit prima dispositio materiæ, non potest respicere materiam certis quibusque dispositionibus signatam, sibique propriam effectam.

Obiicies. Ad hoc respondere possent, quantitatem indiuiduari per ordinem ad suam propriam extensionem localem; & rursus extensionem localem per ordinem ad quantitatem, cuius est localis extensio. *Resp.* Sed contrà; saltem non omnis formæ receptibilis in materiâ indiuiduationis principium esset ipsa materia; & committeretur circulus: nam quantitas indiuiduaretur à propriâ extensione locali, & rursus extensio localis à propriâ quantitate.

148. *Quæ sit mens S. Tho. in hac Controuersia.* De mente autem Angelici, dubium est. Olim ductus authoritate Thomist. putabam eum his Doctorem S. de facto tantùm, & non de possibili

hanc numericam multiplicationem in angelis negasse: satisque mihi hanc mentem exprimere videbatur argum. quo *opusc. 16. in ult. §. Restat autem*, contra Auerroist. vtitur: *Valde autem rudiler argumentantur ad ostendendum, quòd Deus facere non posset, quòd sint multi intellectus eiusdem speciei, credentes hoc includere contradictionem. Dato enim quòd non esset de naturâ intellectus, quòd multiplicaretur, non propter hoc oporteret, quòd intellectum multiplicari includeret contradictionem. Nihil enim prohibet aliquid non habere in suâ naturâ causam alicuius, quod tamen habet illud ex aliâ causâ; sicut graue habet ex suâ naturâ quòd non sit sursum: tamen graue esse sursum non includit contradictionem; sed graue esse sursum secundùm suam naturam contradictionem includeret. Sic ergo intellectus si naturaliter esset vnus omnium, quia non haberet naturalem causam multiplicationis, posset tamen sortiri multiplicationem ex supernaturali causa, nec esset implicatio contradictionis.* Verùm licet hîc argumentetur contra Auerr. qui ponebant vnam substantiam intellectualem assistentem omnibus hominibus, cuius intellectu singuli homines intelligerent, vt constat *ex initio opusculi*; tamen cùm ipse contra Auerr. argumentatur, posse absque vllâ contradictione, intellectum diuinitùs multiplicari, non loquitur de multiplicatione intellectûs separati, seu angelici, sed humani: nam hic erat scopus controuersiæ, & veritas probanda, scilicet multiplicari intellectum humanum in quolibet indiuiduo hominis.

149. Alij hanc Doctoris mentem colligunt ex eo, quòd *in 1. dist. 34. q. 1. ar. 1.* docet, in omnibus rebus creatis subsistentiam addere aliquid distinctum à naturâ: atque hoc habere se vt quid materiale, contrahens naturam communem ad esse singulare. Igitur in sent. *S. Tho.* species Angelica communis, est contrahibilis ad hoc indiuiduum singulare per subsistentiam seu hypostasim, vt per aliquid materiale. Sed neque hic locus conuincit: tum quia in doctrinâ *S. Tho.* dubium est, an in angelis suppositum re ipsâ distinguatur à naturâ, *vt suprà*. Tum quia esto distinguatur, illud tamen in sent. ipsius consistit in ipso esse, quod ab essentiâ distinguitur & in quibusdam aliis, quæ accidunt naturæ angelicæ, vt docet *quodlib. 2. q. 2. ar. 2. Esse* autem in sent. *S. Tho.* non est determinatiuum essentiæ ad hoc, vel illud indiuiduum, sed potiùs ipsum limitatur & indiuiduatur ab essentiâ, vt à subiecto in quo recipitur. Vnde non potest esse ratio indiuiduandi essentiam.

In sent. S. Tho. dubium est vtrum suppositum in Angelis à natura ipsorum distinguatur.

150. Ex aliâ parte *S. Thomam* sensisse, quòd nec de potentiâ absolutâ angeli possint sub eâdem infimâ specie multiplicari suadet 1. quòd in hoc sensu illum intellexerit Epis. opus Stephanus cum totâ Academiâ Parisiensi, ex *cit. loco*. 2. quòd numericam multiplicationem angelorum appellet impossibilem, etiam secundùm fictionem nostram: *Si autem Angelus*, inquit *cit. loco de spirit. creaturis, est forma simplex abstracta à materiâ, impossibile est etiam fingere, quòd sint plures Angeli vnius speciei.* 3. id etiam deduci videtur ex principiis ipsius. 1 est si daretur albedo, vel humanitas abstracta, non posset esse nisi vna. ergo cùm quælibet substantia angelica sit abstracta, non potest in sent. ipsius esse nisi in quâuis specie vna. 2. est: si *esse* creatum esset abstractum ab omni subiecto, non posset esse nisi vnum. ergo cùm quæuis species angelica sit ab omni subiecto abstracta, non poterit esse nisi in quâuis specie vna. 3. est, quod vbique inculcat, principium indiuiduationis esse materiam; ideoque in angelis non posse esse solam multiplicationem numericam, quia non est materia. Ex quo principio *q. 2. de poten. ar. 4.* colligit, in diuinis non esse plures numero filios in eâdem specie existentes: *cùm ibi*, inquit, *non sit materia, quæ est principium distinctionis secundùm numerum in eâdem specie.* Hæ rationes, quia erutæ sunt ex principiis propriis, efficaciùs persuadent, S. Thomam huius fuisse sententiæ, vt nec de potentiâ absolutâ multiplicari possit numero eadem species atoma angeli.

Argumenta quæ probant S. Tho. in opposita fuisse sent.

Iudicium Auctorum de mente S. Thomæ.

Ad fundam. primæ, neg. vniuersaliter maior, ex dictis. Ad 1. prob. aliqui manifestè fatentur in hâc re *Aristotelem* errasse, inter quos est *Scotus cit. §. Ad 1. argum.* Alij vt *Aureolus* illum explicant de materiâ metaphysicâ, quæ est ipsa singularitas, seu hæcceitas rei, quæ essentiam communem metaphysicè contrahit ad hoc, vel illud indiuiduum: ad quod, exceptâ primâ intelligentiâ quæ sola est essentialiter hæc, omnes aliæ sunt in potentiâ: quod probat ex *Comment. 3. de anim. com. 18.* vbi docet, solam primam intelligentiam esse liberam ab omni materialitate, & potentiâ; quia *esse* est ipsius quidditas; omnes verò alias diuersificari in quidditate, & *esse*. Alij demum, inter quos *Ferrar.* illum explicant de principio indiuiduationis sensibili & quoad nos. 151.

Soluuntur argum. opposita sent.

Ad 2. prob. neg. minor. Ad prob. dist. antec. non est forma discretiua numericè secundùm gradum specificum, concedo; secundùm indiuidualem, quem vna cum specifico continet, nego. Quod tenentur aduersarij concedere: qui etsi negent, posse eandem speciem angelicam alteri indiuiduo communicari, non tamen negant, eandem discriminare vnum Angelum ab alio, non solùm specie, sed etiam numero; & hoc non secundùm gradum specificum, qui non est aptus, nisi discriminare specificè, sed secundùm indiuidualem, quem simul cum specifico essentialiter per ipsos includit. Confirm. sicut species discriminat vnum angelum ab alio specificè, non secundùm gradum genericum, sed specificum, quem simul cum generico includit: Ita eadem species discriminat indiuidualiter vnum angelum ab alio, non secundùm gradum specificum, sed indiuidualem, quem simul cum specifico includit. Quælibet enim prima substantia vnâ cum gradibus superioribus includit aliquem gradum vltimum indiuidualem, quo constituatur in se ipsa singularis & *Hæc*. Ergo etiam prima substantia angelica, præter gradus superiores, includit aliquem indiuidualem vltimum, quo constituatur in se ipsa singularis & *Hæc*; & quo non tantùm specie, sed etiam numero distinguatur ab omni aliâ substantiâ angelica; etsi gradus indiuidualis per aduers. sit essentialis naturæ specificæ. Ad confirm. dist. antec. non est in angelis nisi forma metaphysica, quæ est pura quidditas & essentia rei, nego; cùm in eis etiam sit singularitas, quæ est veluti materia metaphysica, discriminans vnam essentiam ab aliâ tantùm entitatiuè & materialiter. Non est in angelis nisi forma & actus subsistens, excludens omnem materiam physicam, concedo: cum formâ autem & actu subsistente non repugnat materia metaphysica. Ad prob. antec. concedo assumptum de actu puro & secreto à materiâ physicâ; nego de actu puro & secreto à materiâ etiam metaphysicâ. Ad 2. concedo antec. quoad totam perfectionem speciei intensiuam & formalem; nego quoad totam perfectionem extensiuam & materialem. Ad prob. nego, angelum non esse intra suam speciem perfectum, quia ad hoc sufficit, vt habeat omnem perfectionem intensiuam; & formalem suæ speciei; vt patet in homine, qui est perfectus homo, etiamsi non contineat totam perfectionem materialem & extensiuam speciei humanæ. Ad 3. concedo antec. de identitate reali & physicâ; nego de identitate rationis & metaphysicâ. Nam metaphysicè & conceptibiliter, cum

152. 153. *Conf.* 154. *Ad conf.* 155. *Ad 2.* 156. *Ad 3.*

Singularitas in Angelis est veluti materia metaphysica.

cum fundamento in re, in angelis essentia specifica distinguitur à singularitate, & consequenter id *quo* sunt ab eo *quod* sunt. Ad 4. maior accessus,
157. Ad 4. quem habent angeli ad diuinam actualitatem, non consistit in eo, vt non possint multiplicari numero; sed in eo, quòd sint ab omni materiâ secreti, & intelligendo puriores atque abstractiores, quæ est proprietas per se consequens substantiam immaterialem
158. Ad 5. Ad 5. nego conseq. Ad prob. dist. vlt. conseq. In substantiâ angelicâ nihil est, nisi formale physicum, concedo; quia nihil est in eis materiale physicum, est tamen in eis materiale metaphysicum, sc. indiuiduatio seu hæcceitas, quam nec aduersarij negant; sc. Angelos esse singulares & indiuiduos, sed tantùm negant, eos posse solùm indiuidualiter distingui. Hæc autem indiuiduatio non est desumenda per ordinem ad aliquod subiectum, sed vel per ordinem ad suppositum, vel modum operandi vni, & non alteri indiuidualiter tantùm proprium. Ad 6. Resp. idem argum. fieri posse
159. Ad 6. contra aduers. Hæc hæcceitas huius animæ rationalis, sequitur ad essentiam animæ rationalis, vt proprietas suam essentiam: ergo impossibile est, vt anima rationalis communicetur multis indiuiduis. Nego igitur antec. nullus quippe gradus inferior consequitur superiorem: specificus enim non consequitur genericum: ergo nec indiuidualis specificum, vt proprietas illius, sed producitur à Deo, à quo omnis gradus entis creati efficienter limitatur, vt docuit Damasc. *lib. 2. fidei cap. 3. Omnis creatura à Creatore ipso Deo finitur determinaturque.*

160. Ad fund. 2. sent. Ad fund. secundæ, neg. antec. Ad prob. concedo, quamlibet rem suâ naturâ postulare produci cum totâ perfectione intensiuâ, & extensiuâ per se consequente essentiam rei, vti sunt omnes proprietates naturales: nego suâ naturâ petere produci cum totâ perfectione extensiuâ, & per se non consequente essentiam rei; qualis est perfectio indiuidualis, quæ non consequitur per se essentiam rei, sed producitur à Deo effectiuè limitante quamlibet rem creatam intra suam speciem. Quæ perfectio cùm possit intra eandem speciem in infinitum crescere, nequit tota simul produci, alioquin necessariò foret infinita, vt ex supra dictis constat.

SECTIO VII.

An de facto omnes Angeli differant specie?

161. HVIVS controuersiæ, neutra pars potest certò definiri; vnde illam dubiam relinquunt *August. in Enchir. c. 58.* vbi fatetur se id ignorare, & contra *Priscilia. c. 11.* Item *Damascen. lib. 2. de fide c. 3.* quibus consentit *Vasq. disp. 181. c. 3.* sit tamen. Prima
162. 1. Sent. sent. affirmans *S. Thom. Ægidij, Argent. Capreo. Oplmi, Bannez.* vbi *suprà, Zumel 1. p. q. 50. ar. 4 q. 1.* licet probabile putet oppositum. Fundam. maior perfectio Vniuersi est multiplicatio specifica, quàm numerica; nam illa est per se, hæc per accidens; illa formalis, hæc materialis. Confirm. Totum hoc Vniuersum triplici constat ordine creaturarum, infimo generabilium & corruptibilium, medio incorruptibilium, supremo intellectualium. Infimus ob sui corruptibilitatem cum multiplicatione specificâ, multiplicatur etiam numericè. Medius ob incorruptibilitatem multiplicatur tantùm specificè; cæli enim & astra, quæ sunt huius ordinis, omnia differunt specie. Ergo à fortiori supremus ordo angelorũ ob sui incorruptibilitatem, totus differre debet

Tres ordines creaturarum in hoc vniuerso.

specificè. Nam ideò infimus cum multiplicatione specificâ multiplicatur etiam numericè, quia est corruptibilis, & nequit vnaquæque species diu in vno tantùm indiuiduo conseruari: ergo cùm supremus sit totus incorruptibilis, & quæuis species in vno tantùm indiuiduo perpetuò conseruari possit, non eget numericâ multiplicatione, quæ tantùm ordinatur ad conseruationem speciei. Secunda sent. 163.
Negant. negatiua est reliquorum, qui tamen diuisi sunt: Nam *Albertus, Bonau. cit. Mayro. q. 3. cum Becano de ang. c. 1. q. 4* censent, omnes angelos esse eiusdem speciei. Fundam. tum auth ritas Patrum id asserentium. *Athanas.* super illa, *Omnia mihi tradita sunt; circa med. & in quæst. ad Antioch. q. 8. Nyssen. lib. de creat. homi. c. 17. Basil. lib. 3. con. Eunom. Ansel. lib. 2. cur Deus homo, cap penult.* Tum quia (fundam. *Bonau.*) omnia possunt saluari per solam distinctionẽ numericam: nec vlla cogit ratio in oppositum. Cæteri verò putant, non omnes, sed aliquos tãtùm differre numero.

Quæ sent. probabilior est, ita vt quælibet species angelica sit multiplicata numero. Quam sent. duplici ratione probo, 1. *Scoti*, quam colligit ex *August. in Enchir. c. 29* ne sc. tot angelorum species sint irreparabiliter damnatæ; nam si Deus non permisit, vt tota species humana periret; à fortiori permittere non debuit, vt tot nobilissimæ angelorum species totaliter deperirent, sed in aliis indiuiduis non peccantibus saluarentur. Confirm. ideò in sublunaribus datur numerica multiplicatio vniuscuiuscunque speciei, ne tota species in vno tantùm indiuiduo existens deperdatur: cùm non minùs per peccatum pereat species angelica quoad esse supernaturale gratiæ, & gloriæ, quàm species materialis, quoad esse naturale per corruptionem amittendo esse naturale; nec minùs ad perfectionem Vniuersi conferat species angelica secundùm esse supernaturale & beatificum, quàm species materialis secundùm esse naturale. Secunda *Damasceni in element. c. 12.* vt saluetur perfecta amicitia, quæ inter cœlestes Spiritus esse debet. Amicitia enim, ex *Philos. 8. Eth. c. 7. & 11.* eò est perfectior, quò inter æquales versatur. nam superior magis desiderat amari, quàm amare. Vnde amicitiam Regis ad subditos, Patris ad filium, & vniuersaliter superioris ad inferiorem, amicitiam supereminentiæ seu excellentiæ appellat *Arist.* Vt igitur inter cælestes Spiritus perfecta amicitia exerceatur, quæ non nisi inter naturâ æquales exerceri potest debuerunt in quâlibet specie plures creari. Nec obstat, quòd amicitia in angelis potiùs spectanda sit ex mutuâ communicatione, & similitudine donorum supernat. nam supernaturalia non destruunt naturalia, sed ea supponunt & perficiunt. Ad fund. primæ; quidquid sit de maiore perfectione physicâ, certè maior est perfectio politica Vniuersi, quæ in nobilissimo regno, quale est cœleste, attendenda est, vt angeli non solùm multiplicentur specie, sed etiam numero in eâdem specie, idque ob rationes assignatas: Ad confirm. 1. nego, omnes cælos, & astra differre specie; vero simile enim est, multos cœlos, & astra eiusdem esse speciei. 2 nego conseq. nam in cœlis non militant rationes, quæ militant in angelis. Ad prob. nego conseq. nam in creaturis intellectualibus potest esse ratio numericæ multiplicationis. corruptibilitas quoad esse supernaturale beatificum, nec non perfecta societas, cum mutuâ redamatione fundata in æqualitate perfectâ naturæ. 164. 165. 166.

Sententia probabilior, Scoti ratio.

Secunda ratio Damasceni

Amicitia superiminentia quæ.

Ad argum. oppositæ sent.

Secundæ sent. quatenus affirmat, omnes angelos esse eiusdem speciei, obstat 1. tam physica, quàm politica perfectio Vniuersi, quæ huiusmodi varietatem specificam in angelis postulat. Obstat 2. tam 167.
diuersa

diuersa munia ac nomina, quæ angelis Scriptura & Patres assignant. Vniuersa quippe angelorum multitudo in tres diuiditur hierarchias; vnaquæque autem hierarchia in tres choros. Primus est Seraphim, Cherubim, Thronorum; Secundus Dominationum, Virtutum Potestatum; Tertius Principatuum, Archangelorum, Angelorum. Angelis demandata est cura priuatorum hominum, Archangelis publicorum, vt Principum, Regum, Pontificum, necnon Vrbium, ac Regionum; Principatibus potestas instruendi, & illuminandi Angelos, & Archangelos in his, quæ ad priuatam & publicam hominis salutem spectant. Potestatibus concessa est facultas ordinandi ea quæ ab infimâ, sibi subiectâ hierarchiâ, exequenda sunt; nec non potestas frænandi dæmones: Virtutibus destinata est cura præsidendi iis, quæ supra naturæ cursum peraguntur. dominationibus data est potestas dominandi omnibus sibi subiectis, & altiori quadam ratione præsidendi iis, quæ ad vniuersalem Dei prouidentiam spectant. Reliquis verò tribus primæ hierarchiæ chori proprium est, diuinæ Maiestati assistere, in eiusque laudibus perpetuò occupari, & per varios actus internæ mentis Deo adhærere. Vnde primi ab excessu amoris, dicti sunt Seraphim; Secundi ab excessu scientiæ, Cherubini; Tertij ab excessu interioris puritatis, & affectuum sedatione, Throni; quasi sedes diuinæ Maiestatis. lege *Dionys. de cœlesti hierarch. & Gregor. homil. 34. in Euang.* Porrò diuersa munia, & dignitates diuersas supponunt in angelis virtutes & facultates, atque adeò naturas: quia licet possit Deus diuersa officia committere eiusdem naturæ angelis, præbendo illis cum diuersis officiis diuersas facultates supernat. vt præstat in hominibus; tamen quia res disponit, quoad fieri potest, connaturaliùs; connaturalius autem est, vt non modò angeli quibus diuersa commissa sunt officia, ad ea disponantur per dona supernat. sed etiam per virtutes & facultates naturales; sic enim Deus dona supernat. in angelis dispensat, iuxta perfectiores facultates naturales, dicendum est, eos, quibus tam diuersa commissa sunt munia, non solùm in supernaturalibus sed etiam in naturalibus differre. Ad 1. fund. Resp. Patres explicandos esse de vnitate speciei subalternæ, non speciali simæ. Ad 2. satis esse rationē congruentiæ à nobis assignatam.

Partitio graduum & munerum in Angelorum Repub.

Diuersitas muniorum & dignitatum diuersas supponunt in Angelis virtutes atque adeò naturas.

168\. *Patres citati quomodo accipiendi.*

169\. Quoad numerum Angelorum *Arist. 12. met. tex. 48.* & vt etiam illi tribuit *S. Tho. 1. p. q. 50. ar. 3. & 2. con. gen. c. 92.* non plures posuit, quàm sint cœlorum orbes, ad quos mouendos angeli ex *Arist.* sent. ordinantur. Verùm plures intelligentias, quàm cœlorum motrices, *Arist.* concessisse colligitur ex *cœli, tex. 100.* vbi extra omnes cœlos ponit quasdam naturas inalterabiles, & impassibiles, optimam & per se sufficientissimam habentes vitam, æuo fruentes æterno. Quæ conditiones non possunt nisi angelis conuenire, vt *S. Tho. ibid. lect. 21* testatur; vbi contra *Alex.* qui has conditiones explicat de cœlis, docet, *Arist.* per naturas optimam & sufficientissimam habentes vitam, intelligere substantias separatas. Nam etiamsi cœli ponerentur animati, optimam tamen, & sufficientissimam vitam habere non possunt, vt per se patet.

Variæ sent. de numero Angel.

170\. Alij, Angelos quoad numerum non excedere homines, probant: Tot sunt homines prædestinati, quot sunt angeli reprobi, ad quorum sedes restaurandas fuerunt homines electi vt testatur *August. 22. de ciuit. Dei c. 1. & in Enchir. c. 61.* Sed homines prædestinati in duplâ tantùm proportione superantur ab angelis beatis: nam angeli beati duplò tantùm plures sunt angelis malis; tertia enim pars cecidit, *Apoc. 12.* Sed homines reprobi plus quàm in decuplâ proportione excedunt homines prædestinatos: ergo homines sunt plures quam angeli. Alij contrà, Angelos excedere hominum numerum, colligunt: quia quilibet homo habet suum custodem: sed custodes hominum sunt ex infimo ordine: ergo ad minimum tot simul erunt angeli infimi ordinis, quot sunt homines eodem tempore simul existentes, vt vnusquisque suum custodem habere possit. Non decet autem, vt semper idem angelus, qui fuit custos vnius hominis successiuè fiat custos alterius; sed alij & alij ex eodem infimo ordine subinde subrogentur. Cùm ergo præter infimum ordinem remaneant octo alij, probabilius que fit, quò angeli sunt superiores ordine, eò etiam esse numero plures, sequitur longè plures esse angelos, quàm homines. S. Thomas *cit. locis 1. p. & 2. con. gen.* & alibi, censet angelos in multitudine excedere omnes materiales substantias. Nam quò rerum naturæ sunt perfectiores, eò in magnitudine, vel multitudine, excedunt imperfectiores, vt constat de corporibus cælestibus; quæ quia perfectiora sunt sublunaribus, longo interuallo quoad magnitudinem superant sublunaria. Cùm igitur angeli sint omnium perfectissimi excedere debent in multitudine omnes materiales substantias. Intellige S. Tho. de excessu omnium materialium substantiarum, non quoad numerum, sed quoad species tantùm vt illum interpretantur *Caiet. Ferrar. Bannez.* 171.

172\.

Sed hæc tantùm sunt incertæ coniecturæ; cùm tota res pendeat à liberâ voluntate Dei, quæ nobis non innotescit, nisi per reuelationem: nec nisi quòd Angeli sint in maximo numero, ex Danielis 7. *Millia millium ministrabant ei, & decies millia centena millia assistebant ei.* In quem locum Hieron. *Non quo iste ministrorum Dei numerus definitus sit sed quo maiorem multitudinem humanus sermo explicare nequiuerit.* Et Apocal. 5. *Et vidi & audiui vocem Angelorum multorum in circuitu throni & animalium & seniorum, & erat numerus eorum millia millium.* Vbi Ansel. *Numerum finitum posuit, quia Deo finitus est numerus eorum. licet nobis infinitus.* Et Matth. 26. *An putas non possum rogare Patrem meum, & exhibebit mihi modo plus quàm duodecim legiones angelorum*, constat autem vna legio 6000. Cæterùm an sint hominibus pauciores, an æquales, an verò plures, siue etiam omnes materiales substantias excedant, nobis constare non potest. 173. *Quanta sit Angelorum multitudo coniectura.* *Legio 6000. constat.*

DISPVTATIO IV.

De assumptione corporum.

QVæritur: An Angeli assumant corpora, & ex quâ materia, & qua virtute, & per quam vnionem illis vniantur. Quoad 1. opinio fuit *Vldarici* referente *Catthus. in 2. dist. 8. q. 1.* numquam Angelos apparuisse in corporibus assumptis, sed omnia, quæ de apparitione Scriptura narrat, contigisse per imaginationem & sensus delusionem. Fundam. Canon *Episcop. 26. q. 5.* sumptus ex Concilio *Ancyr.* prouinciali approbato in 4. Synodo generali, 2. *can.* in quo definitur, ea quæ contingunt lamiis, non realiter & in corpore, sed imaginariè & per spectrum in somnis contingere, ergo à pari, cùm dicuntur angeli variis personis apparuisse. 1. *Angelos assumere corpora negat.* *Fundam.*

Opposita tamen sent. nempe Angelos realiter, & per assumpta corpora visibiles se hominibus exhibuisse, omninò certa est, & communis inter Scholast. *in 2. dist. 8.* Nam *Tobiæ 5.* &c. legitur Raphael 2. *Sent. affirmans certa.*

per

per multas hebdomadas comitatus fuisse Tobiam, qui non ab ipso tantum, sed ab omnibus aliis etiam videbatur: quæ autem solâ imaginatione, & sensuum delusione fiunt, non ab omnibus, vt 1.*p.q.*51. *ar.*2. notat *S.Tho.* communiter videntur. Confirm. hæc dici non potest de Christo, cui *Matth.*4. apparuisse dicitur diabolus, eumque in pinnaculum templi, ac in excelsum montem assumpsisse. Non enim decuit, Christum à diabolo deludi, vt quòd solâ imaginatione generetur, Christus realiter fieri putaret: nam hæc omnia vt realiter gesta inter Christum & diabolum Scriptura narrat. Ad fund.

3 *Soluuntur argu.* nego conseq. Non enim concilium eo loco vniuersaliter docet, omnia quæ per huiusmodi apparitiones siue malorum, siue bonorum angelorum arte fiunt, fieri solâ imaginatione, sed quædam tantùm à quibusdam mulierculis ibi narrata, scilicet homines in bestias esse conuersos.

4. *Angeli corpora sibi ex aere addensato formant.* Quoad secundum, communis sent. est, huiusmodi corpora sibi angelos efformare ex aëre addensato & crasso, vi motricis virtutis redacto in figuram corporis humani, vel alterius animantis, in cuius corpore Angelus apparere vult, quod probant *Dur. in* 2. *dist.*8.*q.*1.*nu.*7. *Herue.q.*1 *ar.*2. ex eo, quòd experientiâ compertum est, non posse huiusmodi corpora gladio scindi, quia eùm aër sit fluxilis, scissos statim continuatur. Non oportet autem vt colores, qui in eo apparent, sint veri, sed tantùm apparentes, ex variâ luminis reflexione, vt in iride.

Colores in corporibus assumptis non necessariò veri.

5. Ex his difficultas, quam mouet August *in Enchir. c.*59. & insolutam relinquit, quâ ratione possit corpus, ab angelis assumptum, si ex aëre efformatur ad instar humani corporis contrectari, & tangi, cùm aër nec humanæ carnis mollitiem, nec ossis duritiem, tactui exprimere queat. Resp. has etiam qualitates posse corpus, ab angelo assumptum, tactui apparenter exprimere, vt patet in lotione pedum trium angel. ab Abraham factâ *Gen.* 19. & in luctâ Angeli cum Iacob *Gen.* 32. exprimit autem apparenter has qualitates, vel resistendo, & vi suâ motiuâ attemperando motum corporis tangentis, ne plus minúsve penetret de corpore assumpto, quàm sat fuerit ad mollitiem, vel duritiem humani corporis exprimendam: vel quod probabilius censeo, tantum miscendo, & combinando de reliquis elementis in corpore assumpto, quantum sat fuerit, ad huiusmodi qualitates exprimendas. quod prob. saltem humani corporis temperiem nequit angelus exprimere per solam motûs attemperationem, nisi in corpore assumpto admisceat qualitates, quæ humani corporis temperamentum possint apparenter referre. haud tamen dubito, quod notauit *Caiet.*2.2.*q.*95 *ar.*3. posse huiusmodi corpora ab iis, qui diligenter aduertunt, tactu ipso à veris corporibus internosci, vt constat de homine à *Caiet. ibid.* relato, qui cùm rem haberet cum dæmone succubo, fassus est, se illius carnem, vt glaciem sibi molestam expertum fuisse. quod etiam confirmant illa *Luca vlt. Palpate, & videte, quia Spiritus carnem, & ossa non habet, sicut me videtis habere.* quo argum. voluit Christus veritatem sui corporis probare: quia spiritus veram carnem, & ossa non habet, quæ sagaci tactu percipi possint. Porrò cùm Christus spiritum dixit, non purum spiritum, qui nullo modo obiectum tactûs esse potest, sed spiritum, in figurâ corporis apparentem; nam hic consueuit phantasma nominari, quod putabant Apostoli Christum esse, cùm illis rediuiuus apparuit.

6. Quoad tertium S.Thomas 1.*p.q.*51. *art.*2. *ad* 3. videtur, diuinam virtutem ad id requirere: communis tamen sent. docet, *sufficere naturalem angeli assumentis.* quia id non excedit naturalem vim motiuam angeli; nam aërem condensare illumque in figuram hominis, vel alterius perfecti animantis redigere, opus est solius virtutis motricis: sed angelus habet perfectam vim motricem super omnia elementa; ergò. Confirm. etiam dæmones corpora assumunt ad malum finem, vt ex historiis constat: nequit autem Deus extraordinario concursu ad opus malum concurrere, quia nequit esse causa particularis, ac principalis operis mali. S.Thomas explicandus est de virtute diuinâ, ordinante & dirigente; nam semper hanc corporum efformationem, à S. Angelis factam, Deus ordinat ad effectum supernaturalem, vt ex apparitionibus constat.

Ad assumend. corpora sufficit virtus innata angelis. 7.

Quoad quartum, omisso errore tum eorum, qui dicebant, angelos assumere corpora per vnionem hypost. vt indicat *Tertull.lib.de carne Christi circa init.* tum eorum, qui dicebant, angelos vniri corporibus substantialiter; vtrumque enim implicat, vt constat ex *disp.*2.*sect.*2. tum ex *to* 6.*disp* 14.*sect.vlt.* controuersia superest, an saltem necessaria sit aliqua vnio accidentalis angeli assumentis cum corpore assumpto. affirmat *Vasq. disp.*188. *c.*7. quia non potest explicari, quo pacto angelus sit in corpore assumpto, nisi per vnionem ipsius eum corpore; non enim sufficit coniunctio per solam loci propinquitatem; nam hæc dicit respectum distantiæ à punctis fixis, per ordinem ad quæ constituitur locus; angelus autem, prout corpori vnitur, non habet respectum distantiæ à punctis fixis, tum quia nulla res spiritualis secundùm se habet respectum ad puncta fixa, eùm hoc sit proprium corporis quanti, tum quia manente eodem corpore, semper angelus retinet eundem modum coniunctionis cum illo, estò varietur distantia corporis à loco; ergo non vnitur illi, vt existenti in loco, sed vt præscindenti à loco. Confirm. corpus Christi vnitur accidentibus Eucharist. vnione physicâ, non solâ loci propinquitate; igitur & angelus corpori assumpto. Negant *Gabriel.in* 2.*disp.*8.*q.*1.*ar.*2: *Suar.lib.*4.*de angel.c.* 36.& alij, quibus magis assentior. quia sufficit sola præsentia localis per intimam propinquitatem angeli cum corpore assumpto. nam hæc sufficit ad munia, quæ angelus exercet; quæ sunt mouere corpus localiter; continere ne diffluat; per illud verba proferre: at hæc omnia sunt effectus potentiæ motricis, ad quos exercendos sufficit præsentia localis, vt constat in nobis, qui, vt corpus à nobis distinctum moueamus, aut sistamus, ne diffluat, vel ruat, sufficit præsentia localis: mouetur enim, vel sistitur corpus per impetum in eo impressum: profert in corpore assumpto angelus verba, mouendo corpus, & aërem circumstantem. Ad fund. *Vasquez*, nego antec. eiusque prob. nam res spirituales non dicunt respectum distantiæ, vel propinquitatis, aut inter se, aut ad corpora, vt *infra*. Nec propinquitas angeli ad corpus assumptum, pendet ex propinquitate ad alia corpora, quare potest variari hæc, non variatâ illâ.

8.

Fundam. Vasq.

9. *Ad assumptionem corporum ab angelis factam, non requiritur vnio eorum cum corporibus assumptis.*

10. *Soluuntur argu.*

11. Ad confirm. nego conseq. Quia corpus Christi ex vi conuersionis sacræ, succedit accidentibus Euchar. in munus substantiæ panis & vini; quæ non erat sub accidentibus propriis per solam præsentiam localem, sed per vnionem physicam; igitur & corpus Christi succedens in munus illius.

12. *Sola præsentia angeli ad assumptionem corporum non sufficit.* Addendum est, solam angeli præsentiam cum corpore assumpto, non sat esse, vt dici queat corpus assumere; hanc .n. habet ad cœlum, quod mouet, ad energumenos, quos torquet; quos tamen non dicitur assumere; sc. corpus assumere est ad se ipsum sumere, hoc est ad propriam assumentis, non assumpti, perfectionem, operationémve manifestandam,

85. cùm tamen ens de omnibus prædicetur. Ad prio-
Ad 1. conf. rem confirm. nego antec. nam esto talis albedo non esset limitata subiectiuè, esset tamen limitata
Ad 2. effectiuè. Ad poster. concedo, talem naturam sic abstractam non fore nisi vnam: sed talis vnitas esset tantùm ex suppositione, quòd illa eo modo poneretur à parte rei, sicut esset in intellectu, abstracta ab omnibus inferioribus. Quæ hypothesis implicat, cùm implicet produci naturam ab omni differentiâ præcisam: nam omnis productio terminari debet ad aliquod ens particulare. Nego autem, hoc modo se habere *esse* creatum non receptum subiectiuè in essentiâ creatâ. Quia licet illud non sit receptum in essentiâ, est tamen limitatum & indiuiduatum per se ipsum, & per ordinem ad aliquam
86. operationem. Ad 3. neg. minor. quoad 1. partem:
Ad 3. Ad prob. nego, homini independenter à causâ efficiente actu conuenire verum *esse* hominis, sed tantùm in potentiâ, quatenus potest illud virtute Dei habere, seu quatenus illi tale *esse* non repugnat à Deo efficienter recipere. Propositio autem illa: *Homo est animal rationale*: est vera: non quia independenter à Deo aliquid reale, quod actu insit, de illo prædicetur; sed quia si homo produceretur, talem deberet habere naturam. Vnde est vera hypotheticè & in sensu conditionato: quanquam illam absolutè pronuntiamus, sicut & concipimus, propter essentialem connexionem prædicati cum subiecto.

87. At instat *Capreolus*; Si talis propositio esset tan-
Instat. tùm vera in sensu hypothetico & conditionato, etiam hæc ab æterno fuisset vera, *Homo est*: nam etiam ex suppositione, quòd homo existeret, esset.
Resp. Sed contrà; tum quia verbum *Est*, quando est de secundo adiacente, supponit tantùm pro actuali existere; non autem quando est de tertio. Tum quia est de 2. adiacente non prædicat aliquid essentialiter connexum cum naturâ hominis, in quouis statu
88. consideratâ. Sed instat *Albertin.* Saltem ab æterno
Instat. fuisset vera hæc: *Homo est subsistens*: nam ex suppositione, quòd homo existit, necessariò subsistit: & cùm non sit de 2. sed de tertio adiacente, non limitatur ad significandum exercitium tantùm actualis
Resp. subsistentiæ. Resp. æquiuocatio est in termino, *sub-*
Cur subsistens variè accipiatur. *sistens*: nam interdum sumitur pro ipso exercitio subsistendi, sicut terminus *existens*. Et in hoc sensu neque de 3. adiacente prædicari potuit de homine ab æterno; sicut nec terminus *existens*. Nam quando verbum *est* copulat prædicatum accidentale cum subiecto, neque de 3. adiacente potest de illo semper prædicari. Interdum verò accipitur tantùm pro solâ capacitate ad subsistendum, seu pro ipso subsistere in actu 1. Et in hoc sensu semper vera fuit hæc: *Homo est subsistens*, siue *Homo est ens per se existens*. Idem .n. significat, ac *Homo est substantia*, quæ non minùs quàm hæc, *Homo est rationalis*, fuit semper vera.

89. Ad confirm. neg. consequ. Nam prima propositio
Ad conf. fuit vera ab æterno in sensu tantùm conditionato; 2. est vera in tempore in sensu absoluto. Pro quo
Verbum EST non semper prædicat aliquid actu inhærens subiecto. nota, verbum *est* non semper prædicare aliquid actu inhærens subiecto, sed interdum prædicare id quod erit, vel quod esset, aut possibile est: vt in hâc propos. *Res est futura*, non prædicatur *esse* quod actu est, sed quod erit. Eodem modo in hâc aliâ, *Rosa est possibilis*, non prædicatur aliquod *esse* de rosâ, quod nunc est, sed quod possibile est. Pari modo hæc: *Homo est animal rationale*, fuit ab æterno vera, non propter *esse* quod de homine ab æterno prædicabatur, sed propter *esse*, quod ab æterno possibile fuit.

90. Ad 4. dist. maior: Quotiescunque duo sunt idem
Ad 4. realiter, impossibile est, vt oppositum vnius prædicetur de altero adæquatè accepto, concedo; inadæquatè accepto, nego. Sic de naturâ humanâ Petri adæquatè acceptâ non potest prædicari negatio singularitatis; de quâ tamen inadæquatè acceptâ prædicatur, non obstante, quòd hæcceitas etiam per aduers. re ipsa non distinguatur à naturâ humanâ Petri. Ratio: prædicatiò sequitur modum conci- *Prædicatiò sequitur modum concipiendi.*
piendi; & quia potest intellectus abstrahere vnum ab alio, quod à parte rei distinctum non est, potest de illo vt sic abstracto & concepto oppositum eius affirmare, quod ei à parte rei conuenit. Neque hoc modo sequitur, de eâdem re contradictoria prædicari; quia non prædicantur de re eodem modo acceptâ, quod ad contradictionē necessariò requiritur.

Principium autem illud in confirm. assumptum 91.
solùm probat, existentiam non esse de conceptu quidditatiuo essentiæ creatæ, quod vltrò concedo; non probat, quòd ab illâ re ipsâ distinguatur. Multa enim sunt, quæ ad quidditatem rei non spectant, re tamen ipsâ ab essentiâ ipsius non distinguuntur, vt sunt omnia accidentia metaphysica, sub quorum opposito essentia rei concipi potest: vt essentia naturæ humanæ concipi potest cum opposito hæcceitatis, quæ tamen à naturâ in hoc, vel in illo indiuiduo existente non distinguitur. Ad 5 neg. minor. 92.
& vtraque prob. nunquam enim essentia creata se- *Ad 5.*
paratur ab exist. siue res producatur, siue corrumpatur: sed res tota producitur quoad essentiam & exist. & tota corrumpitur quoad essentiam, & exist. Solùm autem dicitur res quoad essentiam, vel ab æterno fuisse, vel semper manere, non in se realiter & actu extra Deum, sed conceptibiliter & in potentiâ, quâ intellectus potest illam per modum entis realis concipere; & non repugnat illi *esse*. Cur 93.
homini non repugnet existere, repugnet chimæræ, *Essentiæ & chimæræ discrimen.*
non est, quia homo ante existentiam habet aliquod *esse* reale actuale quidditatiuum extra Deum, quod non habet chimæra; cùm ante exist. tam homo, quàm chimæra sit simpliciter non ens; cùm vtrumque ante exist. sit pura negatio: sed quia homo importat talem connexionem prædicatorum, quorum vnum in suâ ratione formali non destruit alterum: chimæra contrà, talem importat connexionem prædicatorum, quorum vnum in suâ ratione formali destruit alterum. Et quia talis connexio prædicatorum præsupponitur ad omnipotentiam Dei, non per modum entis realis extra Deum, sed potentiâ logicâ & obiectiuâ eo modo quo supponuntur negationes cum suis terminis negatis; ideò ante omnipotentiam Dei per modum obiecti præcedit possibilitas vnius, & impossibilitas alterius. Quare tam homo, quàm chimæra fuerunt ab æterno in se ipsis nihil & puræ negationes, adhuc tamen ab æterno homo differebat à chimærâ ratione termini negati: quia homo ab æterno erat negatio termini non inuoluentis repugnantiam prædicatorum inter se: chimæra erat negatio termini inuoluentis repugnantiam prædicatorum inter se. Ex his patet ad 94.
confirm. negatio repugnantiæ quæ ab æterno con- *Ad conf.*
ueniebat homini, & non conueniebat chimæræ, non affirmabat aliquid, quod actu inesset homini, sed quod poterat inesse. Nam illa duplex negatio non cadebat in negationem hominis, quæ ab æterno erat, sed in terminum negatum, qui ab æterno possibilis erat. Hæc solutio colligitur ex *Scoto in 1. dist.* 36. §. *Per idem*. Ad 6. neg. sequel. nam adhuc crea- 95.
tura differt à Deo, non solùm per compositionem *Ad 6.*
accidentalem ex subiecto & accidente, sed etiam per substantialem ex naturâ & supposito; imò per ipsam ex essentiâ & exist. quæ licet non sit physica & realis, est tamen metaphysica & rationis in creaturâ, quæ non est in Deo, cuius *esse* est de quidditate

tate Dei; cùm non modo nequeat concipi sub opposito existentiæ, verùm etiam necessario concipi
96. *Pronomen SVVM in Deo quid importet.* debet cum actuali existentiâ. Quo fit, vt hæc propositio non sit simpliciter concedenda: *Creatura est suum esse* vt de Deo conceditur: tum quia importat prædicationem essentialem, creatura autem accidentaliter existit: tum quia pronomen *Suum* in Deo non solùm importat possessionem formalem, sed etiam excludit effectiuam ab alio participatam; quod de creaturâ, quæ *suum esse* à Deo per participationem effectiuè possidet, dici non potest. Ad 7.
97. *Ad 7.* neg. conseq. quia existentia est ratio, quâ res primò fit ens in actu extra causas: Implicat autem, rem primò fieri ens in actu extra causas per aliquid à se distinctum. Subsistentia verò est, quâ res in actu posita, & extra causas existens, fit alteri incommunicabilis. Non repugnat autem rem iam existentem vlteriùs fieri alteri incommunicabilem per aliquid à se distinctum. Ad 8. nego conseq. essen-
98. *Ad 8.* tiæ .n. ab æterno fuerunt obiecta diuinæ cognitionis, non propter aliquod *esse* reale, quod in se ipsis extra Deum habebant, sed propter *esse* reale, intelligibile & intentionale, quod in Deo ab æterno habuerunt. Nam Deus, vt docet *S.Tho. 1.p.q.14.ar.5. & 1.con.gen.c.53.* per suam increatam essentiam est species intelligibilis, & intentionalis similitudo omnium rerum: proinde vt eas intelligat, secundùm proprium *esse* ipsarum, non requirit in ipsis aliquod *esse* extra se; cùm illas in se ipso in *esse* intelligibili, quod ad res intelligendas tantùm requiritur, perfectissi nè contineat. Hic disputandum esset de sub-
99. stantiali compositione naturæ & suppositi angelici: at hæc difficultas propriam sedem habet in mysterio Incarnationis.

SECTIO V.

An Angeli sint naturâ suâ incorruptibiles?

100. INcorruptibile dicitur dupliciter, 1. vt opponitur *corruptibili* propriè sumpto; quod teste Arist. *de gener. c.3. est transmutatio de ente in actu, in ens in potentiâ.* Quidquid autem est hoc modo *corruptibile*, necessariò componitur ex materiâ, quæ transmutatur, & formâ, in cuius priuationem transmutatur. 2. vt opponitur *annihilabilitati*, quod est destruibile per substractionem influxus creatiui. Omnes con-
101. *Doctores in quo conueniunt.* ueniunt, Angelos naturâ suâ esse incorruptibiles primo modo; cùm non constent ex materiâ, ex quâ transmutentur, & formâ, in cuius priuationem transeant; sed sint simplices substantiæ per se subsistentes: Vt enim aliquid sit hoc modo corruptibile, debet posse in se ipso recipere aliquid, quod sit destructiuum sui esse; ex ipsa defin. *corruptibilis* à
102. Philos. assignatâ. At vt posset angelus in seipso re- *Esse & non esse.* cipere aliquid destructiuum sui esse, deberet in eo distingui receptiuum à destruibili: siquidem implicat, receptiuum recipiendo formaliter destrui: aliàs esset, quâ recipiendo deberet ipsum receptibile causare: non esset, quâ destrueretur. Implicat igitur, vt dum receptiuum causat, receptibile destruatur; quia implicat, vt dum effectus causatur, causa destruatur. Sed nequit in angelo receptiuum distingui à destruibili; cùm sit simplex substantia carens partibus tam essentialibus, quàm integralibus physicis. Ergo Angelus est hoc modo incorruptibilis, tam intrinsecè per negationem potentiæ intrinsecæ ad corruptionem, quàm extrinsecè per potentiam
103. *Punctus controuersia.* extrinsec. agentis. 3. Punctus controu. an sicut Angeli sunt ab intrinseco incorruptibiles, per negationem intrinsecæ potentiæ ad corruptionem, sint etiam ab intrinseco inannihilabiles, per negationem intrinsecæ potentiæ ad annihilationem.

Prima sent. *Vasq. 1.p. disp 182 c.2.* negantis, Ange- 104. *Sent. 1. Vasq.*
los esse ab intrinseco inannihilabiles, sed potiùs esse ab intrinseco annihilabiles per realem potentiam annihilabilitatis in ipsis existentem. Probat 1. auth. *Scholast. Alens. 1.p.q.4 me.3. Bonau. in 1 dist.8. ar.2 q.2. Rich. ar.2.q.2. Scoti q.5. §. Ad quæst. & in 4. dist.49.q.6. §. Hic duo sunt, Gabr. in 2. dist 2 q.1. ar 2. concl. 6.* Secundò ex Patribus præsertim *Sophronio*, cuius epist. recitata fuit in *6. Synodo act. 11.* & approbata *act.13.* vbi docet, angelos & animos non esse *naturâ suâ*, sed *gratiâ immortales*. Idem docet *Hieron. in c.1. epist. ad Titum multò post init.* vbi ait, Angelos *gratiâ esse immortales*, solumque Deum suapte naturâ esse immortalem. 3. Omnes res, antequam *Ratio* sint, habent natiuam potentiam realem, non physicam, sed logicam, seu non repugnantiam ad esse, ratione cuius subdi possunt potentiæ facientis. Ergo omnes res, quando sunt, habent natiuam potentiam realem, non physicam & subiectiuam, sed logicam, per non repugnantiam ad non esse, ratione cuius subdi possunt potentiæ destruentis. Confirmat 1. 105.
Aureolus in 1. dist.8. p.2. ar.4. Si angelus non esset an- *Conf. 1.* nihilabilis ex se; igitur esset inannihilabilis ex se; ergo non posset annihilari à Deo, quia quod est inannihilabile ex se, per nullam potentiam annihilari potest. Sicut quia angelus est incorruptibilis ex se, per nullam potentiam corrumpi potest. 2. An- 2.
geli conseruantur à Deo, non quia non sunt defectibiles ex se, quia quod non est defectibile ex se, non eget extrinseco conseruante: ergo quia sunt defectibiles ex se; ergo annihilabiles ex se. 3. seque- 3.
retur, Angelos esse entia necessaria; nam quod ex se est inannihilabile, ex se includit necessitatem ad essendum. 4 Cuilibet potentiæ actiuæ respondet 4.
passiua: Deus habet potentiam actiuam annihilandi Angelos: Igitur Angeli passiuâ annihilabilitatis.

Secunda affirmat, Angelos esse ab intrinseco in- 106.
annihilabiles; esse tamen annihilabiles ab extrinse- *2. Sent. affir. verior.*
câ potentiâ Dei: *S.Tho. 1.p.q 9.ar.2. & q 50.ar.5. & 2.con.gen.c.55. Caiet. & Ferrar. cit. Dur. in 1. dist.8. p.1.q.3. Capr. q.3. Banne z 1.p.q 9.cit. Zumel q.50.cit. ar.5 q 1. Valent. q.1.p 4 §. Porro Suarez lib.1. de Angelis c.9.* Hæc sent. probabilior est, etsi sit de puro modo loquendi disceptatio. Nam vtriusque sent. auctores conueniunt, neque in angelis, neque in re vllâ creatâ esse positiuam potentiam ad sui non esse, sed solam non repugnantiam, vt possit esse terminus diuinæ potentiæ annihilantis: sicut nec in rebus, antequam sint, est passiua potentia ad esse, sed sola non repugnantia, vt possit esse terminus diuinæ potentiæ creantis. An propter hanc non repugnantiam dici debeant angeli, & res cunctæ creatæ ab intrinseco, & non tantùm ab extrinseca potentia Dei, annihilabiles? Mihi arridet modus lo- 107.
quendi Thomist. tum quia illum vsurpant Patres, *Arridet modus loquendi Thomist.*
appellantes angelos, & animos nostros *immortales*, ab *interitu liberos*, *naturâ suâ immutabiles*: tum quia nec cœlum dicitur simpliciter corruptibile, propriè *Inductio.*
sumpto nomine corruptionis, per solam non repugnantiam, quam habet, vt ab eo propria forma separari possit: nec terra dicitur sursum, & ignis deorsum mobilis, propter solam non repugnantiam, quam vtraque habent ad contrarios motus, vt subiecta Deo: & vniuersaliter nulla res denominatur simpliciter potens per solam non repugnantiam, quam habet, vt subiecta Deo. Quia denominatio *Ratio* potentis, est denominatio à formâ naturali, positiuè inclinante ad terminum, ad quem res dicitur potens,

potens, sed neque in angelis, neque in re vllâ, est naturalis potentia positiuè inclinans ad non esse: ergo nulla res dici potest simpliciter, & naturâ suâ annihilabilis, sed tãtùm ab extrinsecâ potentiâ Dei.

108. Dices, Tunc poterit res denominari simpliciter potens ab intrinsecâ non repugnantiâ, quando cum hâc nulla supponitur natiua potentia positiuè inclinans ad oppositum: nam quando subiectum habet duas formas oppositas, semper denominatur à potiore. Atqui in cœlo cum non repugnantiâ ad priuationem propriæ formæ, est natiua potentia positiuè inclinans ad propriam formam: in terra, & igne cum non repugnantiâ ad motum violentum, est natiua potentia positiuè inclinans ad oppositum motum sibi connaturalem. Contrà verò in angelis, & in quâuis re creata, cum non repugnantiâ ad non esse, nulla supponitur natiua potentia positiuè inclinans ad esse; quia hæc non repugnantia fundatur in essentiâ creaturæ, in quâ non potest esse potentia positiuè inclinans ad esse, quia essentia, vt abstrahit ab existentiâ, non est aliqua entitas positiua, in quâ fundari possit positiua inclinatio ad esse. Resp. 1. neg. maior. quia cùm non

109. *Resp. 1. pura negatio non est potentia.* repugnantia sit pura negatio, siue cum eâ sit coniuncta positiua potentia ad oppositum, siue non, nunquam poterit denominare subiectum simpliciter potens: quia hæc denominatio essentialiter postulat poten iam positiuè inclinantem. 2. neg. minor quoad 2. partem; quælibet enim res eo ipso quod est, naturali appetitu inclinat ad suum esse, non per distinctam potentiam; cùm nulla potentia positiua distingui queat ab ipso esse rei, in quo omnis realis ratio imbibitur, sed per se ipsam, eo modo, quo quæuis ratio realis dicitur inclinare ad se ipsam, non tantùm negatiuè, quatenus non inclinat ad non esse, sed etiam positiuè, quatenus se ipsâ naturali pondere propendet ad suum esse. Ad prob.

Resp. 2. innata potentia ad essendum denominat simpliciter incorruptibile.

110. dico, non repugnantiam, quam quæuis res creata, vt subiecta Deo habet ad non esse, non fundari in essentiâ creaturæ, vt abstractâ ab existentiâ, sed potius vt contractâ ad existentiam: quia talis non repugnantia est ad admittendum esse, quod habet: igitur debet includere esse, vt possit dicere non repugnantiam ad illud amittendum. Materia enim non dicitur habere potentiam ad amittendam formam, quatenus distincta est à formâ, sed vt includens formam: cùm nemo dicatur habere potentiam ad amittendum quod non habet, sed quod habet. Cæterùm hæc non repugnantia, quam quæuis res creata vt subiecta Deo habet ad non essendum, non repugnat positiuæ inclinationi, quam ex se naturaliter habet ad essendum: nam illam habet, vt obedientialiter subiecta Deo; hanc verò in ordine ad naturalem constitutionem: illa est pura non repugnantia; hæc positiua inclinatio. Neq; implicat, quòd rei non repugnet aliquid, vt obedientialiter subiectæ Deo quod eidẽ repugnat secundùm naturalem constitutionem: vt constat de terra, cui vt obedientialiter subiectæ Deo nõ repugnat motus sursũ, cui tamen repugnat secũdùm naturalẽ constitutionem.

111. *Ad 1. argu.* Ad 1. primæ, Resp. citatos Scholast. solùm docere, omnes res creatas esse mutabiles: an autem ex se, vel ab extrinseco principio, non explicant. si quis autem id explicet, interpretandus erit iuxta nostra

112. *Ad 2. Explicantur Patres.* principia. Ad 2. cùm Patres dicunt, angelos & animos, non naturâ, sed gratiâ esse immortales, non sumunt *immortale* pro naturâ negante intrinsecũ principium mortalitatis, sed etiam pro naturâ negante extrinsecam causam conseruantem. Quo modo *solus Deus immortalitatem habet*, 1. *ad Timoth*. 6. Vnde gratia hîc non sumitur pro dono addito naturæ, sed pro voluntate Dei, liberè creante & conseruante naturã, quam largitus est angelis, nullis præcedentibus eorum meritis, aut positiuâ exigentiâ, cùm ad creationem nulla supponatur exigentia rei creandæ.

Ad rationem, nego anteced. & retorqueo argum. 113. *Ad rationem retorsio argum.*
sicut antequam res sint, nullam habent realem potentiam ad essendum, cùm ante existentiam nulla præcedat entitas creaturæ, sed sola potentia creatoris, cum non repugnantiâ tantùm ad essendum: ita quando res sunt, nullam retinent realem potentiam ad non essendum, sed solam non repugnantiam, à quâ nequeunt denominari simpliciter potentes ad non essendum: tum quia denominatio potentis requirit potentiam positiuam: tum quia res simpliciter denominatur à pefectione sibi cõnaturali; connaturalis autẽ est angelis potentia ad esse, cùm omnis entitas se ipsa positiuè inclinet ad esse. Ad 1. confir. 114. *Ad 1. conf.*
neg. vlt. conseq. Ad prob. concedo, quod est inannihilabile ex se, independẽter ab alio, non posse à Deo annihilari. Nego, quod est inannihilabile ex se, dependenter tamen ab alio, annihilari à Deo non posse. Ad paritatem nego conseq. Nam quod ex se est incorruptibile, caret partibus; quod corrumpitur, partes habere oportet. Quod verò ex se est inannihilabile, caret tantum naturali & positiuâ potentiâ annihilabilitatis: at simul habere potest obedient. annihilabilitatis. sicut non implicat, terram carere naturali potentiâ ad motum sursum, & simul habere obedient. potentiam ad illum. Ad 2. confirm. 115. *Ad 2. conf.*
Resp. Angelos conseruari à Deo, non quia sunt defectibiles ex se, sed ab extrinseco principio liberè conseruante. Nego, quod est indefectibile ex se, & defectibile ab extrinseco principio, non egere extrinseco conseruante. Leg. *Capreol. cit. fine.* Ad 3. 116. *Ad 3. conf.*
confirm. nego sequel. de ente simpliciter necessario. Nam habere necessitatem essendi simpliciter, est solius Dei: Concedo de ente necessario ex suppositione: hoc enim non repugnat enti creato, vt fusè *S. Thom. 2. con. gen c.* 30. Nam hoc nil aliud est, quàm creaturam recipere talem naturam à Deo, vt secundùm intrinseca principia spectata, petat semper esse, & nunquam deficere; quia nec habet naturale agens extrinsecum corrumpens, nec naturalem potentiam ad sui desitionem, sed potiùs naturalem inclinationem ad sui conseruationem. Instabis. Crea- 117. *Instas. Resp.*
tura ex se est nihil; igitur ex se non potest naturaliter inclinare ad esse. Resp. creatura considerata secundùm id, quod est à se independenter à Deo, est nihil; & vt sic neque inclinat ad esse, neque ad non esse positiuè, sed tantum negatiuè, quia illi vt sic neque repugnat esse, neque non esse, sed indifferens est ad vtrumque: at secundùm id, quod habet à Deo, est ens reale positiuè inclinans ad conseruationem sui, & ad esse, quod possidet; quia vt sic inuoluit productionem sui, & realitatem proprij esse dependenter à Deo. In quo *esse* essentialiter includitur inclinatio ad conseruationem & perpetuitatem sui, non minùs quàm in terrâ essentialiter includitur inclinatio ad motum deorsum. Nec sequitur, quòd si res essentialiter inclinat ad conseruationem sui, quod necessariò illa conseruetur. Sicut non sequitur, ex eo quòd terra essentialiter inclinet ad motum deorsum, quòd necessariò deorsum moueatur Nam actus 2. distinguitur à primo, & creaturæ essentialis non est. Ad 4. confirm. neg. vni- 118. *Ad 4. conf.*
uersaliter maiorem: est. n. illa tantùm vera de potentiâ eductiuâ, quæ versatur circa subiectum; non de creatiuâ, quæ nullum requirit subiectum, sed solam non repugnantiam termini creabilis.

SECTIO

SECTIO VI.

An Angeli possint solo numero multiplicari.

119. *Negant ni.* PRIMA sent. negat, etiam de potentiâ absolutâ Dei; *Herna. in 2. dist. 3. q. 1. ar. 2. Caiet. 1 p. q. 50. ar. 4 & fusius de ente & ess. c. 5 q 9. Soncin. 12. metaph. t. x. 49. Dominic. à Flandria in 5. met q. 9 ar. 8. & q. 29. ar. 4. Abul. in cap 23. exodi q. 62. & in cap. 21. numeri q. 19 & paradoxo 4 c 3. Grana. 1. p. contrau. 7. disp. 4. Nazarij in cit. q. 50. ar. 4 & alior.* & censetur sent. *S. Tho. 1. p. q. 50. ar. 4. & 3 p. q. 77. ar. 2. 2. con gen. c. 93 & de spirit. creaturis q vn. ar. 8 & de ente & ess. cap. 5* vbi hanc sent. tribuit *Auicen 11. & 4 dist 12 q. 1. ar. 1. qu. 3. ad 3.*

120. *Fund. S. Tho. potissimum.* Fundam. *S. Tho.* Principium numericæ multiplicationis est materia: in angelis non est materia; ergo. Maior est *Arist. 12. met. tex. 49 Quæcunque*, inquit, *sunt multa numero materiam habent. & 5. met. tex 12. Numero vnum sunt, quorum materia vna; specie vero quorum ratio vna.* *Ratio.* Prob. illud est principium numericæ multiplicationis, quod est ratio discriminandi vnum ab alio numero: sola materia est ratio discriminandi vnum ab alio numero: quam forma, cùm sit ipsa species rei, non est ratio discriminandi rem quam constituit, numericè, sed specificè: per id .n. forma discriminat rem quam constituit, ab aliâ, per quod ipsa constituitur in se, scilicet per rationem specificam, quæ distinguit specificè. Materia, cùm non sit species rei sed subiectum primum, incõmunicabile alteri, discriminat rem numero, & reddit incommunicabilem cuicunque alteri subiecto: quæ duo sunt de ratione indiuidui vt sic.

121. *Conf.* Confirm. In angelis non est, nisi sola forma; sunt .n. actus puri ab omni materialitate secreti. Ergo non est nisi differentia formalis; quia differentia sumitur ab entitate rei: ergo non nisi distinctio formalis: nam formale distinctiuum, & constitutiuum rei sunt idem: si non nisi formale constitutiuum, non nisi formale distinctiuum. At vbi non est, nisi sola distinctio essentialis, sola indiuidualis esse non poterit; cùm nequeat esse effectus formalis sine formâ.

122. *Prob. 2.* Prob. 2. Angelus quilibet continet totam perfectionem suæ speciei: nam aliàs non esset perfectus intra suam speciem: ergo nihil perfectionis suæ speciei illi deest: nam si aliqua perfectio intra ipsius speciem illi deesset, non contineret totam perfectionem suæ speciei, atque adeò non esset intra suam speciem perfectus. Ergo non potest in eâdem specie numero multiplicari: quia si posset, vnus non contineret indiuidualem perfectionem alterius.

123. *Prob. 3.* 3. In substantiis abstractis idem est *quo* sunt, & *quod* sunt. Igitur differentia indiuidualis trahit secum necessariò essentialem.

124. *Prob. 4.* 4. Inter omnes creaturas nulla magis accedit ad diuinam actualitatem, quàm angelus; ergo sicut Deus ob summam sui actualitatem, non potest nec specie multiplicari, nec numero: Ita licet quà à diuinâ actualitate recedit, multiplicari possit specie; quà tamen ad illam magis, quàm cœteræ creaturæ accedit, non poterit multiplicari numero.

125. *Prob. 5.* 5. Differentia numeralis est infimus gradus inter metaphysicos: ergo desumenda est ex infimâ parte physicâ, quæ est materia seu subiectum. Nam gradus metaphysici vel desumuntur ex partibus physicis, vel certè debent illis proportionari. Vnde semper quod nobilius est in vnâquaque re, appellamus formale; quod ignobilius, materiale. ergo in substantiâ, quæ est pura forma, nihil erit nisi formale.

6. Hæcceitas, quæ est in Gabriele, consequitur essentiam ipsius vt proprietas seu modus naturam, quàm limitat & determinat ad hoc singulare. ergo impossibile est, vt naturâ Gabrielis communicetur alteri indiuiduo, nisi sit cum hâc hæcceitate in alio indiuiduo; quod implicat. 126. *Prob. 6.*

SECVNDA sent. Angelos multiplicari non posse solo numero naturaliter, posse supernaturaliter. 127 *Ægidij quodl. 2. q. 7.* nec oppositum docet *in 2. dist. 3. p. 1. q 2. ar. 3.* vbi negat, eos multiplicari posse solo numero, *secundùm naturæ cursum, & secundùm hunc ordinem, quem videmus.* *Negat Ægidius naturaliter.*

128. *Fundam.* Quia cùm substantia Angelica sit forma abstracta & immaterialis, naturaliter postulat recipere totum esse suæ speciei, licet de potentiâ absolutâ possit non totum esse & perfectionem suæ speciei recipere, sed limitari ad certum gradum illius: nam quælibet res naturaliter produci postulat cum totâ perfectione, quam naturaliter poscit: tamen potest Deus de potentiâ absolutâ quamcumque rem intra suam speciem ad certum gradum perfectionis substantialis limitare: nequit autem res, neque de potentiâ absolutâ intra suam speciem multiplicari, si continet totum esse suæ speciei: quia tunc totum esse, in quod talis species multiplicari posset, supponitur iam communicatum vni indiuiduo. At dato, quòd Deus non communicaret totum esse specificum vni indiuiduo, posset alium gradum essendi eiusdem speciei aliis indiuiduis communicare.

129. *Affirmat communis Scholast.* TERTIA sent. simpliciter affirmat, posse angelos solo numero sub eâdem atomâ specie multiplicari: *Alens. 2 p q 20. me. 6. ar. 2. Alber. in sum. 2. pa. tract. 2. q. 8. Henri. quodlib. 2. q 8. & quodlib. 11. q. 1. Bonau. in 2. dist. 3. p. 1. ar. 2. q. 1. & dist 9. ar. vn. q. 1. Scoti q. 7. & quodlib. 2. §. Prima ratio. Richar. ar 5 q. 1 Dur. q. 3. Carthus. q. 3. Mayr. q. 2. Basso. q. 1. ar. 2. Rub. q. 4. Argent. q. 2. ar. 1. Marsil. q. 3. ar. 1. Capreo. q. 1. ar. 3. fine ad 10. in solut 4. Aureo. dist. 9 q. 3. ar. 4. Bacho. dist. 11. ar. 2. §. 4. Gabr. dist. 3 q. 1. ar. 2. concl. 2. Opim: dist. 2. q. 1. Palat. in 2. dist. 3. disp. 3. Ferrar. 2. con. gen. c. 93. §. Ad hoc dicend. Bann. 1 p. q 50. ar. 4 Zumel ibid. q. 2. Molin. Valen. q 1. pu. 3. Vasq. disp. 181. c. 3. Suar. lib. 1. de angel. cap. 15. Beca. de angel. c. 1. q. 4. Hurta. in suâ metaph. disp. 12 sect. 3 Steph. de Bubalis 1. p. q. 50. ar. 4 diffic. 2.*

130. *Opposita damnata censura.* Quæ sent. longè probabilior, cuius opposita damnata fuit à Stephano Episcopo Paris. cum totâ Academiâ, vt habetur *in fine lib. Mag. sent.* inter errores *de Angelo siue Intelligentiâ.* Vnde illam *excommunicatam, irrationabilem,* & *absurdam* appellat Rubio; *præsumptuosam* Bonauentura, nostram *sobriam* & *Catholicam*; Henricus *nulli fidelium dubiam*: Carthus. *dictis Sanctorum magis consonam.*

131. *Prima ratio Scoti. Nulla quidditas creata est essentialiter hæc.* Relictis aliorum rationibus, duas assigno. Prima est *Scoti in 2. dist. 3 qu. 7. § Qui dicunt*: Nulla quidditas creata est essentialiter hæc. ergo omnis quidditas creata multiplicabilis est numero. Nam ratio, cur species aliqua non esset numero multiplicabilis, esset, quia includeret singularitatem vt prædicatum essentiale: cùm teste *S. Tho. 1. p q. 13 ar. 9.* de ratione singularis sit, ita esse proprium vni, vt nulli alteri proprium fieri possit; est enim singularitas ratio ipsa formalis constitutiua vnius vt vnius, & discretiua cuiuscunque alterius: & implicat quod est essentialiter singulare, multiplicari: nec dicas, posse esse singulare per se, fieri non singulare diuinitùs. Nam quod est essentialiter tale, neque diuinitùs fieri potest non tale: quin simul res esset, & non esset. ergo hoc ipso, quod species aliqua per se singularis communicaretur alteri, non esset ampliùs eadem, quia amitteret prædicatum essentiale quo sublato tota essentia rei tolleretur. Antec. prob. 1. Nulla quidditas creata in *Prob. 1.*

suo conceptu essentiali inuoluit singularitatem. At quod est de essentiâ, neque per conceptum abstrahi potest. Maior prob. sine vllâ contradictione concipi potest quælibet species creata abstracta ab omni singularitate, atque adeò diuinitùs communicabilis multis: quia quod in suo conceptu non inuoluit contradictionem, potest diuinitùs fieri.

132. *Non valet effugium Caietani.* Neque huic argum. satisfacit *Caiet. cit. de ente*, concedendo posse speciem angelicam concipi abstractam à singularitate, imò & communicabilem multis obiectiuè, negando tamen id posse reipsâ fieri. Nam si hoc absque vllâ contradictione concipimus, absque vllâ etiam contradictione fieri poterit: Cùm obiectum diuinæ omnipotentiæ sit, quidquid contradictionem non inuoluit.

133. *Id. m prob. 2. à Scoto.* Prob. idem antec. 2. à *Scoto ibid.* Si species Angelica non esset communicabilis multis, necessariò esset infinitæ perfectionis: Consequens est falsum: tum quia implicat infinitum creatum: tum quia perfectio indiuidualis excedere non debet perfectionem specificam, quæ in angelis est finitæ perfectionis, cùm sit determinatæ quidditatis. Sequela facilè deducitur In sent. *Ægidij* docentis, ideò de facto nullam speciem angeli posse alteri indiuiduo communicari, quia de facto quælibet producta est cum totâ perfectione indiuiduali possibili; continens vnitim in vno indiuiduo omnes illas perfectiones indiuiduales, quas habere potuisset in infinitis indiuiduis possibilibus. At illæ essent infinitæ: ergo hæc etiam erit infinita. Ad hoc argum. respondere posset *Ægid.* 1. neg. minor. eo quòd indiuidua possibilia sub vnâ specie Angelica, non potuissent esse infinita categorematicè, sed tantùm syncategorematicè. 2. neg. conseq. nam omnes illas perfectiones infinitas indiuiduales continere posset angelus in vno indiuiduo, per perfectionem indiuidualem finitam altioris ordinis. Contra 1. est:

134. *Obiectio 1.*

2.

135. *Contra 1. resp.* nam quotiescunque virtus, aut perfectio aliqua est tota simul in actu, & æquiualet infinitis perfectionibus in potentiâ, necessariò est infinita categorematicè; cùm nihil habeat admixtum potentiæ, & tota sit in actu; nec finita esse potest, alioqui non æquiualeret perfectionibus syncategorematicè infinitis: nec dici potest, omnes illas infinitas indiuiduationes efficere vnam indiuiduationem finitam; sicut partes infinitæ quantitatis palmaris efficiunt vnam extensionem finitam palmarem. Nam singulæ indiuiduationes addunt determinatam perfectionem speciei; ac proinde infinitas adderent perfectiones. Partes verò continui & si singulæ determinatam adderent extensionem, semper tamen adderent minorem in infinitum; quod non esset in infinitis indiuiduis possibilibus. Contrà 2. responsum est: perfectio indiuidualis proportionari debet specificæ. cùm vna contrahat aliam, vt perfectio inferior superiorem intra eundem ordinem: ergo non potest vna esse altioris ordinis, quàm alia.

Nec infinita partes quantitatis palmaris huic r. f. ensioni officium.

136. *Ad 2. obiect. resp.*

Conf. Confirm. Perfectio indiuidualis re ipsâ non distinguitur à specificâ: sed specifica, quæ nunc est in Gabriele, ex. gr. cum totâ perfectione indiuiduali possibili, est eiusdem ordinis, ac fuisset, si producta non esset cum totâ perfectione indiuiduali possibili: cùm specifica perfectio, in ratione specificæ perfectionis, non varietur ex eo, quòd in vno, vel in pluribus indiuiduis producatur: sed tunc fuisset eiusdem ordinis cum quâlibet perfectione indiuiduali: ergo etiam nunc. Nam quotiescunque duo sunt vnum & idem re, implicat inter ea esse ordinis diuersitatem. ergo si indiuidualis perfectio est vnum & idem re cum specificâ perfectione Gabrielis, implicat; vt perfectio indiuidualis sit altioris ordinis, quàm specifica eiusdem. Cæterùm in sent. aliorum, qui docent, ideò speciem Angelicam non posse numero multiplicari. quia talis multiplicatio implicat etiam de potentiâ absolutâ, argumentum de infinitate perfectionis indiuidualis non videtur vigere; cùm talis sent. neget infinitas perfectiones indiuiduales sub eâdem specie possibiles; tantumque concedat vnam finitam. Adhuc tamen vrgeri potest: nam ideò per eos non est, nisi vnum indiuiduum sub eâdem infimâ specie possibile, quia quodlibet indiuiduum continet totam perfectionem possibilem suæ speciei. At hoc ipsum arguit infinitam perfectionem indiuidualem: ideò Deus Pater non est multiplicabilis, quia est infinitus in totâ latitudine paternitatis possibilis: nec est generabilis alius numero Filius Dei, quia in ratione filiationis diuinæ est infinitus: Ideò non est spirabilis alius numero Spiritus S. quia in ratione amoris spirati est infinitus. ergo ideo nulla species angelica est indiuidualiter multiplicabilis, quia in ratione perfectionis indiuidualis est infinita. Confirm. Si daretur natura generica, quæ ideò non posset specificè multiplicari, quia contineret omnem perfectionem possibilem sui generis, necessariò foret infinita, quoad perfectionem specificam. ergo si detur species, quæ ideò indiuidualiter multiplicari non possit, quia continet omnem perfectionem possibilem suæ speciei, necessariò erit infinita quoad perfectionem indiuidualem. Vnde aliquam infinitatem concedit *S. Tho. 1. p. q. 7. ar. 2.* angelis, ex eo quòd sint immultiplicabiles numero, licet eam vocet infinitatem secundùm quid. 137.

138. *Vrgetur in aduersariorum sententiam.* *Confirm.*

Secunda ratio sit euersio fundam. oppositæ sent. omnis numerica multiplicatio fieri debet per materiam, vel per ordinem ad materiam, principium falsum est, 1. quia vel per materiam intelligitur materia prima, siue cum certâ quantitate & dispositione affecta, quæ materia signata vocatur, siue per se nudè sumpta. At hæc non potest esse vniuersale principium omnis numericæ multiplicationis; vt patet non modò in operationibus naturalibus vnius eiusdemque angeli, quæ absque vllo ordine ad materiam distinguuntur inter se numero; verùm etiam in operationibus supernat. diuersorum angelorum & hominum. Etenim visio beata vnius angeli non differt specie, sed solo numero à visione beatâ alterius angeli, vel hominis. Habitus infusi vnius angeli non nisi numero differunt ab habitibus infusis alterius angeli, vel hominis. Alioqui inter has formas supernat. admittenda foret specifica distinctio per ordinem ad diuersas species naturas angelicas, in quibus recipiuntur, quam, vno vel altero excepto, vt *to. 1. disp. 9. sect. 15.* ostendi, nemo Theol. admittit. Vel per materiam non tantùm intelligitur materia prima, sed quodlibet subiectum singulare & indiuiduum, in ordine ad quod indiuiduantur omnes operationes, & formæ accidentales in eo receptæ, quod docuisse videtur *S. Tho. in 1. dist. 34. q. 1. ar. 1.* vbi principium indiuiduans naturam communem, & determinans illam ad hoc singulare, ait esse materiam, vel aliquid, quod loco materiæ se habet. Et sanè coguntur hoc admittere aduersarij si numericam multiplicationem angelicarum operationum saluare velint. Ergo concesso quòd principium numericæ multiplicationis non necessariò etiam per aduers. sit materia 1. sed quodcunque possit naturam communem ad hoc indiuiduum determinare; triplicem assigno modum, quo possit natura specifica angeli ad hoc & illud indiuiduum determinari.

139. *Euersio fundamenti oppositæ sententiæ.*

140.

141. Primus est, suppositum angeli, quod licet dubium

Triplex assignatur principium determinationis ad hoc numero indiuiduum. Primus modus.

bium sit, an in sent. *Angelici Doctoris* re ipsâ à naturâ angelicâ distinguatur; nam *1.p.q.3.ar.3* docet illud non distingui: *quodlib.2.q.2 ar.2. in 1.loco cit.*& alibi fatetur distingui: Certè iuxta probabiliorem sent. illud re ipsâ distinguitur à naturâ angelicâ: sic arguo: Potest animus rationalis, non obstante quòd sit forma subsistens, per aduers. numero multiplicari; quia potest produci per ordinem ad hanc, vel illam numero materiam certâ quantitate & dispositione huic, vel illi animo aptatam; sc. quia per hanc, vel illam numero materiam signatam est perfectibilis, vt per vltimum subiectum, cui communicatur, & per quod fit cuicunque alteri subiecto incommunicabilis. Sed etiam forma angelica est perfectibilis ab hoc vel illo supposito angelico; vt ab vltimo termino substantiali, cui communicatur, & per quem fit cuicunque alteri supposito incommunicabilis: nec minus suppositum perficit naturam angeli, eamque reddit cuicunque alteri incommunicabilem, quàm materia signata animum rationalem. ergo sicut materia distinguit tantùm numero vnam animam ab aliâ quia distinguit vt vltimum subiectum, cuius est distinguere tantùm numero: ita suppositum numero tantùm distinguit vnam naturam angeli ab aliâ, quia distinguit vt vltimum subiectum metaphysicum, cuius est numero tantùm distinguere.

142. *Secundus modus est Per ordinem ad diuersum operandi modum.*

Secundus modus multiplicandi numericè naturam angelicam, est per ordinem ad diuersum modum operandi vni, & non alteri supposito proprium. Nam vt de facto Deus specificè multiplicat naturas angelicas per ordinem ad diuersum operandi modum, vni, & non alteri speciei proprium; ita poterit eandem naturam specificam numero tantùm multiplicare per ordinem ad diuersum operandi modum vni, & non alteri indiuiduo proprium. Nam ita se habet natura specifica ad differentias indiuiduales; sicut generica ad differentias specificas: sed potest Deus eandem naturam genericam per diuersas differentias specificas multiplicare in ordine ad modos operandi specificè diuersos: ergo poterit eandem naturam specificam per diuersas differentias indiuiduales multiplicare in ordine ad modos operandi indiuidualiter tantùm diuersos.

143. *Conf.*

Confirm. Potest Deus naturam accidentalem solo numero multiplicare per ordinem tantùm ad diuersum operandi modum; nam vnus habitus luminis gloriæ, vel charitatis infusæ, indiuidualiter tantùm differt ab alio habitu luminis gloriæ, vel charitatis infusæ, & non nisi per ordinem ad operandi modum indiuidualiter diuersum. Non .n. potest solo numero ab alio habitu luminis gloriæ, vel charitatis infusæ differre penes duo subiecta angelica per aduers. quia hæc per eos specie differunt: nec potest quod specie differt ab alio, esse ratio numero tantùm discriminandi vnum ab alio, sicut è conuerso, quod numero tantùm differt ab alio, non potest esse ratio discriminandi specie vnum ab alio.

Ratio.

Quia siue discretiuum concurrat ad discernendum vnum ab alio intrinsecè, vti concurrit in Petro materia signata ad discernendum illum à Paulo; siue extrinsecè & terminatiuè, vti eadem materia signata concurrit ad distinguendum vnum animum rationalem ab alio; non enim ad illum distinguendum concurrit vt aliquid cum eâ intrinsecè componens, sed vt extrinsecus terminus, in ordine ad quem Deus effectiuè producit illum cum hâc indiuiduatione, per ordinem ad hanc numero materiam signatam, vt ipsi aduers. docent; semper verum erit, vt distinctiuum numero tantùm distinguat vnum ab alio, debere solo numero differre ab alio; alioqui si differret tantùm specie, non posset nisi tantùm specie distinguere: nam per id distinguit vnum ab alio, per quod constituitur in se.

144. *Obiicies.*

Ad hoc argum. responderi posset, quòd licet duo subiecta angelica differant specie, adhuc tamen cum differentiâ specificâ habent etiam numericam, quam aduersarij in angelis non negant, sed negant tantùm numericam, quam habere non possunt, nisi per ordinem ad subiectum: naturæ autem angelicæ, cùm sint per se subsistentes, nullique subiecto cōmunicabiles, nequeunt solo numero multiplicari.

145. *Resp.*

Sed contrà: tum quia in hâc sent. singularitas vnius angeli non differt numero, sed specie à singularitate alterius, cùm differat essentialiter, vti singularitas Dei non differt numero à singularitate creaturæ. Ratio: in hâc sent. singularitas angeli essentialiter includit perfectionem specificam angeli; sicut singularitas Dei perfectionem Deitatis. Vnde repugnat, vt possit concurrere ad indiuiduandum, quin simul etiam concurrat ad specificandum. Tum quia sequeretur, plus saltem differre, duos habitus supernat. positos in duobus angelis, quàm in duobus hominibus: cùm plus differant duo indiuidua angelica, quàm duo indiuidua humana. At hoc falsum est, cùm æquè possit Deus habitum infusum homini, infundere angelo, & è contrà. Tum quia cùm isti habitus sint supernaturales, indiuiduationem postulant etiam supernaturalem: nequeunt igitur indiuiduari à diuersis subiectis angelicis, vel humanis, quæ sunt naturalia, sed à diuerso modo operandi supernaturali.

146. *Tertius modus multiplicandi numero naturam rerum, est per propriam hæcceitatem. In materiâ.*

Tertius modus multiplicandi numero naturas rerum, est per propriam & intrinsecam hæcceitatem. Nam vti res multiplicantur specie per propriam & intrinsecam formam specificam: ita multiplicantur numero per propriam, & intrinsecam formam singularitatis. Quem multiplicationis modum admittere debent aduersarij, 1. in ipsâ materiâ primâ, quæ de se indiuidua est & singularis, & non per ordinem ad aliam materiam, vel subiectum, cùm ipsa sit primum subiectum, cuicunque alteri subiecto incommunicabile. Nec per ordinem ad formas siue substantiales, siue accidentales; cùm ipsa sit indifferens ad quamcunque formam suscipiendam.

Conf.

Confirm. potest Deus creare aliam numero materiam ab eâ, quæ nunc est: sed illa non posset indiuiduari, nisi per propriam & intrinsecam hæcceitatem.

147. *In quantitate.*

2 Hunc indiuiduationis modum admittere debent in quantitate, quæ cùm sit prima dispositio materiæ nullam aliam præsupponens, non potest indiuiduari per ordinem ad materiam; eadem quippe numero quantitas indifferenter respicit hanc, vel illam materiam: nam ea indiuiduantur per ordinem ad materiam, quæ respiciunt determinatè hanc numero materiam, certis quibusque dispositionibus signatam, & sibi propriam effectam. Sed quantitas, cùm sit prima dispositio materiæ, non potest respicere materiam certis quibusque dispositionibus signatam, sibique propriam effectam.

Obiicies.

Ad hoc respondere possent, quantitatem indiuiduari per ordinem ad suam propriam extensionem localem; & rursus extensionem localem per ordinem ad quantitatem, cuius est localis extensio.

Resp.

Sed contrà; saltem non omnis formæ receptibilis in materiâ indiuiduationis principium esset ipsa materia; & committeretur circulus: nam quantitas indiuiduaretur à propriâ extensione locali, & rursus extensio localis à propriâ quantitate.

148. *Quæ sit mens S. Tho. in hac Controuersia.*

De mente autem Angelici, dubium est. Olim ductus authoritate Thomist. putabam cum his Doctorem S. de facto tantùm, & non de possibili

hanc numericam multiplicationem in angelis negasse: satisque mihi hanc mentem exprimere videbatur argum. quo *opusc.* 16. *in vlt.* §. *Restat autem*, contra Auerroist. vtitur: *Valde autem rudiiter argumentantur ad ostendendum, quòd Deus facere non posset, quòd sint multi intellectus eiusdem speciei, credentes hoc includere contradictionem. Dato enim quòd non esset de naturâ intellectus, quòd multiplicaretur, non propter hoc oporteret, quòd intellectum multiplicari includeret contradictionem. Nihil enim prohibet aliquid non habere in suâ naturâ causam alicuius, quod tamen habet illud ex aliâ causâ; sicut graue habet ex suâ naturâ quòd non sit sursum: tamen graue esse sursum non includit contradictionem; sed graue esse sursum secundùm suam naturam contradictionem includeret. Sic ergo intellectus si naturaliter esset vnus omnium, quia non haberet naturalem causam multiplicationis, posset tamen sortiri multiplicationem ex supernaturali causa, nec esset implicatio contradictionis.* Verùm licet hîc argumentetur contra Auerr. qui ponebant vnam substantiam intellectualem assistentem omnibus hominibus, cuius intellectu singuli homines intelligerent, vt constat *ex initio opusculi*; tamen cùm ipse contra Auerr. argumentatur, posse absque vllâ contradictione, intellectum diuinitùs multiplicari, non loquitur de multiplicatione intellectûs separati, seu angelici, sed humani: nam hic erat scopus controuersiæ, & veritas probanda, scilicet multiplicari intellectum humanum in quolibet indiuiduo hominis.

149. Alij hanc Doctoris mentem colligunt ex eo, quòd *in* 1. *dist.* 34. *q.* 1. *ar.* 1. docet, in omnibus rebus creatis subsistentiam addere aliquid distinctum à naturâ; atque hoc habere se vt quid materiale, contrahens naturam communem ad esse singulare. Igitur in sent. *S. Tho.* species Angelica communis, est contrahibilis ad hoc indiuiduum singulare per subsistentiam seu hypostasim, vt per aliquid materiale. Sed neque hic locus conuincit: tum quia in doctrinâ *S. Tho.* dubium est, an in angelis suppositum re ipsâ distinguatur à naturâ, *vt suprà*. Tum quia esto distinguatur, illud tamen in sent. ipsius consistit in ipso esse, quod ab essentiâ distinguitur & in quibusdam alijs, quæ accidunt naturæ angelicæ, vt docet *quodlib.* 2. *q.* 2. *ar.* 2. *Esse* autem in sent. S. *Tho.* non est determinatiuum essentiæ ad hoc, vel illud indiuiduum, sed potiùs ipsum limitatur & indiuiduatur ab essentiâ, vt à subiecto in quo recipitur. Vnde non potest esse ratio indiuiduandi essentiam.

In sent. S. Tho. dubium est vtrum suppositum in Angelis à natura ipsorum distinguatur.

150. Ex aliâ parte *S. Thomam* sensisse, quòd nec de potentiâ absolutâ angeli possint sub eâdem infimâ specie multiplicari suadet 1. quòd in hoc sensu illum intellexerit Epis. opus Stephanus cum totâ Academiâ Parisiensi, *ex cit. loco*. 2. quòd numericam multiplicationem angelorum appellet impossibilem, etiam secundùm fictionem nostram: *Si autem Angelus*, inquit *cit. loco de spirit.* creaturis, *est forma simplex abstracta à materiâ, impossibile est etiam fingere, quòd sint plures Angeli vnius speciei.* 3. id etiam deduci videtur ex principiis ipsius. 1 est si daretur albedo, vel humanitas abstracta, non posset esse nisi vna. ergo cùm quælibet substantia angelica sit abstracta, non potest in sent. ipsius esse nisi in quâuis specie vna. 2. est: si *esse* creatum esset abstractum ab omni subiecto, non posset esse nisi vnum. ergo cùm quæuis species angelica sit ab omni subiecto abstracta, non poterit esse nisi in quâuis specie vna. 3. est, quod vbique inculcat, principium indiuiduationis esse materiam; ideoque in angelis non posse esse solam multiplicationem numericam, quia non est materia. Ex quo principio *q.* 2. *de poten. ar.* 4. colligit, in diuinis non esse plures numero filios in eâdem specie existentes: *cùm ibi*, inquit, *non sit materia, quæ est principium distinctionis secundùm numerum in eâdem specie.* Hæ rationes, quia erutæ sunt ex principiis propriis, efficaciùs persuadent, S. Thomam huius fuisse sententiæ, vt nec de potentiâ absolutâ multiplicari possit numero eadem species atoma angeli.

Argumenta quæ probant S. Tho. in oposita fuisse sent.

Indicium Autorum de mente S. Thomæ.

Ad fundam. primæ, neg. vniuersaliter maior, ex dictis. Ad 1. prob. aliqui manifestè fatentur in hâc re *Aristotelem* errasse, inter quos est *Scotus cit.* §. *Ad* 1. *argum.* Alij vt *Aureolus* illum explicant de materiâ metaphysicâ, quæ est ipsa singularitas, seu hæcceitas rei, quæ essentiam communem metaphysicè contrahit ad hoc, vel illud indiuiduum: ad quod, exceptâ primâ intelligentiâ quæ sola est essentialiter hæc, omnes aliæ sunt in potentiâ: quod probat ex *Comment.* 3. *de anim. com.* 18. vbi docet, solam primam intelligentiam esse liberam ab omni materialitate, & potentiâ; quia *esse* est ipsius quidditas; omnes verò alias diuersificari in quidditate, & *esse*. Alij demum, inter quos *Ferrar.* illum explicant de principio indiuiduationis sensibili & quoad nos. 151.

Soluuntur argum. opposita sent.

Ad 2. prob. neg. minor. Ad prob. dist. antec. non est forma discretiua numericè secundùm gradum specificum, concedo; secundùm indiuidualem, quem vna cum specifico continet, nego. Quod tenentur aduersarij concedere: qui etsi negent, posse eandem speciem angelicam alteri indiuiduo communicari, non tamen negant, eandem discriminare vnum Angelum ab alio, non solùm specie, sed etiam numero: & hoc non secundùm gradum specificum, qui non est aptus, nisi discriminare specificè, sed secundùm indiuidualem, quem simul cum specifico essentialiter per ipsos includit. Confirm. sicut species discriminat vnum angelum ab alio specificè, non secundùm gradum genericum, sed specificum, quem simul cum generico includit: Ita eadem species discriminat indiuidualiter vnum angelum ab alio, non secundùm gradum specificum, sed indiuidualem, quem simul cum specifico includit. Quælibet enim prima substantia vnà cum gradibus superioribus includit aliquem gradum vltimum indiuidualem, quo constituatur in se ipsa singularis & *Hæc*. Ergo etiam prima substantia angelica, præter gradus superiores, includit aliquem indiuidualem vltimum, quo constituatur in se ipsa singularis & *Hæc*; & quo non tantùm specie, sed etiam numero distinguatur ab omni aliâ substantiâ angelicâ; etsi gradus indiuidualis per aduers. sit essentialis naturæ specificæ. Ad confirm. dist. antec. non est in angelis nisi forma metaphysica, quæ est pura quidditas & essentia rei, nego; cùm in eis etiam sit singularitas, quæ est veluti materia metaphysica, discriminans vnam essentiam ab aliâ tantùm entitatiuè & materialiter. Non est in angelis nisi forma & actus subsistens, excludens omnem materiam physicam, concedo: cum formâ autem & actu subsistente non repugnat materia metaphysica. Ad prob. antec. concedo assumptum de actu puro & secreto à materiâ physicâ; nego de actu puro & secreto à materiâ etiam metaphysicâ. Ad 2. concedo antec. quoad totam perfectionem speciei intensiuam & formalem; nego quoad totam perfectionem extensiuam & materialem. Ad prob. nego, angelum non esse intra suam speciem perfectum, quia ad hoc sufficit, vt habeat omnem perfectionem intensiuam; & formalem suæ speciei; vt patet in homine, qui est perfectus homo, etiamsi non contineat totam perfectionem materialem & extensiuam speciei humanæ. Ad 3. concedo antec. de identitate reali & physicâ; nego de identitate rationis & metaphysicâ. Nam metaphysicè & conceptibiliter, cum

152.

153. *Conf.*

154. *Ad conf.*

Singularitas in Angelis est velut materia metaphysica.

155. *Ad* 2.

156. *Ad* 3.

cum fundamento in re, in angelis essentia specifica distinguitur à singularitate, & consequenter id *quo* sunt ab eo *quod* sunt. Ad 4. maior accessus,
157. *Ad 4.* quem habeor angeli ad diuinam actualitatem, non consistit in eo, vt non possint multiplicari numero; sed in eo, quòd sint ab omni materiâ secreti, & intelligendo puriores atque abstractiores, quæ est proprietas per se consequens substantiam immaterialem.
158. *Ad 5.* Ad 5. nego conseq. Ad prob. dist. vlt. conseq. In substantiâ angelicâ nihil est, nisi formale physicum, concedo; quia nihil est in eis materiale physicum, est tamen in eis materiale metaphysicum, sc. indiuiduatio seu hæcceitas, quam nec aduersarij negant; sc. Angelos esse singulares & indiuiduos. sed tantùm negant, eos posse solum indiuidualiter distingui. Hæc autem indiuiduatio non est desumenda per ordinem ad aliquod subiectum, sed vel per ordinem ad suppositum, vel modum operandi vni, & non alteri indiuidualiter tantùm
159. *Ad 6.* proprium. Ad 6. Resp. idem argum. fieri posse contra aduers. Hæc hæcceitas huius animæ rationalis, sequitur ad essentiam animæ rationalis, vt proprietas suam essentiam: ergo impossibile est, vt anima rationalis communicetur multis indiuiduis. Nego igitur antec. nullus quippe gradus inferior consequitur superiorem: specificus enim non consequitur genericum: ergo nec indiuidualis specificum, vt proprietas illius, sed producitur à Deo, à quo omnis gradus entis creati efficienter limitatur, vt docuit Damasc. *lib. 1. fidei cap. 3. Omnis creatura à Creatore ipso Deo finitur determinaturq;.*

160. *Ad fund. 2. sent.* Ad fund. secundæ, neg. antec. Ad prob. concedo, quamlibet rem suâ naturâ postulare produci cum totâ perfectione intensiuâ, & extensiuâ per se consequente essentiam rei, vti sunt omnes proprietates naturales: nego suâ naturâ petere produci cum totâ perfectione extensiuâ, & per se non consequente essentiam rei; qualis est perfectio indiuidualis, quæ non consequitur per se essentiam rei, sed producitur à Deo effectiuè limitante quamlibet rem creatam intra suam speciem. Quæ perfectio cùm possit intra eandem speciem in infinitum crescere, nequit tota simul produci, alioquin necessariò foret infinita, vt ex supra dictis constat.

SECTIO VII.

An de facto omnes Angeli differant specie?

161. HVIVS controuersiæ, neutra pars potest certò definiri; vnde illam dubiam relinquunt *August. in Enchir. c. 58.* vbi fatetur se id ignorare, & contra *Priscilia. c. 11.* Item *Damascen. lib. 2. de fide c. 3.* quibus consentit *Vasq. disp. 181. c. 3.* sit tamen. Prima
162. *1. Sent.* sent. affirmans *S. Thom. Ægidij, Argent. Capreo. Oplmi, Bannez. vbi suprà, Zumel 1. p. q. 50. ar. 4 q. 1.* licet probabile putet oppositum. Fundam. maior perfectio Vniuersi est multiplicatio specifica, quàm numerica; nam illa est per se, hæc per accidens; illa formalis, hæc materialis. Confirm. Totum hoc Vniuersum triplici constat ordine creaturarum, infimo generabilium & corruptibilium, medio incorruptibilium, supremo intellectualium. *Tres ordines creaturarum in hoc vniuerso.* Infimus ob sui corruptibilitatem cum multiplicatione specificâ, multiplicatur etiam numericè. Medius ob incorruptibilitatem multiplicatur tantùm specificè; cæli enim & astra, quæ sunt huius ordinis, omnia differunt specie. Ergo à fortiori supremus ordo angelorũ ob sui incorruptibilitatem, totus differre debet specificè. Nam ideò infimus cum multiplicatione specificâ multiplicatur etiam numericè, quia est corruptibilis, & nequit vnaquæque species diu in vno tantùm indiuiduo conseruari: ergo cùm supremus sit totus incorruptibilis, & quæuis species in vno tantùm indiuiduo perpetuò conseruari possit, non eget numericâ multiplicatione, quæ tantùm ordinatur ad conseruationem speciei. Secunda sent. 163.
negatiua est reliquorum, qui tamen diuisi sunt: *Negant.* Nam *Albertus, Bonau. cit. Mayro. q. 3. cum Becano de ang. c. 1. q. 4* censent, omnes angelos esse eiusdem speciei. Fundam. tum authoritas Patrum id asserentium, *Athanas.* super illa, *Omnia mihi tradita sunt; circa med. & in quæst. ad Antioch. q. 8. Nyssen. lib. de creat. homi. c. 17. Basil. lib. 3. con. Eunom. Ansel. lib. 2. cur Deus homo, cap penult.* Tum quia (fundam. *Bonau.*) omnia possunt saluari per solam distinctionẽ numericam: nec vlla cogit ratio in oppositum. Cæteri verò putant, non omnes, sed aliquos tãtùm differre numero.

Quæ sent. probabilior est, ita vt quælibet species 164.
angelica sit multiplicata numero. Quam sent. duplici ratione probo, 1. *Scoti*, quam colligit ex *August. in Enchir. c. 29* ne sc. tot angelorum species sint irreparabiliter damnatæ; nam si Deus non permisit, vt tota species humana periret; à fortiori permittere non debuit, vt tot nobilissimæ angelorum species totaliter deperirent, sed in aliis indiuiduis non peccantibus saluarentur. *Sententia probabilior. Scoti ratio.* Confirm. ideò in sublunaribus datur numerica multiplicatio vniuscuiuscunque speciei, ne tota species in vno tantùm indiuiduo existens deperdatur: cùm non minùs per peccatum pereat species angelica quoad esse supernaturale gratiæ, & gloriæ, quàm species materialis, quoad esse naturale per corruptionem amittendo esse naturale; nec minùs ad perfectionem Vniuersi conferat species angelica secundùm esse supernaturale & beatificum, quàm species materialis secundùm esse naturale. Secunda *Damasceni in element.* 165.
c. 12. vt saluetur perfecta amicitia, quæ inter cœlestes Spiritus esse debet. *Secunda ratio Damasc.* Amicitia enim, ex *Philos. 8. Eth. c. 7. & 11.* eò est perfectior, quò inter æquales versatur. nam superior magis desiderat amari, quàm amare. Vnde amicitiam Regis ad subditos, *Amicitia supereminentiæ quæ.* Patris ad filium, & vniuersaliter superioris ad inferiorem, amicitiam supereminentiæ seu excellentiæ appellat *Arist.* Vt igitur inter cælestes Spiritus perfecta amicitia exerceatur, quæ non nisi inter naturâ æquales exerceri potest debuerunt in quâlibet specie plures creari. Nec obstat, quòd amicitia in angelis potiùs spectanda sit ex mutuâ communicatione, & similitudine donorum supernat. nam supernaturalia non destruunt naturalia, sed ea supponunt & perficiunt. Ad fund. primæ; quidquid sit 166.
de maiore perfectione physicâ, certè maior est perfectio politica Vniuersi, quæ in nobilissimo regno, quale est cœleste, attendenda est, vt angeli non solùm multiplicentur specie, sed etiam numero in eâdem specie, idque ob rationes assignatas: *Ad argum. oppositæ sent.* Ad confirm. 1. nego, omnes cælos, & astra differre specie; vero simile enim est, multos cœlos, & astra eiusdem esse speciei. 2. nego conseq. nam in cœlis non militant rationes, quæ militant in angelis. Ad prob. nego conseq. nam in creaturis intellectualibus potest esse ratio numericæ multiplicationis, corruptibilitas quoad esse supernaturale beatificum, nec non perfecta societas, cum mutuâ redamatione fundata in æqualitate perfectâ naturæ.

Secundæ sent. quatenus affirmat, omnes angelos 167.
esse eiusdem speciei, obstat 1. tam physica, quam politica perfectio Vniuersi, quæ huiusmodi varietatem specificam in angelis postulat. Obstat 2. tam diuersa

per multas hebdomadas comitatus fuisse Tobiam, qui non ab ipso tantùm, sed ab omnibus aliis etiam videbatur: quæ autem solâ imaginatione, & sensuum delusione fiunt, non ab omnibus, vt 1. p. q. 51. ar. 2. notat S. Tho. communiter videntur. Confirm. hæc dici non potest de Christo, cui *Matth.* 4. apparuisse dicitur diabolus, eumque in pinnaculum templi, ac in excelsum montem assumpsisse. Non enim decuit, Christum à diabolo deludi, vt quòd solâ imaginatione generetur, Christus realiter fieri putaret: nam hæc omnia vt realiter gesta inter

3 *Soluuntur argu.* Christum & diabolum Scriptura narrat. Ad fund. nego conseq. Non enim concilium eo loco vniuersaliter docet, omnia quæ per huiusmodi apparitiones siue malorum, siue bonorum angelorum arte fiunt, fieri solâ imaginatione, sed quædam tantùm à quibusdam mulierculis ibi narrata, scilicet homines in bestias esse conuersos.

4. *Angeli corpora sibi ex aere addensato formant.* Quoad secundum, communis sent. est, huiusmodi corpora sibi angelos efformare ex aëre addensato & crasso, vi motricis virtutis redacto in figuram corporis humani, vel alterius animantis, in cuius corpore angelus apparere vult, quod probant *Dur. in 2. dist. 8. q. 1. nu. 7. Herue. q. 1. ar. 2.* ex eo, quòd experientiâ compertum est, non posse huiusmodi corpora gladio scindi, quia cùm aër sit fluxilis, scissus statim continuatur. *Colores in corporibus assumptis non necessariò veri.* Non oportet autem vt colores, qui in eo apparent, sint veri, sed tantùm apparentes, ex variâ luminis reflexione, vt in iride.

5. Ex his difficultas, quam mouet August *in Enchir. c. 59.* & insolutam relinquit, quâ ratione possit corpus, ab angelis assumptum, si ex aëre efformatur, ad instar humani corporis contrectari, & tangi, cùm aër nec humanæ carnis mollitiem, nec ossis duritiem, tactui exprimere queat. Resp. has etiam qualitates posse corpus, ab angelo assumptum, tactui apparenter exprimere, vt patet in lotione pedum trium angel. ab Abraham factâ *Gen. 19.* & in luctâ Angeli cum Iacob *Gen. 32.* exprimit autem apparenter has qualitates, vel resistendo, & vi suâ motiuâ attemperando motum corporis tangentis, ne plus minúsve penetret de corpore assumpto, quàm sat fuerit ad mollitiem, vel duritiem humani corporis exprimendam: vel quod probabilius censeo, tantum miscendo, & combinando de reliquis elementis in corpore assumpto, quantum sat fuerit, ad huiusmodi qualitates exprimendas. quod prob. aliter humani corporis temperiem nequit angelus exprimere per solam motûs attemperationem, nisi in corpore assumpto admisceat qualitates, quæ humani corporis temperamentum possint apparenter referre. haud tamen dubito, quod notauit *Caiet. 2. 2. q. 95. ar. 3.* posse huiusmodi corpora ab iis, qui diligenter aduertunt, tactu ipso à veris corporibus internosci, vt constat de homine à *Caiet. ibid.* relato, qui cùm rem haberet cum dæmone succubo, fassus est, se illius carnem, vt glaciem sibi molestam expertum fuisse. quod etiam confirmant illa *Lucæ vlt. Palpate, & videte, quia Spiritus carnem, & ossa non habet, sicut me videtis habere.* quo argum. voluit Christus veritatem sui corporis probare: quia spiritus veram carnem, & ossa non habet, quæ sygaci tactu percipi possint. Porrò cùm Christus spiritum dixit, non purum spiritum, qui nullo modo obiectum tactûs esse potest, sed spiritum, in figurâ corporis apparentem; nam hic consueuit phantasma nominari, quod putabant Apostoli Christum esse, cùm illis redituus apparuit.

6. Quoad tertium S. Thomas *1. p. q. 51. art. 2. ad 3.* videtur, diuinam virtutem ad id requirere: communis tamen sent. docet, *sufficere naturalem angeli assumentis*. quia id non excedit naturalem vim motiuam angeli; nam aërem condensare, illumque in figuram hominis, vel alterius perfecti animantis redigere, opus est solius virtutis motricis: sed angelus habet perfectam vim motricem super omnia elementa; ergo. *Ad assumendo corpora sufficit virtus innata angelis.* Confirm. etiam dæmones corpora assumunt ad malum finem, vt ex historiis constat: nequit autem Deus extraordinario concursu ad opus malum concurrere, quia nequit esse causa particularis, ac principalis operis mali. S. Thomas explicandus est de virtute diuinâ, ordinante & dirigente; nam semper hanc eorum corporum efformationem, à S. Angelis factam, Deus ordinat ad effectum supernaturalem, vt ex apparationibus constat. 7.

Quoad quartum, omisso errore tum eorum, qui dicebant, angelos assumere corpora per vnionem hypost. vt indicat *Tertull. lib. de carne Christi circa init.* tum eorum, qui dicebant, angelos vniri corporibus substantialiter; vtrumque enim implicat, vt constat ex *disp. 2. sect. 2.* tum ex *to 6. disp. 14. sect. vlt.* controuersia superest, an saltem necessaria sit aliqua vnio accidentalis angeli assumentis cum corpore assumpto. affirmat *Vasq. disp. 188. c. 7.* quia non potest explicari, quo pacto angelus sit in corpore assumpto, nisi per vnionem ipsius cum corpore; non enim sufficit coniunctio per solam loci propinquitatem; nam hæc dicit respectum distantiæ à punctis fixis, per ordinem ad quæ constituitur locus; angelus autem, prout corpori vnitur, non habet respectum distantiæ à punctis fixis, tum quia nulla res spiritualis secundùm se habet respectum ad puncta fixa, eùm hoc sit proprium corporis quanti, tum quia manente eodem corpore, semper angelus retinet eundem modum coniunctionis cum illo, esto varietur distantia corporis à loco; ergo non vnitur illi, vt existenti in loco, sed vt præscindenti à loco. Confirm. corpus Christi vnitur accidentibus Eucharist. vnione physicâ, non solâ loci propinquitate; igitur & angelus corpori assumpto. 8. *Fundam. Vasq.*

Negant *Gabriel. in 2. disp. 8. q. 1. ar. 2. Suar. lib. 4. de angel. c. 36.* & alij, quibus magis assentior. quia sufficit sola præsentia localis per intimam propinquitatem angeli cum corpore assumpto. nam hæc sufficit ad munia, quæ angelus exercet, quæ sunt mouere corpus localiter; continere ne diffluat; per illud verba proferre: at hæc omnia sunt effectus potentiæ motricis, ad quos exercendos sufficit præsentia localis, vt constat in nobis, qui, vt corpus à nobis distinctum moueamus, aut sistamus, ne diffluat, vel ruat, sufficit præsentia localis: mouetur enim, vel sistitur corpus per impetum in eo impressum: profert in corpore assumpto angelus verba, mouendo corpus, & aërem circumstantem. 9. *Ad assumptionem corporum ab angelis factam, non requiritur vnio eorum cum corporibus assumptis.*

Ad fund. *Vasquez*, nego antec. eiusque prob. nam res spirituales non dicunt respectum distantiæ, vel propinquitatis, aut inter se, aut ad corpora, vt *infra*. Nec propinquitas angeli ad corpus assumptum, pendet ex propinquitate ad alia corpora, quare potest variari hæc, non variatâ illâ. 10. *Soluuntur argu.*

Ad confirm. nego conseq. Quia corpus Christi ex vi conuersionis sacræ, succedit accidentibus Euchar. in munus substantiæ panis & vini; quæ non erat sub accidentibus propriis per solam præsentiam localem, sed per vnionem physicam; igitur & corpus Christi succedens in munus illius. 11.

Addendum est, solam angeli præsentiam cum corpore assumpto, non sat esse, vt dici queat corpus assumere; hanc .n. habet ad cœlum, quod mouet, ad energumenos, quos torquet; quos tamen non dicitur assumere; sc. corpus assumere est ad se ipsum sumere, hoc est ad propriam assumentis, non assumpti, perfectionem, operationémve manifestandam, 12. *Sola præsentia angeli ad assumptionem corporum non sufficit.*

dam, vt *Scotus in 2. dist. 8. q. vn. §. in ista qu.* sic Verbum assumpsit humanitatem, ad theandricas operationes, mediâ humanitate hominibus manifestandas. oportet igitur, vt corpus assumptum sit instrumentum assumentis ad manifestandam aliquam operationem propriam ipsius assumentis; ergo supra respectum mobilis ad motorem, addit respectum repræsentantis ad repræsentatum, sine quo non saluatur ratio assumptionis. Vnde cælum quod mouetur ab angelo, non dicitur assumptum ab angelo; quia non manifestat operationem propriam angeli. Non est autem ad propriam assumptionem necessarium, vt corpus assumptum formetur ab assumente, vt falsò *Durand. in 2 dist. 8. q. 1. n. 2.* nam assumere non dicit formaliter efficere, sed tantùm corpus effectum sibi vnire, ad propriam perfectionem operationémve manifestandam. Vnde potuisset Verbum humanitatem præexistentem sibi vnire, & tunc independenter ab effectione, verè & propriè humanitatem assumpsisset.

13. Neque etiam oportet, vt angelus sit in corpore assumpto definitiuè, vt falsò *additio in Scot. dist. 8. c. t. & Gabr. q. 1. art. 2. init.* tum quia Verbum non est definitiuè in assumptâ humanitate: tum quia de facto quiuis angelus maiorem habet sphæram actiuitatis, quàm sit corpus quod assumit: ergo non repugnat operari extra illud. Vnde posset idem angelus assumere duo corpora simul, quæ non excedant sphæram actiuitatis angeli assumentis, in isque simul operari. *Ratio.* Quia assumere corpus, formaliter solùm importat, illud sibi vnire ad aliquam operationem propriam manifestandam. Vnde sicut necesse non est vt illud sibi vniat ad omnes operationes proprias manifestandas; ita nec vt illi adæquatè assistat.

An possit Angelus propriâ virtute formare corpus humanum, vel alterius perfecti animantis?

14. *De animali ex putri cetum.* DVPLEX est animal, perfectum, quod propriam requirit causam, ex quâ gignatur; & imperfectum, quod fieri solet ex putri. De hoc nulli est dubium, quin fieri possit ab angelo. vt *August. 3 de Trinit. c. 7.* non quidem immediatè illud producendo, sed vt *ibid. c. 8.* actiua passiuis applicando, à quibus tale animal propriâ vel instrumentariâ causarum applicatarum, licet nobis occultâ gignatur. vt Ægyptij incantatores serpentes & ranas ope dæmonum produxerunt, *Exod. 7. & 8.* *Omnium quippe rerum*, vt ibidem August. *quæ corporaliter, visibiliterq; nascuntur, occulta quædam semina in istis corporeis mundi huius elementis latent; ex quibus accipiunt progrediendi primordia, & incrementa debita magnitudinis, distinctionesq; formarum ab originalibus tanquam regulis, quæ sunt in nascendo ad oculos nostros exeunt.* Difficultas igitur tantùm est de corpore perfecti animantis,

15. præcipuè de humano. In partem affirm. inclinat *Tertull. lib. de carne Christi init.* Confirmant exempla, quibus constat, ex incubis, vel succubis humana corpora prognata fuisse. Ratio: possunt angeli applicare causas, ad huiusmodi corpora progignenda naturaliter disponentes, non minùs quàm ad

16. *Nequeunt angeli ne mediatè quidem producere corpora animalium perfectorum.* reliqua corpora imperfectorum animantium. Opposita tamen sent. *communis est* Scholast. *in 2. dist. 8.* non posse huiusmodi corpora, ne mediatè quidem ab angelis produci: nam vt *Bonau. in 2. dist. 8. p. 1. ar. 2. q. 1. & Richar. art. 1. q. 4.* hæc corpora requirunt certas causas, certumque productionis modum; ex parte maris, semen; ex parte fœminæ, matricem, in quâ receptum prolificet. Cùm igitur nequeant angeli has causas ad libitum applicare; requirunt enim liberum consensum causarum principaliter producentium, neque per applicationem poterunt illa ab angelis produci.

Dico 1. nequeunt hæc corpora absque applicatione propriarum causarum ab angelo produci. 17. *Concl. 1.* Constat ex fund. allatis & in hoc est potissimum discrimen inter hæc, & reliqua imperfecta corpora: quia hæc produci non possunt, nisi à propriis causis, ideoque absque illarum applicatione gigni nequeunt: illa verò non solùm à propriis, sed etiam à communibus & vniuersalibus causis produci possunt; quibus, vt *cit. August.* dixit, occultam vim ad huiusmodi imperfecta animantia progignenda Deus impartiit. Dico 2. possunt etiam perfecta 18. *Concl. 2.* corpora animantium per applicationem propriarum causarum ab angelo produci. Fundam. causæ naturales applicatæ ex se producunt effectum, cùm illum necessariò ac naturaliter producant: sed potest angelus vi propriâ applicare causas horum corporum productrices. Nam causa hæc corpora naturaliter producens, est semen maris in matrice fœminæ receptum: potest autem angelus arripere semen decisum à mare, & transfundere in matricem fœminæ, quod docuit *Abul. in c. 19. Gen. ex S. Thom. quodlib. 6 q. 3 ar. 18.* vbi narrat exemplum puellæ pubescentis, quæ cùm in lecto patris dormiret, accidit, vt dum in somno pater pollueretur, eius semen in puellæ matricem subintraret, quo recepto puella concepit. Ex quo colligit *S. Tho.* posse aliquam perfectè virginē mente & corpore concipere, non parere; quod fuit priuilegiū solius Deiparæ.

19. Aduerte, in huiusmodi casibus, non esse patrem, aut matrem dæmonem incubum, aut succubum, sed illum, cuius est semen; & in cuius matrice fœtus formatur. Nam parens dicitur non qui causas tantùm ad gignendum applicat, sed qui partem propriæ substantiæ, medio semine, proli communicat. Est enim parens, qui de propriâ substantiâ in similitudinem propriæ naturæ prolem gignit.

20. *Concl. 3.* Dico 3. non potest angelus per applicationem propriarum causarum ita corpus humanum formare, vt in eo ante ipsius animationem pro libito appareat. Fundam. applicatis causis ad productionem humani corporis concurrentibus, non est in potestate angeli, vt illi statim organizato infundatur anima rationalis. Ante infusionem autem, non est corpus aptum, in quo angelus appareat; vt per illud suas proprias operationes manifestet. Ad *Tertull.* resp. in hoc erasse. *Tertull. annotatus errauit.* Reliqua solùm probant secundam concl.

An Deus possit, & de facto aliquando corpus assumpserit.

21. *1. Sent.* PRIMA sent. negat, Deum posse assumere corpus, cui vniatur vt motor ad propriam perfectionem manifestandam: *Gabriel in 2. dist. 8 q. 1. ar. 2.* & qui docent ad assumptionem requiri, vt assumptor coëxistat corpori assumpto definitiuè. Nequit enim Deus, cùm sit immensus, assumpto corpore definiri. *Confirm.* Confirm. Deus est intimè præsens omnibus corporibus, eaque mouet ad aliquam operationem, mediante quâ propriam perfectionem manifestat; & tamen non dicitur talia corpora assumere non aliâ de causâ, nisi quia in illis non assistit definitiuè. Neque dicas, ideò Deum illa non assumere, quia per ea non operatur vt causa particularis, sicut operatur angelus per corpus assumptum: nam saltem diceretur assumere corpora, quæ per mira-

cula

cula operatur, ad quæ concurrit vt causa particularis.
22. *1. Sent.* Secunda affirmat, non modò de possibili, verùm etiam de facto, Deum corpora assumpsisse, in quibus se hominibus visibilem præbuit: Tribuitur *S.Tho.3.p.q.39.ar.7. Abul.in c.19. Gen.q.6.* & nonnullis Patribus. Fundam. sæpe Deus dicitur apparuisse hominibus, vt Moysi in flammâ ignis; filiis Israel in nube; Ioanni Baptizanti in specie columbæ; Apostolis in figurâ linguarum in die Pentecostes. Confirm. alioqui Deus deciperet homines, si per hæc symbola non ipse, sed angelus immediatè appareret. Nam per hæc signa ita apparet Deus, ac si ipse sit, & non alius, qui per ea immediatè repræsentetur. *Ego*, inquit, *sum* Exod.3. *Deus Patris tui, &c.*
23. *3. Sent.* Tertia affirmat de possibili, negat de facto, Deum vnquam corpora assumpsisse, quibus immediatè appareret, atque repræsentaretur; sed eius loco immediatè apparuisse angelos, qui per assumpta corpora immediatè operabantur ac repræsentabantur: *Zumel 1.p.q.51.ar.2.q.2. Vasquez disp.185 c.2.*
24. *4. Sent.* *Valent.q.2.pu.2.* Quarta docet, de possibili quidem potuisse Deum, & corpora assumere, & in illis apparere; de facto tamen nunquam corpora assumpsisse, apparuisse tamen in iis, vt cùm in flammâ ignis apparuit Moysi, ignis quidem flammam non assumpsit, in eâ tamen apparuit: *Molin.1.p.q.51.ar.2. disp.2. Bannez ibid.ar.2. Suar.lib.6.de angel.c.20.& 21.*

25. *Non implicat Deum assumere corpus.* Dico 1. Non implicat, Deum assumere corpus ad seipsum immediatè manifestandum secundùm perfectionem propriam. Fundam. assumere corpus solùm dicit coassistere illi vt proximum motorem, ad aliquam assumentis perfectionem propriam manifestandam: sed in hoc nulla inuoluitur imperfectio, aut conditio Deo repugnans. Nam coassistere corpori vt immediatum & proximum motorem, solùm importat intimam præsentiam motoris cum mobili, & proximam causam effectiuam motûs ipsius mobilis ad finem manifestandi seipsum: sed ad hoc non requiritur, vt vel motor moueatur cum mobili; vel illi definitiuè assistat: nam potest angelus vt immediatus & proximus motor mouere corpus assumptum intra suam sphæram,
26. *Conf.* ipso immobili manente. Confirm. Potuit Deus absque vllâ sui imperfectione assumere corpus hypostaticè, in quo appareret vt intrinsecum suppositum naturæ ad manifestandas theandricas operationes; ergo potuit absque vllâ sui imperfectione assumere corpus localiter, vt proximus motor, in quo appareret, vt repræsentatus in repræsentante ad aliquam suam perfectionem manifestandam. Nam intimiùs est Deus cum corpore hypostaticè assumpto, quàm cum corpore localiter mobili, & tamen non est necesse, vt cum illo moueatur, aut definitiuè existat; ergo neque cum hoc.

27. *De facto Deus nunquam immediatè assumpsit corpora.* Dico 2. de facto nunquam Deus immediatè assumpsit corpora localiter, sed angelus in personâ Dei, etsi Deus erat, qui in corporibus ab angelo assumptis principaliter apparebat. Prior pars est *August.3.de Trinit.c.11. Proinde illa omnia, quæ Patribus visa sunt, cùm Deus illis secundùm suam dispensationem temporibus congruam præsentaretur, per creaturam facta esse manifestum est, etsi nos latet quomodo ea ministris angelis fecerit.* Et colligitur ex scripturâ, quæ dum in vno loco introducit Deum in aliquo symbolo apparentem, & cum hominibus immediatè colloquentem, in alio docet, illum fuisse angelum. At ille dicitur corpus assumere, qui proximè & immediatè per illud operatur. Nam quando angelus assumit corpus, non aliâ de causâ ipse, & non Deus dicitur illud assumere, nisi quia angelus, & non Deus per illud immediatè operatur. vt Filius, non Pater, vel Spiritus S. dicitur humanum corpus assumpsisse; quia Filius, non Pater, vel Spiritus S. per illud immediatè operatur. Ratio: hæc denominatio desumitur à principio proximo & immediato, non à remoto & mediato, qualis est Deus, vt causa prima & vniuersalis in actionibus creaturæ. Maior constat 1. *Act.* 7. vbi id quod dicitur, Exod.3. *Dominus apparuit Moysi in flammâ ignis*, hic dicitur, *Apparuit illi Angelus in igne flammæ.* Et quod dicitur Exod.19. *Dominus vocauit Moysen de monte*: hic dicitur, *Hic est ille, qui fuit in solitudine cum Angelo qui loquebatur ei in monte.* 2. ad Galat. 3. vbi lex dicitur *ordinata per Angelos in manu mediatoris*, hoc est Moysis: & *ad Heb.* 2. dicitur *sermo dictus per Angelos.* Et tamen *Exod.31.* ipse Deus dicitur dedisse Moysi tabulas proprio digito scriptas, vbi semper Deus inducitur vt legem immediatè dictans. Ratio: semper Deus, quoad fieri potest, operatur mediis causis secundis; quia sic magis elucet Dei bonitas & maiestas. Posterior pars prob. ex discrimine, quod 28.
inter *assumere, & apparere* est. Assumit is, qui est *Discrimen inter assumere & apparere.*
proximus & immediatus corporis motor. Apparet qui per assumptum symbolum principaliter repræsentatur & exprimitur. Potest autem angelus esse proximus, & immediatus corporis motor: contra verò Deus per illud principaliter repræsentari & exprimi. *In assumptis Deus principaliter apparuit.* Maior constat: nam apparere dicitur is, qui in alterius notitiam venit, vel per se, vel per aliquod medium: Assumere dicitur, qui aliud à se distinctum sibi vnit ad aliquam propriam operationem exercendam, seu manifestandam. Potest autem quis aliud à se distinctum sibi vnire ad propriam operationem exercendam, mediante quâ vltimatè & principaliter non ipse, sed alius à se distinctus repræsentetur: vt qui in scenâ Regis habitum assumit ad exercendas actiones, quibus Regis persona repræsentetur. Dices: ad assumptio- 29.
nem formaliter requiritur, vt assumens per illud, quod assumit, seipsum repræsentet: sed angelus, quando per corpus assumptum Dei personam repræsentat, non repræsentat se ipsum: ergo non propriè corpus assumit. Propter hoc argum. *Molina* concedit conseq. Sed melius disting. minor. Non repræsentat seipsum immediatè, & vt *quo*, minusque principaliter, nego; quod satis est ad propriam assumptionem: Non repræsentat seipsum immediatè & vt *quod*, magisque principaliter, concedo: hoc autem modo repræsentatur Deus per corpora ab Angelis assumpta.

Ad fundam. primæ nego, ad propriam corporis 30.
assumptionem requiri definitiuam præsentiam assumentis in corpore assumpto. *Ad assumptionē corporum non requiritur definitiua præsentia assumentis in corpore assumpto.* Ad confirm. Non omnia Deus mouet vt causa particularis ad operationem, quæ sit proportionatum instrumentum naturæ intellectualis ad manifestandum seipsum alteri. Vnde etiamsi cælum moueret vt causa particularis, non propterea diceretur assumere illud; quia motus cæli non est proportionatum instrumentum naturæ intellectualis ad manifestandum seipsum alteri. Contrà verò, si cælum moueret, vt causa particularis ad vocem aliquam expressiuam alicuius perfectionis propriæ, diceretur propriè illud assumere: quia vox significatiua est proprium instrumentum naturæ intellectualis ad manifestandam seipsam alteri. Ad instantiam factam: Non 31.
Ad instant. ideò Deus non assumit corpora, quæ mouet vt causa vniuersalis, quia non mouet illa vt causa principalis; sed vel quia non mouet illa vt causa proxima & immediata; vel quia non mouet illa ad operationem vt instrumentum proportionatum naturæ intellectuali ad seipsam alteri manifestandam. Vnde

de etiamsi per corpus ab angelo assumptum Deus operaretur miraculum, modo angelus per assumptum corpus proximè & immediatè ad miraculum concurreret, non tolleretur, quin angelus dici posset talis corporis assumptor. Ad fundam. secundæ,
32. *Ad fund. 2.* cõstat ex dictis. Aliud quippe est *apparere*, aliud corpus *assumere*. Primum Deo tantùm concedit *S. Tho.* & Patres. Secundum nego de facto, etsi non implicet de possibili. Ad confirm. nego sequel. nam
Ad conf. sicut non decipit homines iudex, qui in personâ Regis loquitur verba Regis; ita nec angelus, qui vt instrumentum Dei loquitur in personâ Dei verba Dei. quia talis actio non est per se deceptoria.

33. *Coroll.* Ex his deduco, omnes apparitiones Dei tum veteris, tum noui Testamenti, factas esse ministerio Angelorum, vt *cit. loco* inductione & exemplis ostendit *S. August.* quia non est potior ratio de vnis, quàm de aliis: & ex aliâ parte causa à nobis allata militat de vtrisque.

An anima separata valeat corpora assumere?

34. *Negant.* PRIMA sent. negatiua *S. Tho. 1. p. q. 110. ar. 3. ad 3. & 117. ar. 4. & 16. de malo, ar. 10. ad 2. Duran. in 3. dist. 22. q. 3. nu. 4. Capr. in 4. dist. 5. q. 2. ar. 1. Major. dist. 47. Soti q. 45. ar. 3. post 1. concl. Caiet. 1. p. q. 117. cit. Suarez de incarnat. to. 2. disp. 32. sect. 2. & in metaph. disp. 35. sect. 6. & de statu animæ separatæ c. 2. Vasqu. 2. 1. p. disp. 194. c. 3.* Prob. 1 Anima rationalis essen-
35. *Prob. 1.* tialiter est forma corporis; ergo nequit aliena mouere, nisi mediante proprio. Tum quia si posset aliena corpora per seipsam immediatè mouere, posset etiam membrum aridum; nam ideò non potest aridum membrum mouere, quia illud non informat; ergo nec poterit aliena corpora, quæ non informat, mouere. Tum quia potentia motrix commensuratur formæ, ad quam consequitur: forma autem est addicta tantùm corpori humano, vt proprio perfectibili; ergo & eius potentia motrix.

36. *Confirm.* Confirm. Ita se habet forma ad informandum, sicut potentia motrix ad mouendum: sed nequit animus rationalis vt forma informare corpus, nisi humanis accidentibus dispositum: ergo nequibit eius motrix potentia mouere, nisi corpus anima rationali informatum. Prob. 2. Corpus humanum est
37. *Prob. 2.* organum animæ ad alia corpora distincta mouenda; sed nulla causa creata potest absque proprio instrumento naturaliter operari, vt inductione constat; ergo nec anima sine proprio corpore aliena corpora mouere. 3. Ideò possunt angeli corpo-
38. *Prob. 3.* ra mouere, quia sunt omninò à corpore abstracti: igitur anima, quæ non est à corpore omninò ab-
39. *Prob. 4.* stracta, nequit corpora à se distincta mouere. 4. Si posset anima separata mouere corpus, illud celerius moueret, quàm proprium, dum est ei coniuncta. At hoc falsum est: tum quia nequit anima in statu præternaturali, qualis est status separationis, perfectiùs operari, quàm in statu naturali, qualis est status coniunctionis. Tum quia sequeretur, proprium corpus non esse adiumento, sed potiùs impedimento animæ rationali ad suas functiones obeundas, cùm tamen nullum instrumentum naturale sit impedimento, sed adiumento causæ principali ad operandum. Maior prob. si separata posset mouere corpus, vtique mouere posset eâ celeritate, quâ mouet seipsam; quia per eandem potentiam mouet se, & alia à se, sed celeriùs se mouet separa-
40. *Prob. 5.* ta, quàm coniuncta; ergo 5. Nullam potentiam habet anima separata, quam non habet coniuncta; sed coniuncta non habet potentiam immediatè mouendi aliena corpora; ergo nec separata.

Secunda affirm. *Henri. quodlib. 11. q. 14. Ægid.* 41. *Affirm.*
quodlib 4. q. 17. Scoti in 4. dist. 49. q. 14. § Resp. Basso. q. 2. ar. 1. Aureol. apud Capreol. cit. Maior. q. 8. Abulens. in 8. Matth. q. 124. Alphons. de Mend. q. 5 quodlib. de veris apparit. post 2. concl. Conimbr. de statu animæ separ. disp. 6. ar. 2. probabilior est. *Sententia probabilior.*

Ratio 1. Anima separata habet potentiam seipsam mouendi, vt vita est: ergo & alia à se: sc. 42. *Probatur hæc sent. à priori.*
Potentia motiua mouet medio impulsu, quem producit in mobili, mouet .n. efficienter, non formaliter; alioqui seipsam moueret, quia semper est sibi forma. Ad producendum autem impulsum in mobili, sufficit præsentia motoris cum mobili; & potest anima separata proprio motu fieri præsens mobili: nec requiri informationem proprij corporis, ex eo quòd vis motiua animæ est limitata ad mouenda alia corpora medio proprio, vt instrumento sibi coniuncto, prob. potentia motiua essentialiter est virtus, non solùm operatiua immanenter in proprium subiectum, sed etiam transeunter in alienum; sed vt transeunter operatiua, non requirit nisi solam indistantiam à mobili. Nam in hoc discriminatur à virtute immanenter operatiuâ, quod hæc non solùm requirit indistantiam, sed identitatem cum subiecto. Maior constat, tum inductione in aliis; tum in animâ ipsâ, quæ coniuncta mouet proprium, & alienum corpus transeunter; vtrumque enim est subiectum, ab animâ realiter distinctum; nec informatio facit subiectum ab informante magis indistans, sed solùm addit vnionem informabilis cum formâ. Confirm. Adhuc positâ 43. *Conf.*
informatione cum proprio corpore, anima transeunter mouet illud, & reliqua; quia cùm anima sit, quæ immediatè mouet proprium, & aliena corpora, adhuc, positâ informatione, anima transeunter mouet suum, & alia corpora; ergo separata per eandem potentiam mouere poterit alia à se; quia illa per separationem non mutatur. Ratio 2. contra Thomist. Anima separata, & quælibet alia substan- 44. *Ratio 2. ad hominem.*
tia spiritualis, est in loco formaliter per operationem; nullam autem operationem potest anima separata in loco exercere, nisi potentiæ motiuæ; igitur poterit anima separata propriâ virtute aliena corpora mouere. Idem confirmant tot apparitiones animarum, de quibus *S. Gregorius 4. lib. Dial.* Neque dicas, vel eas factas esse arte dæmonum; nam multæ ad virtutem eos, quibus apparuêre incitarunt; vel miraculosè; quia non est ad miraculum referendum, quod potest virtute naturali saluari.

Ad 1. primæ, nego conseq. Ad 1. prob. nego se- 45. *Cur anima nequeat aridum membrum mouere.*
quel. cum suâ prob. Nam cur nequeat anima aridum membrum immediatè mouere non est formaliter, quia illud non informat, sed quia non est illi immediatè præsens, & loco indistans; nequit enim anima dum est vnita corpori, esse præsens, nisi vbi informat; quia non informat voluntariè, sed naturaliter; separata verò fieri potest præsens cuilibet corpori, quia nulli assistit naturaliter. Ad poster. 46. *Anima præter propriũ nequit al. ud corpus mouere organicè.*
solùm sequitur, potentiam motricem animæ esse addictam corpori humano, vt proprio mobili organicè; nullum quippe aliud corpus valet anima organicè mouere, nisi humanum, illudque mediâ informatione. Quia ad motum organicum requiruntur certa organa, quæ simul cum animâ concurrant ad motum conexusandum; vt autem organa actiuè concurrant, requirunt, vt sint viua; sc. formaliter per animam mediâ informatione. Ad confirm. neg. maior. Ratio: anima informat corpus formaliter 47. *Ad conf.*
exhibendo illi seipsam, vt proprium actum; at non quod-

quodlibet subiectum est capax cuiuscunque formæ, requirit igitur, vt anima informet, certum subiectum, certasque dispositiones: potentia verò motrix, subiectum mouet efficienter, medio impulsu; at non solùm corpus humanum, sed quodlibet aliud est capax impulsûs; ergo non solùm mouere potest proprium, sed etiam alia.

48. *Ad 2.* Ad 2. Minor est tantùm vera, quando causa principalis non est se solâ, absque instrumento, sufficiens effectum producere; at anima se solâ sufficiens est, sine corpore, inorganicum motum producere.

49. *Instat.* Instabis. Esto possit causa esse sufficiens sine proprio instrumento in seipsa operari, non tamen est sufficiens sine proprio instrumento operari in alieno subiectô; velut ignis sufficiens est sine calore seipsum calidum efficere, non extrinsecum subiectum; ergo licet possit anima separata sine corpore seipsam mouere, non

50. *Resp.* tamen alia à se. Resp. Ignis nequit per seipsum immediatè alia calefacere, sed medio calore; at anima potest per suam potentiam motiuam immediatè alia mouere; nam de facto coniuncta corpori mouet proprium, & aliena corpora; & idem proprium, saltem partem aliquam illius mouet totaliter; alia verò corpora mouet partialiter, concurrente pro

51. *Ad 3.* prio corpore vt instrumento coniuncto. Ad 3. nego antec. nam adæquata ratio, cur angeli possint corpora mouere, non est, quia sunt omninò à corpore abstracti, nam etiam animantia, & viuentia vt plantæ, mouent corpora, proficua ad se attrahendo, & noxia à se expellendo; sed quia sunt viuentes, de quorum naturâ non minùs est mouere se, quàm alia à se, ad propriæ naturæ conseruationem, quia multi hanc vim tribuunt etiam rebus vitâ carentibus, vt magneti & succino, ferrum, paleasque ad se trahen-

52. *Ad 4.* tibus. Ad 4. Nego maior. eiusque prob. Nam ad mouendum se, nulla vis obsistit animæ, cùm sit spiritualis; ad mouenda corpora, obsistit naturalis grauitas, vnde non eâ celeritate, quâ mouet se, mouet corpora; imò nec eâ celeritate, quâ mouet proprium corpus, dùm est ei vnita; quia proprium mouet ipso ad motum concurrente per neruos, & spiritus, qui sunt propria instrumenta motûs, alia verò mouet, obsistente eorum naturali grauitate; vnde non quodlibet corpus potest anima separata mouere, sed tantùm illud, cuius grauitas non excedit vim impulsiuam ipsius; nullum tamen mouendo defatigatur, quia defatigatio nascitur ex diminutione propriæ virtutis, quæ in corpore animato sunt spiritus, qui in mouendo consumuntur; anima autem cùm sit incorporea & spiritualis, non potest eius virtus in mouendo minui; quia diminutio supponit corruptionem partium, quæ substantiæ spirituali repugnant. Hinc disces modum, quo valeat anima in corpore glorioso dotem agilitatis exercere; substractis nimirum humoribus, qui corpus ponderosum reddebant, & subministratâ diuinitùs magnâ spirituum copiâ, poterit anima per innatam vim motricem, celerrimè illud mouere, ac per aëra librare. Lege *Scot. cit.* & nostrum *3. to. disp. 2. sect. 20.*

Quomodo anima se moueat in corpore glorioso.

53. *Ad 5.* Ad 5. Nego minor. nam per eandem potentiam anima mouet proprium, & aliena corpora.

An Angelus in corpore assumpto opera vitæ exercere valeat?

54. RATIO dub. Angeli in corporibus assumptis vident, & audiunt ea, quæ circumstantes dicunt; respirant, alloquuntur; progrediuntur, rident, comedunt, generant; sed hæc omnia sunt opera vitæ. Confirm. Angeli sunt perfectè viuentes: ergo non repugnat, eos in assumptis corporibus opera vitæ exercere. Communis tamen & constans sent. Scholast. *in 2. dist. 8. & S. Tho. 1. p. q. 51. ar.* 55.

Sent. negans tenetur.

3. est, non posse angelum in corpore assumpto opera vitæ exercere. Quamuis nonnulla de modo loquendi sit dissensio, an *locutio, comestio, progressio* absolutè ab angelo in assumpto corpore fieri possint; quæ dissensio ex nostro fundam. facilè dirimetur.

Fundam. ad opus vitale debet per innatam potentiam actiuè concurrere subiectum, in quo opus vitale immediatè recipitur. At ad nullum ex prædictis potest corpus ab angelo assumptum per innatam potentiam actiuè concurrere. nam nulla est vitalis & natiua potentia in corpore ab angelo assumpto, ad aliquam ex his operationibus, quæ vitalis dicitur, eliciendam. quia nulla potentia vitalis potest naturaliter conseruari extra animam informantem, cuius est coniunctum instrumentum. Vnde similitudinariè tantùm angelus hos effectus operatur in assumpto corpore: vt non obscurè significauit *Tobiæ 12.* cùm dixit: *Videbar quidem vobiscum manducare, & bibere.* Quia manducatio est attritio cibi facta virtute potentiæ comestiuæ, quæ in corpore assumpto non est. Vnde licet videatur angelus oculos, & aures habere, per eas tamen, cùm apparentes tantùm sint, nec videt, nec audit, sed solùm intelligit, quæ à colloquentibus dicuntur; pariter cùm loqui videtur, eius locutio non est à potentiâ organicâ vocis formatrice, sed sola aëris reuerberatio, & sonus persimilis ei, qui ab homine loquente producitur. Idem iudicium esto de cæteris: omnia .n. ab angelo fiunt medio impulsu & motu locali, passiuè tantùm concurrente corpore assumpto. Vnde multò minùs potest angelus in assumpto corpore generare; quia generatio requirit decisionem propriæ substantiæ viuentis, medio semine in matrice fœminæ recepto. Cæterùm etsi omnes conueniant, non posse angelum vitalem actum generationis in assumpto corpore exercere: adhuc tamen controuersum est, an saltem possit ex virili semine aliunde translato, humanam prolem generare. Et quidem certum est, non posse dæmonem succubum per semen humanũ, aliunde translatum prolem in seipso concipere. nam organizatio humani corporis, & cuiuscunque perfecti animantis, requirit determinata instrumenta vitæ, à quibus formetur & perficiatur: quæ instrumenta nequeunt virtute angeli suppleri: cùm nequeat ab angelo suppleri calor ille vitalis, quo virile semen intra fœminæ matricem receptum foueatur, prolificet, & in humani corporis figuram efformetur. Nam ille essentialiter pendet ab organis & spiritibus vitalibus, qui extra animarum corpus conseruari nequeunt: Vnde quòd succubi genuerint, vel vt falsum reiiciendum est; vel certe explicandum, quòd non ipsi in se prolem formauerint, sed aliunde formatam simulauerint. Sola igitur diffic. est, an possint incubi humanum semen aliunde asportando, illudque in matricem fœminæ immittendo, generare. Negant aliqui, id virtute angelicâ fieri posse. quia vt semen humanum, authore *Arist. 2. de generat. anim. c. 3.* sit fœcundum, pendet à spiritibus & calore vitali: qui cùm subtilissimi sunt, statim euanescunt. 56.

Operis vitalis essentia est procedere ab intrinseco & innato principio, in quo est.

Quomodo Angelus loquatur & videat, &c.

57. *An generare possit?*

58.

59. *Ex incubis dæmonibus potest fieri generatio asportato aliunde semine.*

Affirmant communiter *Scholast. in 2. dist. 8. & S. Tho. 1. p. q. 51. ar. 3. ad 6.* vbi cum *Aug. l. 15. de ciuit. c. 23.* impudentiæ esse ait, hoc *negare*, cùm *celeberrima fama sit*, multorum testimonio firmata *de quorum fide dubitandum non est.* Ratio: non ita semen humanum pendet à spiritibus vitalibus hominis generantis, vt non valeat tantisper extra propria organa conseruari; vt experientiâ compertum est, ali-

quando fœminas concepisse ex virili semine in balneis relicto, & in propriam matricem attracto. Hæc igitur sent. probabilior.

60. Deducitur 1. nullam ex suprà dictis operationibus posse absolutè tribui angelo in corpore assumpto: nam quælibet ex his importat respectum ad principium proximum vitæ, à quo elicitur. 2. comestio Christi post resurrectionem fuit vera comestio ex *August. 13. de ciuit. c. 22.* & *S. Tho. 1. p. q. 51. ar. 3. ad 5.* non quia, vt opinatur *Scotus in 2. dist. 8. q. vn. §. In ista*, cibus à Christo sumptus conuersus est in substantiam Christi sumentis, cùm corpus gloriosum non sit capax accrementi; sed quia fuit attritio cibi facta virtute potentiæ comestiuæ. Vnde talis operatio dicebat respectum ad potentiam natiuam vitalem proximè operantem.

61. *Comestio Christi post resurr. vera.*

62. *Angelus in assumpto corpore non baptizaret validè.* 3. Angelus in assumpto corpore validè baptizare non potest, contra *Scot. in 4. dist 6 q. 1.* quia cùm ad Baptismum requirantur verba vitali modo prolata, & non possit angelus in assumpto corpore humana verba vitaliter proferre; nequit in assumpto corpore validè baptizare.

63. 4. Etiamsi corpus ab angelo assumptum per potentiam obedient. actiuè concurrat ad locutionem, vel ad aliam ex suprà enumeratis operationibus, adhuc non posse illam dici vitalem; nam hæc denominatio desumitur tantùm à potentiâ intrinsecâ naturali. Vnde locutio asinæ Balaam non fuit vitalis locutio, sed sola aëris reuerberatio. *Locutio asinæ Bal. non fuit vitalis.*

64. 5. Non est actio vitalis motus corpori viuenti ab extrinseco impressus, nisi ad illum actiuè concurrat viuens. Vnde non dicitur vitaliter moueri animal, cùm inuitum trahitur ad necem, vel cùm dæmon membra energumeni mouet ipso renitente.

65. *Angelus in assumptis corporibus nequit operari opera supra naturam.* 6. Non posse angelus per assumpta corpora naturali vi operari effecta supra naturam; Angelus .n. per assumptum corpus non fit ad operandum potentior: at teste *S. Tho. q. 110. ar. 4.* ex se non habet virtutem operandi effectus supra naturam; igitur nec illam habebit in corpore assumpto. Quare non poterit assumptum corpus replicare, quamuis possit esse in duobus corporibus, intra propriam sphæram distantibus. Nec poterit corpus assumptum cum alio corpore penetrare, nec impedire, quin corpus assumptum sensibus obiectum sui species transmittat, nisi vel interponendo inter corpus assumptum, & oculum videntis aliud corpus: vel localiter dimouendo à corpore assumpto causas colorum. Nec poterit assumere corpus sine accidentibus; nec accidentia sine subiecto: posset tamen accidentia à subiecto diuinitùs separata, assumere. *Ratio omnium.* Ratio: non habet angelus virtutem immutandi naturam, & causas 2. à suâ naturali operatione. Vnde eos tantùm effectus operari potest, qui per applicationem causarum naturalium produci possunt. *Qui effectus fieri possint ab Angelo.* Quare poterunt pluuias, & ventos, tonitrua que, & fulgura excitare; subitam sanitatem, noxios humores expellendo, & actiua passiuis applicando, causare; assumpta corpora in medio aëre sistere, ac mouere per impulsum superantem naturalem grauitatem corporum; defunctorum corpora diu incorrupta conseruare, expulsis corrumpentibus, & applicatis conseruantibus.

66. *Ad rat. dub.* Ex his patet ad rationem dub. Ad confirm. nego conseq. nam ad opus vitale non sat est, vt principale agens sit viuens; alioqui omnis actio creata, cùm sit à Deo perfectè viuente, esset vitalis: sed requiritur prætereà, vt sit etiam viuens ipsum proximum principium, à quo, & in quo vitalis actio exercetur.

DISPVTATIO V.

De loco Angelorum.

SECTIO PRIMA.

An Angeli necessariò sint in aliquo determinato loco secundùm propriam substantiam?

PRIMA sent. negat, Angelos esse in loco secundùm substantiam, sed solùm secundùm operationem, ita vt cum ipsa angeli operatione non sit simul præsens eius substantia: Fuit quorundam *Philos. apud S. Tho. in 1. dist. 37. q. 3. ar. 1.* eamque sequi videntur *Aureol. in 2. dist. 2. q. 3. ar. 2. fine, Herue. in 1. dist. 37. ar. 1. Ioan. de Neap. q. 22; pu. 4.* & aliqui putant esse opinionem *S. Tho. cit.* vbi ex sent. *Nazianz.* docet, Angelos *abusiuè* esse in loco, & *1. p. q. 52. ar. 1.* affirmat, esse in loco *æquiuocè*. 1. *1. Sent.*

Prob. 1. ex *Arist. 1. cæli, tex. 100.* vbi loquens de substantiis separatis, quæ suprà cæli lationem suo fruuntur æterno, ait, eas non esse aptas, vt sint in loco. Et *Boëtius* communem sapientum conceptionem ait esse, *incorporalia non esse in loco.* quod etiam docuisse videtur *August. lib. 83. quæst. q. 20.* & *Damasc. lib. 1. fidei c. 17.* quorum ille affirmat, quidquid corpus non est, *abusiuè* esse in loco; hic verò docet *intellectualiter* tantùm angelos esse in loco. 2.

Prob. 2. ratione. Prima. Angelus est incapax propinquitatis & distantiæ localis; ergo & locabilitatis. Nam propinquitas, & distantia immediatè fundantur in locabilitate. Antec. prob. propinquitas, & distantia sunt proprietates solius corporis, & rei materialis, ac situabilis. 3. *Ratio 1.* 2. *Locari* est contineri intra latera corporis ambientis, vt docet *Philos. 4. phys.* Implicat autem, angelum contineri intra latera corporis ambientis; nam hoc est proprium corporis quanti: igitur implicat, angelum esse in loco secundùm propriam substantiam. 4. *Ratio 2.* 3. Angelus non potest esse in loco, nisi penetrando se cum loco; sed quando duo sese mutuò penetrant, non minùs vnum est in altero, quàm alterum in alio: vt constat de duobus corporibus, aut spiritibus mutuò sese penetrantibus: ergo non minus locus dicendus esset in angelo, quàm angelus in loco. 5. *Ratio 3.*

Secunda negat, Angelos necessariò esse in aliquo determinato loco actu; ait, posse pro libito esse nusquam: *S. Tho. in 1. dist. 37. q. 3. ar. 1. ad 4. Herue. cit. Scoti in 2. dist. 2 q. 6 §. Ad propositum, Capreol. q. 1. ar. 3. ad 2. Scoti con. 1. concl. Caiet. 1 pa. q. 52. ar. 1. §. Ad hæc quoque; Ferrar. 3. con. gen. c. 68. §. Consider. 3. Bannez 1. p q. 52. ar. 1. ad 7. Zumel ibid q. 2 Vasq. disp. 188. c. 7.* 6. *2. Sent.* Fundam. Angelus est in loco formaliter, vel per operationem liberam, vel per aliquid instar operationis, vt supponitur: Sed potest cessare ab omni operatione liberâ: ergo potest absolui ab omni loco actuali. Nam esse in loco, est effectus formalis operationis; sublatâ autem formâ tollitur effectus formalis: igitur sublatâ omni operatione, per quam angelus vt per formam est in loco, tollitur effectus formalis essendi in loco. *Fundam.* Confirm. potest angelus liberè se collocare in inani extra cælum: sed in eo nullus est locus: ergo potest angelus esse nullibi. *Conf.*

Tertia negat, Angelum esse in loco determinato, sed 7. *3. Sent.*

to, ait esse, vbicunque operari potest: operari autem potest in quolibet corpore: igitur præsens est in quolibet corpore. Ita *Duran. in 1. dist. 37. p. 2 q. 1. nu.* 26

Fund. Quod sic probat: Nullus locus ex naturâ rei debetur angelo, nec circumscriptiuus, nec definitiuus, cùm sit immaterialis: sed nequit angelus circa locum operari, nisi illi supponatur realiter præsens: cùm ergo operari possit circa omnem locum, erit omni loco realiter præsens; non præsentiâ situs, sed ordinis: sicut anima rationalis est realiter præsens omnibus partibus corporis. Minor ostend. operatio non ponit, sed supponit præsentiam agentis. Nec dici potest, angelum fieri præsentem corpori, in quod est operaturus per motum localem, *Quia non est*, inquit, *intelligibile, quod angelus secundùm suam essentiam moueatur.*

8. *4. Sent.* Quarta docet, Angelos necessariò esse in aliquo loco determinato: *Ægid. in 1. dist. 37. q. 1. Argen. ar. 2. concl. 1. Mayro. in 2 dist. 2. q. 6. §. Sed hic. Medin. 3 p. q. 52. ar. 1. § Quinta. & omnium*, qui affirmant, Angelos esse in loco vel immediatè per suam substantiam, vel per vbi. Probat *Ægid.* licet angelus sit in loco formaliter per operationem, repugnat tamen, quatenus est pars Vniuersi, vt ab omni operatione transeunte cesset, per quam angelus cum hoc Vniuerso connectitur.

9. *Esse in loco sumi potest dupliciter.* Pro explic. nota, esse in loco sumi, 1. *circumscriptiuè*, 2. *definitiuè*. Primus est solius corporis, cuius partes respondent partibus loci, infrà cuius ambientis latera illud continetur: intra quem locum aliud corpus naturaliter admittere non potest. Secundùm conuenit etiam Spiritui creato, vt ita sit hic, vt non alibi; itaque præsens loco, vt non ambiatur loco; sed penetretur cum loco, & à quo aliud corpus non excludat. Præterea esse in loco sumi potest, 1. vt locatum sit præsens spatio reali; 2. vt sit tantùm præsens spatio imaginario.

10. *Concl. 1. bimembris.* Dico 1. Angelus necessariò debet esse in aliquo loco determinato secundùm propriam substantiam. Vtraque pars constat ex Scripturâ, in quâ non modò Angeli dicuntur hominibus *apparere* in corporibus assumptis; sed ad eos *accedere*, & *recedere*; *ingredi*, & *regredi*; cælumque pro loco assignari bonis, infernum malis. Igitur ex Scripturâ non solùm constat, Angelos esse in loco, sed in determinato loco; alioqui nec *accedere*, nec *recedere* propriè dici possent, sed tantùm metaphoricè & apparenter. Idem docent Patres. August. *de immort. animæ c. 1. Quidquid est, nusquam esse non potest.* Gregorius 2. *moral. cap. 3. Angelorum spiritus loco circumscripti sunt.* Damascenus 2. *de fide cap. 3. circumscripti quidem illi sunt; nec enim in terra versantur, cùm in cælo sunt; nec cùm à Deo in terram mittuntur, in cælo remanent.* Idem docuit *Arist. 4 phys. c. 1. Omnes existimant, quæ sunt, alicubi esse; quod verò non est, nusquam esse.* Et Cicero 1. *Tuscul. nu. 11. & 82.* disputans de statu animarum post mortem, *Si enim sunt, nusquam esse non possunt.*

Censura. Vnde meritò opposita sent. vt error à Doctoribus Paris. damnata est. *in fine lib. Mag. sent. errore 3* sub titulo, *Errores de Angelo vel Intelligentia.*

11. *Necessariò est in aliquo loco.* Prob. quoad 1. partem quidquid est, suum esse necessariò habet extra causas positum: ergo ab aliquo loco, aut spatio indistans. Nam statim ac angelus creatur, operari potest in extrinsecum subiectum; nequit autem, *vt mox*, statim operari in quodcunque subiectum: ergo eo ipso, quòd suum esse accipit extra causas positum, necessariò accipit illud ab aliquo loco vel spatio indistans. Alioqui non minùs ex se posset statim productus mouere vnum corpus, quàm aliud: ideò enim potest, quia indistans est ab vnò, & non ab alio: quam indistantiam formaliter non ponit, sed supponit operatio, *vt infrà*. At esse realiter præsens alicubi, formaliter non dicit aliud, quàm occupare aliquod spatium siue reale, siue imaginarium: sicut Deus dicitur realiter præsens in spatiis imaginariis; quia ea replet suâ immensâ ac infinitâ substantiâ.

12. *Confirm.* Confirm. Implicat angelum esse, & alicui tempori non respondere: nam omne quod est, quamdiu est, necessariò in suo esse durat, per ordinem ad tempus, siue reale, siue imaginarium. At vnaquæque res ita se habet ad spatium sicuti ad tempus: ergo sicut nulla res absolui potest à tempore, ita nec à spatio. Vnde eâdem necessitate, quâ Deus per æternitatem respondet omni tempori reali vel imaginario; per immensitatem respondet omni spatio reali vel imaginario.

à priori. Ratio: vt res sit præsens tempori, nil aliud requiritur, quàm vt existente tempore coëxistat res. Ita vt res sit præsens loco, nil aliud requiritur, quàm vt existente loco coëxistat res indistans à loco.

13. *Est in loco determinatò secundùm propriam substan.* Prob. quoad 2. partem contra *Duran.* vt ex Scriptura, & Patribus constat, & *infrà*, Angeli realiter mouentur de vno loco in alium: ergo non sunt realiter præsentes vbicunque possunt operari. quia si essent, non necessariò mouerentur, vt alicubi operari possent; quia motus ad nihil aliud deseruit, nisi ad producendam præsentiam agentis circa subiectum operabile.

14. *Prob. 2.* 2. Potest Deus vti angelo ad operandum circa subiectum distans: ergo angelus non est vbicunque operari potest: nam subiectum distans dicit, angelum non esse vbique præsentem.

15. *Prob. 3.* 3. Sequeretur, angelum æquari Deo in immensitate: sicut Deus est immensus, quia præsens est omni loco, & operari potest vbique absque vllâ sui mutatione: ita & angelus in sent. *Durand.*

Conf. Confirm. creato alio, & alio mundo, de nouo angelus absque vllâ sui mutatione fieret præsens alij, & alij mundo, quod est proprium Dei.

16. Respondet, Deum non solum esse vbique præsentialiter, sed etiam causaliter, quia omnia efficit & conseruat. Sed contrà: hoc non tollit, quin angelus saltem adæquetur Deo quoad immensitatem, esto illi non adæquetur quoad causalitatem.

17. *Prob. 4. à priori.* Prob. 4. Substantia finita non potest habere præsentiam infinitam; ideo enim Deus habet præsentiam infinitam, quia est substantia infinita. Sed angelus est substantia finita; nequit igitur habere præsentiam infinitam: haberet autem infinitam, si præsens esset vbicunque operari posset.

Sententia Durandi erronea. Propter has rationes non potest *Durandi* sententia ab erroris notâ excusari. Vnde *num.* 38 apertè fatetur, se non asserendi, sed inquirendi causâ hæc dixisse.

18. *Angelus in loco solùm definitiuè.* Dico 2. Angelus non est, neque esse potest in loco *circumscriptiuè*, sed tantùm *definitiuè*. Primum constat; nam esse in loco circumscriptiuè supponit in locato extensionem partium per quas respondeat partibus loci, & per quam ab eodem spatio naturaliter expellat omne aliud corpus: quæ angelicæ indiuisibilitati repugnant.

19. Dices: non repugnat, corpus collocari in spatio indiuisibiliter, & definitiuè, vt constat de corpore Christi in Eucharistiâ, quod indiuisibiliter respondet accidentibus Euchar. ergo nec repugnabit, spiritum collocari in spatio diuisibiliter, & circumscriptiuè.

20. Resp. neg. conseq. nam vt corpus collocari possit in spatio indiuisibiliter, sufficit vt spoliari possit situali extensione partium, ratione cuius proximè occupat spatium diuisibiliter; & indui modo indiuisibili, ratione cuius occupare possit spatium indiuisibiliter. Vt autem possit Spiritus occupare spatium diuisibiliter, non sufficit, vt induat modum diuisibilem, nisi ipse etiam secundùm substantiam euadat diuisibilis, quod implicat.

Ratio. Sc. modus est tantum ratio, quâ subiectum collo-

collocatur in ſpatio: ergo ſi ſubiectum eſt diuiſibile, etiamſi modus ſit diuiſibilis, non poterit collocari in ſpatio diuiſibiliter; quia hoc eſſentialiter requirit ſubiectum in ſe ipſo indiuiſibile, vt poſſit pars ſubiecti reſpondere parti loci: alioqui non ipſum ſubiectum, ſed modus ipſius eſſet in ſpatio diuiſibiliter. Vt autem poſſit ſubiectum diuiſibile collocari in ſpatio indiuiſibiliter, non requirit, vt ipſum ſubiectum euadat poſitiuè indiuiſibile in ſe, ſed tantùm negatiuè in ordine ad locum, non reſpondendo illi per partem ſubiecti ad partem loci, ſed per totam entitatem totius ſubiecti ad quamlibet partem loci. quia non reſpondere ſpatio diuiſibiliter, eſt effectus negatiuus; reſpondere diuiſibiliter, eſt effectus poſitiuus. Poteſt autem ſubiectum diuiſibile, ſine variatione ſuæ eſſentialis diuiſibilitatis, non præbere ſpatio extrinſeco effectum formalem ſuæ diuiſibilitatis. Nequit autem ſubiectum indiuiſibile ſine variatione ſuæ eſſentialis indiuiſibilitatis, præbere ſpatio extrinſeco formalem effectum diuiſibilitatis: quia non poteſt ſubiectum in genere cauſæ formalis præbere alteri, quod in ſe formaliter non habet: poteſt non præbere alteri, quod in ſe formaliter habet.

21. *Quid ſit eſſe definitiuè in loco.* Secundum prob. præſentia definitiua ita ſubiectum collocat in vno loco, vt vi eiuſdem naturaliter collocari non poſſit in alio. Quia verò hoc conuenit etiam præſentiæ circumſcriptiuè, additur prætereà, vt ex vi eiuſdem præſentiæ totum locatum ſit in toto loco, & totum in quauis parte loci. At neutra ex his conditionibus repugnat Spiritui creato: ergo.

22. *Anima non eſt definitiuè in manu, &c.* Infero 1. animam rationalem non eſſe definitiuè in manu, nec Angelum in ſpatio palmari, ſi naturaliter eſſe queat in ſpatio bipalmari: quia præſentia definitiua non ſolum excludit actualem præſentiam naturalem eiuſdem rei in aliâ parte loci, ſed etiam potentialem in maiore ſpatio. non tamen excludit aliam præſentiam obedien. actualem, vel potentialem eiuſdem rei in alio vel eodem ſpatio. quia præſentia definitiua importat adæquatum actum locabilitatis naturalis.

23. *Nec Corpus Chriſti in Sacram.* 2. Corpus Chriſti non eſſe definitiuè in Sacramento, ſed peculiari modo, qui dicitur ſacramentalis, medio inter definitiuum, & per immenſitatem, cuius eſt ſupernaturalis quædam participatio: conuenit cum definitiuo, quatenus non eſt actu vbique; conuenit cum immenſitate, quatenus ex vi eiuſdem ſupernat. virtutis, quâ collocatur in vnâ hoſtiâ, collocari poteſt in aliis in infinitum. Deus autem vi eiuſdem immenſitatis. aut actu eſt in ſpatio infinito, aut ſaltem eſſe poteſt in ſpatio maiore in infinitum vi propriæ virtutis. Ex quo patet, non poſſe produci creaturam, quæ naturaliter exigat præſentiam maiorem in infinitum. Talis .n. exigentia neceſſariò ſupponeret in exigente locabilitatem actu infinitam, quæ ſubſtantiæ limitatæ repugnat: nam licet actualis præſentia ſemper eſſet finita, locabilitas tamen eſſet actu infinita. Confirm. ideò corpus Chriſti vi virtutis ſacram. poteſt eſſe ſub ſpeciebus maioribus in infinitum. quia vi virtutis ſacram. coniungitur cum infinitâ potentiâ Dei, quæ in locando corpus Chriſti ſub accidentibus Euchar. maioribus terminum non habet.

24. *Prima ſent. nullo modo eſt S. Thom. Ginura.* Ad argum. primæ, tantùm abeſt, vt ſit *S. Tho.* vt ab ipſo, *cit. loco*, cenſeatur *hæretica*; quam Ægidius, & Gabriel *errorem* vocant. Neque cum *ibid.* docet, Angelum eſſe in loco per operationem, ſicut cauſam in ſuo effectu, illum excludit à loco per ſubſtantialem præſentiam: cùm in hoc ſeculo illam appellet *hæreticam*. Cùm verò ipſe, & citati dicunt, Angelos vel non eſſe in loco, vel nonniſi æquiuocè, & abuſiuè, non intendunt, eos excludere à loco ſimpliciter, ſed tantùm circumſcriptiuè.

25. *Ad 1.* Ad 1. rationem, concedo anteced. de propinquitate & diſtantiâ circumſcriptiua; nego de definitiuâ: nam ſicut Spiritus eſt capax locabilitatis definitiuæ, ita & propinquitatis, diſtantiæque definitiuæ.

26. *Ad 2.* Ad 2. talis deſcriptio eſt locabilitatis circumſcriptiuæ, non definitiuæ; vnde mirum non eſt, ſi ea repugnat angelo.

27. *Ad 3.* Ad 3. vt aliquid dicatur eſſe in alio, vt in loco, non ſufficit vt ſit in illo quomodocunque, ſed vt in alio habente ſitum; locus enim, teſte *S. Tho. in 1. diſt. 37. q. 3. ar. 3.* ſitum formaliter importat. quare potior eſt ratio, vt Spiritus ſit in corpore, quàm corpus in ſpiritu, vt in loco; quia corpus habet ſitum, quo caret ſpiritus.

28. *Ad alias ſent.* Ad fundam. ſecundæ, nego maior. de quâ *infrà*. Ad confirm. diſt. minor. extra cælum nullus eſt locus realis actualis, concedo; imaginarius & poſſibilis, nego; qui ſatis eſt, vt res ibi exiſtens, non dicatur nullibi exiſtere; nam per hanc negationem denotatur res in nullo ſpatio, neque reali, neque imaginario, exiſtere.

29. Ad fundam. tertiæ nego maior. Ad prob. nego conſeq.

SECTIO II.

Per quid Angeli ſint in loco formaliter?

30. *Difficultas in quo ſita.* CONTROVERSIAM hanc difficiliorem reddunt tot ſententiæ, quas ad 4 principales reuocabo: radix diffic. eſſe in loco, eſt locum contingere, & quodammodo illi commenſurari: Angelus cùm ſit purè ſpiritualis, nihil habet per quod locum contingat, eique commenſuretur. Tota diſſenſio eſt, in aſſignandâ ratione, per quam angelus locum formaliter contingat, eique aliquo modo commenſuretur. Supponimus autem contra *Alenſ. 2. p. q. 32. me. 1. & aliquos Thomiſtas*, non requiri virtutem ſupernaturalem, vt angelus in loco ſe conſtituat; ſed poſſe natiuâ ſuâ facultate id præſtare; alioqui non eſſet naturaliter potens ad opus maximè naturale, quale eſt eſſe in loco.

31. *1. ſent.* Prima ſent. affirmat, Angelum eſſe in loco formaliter per operationem tranſeuntem: *Ægid. in 1. diſt. 37. q. 1. Herua. art. 1. Capreo. in 2. diſt. 2. q. 1. ar. 1. & 3. Ferrar. 3. con. gen. c. 68. §. Conſider. Zumel 1. p. q. 52. ar. 1. q. 4. concl. 4.* & videtur *S. Tho. in 1. diſt. 37. q. 3. ar. 1.* vbi concludit, ſubſtantiam ſpiritualem non poſſe eſſe in loco, niſi per operationem, quæ effectum aliquem in eo producat. Laborant autem in definiendo, quænam ſit hæc operatio, quam angelus producit in loco; ferè omnes conueniunt, non eſſe aliquam determinatam, ſed vel eſſe motũ localem, vel illuminationem, vel quamcunque vnionem cum loco per modum præſidentiæ, aut actiuæ continentiæ; aut etiam per modum paſſionis à loco in angelo receptæ: vt ſaluent, dæmones eſſe in loco inferni, non per actiuam, ſed per paſſiuam operationem ab igne pœnali ſupernaturaliter in ipſos agente. Addit *Capreo. ar. 3 ad 7.* poſſe angelum eſſe in loco per modum *nobilitationis*, *exornationis*, & *actuationis*; ſeu *vigorationis* corporis per ſpiritum: vt ſaluet, quo pacto Angeli beati ſint in empyreo, in quo nihil operantur.

32. *Fundam. Eſſe in loco eſt locum contingere.* Fundam. Angelo id eſt formalis ratio eſſendi in loco, per quod locum formaliter contingit; vt conſtat de locato corporeo: at per ſolam operationem tranſeuntem angelus locum contingit. Nam cùm angeli ſint expertes molis, non poſſunt immediatè per ſubſtantiam, quæ ſpiritualis eſt, aut per aliquid ſibi inhærens (nam quidquid in angelo eſt, ſpirituale eſt)

le est) locum contingere: ergo illum contingunt per operationem transeuntem, vt per proprium effectum: quia cùm hæc sit distincta ab angelo, & recipiatur in loco vt in subiecto, physicè illum contingit, eique commensuratur, modo proportionali, quo corpus per quantitatem tangit locum. Confirm. teste *S. Tho. 1. p. q. 8. ar. 2.* Spiritus increatus est in loco per operationem, quâ res cunctas in proprio esse conseruat; ergo etiam Spiritus creatus.

33. *1. Sent.* Secunda docet, Angelos esse in loco per applicationem virtutis operatiuæ: *Bacho. in 2. dist. 3 q. 2. ar. 3. Argent. in 1. dist. 37 ar. 2. ad 1. Caiet. 1. p. q. 52. ar. 1. §. Quoad 4 Bannez ibid. concl. 3. Medin. 3. p. q. 52. ar. 1. ad arg.* Hæc sent. non negat, angelum esse in loco per operationem transeuntem, sed vlteriùs addit, etiam esse posse per solam applicationem virtutis in actu 1. absque vllâ operatione in actu 2. positâ in loco. Est autem hæc virtutis applicatio in angelo, vt *Caiet.* explicat, expedita facultas operandi in loco per practicum iudicium de operatione in loco producendâ, & voluntatis electionem, cum negatione situalis distantiæ substantiæ angelicæ à corpore, in quo est angelus operaturus, sublatis omnibus impedimentis ad proximè expediteque operandum; ita vt inter hanc potentiam, & operationem nullum intercedat medium.

34. *Prob. S. Tho.* Prob. 1. auth. *S. Tho. 1. p. q. 52. ar. 1.* affirmantis, Angelum esse in loco *per applicationem virtutis ad locum qualitercunque. Per τὸ qualitercunque*, necessariò intelligit applicationem virtutis in actu 1. ad operandum, vt illam distinguat ab applicatione virtutis simpliciter, quæ est per actuale exercitium virtutis operatiuæ. Vnde *quodl. 1. art. 4.* distinguit applicationem virtutis ab ipsâ operatione transeunte; & per primum, quem vocat *contactum virtualem loci*, docet angelum esse in loco.

35. *Prob. ratione.* Prob. 2. hæc applicatio virtutis in angelo respondet quantitati in corpore: sed corpus est in loco per applicationem quantitatis ad locum: ergo & angelus erit in loco per applicationem ipsius virtutis ad locum. Maior prob. sicut quantitas non inest loco, sed locato, illudque denominat quantum formaliter, & locabile circumscriptiuè: ita virtus transeunter operatiua inest angelo, illumque denominat quantum virtualiter & locabilem definitiuè. Notat *Caiet. 1. p. q. 52 ar. 1. §. Sed est aduert.* per solam applicationem virtutis operatiuæ, angelum incompletè esse in loco: inchoatur enim eius præsentia per virtutis applicationem; completur autem per exercitam operationem in loco.

36. *3. Sent.* Tertia asserit, Angelum esse in loco formaliter per suam substantiam: *Richar. in 1. dist. 37. art. 1. q. 1. Duran. in 2. p. eiusd. dist q 1. nu. 26. Bonau. in 2. dist. 2. p. 2. art. 2. q. 1. Scoti q. 6. Mayro. q. 6. Gregor. q. 2. art. 2 §. Dico igitur, Rub. qu. vlt. Gabr. q. 2. art. 2.* Verùm hoc interest inter *Duran.* & reliquos; quod putet, angelum per suam substantiam esse præsentem vbique non præsentiâ sitûs, sed ordinis mouentis ad mobile; reliqui verò solum docent, angelum esse in determinato loco.

Prob. sent. 3. Prob 1. sicut quantitas est in loco formaliter per seipsam, nullâ mediâ operatione, aut modo à se distincto: ita & angelus per suam substantiam præcisè, nullâ operatione, aut modo superaddito.

2. 2. præciso omni modo, vel operatione, nuda substantia angeli ratione suæ limitatæ entitatis, determinat sibi certum locum, à quo definitiuè continetur, & à quo dicat negationem distantiæ, & simultaneam coëxistentiam in ordine ad idem spatium.

37. *4. Sent.* Quarta censet, Angelos esse formaliter in loco, non per aliquid in loco productum, nec per nudam substantiam, sed per aliquem modum, qui sit terminus motus angelici, immediatè afficiens substantiam, eamque quodammodo vniens, & applicans tanto, vel tanto spatio, iuxta maiorem, vel minorem virtualem extensionem ipsius modi erga spatium, quod respicit, & à quo essentialiter pendet, vt à termino extrinseco actuali, ad cuius varietatem variatur talis modus, qui dicitur *Vbi: Molin. 1. p. q. 52. ar. 1. disp. vn. me. 5. Vasquez. disp. 188. c. 7. Suarez. lib 4. de angel. c. 2. Arrab. 1. p. disp. 154. c. 3. Albert. coroll. 5. dub. 4. ex præd. Vbi.* Hæc sent. probari solet iisdem argum. quibus *Vbi* materiale in corporibus. 1. datur motus localis, quæ est realis actio, & exercitium potentiæ motiuæ: sed omnis realis actio habet realem terminum; quia implicat, produci actionem sine termino; est enim hæc essentialis tendentia & via ad terminum. Terminus alius esse non potest quàm *Vbi*: nam terminus debet proportionari actioni: sed motus, qui est actio, successiuè vbificat subiectum in ordine ad spatium: ergo & eius terminus, qui resultat in quiete, debet permanenter vbificare subiectum in ordine ad spatium. *Prob. 1.*

Confirm. posset angelus extra mundum moueri, in quo nullum est spatium reale: implicat autem esse motum sine aliquo termino reali: ergo eo casu necessariò producitur *vbi* reale. *Confirm.*

Prob. 2. Negatio in rebus existentibus non potest de nouo incipere sine corruptione alicuius formæ positiuæ, cùm debeat incipere per non esse eius rei, cuius est negatio: sed præsentia angeli in spatio non incipit per non esse alicuius formæ positiuæ: igitur hæc præsentia in spatio non est sola negatio distantiæ à loco. 38. *Prob. 2.*

3. Concedendum est in angelo fundamentum propinquitatis, & distantiæ ab aliquo corpore: at hoc non semper est motus; nam angeli creati sunt cum respectu propinquitatis ad empyreum, & distantiæ ad reliqua corpora sine vllo motu. Nec potuit hoc fundamentum esse vel creatio; nam hæc semper fuisset eadem siue in vno siue in alio loco à Deo posita fuisset: vel substantia aut potentia Angeli; nam hæc semper sunt eadem, siue in vno, siue in alio loco collocentur. Igitur præter hæc concedenda est aliqua accidentalis forma, quæ in angelis esset fundamentum talis respectûs propinquitatis ad vnum, & distantiæ ad aliud corpus. 39. *Prob. 3.*

4. Potest angelus ex loco maiore contrahere se in minorem: & contrà ex minore dilatare se in maiorem; atque adeò amittere vel acquirere nouum respectum præsentiæ ad aliam partem loci. Nequit autem solâ suâ voluntate amittere, vel acquirere respectum ad terminum manentem, nisi tollat, vel addat aliquid in fundamento: ergo aliquid tunc aufert vel addit in se, vt cesset vel resultet nouus respectus propinquitatis ad aliam partem loci. 40. *Prob. 4.*

Pro explic. nota, in locatis corporeis, per quorum analogiam explicamus incorporea, duo esse, quæ videntur ad formalem rationem loci pertinere, & simultatem locati cum loco per actiuam continentiam loci; & mutuum contactum mathematicum cum loco, qui fit mediâ quantitate loci & locati: ad quæ consequitur respectus situalis propinquitatis tam locati ad locum, quàm loci ad locatum. Hinc factum est, vt aliqui in explicando angelorum loco, solùm respectum habentes ad primam rationem loci, affirmarint, eos esse in loco per propriam substantiam, vel *vbi*. Alij verò respectum habentes ad vtramque loci rationem, conati sunt in angelorum loco assignare aliquid proportionale quantitati, mediante quo fiat aliquis contactus inter angelum & locum. Vnde aliqui assignant actionem transeuntem, qua angelus physicè tangit locum; alij passionem, quâ angelus tangitur à loco; 41. *Nota duo requiri ad formalem loci rationem, & simultatem locati cum loco & mutuum contactum cum ipso loco.*

alij demum applicationem virtutis operatiuæ angeli ad locum, quæ respondere videtur applicationi quantitatiuæ dimensionis corporis ad locum.

42. *Angeli non sunt in loco per nudam substantiam,* Dico 1. Si de loco angelorum loquamur iuxta priorem rationem, Angeli non sunt in loco per nudam substantiam, aut *vbi*, sed per locabilitatem respondentem locabilitati corporum, quæ est sola extensio corporis localis. Primum euidens est: nam nuda substantia angeli non suscipit maiorem, vel minorem præsentialitatem ad spatium; cùm ex se sit semper eadem & inuariabilis quoad entitatem: at angelus liberè variare potest suam præsentialitatem, collocando se modò in maiore, modò in minore spatio. Si autem esset in loco per nudam substantiam, vel oporteret variari entitatiuè substantiam, modò crescendo, modò decrescendo, quod implicat: vel certè non posset suam præsentialitatem ad spatium liberè variare, sed per eandem præsentiam semper æquale spatium occuparet. Secundum ex Philosophia mihi certum est: nam præciso

43. *Nec per Vbi* *vbi*, omnia saluari possunt per solam extensionem aut formalem, vt in corporibus; aut virtualem, vt in Spiritibus, *vt mox.* Taceo inextricabiles difficultates quas secum affert, tam vbi corporeum, quàm spirituale. Tertium antequam probem, assigno discri-

44. *Sed per locabilitatem, quæ est extensio, vel formalis vel virtualis.* men inter *vbi*, & extensionem localem: *Vbi* per aduers. est terminus motûs localis, essentialiter variabilis ad variationem spatij: extensio localis in corporibus, est quidam modus ex quantitate naturaliter resultans, qui non variatur ad variationem spatij, sed perseuerat idem cum corpore in quolibet spatio; estque fundamentum *vbi*, quod successiuè variatur ad successiuam variationem spatij. Prob.

45. *Prob.* concl. In corporibus datur extensio localis, per quam corpora sunt proximè occupatiua spatij, distincta ab ipsâ quantitate; vt constat in quantitate Corporis Christi, quæ in Eucharistiâ separatur ab extensione locali: at hæc sufficit absque alio modo addito: Igitur similis extensio virtualis concedenda est in Spiritibus, ratione cuius illi sint proximè occupatiui spatij; quæque non necessariò varietur ad variationem spatij, sed eadem inuariata perseuerare possit cum spiritu in quocunque spatio: cum hoc tamen discrimine, quòd extensio formalis corporum naturaliter resultet ex quantitate; virtualis Spirituum liberè pendeat à voluntate subiecti.

Discrimen inter extensionem formalem corporum, & virtualem spirituum.

46. *Conf.* Confirm. etiam animus rationalis præter vnionem informatiuam, habet virtualem extensionem ad corpus; cùm aliud sit informare, aliud esse præsens corpori; nam hoc est separabile ab illo, licet non contrà. Similiter corpus Christi in Euchar. habet extensionem virtualem in ordine ad species sacrament. Sed neque animus rationalis, neque Christi corpus ad variationem spatij variat suam extensionem localem, quam vel ille habet ad corpus, eoque mediante ad spatium; vel hoc ad species sacras, iisque mediantibus ad locum: ergo nec spiritus suam præsentiam, quam habet ad locum necessariò variat ad variationem loci, sed eam retinere potest, variatâ tantùm connotatione spatij. Minor prob. alioqui & animus rationalis ad motum corporis variaret informationem erga illud; nam hæc essentialiter pendet à præsentiâ animæ ad corpus: & corpus Christi successiuè variaret præsentiam sacram. ad species Euchar. absque nouâ prolatione formæ: vtrumque autem est absurdum: ergo &c.

Vbi est extensio formalis, seu virtualis, prout connotat hoc spatium. voco autem hanc extensionem localem, *locabilitatem*, quia per illam subiectum fit proximè locabile in spatio, quæ prout connotat hoc, vel illud numero spatium, dicitur *vbi*. Est igitur *vbi* in meâ sent. ipsa extensio localis, seu formalis, vt in corporibus; seu virtualis, vt in spiritibus, prout connotat hoc aut illud numero spatium.

Obiic. motus, quo mobile mouetur supra spatium, dependet essentialiter ab hoc, vel illo numero spatio; 47. ergo & eius locabilitas. nã eandẽ dependentiã habet præsentia permanens mobilis à spatio permanente, quam habet præsentia successiua eiusdem mobilis à spatio successiuo. Antec. prob. nequit mobile per partem motus A, per quam transilit partem spatij A, transilire partem spatij B, cùm pars motus A, sit essentialiter addicta parti spatij A, cùm sit essentialis respectus ad illam. Resp. neg. anteced. eiusque 48. prob. nam posset hæc pars motus actu respicere aliam partẽ spatij: & per eundem numero impetum impressum potest lapis pertransire hoc, vel illud numero spatium, quod sic ostendo. Dum mouetur sursum lapis per impetum impressum, transferat Deus in instanti hunc mundum in aliud spatium, & corrumpat hunc aërem, alio producto, conseruato lapide cum eodem numero impetu impresso, quo anteà erat in alio loco, & spatio, adhuc pergeret moueri sursum lapis per eundem numero impetum supra diuersum numero spatium, quam anteà motus fuisset.

Dico 2. Si de loco angelorum loquamur iuxta 49. posteriorem rationem, angeli sunt in loco per solam operationem transeuntem in locum, quæ alia esse non potest quàm impetus localis in eo productus. Fundam. iuxta poster. rationem per id tantùm possunt angeli esse in loco, per quòd aliquo modo contingunt & commensurantur loco: sed per solam operationem transeuntem possunt angeli contingere locum, eique commensurari: nam duplex est contactus, *Mathematicus* exercetur mediâ quantitate; *Physicus* mediâ actione transeunte. At nequit angelus locum contingere *mathematicè*, cùm sit expers quantitatis; ergo contingere tantùm illum poterit *physicè* mediâ actione transeunte in eo receptâ. Hæc 50. autem alia esse non potest quàm motio localis; quia nulla potest angelus in corpore operationem exercere, nisi localem. Ratio: nulla potentia reperitur ad extra accidentaliter operatiua in naturâ creatâ, quæ per se primò non ordinetur ad perficiendam naturam, in qua est. Sed præter potentiam loco motiuam, intellectiuam, volitiuam, nulla datur in angelo potentia accidentaliter operatiua, quæ per se primò ordinetur ad perficiendam naturam angeli; cùm sit substantia purè intellectualis: ergo præter potentiam loco motiuam, nulla alia potentia est in angelo ad extra operatiua. Nam potentiæ intellectiua & volitiua, cùm sint immanentes, non sunt ad extra operatiuæ. Maior constat inductione: potentia calefactiua ignis per se primò est ad perficiendam formam aquæ: illuminatiua solis per se primò ordinatur ad perficiendam naturam solis: &c.

Sunt in loco per operationem.

Angelus in corpora operationem solùm localem exercere potest.

Solùm hæc inductio deficere videtur in potentiâ productiuâ specierum intentionalium, quæ per 51. se primò est ad perficiendam potentiam cognitiuam à se distinctam. Verùm, cùm hæc potentia ordinetur ad propagationem intentionalem rei, in variis potentiis cognoscentium, eadem erit proportionalis ratio de illâ, ac de potentiâ generatiuâ rei in esse reali specifico. Ratio: licet potentia generatiua rei per se primò non ordinetur ad perficiendam eandem naturam indiuiduam, ordinatur tamen ad perficiendam eandem specificam. Pari modo, licet potentia productiua specierum intentionalium non ordinetur per se primò ad perficiendam eandem naturam indiuiduam in esse reali; ordinatur tamen ad perficiendam eandem indiuiduam

Etiam species intentionales ordinantur ad perficiendã rem cuius species.

diuiduam in esse intentionali, dum illam indiuidualiter propagat secundùm esse intentionale in variis potentiis cognitiuis. Reliquæ autem potentiæ accidentales, cùm nec ordinentur ad propagandam eandem naturam specificatam in esse reali, nec eandem indiuiduam in esse intentionali, nequeunt ordinari ad perficiendum subiectum extrinsecum, quin per se primò ordinentur ad perficiendum subiectum proprium. *Ratio.* Quia sicut qualibet natura per se primò inclinat ad seipsam perficiendam conseruandamque: ita omnes potentiæ ab eâ fluentes, fluunt cum eâdem inclinatione primariò ad se ipsas propriamque naturam, secundariò vero ad alia à se diuersa perficienda.

52. Dices. Ergo saltem in angelo erit potentia productiua speciei sui in intellectu alterius angeli, vel animæ separatæ: nam etiam angelus propagatur in esse intentionali in variis potentiis cognoscentibus. Resp. neque hanc esse in angelo, ob rationem *infrà*.

53. *Angelus complete in loco est per operationem transeuntem.* Infero, Angelum incompletè esse in loco per præsentiam; completè per operationem transeuntem: ex *S.Tho.* qui interdum docet, angelos esse in loco per *applicationem virtutis*; interdum per *operationem transeuntem*. 1. modo sunt in loco per præsentiam incompletè; 2. modo completè per contactum physicum respondentem mathematico.

54. Dices. Operatio transiens est extrinseca angelo; ergo nequit illi esse ratio contingendi locum. Tum quia tunc aliqua se tangunt, quando eorum extrema fiunt simul: sed per operationem transeuntem extrema angeli, & loci non fiunt simul: ergo non se tangunt: tum quia si operatio transiens esset angelo ratio tangendi locum, posset tangere locum à se distantem per operationem transeuntem in eo productam.

55. Resp. neg. conseq. de tactu physico; concedo de mathematico. Ad 1. prob. concedenda maior de tactu mathematico, qualis est inter duo corpora quanta; neganda de physico, qualis est inter agens, & eius physicam actionem transeuntem in subiectum sensibile. Ad poster. nego sequel. nam operatio transiens non est angelo ratio tangendi locum, nisi vt includens substantialem præsentiam ipsius.

56. *Obiicies 2.* Obiicies 2. contactus corporis cum loco est mutuus, tam ex parte loci, quàm ex parte locati: contactus autem angeli cum loco, etiam physicè consideratus, non est mutuus; quia licet angelus physicè agat in locum, locus tamen non agit physicè in angelum. *Conf.* Confirm. si vt angelus sit in loco per physicum contactum, sufficit vt tantùm operetur in loco, sufficiet etiam, vt tantùm locus operetur in angelo, ad hoc vt angelus sit in loco. Vnde erit in loco inferni per solam operationem ignis infernalis in ipsum.

57. *Resp. Ad conf.* Resp. conced. totum: neque in angelorum loco assignanda sunt omnia, quæ sunt in loco corporum. Ad confirm. neg. sequela: alioqui vnus angelus mouens alium, esset in illo vt in loco. Ratio: vt angelus sit in loco per contactum physicum, requiritur aliquid proportionale tactui corporis ad locum, per cuius analogiam angelus est in loco: hoc autem esse non potest nisi aliquid sensibile, ratione cuius locatum tangendo locum aliquo modo illi commensuretur. Locus autem, cùm nequeat in angelum sensibiliter agere, cùm nec angelus sit capax accidentis sensibilis, nec agens corporeum aptum agere in subiectum spiritale, nequit illum tangere.

58. *Obiicies 3.* Obiicies 3. Angelus potest tangere locum per sui præsentiam: ergo frustra ad contactum loci requiritur eius operatio transiens. Antec. probo; tum quia angeli præsentia est diuisibilis, atque adeò commensurabilis loco; tum quia animus rationalis tangit corpus per vnionem informatiuam: sed ita se habet vnio informatiua animi ad corpus, sicut præsentia angeli ad locum. Tum quia corpus Christi tangit species sacras per solam præsentiã sacram.

Resp. neg. antec. Ad 1. prob. dico, ad contactum localem, requiri diuisibilitatem sensibilem, cuiusmodi non est præsentia angeli. Vnde substantia materialis separata à quantitate non tangeret locum, esto maneret præsens loco, quia non haberet præsentiam sensibilem proportionatam loco. 59. *Resp.* Ad 2. Si informatio sit per vnionem corpoream, vera est maior; & falsa minor; quia præsentia angeli ad locum non est corporea: si per vnionem spiritualem, falsa est maior: & tunc dico, animum rationalem tangere corpus per operationes vitales sensibiles. Ad 3. nego antec. nam tangit illas per vnionem corpoream sustentatiuam, de quâ 7. *to.*

Argumenta primæ sent. quatenus probant requiri operationem transeuntem, solùm probant de loco angelorum secundùm contactum, non de loco simpliciter: alioqui animæ separatæ, quæ in sent. *Thomist.* nullam habent operationem in loco, nullo pacto essent in loco. 60. *Resp. ad argu. pro prima sent. allata.* Ad confirm. eodem modo dicitur Deus esse in loco, & per immensitatem, per quam supponitur ante omnem operationem in quouis spatio imaginario, vt 1. *to. disp.* 8. *sect.* 3. & per operationem transeuntem, quâ effectiuè conseruat omnia loca. Ad argum. secundæ, nego, angelum fieri præsentem loco per applicationem virtutis vel incompletè; ad id .n. sufficit sola præsentia angeli in loco; vel completè, nam ad hoc necessaria est operatio sensibilis transiens, physicè tangens locum. 61. *Pro secunda sententia.* Ad auth. *S.Tho.* dico, per *applicationem virtutis* intelligere præsentiam localem angeli, quæ naturaliter prærequiritur ad operationem sensibilem in loco, ratione cuius angelus completè est in loco. *Ad S.Thom.* Ad rationem, nego maior. Ad prob. nego paritatem: nam quantitas reddit corpus completè locabile, quia est illi ratio tangendi locum: virtus autem angeli nullo modo est angelo ratio existendi in loco, neque incompletè; quia ad id sufficit sola præsentia, neque completè, quia ad hoc requiritur, aliquid corporeum commensurabile loco. 62. *Ad rationem.*

Ad argum. tertiæ, nego, Angelum posse esse in loco per nudam duntaxat substantiam, ob rationem assignatam primâ assert: Vnde ad 1. neg. antec. est enim quantitas in loco formaliter per extensionem localem, quæ est modus à parte rei distinctus, ab eâque separabilis: quo diuinitùs separato, necessariò addendus esset alius modus; cùm nulla res, vt suppono, possit à Deo conseruari sine aliquâ præsentiâ. 63. *Ad arg. tertiæ sent.* Ad 2. Nuda substantia angeli nullum habet ex se determinatum locum, sed potest pro libito esse in maiore, vel minore spatio. Ad argum. quartæ, quatenus probant, ad existendum in loco simpliciter, requiri modum additum substantiæ, concedenda sunt; quatenus contendunt, hunc modum esse terminum motûs localis, & necessariò variari ad variationem spatij, neganda sunt. 64. *Arg. quartæ sent. quomodo accipienda.* quare ad 1. nego minor. duplex enim terminus localis assignari potest, alter extrinsecus, qui est spatium, siue reale, siue imaginarium, supra quod mobile mouetur; alter intrinsecus, qui est impetus impressus, productus in ipso mobili, vi cuius transfertur de loco ad locum, quo cessante, cessat motus: nam sicut motor producit impetum in subiectum distinctum, vi cuius illud mouetur; ita eundem impetum producit in se ipso, vi cuius subiectum mouetur. Ad prob. nego, ex motu locali resultare terminum aliquem, in quiete permanentem: cùm enim

tiæ vel acquirit, dum se dilatat; vel amittit, dum se
74. Prob. 2. contrahit. 2. Non repugnat præsentia diuisibilis subiectiuè; indiuisibilis terminatiuè: ergo nec repugnabit præsentia indiuisibilis subiectiuè, diuisibilis verò terminatiuè. Antec. constat de præsentiâ sacram. Corporis Christi, quæ quia recipitur in corpore quanto, est diuisibilis subiectiuè; nam non eadem pars, quæ subiectatur in capite, subiectatur in pectore Christi, est tamen indiuisibilis terminatiuè, quia ratione huius præsentiæ omnes partes corporis terminantur ad quamlibet partem hostiæ: Conseq. prob. eadem proportio est subiecti ad terminum, & termini ad subiectum; ergo si non repugnat præsentia diuisibilis subiectiuè, & indiuisibilis terminatiuè; nec repugnabit præsentia indiuisibilis subiectiuè, & diuisibilis terminatiuè.

75. à priori. Prob. 3. Non repugnat cum spiritualitate aliqua diuisibilitas: ergo potest locabilitas angeli esse spiritualis, non obstante terminatiuâ diuisibilitate ipsius: nam hoc est potissimum fund. contrariæ sent. Antec. constat, tum de diuisibilitate intensiuâ quæ communis est omnibus accidentibus spiritualibus: Tum de motu locali angelorum qui etiam in sent. aduers. habet partes extensiuas in ordine ad spatium, nam vna pars motus angelici est extra aliam
76. Ad argum. primæ sent. resp. partem eiusdem motus. Ad 1. argum. primæ, nego conseq. Ad prob. concedo de diuisibilitate materiali & subiectiuâ; nego de spirituali & terminatiuâ. Ad confirm. dico, omnem proprietatem proportionari subiecto; vel in ordine ad se, quando proprietates sunt absolutæ; vel in ordine ad aliud, quando sunt respectiuæ. Locabilitas autem angeli, cùm sit proprietas respectiua, non solùm proportionari debet indiuisibilitati subiecti, sed etiam diuisibilitati termini, quem essentialiter respicit: vt constat de motu locali, qui non minus, quàm loca-
77. Ad 2. bilitas, est proprietas angeli. Ad 2 neg. sequel. Ad prob. nego minor. nam effectus formalis primarius locabilitatis, non est subiectum extendere, sed locare: at hunc effectum necessariò locabilitas tribuit angelo. Vti effectus formalis primarius motus localis, est transferre mobile de vno loco ad alium, non subiectum extendere: atque adeò potest motus localis informare subiectum spirituale, absque eo quod illud extendat. Nec refert, quòd hæc locabilitas se ipsa essentialiter, & non accidentaliter diuisibilis sit; quia primarius effectus formæ non attenditur penes id, quod ei essentialiter conuenit; sed penes id, quod ei specificè & primariò competit. Confirm. vt forma diuisibilis extendat subiectum, oportet vt in eo supponat partes; cùm non possit forma accidentalis tribuere subiecto partes
78. Ad 3. substantiales. Ad 3. nego conseq. nam æuum angeli non distinguitur ab ipsâ substantiâ angeli, nisi penes extrinsecum connotatum temporis, cui potest respondere; cùm autem implicet, substantiam angeli esse formaliter diuisibilem; implicabit quoque eius æuum esse formaliter diuisibile. At verò locabilitas distinguitur modaliter à substantiâ angeli: non repugnat autem, vt accidens substantiæ spiritualis sit formaliter diuisibile, vt patet de motu locali, & reliquis qualitatibus spiritualibus.

79. Coroll. Ex his colligo, quamlibet partem locabilitatis angelicæ locare totum angelum in spatio; totam verò replicare totum in pluribus partibus spatij. Cæterùm vbi est vna pars locabilitatis, non sunt aliæ in ordine ad spatium, secus in ordine ad subiectum, in quo vbi est vna, sunt & reliquæ; quia subiectum cùm partes non habeat, totum respondet omnibus, & singulis partibus eiusdem locabilitatis; vt patet de vnione animi rationalis, cuius partes non omnes respondent in ordine ad eandem partem materiæ; omnes tamen respondent in ordine ad animum, qui totus respondet omnibus, & singulis partibus vnionis.

SECTIO IV.

An Angelus naturaliter possit esse in pluribus locis simul?

CONTROVERSIA non est de pluribus locis adæquatis; hoc enim repugnat limitatæ virtuti angelicæ, quæ certam sibi sphæram naturaliter determinat, vltra quam nequit esse, vel operari immediatè immediatione suppositi: Nec etiam de pluribus locis continuis vel contiguis integrantibus vnum locum totalem angeli; sic enim angelus naturaliter est in pluribus partibus continuis aëris; & in pluribus corporibus contiguis aëris, aquæ, & terræ. Sed tantùm est de pluribus locis inadæquatis, & inter se distantibus, non excedentibus adæquatam sphæram angeli. Prima sent. affirm. *Heruæi in* 81. *1. Sent. affirm.* 80. *Controuersia est de locis pluribus inadæquatis.*
1. dist. 37. ar. 1. ad 3. Mayro. in 2. dist. 2. q. 8. Marsil. q. 2. ar. 2. post 7. concl. Caiet. 1. p. q. 52. ar. 2. §. Ad 3. Bannez ibid. dub. 1. de quâ tamen dubitant *Scotus in 2. dist. 2. q. 7. §. In istâ q. & Gabriel q. 2. ar. 3. dub. 3.* Fundam. *Mayro.* Potest angelus naturaliter, relictis extremis, locare se tantum in medio: ergo poterit, relicto medio, locare se tantùm in extremis partibus terræ. Quia quando respectus sunt eiusdem rationis, si dimitti potest vnus poterit & alter. At per respectum eiusdem rationis angelus respicit medium, & extrema suæ sphæræ: ergo si naturaliter potest dimittere vnum, poterit & alterum. Ex quo infert, posse angelum simul esse in cælo, & in terrâ: quod confirmat ex *Tobiæ 12.* Vbi Raphael dixit: *Ego sum, qui semper in conspectu Domini assisto*, & tamen ille simul erat in terris. 2. potest angelus operari in extremis, non operando in medio: ergo poterit esse in extremis, & non in medio. 3. esse *hîc*, & non *alibi*, sunt conditiones quantitatis: sed angelus abstrahit à quantitate: ergo. Maior prob. animus rationalis non ita est in vnâ parte corporis, quin sit in reliquis. 82.

2. Sent. neg. Secunda neg. *Alens. 2. p. q. 32. me. 3. S. Tho. 1. p. q. 52. ar. 2. & in 1. dist. 37. q. 3. ar. 2. Ægid. q. 2. Richard. ar. 2. q. 3.* licet oppositum videatur dicere *ad vlt. Argen. ar. 2. concl. 2. Bonau. in 2. dist. 2. p. 2. ar. 2. q. 2. Scoti q. 12. §. Hic dicunt, Capreo. q. 2. ar. 1. concl. 4. Basso q. 4. ar. 3. & Goffre. apud ipsum, Rabio. q. 2. ar. 2. Bacho. dist. 3. q. 2. ar. 4. Gregor. q. 3. ar. 1. Ferrar. 3. con. gen. c. 68. §. Ad euiden primi, Molin. 1. p. q. 52. ar. 2. Vasq. disp. 190. c. 3. Suar. lib. 4. de angel. c. 10. Arrub. disp. 57. c. 3. Zumel 1 p. q. 52. ar. 2. q. 1. post 3. concl. Granad. disp. 3. sect. 3.* Quæ sent. intellecta de præsentiâ angelorum quoad substantiam, probabilior est; eam docet Damasc. *lib. 1. de fide c. 17.* cuius oppositam sent. *S. Tho. in 1. loco cit.* & Ægidius *erroneam* appellant. Difficultas in assignandâ ratione: Prima sit *Goffre.* Implicat aliquid simul esse in tempore priore, & posteriore: ergo & aliquid simul esse in loco sursum, & deorsum. Sed contrà: hæc ratio probaret, quòd nec de potentiâ absolutâ posset angelus esse in duobus locis simul: sicut nec de potentiâ absolutâ potest esse in tempore priore, & posteriore simul. Quod licet *Goffredus* concedat sequel. oppositum tamen conuincitur ex mysterio Euchar. Vnde eius opinionem *periculosam* appellat *Bassolus*. Ratio: prius & posterius in tempore sunt essentialiter successiua; nam quando existit vnum, non existit aliud: implicat autem vt res simul existat cum aliâ re nondum existente, cùm simultas

quoad substantiâ probabilior est. *Opposita erronea.* 83. *Ratio Goffredi nimis probat.* *Periculosam appellat Bassolus.*

multas supponat rerum coëxistentiam. ergo implicat, vt aliquid simul existat cum tempore priore, & posteriore; quia existente tempore priore, non existit posterius; & è contra. Sursum verò & deorsum, sunt loca permanentia; non implicat autem, vt res simul coëxistat cum aliis rebus permanentibus. Secunda *Capreo. Ferrar.* & censetur *S.Tho.*

84. *2. Ratio* Non potest vna virtus finita, nisi in vnam numero operationem simul tendere; posset autem vna virtus finita angelica in plures operationes naturaliter simul tendere, si in pluribus locis simul angelus naturaliter esse posset. *non placet.* Sed contrà: tum quia hæc ratio supponit, non posse angelum esse in loco, nisi per operationem, quod *suprà* impugnatum est: Tum maximè quia solùm probat, non posse angelum naturaliter operari, nisi in pluribus locis adæquatis & totalibus, non in pluribus inadæquatis & partialibus. Assumpt. prob. potest virtus finita plures effectus partiales simul naturaliter producere: ergo poterit angelus plures motus partiales simul in pluribus locis partialibus & inadæquatis naturaliter producere. Quod concedit *Caiet. 1.p.q.52.ar.2.* & euidenter conuincitur: Tum quia id naturaliter præstat animus rationalis in diuersis partibus corporis, quod informat, eas mouendo, non motis partibus intermediis. Tum quia angelus liberè operatur intra suam sphæram. Igitur poterit operari in extremis, non operando in medio. Confirm. potest in extremis partibus esse subiectum capax motûs, & non in medio: vt si extra cælos essent duo corpora inter se distantia, contenta intra sphæram angeli, posset angelus ea mouere, non moto medio, quod supponitur incapax motûs. *S.Tho.* explicatur de pluribus locis adæquatis.

85. *3. Ratio apud Scotum* Tertia apud *Scot. cit.* Si posset angelus in duobus locis seiunctis simul existere, posset à se distare. Nam quæ sunt simul loco, sunt simul inter se: ergo è contrario, quæ sunt seiuncta loco, sunt seiuncta & inter se. Confirm. quà angelus esset in vno loco, posset quiescere; quà in alio, moueri. *reiicitur.* Sed contrà: ex hoc tantùm sequitur, angelum distingui seu distare à seipso localiter, non entitatiuè: ita animus rationalis vt est in capite, distat à seipso, vt est in pede, non entitatiuè sed localiter. Quia quando id quod coëxistit pluribus, est illimitatius, quàm sint ea, quibus coëxistit, non sequitur ex distantiâ plurium inter se distantia eiusdem à seipso. Quia igitur spiritus creatus est illimitatior corpore, poterit existere in pluribus corporibus seu locis distantibus, sine entitatiuâ distantiâ sui. Vnde ad prob. nego conseq. nam ex simultate plurium cum vno tertio rectè sequitur simultas plurium inter se; non contrà, ex distantiâ plurium inter se distantia tertij à seipso, ob assignatam rationem maioris illimitationis tertij. Vt si Verbum diuinum supposítaret duas naturas humanas, non sequeretur ex distantiâ talium naturarum inter se distantiâ Verbi à seipso; quia Verbum est illimitatius naturis, in quibus existeret. Ad confirm. concedo totum. Neque id est absurdum ratione diuersarum locabilitatum, vt patet de animo rationali, qui simul quiescit in capite, & mouetur in pede.

86. *4. Ratio* Quarta *Gabr.* Angelus est in loco, sicut animus in corpore: sed nequit animus naturaliter informare partes distantes corporis; ergo nec angelus adesse partibus distantibus loci. *contrà.* Sed contrà: animus est in corpore vt forma naturalis: angelus est in loco vt motor voluntarius. Vnde ille determinatus est ab ipsâ naturâ ad informandum corpus continuè; hic tantùm à liberâ voluntate. Vnde si non est repugnantia, non est cur id denegemus angelo.

87. Quinta probabilissima, quam assignant *Richard.* & *Ægid.* & communiter *recent.* Si posset angelus in pluribus locis distantibus simul naturaliter existere, nulla posset assignari distantia, quâ maiore distare non posset; nec tot assignari possent loca, quin semper in pluribus, & pluribus existere naturaliter posset. *Quinta omnium probabilissima.* Nam maior distantia inter vnum locum & alium, posito quod in totâ eâ distantia non sit angeli substantia locanda, non requirit maiorem virtutem locabilitatis in angelo: sc. in tantum maior distantia maiorem exigeret virtutem locabilitatis in angelo, in quantum in maiore distantiâ maior virtus & locabilitas angeli diffundi deberet. *Sequela prob. quoad 1. part.* At posito, quòd esset in extremis, & non in medio, non deberet in maiore illâ distantiâ maior virtus & locabilitas diffundi: nam eadem virtus & locabilitas, quæ sufficeret in vno loco continuo, sufficeret in duobus dissitis non excedentibus vnum continuum. *Maior prob.* Maior prob. quamdiu virtus agentis non consumitur in medio, manet integra in causâ, à quâ semper prodire potest cum eo vigore & perfectione, cum quo est in causâ. *Prob. experientia duplici.* Quod constat duplici experientiâ: prima est de agente reflexo, quod quia per obstaculum nequit suam virtutem in vlteriorem sphæram diffundere, illam in breuiorem contrahendo intendit & auget. Secunda est de agente reperiente medium assimilatum: nam tunc, quia non diffundit vim suam per medium iam assimilatum, extendit illam in vlteriorem sphæram, quam extendisset, si medium assimilatum non inuenisset. Vt ignis positus iuxta alium ignem, non agit in illum, sed actionem suam extendit in vlteriorem sphæram, quam extendisset, si medium assimilatum non reperisset.

Confirm. Non maior requiritur virtus diuina, vt Christus sacramentaliter existat in duabus hostiis procul inter se distantibus, quàm in duabus parum seiunctis. ergo nec maior requiretur virtus naturalis, vt angelus existat in duobus locis procul inter se dissitis, quàm in duobus parùm disiunctis. 88. *Conf.* Nam ita se habet angelus naturaliter collocatus in maiore aut minore distantiâ ad virtutem naturalem eiusd. sicut Corpus Christi sacramentaliter existens in maiore, aut minore distantiâ ad virtutem diuinam. Hæc eadem ratio probat, non posse angelum naturaliter agere indistans contra nonnullos. 89. *Absurdum ex opposita sententia.* Prob. eadem sequela quoad 2. partem: cùm partes proportionales loci totalis angelici sint infinitæ, si posset angelus naturaliter esse in pluribus locis partialibus simul, esse posset in infinitis locis syncategorematicè, nunquam excedendo adæquatum locum suæ sphæræ. Vnde esse posset in cælo & in terrâ simul: quod est contra Scripturam, & Patres affirmantes, angelos moueri de cælis ad terram, dumque sunt in terris non esse in cælis; & contrà.

Dices, aut virtus locatiua angeli sufficiens est ad locandum angelum in locis distantioribus in infinitum; aut non est sufficiens. 90. *Obiectio.* Si est sufficiens, non erit contra naturalem vim operandi, & existendi angeli, hoc modo operari & existere. Si non est sufficiens, etiamsi ponatur, posse angelum naturaliter existere in pluribus locis simul intra propriam sphæram distantibus, non sequitur, illum posse existere in pluribus extra propriam sphæram dissitis: siquidem non eadem virtus sufficit ad locandum angelum in pluribus locis extra, ac intra sphæram seiunctis. Resp. vim implicantiæ consistere in hoc, 91. *Solutio.* quod ex vnâ parte eadem virtus locatiua angeli in pluribus locis intra propriam sphæram distantibus, sufficeret ad locandum angelum in pluribus locis extra propriam sphæram disiunctis. Ex aliâ parte talis modus operandi & existendi non videtur posse

posse naturaliter competere substantiæ finitæ. Absurdum igitur in eo consistit, quòd ad virtutem finitam, qualis est virtus locatiua angelica, sequatur modus operandi, & existendi infinitus, quod naturaliter repugnat: cùm semper modus operandi sequatur modum essendi eique proportionetur.

92. *Satisfit arg.* Ad 1. primæ, nego conseq. nam ex vno sequitur absurdum, quod non sequitur ex alio. Ad prob. nego antec. quia licet respectus sunt eiusdem rationis, ex vno tamen sequitur absurdum, quod non sequitur ex alio. Nec *Mayroni* illatio sustinenda est, cùm sit contra Scripturas, & Patres. Neque in *cit. loco Tobiæ* est aduerbium, *Semper*: sed hæc, *Ego sum Raphaël Angelus, vnus ex septem, qui adstamus ante Dominum.* Nec si esset, aliud probaret, quàm continuam assistentiam, quam angeli semper habent ad Deum vbique præsentem; neque illam amittunt, dum nobiscum versantur in terris; licet peculiarem assistentiam habeant ante Deum, dum sunt in cælis. Ad 2. nego conseq. nam operatio in extremis partibus sphæræ non interrumpit præsentiam angeli existentis in medio: quia potest operari tantùm in extremis & esse præsens in totâ sphærâ.

93. *Ad 2.* præsentia in extremis tantùm partibus sphæræ interrumpit præsentiam eiusd. in medio: quæ præsentiæ interruptio naturaliter repugnat: non repugnat operationis transeuntis interruptio. Animus enim rationalis mouet caput & pedes, non motis intermediis partibus corporis. *Ratio.* Quia interruptio præsentiæ est intrinseca rei præsenti, quæ naturaliter repugnat substantiæ indiuisibili; quæ debeat cum præsentiâ replicari. Operationis verò transeuntis interruptio est extrinseca agenti; quippe quæ solùm attenditur penes subiecta extrinseca: actio enim transiens vnitatem vel multiplicitatem sumit à termino & subiecto, in quo recipitur, non ab agente, à quo progreditur.

94. *Ad 3.* Ad 3. resp. esse *hic*, & non *alibi* circumscriptiuè, esse proprium quantitatis; esse autem *hic*, & non *alibi* definitiuè, conuenire cuicunque enti finito. Ad prob. concedo, animum rationalem ita esse in vnâ parte corporis, vt sit etiam in reliquis coniunctis, non disiunctis.

SECTIO V.

An Angelus possit propriâ voluntate esse in loco minore maximo?

95. *Angeli certam habent sphæram: quò naturæ est perfectioris, eò maiorem.* SVPPONO contra *Duran.* vnumquemque angelum certam sibi determinare locabilitatis sphæram iuxta propriæ naturæ perfectionem, vltra quam naturaliter existere, & operari per immediationem suppositi nequeat. Quanta autem in vnoquoque hæc sphæra sit, certùm definiri in particulari non potest. Illud in communi certum est, quò superioris perfectionisque naturæ est angelus, eò ampliorem locabilitatis sphæram sibi vendicare; quia cùm hæc sit quædam naturæ proprietas, debet propriæ cuiusque naturæ, à quâ promanat, commensurari.

96. *Nullus est, qui Vniuersum sibi vendicet.* 2. Certum est, nullum de facto esse angelum, qui pro naturali sphærâ totum hoc Vniuersum sibi vendicet, etsi talis virtutis angelus non implicet. Colligitur ex sacris literis, & Patribus, sc. supremos Luciferum, & Gabrielem, de cælis ad terram motos fuisse, illum in inferno cruciandum; hunc Virgini nuncium allaturum. *Gabriel*, inquit Anastasius *Sinaita lib. 1. de rectu fidei Cathol. dogm. simul in cælo esse, & apud Virginem non potuit.* Si autem eorum sphæra esset totum hoc Vniuersum, non indiguissent motu, vt de cælo terris adessent.

Dices 1. Anima vegetatiua, & sensitiua est imperfectior intellectiuâ: & tamen illæ maiorem habent locabilitatis sphæram, vt patet in plantis & brutis; quàm hæc. ergo falsum est, quò angelus perfectioris est naturæ, eò maiorem habere locabilitatis sphæram. Resp. neg. conseq. Nam illæ sunt diuisibiles, quarum informatiua virtus crescit cum augmento formæ; hæc indiuisibilis, cuius informatiua vis non crescit; & consequenter maior vis informatiua in animâ intellectiuâ maiorem arguit perfectionem; non extensiuam, vt in vegetatiuâ & sensitiuâ; sed virtualem & intensiuam. 97. *Cur animæ materiales maiorem habeant sphæram, quàm spirituales.*

98. Dices 2. Si quò perfectior est angelus, eò ampliorem sphæram sibi vendicat: ergo datur de facto angelus, cuius sphæra sit totum hoc Vniuersum. Nam angeli in sententia *S. Thom.* numero excedunt omnes substantias materiales; & omnes sunt diuersæ speciei: infimus verò necessariò excedit sphæram animi rationalis, qui in genere spiritus est omnium imperfectissimus. Sed quilibet angelus supra infimum crescit per determinatam sphæram locabilitatis: ergo supremus ad minimum crescit per sphæram continentem semidiametrum totius Vniuersi: ac proinde poterit esse naturaliter in cælis & in terris simul. Respond. argum. hoc vim habere contra *Thomist.* qui concedunt, omnes angelos de facto differre specie, ac in multitudine excedere omnes substantias materiales: in meâ sent. qui nec affirmo, tot esse numero, quot sunt substantiæ materiales, nullam habere vim. Vnde neg. conseq. eiusque prob. Cæterùm non existimo absurdum, de facto dari aliquem angelum, cuius sphæra locabilitatis sit totus semidiameter concaui lunæ; cùm hæc sphæræ amplitudo non videatur excedere perfectionem supremi angeli, excedentis infimum per innumeros perfectionis gradus, quibus supremus excedit infimum per omnes intermedias angelorum species. Ex quo infero, multos dæmones contineri in concauo terræ infra maximum locum sibi debitum. His adnotatis concertatio est, an possit angelus propriâ voluntate in loco minore maximo se locare. 99. *Resp.* *Quæstio.*

100. *1. Sent.* Prima sententia negatiu. *Bassol. in 2. dist. 2. qu. 4. art. 5. Rubio, qu. 2. art. 1. §. Sed sunt dubia: Valent. 1. p. qu. 52. punct. 3. assert. 3* & *Hibernici apud Gregor. in 2. dist. 2. qu. 2. art. 2* & apertè sequitur ex opinione asserentium, angelos esse in loco per nudam substantiam, absque vllo modo addito. Fundam. Substantia angeli est ex se inuariabilis quoad entitatem; nam est indiuisibilis, incapax accrementi & decrementi substantialis: ergo & quoad locabilitatem: Angelus enim est localis formaliter per suam substantiam. *Fundam.*

101. *Prob. 2.* Prob. 2. Esto locabilitas distinguatur à substantiâ angeli, adhuc non est in liberâ potestate angeli, illam augere, aut minuere. Quia non est in liberâ potestate angeli, esse talis perfectionis specificæ; ergo nec talis locabilitatis; quia locabilitas consequitur ad specificam perfectionem naturæ, vt passio ad essentiam. At non est in potestate angeli, quin proprietas consequatur ad essentiam: ergo nec est in potestate eiusdem, quin talis, vel tanta proprietas consequatur ad talem, & tantam essentiæ perfectionem.

102. *Confirm.* Confirm. Non est in liberâ potestate Dei, nec animi rationalis, aut corporis, occupare minorem locum, quàm sit debitus naturali perfectioni Dei, animæ rationali & corpori: Ergo neque erit in libera potestate Angeli, occupare locum minorem, quam eius naturali perfectioni debetur.

103. *Affirmant communius.* Secunda affirm. communior; *S.Tho. 1.p. q 52 art.2. Ægid.in 1.dist. 37.qu.2. Richard.art.2. qu.2 & 4. ad 6. Bonauent. in 2. dist.2.p.2.art 2 qu.3. May o. qu.6 §. Sed hic: Gregor.qu.2. art.2. Capreo.qu.1. conclus.2. Gabriel.qu.2. art 3.dub. 2. Caiet. 1.p. qu.52. art.2. §. Circa illam. Bannez ibid. dub 2 Zumel qu.2. Molina conclus.3. Vasquez disp. 191. cap.2. Suarez lib. 4. de angel. cap.11. Arrub. disp.157 cap.1.* de quâ tamen dubitat *Scotus in 2.dist.2 qu.6. §. De isto igitur art.*

104. *Prob.1.* Fundam. est oppositum præcedentis sent. Angelus non est in loco formaliter per nudam substantiam, sed per accidens à se distinctum: at non semper cogitur adæquatam suæ virtutis præsentiam sibi producere; ergo non necessariò est in loco adæquato suæ sphæræ; sed potest esse in minore. *Conf.* Maior confirm. exemplo animi rationalis, qui non est præsens corpori, quod informat immediatè per suam substantiam; augetur enim. & minuitur eius præsentia circa corpus, non auctâ, vel diminutâ eius substantiâ, velut quando ex paruo magnum, vel ex magno & obeso contrahitur ad gracile corpus informandum. Minor prob. nulla potest assignari ratio, quæ angelum necessitet, vt semper sibi adæquatam præsentiam producat; quia cùm à loco non pendeat, nullâ potest necessitate ad id astringi.

105. *Conf.* Confirm. Maior est perfectio, idque angelico muneri congruentius, vt pro libito possit modò maiorem, modò minorem præsentiam intra suam sphæram sibi producere. Nam ex eo quòd in nullo genere causæ pendeat à loco, maior perfectio ipsius est, vt liberè, & non necessariò se in tanto, vel tanto loco collocet. Præterea, quod notauit *Gregor. cit.* cùm sæpè debeat corpus assumere ad aliquod munus obeundum, congruentius est vt pro libito possit modò magnum, modò paruum corpus, in quo vt motor præsentialiter assistat, assumere. Dicere autem, quòd quando paruum corpus assumit, partim assistat in corpore assumpto, partim extra, improbabile est.

106. *Prob.2. exemplo animæ rationalis.* 2. Id ipsum efficaciùs prob. exemplo animi rationalis. Quando hic informat corpus paruuli, non habet eam præsentiam, quam habet, dum informat corpus iuuenis: nec quando desinit informare membrum aridum, habet præsentiam, quam habebat ad idem membrum viuum. *à fortiori.* Ergo quando angelus assumit corpus paruum, non habet eandem præsentiam, quam habet ad magnum: nec quando dimisso magno, assumit paruum, habet eandem præsentiam, quam habebat ad magnum. Hoc solo discrimine, quòd animus rationalis, positis, vel sublatis dispositionibus à proprio corpore, necessariò auget, vel minuit suam præsentiam ad illud; quia est ei præsens vt forma naturalis, quæ informando perficitur. Angelus verò, quia solùm fit præsens corpori vt motor voluntarius, qui ab illo non perficitur, sicut liberè illud assumit; ita liberè suam præsentiam auget, vel minuit circa illud.

107. *Satisfit argumentis. Duplex locabilitas Angeli.* Ad fundam. primæ nego conseq. Ad 2. nego assumpt. Pro prob. solutione distinguenda locabilitas, altera aptitudinalis, quâ angelus est proximè capax talis virtualis extensionis ad locum, & remotè occupatiuus tanti spatij; altera actualis. Prior necessariò consequitur specificam perfectionem naturæ, nec potest à voluntate angeli limitari. Posterior pendet à liberâ voluntate eiusdem, vt actus 2. à primo liberè productus.

108. *Ad conf.* Ad confirm. quoad 1. exemplum; Deus est in loco per suam essentiam, quæ immutabilis est; Angelus per accidens à se distinctum. Secundum retorqueri potest contra aduers. nam sicut animus rationalis informare potest corpus minus maximo: ita angelus locari potest in spatio minore maximo. Tertium est pro nobis: nam eadem quantitas, inuariata quoad intrinsecam suam entitatem, potest esse in minori spatio per condensationem, ex *Philos.* Adde, quòd illa naturaliter sequitur quantitatem; hæc liberè naturam angeli.

SECTIO VI.

An sphæra Angeli sit determinata quoad minimum locum diuisibilem?

CONTROVERSIA solùm vertitur inter eos, qui concedunt, Angelum esse posse in loco minore maximo. 109.

Prima sent. affirm. *Scoti in 2 dist.2. q.6. §. Ad propos.* 110. *1. Sent. affirmans Scoti. Fundam.1.* Fundam.1. Si posset angelus esse in loco minore in infinitum, posset etiam esse in maiore in infinitum: quia vt deducitur ex *propos. 35. & 44. primi Euclidis*, quod potest esse in quadrato potest esse in quadrangulo, si illi non repugnet figura: at quadrangulum quantò constringitur in latitudinem, tantò protenditur in longitudinem, sc. in infinitum. Igitur si angelus nullum habet certum locum infra maximum, constringi poterit in infinitum quoad latitudinem, atque adeò protendi in infinitum quoad longitudinem.

Fundam. 2. sequeretur, angelum esse virtutis infinitæ. 111. *Fundam.2.* Nam posse esse in loco sibi adæquato, est alicuius virtutis: posse autem esse in loco minore maximo, est maioris virtutis: ergo posse esse in loco minore in infinitum, erit infinitæ virtutis. Maior prob. posse esse in loco adæquato, est habere virtutem actiuam ad vtendum eâ ad effectum sibi adæquatum: ergo posse esse in loco minore in infinitum, est habere virtutem actiuam, ad vtendum eâ in infinitum. Confirm. Nequit animus rationalis quodcunque paruum corpus informare; ergo nec angelus quodcunque minimum spatium occupare.

Secunda negatiua *S.Tho. 1 p. q 52. art.2. & in 1. dist.37.q.3 art.2.* & reliquorum Scholast. *cit.* 112. *2. Sent. neg.* Dubius est *Vasquez disp.* 191. quamuis in hanc magis propendeat: quia licet ex parte angeli nulla appareat repugnantia, quò minus in minori loco esse queat, haud tamen certò constat, an saltem modus, quo debet angelus loco vniri, certam postulet quantitatem. Verùm hæc ratio supponit, angelos in loco existere per physicam vnionem cum illo, quod *suprà* impugnatum est. Est igitur hæc sent. probabilior.

113. *Probabilior. Prob.1. Gregor. ad hominem.* Prob. 1. contra *Scot.* vt rectè *Gregorius in 2 dist.2. q. 2. ar. 2.* per Scotum non repugnat, angelum esse in puncto; ergo à fortiori, nec in quocunque loco diuisibili: quia si esse potest in puncto, esse poterit in quocunque loco maiore puncto. Vnde absurda, quæ *Scotus* infert ex præsentiâ minore, à fortiori inferuntur ex præsentiâ punctuali.

114. *Prob.2.* 2. Nulla est necessitas, vt angelus sibi locum determinet quoad minimum: nec ex parte loci; quia cùm hic sit diuisibilis in infinitum, quocunque dato, dari potest minor: nec ex parte mobilis, quia hoc ex naturâ suâ est indiuisibile; atque adeò potest esse in quouis loco etiam indiuisibili.

115. *Obiectio.* Dices; Hanc necessitatem oriri tum ex parte locabilitatis angelicæ, quæ postulat determinatam extensionem virtualem; tum ex parte operationis, quam debet Angelus in loco producere. *Solutio.* Sed contra primum; nulla est necessitas, vt locabilitas angelica sit determinatæ extensionis: non ex parte loci, ad quem terminatur; quia sicut locus potest esse minor & minor, ita & locabilitas: nec ex parte angeli; quia cùm hic sit indiuisibilis, potest esse

totus

totus sub minori locabilitate: nec ex parte locabilitatis; quia nulla est ratio, quò minùs hæc produci & conseruari possit sub minori extensione virtuali: sicut extensio formalis, sub quâ conseruatur quantitas, potest esse minor in infinitum. Ratio: hæc consequitur naturam subiecti: ergo si hoc esse potest sub minori locabilitate etiam illa minor esse poterit. Contra secundum; operatio, quam angelus in locum producere potest, est motus localis: at hic nullam sibi determinat certam extensionem, cùm possit non secus, ac quantitas in infinitum minui.

116. *Satisfit arg.* Ad 1. primæ, nego sequel. Ad prob. *Maior in 2. dist. 2. q. 4.* nullum putat absurdum, vt quò magis Angeli sphæra constringitur in latitudinem, eò magis protendatur in longitudinem; atque adeò simul in cælo & in terrâ esse possit. Sed veriùs, cit. principium *Euclidis* verificari tantùm de corpore mathematico; quòd secundùm trinam dimensionem in infinitum diuisibile est; non autem de virtute operatiuâ, quæ ab intrinseco limitatur ad certos sphæræ limites, vltra quos non potest naturaliter operari. Constat hoc tum à posteriori; non enim possunt agentia naturalia, quæ determinatam habent sphæram actiuitatis, constringi secundùm latitudinem, & in infinitum protendi secundùm longitudinem. Similiter nec viuentia, quæ limitatam habent sphæram informationis, longiorem & longiorem materiam informare, eâdem secundùm latitudinem coarctatâ. Tum à priori: virtus operatiua consequitur ad determinatum gradum specificum naturæ; quò .n. natura est perfectior specie, eò perfectiorem sortitur operandi modum: sed hic inuariabilis est in vnâquaque naturâ; ergo & virtus, quæ ad illum consequitur. Quia virtus commensuratur naturæ secundùm gradum specificum ipsius; qui si inuariabilis, etiam virtus operatiua erit inuariabilis: non igitur poterit ex vno modo operandi intra certam sphæram naturalem, variari in alium modum operandi vltra illam: nam hoc supponit variationem in gradu specifico, ad quem illa naturaliter consequitur. Sic vt corpus mathematicum possit maiorem sphæram secundùm dimensionem longitudinis, vel latitudinis, aut profunditatis occupare, oportet vt secundùm eam dimensionem varietur per additionem ad ipsam, & per diminutionem ad alias dimensiones. Natura vero sicut semel determinata per gradum specificum, non est vlteriùs variabilis in alium gradum specificum; ita semel determinata ex vi gradûs specifici ad virtutem operatiuam circa tantam, ac talem sphæram, non est vlteriùs naturaliter variabilis ad alium modum operandi circa maiorem, aut diuersam sphæram.

Euclidis principium, de constructione corporum.

116. *Ad 2.* Ad 2. nego sequel. ad prob. neg. minor: eadem quippe virtus, quæ in angelo sufficit ad locandum se in spatio adæquato, sufficit ad locandum se in spatio minore in infinitum: sicut omnis virtus, quæ potens est in maius, potens etiam est in minus. Nec obstat potestas, quam habet angelus vtendi suâ virtute in minus in infinitum: quia hæc non arguit maiorem virtutem, quàm sit virtus locabilis in loco minore in infinitum; sed solùm arguit libertatis vsum illam applicandi. Ad confir. nego conseq. nam animus rationalis ad informandum requirit certas dispositiones, certasque organa, quæ cum quâuis minimâ quantitate esse non possunt: quas dispositiones non requirit angelus, vt in loco collocetur.

SECTIO VII.

An Angelus esse possit in loco punctuali?

Quia nos iam pridem huiusmodi indiuisibilibus in Philosophiâ valediximus, nullum apud nos præsentis litis contestatio ius legitimæ appellationis habere potest, nisi sub conditione, si huiusmodi indiuisibilia darentur. 118 *Indiuisibilia nulla agnoscit Author.*

Prima sent. negat, angelum locari posse in loco punctuali: *Alens. 2. p. q. 32. me. 3. Bonau. in 2. dist. 2. p. 2. ar. 2. q. 3. Herue. de motu angel. ad 13. arg. Ægid. in 1. dist. 37. 2. p. ar. 1. q. 2. Marsil. in 2. q. 2. ar. 2. post 5. concl. Rubio. q. 2. aliàs 5. ar. 1.* & colligitur ex §. *Sed sunt duo dubia*: deducitur ex sent. eorum, qui docent, angelos esse in loco per nudam substantiam. Varia sunt fund. iuxta varias sent. de loco angel. Primum: Angelus est in loco immediatè per suam substantiam: Substantia angeli, cùm sit quoad entitatem inuariabilis, semper ac necessariò angelum locat in sphærâ adæquatâ; quam certum est excedere locum punctualem. Vnde *Valen.* qui *1. p. q. 52. pun. 3.* concedit, angelum esse in loco per propriam substantiam, negat *ibid.* eundem esse posse in loco punctuali quoad præsentiam, quamuis non existimet, impossibile angelum operari in loco punctuali. Fund 2. Angelus est in loco formaliter per operationem: nequit in loco punctuali operari; cùm nullius operationis punctum sit capax. Confirm. Nequit animus rationalis informare corpus punctuale, in eoque operari: ergo nec angelus locari in spatio punctuali, in eoque operari. Fund. 3. Angelus existens nequit moueri: ergo nequit locare se in loco punctuali: non .n. potest naturaliter se constituere in loco, ex quo non valeat se mouere: nam finis constituendi se in loco, non est, vt in eo perpetuo hæreat, sed vt ex illo in alium liberè migrare possit.
119. *1. Sent. neg.*
120. *Fund. 1.*
121. *Fund. 2.*
122. *Fund. 3. Supponitur antec. ex dup. seq.*

Secunda affirm. *S. Tho. 1. p. q. 52. ar. 2. & in 1. dist. 37. q. 3. ar. 2. Rich. in 2. dist. 2. ar. 2. q. 2. ad 3. Mayro. q. 6. §. Sed hic, Capreo. q. 1. ar. 1. concl. 2. Maior. q. 9. concl. 5. Gabrie. q. 2. ar. 3. dub. 2. Dionys. Carth. in 1. dist. 37. q. 3. Ferrar. 3. con. gen. c. 68. §. Ad rationem princip. Caiet. 1. p. q. 52. ar. 2. Bann. ib. dub. 2. Molin. concl. 3. Zumel. q. 2. Gran. disp. 3. sect. 4. Suar. l. 4. de ang. c. 11. Albert. to. 1. corol. 16. ex princip. 1. Philos. dub. 4. concl. 2.* In quâ re dubij sunt *Scot. in 2. dist. 2. q. 6. §. Ad prop. & Vasq. 1. p. disp. 192. c. 2.* 123. *2. Sent. affirm.*

Dicendum, admissis in continuo punctis, angelum naturaliter posse esse in loco punctuali, quoad solam præsentiam intrinsecam, & incompletè; non quoad operationem extrinsecam, & completè. Prior pars prob. 1. nulla est repugnantia, neque ex parte substantiæ angelicæ, quæ indiuisibilis est, ac proinde de se apta indiuisibiliter existere: neque ex parte locabilitatis; nam cum hæc sit proprietas substantiæ angelicæ, dependens à liberâ voluntate angeli, poterit pro libito ipsius, indiuisibilis produci: neque ex parte loci punctualis; nam angelum esse in loco punctuali, nil aliud est, quàm ita esse ab illo indistantem, vt extra illum nullibi sit. Posito autem quod non repugnet, angelum indiuisibiliter existere, non repugnabit, ita esse indistantem à loco punctuali, vt extra illum nullibi sit. 2. Potest angelus esse in loco minori in infinitum; ergo potest esse in puncto: nam ideò potest esse in loco minori in infinitum, quia quantum est ex se, nullum certum diuiduum locum postulat: alioqui si postularet certum, tandem deueniretur ad aliquem, infra quem esse non posset: ergo cùm ex se sit indiuisibilis, si aliunde nullum diuisibilem locum postulat, poterit
124.
Prob. 1. Prima concl. pars.
125. *Prob. 2.*

Quod esse potest in loco minori & minori, potest etiā esse in puncto. poterit quantum est ex se, esse in loco diuisibili. Qui modus argum. licet non concludat in re quantā, quæ nunquam esse potest in puncto; concludit tamen in re spirituali. Nam rei quantæ obstat intrinseca diuisibilitas, quò minùs esse possit in loco indiuisibili. Rei autem spirituali nulla obstat diuisibilitas, quò minùs esse possit in loco indiuisibili: ergo si aliunde sibi non determinat certum locum, poterit esse in puncto. Vnde aptitudo existendi in minori & minori loco, in angelo oritur ex intrinseca indiuisibilitate propriæ naturæ; in re quantā oritur vel ex extrinsecā diuisibilitate rei, quæ quia diuisibilis est in partes minores in infinitum, occupare potest locum minorem in infinitum; vel ex addito modo condensationis, qui semper requirit extensionem aliquam. Et licet etiam angelus fiat præsens loco per additum modum locabilitatis; quia tamen commensuratur subiecto indiuisibili, non necessariò est diuisibilis: Contrà verò, quia condensatio est modus rei diuisibilis, commensurari debet subiecto diuisibili.

126. *Nequit esse in puncto quoad operat.* Posterior asser. pars ostenditur; Angelus est completè in loco per motum localem, quem tantùm producere potest, ex *sect.* 2. Sed punctum non est capax motûs localis: nam vel hæc indiuisibilia sunt tantùm modi vnientes partes continui inter se: at repugnat modum, cùm sit actualis tantùm modificatio subiecti, entium debilissimum, subiectare in se entitatem: ergo repugnat punctum subiectare in se motum localem. Nam motus localis non est pura actio; cùm implicet pura actio absque vllo intrinseco termino; cùm omnis actio sit essentialiter via ad aliquem terminum; sed est qualitas producta actione virtutis motricis in mobili; dicique potest impetus impressus actu mouens mobile; licet non semper actu moueat, quia non semper superat resistentiam mobilis. Hoc argum. non solùm probat, non posse angelum per operationem esse in loco punctuali, sed neque in loco lineali, & superficiali: cùm etiam linea & superficies sint iuxta hanc sent. actuales vniones partium continui. Vel hæc

127. diuisibilia supponuntur cum *Suarez in metaph. disp.* 40 *sect.* 5. esse entitates realiter distinctæ à partibus, vnibiles per distinctas vniones cum partibus; adhuc mihi euidens est, saltem punctum non esse localis motûs capax. *Fundam.* Fundam. repugnat, saltem naturaliter accidens extensum, subiectari & inhærere subiecto inextenso; Sed motus localis est accidens extensum; cùm essentialiter constet ex partibus prioribus; & posterioribus; & punctum vero est subiectum essentialiter inextensum: Igitur repugnat, punctum naturaliter saltem subiectare motum diuisibilem; atque adeò in eo angelum per operationem transeuntem naturaliter locari. Maior prob. accidens secundùm totam suam entitatem, & partes omnes; quas habet, naturaliter postulat subiectari & inhærere subiecto; nam hoc est naturale cuicunque accidenti: Repugnat autem, accidens extensum secundùm totam suam entitatem partibilem & extensam subiectari & inhærere puncto prorsus indiuisibili & inextenso. Nam subiectare, est præbere seipsum vt substratum formæ: repugnat autem punctum indiuisibile præbere seipsum vt substratum toti formæ, & accidenti partibili secundùm omnes partes ipsius: alioqui indiuisibile adæquaretur diuisibili.

128. De reliquis indiuisibilibus, lineâ sc. & superficie, res non est mihi adeò certa, an saltem in illis angelus per operationem transeuntem locari non possit: cùm non videatur repugnare diuisibilis longitudine, & indiuisibilis latitudine: sicut nec motus diuisibilis longitudine & latitudine, & indiuisibilis profunditate. Oppositum tamen probabilius videtur; neque in illis posse angelum naturaliter per suam operationem locari: Fundam. motus localis est forma naturâ suâ diuisibilis omni dimensione longitudinis, latitudinis, & profunditatis; cùm sit forma per se primò à naturâ ordinata ad mouendum subiectum omni dimensione: ergo nequit naturaliter recipi in lineâ vel superficie. Quia nequit naturaliter recipi in subiecto, in quo non possit secundum omnes suas partes subiectari & inhærere: Sed in superficie nequit subiectari secundùm partes profunditatis, nec in lineâ secundùm partes profunditatis, & latitudinis: ergo. Nec dici potest, posse angelum impetum localem attemperare, eumque producere diuisibilem vnâ dimensione, & non aliâ: quia cùm hoc sit de ratione motûs & impetûs impressi, vt saltem connaturaliter constet trinâ dimensione partium, non videtur positum in liberâ potestate angeli, illum variare: licet illum variare possit quoad celeritatem & tarditatem; magnitudinem & paruitudinem, quæ sunt proprietates accidentales motûs. Nec in motu locali, præter mutata esse, quæ respondent punctis quantitatiuis, sunt alia indiuisibilia respondentia lineis & superficiebus, vt saltem secundùm hæc indiuisibilia motus ab angelo produci possit. 129 *Motus localis est diuisibilis secundùm trinam dimens.*

130. *Resp. ad fund. oppositæ sent.* Ad 1. fundam. primæ, neg. maior, ex *sect.* 2. Secundum confirmat poster. partem nostræ assert. Ad 2. quatenus eam negat, disting. antec. Non potest angelus existens in puncto formaliter & reduplicatiuè se mouere, transeat; de quo *disp. seq.* Non potest existens in puncto materialiter & specificatiuè se mouere, nego. Nam esto ex eo quòd velit angelus retinere in puncto solam locabilitatem punctualem, non possit moueri; potest tamen existens in puncto producere sibi locabilitatem diuisibilem, quâ non solùm occupet locum punctualem, quem anteà occupabat, sed etiam subsequentem diuisibilem, quem anteà non occupabat: & tunc in omnium sent. poterit localiter moueri.

SECTIO VIII.

An possint plures Angeli esse in loco simul?

PRIMA sent. negat, posse plures Angelos esse in eodem loco adæquato *intensiuè*, etiam potentiâ logicâ; posse tamen esse in eodem loco inadæquato *intensiuè* potentiâ logicâ, non physicâ. Est autem locus adæquatus *intensiuè*, in quo angelus operatur secundùm totum suum posse: inadæquatus *intensiuè*, in quo operatur citra vltimum posse: *Ferrár.* 3. *con. gen. cap* 68. §. *Ad* 2. *dubij eiusd.* & putatur esse sent. *S. Thom.* 1. *p. q.* 52. *art.* 3. & *in* 1. *dist.* 37. *q.* 3. *art.* 3. 131. *Prima sent.* *Quid locus adæquatus intensiuè?*

Fundam. prioris partis; implicat, plures causas totales eiusdem ordinis simul concurrere ad eundem numero effectum. Sed si plures angeli possent esse in eodem loco adæquato *intensiuè* simul, darentur plures causæ totales eiusdem ordinis concurrentes ad eundem numero effectum: nam angeli, sunt in loco per operationem transeuntem: Maior prob. si idem numero effectus adæquatè penderet à pluribus causis totalibus eiusdem ordinis, à nullâ penderet determinatè & per se: nam quâlibet non existente, adhuc totus effectus existeret: igitur daretur effectus determinatus & per se, non habens causam determinatam & per se, quod implicat. Confirm. idem simul penderet à sua causâ per se, quatenus à quâlibet produceretur per se; & non penderet, quatenus quâlibet exclusâ, adhuc totus effectus 132. *Prob.*

133. effectus fieret. Fundam. poster. partis est: non im-
plicat, duas causas partiales eiusdem ordinis inad-
æquatè concurrere ad eundem numero effectum,
vt patet de duobus trahentibus idem pondus, quod
singuli seorsim trahere non possent. Quòd hoc na-
turaliter repugnet angelis, constabit ex sent. seq.

134. 2. Sent. Secunda negat, posse plures angelos esse in eo-
dem loco simul de potentiâ tantùm naturali, non
de supernaturali: *Bonau. in 2 dist. 2. q. vlt, Bassol. q. 4.*
ar. 4. Capreo. q. 1. ar. 1. concl. 3. Richar. in 1. dist. 37. ar. 2.
q. 4. Ægid. q. 3 Herue. ar. 1 ad 4. Caiet. 1. p. q 52. ar. 3.
qui de hac potentiâ explicat *S. Thom. Bannez ibid.*

135. Primũ fund. Fundam. 1. *Bonau.* ex hoc sequeretur perturbari
ordinem Vniuersi, cuius potissimæ partes sunt an-
geli: nam sicut illud postulat, ne plures angeli in
infinitum distent inter se, sed vt omnes contineãn-
tur intra vniuersum: ita postulat, ne plures sint in
136. Secundum. eodem loco simul. Secundum *Capreo.* Naturaliter
repugnant plures causæ totales proximæ eiusdem
effectûs: nec possent plures angeli naturaliter con-
cursum attemperare; quia angelus est in loco vt
perfectus motor, ac à Deo vt totalis causa; alioqui
non esset in loco perfectè, sed imperfectè, & secun-
137. Tertium. dùm quid. Tertium *Richar.* Implicat naturaliter,
vnum spiritum penetrare se cum alio spiritu: alio-
qui posset vnus angelus illabi in substantiam alte-
rius, quod est proprium Dei; sc. intimè penetrare
substantiam illius, eiusque secreta omnia cognosce-
138. Quartum. re. Quartum *Ægidij* Quæ habent eundem modum
essendi in alio, nequeunt naturaliter esse plura si-
mul: at angeli habent eundem modum essendi in
loco per operationem transeuntem: igitur nequeunt
simul in illo esse. Maior prob. ideò non possunt
plura corpora simul esse in eodem loco, nec plures
formæ in eâdem materiâ, aut plures colores in eâ-
dem superficie, quia habent eundem modum essen-
di in alio. Contrà verò, ideò esse possunt in eodem
loco simul angelus & corpus; corpus & animus ra-
tionalis; animus rationalis & angelus, quia omnes
habent diuersum modum essendi in loco.

139. Quintum. Quintum *Herùæi, Caiet. Bann.* Cùm quilibet ange-
lus sit per se sufficiens causa operationis in loco, su-
perfluum esset consortium alterius; quam superflui-
tatem vt otiosam naturaliter fugiunt angeli. Con-
firm. cum teste *S. Tho.* in 1. sent. *cit.* semper angeli
beati operentur ex imperio Dei, & vnusquisque sit
sufficiens per se ad effectum, ad quem operandum
mittitur, superfluũ est aduocare consortiũ alterius.

140. 3. Sent. vera de potentiâ naturali. Tertia affirmat, posse plures angelos esse in eo-
dem loco simul, etiam potentiâ naturali: *Mayro. in*
2. dist. 2. q. 7. Rubio. q. 2. ar. 2. Gregor. q. 3. ar. 2. Marsil.
q. 2. ar. 2. concl. 8. Maior. q. 5. Gabr. q. 2. ar. 3 dubit. 4. Mo-
lin. 1. p. q. 52. ar. 3. Vasqu. disp. 193. c. 4. Suar. lib. 4. de an-
gel. c. 9. Arrub. disp. 158. c. 2. ad quem inclinat *Scotus*
in 2 dist. 2 q. 8. Quæ sent. verior, siuè dicam, ange-
los esse in loco per præsentiam tantùm, siue per o-
141. perationem. Colligitur 1. ex *Luca* 8 Vbi dicitur in-
tegra legio dæmoniorum intrasse in corpus cuius-
dam: constat autem legio 6000. Improbabile au-
tem est, tot dæmones fuisse in diuersis partibus
corporis, vt in distinctis locis, vt *Capreo. & Ferrar.*
autumant. Nec potest à *Basso.* id cohærenter affir-
mari, qui censet, singulos naturaliter existere in lo-
142. Prob. ratione. Prima. co sibi adæquato. Prob. 2. ratione, 1. De facto an-
gelus naturaliter existit in eodem loco simul cum
animo rationali, in dæmoniacis; igitur de facto et-
iam poterit naturaliter existere in eodem loco cum
alio angelo simul. Vterque enim est spiritus, & ad
143. locum comparatur definitiuè. Respondent; diuer-
so modo comparari ad corpus: sc. ille vt formâ;
hic vt motor. Sed contrà: etiam animus rationalis
comparatur ad corpus vt motor. Confir. dum dæ-
mon mouet caput energumeni, idem caput mouere Confirm.
potest animus: possunt igitur animus & dæmon es-
se simul in eodem loco per operationem. Tum ex
eo, quòd animus comparatur ad corpus vt forma,
non impedit, quin etiam comparetur vt locabilis ad
locum, & non vt forma ad informabile. Quid enim
repugnat, vt cum eodem animo, simul maneat dæ-
mon, eodem modo præsens corpori, destructâ vnio-
ne corporis, sicut manebat anteà? Secunda. Si non 144.
posset vnus angelus esse in loco alterius sequeretur, Secunda ratio.
non posse vnum naturaliter moueri de cælo ad ter-
ram; seu carere naturali facultate ad effectum sibi
maximè connaturalem. Si sunt in loco per opera-
tionem: nequeunt de loco ad locum moueri, nisi
aliquid operando per omnia loca, per quæ trans-
eunt; cùm producere non possint, nisi motum lo-
calem, vt *sect.* 2. At omnes cæli continuò mouen-
tur à suis angelis assistentibus: ergo cùm per aduers.
non possit vnus angelus naturaliter mouere id,
quod mouet alter, nec poterit de cælo bis moto ad
terram naturaliter moueri, saltem motu continuo.

Tertia. Impediretur perfectio maximè connatu- 145.
ralis angelo, quam vnusquisque habet, vt pro suo Tertia ratio.
arbitratu possit occupare sphæram sibi adæquatam;
ita vt angelus naturali perfectione propriæ naturæ
debitâ priuaretur: sc. spectatâ angelicæ sphæræ am-
plitudine, & simul multitudine angelorum, non pos-
sent singuli pro suo arbitratu occupare sphæram si-
bi adæquatam, nisi expectando, donec alij suam
sphæram contraherent, vt ipsi suam dilatare pos-
sent. Quod argum. maximè vrget in angelis malis
in centro terræ morantibus: vbi locus angustior est,
quàm in eo possint tot angeli, atque animæ in sin-
gulis locis adæquatis distinctis existere.

Ad fund. primæ, nego 1. non posse angelos esse 146.
in loco sibi adæquato, nisi per operationem; quip- Satisfit argumentis.
pe qui esse possunt per præsentiam. 2. nego, non
posse plures angelos esse in loco intensiuè adæqua-
to. Nam cùm per Thomistas quilibet sit specie per-
fectior alio, atque adeò potentiâ motrice velocio-
re, vnusquisque poterit esse in loco intensiuè sibi
adæquato, absque eo, quòd plures causæ totales
eiusdem ordinis concurrant ad eundem numero ef-
fectum; eo quòd non esset idem numero motus;
nam qui produceretur ab vno, esset minùs velox,
quàm qui produceretur à duobus simul. Quando
verò effectus est perfectior à duabus, quàm ab vnâ
causâ tantùm, non sequitur quòd qualibet sublatâ,
totus effectus fieret; quia non fieret quoad maio-
rem illam perfectionem indiuidualem, quâ pendet
ab vtrisque simul. Dices. Hæc ratio ad summum 147.
probat, quando angelus inferior admittit consor- Obiectio.
tium superioris, quia potest superior velocitare mo-
tum adæquatum inferioris; non contrà. Resp. 1. Solutio 1.
hoc sufficit ad infirmandam doctrinam, quòd nun-
quam possint plures angeli esse in eodem loco ad-
æquato intensiuè. Nam saltem hoc casu fallit. 2. Solutio 2.
adhuc in meâ sent. hoc probat de angelo superiore
admittente consortium inferioris: quia vis etiam Duo calores æqualiter intensi producere possunt calorem intensiorem simul quàm singuli seorsim.
extensior conducit ad perfectiorem effectum: vel-
ut duo calores æquè intensi intensiorem calorem
producunt, quàm sit vnusquisque in se, vt ex *Philos.*
suppono. Potentia igitur motrix angeli superioris,
coniuncta cum motrice inferioris, velociorem mo-
tum produceret intra eandem sphæram, quàm pro-
duceret se solâ absque consortio alterius. Ex quo
sequitur, vtriusque angeli sphæram, tam superioris,
quàm inferioris per consortium alterius intensiuè
augeri, sicut augetur sphæra vtriusque caloris per
mutuum consortium alterius.

148 Ad fundam. 1. secundo. Tripl. x ordo vniuersi di stinguitur. Ad 1 fund. secundæ, nego assumpt. Triplex enim est ordo Vniuersi, *Situalis*, quo vnumquodque in suo loco collocatur; *Perfectionalis*, quo nullus ei desit generalis gradus entis; & *Gubernatiuus*, vt vnumquodque operetur iuxta perfectionem suæ naturæ. Primus est tantum corporum, non angelorum, qui nullum certum locum in hoc Vniuerso sibi ex naturâ suâ determinant. Secundus & tertius est communis etiam angelis: At hic non impeditur per simultatem plurium in eodem loco. Ad prob. negatur paritas: nam distantia angelorum in infinitum impedit vtrumque ordinem perfectionalem, & gubernatiuum: nec angeli possunt Vniuersum constituere, nisi in illo includantur; nec illud gubernare, nisi sint præsentes: simultas vero eorumdem in loco neutrum impedit. Ad 2. fund. 1. nego, vt vnus angelus admittat alium in eodem loco, debere necessariò attemperare concursum, sed posse adæquatè operari, augendo intensiuè sphæram per consortium alterius. 2. Nullum esse absurdum, quod vnus angelus attemperet concursum virtutis motiuæ; tum quia de facto non semper ang. li mouent secundùm vltimum posse virtutis; tum quia hoc attemperamentum non esset ex necessitate, sed ex libertate; tum quia maior esset imperfectio angeli, non posse se liberè constituere in loco adæquato, nisi dependenter à voluntate alterius, contrahentis suam sphæram, vt alteri adæquatum locum cederet; nam hoc pendet à voluntate alterius, illud à propriâ.

149. Resp. ad 2. fund.

150. Ad 3. Resp. Ad 3. fund. nego antec. nam angelus penetrat se cum animo rationali, & vtrque cum corpore, & omnia cum Deo. Ad prob. nego sequel. Nam illabi non dicit solam præbentiam vnius iuxta substantiam alterius, sed conseruationem totius esse, per quam Deus dicitur intimè illabi in substantiam vniuscuiusque. Vnde nego, ex intimâ præsentiâ locali argui notitiam secretorum cordis: alioqui dæmon intimè præsens animo rationali omnia eius secreta cognosceret. Ad 4. neg.

151. Resp. ad quartum fundam. maior, nisi quando aliquod sequitur absurdum: constat de speciebus intelligibilibus, habentibus eundem modum essendi in intellectu, quæ tamen naturaliter multiplicari possunt in eodem intellectu: Ad prob. nego, ideò formaliter non posse plura corpora esse in eodem loco, aut plures formas in eâdem materiâ, vel plures colores in eâdem superficie, quia habent eundem modum essendi; alioqui vbicumque esset hæc ratio, esset eadem repugnantia, quæ tamen in speciebus intelligibilibus non est: sed quia non possunt vel plura corpora naturaliter se penetrare, vel plures formæ ordinari ad vnum substantiale constituendum; vel plura accidentiâ saltem homogenea, simul esse in eodem subiecto. Ad 5. nego, consortium alterius angeli in

152. Ad quintum fundam. eodem loco semper esse superfluum & otiosum: nam vel admitti posset ad velociorem motum; vel quia non posset vnus angelus collocare se in sphærâ adæquatâ, nisi subintrando in locum alterius.

Ad conf. Ad confirm. Resp. 1. id saltem non probare de angelis malis, qui non semper operantur ex imperio Dei, sed ex peruersitate propriæ voluntatis. 2. Id non obstare imperio Dei, qui causas 2. finit agere iuxta proprias naturas: vnde cum sæpe connaturalius sit angelo in locum alterius subintrare, vt cùm è cælo ad terram mittitur per loca intermedia ab aliis occupata, licet possit, non tamen tenetur aliorum loca declinare; cùm nihil censeri debeat superfluum, quod facit ad connaturaliorem modum operandi. Ad auct. S. Tho. fateor, illum oppositæ

S. Thom. in oppositæ est opinione. fuisse sent. quia hæc erat suo tempore communior, vt ipse testatur.

DISPVTATIO VI.

De motu locali Angelorum.

SECTIO PRIMA.

An Angeli verè moueantur localiter?

PRIMA sent. neg. *Duran. in 1. dist. 37. p. 2. q. 1. nu 26. & in 3. dist. 22. q. 3. Herue. in 1. dist. 37. art. 2. & de motu angel. art. 2.* Quia sicut angeli non sunt propriè in loco, nisi quatenus in illo operantur; ita nec propriè mouentur de loco ad locum: sed eorum motus, est successiua tantùm operatio circa diuersa corpora. Ex quo infert *Duran.* Animam Christi ad inferos descendisse, nil aliud fuisse, quàm visionem beatam in mentibus Patrum in limbo existentium meritoriè operatam fuisse: sicut dicitur Deus ad terram descendisse, non quòd de cælo ad terram motus sit, sed quia nouum effectum in terris operatus est. Confirm. tum auth. *S. Tho. 1. p. q. 53. ar. 1.* asserentis, angelos æquiuocè moueri; tum *August. 8. lib. de Gen. ad lit. c. 20.* docentis, spiritualem creaturam per tempora tantùm moueri, non per loca; corporalem verò per tempora & loca. Prob. 2. Angeli sunt natura sua indiuisibiles; ergo incapaces motus localis propriè dicti. nam teste *Philos. 6. phys. tex. 33* omne quod mouetur partim est in termino à quo, partim in termino ad quem. Angeli indiuisibiles cùm sint, nequeunt partim esse in termino à quo, partim in termino ad quem; igitur. 1. 1. Sent. neg. Fundam. 2. Prob. 2.

Secunda affirm. *Scholast. cum Magist. in 1. dist. 37. lit. M & N: & in 2. dist. 2. necnon Patrum.* Vnde meritò opposita sent. censetur *periculosa, & in fide parum tuta*, eo quòd impropriissime explicat descensum animæ Christi ad inferos, & loca Scripturarum, in quibus angeli dicuntur de cęlo ad terram missi. Nec est eadem ratio de Filio Dei, qui dicitur de cælis ad terram descendisse, cùm ipse ratione immensitatis sit incapax mutationis localis. Fundam. Angelus est limitatæ perfectionis; perfectioris tamen naturæ, quàm cætera viuentia; igitur est capax motûs localis propriè dicti. Nam quà limitatæ perfectionis est non potest esse vbique; quà perfectioris naturæ, quàm cætera viuentia, non debet carere eâ perfectione, quam habent cætera. At perfectio est in cæteris viuentibus, vt localiter moueri possint. Nec obstat, quòd cætera viuentia semper moueantur ad aliquam perfectionem sibi acquirendam: nam licet angeli non egeant motu locali ad perfectionem sibi comparandam, egent tamen, vt in diuersis locis operari possint: cùm nequeant naturaliter operari, nisi sint præsentes. Confirm. ex opposita sent. sequitur, non posse angelos in vacuo moueri, vbi nullum est corpus, in quod possit angelus operari: nec posse supernaturaliter operari in distans; cùm in hac sent. à nullo corpore distet. Vnde consequenter *Herua.* concedit, posse naturaliter angelum, moto corpore in Oriente, statim mouere aliud corpus in Occidente. Ex eodem fund. sequitur, angelum moueri à seipso: tum quia cætera viuentia perfecta mouentur à seipsis. Tum quia angeli mouent corpora à se distincta; ergo à fortiori seipsos. Tum quia motus localis est perfectio connaturalis angelo; ergo debet ad illum habere intrinsecam potentiam; alioqui careret potentiâ ad actum sibi maximè connaturalem. 3. 2 Sent. affir. Censura oppositæ. 4. Fundam. 5. Absurda ex oppos. sent.

Dices.

6. *Obiectio.* Dices. Implicat, vt idem ſit mouens & motum ſimul: ergo implicat, vt idem moueat ſeipſum. Antec.prob. vt mouens, debet eſſe in potentia; vt motum, debet eſſe in actu: implicat autem, vt idem ſit in potentiâ, & in actu reſpectu eiuſdem. *Solutio.* Reſp. diſt. antec. Implicat, vt idem ſit mouens, & motum ratione eiuſdem, concedo; ratione diuerſorum, nego. Angelus autem dicitur mouens ratione potentiæ; dicitur verò motus ratione actus. Vnde ad prob. implicat, vt idem ſit in potentiâ formali, & ſimul in actu formali reſpectu eiuſdem; non in potentiâ formali, & ſimul in actu virtuali; velut intellectus eſt in potentiâ formali, & ſimul in actu virtuali reſpectu eiuſdem intellectionis. *Potentia formalis, & actus virtualis, & vice-versa, ſimul non implicant.*

7. *Satisfit arg.* Ad fund. primæ, neg. antec. Ad auth. *S. Tho. & Auguſt.* dico, eos tantùm negare proprium motum localem ſpatio commenſum, qualis eſt motus corporum, non motum definitiuum, qualis eſt motus angeli, quem aliqui Metaphyſicum vocant, & *S. Tho.* docet, eum propriè conuenire angelo *in 1. diſt 37. q. 4. ar. 1. fine.* Ad 2. nego conſeq. Ad prob. diſt.

8. *Quomodo motus definitio intelligenda.* maior, nam ſi partim & partim ſe teneat ex parte mobilis, falſa eſt; ſi ex parte loci, vera eſt: non enim eſt neceſſe ad hoc, vt mobile moueatur, vt pars ipſius ſit in termino à quo, pars in termino ad quem; ſed ſat eſt, vt occupet partem termini à quo, & partem termini ad quem. Hoc autem præſtare poteſt mobile, etiamſi ſit indiuiſibile: nam ſicut poteſt in quiete, ob ſuam virtualem diuiſibilitatem, occupare ſpatium diuiſibile: ita à fortiori poterit in motu, ob eandem virtualem diuiſibilitatem, occupare partem termini à quo, & partem termini ad quem.

SECTIO II.

An motus localis Angelicus ſit aliquid intrinſecè inhærens Angelo?

9. *1. Sent. neg.* PRIMA ſent. negat; *Ægid. in 1. diſt. 37. ar. 2. q. 1. Argen. ar. 2. poſt 3. concl. Capreo. in 2. diſt. 6. q. 1. ar. 1. concl. 2. Gregor. q. 1. ar. 2. Caiet. 1. p. q. 53. ar. 1. §. Circa prædicta, Ferrar. 3. con. gen. c. 102. §. Aduerte eum,* & *§. Reſp.* & videtur *S. Tho. 1. p. cit.* vbi docet, motum angeli in loco non eſſe aliud, quàm diuerſos contactus diuerſorum locorum ſucceſſiuè.

10. *Fundam. Gregorij.* Fundam. *Gregorij.* Motus localis non eſt aliud, quam ſucceſſiua coëxiſtentia mobilis ad ſpatium: ergo nihil intrinſecum diſtinctum ponit in ipſo mobili. Nam coëxiſtentia duorum, præter vtriuſque exiſtentiam, nil aliud intrinſecum dicit. Antec. prob. tum ex *Ariſt. 8. phyſ. tex. 59.* vbi docet, per motum localem nihil accreſcere mobili. Tum quia, omni alio circumſcripto, per ſolam coëxiſtentiam ſucceſſiuam mobilis ad ſpatium, ſaluatur motus localis. *Conf.* Confirm. mobile occupat ſpatium permanenter per ſeipſum, nullo alio diſtincto addito; ergo & ſucceſſiuè.

11. *Fund. aliorum.* Fundam. aliorum. Angelus eſt in loco formaliter per operationem tranſeuntem in locum: ergo angelum localiter moueri nihil aliud eſt, quàm ſucceſſiuè variare operationes tranſeuntes circa diuerſa loca: atque adeò motus localis non eſt aliquid inhærens angelo, ſed loco.

12. *2. Sent. affir. ſine diſtinct.* Secunda affirmat, ſiue moueatur per ſe, ſiue per accidens. Hanc 1. docent, qui ſine vllâ diſtinctione affirmant, Angelum moueri per aliquid ſibi intrinſecè inhærens. Ita *Alenſ. 2. p. q. 3. me. 5. Richard. in 1. diſt. 37. ar. 3. q. 1. Bonau. ar. & q. vlt.* affirmans, angelum moueri motu ſucceſſiuo, etiam in vacuo, ſi in eo eſſet diſtantia; *Mayro. in 2. diſt. 2. q. 10. Ruuio q. 2. Gabriel q. 3. ar. 2. Baſſol. diſt. 10. ar. 1. Molina 1. p. q. 53. ar. 1. Valent. ibid. pu. 1. Arrub. diſ. 159. c. 2.* Secundò, illam aſſerunt *Scotus in 2. diſt. 2. q. 9. & in 4. diſt. 10. q. 6. concl. 4.* in quorum 1. docet, Angelum moueri per aliquid intrinſecum, non ſolùm quando mouetur per ſe, ſed etiam quando mouetur in aſſumpto corpore. In 2. affirmat, moto lapide, intrinſecè moueri angelum exiſtentem in lapide: & Chriſti Corpus in Euchariſtiâ intrinſecè moueri, motis ſpeciebus ſacris; etſi ille moueatur à ſe, hoc à Deo. Idem docent *Lychet. in 2. diſt. 2. q. 9. cit. §. Hoc etiam confirm. Zumel 1. p. q. 53. ar. 1. q. 2. concl. 4. Suarez lib. 4. de angel. à cap. 12.* Fundam. *infrà.* 13.

Tertia affirmat de motu per ſe, negat de motu per accidens. Per ſe mouetur angelus, quando mouetur ſolus ſine corpore; per accidens, quando mouetur ad motum corporis: *Vaſquez 1. p. diſp. 195. c. 4.* qui etiam addit, motum localem in angelo formaliter non conſiſtere in variatione modi, quem habet ad locum, ſed in extrinſecâ quâdam denominatione diſtantiæ à punctis fixis. 14. *3. Sent. affir. de motu per ſe, neg. de motu per accidens.*

Prob. primum. Probat primum; cùm angelus conſtituatur in loco formaliter per modum additum ſubſtantiæ, quo cum loco coniungitur, neceſſe eſt mutare modum, ſi velit mutare locum. *Secundum.* Probat ſecundum; poteſt angelus, moto corpore, non variare modum quem habet ad corpus; ergo poteſt tunc per accidens moueri, nullâ factâ intrinſecâ mutatione in ipſo. Nam cùm angelus ex ſe intrinſecæ diſtantiæ capax non ſit, ſi mouetur corpus, cum quo eſt coniunctus: & aliunde ipſe modum, quem habet ad corpus, non variet; mouebitur per accidens ad motum corporis, nullâ factâ intrinſecâ mutatione in ipſo, ſolâ denominatione extrinſecâ à motu corporis. Antec. probat: modus quem habet angelus ad corpus, pendet tantùm à corpore, non à ſpatio; quia non vnitur corpori, prout eſt hic, vel ibi: ſicut modus, quem habet animus rationalis ad proprium corpus, vel Chriſtus ad ſpecies ſacras, non pendet à loco: ergo variato corpore, non neceſſariò variatur modus. *Tertium.* Explicat tertium: motus localis formaliter conſiſtit in variatione diſtantiæ à punctis fixis: ſed modus, quem habet angelus ad locum, talem variationem ex ſe non habet, cùm non pendeat à ſpatio, penes quod deſumitur omnis diſtantiæ variatio. Ergo motus localis in angelo non poteſt formaliter conſiſtere in variatione modi, quem habet ad corpus, ſed in extrinſecâ denominatione diſtantiæ à punctis fixis; quæ diſtantia illi conuenit ratione corporis, cum quo vnitur. Pro explicatione, nota 15. *Ad deciſionem quædam prænotantur.* 1. poſſe angelum per loca moueri, vno modo per ſolam ſucceſſiuam præſentiam ad loca; alio per virtualem etiam contactum locorum, vti *ſuprà*. 2. poſſe angelum moueri, vno modo per ſe, ſine corpore aſſumpto; alio per accidens ad motum corporis aſſumpti.

Dico 1. Nequit angelus localiter moueri ſiue per ſolam ſucceſſiuam præſentiam ad locum, ſiue per virtualem contactum loci, ſiue per ſe extra corpus, ſiue per accidens in corpore aſſumpto, abſque intrinſecâ mutatione ipſius. 16. *Aſſertio 1. Pro 2. ſent.* *Prob.* Fundam. moueri de loco ad locum, eſt nouus effectus realis in angelo: ſed hic haberi non poteſt, vel à nudâ ſubſtantiâ angeli, vel à ſolâ operatione tranſeunte, vel à ſolo motu corporis, cui aſſiſtit: ergo ab aliquâ formâ diſtinctâ à ſubſtantiâ angeli, eique inhærente. Maior conſtat: nam deſerere vnum locum, & alium comparare, eſt nouus effectus in angelo, qui anteà non erat. Quòd ſit realis, patet: quia eſt effectus potentiæ realis virtutis, ſc. motricis Angelicæ. Omnis autem virtus realis effectiuè terminari debet ad aliquid reale. Minor quoad 1. partem elucet: nam ſi hic

si hic effectus esset à nudâ substantiâ angeli, semper ac necessariò esset, quia nuda substantia angeli semper est eadem, ac proinde semper apta idem præstare. Quoad 2 partem, constat: quia nequit mobile fieri præsens, & indistans à loco per solam operationem receptam in loco: tum quia potest variare operationem in loco intra propriam sphæram existens, non variatâ præsentiâ definitiuâ ad illam: potest enim angelus existens intra sphæram vnius leucæ modò operari intra vnam, modò intra aliam partem sphæræ, non variatâ præsentiâ definitiuâ ad totam sphæram. Nequit igitur operatio transiens recepta in loco, esse formalis ratio, per quam mobile moueatur de loco ad locum, cùm in eo casu varietur operatio in loco, non variatâ præsentiâ definitiuâ ipsius ad locum. Tum quia posset angelus existens intra suam sphæram diuinitùs operari extra illam in variis partibus vniuersi: tunc enim esset in diuersis locis per operationem, præsentialiter au-
Prob. à priori. tem & definitiuè in suâ duntaxat sphærâ. Ratio: subiectum localiter moueri, est ipsum secundùm substantiam fieri successiuè præsens diuersis locis: ergo per aliquid sibi inhærens: operatio autem transiens non inhæret angelo, sed loco. Maior prob. forma debet esse, in quo est eius effectus formalis: at effectus formalis successiuè existendi secundùm substantiam in diuersis locis, est in ipso mobili; quia mobile est, non locus, quod localiter mouetur: ergo in ipso, & non in loco debet esse mutationis forma. Prob. minor quoad 3. partem:
17. Angelus non est in corpore assumpto per physicam vnionem cum illo, sed per voluntariam duntaxat assistentiam: ergo moto corpore, non necessariò cum illo mouetur. ergo vt moueatur, debet per intrinsecam mutationem in se receptam moueri. Confirm. Angelus nullo pacto pendet à loco, vel à corpore assumpto: ergo eo moto, non necessariò cum illo mouebitur. Nam vt aliquis moueatur ad motum alterius, debet aliquam colligantiam, vel dependentiam cum illo habere. Antec. prob. non maiorem dependentiam habet angelus à loco, vel à corpore assumpto, quam habeat vnus angelus ab alio existente in eâdem sphærâ: sed discedente vno angelo ab eâdem sphærâ, non necessariò discedit alter: alioqui, moto cælo; mouerentur angelus cum ipso cælo cui assistit.

18. Dico 2. Angelus vt moueatur per successiuum
Assertio 2. Ad completum motum Angel. necessaria est operatio extrinseca in locis successiuè producta. contactum locorum, non sufficit motus intrinsecus, sed necessaria etiam est operatio extrinseca in locis ipsis, quæ continguntur, successiuè producta: etsi hæc sine illâ non sufficiat. Hoc 2. constat. Primum prob. vt nequit angelus esse in loco per contactum ad illum, nisi per operationem in eo productam; ita nequit moueri per successiuum contactum locorum, nisi per operationem in illis successiuè productam: cùm .n. nequeat loca contingere contactu mathematico, per propriam substantiam, debet saltem contactu physico per operationem transeuntem illa contingere.
19. Ex dictis constat 1. posse an-
1. Corollar. gelum localiter moueri motu intrinseco, absque vllâ operatione extrinsecâ: non posse successiuè operari in diuersis locis extra sphæram, sine motu intrinseco. Ratio; successiua operatio ad diuersa loca extra sphæram connaturaliter supponit successiuam mutationem localem subiecti operantis, non
20. autem contra. 2. motus localis angeli, non consistit formaliter in successiuo contactu locorum, nisi tantum completiuè, quatenus complet illum sub ratione physici contactûs; sed potius in successiuâ præsentiâ angelicæ substantiæ ad diuersa loca. Iuxta quod intellige *S. Thom. 1. p. q. 53 ar. 1.* cum docet, motum angeli esse successiuum contactum diuersorum locorum.

Ad 1. primæ, nego antec. in sensu ab aduers. in- 21.
tento, ob rationem assignatam. Ad 1. prob. conce- *Satisfit arg.*
do, per motum localem nihil intrinsecum reale accrescere mobili, quod maneat post motum: sicut per alterationem, vel augmentationem accrescit subiecto aliquid, quod in illo perseuerat post motum alterationis vel augmentationis, nempe terminus qualitatis, vel quantitatis. Ad 2. prob. nego antec. non enim saluari potest nouus effectus realis, aut terminus potentiæ realis. Ad confirm. nego conseq. nam in quiete nulla est actualis mutatio, neque ex parte mobilis, neque ex parte loci. Ad 2. 22.
primò nego antec. vt constat. 2. nego conseq. nam *Ad 2.*
esto motus contactiuus locorum fit per operationem transeuntem, non tamen per eam solam. Alioqui laberemur in opinionem *Duran.* sed necessaria quoque est successiua præsentia substantiæ angeli ad diuersa loca, in quibus operatur. Et oppositum *S. Tho. in 1. dist. 37. q. 3. ar. 2.* reputat errorem. At successiua præsentia substantiæ angeli ad diuersa loca explicari nequit per solam operationem transeuntem: ergo præter eam concedenda est intrinseca mutatio in angelo, quâ fiat successiuè præsens diuersis locis. Ad reliquas sent. secunda à nostrâ non 23.
discrepat. In 3. multa displicent: quòd angelus *Ad 3.*
sine intrinsecâ mutatione sui per solam mutatio- *In sent. tertiâ nulla distinctio.*
nem corporis possit loca variare. 2. quòd non sit per se capax distantiæ localis, saltem definitiuæ. 3 quòd sit in loco per physicam vnionem cum illo.

SECTIO III.

An si Angelus esset physicè vnitus corpori, moueri posset sine intrinsecâ mutatione sui ad motum solius corporis?

PRIMA sent. affirm. *Vasquez præced. sect. pro 3. sent.* 24.
citati. Fundam. non repugnat, subiectum per *1. Sent. affir.*
accidens moueri ad motum tantùm alterius, cum
quo est coniunctum: 1. ex *Arist. 4. phys. tex. 32.* vbi *Prob. 1.*
docet, albedinem & scientiam moueri per accidens, *quia mouetur id, in quo sunt:* ergo per se non mouentur, sed quatenus mouetur subiectum, in quo sunt.
2. Si vt vnumquodque moueatur, debet motum 25.
in se ipso intrinsecè subiectare, nullum ens moue- *Prob. 2.*
bitur per accidens sed omne mouebitur per se. nam moueri per se, est moueri motu sibi intrinsecè inhærente: moueri per accidens, est moueri motu al-
terius: 3. Si nullum ens neque per accidens moue- 26.
ti posset, absque motu in se recepto, sequeretur 1. *Prob. 3. nonnullis absurdis.*
non posse ad motum corporis moueri puncta absque motu in se recepto. Nam etiam puncta mutant cum ipso corpore locum punctualem. At cùm punctum sit omninò indiuisibile, nequit esse idoneum subiectum motûs diuisibilis, ex *disp. præced.*
sect. 7. & ex dicendis, *sect. 6.* Sequeretur 2. non 27.
posse ad motum specierum sacram. moueri corpus Christi in Euchar. existens, nisi recipiendo in se motum à naturali agente productum. Falsum autem hoc est; quia nullum agens naturale propriâ virtute producere potest modum sacramentalem, quo Christi Corpus est in Euchar. & nullum acci-
dens recipi potest in eo absque modo sacram. Ne- 28.
que dicas cum *Scoto*; talem motum produci à Deo. *Occurritur obiectioni Scoti.*
Nam ponamus, quòd Deus ad motum specierum nullum producat motum in Christi Corpus. Interrogo, an tali casu Christi Corpus moueretur?

Non

Non potest dici, quòd non moueretur, cùm iam mutet spatium simul cum speciebus sacris: si autem moueretur, cùm iam supponamus, non motum iri à Deo, vel à seipso, consequenter mouebitur vel ab illo qui species sacras mouet; & sic agens naturale propriâ vi poterit in Christi Corpus producere modum sacram. cum quo deberet talis motus in Christi Corpore produci. Vel certè mouebitur ad motum specierum propter sacram. vnionem cum illis, absque vllo motu in se recepto, quod ea sent.

29. intendit. 3. Agens corporeum naturaliter agere in spiritum. Nam si nullum mobile per accidens moueri potest, nisi per motum in se receptum, qui violenter moueret corpus humanum, eundem motum deberet necessariò imprimere in animum spiritualem, quo simul cum corpore violenter moueretur. Pari modo, si angelus esset physicè vnitus cum corpore assumpto, mouens corpus assumptum, simul moueret & angelum cum corpore vnitum: ac proinde posset agens corporeum naturaliter agere in spiritum.

30. *Prob. 4. à priori.* Prob. 4. Duo effectus formales distinguendi sunt in motu locali; alter intrinsecus, qui non distinguitur ab impetu locali successiuè transferente mobile per spatium; alter extrinsecus, & consistit in successiua coëxistentiâ mobilis ad spatium. Ergo licet repugnet, mobile habere priorem effectum absque motu locali in se intrinsecè recepto; cùm hic effectus reipsâ non distinguatur à motu locali. Non repugnat autem habere posteriorem sine motu in se intrinsecè recepto, sed recepto tantùm in alio, cum quo habet vnionem. Nam hic tantùm consistit in extrinsecâ connotatione spatij, quam mobile habere potest per intrinsecam duntaxat mutationem alterius: vt constat exemplis. Nam per solam extrinsecam mutationem temporis res dicitur coëxistere variis partibus temporis: per solam extrinsecam productionem, vel adductionem vnius rei, altera dicitur de nouo illi coëxistere. ergo per motum localem intrinsecè tantùm receptum in vno, potest alterum colligationem habens cum illo successiuè coëxistere variis partibus spatij. Confir.

31. *Confirm. 1.* 1. si hoc de facto habet punctum vnitum cum partibus, vt per solum motum subiectatum in partibus coëxistat variis punctis & locis spatij; cur idem habere non poterit quodcunque aliud mobile per coniunctionem cum alio, quod per se mouetur? Neque dicas, ideò punctum hoc habere, quia punctum non est capax motûs diuisibilis. Nam hoc tantum probat, punctum nullo modo posse, aliud verò mobile posse quidem coniunctum cum alio moueri, etiam per motum in se intrinsecè receptum, non tamen necessariò: nam si hoc foret necessarium, neque punctum moueri posset, nisi per

32. motum in se receptum. 2. Nulla forma est necessaria ad effectum, quâ sublatâ idem omninò effectus haberetur: sed adhuc sublato motu locali intrinsecè recepto in animâ, moto tantum corpore, necessariò moueretur anima physicè coniuncta corpori. ergo talis motus intrinsecè subiectatus in animâ non est necessarius, vt anima successiuè mutet simul cum corpore spatium.

33. *Secunda sent. negans probabilior.* Secunda negat, angelum, etiamsi esset physicè vnitus corpori, moueri motu corporis absque motu sibi intrinsecè hærente: ita omnes *praced. sect. pro 2. sent. cit.* Quæ sent. longè probabilior est. Fundam. repugnat, subiectum quomodocunque moueri siue per se, siue per accidens, sine motu intrinsecè hærente. Prob. impossibile est, subiectum habere intrinsecum effectum formalem sine formâ intrinsecâ. Sed angelus, etiamsi moueatur ad motum corporis assumpti, haberet intrinsecum effectum formalem motus localis: Ergo impossibile est; vt non etiam haberet intrinsecum motum localem. Maior est euidens: cùm effectus formalis re ipsa non distinguatur à formâ vnitâ subiecto; & eâ intimitate participari debeat forma, quâ participatur eius effectus formalis: quia cùm hic identificetur cum formâ, non se extendit extra subiectum, in quo recipitur forma. Minor prob. etiam quando angelus mouetur cum corpore, successiuè transfertur per spatium cum corpore: at hic est effectus formalis motus localis; sc. successiua translatio mobilis per spatium. Confirm. ideò in corpore, 34.
quod per spatium successiuè fertur, est forma intrinseca motûs, quia in eo est successiua per spatium latio: ergo ideo etiam erit in Angelo vnito corpori intrinseca forma motûs, quia in Angelo in eo est successiua per spatium latio. Neque hic effectus separabilis est à formâ motûs; cùm nil aliud sit localiter moueri, quàm successiuè per spatium ferri: ergo qui intrinsecè hunc effectum habet, intrinsecè etiam habebit motum. Prob. 2. à paritate præsentiæ permanentis. 35. *Secunda prob.* Repugnat; vnum ens per præsentiam extrinsecam alterius locari in spatio permanenter: ergo repugnabit, per præsentiam extrinsecam successiuam alterius locari in spatio successiuè. Nam sicut præsentia permanens locat rem in spatio permanenter; ita præsentia successiua locat rem in spatio successiuè. ergo sicut non potest vna res locari in spatio permanenter per præsentiam alterius, cum quo est coniuncta; ita nec locari poterit in spatio successiuè per præsentiam successiuam alterius, cum quo est coniuncta. Antec. ostendo: Angelus coniunctus corpori non est præsens spatio permanenter per præsentiam corporis, sed per præsentiam propriam distinctam à præsentiâ corporis. Et animus rationalis non est præsens spatio permanenter per præsentiam corporis, sed per præsentiam propriam distinctam à præsentiâ corporis. Quod inde patet, tùm quia annihilato corpore, angelus, & animus rationalis manerent eodem modo permanenter præsentes spatio, quo anteà dum erant vniti corpori, nulla in ipsis factâ variatione; tum maximè quia præsentia corporis non est proportionata spiritui. Hinc apparet discrimen inter hanc de- 36.
nominationem & alias, quæ saluari possunt per solam formam alteri tantùm hærentem, vt calefieri, frigefieri, & huiusmodi: quæ vt denominent subiectum, necesse non est, vt illi immediatè hæreant, sed sat est, vt illi tantùm hæreant mediatè. *Discrimen inter denominationem motus, & alias.* Totus enim homo dicitur calefieri per calefactionem intrinsecè tantùm receptam in vnâ parte corporis. At non potest totus homo dici localiter moueri, nisi toti homini immediatè hæreat motus localis. Quia quod mouetur etiam per accidens, necesse est, successiuè per spatium transferri; alioqui non posset dici moueri, sed potiùs quiescere. Quod autem successiuè per spatium transfertur, necesse est in se habere motum localem, qui essentialiter est successiua mobilis per spatium translatio. Quod dicitur alterari, necesse non est, vt in se immediatè recipiat alterationem, sed sufficit, si illa recipiatur in subiecto tantùm mediatè sibi coniuncto.

Ad fundam. oppositæ, nego antec. Ad 1. prob. 37.
Resp. ad arg. Arist. intell. scientiam, albedinem, &c. non moueri per se. Resp. Aristotelem eo loco tantùm asserere, albedinem, scientiam, & reliqua accidentia non moueri per se, quia non sunt idonea moueri separata à subiecto; *Est autem, inquit, quod mouetur aliud quidem per seipsum actu; aliud verò secundum accidens. Ipsius autem quod secundum accidens, alia quidem possibilia moueri per se vt partes corporis, & in naui claui; alia verò*

non

non possunt, sed semper secundum accidens, vt albedo & sciẽtia; Hæ enim sic transmutant locum, quia id, in quo sunt, transmutatur. Vbi moueri per se in sent. Arist. est, moueri à seipso, vt separatum ab alio: moueri per accidens, est moueri coniunctum cum alio, vt clauus mouetur coniunctus naui. Quia igitur accidentia non sunt separabilia, saltem naturaliter à subiecto, non sunt mobilia per se, seu à se ipsis, sed

38. *Ad 2. prob. Moueri per se non est idem quod moueri motu intrinseco.* ab alio, cum quo sunt coniuncta. Ad 2. prob. neg. sequelam, eiusque prob. nam moueri per se, est moueri motu à se producto: vt angelus, & cætera quæ seipsa mouent: mouentur per accidens, quæ motu ab alio communicato, vt sunt partes in toto, & accidentia in subiecto. Ad 3. prob. ex 1. absurd. concedo sequel. Viderint ij, qui huiusmodi indiuisibi-

39. *Ad 3. Omnia indiuisibilia ablegantur.* lia admittunt. Ad 2. neganda minor; nam potest agens naturale per se & directè mouere species sacras, iisque mediantibus per accidens & indirectè Corpus Christi: nec potest, talis motus in Corpo-

40. *Ad 2. absur.* re Christi recipi cum modo præsentiæ sacramentalis: quia in ordine ad species sacras non fiunt præsentes, nisi tantùm formæ permanentes. Motus autem localis, cùm non sit forma permanens sed successiua, nequit fieri præsens præsentiâ sacrâ in ordine ad species Euchar. Ratio: præsentia sacra in ordine ad species Euchar. permanet cum Corpore Christi eadem inuariata, quamdiu manent species sacræ; nec illam per motum localem mutat; vti nec animus rationalis per motum localem mutat permanentem præsentiam, quam habet ad corpus. Repugnat autem formam essentialiter successiuam, qualis est motus localis; fieri præsentem præsentiâ permanente: igitur repugnat recipi in Corpore Christi cum modo præsentiæ sacræ in ordine ad species Euchar. Adde, quòd cùm motus localis sit quædam præsentia, implicat recipi in subiecto per aliam præsentiam. Nec obstat, quòd vna sit naturalis, alia supernaturalis. Nam nec vnio naturalis vniri potest per aliam supernat. nec actio naturalis fieri per aliam supernat: Quia quod est essentialiter tale, non eget alio, vt fiat tale. Cùm igitur motus localis sit ipsa præsentia localis, non eget aliâ præsentiâ, vt recipiatur in subiecto sacramentaliter exi-

41. *Ad rationẽ Scoti respondetur.* stente. Ex his patet ad rationem *Scoti*. Non enim motus localis in Corpore Christi sacramentaliter existente producitur à Deo, vt à causâ principali, vel ab ipso Corpore Christi, sed ab agente naturali; quod directè & per se mouet tantùm species, per accidens & indirectè, etiam Christi Corpus.

42. *Ad 3. absur.* Ad 3. absurd. concedo, agens corporeum non posse agere in spiritum per se & directè; nego non posse per accidens & indirectè, modo *supra* expli-

43. cato. Ad 4. nego, posse duos illos effectus formales à motu locali separari: cùm nihil aliud sit motus localis, quàm successiua transitio mobilis per spatium. Implicat igitur intelligere, mobile transferri per spatium sine motu locali intrinsecè ipsi inhærente. Res, quæ vel coëxistit alteri rei, vel diuersis temporis partibus, manet in se ipsa immota inuariataque, mutata tantùm alterâ re, vel tempore cui coëxistere dicitur: res, quæ cum alterâ mouetur, mutatur in seipsâ per successiuam acquisitionem spatij. Dices: potest impetus localis commu-

44. *Obiectio.* nicari subiecto absque successiuâ connotatione spatij, quando ipse à resistentiâ subiecti superatur: ergo poterit eidem subiecto communicari successi-

45. *Solutio.* ua connotatio spatij absque impetu locali. Resp. neg. conseq. Nam successiua acquisitio spatij est actus 2. impetus localis est actus 1. Potest autem actus 1. propter aliquod impedimentum in subiecto existens, à 2. separari; nequit autem actus 2. separari à 1. Ad 1. confirm. constat ex dictis. Ad 2. resp. sublato motu locali ab animo rationali, & posito tantùm intrinsecè in corpore, animus simul localiter moueretur, quia simul cum corpore acquireret nouum spatium; & non moueretur, quia non poneretur in eo intrinsecè motus, sine quo repugnat subiectum per spatium transferri.

SECTIO IV.

An possit Angelus motu discreto de extremo ad extremum sine medio moueri?

PRIMA sent. affirm. *S. Tho. 1 p. q. 53. ar. 2. quodlib. 1. q. 3. ar. 5. & in 1. dist. 37. q. 4 ar. 2. Dur. q. 2. Herue. ar. 3. & de motu angel. ar. 4. Capreo. in 2 dist. 6. q. 1. ar. 1.* 46. *1. Sent. affir.*
concl. 3. & ar. 3. ad arg. con. 3 concl. Basso. dist. 10 ar. 3. fine, Bacho. dist. 3. q. 2. ar. vlt. Ferrar. 3. con. gen. c. 102. Caiet. 1. p. q. 53 ar. 2. fine. Zumel ibid q. 3. Bann. dub. 2. Vasq. disp. 196. c. 2. Steph. de Bubalu ibid. Albertini corol 16. ex 1. princ. philos. dub. 2. pu. 2. Citatur *Gregorius in 2. dist. 6. q. 3. ar. 2.* sed hic dubius est, *fine art.* Probant Tho-
mistæ 1. Angelus est in loco formaliter per opera- 47. *Prob. 1.*
tionem: at potest angelus operari in extremis, non operando in medio; quia cùm non sit capax positiuæ distantiæ localis, est indistans negatiuè à quocunque loco; ergo poterit operari in quocunque loco: nam sola negatiua indistantia sufficit, vt in quouis loco operari possit. Probat 2. *S. Thom.* 48. *Prob. 2.*
cit. 1. p. Si angelus moueretur motu discreto per medium, necessariò deberet numerare & transire infinita loca intermedia: quia inter duo loca extrema sunt infinita intermedia: & singula transiret per singulas mutationes; infinita per infinitas sc. inter duo extrema sunt assignabiles infinitæ partes æquales communicantes. 3. Angelus non pendet à con- 49. *Prob. 3.*
ditionibus loci, cùm non sit capax situalis distantiæ, & propinquitatis; ergo moueri potest de extremo ad extremum sine medio. Nam ideò id non potest corpus, quia pendet à conditionibus loci.

Probat 4. *S. Tho. cit. quodl.* Potest intellectus co- 50. *Prob. 4.*
gitare de obiecto albo & nigro, non cogitando de coloribus mediis: item cogitare potest de duobus locis distantibus, non cogitando de intermediis. ergo poterit Angelus moueri de vno loco extremo ad aliud, non transeundo loca intermedia. 5. Potest 51. *Prob. 5.*
corpus diuinitus moueri ab extremo ad extremum, vt constat de Corpore Christi, quod de cælo mouetur ad altare, non pertransito medio: ergo poterit Spiritus naturali virtute moueri de extremo ad extremum sine medio. Ex quo infert *Vasquez*, posse Corpus Christi, vt est in Euchar. modo indiuisibili, de extremo ad extremum moueri, sine medio, absque nouo miraculo. 6. Potest Angelus existens 52. *Prob. 6.*
Viennæ producere sibi vbi Romanum, non productis sibi vbi intermediis: ergo poterit Viennâ transire Romam, non pertransitis locis intermediis.

Secunda affirmat, posse angelum intra suam sphæ- 53. *2. Sent. limitata, intra sphæram.*
ram motu discreto & instantaneo se mouere ab extremo ad extremum sine medio, non extra sphæram. Vt si angeli sphæra sit bipalmaris, poterit existens in primo palmo sphæræ præcedentis, motu discreto in instanti se collocare in vltimo palmo sphæræ sequentis, non pertransito spatio bipalmari, quod inter primum palmum sphæræ præcedentis, & vltimum subsequentis interiacet. Fundam. Po- 54. *Fundam.*
test angelus vnicâ mutatione instantaneâ deserere totam sphæram bipalmarem præcedentem, & simul acquirere totam sphæram bipalmarem immediatè sequentem; *vt mox*; ergo poterit, existens in primo tantùm palmo sphæræ præcedentis, vnicâ etiam

etiam mutatione instantaneâ, collocare se in solo vltimo palmo sphæræ sequentis, absque eo quòd locet se in spatio intermedio. Nam quâ ratione potest, relictâ totâ sphærâ præcedente, locare se in totâ immediatè sequente, eâdem poterit se locare tantùm in extremâ parte sphæræ sequentis, non locando se in primâ eiusd. sc. quando ex sphærâ bipalmari præcedente, locat se in totâ bipalmari immediatè sequente, non solùm locat se totum in 1. palmo sphæræ sequentis, sed etiam in 2. palmo eiusd. sed prout locat se in 2. palmo sphæræ sequentis, non transit per 1. palmum eiusd. quia non locat se in 2. palmo per motum successiuum, quo priùs percurrat partes proximiores, quàm remotiores, sed per instantaneum, quo omnes partes sphæræ subsequentis tam proximiores, quàm remotiores sphæræ præcedentis simul occupat: ergo poterit ex 1. palmo sphæræ præcedentis immediatè se locare in 2. palmo sphæræ subsequentis, absque eo quòd locet se in 1. palmo eiusd. Quia verò angelo in motu respondet duplò maior sphæra, quàm in quiete; nam in motu respondet tota sphæra præcedens, vt terminus à quo, & tota sequens, vt terminus ad quem; poterit in motu ex primo puncto sphæræ præcedentis, vnicâ mutatione instantaneâ locare se in postremo puncto sphæræ subsequentis; ita vt eâ mutatione transiliat totam sphæram bipalmarem præcedentem, & totam bipalmarem subsequentem, locando se in postremo puncto terminatiuo totius sphæræ subsequentis. Hæc sent. quam apud nullum legi, mihi olim probabatur; nunc idem iudicium de illâ ferendum censeo, quod de primâ.

55. *3. Sent. neg.* Tertia negat, posse naturaliter angelum siue extra, siue intra sphæram, se mouere de extremo ad extremum sine medio: posse tamen motu discreto & instantaneo ex totâ sphærâ præcedente mouere se ad totam sphæram immediatè sequentem, absque eo quod priùs percurrat partes sphæræ subsequentis proximiores sphæræ præcedenti. Vt si sphæra angeli sit bipalmaris, potest existens in totâ sphærâ bipalmari, statim se locare in totâ bipalmari immediatè sequente, & contiguâ præcedenti, absque eo quòd priùs prioritate temporis, sed tantùm naturæ, attingat partes sphæræ subsequentis proximiores sphæræ præcedenti, sed simul tempore attingat omnes & singulas partes, tam proximiores, quàm remotiores sphæræ subsequentis. Hanc sent. quoad 1 partem docent *Alens. 2. p. q. 33. me. 2. Henric. quodlib. 13. q. 7. Bonauin. 1. dist. 37. 2 p. ar. 2. q. 2. Rub. ar. 3. q. 2.* vbi hanc appellat *communiorem doctorum*, *Ægid.* eâd. *dist. p. 2. ar. 2. q. 2. Scot. in 2. dist. 2 q. vlt. Lichet. ibid. Mayro q. vlt. Rubio q. 2 ar. vlt. Gabriel q. 3. ar. 3. Molina 1. p. q. 53. ar. 2. Valent. ibid. Arrubal. Granad. d. 4. Suarez lib. 4. de angel. c. 19. & 21.* Quoad 2. partem *Rubio* non solùm docet, non posse angelum in instanti transire de loco ad locum distantem, sed nec posse instantaneâ mutatione totam simul sphæram præcedentem derelinquere, & totam subsequentem acquirere, sed debere successiuè priùs acquirere partes proximiores, quàm remotiores subsequentis sphæræ. Reliqui eandem quoad 2. partem implicitè supponunt, dum affirmant, posse angelum in instanti moueri.

Priorem partem docent.

Quoad posterior. negat Rubio.

56. *Assertio pro vtrâque parte.* Hæc sent. quoad vtramque partem probabilior est & sequenda. Probat *Scotus* primam 1. nequit angelus ex tempore futuro transire in præteritum, nisi per tempus præsens; ergo nec transire de vno spatio ad aliud, nisi per medium. Sed contrà: res præterita essentialiter connotat aliquando fuisse præsentem: est enim præteritum, quod aliquando fuit præsens: vnde nec Deus efficere potest. vt res futura fiat præterita, quænunquam fuit præsens; quia fit res præsens per suam existentiam: nihil autem potest esse præteritum, nisi quod aliquando extitit: licet possit res præterita iterum fieri futura, priùs quàm fiat denuò præsens: quia potest quod præteriit, iterum post aliquod tempus reproduci: ergo antequam fiat denuò præsens per reproductionem, fieri potest iterum futura. Mobile verò vt transiens de vno loco ad alium, non connotat essentialiter fuisse in medio: alioqui nec Deus absolutâ potentiâ id efficere posset. Probat idem 2. Ordo præfixus ab agente superiore nequit præteriri ab inferiori. Sed vt mobile moueatur ab extremo ad extremum per medium, est ordo præfixus à Deo agente superiore: ergo nequit præteriri ab angelo agente inferiore. Huc reducitur ratio *Ægidij*, quâ idipsum probat propter connexionem Vniuersi. Sed contrà: si hæc perfectio non repugnat angelo ex naturâ suâ, sed tantùm ex voluntate Dei, & voluntas Dei nobis non constat, non est cur illa de facto deneganda sit angelo. 57.

Scoti probatio non placet.

Nec Ægid.

Ratio igitur est, quia si posset angelus transire de extremo ad extremum sine medio, id posset ad quamcumque distantiam. Quod licet concedat *Bannez*, est tamen contra limitatum modum operandi substantiæ finitæ. Nam propter eandem rationem non potest angelus, ipso etiam fatente, esse in duobus locis distantibus simul: cuius vix potest solida discriminis ratio afferri. Confirm. Angelus non tantum est in loco per operationem extrinsecam receptam in loco, sed etiam per substantiam intrinsecam loco præsentem, ab eoque indistantem: ergo vt ab vno loco extremo fiat per intrinsecam substantiam præsens & indistans ab alio extremo; debet per eandem substantiam priùs fieri præsens & indistans à locis intermediis, & contrarium non est saltem naturaliter intelligibile. Eædem rationes probant, nec posse angelum intra sphæram naturaliter transire de extremo ad extremum absque medio: tum quia eodem modo sequitur, posse angelum se mouere ad quamcumque distantiam; tum quia eodem modo est præsens in primâ parte sphæræ per suam substantiam à spatio indistantem: ergo eodem modo fieri debet præsens alteri parti subsequentis sphæræ per eandem intrinsecam substantiam ab intermedio spatio indistantem. Confirm. Repugnat, præsentiam angeli etiam intra propriam sphæram in quiete discontinuari à spatio; vt *disp. 5 sect. 4.* ergo repugnabit, eandem præsentiam discontinuari in motu ab eodem spatio. Nam eandem proportionem & respectum seruat præsentia angeli ad spatium in quiete, ac in motu. 58. *Ratio verâ conclusionis, quoad prim.* *Conf.* 59. *Conf.*

Prob. quoad 2. partem; Angelus non est in loco commensuratiuè per correspondentiam partis ad partem, sed definitiuè per correspondentiam totius ad totum, & ad singulas partes loci. ergo ad deserendum vnum locum, & acquirendum alium immediatè sequentem, non est necessaria successiua derelictio vnius, & acquisitio alterius, sed sufficit vna mutatio instantanea. Repugnat autem, angelum vnicâ mutatione instantaneâ priùs tempore acquirere vnam partem, quàm aliam loci immediatè subsequentis. Vti etiam repugnat, priùs tempore deserere vnam partem, quam aliam loci præcedentis. Nam hoc ipso, quòd priùs tempore acquirit vnam partem loci, quàm aliam, motus non est indiuisibilis & instantaneus, sed diuisibilis & successiuus. Successiua enim acquisitio spatij supponit successiuam productionem motus: cùm ex *Arist. 4. phys. tex. 99.* magnitudo & continuitas motûs desumatur 60. *Ratio conclusionis quoad posterius.*

desumatur ex magnitudine & continuitate spatij. Ergo si in instanti simul angelus deserit totum locum præcedentem, & acquirit totum immediatè sequentem, non potest priùs tempore acquirere partes proximiores, quàm remotiores loci subsequentis, sed omnes simul. Sicut animus rationalis, cùm relictâ vnâ parte corporis simul aliam de nouo aggeneratam informat, non priùs informat partes proximiores, quàm remotiores, sed omnes simul.

61. *Confirm. Horum omnium eadem ratio.* Confirm. Potest angelus existens in 1 palmo sphæræ, non relicto eodem, collocare se in instanti in totâ sphærâ bipalmari adæquatâ: ergo eâdem ratione poterit existens in totâ sphærâ bipalmari, in instanti se collocare in totâ sphærâ bipalmari immediatè sequente. Sicut etiam potest existens in 1. palmo sphæræ in instanti se collocare in 2. palmo eiusd. non relicto 1. palmo eiusd.

62. *Obijcies.* Obiicies. Hinc sequeretur, dari duo instantia immediatè sequentia, alterum quo angelus relinquit locum præcedentem, alterum quo acquirit subsequentem. *Resp.* Resp. neg. sequel. Idem quippe instans mensurat vtramque mutationem, vnam extrinsecè, alteram intrinsecè, sicut idem instans mensurat priuationem formæ præcedentis, & productionem subsequentis; priorem extrinsecè, posteriorem intrinsecè; nam primum esse loci subsequentis est, primum non esse loci præcedentis.

63. *Angelus moueri potest dupliciter.* Infero 1. posse angelum moueri, vno modo successiuè, relinquendo per partes priorem locum, & per partes acquirendo posteriorem; alio modo discretè, in instanti relinquendo totum priorem locum, & in eodem instanti simul acquirendo totum locum posteriorem. Qui adhuc potest esse duplex vno modo si corrumpat totam locabilitatem, quâ occupat sphæram præcedentem, & sibi producat aliam locabilitatem, quâ occupet sphæram immediatè sequentem: 2. modo per motum instantaneum, quo cum eâdem locabilitate, quâ occupabat sphæram præcedentem, se transferat ad sphæram immediatè subsequentem. *Vtraque mutatio multiplex.* Vtraque mutatio potest esse multiplex: 1. Si Angelus se moueat ex totâ sphærâ adæquatâ præcedente, ad totam adæquatam subsequentem. 2 Si ex inadæquatâ tantùm sphærâ præcedente moueat se ad inadæquatam immediatè sequentem. 3. Si ex præcedente adæquatâ transferat se ad inadæquatam subsequentem; & vice-versâ. 4 Si inchoando motum instantaneè, successiuè illum continuet; aut contrà.

64. Infero 2. falsò docuisse *Gregor. in 2. dist. 7. q. 3. ar. 2.* angelum, dum est sub motu instantaneo, occupare spatium maius, quàm occupare possit in quiete; imò simul esse posse in cœlo & in terrâ. Quod etiā affirmat de corpore glorioso, & de quolibet graui mouente se in vacuo, quia hæc mobilia nullam habent à medio resistentiam, quò minùs possint vnico motu instantaneo quodcunque spatium percurrere: nec angelo, & corpori glorioso resistit medium; nec cuicunque graui vacuum. *Medium Angelo resistit negatiuè.* Sed contrà: tum quia licet nullum medium positiuum illis resistat, resistit tamen illis medium negatiuum, quod est ipsa distantia spatij, aut vacui quæ à mobili determinatæ locabilitatis adæquari debet. Tum, quia motus instantaneus, cùm non habeat partes respondentes partibus spatij, sed sit vna simplex indiuisibilisque mutatio, non poterit locare mobile sub maiori spatio, quàm mobile naturaliter occupare possit in quiete. Nam ideò potest mobile in motu diuisibili occupare maius spatium, quàm in quiete; quia motus diuisibilis habet partes respondentes partibus spatij, per quas mobile respondet iisdem partibus spatij. Vnde dum est sub tali motu, semper respondet spatio maiori, quàm posset in quiete; nam in quiete solùm occupat spatium respondens propriæ locabilitati; in motu autem respondet partibus prioribus & poster. ipsius motûs respondentibus diuersis partibus spatij. *Cur Angelus vt substans motui, successiuè occupet maius spatii quàm in quiete, non vt substat instantaneo.* Cùm igitur motus instantaneus nullas habeat partes respondentes partibus spatij, non poterit mobile sub tali motu existens occupare maius spatium, quàm in quiete possit. Dices. Angelus in motu instantaneo simul occupat spatium, à quo mouetur, & spatium ad quod mouetur: ergo occupat spatium maius quàm occuparet in quiete. Resp. Occupat vtrumque spatium intrinsecè, nego; vnum extrinsecè nempe spatium à quo, alterum intrinsecè nempe spatium ad quod, concedo.

Ad 1. primæ, nego maior. & esto sit vera in sensu suprà explicato; nego minorem, nullâ suppositâ angeli præsentiâ in medio. 65. *Resp. ad fund. oppositæ.* Nisi enim substantialiter sit præsens in totâ sphærâ, non potest naturaliter agere in extremis, non agendo in medio; alioqui posset naturaliter existere in duobus locis disiunctis; cùm nequeat naturaliter agere nisi vbi sit substantialiter præsens. Secus est, si supponatur substantialiter præsens in totâ sphærâ: nam tunc posset agere in extremis non agendo in medio: sicut potest anima agere in capite, & in pede, non agendo in intermedio corpore, in quo est substantialiter informans. Falsum etiam est, angelum non esse capacem distantiæ localis saltem definitiuæ: vel ad agendum sufficere indistantiam negatiuam ab aduersariis explicatam. Ad 2. nego sequel. quia non oportet, vt angelus transeat omnia loca intermedia, quæ sunt à quolibet puncto primæ sphæræ, ad quodlibet subsequentis per totidem mutationes, sed potest per vnam mutationem instantaneam percurrere omnia loca communicantia. 66. *Ad 2.* Ad 3. concedo angelum non pendere à conditionibus loci circumscribentis; pendet tamen à conditionibus loci definientis, ad cuius leges sequitur motus de loco ad locum per intermedium spatium, siue intra, siue extra propria in sphæram. 67. *Ad 3.* Ad 4. nego conseq. 68. *Ad 4.* Nam potest intellectus transire de vno obiecto cogitando in aliud, quia transit per species intelligibiles, quæ omnes sunt simul præsentes intellectui. Nequit autem mobile transire de vno loco ad alium distantem absque medio; quia loca non sunt simul omnia præsentia mobili. Ad 5 nego conseq. 69. *Ad 5.* Nam primum fit virtute diuinâ, quæ infinita est; secundum virtute creatâ, cui propter finitatem & limitationem in essendo & operando talis effectus repugnat. Ad 6 nego antec. 70. *Ad 6.* Alioqui posset illud sibi producere in quamcunque distantiam. Nam hoc ipso quod conceditur angelo virtus mouendi se de vno extremo ad aliud sine medio, non est maior ratio, cur eidem non concedatur virtus mouendi se ad quodcunque extremum. Quod attinet ad auth. 71. *S. Thom. explicatur.* *S. Thom.* non desunt, qui illum explicent iuxta nostram sent. vt tantum negare voluerit de locis intermediis participantibus, quæ vnicâ mutatione instantaneâ simul omnia pertransit angelus, quando de loco sphæræ præcedentis transfert se ad locum sphæræ immediatè sequentis. Ad fundam. secundæ, nego conseq. 72. *Resp. ad fund. secundæ sent.* nam ex eo quòd angelus ex sphærâ præcedente transit ad contiguam immediatè sequentem, nulla fit angelicæ præsentiæ discontinuatio in ordine ad spatium: fieret autem, si idem, etiam intra propriam sphæram, transiret de extremo ad extremum absque medio; quippe qui esset in termino à quo & ad quem, & non in medio: quæ est potissima ratio negandi huiusmodi transitum in angelo, quia non seruaret leges medij, quod

testo

teste *Arist. 6. phys. text. 76* *Est id, in quod prius peruenire oportet, quam in finem.*

SECTIO V.

Qualis & quotuplex sit motus Angelicus?

73. *Duplex est motus Angelicus.* DIco 1. Duplex est motus angelicus; continuus, & discretus: *S. Thom. 1. p. q. 53. art. 1. & reliq. Scholast.* communis. Fundam. potest angelus moueri, 1. successiuè & per partes, vnum locum relinquendo, & alium acquirendo: 2. instantaneè, totum simul præcedentem relinquendo, & totum simul subsequentem occupando: motus prior propter continuitatem partium diuisibilium sibi mutuo succedentium, continuus dicitur: posterior ob indiuisibilitatem mutationum, quibus componitur, dicitur discretus: nec repugnat angelo prior; quia sicut illi non repugnat motus diuisibilis intensiuè secundùm alterationem; intellectio enim angelica continuè remitti intendique potest; ita nec motus diuisibilis extensiuè secundùm lationem: nec posterior, nam angelus est in loco indiuisibiliter; ergo potest illum indiuisibiliter relinquere, & acquirere: Sicut anima, quia indiuisibiliter informat corpus, potest totum indiuisibiliter informare, & totum simul indiuisibiliter desinere informare.

74. *Obiectio 1.* Obiicies 1. auct. *S. Thom in 1. dist. 37. qu. 4 art. 1.* negantis motum angeli esse continuum. 2. quia continuitas motûs *6. phys. text. 39.* non solùm desumitur ex continuitate spatij sed etiam ex continuitate mobilis. At angelus nullam habet continuitatem. *Ad 1.* Resp. ad 1. aut S. Thomam mutasse sententiam, aut solùm negasse continuitatem ex parte mobilis, vt docet *Ferrar. 3. con. gen. cap. 102. §. Ad confirm.* *Ad 2.* Ad 2. resp. sufficere continuitatem spatij; sicut ad continuitatem motûs alterationis sufficit continuitas termini absque continuitate subiecti. Arist. autem loquitur de motu corporum.

75. Dico 2. Motus continuus angelicus constat ex partibus diuisibilibus, discretus verò ex mutationibus indiuisibilibus. Primum constat: alioqui non esset continuus; continua enim sunt, quorum componentia sunt diuisibilia. Confirm. diuisibilitas motus successiui sequitur ad diuisibilitatem spatij: sed spatium constat ex partibus diuisibilibus; 76. ergo & motus. Secundùm prob. per motum discretum angelus in instanti deserit vnum locum & acquirit alium; ergo per mutationem indiuisibilem: implicat enim in instanti fieri mutationem diuisibilem. Igitur per quamlibet mutationem angelus acquirit locum subsequentem indiuisibiliter: ergo singulæ mutationes sunt instantaneæ, atque adeò indiuisibiles, componentes vnum motum discretum. *Ad motum discretum duæ mutationes necessariæ sunt.* Sunt autem ad motum discretum duæ saltem mutationes necessariæ; nam motus essentialiter dicit prius & posterius, est enim fundamentum temporis, quod teste *Philos. 6. phys. text. 108.* est numerus motus secundùm prius & posterius; numerus autem duas ad minimum requirit vnitates. Præterea mutationes ex quibus componitur motus discretus angeli, sunt numero finitæ, tot, quot sunt loca determinata non communicantia, quæ indiuisibiliter percurrit: hæc autem finita sunt.

77. Obiicies 1. auth. *S. Thom. 1. p. q. 53. art. 3.* negantis, vltimo instanti terminatiuo quietis posse angelum moueri ex vno loco ad alium, sed necessariò debere in illo intrinsecè quiescere: ergo implicat angelum, qui per aliquod tempus quieuit, instanti terminatiuo illius locum mutare. Resp. Sentit de ratione quietis esse, vt terminetur intrinsecè vltimo instanti terminatiuo temporis præcedentis; quo posito, negat, in eo angelum moueri posse: quia de ratione quietis est, vt quiescens non aliter se habeat nunc, ac se habebat anteà: negat autem, posse angelum mutari instanti extrinseco temporis, non intrinseco suæ mutationis. Cæterùm non existimo nec. essarium, vt Angelus quiescat vsque ad instans intrinsecum terminatiuum quietis, sed posse ad libitum vsque ad illud intrinsecè, vel extrinsecè quiescere: etsi hoc necessarium sit, quando moueri debet successiuè; quia motus successiuus incipit extrinsecè per vltimum sui non esse. *Ante motû successi. Angelus necessariò quiescere debet.*

Obiicies 2. Si angelus moueretur motu discreto, daretur vnum instans post aliud: hoc autem implicat; alioqui continuum componeretur ex indiuisibilibus. Maior prob. tum quia post instans terminatiuum quietis posset angelus immediatè moueri. Tum quia quælibet mutatio angelica est instantanea: ergo si vna est post aliam, vnum instans immediatè sequitur ad illud. Resp. dist. minor. Implicat, in tempore continuo instans sequi ad instans, concedo; Implicat, in tempore discreto, nego. Quia instantia non possunt facere tempus continuum; nam continuitas nequit fieri nisi ex continuis: indiuisibile autem additum indiuisibili non facit diuisibile, quia non potest dare, quod non habet; debet enim continuare vnum indiuisibile cum alio: ergo partim debet esse cum vno indiuisibili, partim cum alio; quod est contra ipsius indiuisibilitatem; potest autem facere tempus discretum; quia hoc non debet esse vnum, sed aggregatum ex pluribus mutationibus, quarum quælibet est per se. Vnde ad 1. prob. maior. potest incipere mutatio instantanea Angeli post quietem; 1. intrinsecè, ita vt instans terminatiuum quietis sit primum esse loci subsequentis, & primum non esse loci præcedentis; 2. extrinsecè, vt idem instans terminatiuum quietis sit & vltimum esse loci præcedentis, & vltimum non esse subsequentis: neutro modo apparet implicantia, cùm possit mutatio indiuisibilis angelica respondere inadæquatè tempori diuisibili extrinseco nostro. Ridiculum enim est asserere, angelum expectare instans primi mobilis, vt moueatur mutatione indiuisibili. Ex hoc sequitur, posse in tempore breuiori in infinitum, per plures mutationes instantaneas moueri de cælo ad terram; quia, cùm hæ mutationes sint numero finitæ, & singulæ instantaneæ, omnes simul respondebunt tempori breuiori in infinitum; sicut si darentur plura puncta vnum post aliud, omnia simul responderent parti minori in infinitum. Dices. Quælibet mutatio angelica post instans quietis respondet alicui parti temporis: sed quò plures sunt mutationes, eò maiori parti temporis respondent; ergo omnes non respondent tempori breuiori, sed longiori. Resp. omnes mutationes respondere tempori maiori vltra instans quietis, in quo extrinsecè incipiunt, & simul breuiori citra illud instans, in quo, comparato loco, omnes angeli mutationes absoluuntur. Ratio: inter vltimum instans quietis, & aliud assignabile, sunt infinita assignabilia, quibus respondere possunt plures mutationes instantaneæ angeli; ergo omnes respondent tempori breuiori in infinitum, citra tale instans assignabile, ante quod angelus absoluit suam mutationem discretam. Instabis. Ergo motus discretus vnius angeli non differt à motu discreto 78. *Non implicat in tempore discreto sequi instans post instans.* *Obiectio.* *Resp.* 79 *Instantia.*

crèto alterius in velocitate; tum quia vterque est in tempore breuiori & breuiori citra instans assignabile; tum quia vterque constat ex mutationibus instantaneis. *Resp.* Resp. nego conseq. Ad 1. prob. dico, motum velociorem vnius esse in tempore breuiore, quàm alterius. Ad 2. concedo, vtrumque motum constare ex mutationibus instantaneis, sed motum velociorem vnius constare ex paucioribus numero mutationibus, quàm motum alterius; & hoc ideò, quia angelus superior habet sphæram localem ampliorem, atque adeò per singulas mutationes percurrit spatium maius, quàm inferior: vnde paucioribus mutationibus percurrit idem spatium, quàm alter. Nec mira debet hæc angelici motûs velocitas videri, cùm Patres doceant, angelos ob naturæ pernicitatem celerrimè vbique prestò esse. Quam angelorum pernicitatem eleganter expressit Tertull. *in apolog. cap. 22. Omnis spiritus ales est. Hoc Angeli, & dæmones: Igitur momento vbique sunt. Totus orbis illis vnus locus est. Quid vbique geratur tam facilè sciunt, quam enuntiant. Velocitas diuinitas creditur, quia substantia ignoratur.* Et Naz. *orat. 34. fine: Vbique impigrè adsunt, tum ob ministerij promptitudinem, tum ob naturæ leuitatem.* Ad eandem celeritatem exprimendam angeli alati depinguntur, vt testatur *Dionys.*

SECTIO VI.

An Angelus in puncto constitutus possit localiter moueri?

80. *Quæstio est tam de motu vtroque.* CONTROVERSIA est de motu tam instantaneo, quàm successiuo. Et quidem quoad instantaneum facilè concederent tam ij, qui putant, posse angelum motu discreto transire de extremo ad extremum sine medio, quàm qui cum *Gregor.* docent, angelum in motu instantaneo occupare spatium maius, quàm occupet in quiete. Nam priores auctores dicere possunt, angelum constitutum in puncto, motu instantaneo, posse se mouere ad aliud punctum distans: Posteriores verò, ex vno puncto posse motu instantaneo collocare se in toto spatio intermedio vsque ad aliud punctum distans. Nec vlla esse potest iuxta has sent. difficultas; cùm alias motus instantaneus, vtpotè indiuisibilis, angelo punctualiter existenti non repugnet.

81. *Loquendo de motu instantaneo verior est sent. negans. Ratio concl.* Iuxta nostra principia id negandum. Fundam. motus localis essentialiter requirit aliquam distantiam inter terminum à quo, qui relinquitur, & terminum ad quem, qui acquiritur; nam vbi nulla terminorum distantia, nullus transitus seu spatij traiectio: Sed inter punctum, à quo Angelus motu instantaneo debet recedere, & locum immediatè sequentem, ad quem debet accedere, nulla intercedit distantia: vt deducitur ex duobus principiis, sc. non posse angelum transire de extremo ad extremum sine medio; nec motu instantaneo occupare maius spatium, quam possit in quiete. Nam his positis, nequit in puncto constitutus motu instantaneo immediatè transire ad aliud punctum distans; nec per motum instantaneum occupare aliquod spatium diuisibile immediatè sequens punctum, sed necessariò debebit ex puncto locare se in parte immediatè continuâ puncto: sed inter partem immediatè continuam puncto & punctum nulla intercedit distantia: tum quia punctum est omninò inextensum; nec vnitur parti vt formaliter extensæ; alioqui adæquaretur illi; sed vt formaliter dicit negationem vlterioris extensionis. Ergo inter punctum & partem, cui immediatè vnitur, nulla est distantia; ac proinde nec inter locum punctualem, quem angelus instantaneè relinquit, & locum immediatè sequentem, quem acquirit: cùm nec possit angelus distantiorem locum acquirere, nec maiorem per motum instantaneum occupare, quàm sit spatium, quod inter punctum, & partem, cui mediatè vnitur, intercedit. Tum quia si quæ esset distantia, illam deberet angelus motu instantaneo superare: at probatum est, nullam posse: igitur.

Dices. Inter sphæram palmarem præcedentem, & sphæram palmarem immediatè subsequentem, nulla intercedit distantia, & tamen potest angelus motu instantaneo ex vnâ in aliam transire. Resp. neg. simpliciter maior. nam licet nulla sit distantia inter vltimum punctum terminatiuum sphæræ præcedentis, & primum initiatiuum sphæræ subsequentis, est tamen distantia à quolibet alio puncto sphæræ præcedentis ad quodlibet aliud subsequentis, quod ad motum localem sufficit. 82. *Obiectio. Solutio.*

Instabis: ergo saltem si angelus constitutus in puncto, corruptâ locabilitate punctuali, produceret sibi locabilitatem diuisibilem, quâ occuparet spatium diuisibile immediatè sequens punctum, quod anteà occupabat, moueretur proprio motu instantaneo. Resp. neque hoc casu perfectè saluari naturam transitûs localis, qui propriè importat distantiam inter terminum à quo, & terminum ad quem, & tali casu non seruatur: nam terminus à quo, qui est tantùm locus punctualis, nullo modo distat à spatio immediatè sequenti, qui est terminus ad quem. Sicut nec dici potest proprius motus localis mutatio, quâ angelus existens in loco inadæquato suæ sphæræ eo retento extendit se in vlteriorem locum subsequentem. Nam motus localis ex vi propriæ notionis importat derelictionem termini à quo: defectu cuius non dicitur motus localis mutatio, quâ Christi Corpus fit præsens in Eucharistiâ: quia non fit præsens per derelictionem termini à quo. Sicut nec etiam dicitur motus localis mutatio, quâ idem Christi corpus desinit esse sub speciebus; quia ex illis non mouetur ad acquirendum alium locum. 83. *Instantia. Solutio.*

Quoad motum successiuum. Quoad motum verò successiuum,

84. *1. Sent. neg.* Prima sent. negat. angelum constitutum in puncto successiuè moueri posse per spatium. Est omnium *Peripat.* cum *Arist. 6. phys. tex. 7. & 32.* vbi vniuersaliter negat, indiuisibile moueri posse. *Prob. 1.* 1. quia omne quod mouetur partim debet esse in termino à quo, partim in termino ad quem. Repugnat autem, indiuisibile partim esse in termino à quo, partim in termino ad quem, quia nullas habet partes. Maior prob. quamdiu mobile est in termino à quo, non mouetur, sed quiescit; quando verò est in termino ad quem, non mouetur, sed motum est. *2.* 2. mobile moueri, est mobile successiuè adæquari singulis partibus spatij: ergo si indiuisibile mouetur in spatio diuisibili, adæquat illud; atque adeò diuisibile constaret ex indiuisibilibus. Antec. prob. semper mobile debet esse in spatio æquali: ergo semper punctum deberet esse in loco punctuali. *3.* 3. Omnis motus fit in tempore: sed quouis tempore dato, dari potest minus, in quo minus mobile moueri potest: ergo quolibet mobili dato, dari potest minus. Implicat igitur indiuisibile moueri: nam eo dato, non potest dari minus.

85. *2. Sent. affir.* Secunda affirm. *Scot. in 2. dist. 2. q. 9. §. Ad argum. ad 3. principale, Zumel 1. p. q. 53. art. 1. q. 3. §. Sed adhuc interr. Vasqu. disp. 195. cap. 6. Suar. lib. 4. de angel. cap. 20. fine, Albertini coroll. 16. ex principio 1. philosoph. dub. 4.* &c. Qui idem docent de puncto separato quantitatis.

Dico

86. *Decisio.* Dico 1. Probabilius est, si punctum quantitatiuum posset à quantitate separatum existere, non posse saltem naturaliter moueri. Est contra 2. sent. *Fundam.* Fundam. repugnat, accidens extensum naturaliter subiectari in subiecto inextenso: ergo repugnat, punctum successiuè moueri. Quia motus successiuus est accidens extensum, & subiectari deberet in puncto inextenso, si moueretur separatum à continuo. Antec. prob. accidens extensum naturaliter postulat sustentari à subiecto secundùm omnes partes suæ extensionis; nam secundùm omnes partes est accidens: repugnat autem, subiectum omninò inextensum & indiuisibile sustentare accidens extensum secundùm omnes partes suæ extensionis: nam subiectum sustentat accidens, substernendo se toti accidenti: sicut accidens sustentatur à subiecto, inhærendo secundùm se totum subiecto. Nequit autem punctum substernere se toti parti motûs: sicut nec tota pars motûs inhærere potest puncto: alioqui pars adæquaretur puncto, & punctum parti.
87. *Dixi, naturaliter.* An implicet etiam supernaturaliter, pendet ex illà quæst. an punctum sit essentialiter modus, an entitas. Si enim est modus, implicat etiam supernaturaliter moueri: quia nequit modus, ne supernaturaliter quidem existere sine subiecto. Secus, si sit entitas. Nec est eadem ratio de motu alterationis: nam hic fieri potest in puncto, quia nullas de necessitate includit partes extensiuas; neque intensiuæ impediunt, quò minùs alteratio fieri possit in puncto.

88. *Motum esse indiuisibilē subiectiuè, diuisibilem verò terminatiuè, non sat est.* Nec satisfaciunt 1. qui dicunt, motum localem in puncto receptum esse indiuisibilem subiectiuè, diuisibilem terminatiuè. Nam si intelligant motum esse indiuisibilem subiectiuè, quia recipitur in subiecto indiuisibili, petitur principium; & contra hoc ipsum militat discursus factus. Si intelligant esse indiuisibilem subiectiuè, quia motus est forma indiuisibilis, est falsum, cùm habeat partes extensas, vnam extra aliam; ac proinde postulat subiectum diuisibile. Quod sustentare ac substerni possit omnibus & singulis eius partibus.
89. *Nec satis punctum in motu occupare spatiū maius se.* Nec satis faciunt 2. qui dicunt, ideò posse punctum indiuisibile subiectare motum diuisibilem, quia subiectum, dum est in motu, occupat spatium maius se. Nam ex hoc non fit, quòd punctum, & quodlibet aliud subiectum in motu, fiat extensius entitatiuè, quàm sit in se; quod tamen requiritur, vt punctum possit subiectare accidens diuisibile.

90. *Obiectio* 1. Obiicies 1. pòtest punctum moueri in continuo; ergo etiam extra continuum. Quia etiam in continuo mouetur per motum sibi inhærentem. 2. Potest indiuisibile in transitu commensurari diuisibili, licet non possit in quiete. Si enim moueretur sphæra supra planum, punctum sphæræ in transitu commensuraretur plano diuisibili. ergo potest punctum separatum à quantitate, in transitu subiectare accidens extensum, esto non possit in quiete.

91. *Responsiones quorundam, non placent.* Resp. Qui concedunt huiusmodi puncta negant conseq. Ad prob. negant, punctum in continuo moueri per motum sibi immediatè inhærentem, sed vel per indiuisibile motûs, vel per colligantiam cum partibus continui, in quibus immediatè subiectantur partes ipsæ motus. Sed neutra resp. satisfacit: non prima, quia per indiuisibile motûs subiectum non mouetur, sed quiescit: quia indiuisibile motûs, non est motus, & acquisitio spatij, sed tantùm mutatum esse motûs, & permanentia in spatio. Nec satisfacit secunda: quia vt constat ex *sect.* 3. nequit res localiter moueri per motum tantùm alterius. Nam sicut nulla res mutat spatium per mutationem tantùm alterius; ita nulla res localiter mouetur per motum tantùm alterius: cùm idem omninò sit localiter moueri, & spatium mutare. *Resp. ad 1. negando huiusmodi puncta.* Quare viderint illi, qui puncta concedunt, quo pacto huic argum. occurrant.
92. *Ad 2.* Ad 2. Concedo indiuisibile commensurari posse diuisibili per extrinsecam terminationem; nego, per intrinsecam subiectationem: Nec refert, quòd punctum sit in transitu; nam etiam in transitu est indiuisibile, & inextensum; motus diuisibilis & extensus: accidens autem extensum etiam in transitu & successiuè postulat subiectum extensum; quia etiam in transitu & successiuè habet partes vnam extra aliam.

93. Dico 2. probabilius est, angelum constitutum in puncto successiuè moueri posse. Fundam. licet angelus in puncto constitutus sit formaliter indiuisibilis, est tamen virtualiter diuisibilis: ratione cuius virtualis diuisibilitatis sustentare potest accidens diuisibile: sc. Angelus dum est in puncto retinet naturalem capacitatem ad virtualem diuisibilitatem, quâ recipere potest formam diuisibilem. *Explicatur virtualis Angeli diuisibilitas.* Vnde hoc ipso, quòd in illo recipitur motus diuisibilis, per naturalem capacitatem, quam habet ad virtualem diuisibilitatem, statim virtualiter coëxtenditur motui diuisibili, subiectando illum secundùm omnes partes. Sicut, ob eandem naturalem capacitatem ad virtualem diuisibilitatem, constitutus in puncto, subiectare potest diuisibilem locabilitatem. Non quòd sub locabilitate diuisibili maneat formaliter & virtualiter indiuisibilis, hoc enim repugnat; sed quòd recipiendo locabilitatem diuisibilem, eo ipso illi virtualiter coëxtenditur. Ita constitutus in puncto, recipere potest motum localem diuisibilem. Non quòd sub motu maneat formaliter & virtualiter indiuisibilis, sed quòd illum recipiendo, statim illi virtualiter coëxtenditur, ob naturalem capacitatem ad huiusmodi virtualem extensionem.

94. *Satisfit arg.* Ad 1. primæ, dist. minor. Repugnat indiuisibile, dum est in motu, partim esse in termino à quo recedendo, partim in termino ad quem accedendo, nego; repugnat in quiete, concedo: quia dum est in quiete, occupat spatium sibi æquale; dum est in motu, semper occupat spatium maius se: quia semper mobile, dum est sub motu, est in diuersis partibus spatij ratione diuersarum partium motûs, subiectum ipsum successiuè applicantium ad diuersas partes spatij. Vnde sicut implicat, esse motum, & non continere partes actu tendentes ad diuersas partes spatij; ita implicat, mobile sub motu non esse in diuersis partibus spatij; ratione diuersarum partium motûs, quibus ad diuersas partes spatij successiuè applicatur.
95. *Ad 2.* Ad 2. nego antec. eiusque prob. Repugnat .n. mobile moueri, & dum mouetur tangere spatium sibi æquale. Quia dum mouetur, successiuè subest diuersis partibus motûs, & consequenter diuersis partibus spatij, ad quas illæ tendunt; atque adeò, dum mouetur, semper est in spatio maiore se; esto in singulis mutatis esse, in quibus mobile quiescit, sit in spatio sibi æquali.

96. *Ad 3.* Ad 3. concedo consequens de mobili quanto & diuisibili: quod quia habet partes, semper est assignare minus in tempore minori: nego de mobili spirituali & indiuisibili; quod quia partes non habet, non licet eo assignato, assignare minus: quia minus & minus supponit mobilis diuisibilitatem.

DISPVTATIO VII.

De potentia motiua Angelorum.

1. QVÆRITVR 1. Quanta sit potentia motiua Angelorum? Ex duplici cap. potentiæ motricis quantitas desumi potest: 1. ex obiecto, ad quod se extendit. 2. ex velocitate, quâ mouet.

2. *Omne corpus natural. subditur motiuæ potentiæ Angelorum.* Quoad 1. certum est omne corpus naturaliter subdi potentiæ motiuæ angelorum. Angelus .n. est præses vniuersæ naturæ corporeæ. Vnde potest elementa mouere, ex quorum motu excitentur venti, pluuiæ, fulgura, terræmotus: sicut & arbores eradicare, corpora ex vno in alium locum transferre, & similia. Etsi ea non semper dæmones permittantur agere, ne Vniuersum certis legibus constitutum perturbetur. Difficultas est, an possint naturaliter vacuum inducere: sc. cum habeant vim supra omnia corpora, possunt vnum elementum ab alio seiungere, & simul impedire, ne alia corpora ad vacuum impediendum confluant. Nam cùm hæc vis, quam corpora habent ad vacuum replendum finita sit, poterit ab angelo impediri, ne in actum prodeat.

3. *Ratio diffic.*

4. *Assertio.* Dico, non posse naturaliter ab angelo induci vacuum. Fundam. hic effectus excedit naturalem virtutem angeli. Probabile enim est singula corpora non vt priuata entia sunt, sed vt partes & membra Vniuersi, habere vim ad vacuum arcendum maiorem, quam habeant angeli ad illud inducendum. Vnde licet possit angelus illis resistere quoad priuatum motum ipsorum, ne ad propriam sphæram recurrant, eaque violenter extra proprium locum retinere, non tamen ea impedire, ne impendente periculo ad vacuum arcendū concurrant. *Ratio assert. à priori ex fine.* Nam finis Vniuersi est, vt inferiora gubernentur à superioribus: *Oportet enim*, inquit Philos. *vt mundus hic inferior sup. rioribus lationibus continuetur, vt inde ad nos vis celestis deriuetur.* Sed per vacuum impeditur hic finis: quia vacuum interrumpit sublunarium corporum cum cælestibus continuationem, quæ necessaria est ad actionem transmittendam: cùm nullum agens agere naturaliter possit in distans. At finis operis non subiicitur potestati ministri, sed principalis agentis: eò quòd actio ministri non se extendit ad finem, nisi executiuè, per media assequendum. Angeli igitur, cùm sint tantum ministri gubernationis huius Vniuersi, *Hebr.* 1. non possunt naturaliter impedire principalem finem ipsius.

5. Ex his fit, vt maiorem vim ad impediendum vacuum habeant corpora, quatenus partes sunt Vniuersi, quàm angeli, non modò qui de facto creati sunt, sed etiam qui creari possunt. Ratio: corpora vt partes Vniuersi, ad impediendum vacuum operantur vt instrumenta immediatè subiecta principali virtuti gubernatrici Dei. Sic enim habent maiorem vim ad vacuum impediendum, quàm ad idem vacuum inducendum possit cuilibet creaturæ naturaliter communicari. Nam vt sic operantur per virtutem infinitam Dei, cui ad talem effectum operandum, vt partes & membra Vniuersi, immediatè coniunguntur. Et hoc ideò, quia principalis finis, qui est gubernatio Vniuersi, vt à principali causâ pendet à Deo: ac proinde conseruatio ordinis, qui per vacuum tolleretur immediatè est à Deo, vt à principe causâ, & à corporibus vt ab instrumentis.

6. *Quæritur an vnus Angelus alium loco mouere poss.* Alia diffic. an possit vnus angelus alium loco mouere, illum violenter impellendo, aut detinendo. Negat *Vasquez* 1. *p. disp.* 194. *c.* 3. Quia hoc est proprium corporum: etsi id concedat virtute & imperio diuino. Confirmant alij apud *Zumel* 1. *p. q.* 53. *ar.* 3. *q.* 5. quia potentia motiua in angelo non distinguitur à voluntate eiusdem, quæ est essentialiter libera. Nequit autem creatura quoad actus essentialiter liberos, ab aliâ creaturâ cogi.

7. *Affirmant probabilius.* Affirmant *Maior in* 2. *dist.* 2. *q.* 6. *Zumel cit. Suarez lib.* 4. *de angel. cap.* 28. Et quidem quando Angelus propriâ voluntate sinit se ab alio moueri, etiamsi superior sit, potest ab inferiore moueri: si verò contra voluntatem ab alio moueatur, non poterit nisi à superiore moueri: quia actio non sequitur, nisi à proportione maioris æqualitatis. Hæc sent. probabilior. *Ratio.* Angelus .n. est capax motûs ab extrinseco, cùm possit immediatè moueri à Deo (non enim motus localis est vitalis, essentialiter postulans principium intrinsecum) poterit igitur superior inferiorem etiam renuentem mouere, quia potest vincere resistentiam illius. *Confirm.* Confirm. sicut potest angelus superatâ grauitate terræ, illam sursum mouere: ita superatâ resistentiâ alterius spiritûs, illum violenter impellere: cùm non minùs grauitas terræ resistat angelo sursum impellenti, quàm vis motiua alterius spiritûs.

8. *Ad opposit. resp.* Ad fundam. *Vasqu.* nego assumpt. nam etiam spiritus sunt capaces motûs ab extrinseco. Ad confirm. nec verum est, potentiam motiuam angelicam ab eius voluntate non distingui; nec, si non distingueretur, sequeretur, illam non posse quoad motum localem cogi, alioqui neque à Deo moueri posset; quia neque à Deo creatura cogi potest quoad actum formaliter liberum. Ratio: motus localis non est actus formalis liber, sed solùm imperatiuè; possumus autem in actibus imperatiuè tantùm liberis cogi, ne illos exerceamus, vt *seq. to.*

9. *Controuersia affirm.* Quoad 2. An potentia motiua angelorum terminum habeat quoad velocitatem; affirmat *Vasquez disp.* 197. *cap* 3. nam virtus motiua angeli est finita, cùm in velocitate terminum habeat. *Negant.* Negant *Gregor. in* 2 *dist.* 6. *q.* 3. *ar.* 2. *Capreol. in* 2. *dist.* 6. *q.* 1. *ar.* 3. *ad* 3. *con.* 2. *concl. Maior, q.* 7. *Suarez lib.* 4. *de angel. cap.* 24. *Albertin. coroll* 16. *ex princ.* 1. *dub.* 4. *Arrub. disp.* 162. *cap.* 2. quia potest angelus in instanti moueri de loco præcedente ad locum subsequentem: ergo à fortiori moueri poterit in tempore breuiori in infinitum, non solùm ad locum subsequentem, sed ad quantumcumque distantem.

10. *1. Sent. de motu successiuo affirmans, negans de discreto, verior est.* Resp. motu successiuo, potentia motiua angeli certo termino, & modo velocitatis limitatur; non discreto, quia fit in instanti, quo velocior fingi non potest. De successiuo, qui essentialiter fieri postulat in tempore, prob. maior. velocitas ipsius arguit maiorem virtutem motricem: maior autem virtus motrix perfectiorem arguit naturam: est .n. necessaria passio naturæ; & perfectior natura perfectiorem passionem sibi producit. Maior prob. velocitas est intrinseca perfectio motûs, sicut intensio in qualitate: Perfectior autem potentia non solùm attenditur ex perfectiore termino, sed ex perfectiore modo attingendi terminum: nam modus attingendi effectum redundat in obiectum formale potentiæ; & perfectius obiectum formale perfectiorem speciſicat potentiam. Confirm. nam hinc sequeretur, neque in Deo esse perfectiorem virtutem motiuam quoad velocitatem, quàm sit in quolibet minimo angelo: cùm non possit fingi maior velocitas, quàm in tempore in infinitum breuiori.

11. *Obiect.* 1. Obiicies 1. Angeli omnes æquali velocitate mouentur motu discreto, quia omnes mouentur in instanti: & tamen hinc non sequitur, eos æqualis esse virtutis,

virtutis, & naturæ inter se; ergo nec sequitur, si æquali velocitate moueantur motu successiuo. Conf. Confirm. tam luminosum maius, quàm minus æquali velocitate producunt lumen: sed cum hæc stat inæqualitas virtutis illuminatiuæ. ergo cum æquali velocitate motus successiui stare potest in angelis inæqualitas potentiæ motricis.

12. Resp. Resp. neg. conseq. Nam mutatio instantanea est alterius rationis à motu locali successiuo, quæ inæqualitatem suæ perfectionis non desumit ex maiore, vel minore velocitate, sed ex maiore, vel minore spatio, quod traiicit. Sicut neque inæqualitas illuminationis desumitur ex maiore vel minore velocitate, quâ producitur, sed ex perfectiore termino, & maiore spatio, ad quod diffunditur. Motus verò successiuus, suæ perfectionis inæqualitatem quoad modum, non potest aliunde desumere quàm ex maiore vel minore velocitate. Ex quo patet ad confirm.

13. Obiect. 2. Obiicies 2. Motus angeli nullam habet resistentiam, neque ex parte spatij, neque ex parte mobilis: omnis autem tarditas in motu ex aliquâ resistentiâ proueniat oportet: Resp. Resp. neg. minor. Retardatur enim motus angeli inferioris, vt non sit æqualis velocitatis cum motu superioris, ab intrinsecâ virtute inferioris, quæ ex naturâ suâ limitatur ad tantam velocitatem, & non maiorem.

14. Ad fundam. secunda. Ex his patet ad fundam. secundæ; cùm sint motus diuersæ rationis, non licet ex vno arguere alium: nam vnus essentialiter petit fieri in instanti; alter in tempore: vnus nullas habet partes; alter ex partibus componitur in infinitum diuisibilibus. Vnde quò velocior est motus, eò plures partes ipsius producuntur in eâdem morâ temporis; quò tardior, eò pauciores. Est enim velocitas & tarditas in motu, sicut densitas & raritas in quantitate.

15. 1. Sent. Quæritur 2. An potentia motiua distinguatur à substantiâ & reliquis potentijs Angeli? 1. sent. negat, ex naturâ rei distingui: *Nominalium* vniuersaliter negantium, potentias ex naturâ rei distingui à substantiâ rei creatæ: *Rubio in 2. dist. 14. qu. 2. siue, Bacho. in 2. dist. 16. art. 4. & dist. 37. art. vlt. & cap. 1.* Fundam. Quia frustra fit per plura, quod fieri potest per pauciora. Confirm. nullum est signum realis distinctionis inter potentiam motiuam, & substantiam angeli, reliquasque eius potentias.

16. 2. Sent. Secunda negat, potentiam motiuam distingui ab intellectu & voluntate angeli: *Heruæi in 2. dist. 14. art. 4. Basso. q. 2. art. 2. Duran. dist. 7. q. 5. Capreo. q. 2. art. 1. Argent. dist. 8. art. 1. Ferrar. 2. con gen. c. 82. §. Ad huius diffic. Soni in. 12. metaph. q. 35. Zumel 1 p. qu. 54. q. 5. Vasq. disp. 218. cap. 3. Granad. tract. 9 disp. 1.* & videtur *S. Thom. 1. p. q. 54. art. 5. & de malo q. 16. art. 1. ad 14. & alibi*, quam probabilem putat *Caiet. 1. p. q. 54. art. 5.* Fundam. Fundam. cum angelus sit purè intellectualis, nequit in eo esse nisi potentia intellectualis, per quam omnia operatur, tam ad intra, quàm ad extra. Confirmat *Argent.* quæ sunt dispersa in inferioribus, sunt vnita in superioribus: ergo licet in homine potentia motiua distinguatur ab intellectu & voluntate, non tamen in angelo, qui est homine superior.

17. 3. Sent. affirmant distingui tam à substantia, quàm ab intellectu & voluntate. Tertia affirmat, potentiam motiuam distingui tam à substantia, quàm ab intellectu & voluntate angeli: *Henrici quodlib 13. q. 6. Richard. in 2. dist. 14. art. 1. q. 6. Bacho. dist. 16 art. 4. Aureo. dist. 8. art. 3. Mayro. in 1. dist. 43. q. 5. Suar. lib. 4. de angel. cap. 24. & 29.* Quæ sent. probabilior est: quam vt tutiorem sequitur *Caiet. 1. p. cit.*

18. Prima pars constat à paritate rerum naturalium, in quibus potentia motiua ex naturâ rei distinguitur ab ipsâ substantiâ mobilis: vt patet in accidentibus Eucharist. in quibus manet potentia motiua panis & vini, destructâ eorum substantia. Secunda prob. tum ex diuersitate termini, tum ex diuersitate modi tendendi, à quo potissimum desumitur specificatio potentiæ. Nam potentia motiua non solùm operatur immanenter, sed etiam transeunter; intellectus verò & voluntas non nisi immanenter; potentia motiua solùm operatur realiter in terminum: intellectus & voluntas non solùm operantur realiter in terminum, sed etiam grammaticaliter in obiecta. Sunt ergo istæ potentiæ inter se distinctæ ex diuerso modo operandi.

Dices, posse diuersos actus subordinari eidem potentiæ. ergo possunt motus & volitio subordinari eidem voluntati. 19. Obiectio. Sed contrà: quando actus sunt per se primò ex modo tendendi diuersi, nequeunt subordinari eidem potentiæ, sed solùm eidem substantiæ operanti. vt principi causæ per diuersas potentias. Solutio. Ad fundam. primæ, patet ex dictis. 20. Resp. ad fund. primæ. Ad confirm. sufficiens signum distinctionis potentiæ motricis angeli ab eius substantiâ, est distinctio potentiæ motricis in alijs substantijs, cum quibus angelica vniuocè conuenit. 21. Resp. ad fund. secunda. Ad fundam. secundæ, nego conseq. nam licet angelus sit purè intellectualis, est tamen limitatæ naturæ; atque adeò indiget proportionato instrumento ad seipsum, & alia à se mouendum. Neque hoc repugnat naturæ purè intellectuali finitæ. Ad confirm. concedo antec. quando distinctio oritur ex peculiari imperfectione naturæ inferioris; nego, quando illa oritur ex communi ratione; quæ etiam competit naturæ superiori, vt est limitatio naturæ intellectricis.

DISPVTATIO VIII.

De actu & potentia intellectiua Angeli.

SECTIO PRIMA.

An actus intelligendi distinguatur à substantiâ Angeli?

ANGELOS esse intellectuales, triplici ratione constat. Prima, ex eorum immaterialitate, quæ radix est intellectualitatis. 1. Ratio 1. Nam intellectiuum, teste *Philos. 3. de anim.* aptum est *fieri omnia intelligibilia.* Vt autem aliquid sit aptum omnia fieri, debet esse spoliatum à materiâ; nam materia coarctat & limitat ad vnum, quæ est conditio opposita. Confirm. vt sensus cognoscendo fiat ipsum sensibile in actu, debet recipere species intentionales à materiâ depuratas. ergo principium cognoscendi est immaterialitas; ergo angeli, qui ab omni materiâ abstrahunt, sunt maximè intellectuales. 2. Ratio 2. Secunda ratio desumitur à motu locali: Motus localis Angeli est indifferens ad omnem lationis differentiam; ergo necessariò supponit in Angelo potentiam liberam, quâ se determinet ad hunc potiùs locum quàm ad alium. Potentia autem libera vim intellectricem, à quâ obiectiuè ad operandum determinetur, necessariò supponit. 3. Ratio 3. Tertia. Omnis natura est principium alicuius operationis; cùm omne ens, præsertim completum, sit propter operari: Nulla autem congruentior operatio angelis assignari potest, quàm intellectiua: nam hæc tantùm est purè spiritualis & à materiâ

materiâ independens. Confirm. Angeli sunt viuentes; & non aliâ vitâ, quàm intellectiuâ; cùm quælibet alia supponat materiam, quâ carent, vt *supra*. Maior constat; nam hæc perfectio competit entibus inferioribus angelo: ergo non est deneganda angelo. Leg. *Aureol. in* 1. *dist*. 35. *p*. 1. *art*. 2. *prop*. 3. *& in* 2. *dist*. 11. *q*. 2. Hoc posito difficultas est; an angeli intelligant se, & alia à se, intellectione distinctâ. Prima sent. neg. *Arist*. 12. *metaph. tex*. 51.

4. *1. Sent. neg.* & *Comment. comm*. 30. quem sequitur *Durand. in* 2. *dist*. 3. *q*. 5. quantum ad cognitionem, quam angelus habet de seipso, non quam habet de alijs rebus: eamque vt probabilem defendit *Aureol. in* 2. *dist*. 11. *q*. 3. *art*. 3. Probat 1. *Philos*. alioqui defatigarentur angeli, si seipsos perpetuò intelligerent intellectione distinctâ. 2. Non implicat, produci creaturam, cuius intellectio sit eius substantia.

5. *2. Sent. affir.* Secunda affirm. *S. Tho*. 1 *p. q*. 54. *art*. 1. & *omnium Scholast. cum Mag. in* 2. *dist*. 3. & contraria sent. numeratur inter *errores de angelo, vel intelligentia*, damnatos à totâ Acad. Paris. *in fine lib. Mag. sent*. Et quidem de cognitione supernat. res est de fide. Angelum sc. non esse suâ naturâ beatum, sed extrinseco dono Dei, naturæ ipsius addito; seu cognitionem beatam ab eius substantiâ distingui. Eadem ratio est de cognitione reliquorum obiectorum supernat. quæ angelus naturâ suâ non postulat cognoscere. 2 De cognitione obiectorũ naturalium. Nam obiecta, quæ potest cognoscere, sunt infinita; est enim omne intelligibile naturale, quod non limitatur ad certum genus entis, sed complectitur omne ens intra ordinem naturæ contentum, quod potest sine termino in infinitum perfectius multiplicari. Implicat igitur, substantiam creatam actu ea omnia intelligibiliter exprimere. Quia implicat substantia creata actu infinita: sed talis substantia esset actu infinita. Nam cognitio obiecti infiniti, quando exprimit illud vt ratio *in quâ*, necessariò est infinita: debet .n. illud adæquatè continere secundùm esse intentionale, seu adæquatè repræsentare intellectui secundùm omnem perfectionem obiecti, ac si obiectum per seipsum actu præsens esset intellectui. At si angelus per suam substantiam cognosceret omnia obiecta absentia, deberet necessariò illa cognoscere per notitiam *in qua*, atque adeò per notitiam infinitam; nam implicat intellectum tendere in obiectum absens per puram notitiam *quâ*, quæ solùm tendit ad obiectum in propriâ naturâ existens: sc. quando obiectum non est in propriâ naturâ existens, debet notitia ipsa supplere vicem obiecti, in cuius loco substituitur, & *in quâ* obiectum, vt in propriâ imagine videtur. Confir ex *Dionys. lib. de cal. Hierar. cap*. 3. *&* 4. Angeli inferiores illuminantur à superioribus, & superiores immediatè à Deo. Illuminantur autem per manifestationem alicuius nouæ veritatis, quam anteà ignorabant; quæ veritas sæpè est naturalis quoad substantiam. Igitur talis cognitio non potest esse eadem cum substantiâ angeli illuminati: alioqui non egeret ad illam cognoscendam illuminatione alterius. 3. Angeli sibi mutuò reuelant secreta cordium, quæ quoad substantiam sunt obiecta naturalia, vt *infra*. ergo non omnis cognitio naturalis est identificata cum substantiâ angeli: alioqui non foret necessaria huiusmodi secretorum manifestatio, si vnusquisque ea videret in propriâ substantiâ expressa. 4. Implicat creatura, cuius volitio sit substantialis: ergo implicat creatura, cuius intellectio sit substantialis. Cùm non sit maior ratio de vnâ, quàm de alia? Antec. prob. alioqui talis creatura esset suâ naturâ impeccabilis: hæc autem, vt *infrà*, implicat. 5. Implicat virtus creata essentialiter actuata vltimâ actualitate. ergo implicat angelus, cuius intellectio sit eius substantia. Nam vltima actualitas virtutis cognitiuæ est intellectio. Antec. prob. implicat creatura, quæ non sit intra suam perfectionem ac speciem in infinitum perfectibilis: nam aliàs talis virtus esset actus purus, saltem intra genus suæ naturalis perfectionis, cùm intra genus suæ naturalis perfectionis non esset vlteriùs perfectibilis.

De cognitione supernat. de fide est.

6. *Prob. 2. de cognitione obiectorum naturalium.*

7. *Conf.*

8. *Prob. 3.*

9. *Prob. 4.*

10. *Prob. 5.*

11. *Angelus nec respectu sui habere potest cognitionem substant.*

Deducitur altera pars sent. contra *Durand*. quòd nec respectu sui potest angelus habere cognitionem substantialem: sc. posito, quòd sit in potentiâ ad cognoscendum quodlibet extra se, erit etiam in potentiâ ad cognoscendum seipsum. nam esto respectu sui sit semper in actuali notitiâ, ab eâ tamen posset diuinitùs cessare: vt egregiè *August*. 9. *de Trinit. c. vlt. Itaque mens cùm seipsam cognoscit, sola parens est notitiæ suæ: & cognitum enim, & cognitor ipsa est. Erat autem sibi ipsa noscibilis, & antequam se nosset; sed notitia sui non erat in eâ, cum seipsam non nouerat*. Ratio: non per aliam virtutem angelus seipsum, & alia à se cognoscit: sed alia à se distincto actu cognoscit; ergo etiam seipsum. Quo fit, vt seipsum cognoscere cognitione substantiali, sit solius Dei proprium. Vnde ad fundam. *Arist*. neg. sequela.

12. *Ad Aristot. fundam. Ratio.* Vt manifestè patet in cognitione beatâ, in quâ eliciendâ & perpetuò conseruanda numquam defatigatur angelus. Quia cognitio est maximâ perfectio angeli; ad eamque producendam non vtitur organo, aut spiritibus, quibus substantia angeli minuatur, sed potentiâ purè intellectuali, quæ agendo non defatigatur. Ad 2. constat ex dictis.

SECTIO II.

An proximum principium intelligendi re ipsa distinguatur à substantia Angeli?

13. *Molestia & communis concertatio.* DIxi, *proximum*: nam de remoto, non est controuersia, cùm sit ipsa substantia angeli. Omnis .n. substantia creata est remotum & radicale principium omnium suarum operationum. Controuersia vniuersalis est omni principio proximo operandi substantiæ creatæ vt sic: vnde ad eam definiendam adhibebimus rationes etiam communes.

14. *1. Sent. neg.* Prima sent. negat, principium proximum intelligendi re ipsa distingui à principio remoto: *Henri. quodlib*. 3. *q*. 14. *fine*, *Richard. in* 1. *dist*. 3. *ar*. 2. *q*. 1. *Durand. in* 2. *dist*. 3. *q*. 5. *Ocha. in* 2. *q*. 24. *Gregor. dist*. 16. *q*. 3. *ar*. 2. *Bacho. dist*. 37. *ar. vlt. Marsil. in* 1. *q*. 7. *ar*. 3. *init*. *Rubio in* 2. *dist*. 16. *q*. 2. *concl*. 3. *&* 4. *Maior q*. 1 *concl*. 2. *&* 3. *Gabr. q. vn. ar*. 2. Qui auctores vel expressè negant de angelo, vel de animo rationali. Durandus fatetur, intellectum & voluntatem re ipsa distingui in animo rationali, negat, eas distingui in angelo: eò quòd, inquit, animus est actus corporis, intellectus & voluntas non sunt actus corporis: angelus autem cùm non sit actus corporis, sed per se subsistens; ac simpliciorem habeat operandi modum, cùm in eo non sit, nisi cognitio & volitio; eius intellectus & voluntas non distinguitur à propriâ substantiâ.

15. *Prob. sent. 1.* Prob. 1. ex August. 9. *de Trinit. cap*. 5. *Miro itaque modo tria ista* (loquitur de potentiis animæ) *inseparabilia sunt à semet-ipsis, & tamen eorum singulum quodq; substantia est, & simul omnia vna substantia vel essentia*. Et lib. 10. c. 11. *Hæc igitur tria, Memoria, Intelligentia, Voluntas,*

Voluntas, quoniam non sunt tres vitæ, sed vna vita; nec tres mentes, sed vna mens; consequenter vbique nec tres substantiæ sunt, sed vna substantia. Et lib. *de Spirit. & anim.* c. 4. loquens de animâ: *Dicitur namque sensus, imaginatio, ratio, intellectus, intelligentia: & hæc omnia in anima nihil aliud sunt, quam ipsa, aliæ & aliæ proprietates inter se propter varia exercitia, sed vna essentia rationalis, & vna anima.* Et c. 13. *dicitur, namque anima dum vegetat, Spiritus dum contemplatur, sensus dum sentit, animus dum sapit, dum intelligit mens, dum discernit ratio dum recordatur memoria, dum vult voluntas. Ista tamen non differunt in substantia, quemadmodum in nominibus, quoniam omnia ista vna anima est.* Et fine cap. distinguit virtutes ab animâ, vocatque *accidentia animæ*, à quâ tamen non distinguit potentias: *Sua vires est, sua virtutes non est. Non enim est sua prudentia, sua temperantia, sua fortitudo, sua iustitia.*

16. *Potissimum fund. sent. negantis.* Fundam. sumitur ex illo vulgato principio, *Frustra fit per plura, quod fieri potest per pauciora.* At omnia saluari possunt sine huiusmodi potentiarum distinctione: quia non repugnat, vt anima vel angelus per suam substantiam immediatè intelligat, velit, & recordetur; & prout intelligit, dicatur intellectus; pro vt vult, voluntas; pro vt recordatur, memoria. Nam etiamsi istæ potentiæ distinguantur à substantiâ angeli, vel animæ, adhuc angelus, vel anima; debet vt vitale principium substantiale, per suam substantiam immediatè concurrere ad singulos actus vitales, ergo frustra præter principium substantiale requiritur aliud accidentale.

17. *Confirm. 1.* Confirm. 1. quâ ratione ponitur substantia angeli vel animæ rationalis, vt immediatum principium productiuum suarum potentiarum, eâdem poni posset immediatum principium productiuum suorum actuum vitalium, cùm non minus hi, quàm illæ, sint proprietates naturæ intellectualis.

18. *Confirm. 2.* 2. Si huiusmodi potentiæ realiter distinguerentur ab angelo, & animo rationali, poterunt diuinitùs ab ipsis separari: sed adhuc illis separatis, poterit angelus, & animus intelligere & velle: cùm adhuc in illis maneat principale principium intelligendi & volendi.

19. *2. Sent. concedens distingui solùm formaliter. Primâ part. prob. Scotus.* Secunda negat, has potentias distingui realiter ab angelo, vel animo rationali; concedit tamen distingui formaliter: *Scotus in 2. dist. 16. qu. vn. §. Dico igitur*, & §. *Ideò dico, Lychet. ibid. Fauent. in 3. dist. 2. disp. 9 nu. 36. & 37.* Primum probat *Scotus* 1. Ordinatum ad finem quò immediatius attingit finem, eò maioris est nobilitatis: sed natura intellectualis ordinatur ad suam intellectionem & volitionem vt ad finem: ergo quò illas immediatiùs attingit, eò maioris est nobilitatis. Immediatiùs autem attingeret, si se ipsâ, quàm mediâ potentiâ realiter distinctâ, attingeret: ergo.

20. *Prob. 2.* 2. sequeretur, naturam intellectualem creatam beari per accidens. Quia bearetur mediâ potentiâ distincta, in quâ tantum immediatè reciperetur beatitudo.

Conf. Confirm. positâ reali distinctione potentiarum ab animâ, non minùs diceretur per beatitudinem beari corpus, quàm animus; cùm non minùs mediatè beatitudo reciperetur in corpore, quàm in animâ.

21. *Prob. 3.* 3. Aliqua forma inferior animâ rationali, est totale & immediatum principium operationis; vt calor &c. ergo multò magis erit totale & immediatum principium operationis forma substantialis. Quia esse totale & immediatum principium operationis est perfectio, cùm competat Deo.

22. *Secunda pars sent. secunda prob. à Scoto.* 2. partem probat *Scotus*: Eam distinctionem, & ordinem secundùm rationem seruant identificata realiter, quem re ipsa haberent, si essent distincta realiter: Sed si potentiæ distinguerentur ab animâ, vel inter se realiter, haberent cum distinctione reali, etiam formalem & quidditatiuam; quia quidditas vnius non esset quidditas alterius; nam vna non definiretur per definitionem alterius: ergo eandem distinctionem formalem & quidditatiuam, seruant identificata cum animâ & inter se: nam identificatio non tollit quidditates identificatorum. Ex quo principio infert, etiam in diuinis relationes formaliter & quidditatiuè distingui à naturâ diuinâ, & attributâ inter sese.

Tertia affirmat, intellectum distingui realiter à substantiâ angeli, & vniuersaliter omnes potentias rationales à naturâ intellectuali creatâ: 23. *3. Sent. affir.* *Alens. 2. p. q. 65. me. 1. & 2. S. Tho. 1. p. q. 54. art. 3. & q. 77. art. 1. & Caiet. vtrobiq. Bonau. in 1. dist. 3. q. 2. art. 1. q. 3. & in 2. dist. 24. p. 1. art. 2. q. 1.* quamuis obscurè: *Herua. in 1. dist. 3. q. 4. Argent. q. 2. art. 2. concl. 1.* qui etiam citat *Ægid. Capreol. ibid. q. 3. art. 1. concl. 5. & in 2. dist. 3. q. 2 concl. 2. Bannez 1 p. q. 54. art. 3. Mol. n. Zumel, Valent. ibid. Vasqu. in explic. art. Granad. tract. 2. Steph. de Bub. Suar. in metaph. disp. 18. sect. 3. & disp. 35. sect. 4. & lib. 2. de angel. cap. 1. Conimbr. 2. de anim. cap. 3. q. 4. art. 2.* Quam sent. tradidisse videntur *Areopag. lib. de cæl. Hierar. cap. 11. & Anselm. de casu diab. cap. 8.* quorum ille distinguit in angelis hæc tria, substantiam, virtutem, & operationem: hic docet, voluntatem non esse substantiam angeli; *Nec voluntatem nec voluntatis conuersionem, puto negari posse aliquid esse. Nam etsi non sunt substantia, non tamen probari potest, eas non esse essentias, quoniam multæ sunt essentiæ præter illam, quæ propriè dicitur substantia.*

Decisio difficilior est; at hæc posterior communior, & nostris principiis longè conformior. 24.

Prob. 1. Omnis substantia materialis suos effectus operatur per distinctas potentias accidentales: ergo etiam substantia spiritualis. 25. *Prob. à posteriori, inductione potentiarum materialiũ.* Antec. constat: elementa per primas qualitates, & mixta per secundas à primis resultantes, & cælestes orbes per accidentales influentias, vt per proxima principia, suos effectus operantur. Cui inductioni maximum firmitatis robur addidit Eucharistia: in *Robur à myster. Euchar.* quâ corruptâ vtrâque substantiâ panis & vini, in solis accidentibus manent eadem principia operatiua, quæ erant anteà. Vnde non rectè aliqui grauitatem & leuitatem à grauibus & leuibus re non distinguunt; cùm in accidentibus panis & vini maneant grauitas & leuitas, non manentibus earum substantiis. Nec dici potest manere grauitatem & leuitatem accidentium, non substantiarum, quæ cum substantiis transsubstantiatis corrumpuntur: quia euidenter nobis constaret transsubstantiatio panis & vini in Corpus & Sanguinem Christi: nam si aliqua grauitas corrupta esset cum substantiâ panis & vini, non ita grauitarent accidentia Euchar. post ac ante consecrationem: adeoque posset nobis hoc mysterium euidenter constare. Conseq. prob. si hanc distinctam potentiarum supellectilem deprehendimus in omnibus aliis substantiis creatis, non est cur illam negemus in substantia angelica.

Dices, rationem negandi esse præstantiam naturæ angelicæ supra cæteras: quò præstantior est natura, eò paucioribus indiget adminiculis ad operandum, vt constat in Deo; qui quoniam præstantissimus est, nullâ indiget distinctâ potentiâ ad operandum, sed omnia per suam substantiam immediatè operatur. 26.

Confirm. quæ sunt dispersa in inferioribus vniuntur in superioribus: ergo licet huiusmodi potentiæ distinguantur in naturis inferioribus, haud tamen in superioribus.

Sed contrà: hoc nullo positiuo fundam. asseri potest. 27. Cùm necesse non sit, vt omnia, quæ in inferioribus dispersa sunt, sint in superioribus vnita: sed sufficit, vt natura superior non egeat tot potentiis, & instrumentis ad operandum, quod eget natura inferior.

Semper igitur maior manet probabilitas pro 2. sent. cui suffragatur ratio positiua constanti inductione firmata, à quâ non debemus sine vrgenti ratione angelicam naturam eximere.

28. *Prob. 2. à paritate potentiarum sensitiuarum animæ ration.* Prob. 2. Potentiæ sensitiuæ realiter distinguuntur à substantiâ animæ; ergo etiam potentiæ intellectuales ab eâdem & angeli. Antec. prob. operationes sensitiuæ intenduntur, & remittuntur ad intensionem & remissionem organorum; nam intensiùs operatur sensus in iuuene quàm in sene: signum igitur est eas actiuè ab organis produci. Nam animus rationalis, cùm sit substantia spiritualis semper est idem: ergo si ab eo tantùm huiusmodi operationes producerentur, non intenderentur & remitterentur ad intensionem, & remissionem organorum.

29. *Nonnullorum resp.* In hoc discursu alij negant conseq. quia animus rationalis est actus corporis organici, qui per se eget potentiis organicis realiter distinctis ad operandum. *Contra.* Sed contrà: ex eo non sequitur, quòd debeat per distinctas potentias operari, cùm possit per se, mediis organis, vt susceptiuis tantùm specierum, vel obiectorum.

30. *Aliorum instantia.* Alij negant antec. Ad prob. resp. intensionem, remissionemve sensitiuarum operationum non prouenire ex organo vt ex principio effectiuo, sed vt ex conditione, à quâ animus rationalis vt forma corporis pendet in operando. *Sed resp.* Sed contrà: 1. hoc gratis dicitur: nam optimum actiuitatis signum est ad augmentum, vel decrementum organi, augeri, vel minui actum organicum: cùm igitur aucto vel remisso organo, augeatur, vel minuatur actus organicus, non erit facile negandum hanc intensionem, vel remissionem actus actiuè prouenire ab organo. 2. non videtur, quo pacto possit organum esse conditio tantùm respectu animæ, ad intensiùs vel remissiùs videndum audiendúmve, nisi vllam proximiùs aut minùs proximè ad videndum audiendúmve applicans. Quod dici non potest: quia cùm anima rationalis sit intimè præsens per suam substantiam, omnibus, & singulis partibus corporis, nequit proximiùs per organa ad operandum applicari. *Instabis.* Nisi fortè dicas, meliùs per iuuenis, quàm per senis organa animum ad operandum applicari; quia meliùs iuuenis, quàm senis organum est specierum, quibus animus ad operandum indiget, receptiuum, cùm species sensibiles recipiantur in organis mediis spiritibus animalibus, qui sunt sensibilium specierum delatiui, pluresque viuacioresque spiritus sint in iuuene, quàm in sene; sicut meliùs visibiles species oculo applicant conspicilia concaua, quàm plana. *Sed contra.* Sed contrà: 1. non omnis sensus indiget speciebus ad operandum. 2. quâ ratione species sensibilis est proximum principium sentiendi, eâdem esse poterit organum, cùm sit magis proportionatum instrumentum animæ.

31. *Ratio nemini sent. à prior. dare difficile est.* S. Thomas cit. 1. p. rationem affert: potentia est in ordine ad actum; essentia in ordine ad esse: actus in angelo realiter distinguitur ab eius esse: ergo & potentia ab ipsius essentiâ. Vnde colligit, proprium creaturæ esse, operari per distinctam potentiam. Quæ ratio fundari potest in limitatione substantiæ creatæ vt sic.

32. *Alia ratio.* Alia ratio ex indifferentiâ substantiæ ad operandum: Substantia cùm sit vniuersale principium omnium operationum, vt potiùs ad hanc quàm ad illam determinetur, eget potentiarum distinctione. Respondet Henricus: substantia angeli sufficienter per speciem impressam determinatur ad intelligendum, per expressam ad volendum. Sed contrà; licet determinetur obiectiuè, non tamen subiectiuè, & ab intrinseco principio, nisi per potentias distinctas. Sic enim perfectiùs & connaturaliùs ad operandum determinatur. Quare vtraque ratio probabilis est.

Ad 1. argum. primæ, resp. cùm ab August. dicitur memoria, intelligentia, voluntas esse vna vita; vna substantia; vna essentia, non intelligitur vna vnitate simplicitatis, vel identitatis, sed integritatis, & perfectionis, quia integrant vnam naturam vndequàque perfectam, & suis numeris absolutam: eo modo quo proprietates naturæ humanæ dicuntur de integritate hominis. Non quòd sint vna substantia per simplicitatem, & identitatem cum illo, sed per compositionem & integritatem. Quo loquendi modo vtuntur *Alens. & Bonau.* qui Augustinum explicat de vnitate radicationis potentiarum in eâdem essentiâ, vt 15. *de Trin cap.* 7. ait, hæc tria esse quidem hominis, non tamen esse ipsum hominem: quia aliter hæc tria sunt in homine, aliter in Deo. In Deo singulum horum est Deus, quia quidquid est Dei, est Deus: In homine non singulum horum est homo, quia non quidquid est hominis, est homo. Confirm. magis ad scopum *August.* cui erat hoc exemplo altissimum *Triadis* mysterium explicare, conducit distinctio, quàm identificatio potentiarum in eâdem animi substantiâ; quia realis distinctio potentiarum magis repræsentat realem distinctionem diuinarum personarum in eâdem naturâ. 33. *Solutio arg.* *August. se ipsum explicat.*

34. Ad aliud testimonium *de spirit. & anim.* Resp 1. Dubium esse, an hic liber sit *Augustini*, vt cit. indicat *Bonau.* ex *præfat. lib.* 2. explicandus est eodem modo quo præcedens, vt istæ potentiæ dicantur esse ipsa substantia animæ; quia radicantur in ipsius substantiâ, eamque perficiunt & complent. Appellat autem virtutes acquisitas *accidentia*, cùm tamen non appellet *accidentia* animi potentias: quia virtutes acquisitæ non radicantur in substantiâ animæ, cùm non sint proprietates ab eâ naturaliter fluentes, & ab intrinseco complentes, sed tantùm ab extrinseco acquisitæ, sine quibus saluatur integra & completa natura hominis.

35. Ad fundam. patet ex dictis. Ad 1. confirm. respondent aliqui neg. antec. opinantes has potentias non produci ab angelis, vel animi rationalis substantiâ, sed à Deo, qui simul creando substantiam, concreat potentias. *Resp. ad fund. primæ, non placet 2.* Sed contrà: In aliis substantiis potentiæ producuntur ab ipsâ substantiâ, vt inductio ostendit. 2. pertinet ad complementum naturæ, habere vim producendi sibi omnia intrinsecè ad operandum necessaria, cuiusmodi sunt potentiæ, nisi aliquid obstet.

36. *Resp. Caiet.* Respondet *Caiet. cit.* 1. *p.* neg. conseq. nam potentiæ consequuntur propriam substantiam per modum naturalis sequelæ. Sed contrà: hinc non tollitur, quin verè & propriè à substantiâ producantur, non minùs quàm operationes intelligendi & volendi. Quia naturalis sequela vel resultantia, non tollit veram productionem, sed tantùm addit omnimodam necessitatem, & exclusionem cuiuscunque alterius comprincipij creati.

37. *Responsio constans à poster.* Resp. igitur neg. conseq. Nam in substantiis materialibus potentiæ operatiuæ producuntur ab ipsâ substantiâ subiectâ; cùm tamen reliquæ operationes non nisi mediis potentiis distinctis producantur. Quod etiam constat de potentiis sensitiuis animæ rationalis, quæ immediatè producuntur à substantiâ animæ; cùm tamen earum immanentes operationes non nisi mediis potentiis distinctis eliciantur. *Ratio.* Ratio: tum ne detur processus in infinitum, si substantia deberet per distinctam potentiam suas potentias sibi producere: tum quia natura est magis ab intrinseco determinata ad producendas sibi potentias, quàm proprias operationes: quia ad operationes,

rationes, præter intrinsecas potentias, sæpe indiget extrinseco aliquo principio determinante illam ad operandum; ad proprias autem potentias producendas nullo indiget extrinseco principio determinante, cùm ex seipsa sit determinata. Ad 2. Non

38. *Ad secundum.* video, cur sequela negari possit, cùm nulla substantia essentialiter, sed tantùm connaturaliter, & in operando, pendeat à suis potentiis. Neganda igitur minor; nec refert, quòd adhuc separatis principiis proximis intelligendi & volendi, maneat remotum principale: nam hoc non est se solo sufficiens ad operandum. Sicut nec sola substantia ignis ad calefaciendum extrinsecum subiectum: aut nuda substantia animi rationalis, absque potentiâ visiuâ vel auditiuâ, ad videndũ vel audiendum.

39. *Ad primũ 2.* Ad 1. argum. secundæ, concedo, fore maioris nobilitatis, si angelus immediatè per suam substantiam, absque distinctâ potentiâ, esset totale principium suæ operationis: nego tamen de facto ita esse

40. *Ad 2.* propter rationes assignatas. Ad 2. nego sequel. Ad prob. nego, beatitudinem immediatè tantum recipi in potentiâ, sed in ipsa etiam substantiâ angeli, vel animæ; sicut ad illam effectiuè non solùm concurrit potentia, sed etiam substantia angeli, vel animæ: quia cùm sit actus vitalis connaturaliter saltem postulat fieri & recipi in principio, quod per huiusmodi actum viuit. At per actum vitalem viuit principium etiam remotum, quod principaliter intelligit, & appetit. Ex his patet ad confirm.

41. *Ad 3.* Ad 3. neg. conseq. Nam cùm accidens sit potentia per se tantùm ordinata ad vnum, potest esse proximum & totale principium operationis. Substantia verò cùm sit principium vniuersale remotum, indiget aliquo principio proximo, intrinsecè determinante illam ad operandum vnum potius,

42. *Corall. contra Duran.* quàm alium effectum. Ex dictis deducitur, non rectè Durandum negasse, has potentias distingui in angelo, & non in animo rationali: cùm nullum sit absurdum concedere, animum rationalem informate corpus secundùm entitatem, quæ est intellectus & voluntas, posito quòd intellectus & voluntas non distinguantur ab animâ. Nec etiam multiplicitas operationum animasticarum obstaret, quò minùs illæ proficisci possint ab eodem immediato & totali principio.

SECTIO III.

An in Angelis sit intellectus agens & possibilis?

43. *Quid intellectus agens & possibilis.* AD vitandam æquiuocationem in terminis, nomine *intellectûs agentis* communiter authores cum *Philos. 3. de anim. cap 4. & 5.* intelligunt potentiam spiritualem à naturâ ordinatam, ad abstrahendas species intelligibiles repræsentatiuas quidditatum vniuersalium ex phantasmatibus materialibus.

Munia agentis. Cui tria munia tribunt; illuminare phantasmata, ex quibus intelligibiles species abstrahere debet; efficere obiecta intelligibilia in actu; imprimere in intellectu possibili species intelligibiles: nomine verò *intellectûs possibilis, seu passibilis*, intelligunt potentiam consimiliter spiritualem, ordinatam ad recipiendas huiusmodi species intelligibiles, virtute intellectûs agentis ex phantasmatibus erutas, ac

Officia intellectus possibilis. productas. Cuius duo sunt officia: vnum, recipere species intelligibiles, quibus in actu 1. completur ad intelligendum: alterum, esse simul cum ipsâ specie intelligibili comprincipium intellectionis.

Vnde dicatur. Vnde dicitur *intellectus possibilis*, quia ex *Arist.* aptus est *omnia intelligibiliter fieri*, non solùm in actu 1. per receptionem specierum, sed etiam in actu 2. per intellectionis productionem. Contrà verò *intellectus agens* dicitur, quia est actiuus specierum intelligibilium, eas simul cum phantasmate producendo.

At cùm nequeat animus rationalis intelligere sine specie spirituali sibi proportionatâ, & phantasma, cùm sit species materialis, nequeat vt princeps causa speciem spiritualem producere, necessariò danda est aliqua potentia spiritualis, quæ vt principalis causa simul cum phantasmate, vt cum instrumento, producat speciem spiritualem in intellectu possibili. An hæ potentiæ re ipsa distinguantur inter se; negatiua sent. probabilior. Difficultas est, an hæ potentiæ concedendæ sint in angelo. 44. *Agens à possibili non differt re ipsa.*

Prima sent. affirm. *Alens. 2 p. q. 22. me. 3. Albert. de 4. coæuis 1. p. q. 5. ar. 11. & 12. in sol. argum. Bonau. in 2. dist. 3. p. 2. art. 2. q. 1. Scot. in 2. dist. 3. q. vlt. §. Contrà ex eisd. princ. Richard. art. 6. q. 2. ad 1. Bacho. quodlib. 2. q. 12. ar. 2. §. 2. Gregor. in 2. dist. 7. q. 5 ar. 1. Maior. in 2. dist. 3. qu. 7. Mayro. in 4. dist 49. qu. 2.* vbi non solùm concedit in angelis intellectum, sed etiam voluntatem agentem & possibilem. Est etiam omnium, qui docent angelos species sibi comparare è rebus. 45. *1. Sent.*

Fundam. *Alens. & Bonau.* licet in angelis non sit potentia abstractiua specierum ex phantasmatibus, est tamen potentia reducendi intellectum possibilem in actum intelligendi per specierum receptionem; nec non potentia recipiendi cognitionem à Deo, & à superioribus angelis per illuminationem, & à rebus materialibus per specierum receptionem. 46. *Fund. 1.*

Fundam. *Albert. & Bacho.* Munus intellectûs agentis non solùm est abstrahere species ab obiectis materialibus, reddendo illa actu intelligibilia, sed etiam illuminare intellectum possibilem, ad contemplanda obiecta per species intelligibiles repræsentata: siue (vt *Bacho*) ad illuminanda secreta cordium, quæ vnus alteri manifestat. Prob. ex *Arist. 3. de animâ cap. 5.* Lucis est non solùm reddere colores actu visibiles, sed etiam illuminare visum ad videndum obiectum in specie visiua: ergo intellectûs agentis non solùm est reddere obiecta materialia actu intelligibilia, sed etiam illuminare intellectum possibilem ad contemplanda obiecta per species repræsentata. Fundam. *Scoti, Richard. Gregor. Maior.* Angelus habet potentiam tum abstrahendi species ex rebus materialibus, tum recipiendi species, non solùm è rebus materialibus propriâ virtute abstractas, sed etiam diuinâ virtute infusas. ergo est in angelis intellectus agens, cuius proprium munus est, species è rebus materialibus abstrahere; nec non possibilis, cuius est species siue propriâ virtute productas, siue diuinitùs infusas, recipere. 47. *Fund. 2.* 48. *Fund. 3.*

Confirm. 1. *Scotus.* Potentia actiua, quæ perfectionem dicit, si conceditur naturæ inferiori, non est deneganda naturæ in eodem genere superiori. Angelus est superior homine in virtute intellectiuâ: & intellectus agens, qui est potentia actiua perfectionem dicit in homine; non igitur denegandus est angelo. 2. Etiamsi Deus initio creationis infudisset animæ rationali species omnium intelligibilium, vti de facto infudit animæ Christi, adhuc in nobis esset intellectus agens, & possibilis, vti est in Christo. ergo etiamsi Deus initio creationis infudisset angelo species omnium intelligibilium, adhuc esset in angelo intellectus agens, & possibilis. Quia potentia non tollitur, sed perficitur per actum, quem recipit: vt patet in materia cælesti, quę ex eo quòd semper coniuncta fuit cum propriâ formâ, non tollitur, quin habeat veram & propriam potentiam ad illam. Vlt. prob. Omni potentiæ 49. *Conf. 1.* 50. *Conf. 2.*

51. *Pr. vlt. sent.* passiuæ naturali respondere debet aliqua potentia actiua naturalis: sed in angelis est potentia passiua naturalis recipiendi species rerum materialium: ergo respondere illi debet aliqua potentia actiua naturalis, cuius munus sit abstrahere species è rebus materialibus.

52. *Assertio pro 2. sent.* Secunda negat, dari in angelis Intellectum agentem & possibilem: *S. Thom. 1. p. qu. 54. art. 4 Caiet. ibid. Capreol. in 2. dist. 3. q. 2. art. 1. concl. 3. Bann. 1 p. cit. Zumel ibid. Valent. pun. 2. Vasqu. disp. 199. cap. 3. Suar. lib. 2. de angel. cap. 1. Conimbr. 3. de anim. cap. 5 q. 1. ar. 3.*
53. *Fundam.* quæ sent. probabilior est. Fundam. vt *sep. disp. sect. 5.* nullus angelus abstrahit sibi species è rebus, sed eas ab initio cum naturâ concreatas accipit, ergo non *Ex terminorum notione.* est in eo intellectus agens & possibilis. Nam munus intellectûs agentis, est abstrahere species è rebus, & reddere intelligibilia in actu, quæ sunt tantùm intelligibilia in potentia: Intellectûs possibilis est, recipere species ab intellectu agente è rebus materialibus abstractas. Qui propterea ab *Arist.* assimilatur tabulæ rasæ, in quâ nihil est depictum; vocaturque possibilis, quasi pura potentia, non solùm respectu actûs 2. intellectionis, sed etiam respectu actûs 1. specierum intelligibilium. Igitur si in angelo non est intellectus abstractiuus specierum è rebus, neque pura potentia denudata speciebus, neque in eo erit intellectus agens, & possibilis.

54. *Ad fund. 1.* Ad fundam. 1. neg. conseq. nam talis intellectus non nisi æquiuocè dicitur intellectus agens & possibilis, ex *S. Thom. cit* sc. per intellectum agentem, non intelligimus communiter potentiam, quæ reducit intellectum in actum 2. intelligendi, sed qui reducit illum de purâ potentiâ in actum 1. intelligendi, per productionem specierum intelligibilium. Sicut per intellectum possibilem, non intelligimus potentiam, quæ tantùm apta est omnia fieri in actu 2. per productionem intellectionis, sed quæ etiam apta est omnia fieri in actu 1. per recep-
55. *Ad fund. 2. Alberti & Bachonis.* tionem specierum. Ad fundam. 2. nego, intellectum agentem alio modo illuminare intellectum possibilem, quàm per productionem specierum intelligibilium. Nam hoc ipso quòd intellectus agens producit species intelligibiles in intellectu possibili, dicitur illuminare illum in ordine ad obiecta intelligenda. nam species intelligibilis est quasi lumen, quo intellectus illustratur ad obiectum videndum: quidquid enim ad intelligendum prærequiritur, habet rationem luminis intellectualis, quia complet lumen intellectuale ad suum obiectum videndum. Cùm igitur intellectus angeli non egeat nouâ productione specierum, cùm eas omnes à principio suæ creationis infusas acceperit, non ege-
56. *Ad rationem Arist.* bit illuminatione intellectûs agentis. Ad prob. re p. intellectum agentem comparari luci in eo, quod sicut lux illuminat colores, qui absque lucis collustratione visibiles non essent; ita intellectus agens abstractione specierum, illuminat res materiales, quæ sine huiusmodi specierum abstractione intelligibiles non essent. Et sicut lux absque aliâ illustratione est per se ipsa visibilis ab oculo corporeo; ita intellectus agens absque aliâ collustratione, & speciei abstractione, per se ipse intelligibilis est; cùm sit res perfectè immaterialis, non egens distinctâ specie, vt intelligi possit. Cùm non minùs immaterialitas sit proxima ratio intelligibilitatis, quàm intel-
57. *Ad fundam. Scoti & aliorum.* lectiuitatis. Ad fundam. 3. neg. antec. de quo *infrà*. *Ad 1. conf.* Ad 1 confirm. conced. maior de potentiâ, quæ ita dicit perfectionem, vt nullam supponat imperfectionem: neganda de potentiâ, quæ simul cum perfectione imperfectionem supponit. Cæterùm intellectus agens, etsi perfectionem dicat in animo rationali, imperfectionem tamen in eo supponit, quia supponit in eo carentiam specierum intelligibilium obiectorum materialium; quæ carentia, quia non est in angelo, qui species omnes ab initio suæ creationis à Deo infusas accepit, neque in eo erit intellectus agens. Ad 2 neg. conseq. nam ho- 58. *Ad 2. conf.*
mini per se competit intellectus agens & possibilis, quia per se est discursiuus dependenter à phantasmatibus, à quibus ad discurrendum species abstrahit. Vnde per accidens illi est, quòd eas diuinitùs infusas accipiat. Contrà verò intellectus angeli non est per se intellectiuus dependenter à phantasmatibus, à quibus debeat suas species intelligibiles abstrahere: & consequenter non est, cur in eo ponendus sit intellectus agens & possibilis. Vnde concedo, potentiam non tolli, sed perfici per receptionem sui actûs: nego autem receptionem specierum intelligibilium à Deo infusarum esse proprium actum intellectûs possibilis, prout à Philosophis sumitur: sed proprium actum illius esse, recipere abstractionem specierum intelligibilium virtute intellectûs agentis factam. Nam ex *Arist.* intellectus possibilis, priùs tempore supponi debet, intelligibilibus formis denudatus. Ad vlt. conce- 59. *Ad vlt.*
do, cuilibet potentiæ passiuæ naturali respondere in rerum naturâ potentiam actiuam naturalem, quæ possit huiusmodi potentiam passiuam in actum reducere. Cæterùm nego in angelo huiusmodi potentiam naturalem actiuam debere esse intellectum agentem, sed Deum infundentem species rerum materialium, & reliquorum obiectorum, vt authorem naturæ: Vt patet de potentiâ passiuâ naturali, receptiuâ animæ rationalis, cui non respondet alia actiua naturalis, distincta à potentiâ actiuâ Dei, vt authoris naturæ.

SECTIO IV.

Quodnam sit adæquatum obiectum intellectus Angelici?

PRIMA sent. affirmat, adæquatum obiectum 60. *Affirmat esse ens vt ens, cum inclusione Increati in seipso visibilis, Duran.*
naturale intellectûs angelici esse ens vt ens, quatenus comprehendit etiam increatum in se ipso visibile: *Duran. in 4 dist. 49. q. 2. à nu. 24.* qui etsi fatetur, necessariam esse aliquam gratiam ad tollendum impedimentum, quo intellectus creatus impeditur, ne naturaliter Deum videat; quod imped. per ipsum est medium creatum, Deum abstractiuè tantùm repræsentans; eo tamen sublato, fatetur, intellectum creatum absque vllo addito lumine naturaliter ferri in Deum, in seipso existentem, vt in obiectum intra propriam sphæram contentum. Idem doecre videtur *Scotus in 4. dist. 49. q. 8. §. Resp.* Fun- 61. *Fundam.*
dam. Quidquid cadit sub rationem formalem alicuius obiecti, continetur intra naturalem sphæram ipsius: sed Deus etiam in seipso visibilis cadit sub rationem formalem intellectûs angelici: nam naturale obiectum formale cuiuscunque intellectûs creati est ens vt ens: Deus etiam in seipso visibilis cadit sub rationem formalem entis; ergo etiam in seipso visibilis, est naturale obiectum intellectus angelici. Ex quo colligit *cit. Scotus*, naturali ratione probari posse possibilitatem visionis Dei: & impugnaui *1. tom. disp. 9. sect. 2.* Confirm. 1. Nisi 62. *Confirm. 1.*
Deus in seipso visibilis contineretur intra naturalem sphæram intellectûs creati, non posset hic eleuari ad Deum clarè videndum. Quia nulla potentia eleuari potest extra sphæram sui obiecti. Implicat enim

enim oculum eleuari ad videndum sonum; vel auditum ad percipiendos colores. 2. Quidquid perfectionis est in aliquo genere, & competit alicui naturæ inferiori in illo genere, competit etiam superiori. Sed cognitio intuitiua est perfectio in genere cognitionis, & competit sensui; ergo & à fortiori intellectui, respectu sui primi ac perfectissimi intelligibilis, qui est Deus contentus sub adæquato obiecto ipsius.

64. *2. Sent.* Secunda docet, adæquatum obiectum intellectûs angelici esse ens vt ens, cognoscibile per modum potentialis: *S. Thom. 1. p. qu. 12. art. 4.* & communis. Pro cuius resolutione, distingue duplex obiectum adæquatum potentiæ, alterum adæquatum intensiuè & naturaliter; alterum adæquatum extensiuè & supernaturaliter. 1. est specificatiuum, & naturaliter attingibile à potentia. 2. est tantum connotatum, & attingibile à potentiâ per vires duntaxat infusas.

Duplex obiectum adæquatum potentiæ.

65. Dico 1. Obiectum adæquatum intensiuè, & naturaliter specificatiuum intellectûs angelici, est omne ens intra ordinem naturæ contentum. Fundam. illud est obiectum adæquatum intensiuè, & naturaliter specificatiuum potentiæ, quod proportionem seruat cum potentiâ, vt neque illam excedat, neque ab illâ naturaliter excedatur. At nullum ens intra ordinem naturæ contentum excedit vires naturales intellectûs angelici, neque naturaliter ab illo exceditur: ergo est adæquatum obiectum intensiuum & specificatiuum ipsius. Quod non excedat, prob. omnia entia naturalia conueniunt in ratione naturalis intelligibilitatis, sub quâ omne ens naturaliter refertur ad potentiam intellectiuam angeli. Confirm. potentia intellectiua angeli, cùm sit perfectè immaterialis, naturaliter apta est fieri omnia intelligibiliter, quæ intra ordinem naturæ continentur.

Specificatiuum naturaliter.

66. *nec naturaliter exceditur.* Quod verò nec naturaliter excedatur, constat: si enim naturaliter excederetur, ideò esset, quia adæquatum obiectum naturaliter specificatiuum ipsius esset etiam ens supernaturale, naturæ ordinem excedens: at hoc falsum est: nam deberentur angelo species omnium obiectorum supernat. quæ de facto producta sunt: sc. vt infrà, debitæ sunt angelo species omnium obiectorum intra ipsius sphæram contentorum, quæ de facto producta sunt. Quare debita foret species vnionis hypost. habituum infusorum, reliquorumque donorum supernat. Confirm. si hæc continerentur intra naturalem sphæram intellectûs angeli, concurrerent ad ipsius specificationem, vnde eius specificatio non esset purè naturalis.

67. *Coroll.* Infertur, non solùm omne ens creatum ordinis naturalis, esse naturale obiectum intellectûs angelici sed etiam Deum, vt auctorem naturæ & per effectus cognoscibilem. Nam vt sic Deus continetur in ratione cognoscibilis intra ordinem naturæ, non vt effectus, sed vt principium & causa naturæ.

Deus vt auctor naturæ.

68. Obiicies 1. Si adæquatum obiectum intensiuum, ac naturaliter specificatiuum intellectûs angelici esset omne ens contentum intra ordinem naturæ, illud esset infinitum; infinita quippe sunt entia ordinis naturæ, quæ à Deo produci possunt: ex hoc sequeretur 1. intellectum angeli specificatum ab obiecto infinito, esse infinitum: 2. debitas esse angelo species infinitas infinitorum obiectorum possibilium intra ordinem naturæ contentorum.

69. *Ratio negandi sequel. 2.* Resp. concessâ 1. sequelâ, neg. secundam; quia licet omnia hæc sint infinita, non tamen specificant vt infinita formaliter, sed vt finita formaliter: quia specificant non secundùm rationes materiales specificas, sed formalem vniuersalissimam entis naturalis, quæ finita est: sc. id quod potentiam, vel habitum specificat, non est obiectum materiale, quod potest esse infinitum, sed ratio formalis quæ semper est finita, nempe conuenientia aliqua generica, sub quâ conueniunt omnia obiecta materialia. Neganda & sequela 3. nam, vt infra, non aliæ species naturaliter debentur angelo, quàm quas vel ipse è rebus sibi abstraheret, si posset; vel res ipsæ imprimerent in intellectum angeli: sed cùm res possibiles, nunquam sint extituræ, nec vllas possint species imprimere, nec angelus, si posset, aliquas ex iis species sibi abstraheret, nullæ possibilium species sunt intellectui angeli naturaliter debitæ.

Quæ species Angelo debeantur.

Obiicies 2. sequeretur, cuilibet angelo naturaliter deberi species secretorum cordium alterius; nam hæc sunt ordinis naturalis. Resp. deberi absolutè nego; deberi sub conditione, quòd alter manifestare voluerit, concedo. Idque ad saluandum perfectum dominium quod vnaquæque creatura intellectualis habet in sua secreta cordis, vt *infra*. 70.

Dico 2. Naturale obiectum intellectûs angelici, & cuiuscunque alterius naturæ creabilis, est ens intelligibile per modum potentialis. Fundam. sub eâ abstractione vel concretione obiectum terminat potentiam cognitiuam, in quâ abstractione vel concretione est potentia cognoscens. Sed potentia cognitiua angeli, & cuiuscunque naturæ intellectualis creabilis, essentialiter est immersa potentialitati: ergo sub hoc modo, & non sub abstractiori, obiectum terminat illam. Maior patet 1. inductione in reliquis potentiis cognitiuis, ab angelicâ distinctis: sensitiua, quia est affixa organo & immersa materiæ indiuiduali, non terminatur nisi ad obiectum indiuiduum, & concretum in materiâ: intellectiua humana quia est vnita corpori, non terminatur ad obiectum, nisi per modum corporis. Contrà verò quia intellectus diuinus est emersus ab omni potentialitate, & in supremo ordine actûs puri, omnia intelligit per modum actûs puri. ergo angelicus, licet sit emersus à materiâ quia tamen est immersus potentialitati, omnia intelligit ad modum potentialis. Prob. 2. modus operandi est naturalis proprietas consequens modum essendi, in eoque fundata. ergo qualis erit modus essendi, talis erit modus operandi; cùm nequeat naturalis proprietas excedere modum essendi proprij subiecti, à quo dimanat. 71.

Assertio 2. explicans modum quo obiectum naturale terminat intellectum angeli.

à priori.

Obiicies. Angelus naturaliter cognoscit Deum esse actum purum; ergo naturaliter cognoscit illum per modum actûs puri. Resp. neg. conseq. nam aliud est cognoscere obiectum esse actum purum, aliud per modum actûs puri. Sicut è conuerso, aliud est cognoscere obiectum esse materiale, vel potentiale; aliud cognoscere per modum materialis, vel potentialis: Nam Deus cognoscit creaturas esse materiales, ac potentiales, non tamen cognoscit illas per modum materialis, aut potentialis, sed per modum actus puri. Ratio: cognoscere Deum esse actum purum, est tantum cognoscere illum esse actum purum quomodocunque cognoscatur. At verò cognoscere Deum per modum actûs puri, est cognoscere illum esse actum purum, immediatè per ipsum actum purum, & non per medium aliquod potentiale desumptum ex creaturis. Sic Deus cognoscit seipsum vt actum purum, non per medium aliquod potentiale, sed immediatè per seipsum. Sic cognoscit creaturas per modum actûs puri, quia non cognoscit illas per medium aliquod potentiale desumptum ex creaturis, sed per suam essentiam, vt speciem expressam omnium rerum. 72.

Non est idem cognoscere obiectum esse actum purum, quod per modum actûs puri.

Sic

Sic beatus cognoſcit Deum per modum actûs puri, quia non cognoſcit illum medio aliquo obiectiuè potentiali, ſed immediatè per ipſum Deum. At verò intellectus angelicus, & quicunque alius creabilis, cognoſcit naturaliter Deum medio aliquo potentiali proportionato ſuæ naturæ: quia non poteſt naturaliter cognoſcere obiectum eleuatiori medio, quàm ſit ipſe in eſſendo: cùm talis modus cognoſcendi fundetur in modo eſſendi eiuſdem potentiæ. Vnde modus ipſe repræſentatiuus obiecti, proportionari debet modo eſſendi ipſius ſubiecti: quia modus repræſentatiuus obiecti producitur ab intellectu conformis modo eſſendi ipſius intellectûs. Dices. Deus cognoſcit creaturas vt potentiales: alioqui cognitio Dei non conformaretur rebus, vt in ſe ſunt. ergo falſum eſt, Deum cognoſcere creaturas per modum actus puri. nam modus cognoſcendi non attenditur penes modum eſſendi, quem habet notitia reſpectu cognoſcentis, ſed penes modum repræſentandi, quem habet reſpectu obiecti; alioqui viſio glorioſa Beatorum non eſſet per modum actûs puri; quia reſpectu cognoſcentis eſt potentialis, cùm ſit accidens à ſubiecto dependens: eſt autem per modum actûs puri, quatenus repręſentat actum purum. Ergo è contrario cognitio, quæ non repræſentat actum purum, non erit per modum actûs puri; atque adeò notitia Dei repræſentans creaturas vt potentiales, non erit per modum actus puri. Reſp. neg. conſeq. Ad prob. concedo, modum repræſentandi cognitionis non attendi penes modum eſſendi, quem habet in ſubiecto, ſed penes modum exprimendi, quem habet reſpectu obiecti, non materialis & terminatiui, ſed formalis & motiui. Illud eſt, ad quod intellectus cognoſcendo terminatur. Illud eſt, à quo intellectus ad illud cognoſcendum immediatè mouetur. At verò ſemper cognoſcens moueri debet ad obiectum cognoſcendum medio aliquo ſuæ naturæ proportionato. Vnde notitiâ, quâ Deus cognoſcit creaturas potentiales, licet easdem repræſentet vt potentiales, quia tamen eas non repræſentat medio potentiali, quod Deo ſit immediatum & formale motiuum illas cognoſcendi, ſed medio actu puro, nempe propriâ eſſentiâ, vt ſpecie expreſsâ earum, dicitur repræſentatiua per modum actûs puri. Sicut è conuerſo, quia omnis intellectualis natura creata, ſuum naturale obiectum cognoſcit medio motiuo formali, ſibi in eſſendo proportionato, omnia dicitur cognoſcere per modum potentialis.

73. *Obiectio.*

74. *Solutio.*

Duplex obiectum in quâuis notitiâ.

75. *Obiect. extenſiuum ſupernatur. de fide eſt.* Dico 3. obiectum extenſiuum intellectûs angelici eſt quodcunque obiectum, etiam ordinis ſupernat. & actûs puri. Aſſertio eſt de fide: ſc. intellectum angeli, & hominis, medio lumine gloriæ eleuari in patriâ ad videndum Deum actum purum in ſeipſo. Ratio: ens naturale, quod eſt obiectum intenſiuum & ſpecificatiuum intellectûs angeli, in ratione intelligibilitatis, ſub quâ eum terminat, conuenit ſaltem analogicè cum quocunque obiecto, etiam ordinis ſupernat. & actûs puri: ergo poterit ad illud intelligendum à Deo eleuari: ergo aliquo modo illud continet intra ſphęram ſuæ virtutis, ſaltem obedientialis. Alioqui neque diuinitùs poſſet ad illud intelligendum eleuari; cùm nulla potentia, neque diuinitùs eleuari poſſit extra ſuum omninò obiectum. Hinc conſtat, non poſſe

76. vnam potentiam, ex. gr. viſiuam, eleuari ad percipiendum obiectum alterius potentiæ, ex. gr. auditiuæ. Quia obiectum potentiæ viſiuæ nullo pacto conuenit in ſuâ ratione formali vltimâ, ſub quâ terminat viſum, cum obiecto potentiæ auditiuæ. At obiectum intellectûs creati in vltimâ ſuâ ratione formali, ſub quâ illum terminat, conuenit cum obiecto intellectûs increati, quæ eſt intelligibilitas. Nam etiam intelligibilitas ſupernat. eſt quædam intelligibilitas, & ſolùm differt à naturali per exceſſum; licet altioris ordinis, intra tamen gradum intelligibilitatis. At audibile non eſt viſibile nec contrà: & conſequenter ratio formalis obiecti vnius potentiæ, non differt à ratione formali alterius tantùm intenſiuè, & per exceſſum eiuſdem gradualis perfectionis obiectiuæ, ſed etiam diſparatè. Ac proinde non poterit vna potentia, abſque deſtructione ſui ferri in obiectum alterius: cùm ratio formalis vnius ſit omninò diuerſa & diſparata à ratione formali alterius. Ad fundam. primæ, diſting. maior. Quidquid cadit ſub rationem formalem adæquatam intenſiuè obiecti alicuius potentiæ, continetur intra naturalem ſphæram illius; 77. *Ad fundam. primæ ſent. reſp.*
concedo: Quidquid cadit ſub rationem formalem inadæquatam intenſiuè, adæquatam tamen extenſiuè, continetur intra naturalem ſphæram illius, nego. Tale eſt obiectum ſupernat. & actus purus in ſeipſo cognoſcibilis reſpectu intellectûs creati. Neutrum enim cadit ſub rationem formalem adæquatam intenſiuè obiecti naturalis intellectûs creati. Nam adæquata ratio formalis intenſiua obiecti intellectus creati, eſt tantum ens ordinis naturalis, intelligibile per modum potentialis. Ad 1. confir. 78. *Ad conf.*
conſtat ex dictis. Ad 2. maior tantum eſt vera, 1.
quando intuitiua cognitio non extrahit obiectum extra modum abſtractionis proportionatum potentiæ. Cognitio autem intuitiua Dei, cùm ſit per modum actûs puri, extrahit obiectum, extra modum abſtractionis proportionatum intellectui creato, qui eſt per modum potentialis. 2.

SECTIO V.

An intellectus & voluntas Angeli, ſpecie differant ab intellectu & voluntate animæ rationalis?

PRIMA ſent. neg. *Scoti in 2. diſt. 1. qu. 6. §. Poteſt,* & *§. Ad 1.* licet id aſſerat ſub dubio; *Lychet. ibid. Ferrar. 2. con. gen. cap* 94. *§. vlt.* Qui huiuſmodi potentias conſiderant, vno modo vt proprietates in ordine ad eſſentias, à quibus fluunt; alio modo, vt potentias in ordine ad obiecta, ad quæ dicunt tranſcendentalem habitudinem. 1 modo conſideratas vltrò concedunt, eas ſpecie diſtingui in angelo, & homine: 2. modo negant eas diſtingui ſpecie. 79. *1. Sent. neg.*

Probat 1. *Scotus.* Quæ habent idem obiectum ſunt eiuſdem omninò ſpeciei. Intellectus & voluntas angeli, & animi rationalis, habent idem obiectum; ergo ſunt eiuſdem omnino ſpeciei. Maior prob. vti ex diuerſitate obiectorum ſumitur diuerſitas potentiarum; ita ex vnitate obiectorum ſumitur vnitas earund. Minor conſtat: nam obiectum intellectûs, & voluntatis angeli, eſt omne ens, & omne bonum ordinis naturalis; eodem modo, animæ rationalis. 2. Potentiæ ſenſitiuæ hominis ſunt eiuſdem ſpeciei cum ſenſitiuis equi: viſiua hominis non differt ſpecie à viſiuâ equi: ergo intellectiuæ angeli erunt eiuſdem ſpeciei cum intellectiuis animæ rationalis. 3. Non repugnat vnitas ſpecifica paſſionum cum ſpecificâ diuerſitate naturarum. ergo non repugnabit vnitas ſpecifica intellectûs & voluntatis angeli, & hominis, cum ſpecificâ diuer- 80. *Prob. 1. Scotus.* 81. *Prob. 2.* 82. *Prob. 3.*

diuersitate naturarum earundem. Antec. prob. cum specificâ diuersitate entium stat vnitas specifica passionum eorundem entium: Vnitas enim lapidis est eadem specie cum vnitate hominis; esto natura lapidis differat à naturâ leonis.

83. *Conf.* Confirm. hæc potentiarum angelicarum à potentiis animæ rationalis distinctio, neque colligi potest ex diuersitate principiorum à quibus promanant; nam possunt à diuersis principiis effectus eiusdem rationis promanare, vt patet de sole & igne, ex quibus idem specie calor producitur. Neque ex diuersitate operationum: quia possunt ex eodem principio diuersæ specie operationes proficisci, vt ex eodem intellectu diuersæ specie intellectiones.

84. *Prob. 4.* 4. Potentia motiua angeli non differt specie à motiuâ animæ rationalis, præsertim separatæ: ergo nec intellectiua & volitiua. Antec. prob. tam motiua angeli, quàm animæ separatæ, habet eundem terminum, siue intrinsecum, qui est *vbi*; siue extrinsecum, qui est spatium, & eundem modum operandi circa terminum.

85. *2. Sent. aff.* Secunda affirmat, potentias intellectrices secundùm omnem considerationem differre specie à potentiis intellectricibus hominis: *Suarez lib. 2. de angel. cap. 2.* quam potiùs supponunt, quam probent *Scholastici*: dum docent, angelum specie differre ab animâ rationali. Quæ sent. proculdubio vera est. Fundam. istæ potentiæ sunt adæquatæ

86. *Fundam.* proprietates naturæ intellectualis: ergo si naturæ, ex quibus fluunt, sunt diuersæ speciei, etiam ipsæ erunt diuersæ speciei; non solùm vt proprietates naturæ, sed etiam vt potentiæ ad obiecta ordinatæ. Antec. prob. omnis natura debet habere aliquod accidens proprium 4. modo, sibique adæquatum.

Ratio. Quia omnis natura est per ordinem ad aliquam operationem: omne quippe ens, ex *Philosoph.* est propter operari: at ex *sect. 2.* omnis substantia creata ordinatur ad propriam operationem eliciendam aliquâ potentiâ accidentali, quâ fiat proximè operatiua operationis; at accidens hoc in naturâ intellectuali aliud esse non potest, quàm intellectus & voluntas: nam propria operatio naturæ intellectricis alia esse non potest, quàm intellectualis, seu ad quam natura primariò ordinatur; & consequenter potentiæ intellectrices, quæ sunt proxima principia huius operationis, sunt adæquatæ proprietates naturæ intellectualis.

87. Consequentia quoad 1. partem constat: Repugnat .n. proprietatem esse adæquatam naturæ, & specie non differre à proprietate alterius naturæ: sc. adæquata proprietas est, quæ fluit ex vltimâ ratione specificâ ipsius, eique adæquatè commensuratur.

88. *Potentia angeli, non solùm vt passiones, sed etiam vt potentia specie differunt, à potentiis aliarum naturarum.* Quoad 2 prob. istæ potentiæ sunt accidentia naturæ in 4. modo, quæ sunt proxima principia per se ordinata ad primariam operationem naturæ eliciendam, seu quæ integrant vnum totale principium operationis primariæ cùm naturâ: sunt autem proxima, quæ sunt potentiæ circa obiecta operatiuæ: ergo vt potentiæ sunt formaliter, essentialiter discriminantur à propriis adæquatisque potentiis aliarum naturarum. Sc. si vt proxima principia elicitiua propriæ operationis naturæ, debent discriminari; & vt potentiæ obiecta respicientes sunt proxima principia, etiam vt potentiæ discriminari debent. Minor prob. istæ potentiæ non sunt proxima principia propriæ operationis naturæ elicitiua, quà respiciunt naturam, à quâ fluunt, sed quà respiciunt obiecta, à quibus specificantur; principia operatiua, seu quà sunt elicitiua actuum circa obiecta.

89. *Coroll.* Ex his deducitur, intellectum & voluntatem vnius angeli, non modò specie differre ab intellectu & voluntate animæ rationalis, sed etiam alterius angeli specie diuersi. Eâdem .n. proportionali differentiâ discriminantur proprietates vnius à proprietatibus alterius, quâ natura vnius discriminatur à naturâ alterius. *Intellectus & voluntas vnius angeli specie differt ab alterius.*

90. *Resp. ad oppositæ sent. argum.* Ad 1. argum. primæ, disting. maior. Quæ habent idem obiectum genericum & specificum, sunt eiusdem speciei, concedo. Quæ habent idem obiectum genericum, diuersum tamen specificum, sunt eiusdem speciei, nego. Quæ ratio specifica obiecti desumitur ex maiore vniuersalitate & abstractione, quâ aptum est terminare nobiliorem potentiam.

91. *Ad 2.* Ad 2. neg. conseq. Nam potentiæ sensitiuæ non sunt proprietates adæquatæ, sed inadæquatæ; consequentes genericum tantùm gradum naturæ, in quo diuersæ species conueniunt. Intellectus autem & voluntas sunt proprietates consequentes adæquatum gradum naturæ intellectricis; proinde non solùm includunt commensurationem cum gradu generico, in quo diuersæ species conueniunt, sed etiam cum specifico, in quo diuersæ naturæ discrepant.

92. *Ad 3.* Ad 3. Eodem modo concedo, cum vnitate specifica passionum inadæquatum stare posse specificam diuersitatem naturarum: nego, cum vnitate specifica passionum adæquatarum stare posse specificam diuersitatem naturarum. Cæterùm vnitas vniuersaliter sumpta non est passio adæquata entis, vt tale ens est specificè diuersum ab alio, sed vt ens est analogicè, conueniens cum quocunque alio ente. Vnde sicut in ratione entis vt sic, nulla est inter particularia entia diuersitas: ita neque ratione vnitatis vt sic, specifica diuersitas esse poterit. Contrà verò, sicut in ratione talis entis est essentialis diuersitas in entibus ipsis, ita & in vnitate consequente specificam rationem entis.

93. *Ad conf.* Ad confirm. concedo, hanc essentialem potentiarum distinctionem à potentiis animæ rationalis in angelo non colligi, neque ex diuersitate principiorum vt sic, sed ex diuersitate principiorum adæquatè producentium: neque ex diuersitate quarumcumque operationum, sed operationum propriarum & adæquatarum naturæ. Nam sicut operatio propria & adæquata vni naturæ, nequit esse propria & adæquata alteri naturæ: ita ex diuersitate talium operationum rectâ colligitur diuersitas principiorum operatiuorum.

94. *Ad 4.* Ad 4. Resp. 1. neg. conseq. quia non est necesse, vt potentia motiua in angelo consequatur specificam differentiam ipsius, vti necessarium est, vt illam consequatur intellectus & voluntas; sed tantùm genericam cum animâ rationali, & cæteris angelis communem. Resp. 2. neg. antec. eiusque prob. nam potentia motiua angeli habet perfectiorem modum operandi circa spatium, quem non habet potentia motiua animæ rationalis separatæ: cùm potentia non solùm specificetur à termino, sed etiam ex modo tendendi ad terminum, vt dictum est de potentiis intellectualibus.

DISPVTATIO IX.

De medio cognitionis Angelicæ.

1. *Po: ... ?* AD cognoscendum duo necessariò requiruntur, Intellectus, & obiectum; ille, vt cognoscat; hoc, vt cognoscatur; *ex cognoscente enim & cognito*, teste August. 9. de Trinit. c. vlt. *notitia paritur*; difficultas est de obiecto, an solùm terminatiuè ad notitiam concurrat, an alio modo antecedenter ad notitiam: & hoc an per se, an per sui speciem; & quænam sit obiecti species in intellectu angelico; & à quo illam habeat.

SECTIO PRIMA.

An nudus intellectus Angelicus, absque intrinsecâ determinatione, ex parte obiecti sufficiens sit ad cognoscendum quodcunque obiectum?

2. *1. Sent. affir.* PRIMA sent. affirm. *Altisiodor. lib. 2. tract. 5. c. 4. Duran. in 2. dis. 3 q. 6. Vasq. disp. 200. c. 3. & disp. 101. c. vlt.* Probat 1. *Altisiod.* Intellectus angelicus assimilatur diuino vltimâ assimilatione; sed diuinus est perfectissimum speculum, & expressa imago omnium; ergo etiam angelicus est speculum, non quidem actuale, sed habituale; non omnium, sed eorum duntaxat, quæ potest naturaliter cognoscere.

3. *Prob. 2.* Probat 2. *Duran. nu. 21.* Posito tantùm visu, & visibili, statim sequitur visio, ex eo quòd vnum est visiuum, alterum visibile; ergo posito intellectu & intelligibili, statim sequitur intellectio, ex eo quòd vnum est intellectiuum, alterum intelligibile.

4. *Prob. 3.* Probat 3. *Vasq.* hoc modo meliùs saluatur, quo pacto intellectus angelicus per seipsum sit sufficiens ad producendam quamcumque cognitionem obiecti naturalis, sibique debiti, etsi vt causa vniuersalis egeat aliquâ determinatione ex parte obiecti, non quidem intrinsecâ, sed extrinsecâ, & per modum obiecti, ac termini modificantis ac determinantis intellectum angelicum ad talem operationem, ita vt circa tale obiectum nequeat, nisi talem operationem habere: neque cum hoc repugnat, vt idem intellectus egeat formâ additâ ad intelligenda obiecta, excedentia propriam vim natiuam; eo quòd ad hæc non habet vim completam, sed inchoatam intelligendi, quæ compleri potest formâ additâ, vt ad videndum Deum, ad intelligenda mysteria gratiæ, & futura contingentia, completur.

5. *2. Sent. vniuersaliter negans.* Secunda negat, posse nudum intellectum angeli absque intrinseca determinatione, ex parte obiecti, vllam obiecti notitiam sibi parare: *S. Tho. 1. p. q. 55. art. 1. & q. seq. Scoti in 2. dist. 3. q. 8. & reliq. Scholast.*

6 *Fundam.* Fundam. qualibet notitia est essentialiter alicuius obiecti assimilatio; seu naturalis & expressa imago obiecti, in quâ illud vitaliter relucet: nulla autem assimilatio fieri potest absque intrinseco concursu eius, cuius est assimilatio; igitur nulla notitia produci potest absque intrinseca determinatione obiecti, cuius est notitia. Minor prob. omnis effectus prouenire debet ab aliquâ causâ, cùm omnis effectus sit aliqua causæ participatio. At assimilatio obiecti aliunde prouenire non potest, quàm ab ipso obiecto, vel ab aliquo gerente vicem obiecti. Nam intellectus de se est indifferens & indeterminatus ad hoc, vel illud obiectum exprimendum: implicat autem, vt causa naturalis indeterminata possit determinatum effectum producere, nisi priùs naturâ ad illum prædeterminetur. Confirm. ita se habet intellectus ad hoc vel illud obiectum intelligendum, sicut oculus ad hoc vel illud coloratum percipiendum: at nequit oculus hoc vel illud coloratum percipere, nisi priùs intrinsecè prædeterminetur ad hoc vel illud coloratum mediâ specie, à colorato in oculum transmissâ; ergo nec intellectus hoc vel illud obiectum intelligere, nisi prius ab obiecto vel ipsius specie intrinsecè prædeterminetur. 7. *Conf.*

Dico, intellectum angeli ad intelligenda obiecta à se distincta, egere intrinsecâ determinatione obiectorum per effectiuum concursum ipsorum: ad intelligendum verò propriam substantiam nullo egere obiectiuo concursu substantiæ, sed per seipsum esse completum principium, vltimoque determinatum ad propriam substantiam intelligendam. Expresiè *Bannez 1. p. q. 56. ar. 1. dub. 1. §. Iam verò ad confirm. fine, Ripa ibid. Vasq. cit. & dis. 204. c. 2.* nisi quòd iste auctor velit, hunc concursum obiectiuum non modò necessarium non esse ad cognitionem sui, sed neque ad cognitionem aliorum obiectorum. 8. *Intellectus Angeli eget intrinseca determinatione obiectorum, ad intelligenda obiecta à se distincta, non ad semetipsum.* Ex *Caiet. 1. p. q. 56. art. 1. §. Ad id autem: Quia*, inquit, *substantia angeli ex eò quod perfecta in esse immateriali, habet & quod sit intellectiua, & quod sit actu intelligibilis: ac per hoc fluat ab ea vis, quia intelligit respectu suiipsius, non egens alia formatione, supplente substantia præueniente, & magis intrinseca, & modificatiua ipsius, quam quodcunque superadditum. Sed intellectus fluit ab essentia actu intelligibili, intimius formatus illa, quam quacunque intentionali specie.* Idem q. 54. art. 3 §. *Ad illud: Substantia*, inquit, *angeli non est elicitiuum principium intellectionis, sed potentia. Et quamuis substantia absque mediâ specie intelligibili ad intellectum concurrat, non tamen concurrit vt eliciens, sed vt fons intellectus in actu respectu sui.* *Colligitur ex Caiet.* Prior pars sent. constat ex fund. præced. sent. posterior prob. Intellectus angeli respectu propriæ substantiæ est determinatus vltimâ determinatione ad intelligendam propriam substantiam; ergo ad eam intelligendam non eget obiectiuo concursu substantiæ, sed sufficit concursus solius intellectûs, vt proprietas est talis substantiæ. 9. *Posterior pars prob.* Nam tota ratio, cur nequeat obiecta à se distincta absque intrinsecâ determinatione & concursu ipsorum cognoscere, est, quia in ordine ad illa non est vltimò determinatus, sed tantùm inchoatus & indifferens, atque adeò vlteriùs determinabilis & complebilis ab illis; quia nequit causa effectum producere, nisi vltimò completa & determinata ad producendum. *Cur intellectus egeat extrinsecâ determinatione obiectorum.* Antec. prob. Intellectus angeli est adæquata proprietas substantiæ angeli in ratione intellectiui; ergo etiam in ratione intelligibilis; Intellectiuum .n. vt sic essentialiter est potentia assimilatiua obiecti (igitur illa potentia erit perfectè assimilatiua obiecti, cuius est adæquatum intellectiuum) nam potentia intellectiua essentialiter est operatiua per obiecti expressionem intra se: neque hoc tantùm habet ratione obiecti, quod debet præhabere, sed etiam ratione sui, quà vis intellectiua, est distincta ab obiecto; nam vt sic est operatiua, saltem inchoatè, per assimilationem obiecti; alioqui non posset compleri ab obiecto: complementum enim debet esse in eodem ordine cum suo complebili. Ideò enim postulat ab obiecto compleri, quia in se est quædam inchoata virtus assimilatiua obiecti. Ratio potentia intellectiua vt sic, est obiecti perceptiua; sc. per productionem intentionalē obiecti intra se. Confir. intellectus etiā consideratus secundùm 10. *Conf.*

dum præcisum ordinem ad obiectum, antequam ab illo determinetur, est assimilatiuus obiecti; per hoc .n. discriminatur à voluntate, quæ tantùm est inclinatiua in obiectum: ergo etiam vt inchoata potentia intelligendi est, antecedenter ad obie-
11. ctum, est assimilatiuus obiecti. Quò si intellectiuum vt intellectiuum, per se est assimilatiuum obiecti, respectu illius obiecti erit adæquatum assimilatiuum, cuius est adæquatum intellectiuum: atque adeò respectu illius non egebit obiectiuo concursu vt illud intra se exprimere possit. nam eatenus intellectus eget concursu obiecti intelligibilis ad illud intra se exprimendum; quatenus illud in suâ intellectrice virtute non continet. ergo intellectiuum, quod in suâ intellectice virtute continet obiectum intelligibile, non eget eius concursu, vt illud intelligibiliter intra se exprimat. At intellectus angeli in ratione intellectiui adæquatur propriæ substantiæ; nam non modò à propriâ substantiâ sumit rationem genericam, sed etiam specificam & indiuidualem; est enim hic specie & numero intellectus, per ordinem ad hanc specie & numero substantiam: ergo ad eam exprimendam intra se non eget eius obiectiuo concursu.

12. *Conf. 1.* Confirm. 1. ideò à reliquis obiectis eget compleri, quia à reliquis non habet vltimam rationem specificam & indiuidualem sed solam genericam; atque adeò vt fiat completè intellectiuus reliquorum, postulat specificum complementum ipsorum. ergo intellectus, qui ex se est vltimò determinatus ad obiectum, non eget vlteriore determinatione, vt illud completè exprimat: omnem quippe determinationem, quam posset ab obiecto habere, habet ex completâ, & vltimâ suâ specificatione. Quo fit vt virtualiter contineat simul perfectionem intellectiui, & intelligibilis; cùm non minùs à propriâ substantiâ participet perfectionem intelligibilitatis, quàm intellectiuitatis: cùm non minùs ab illâ procedat vt adæquata passio vnius, quàm alterius perfectionis. Ex quo principio *to. 1. disp. 9. sect. 9.* probaui, lumen gloriæ in beatis vtrumque munus præstare, & complere intellectum beatorum in ratione intellectiui, & simul illum vltimò determinare in ratione intelligibilis, ex eo quòd est proprietas luminis increati, quod simul est intellectiuum, &

13. *Conf. 2.* intelligibile. Confirm. 2. Essentia angeli non solum est per se intellectiua, sed per se etiam intelligibilis: vtraque enim perfectio per se consequitur substantiam immaterialem: ergo non solum communicat proprio intellectui vim intelligendi, sed etiam vim intelligibilem. Cùm non minus vna, quàm altera ad intelligendum requiratur: nec minùs essentia sit per se determinata ad communicandam vnam perfectionem, quàm aliam. Nec minùs connaturaliter hæ duæ perfectiones coalescere possunt in eandem entitatem accidentalem potentiæ intellectiuæ, quàm in eandem entitatem substantialem naturæ intellectricis: ergo si de facto hæ duæ perfectiones reperiuntur coniunctæ in eâdem substantiâ, poterunt simul coniungi in eâdem potentiâ, vt

14. *Idem de anima rationali separata sentiendum est.* in proprietate adæquatâ eiusdem substantiæ. Ex his infero, etiam animam rationalem separatam; non coniunctam corpori corruptibili, intelligere seipsam, suamque substantiam absque obiectiuo concursu ipsius substantiæ. Nam eadem est ratio de animâ separatâ; cui vnitæ corpori corruptibili, non debetur connaturaliter, nisi modus intelligendi dependenter à phantasmatibus. At intellectus vt adæquata passio animæ rationalis mouet ad propriam substantiam intelligendam independenter à phantasmatibus; quia non mouet vt species abstracta à phantasmatibus, sed vt virtualis species immediatè producta à substantiâ animæ independenter à phantasmatibus: cùm producatur per modum naturalis proprietatis ante omnem phantasiæ actum, atque adeò ante omne phantasma.

Dices 1. Non obstante potentiâ intellectiuâ, substantia angeli actiuè concurrit ad actum intellectionis per modum principij vitalis primarij. ergo non obstante eâdem eadem concurret ad actum intellectionis per modum obiecti. Resp. neg. conseq. 15. *Solutio.* nam prior concursus est vitalis, cùm nequeat ab extrinseco suppleri; de ratione autem concursûs vitalis est, vt actiuè procedat non tantùm mediatè, sed etiam immediatè à suo principio intrinseco vitali: posterior vitalis non est, atque adeò potest alteri totaliter communicari: vt constat de quolibet obiecto, quod totum suum concursum obiectiuum communicat speciei à se distinctæ. Obicies 2. ex August. 9. *de Trin. c. vlt. ex cognoscente & cognito paritur notitia.* ergo etiam ad notitiam sui concurrit propria substantia vt obiectum intelligibile. Resp. allata propos. *Aug.* intelligenda formaliter, vt sit vniuersaliter vera. Sic enim ex intellectu angeli, & substantiâ ipsius, vt intentionaliter contentâ in intellectu eiusdem, vt in suâ adæquatâ proprietate & virtuali specie intelligibili, paritur notitia suiipsius. 16. *Solutio.*

3. Intellectiuum, & Intelligibile sunt causæ heterogeneæ ac diuersæ rationis: ergo non potest vna per aliam formaliter compleri; quia complementum debet esse eiusdem ordinis & rationis cum re complebili. Esto igitur intellectus angeli sit adæquatus in ratione intellectiui respectu propriæ substantiæ, non propterea inde sequitur esse adæquatum, & vltimò determinatum in ratione intelligibilis. 17. *Obiectio 3.*

Confirm. alioqui posset intellectus naturalis formaliter cõpleri in ratione intellectiui respectu obiecti supernat. per solam speciem obiecti supernat. absque lumine supernat. tenente se ex parte intellectiui formaliter (quod *1. to. disp. 9. sect. 9.* improbaui) nam si intelligibile est complementum homogeneum, & eiusdem rationis cum intellectiuo, poterit intelligibile supernat. additum intellectiuo naturali complere illud, non solùm in ratione intelligibilis, sed etiam in ratione intellectiui supernat. absque alio complemento tenente se ex parte intellectiui formaliter. Concedo, intellectiuum & intelligibile esse causas heterogeneas, sed inuicem subordinatas, & potentes coalescere in vnam continentem perfectionem vtriusque: comparantur enim ad inuicem, vt ratio remota, & proxima, siue generica & specifica, quæ in vnam perfectam rationem conuenire possunt. Omnis quippe intellectus sub aliquâ ratione, saltem genericâ & remotâ, attingit obiectum, cùm ad illud ordinetur vt potentia perceptiua, atque adeò assimulatiua. Fit autem idem intellectus proximè & completè intellectiuus per speciem obiecti additam: nam sub eâ ratione obiectum attingit, sub quâ illud continet: potest dari intellectus, qui non tantùm sub ratione genericâ & remotâ, sed etiam specificâ & proximâ obiectum contineat, sc. ille qui vltimâ specificatione in ratione intellectiui & assimilatiui specificatur ab obiecto: ergo dari potest intellectus, qui sine specie, & complemento obiecti per se ipsum sit completè intellectiuus & assimulatiuus. Vnde *Caiet. 1. p. q. 55. art. 3. §. Notandum est 2. cognoscitiuum & intentionale non distinguuntur sicut duo rerum ordines, sed potius vt concurrentia ad perfectiones vnius ordinis, scilicet naturarum cognoscitiuarum, quoniam intentionale complementum intrinsecum est cognoscitiui; quia additur substantia cognoscitiuæ ad supplendum, quod illi in ratione cognoscitiui deest.* 18. *Confirm.* 19. *Solutio.*

20. *Ad conf.* Ad confirm. nego sequel. nam intellectus naturalis non solùm est incompletus ratione specificâ & proximâ respectu obiecti supernat. sed etiam ratione genericâ & remotâ: nam ipsa ratio generica & remota obiecti supernat. supernaturalis est, per ordinem ad quam debet intellectus naturalis compleri: completur autem per lumen, quod ex naturâ suâ complet intellectum hâc ratione genericâ entis supernat.

21. Ad prob. dico, intelligibile esse complementum eiusdem rationis cum intellectiuo, quatenus vtraque perfectio potest in vnam rationem conuenire. Quamuis in alio sensu dicantur rationes heterogeneæ ac diuersæ, quatenus vna comparatur ad aliam, vt ratio remota & generica ad rationem proximam & specificam; nec non vt ratio vitalis ad rationem non vitalem. Vnde cùm dicitur. Intelligibile additum intellectiuo, complet illud formaliter in ratione intellectiui; concedo de complemento in ratione specificâ, & non vitali: nego de complemento in ratione genericâ, & vitali: quia secundùm has rationes intellectus aut supponitur completus ex se per suam essentialem specificationem, aut completur per lumen additum in ordine ad obiecta supernat. *Intellectus in ratione vitalitatis non intelligit.*

22. *Obiectio 4.* Obiicies 4. nequit obiectum intuitiuè videri, nisi per se ipsum, vel per suam propriam speciem determinet intellectum videntis. Sed intellectus angeli non est substantia angeli, cùm sit accidens ab eâ distinctum; nec propria species ipsius, alioqui determinare posset intellectum alterius ad intuitiuam notitiam propriæ substantiæ.

23. *Solutio.* Resp. est virtualis species suæ propriæ substantiæ, vt de lumine gloriæ dixi *tom. 1. disp. 9. sect. 9.* quòd sit complementum potentiæ & simul species *quâ*, diuinæ essentiæ determinatiua, ad intuitiuam notitiam Dei. Ex hoc autem non sequitur, posse esse speciem respectu alterius intellectûs ad intuitiuam notitiam propriæ substantiæ: quia respectu alterius intellectûs non est ratio immediatè determinatiua ad cognitionem propriæ substantiæ; nec potest comparari vt ratio *quâ*, & intellectiua, sed vt ratio *quæ*, & intelligibilis. Nam ea ipsa virtus, quæ est virtualis species substantiæ angeli, est etiam vitalis potentia cognitiua, quæ non est operatiua nisi cum propriâ naturâ, cuius est vitalis potentia.

24. *Ad argum. Altisiod.* Ad 1. argum. *Altisiod.* vera maior respectu propriæ substantiæ; quia respectu eius est adæquata proprietas; cuiusmodi non est respectu aliorum obiectorum.

25. *Ad 2.* Ad 2. *Durand.* dist. antec. posito visu & visibili vt rationibus remotis, statim sequitur visio, concedo; vt rationibus proximis, nego: nam præter hoc, requiritur, vt visiuum intrinsecè determinetur ad visibile, vt constat ex transmissione speciei visibilis ad potentiam visiuam.

26. *Ad 3. Vasqu.* Ad 3. nego, solâ extrinsecâ terminatione obiecti tolli intrinsecam indifferentiam intellectûs, eumque constitui intrinsecè & antecedenter, determinatum ad hanc vel illam notitiam obiecti. Est enim intellectus antecedenter ad productionem cognitionis respectu obiectorũ à propriâ essentiâ distinctorum, indeterminatus ad hanc vel illam obiecti cognitionem producendam: ergo antecedenter ad productionem cognitionis obiecti à se distincti, debet ab obiecto ipso determinari ad hanc potiùs quàm ad illam producendam: Sed quatenus obiectum est extrinsecus tantùm terminus vt sic, non potest intellectum ad cognitionem sui determinare, quia vt sic est posterius cognitione: posterius autem vt posterius non potest determinare prius.

SECTIO II.

An intellectus Angelicus cognoscat seipsum, & reliquas proprietates naturæ, absque obiectiuo concursu earum?

PRIMA sent. affirmat. Prob. 1. de ipso intellectu: Nulla species impressa eget obiectiuo concursu sui, vt cognoscatur, sed eodem concursu, quo concurrit ab repræsentandum obiectum, cuius est species, concurrit ad repræsentandum seipsam. Sed intellectus angeli est virtualis species impressa propriæ essentiæ: igitur ad cognoscendum seipsum non eget obiectiuo concursu sui, sed eodem concursu, quo vt species propriæ substantiæ concurrit ad repræsentandam substantiam, concurrit etiam ad repræsentandum seipsum. Maior prob. alioqui procederetur in infinitum: & species impressa non solùm est virtualis imago obiecti, sed etiam suiipsius: & ti species expressa non solùm est formalis imago obiecti, sed etiam suiipsius. Confirm. species artificialis non solùm est repræsentatiua prototypi, sed etiam suiipsius: ergo imago naturalis, qualis est species impressa, & expressa, non solùm est repræsentatiua obiecti, sed etiam suiipsius. 27. *Hanc controu. nemo ex professo agitat. 1. Sent. affir. Prob. 1.*

2. Prob. de reliquis proprietatibus eiusdem naturæ ab intellectu distinctis; omnes proprietates eminenter continentur in natura: ergo si natura communicat proprio intellectui virtualem repræsentationem sui, eidem communicabit virtualem repræsentationem suarum omnium proprietatum: cùm non minùs intellectus sit intellectiuus propriarum passionum, quàm ipsius naturæ; & natura non minùs sit potens producere virtualem speciem propriarum passionum, quàm suiipsius. 28. *Prob. 2.*

Confirm. species intuitiua causæ non solùm repræsentat causam, sed etiam effectus contentos in causa: nam eâdem virtute, qua causa continet suum effectum, continet etiam speciem sui effectûs; est enim species diminutum esse sui obiecti. ergo causa, quæ in suâ virtute continet effectum quoad esse completum & reale, à fortiori continebit eundem quoad esse incompletum & intentionale: ac proinde omnis causa, quæ continet effectum, continebit speciem sui effectûs. 29. *Conf.*

Secunda negat, intellectum angeli cognoscere seipsum, & reliquas proprietates naturæ, absque obiectiuo concursu suiipsius, reliquarumque naturæ proprietatum. 30. *2. Sent. neg.*

Dico 1. Intellectus angeli ad cognoscendas intuitiuè naturales proprietates suæ naturæ, eget obiectiuo concursu earum distincto à concursu, quo idem intellectus vt species virtualis propriæ substantiæ concurrit, ad repræsentandam intuitiuè propriam substantiam. 31. *Assertio 1.*

Fundam. Fund. eatenus non eget obiectiuo concursu propriæ substantiæ, ad eam intuitiuè intelligendam, quatenus procedit vt virtualis species illius, nequit autem procedere vt virtualis species reliquarum proprietatum: nam deberet natura vel illas formaliter & identicè continere, vel saltem deberet posse earum species adæquatè supplere: sed nec eas continet identicè & formaliter: cùm nullum accidens physicum, cuiusmodi sunt physicæ proprietates naturæ, identicè & formaliter contineatur in substantia: nec earum species supplere potest; cùm nequeat natura supplere indiuidualem perfectionem suarum proprietatum: indiuidualis .n. perfectio cuiuscunque effectûs desumitur, vt suppono, ex cõcursu causæ 1. non causæ 2. Species autẽ vt sit

intui-

intuitiuè repræſentatiua ſui obiecti, debet illud repræſentare ſecundùm vltimam rationem indiuidualem.

32. *Confirm. Aſſertio.* Confirm. Si intellectus angeli eſſet virtualis ſpecies omnium proprietatum ſuæ naturæ, eſſet etiam virtualis ſpecies omnium actuum, quos natura ſaltem vt totalis cauſa producere poſſet: ergo ſicut intellectus quia eſt virtualis ſpecies propriæ eſſentiæ, poteſt ſine obiectiuo concurſu ipſius intueri illam; ita poſſet ſine obiectiuo concurſu actuum, quos natura poſſet vt totalis cauſa producere, eos intueri: atque adeò poſſet tales actus cognoſcere certò, & in indiuiduo, antequam ab ipſo producerentur, quod falſum eſt, vt *infra*. Quare intellectus angeli ſolùm procedit vt virtualis ſpecies intuitiua propriæ ſubſtantiæ, reliquarum verò proprietatum, & actuum, quos natura elicere poteſt, ſolùm eſt virtualis ſpecies abſtractiua, eo modo quo propria ſpecies cauſæ ſimul eſt intuitiua cauſæ, & abſtractiua effectuum. Secus eſt de proprietatibus, quæ identificantur realiter cum ſubſtantiâ: nam illæ intuitiuè repræſentantur vi eiuſdem ſpeciei, quâ repræſentatur ſubſtantia, vt eſt tranſcendentalis relatio in Deum, vt in authorem & principium ipſius, quæ neceſſariò cognoſcitur, cognitâ ſubſtantiâ.

33. *Aſſertio 2.* Dico 2. Intellectus angeli ad ſeipſum implicitè & indirectè cognoſcendum non eget obiectiuo concurſu ſui, eget autem ad ſeipſum explicitè & directè cognoſcendum. *Prior concl. pars prob.* Prior pars prob. 1. à paritate ſpeciei expreſſæ, quæ ad ſeipſam implicitè & indirectè cognoſcendam non eget obiectiuo concurſu ſui: eodem quippe actu, quo explicitè & directè cognoſcitur obiectum, implicitè etiam & indirectè cognoſcitur actus: nam præciſo quolibet concurſu obiectiuo actûs, per ſolum concurſum, quo producitur actus, explicitè ac directè cognoſcitur obiectum, & ſimul implicitè ac indirectè actus. Ergo pari modo ſpecies expreſſa, vt implicitè & indirectè ab intellectu cognoſcatur, non eget obiectiuo concurſu ſui, ſed eodem prorſus concurſu, quo ſpecies producit actum, directè repræſentatiuum obiecti, producit eundem actum indirectè repræſentatiuum ſui.

34. *Prob. eadem pars à priori.* Prob. 2. Intellectio angeli, cùm ſit perfectè immaterialis, eſt virtualiter reflexiua ſui: ergo non ſolùm directè tendit in obiectum, ſed etiam naturaliter reflectitur in ſeipſam; atque adeò cognoſcendo indirectè & implicitè ſeipſam, cognoſcit indirectè & implicitè habitudinem ſui ad principia, à quibus originatur, inter quæ eſt ſpecies impreſſa, à quâ effectiuè producitur: quæ reſpectu propriæ ſubſtantiæ in angelo eſt intellectus. Confirm. cognitâ relatione neceſſariò cognoſcitur terminus relationis: Angelus eodem actu, quo directè cognoſcit ſuam ſubſtantiam, indirectè etiam & exercitè cognoſcit actum: ergo & relationem actûs ad principia, à quibus originatur: igitur eodem actu, quo directè cognoſcit obiectum, indirectè etiam cognoſcit ſpeciem impreſſam obiecti.

35. *Poſterior concl. pars prob. 1.* Poſterior pars prob. 1. eâdem paritate ſpeciei expreſſæ, quæ vt explicitè & directè ab intellectu cognoſcatur, eget obiectiuo concurſu ſui. ergo à fortiori, vt ſpecies impreſſa explicitè & directè ab intellectu cognoſcatur, eget obiectiuo concurſu ſui. Nam cùm ſpecies expreſſa ſit ipſa formalis cognitio, quâ intellectus formaliter cognoſcit, minùs requiritur ad illam directè cognoſcendam, quàm ad directè cognoſcendam ſpeciem impreſſam, quæ non eſt ipſa formalis cognitio, qua intellectus cognoſcit, ſed ſolum principium cognitionis. Antec. prob. poteſt intellectus angeli, alio actu diſtincto perfectè reflexo, cognoſcere ſuum actum directum: at actus perfectè reflexus immediatè originatur à directo, vel à ſpecie ipſius; directus verò ab obiecto, vel à ſpecie obiecti. Quia actus reflexus non poteſt immediatè originari vel ab obiecto, vel à ſpecie obiecti; ergo ab actu directo, vel à ſpecie actus directi. Quia non eſt aliud principium, à quo actus reflexus originari poſſit per modum obiecti. Antec. oſtendo: tum quia ſpecies obiecti actûs directi eſt tantùm virtualis repræſentatio obiecti, non actus circa obiectum; ad directam autem repræſentationem rei requiritur propria ſpecies ipſius rei repræſentabilis. tum quia actus directus relinquit ſpeciem ſui in intellectu, vt patet ex reminiſcentiâ actûs directi præteriti. *Actus reflexus non poteſt immediatè originari vel ab obiecto, vel à ſpecie obiecti.* Signum igitur eſt, ad illum directè cognoſcendum, etiam quando eſt præſens, requiri obiectiuum concurſum ipſius: alioqui fruſtra, corrupto actu, relinqueretur ſpecies actus, ſi ad illum directè cognoſcendum ſufficeret ſola ſpecies obiecti actûs directi, quæ ſemper manet in intellectu, etiam corrupto actu. Tum demum, quia corruptâ omni ſpecie obiecti, ſuperſtite tantum actu, poſſet intellectus directè cognoſcere illum: Sed tunc non poſſet illum cognoſcere per ſpeciem obiecti, cùm iam ſupponatur corrupta; ergo per actum obiectiuè concurrentem ad directam notitiam ſui.

36. *Obiectio.* Dices: poteſt idem habitus mouere potentiam ad actum directum & reflexum: ergo poteſt eadem ſpecies intellectum mouere ad actum directum, & reflexum. *Solutio.* Reſp. neg. conſeq. nam habitus ſupernaturalis, cuius tantùm eſt mouere potentiam ad actum directum & reflexum; eſt vniuerſalior, quàm ſit ſpecies: cùm quiuis habitus ſupernat. ſit inſtar potentiæ. Species verò eſt minus vniuerſalis, & addicta tantùm ſuo obiecto.

37. *Prob. eadem pars à priori.* Prob. 2. Intelligibilitas, ſeu virtus motiua intellectûs ad notitiam ſui, immediatè conſequitur ad omne ens. Sed ſpecies impreſſa eſt ens diſtinctum ab obiecto: ergo ad illam conſequitur intelligibilitas propria, condiſtincta ab intelligibilitate obiecti. Nam ſicut ſpecies non eſt ens per entitatem ſui obiecti, ſed per entitatem propriam ab obiecto diſtinctam: ita non eſt intelligibilis per intelligibilitatem ſui obiecti, ſed per intelligibilitatem propriam ab intelligibilitate ſui obiecti diſtinctam. Eſſet autem intelligibilis intelligibilitate ſui obiecti, ſi ad directam notitiam ſui ſufficeret concurſus, quo concurrit vt ſpecies obiecti, & non alio obiectiuo concurſu proprio diſtincto à concurſu, quo concurrit vt ſpecies obiecti formaliter. Nam ſpecies eſt ipſa formalis intelligibilitas obiecti; fit enim obiectum formaliter & proximè intelligibile per ſpeciem ſui.

38. *Confirm. 1.* Confirm. 1. quando ſpecies obiecti eſt abſtractiua, non mouet, niſi ad abſtractiuam notitiam obiecti; cùm tamen eadem ſpecies mouere poſſit ad intuitiuam notitiam ſui; quia poteſt intellectus intuitiuè videre abſtractiuam ſpeciem obiecti. Igitur non eâdem intelligibilitate, quâ intelligibile eſt obiectum, intelligibilis eſt ſpecies ipſius obiecti. Cùm non poſſit eadem formalis intelligibilitas mouere intellectum ad notitiam abſtractiuam & intuitiuam.

39. *Confirm. 2.* Confirm. 2. Intelligibilitas rei proportionari debet terminabilitati eiuſdem: quia intelligibilitas rei finaliter ordinatur ad terminabilitatem eiuſdem: Ideò vnaquæque res mouet intellectum ad cognitionem, vt poſſit per ſuam entitatem, vel realem, vel intentionalem terminare intuitum ipſius. At terminabilitas ſpeciei eſt diuerſa à terminabilitate obiecti: nam terminabilitas rei eſt ipſa entitas rei, vel quoad eſſe naturale, vel quoad eſſe

ad esse intentionale, commensum esse naturali: & tam esse naturale, quàm intentionale speciei commensum esse naturali eiusdem, est diuersum ab esse naturali & intentionali obiecti: nam sæpe esse obiecti est substantiale, esse verò speciei creatæ semper est accidentale.

40. *Obiectio.* Dices. Species est ipsum esse intentionale obiecti: ergo species quoad esse intentionale proprium non differt ab esse intentionali sui obiecti. *Solutio.* Resp. neg. conseq. nam licet species sit ipsum esse intentionale sui obiecti, tamen esse intentionale proprium speciei, quo species est directè terminans cognitionem sui, est diuersum ab esse intentionali obiecti. Quia cùm esse intentionale terminatiuum rei, debeat commensurari esse naturali eiusdem in esse repræsentatiuo; sicut obiectum differt in esse naturali à specie sui, ita & esse intentionale terminatiuum vnius ab esse intentionali terminatiuo alterius: & consequenter intelligibilitas vnius ab intelligibilitate alterius.

41. *Conf. 3.* Confirm. 3. sicut alia virtute operatur calor quando producit ignem, ac quando producit calorem: nam 1. modo operatur vt virtus & instrumentum ignis; 2. modo vt entitas quædam est diffusiua sui. Ita aliâ virtute operatur species, quando mouet intellectum ad notitiam obiecti, ac quando mouet ad notitiam sui: quia modo mouet vt semen & vicaria obiecti; 2. modo, vt entitas quædam est ab obiecto distincta

42. *Coroll.* Ex dictis deducitur, quando intellectus angeli directè cognoscit obiectum, & simul indirectè se ipsum, speciemque obiecti, non nisi abstractiuè cognoscere seipsum, speciemque obiecti. Ratio: ad notitiam intuitiuam requiritur proprius influxus obiectiuus rei, quæ est intuitiuè cognoscenda. Nam notitia intuitiua est dearticulata cognitio rei, quæ haberi non potest, nisi per proprium influxum obiectiuum rei, vel propriæ speciei ipsius; postulat, n. fieri à propriâ intelligibilitate rei, quæ vel est potentia motiua intellectûs identificata cum ipsâ re, vel propria species ipsius.

43. *Solutio arg. Processus in infinitum necessarius implicat; liber nequaquam.* Ad 1. argum. primæ, neg. maior de cognitione explicitâ, intuitiuâ, directâ. Ad 1. prob. neg. sequela de processu in infinitum necessario: quo pacto talem processum admittere, esset absurdum; quia tunc non posset dari vltimus terminus actionis. Conceditur de processu in infinitum libero, quem admittere, nullum est absurdum. Nam ex eo quòd intellectus vno actu reflexo cognoscit alium directum, necessariò debet in infinitum procedere, quia potest in vno tantùm actu directo reflexè cognoscendo sistere. Ad poster. prob. concedo antec. de virtuali imagine *quâ* & indirectâ: nego de virtuali imagine *quæ* & directâ. Eadem quoque ratio est de specie expressâ, quæ tantùm est imago *quæ*, & directa obiecti, non suiipsius, nisi tantum *qua* & indirecta, vt *suprà*.

44. *Ad conf.* Ad confirm. eodem modo resp. de imagine artificiali, quæ vt imago formaliter directè tantùm repræsentat prototypon, seipsam verò solùm indirectè. Vt autem directè terminet intuitiuum sui, debet per propriam speciem, quâ talis entitas est, mouere potentiam: tunc enim non mouet formaliter per species, immediatè & directè ducentes ad prototypon, sed per species immediatè & directè ducentes ad proprium esse subiectiuum sui. *Duplex esse in imagine.* Duplex enim esse est in quâuis imagine, siue naturali, siue artificiali: Vnum quâ imago est formaliter; alterum quâ res quædam est. Iuxta primum esse, imago directè tantùm ducit ad imaginatum: quia secundùm hoc esse, imago tota est ad aliud: iuxta 2. directè tantùm ducit ad se ipsam, quia secundùm hoc esse, est ad se.

45. *Ad 2.* Ad 2. neg. conseq. nam vt ex dictis constat, ad formalem & intuitiuam repræsentationem effectûs, non sufficit, vt virtualiter tantùm contineatur in causâ. Ad confirm. concedo antec. de repræsentatione abstractiuâ effectûs; nego de intuitiuâ. Non enim hoc ipso, quòd habeo speciem intuitiuam causæ, habeo intuitiuam effectûs, sed tantùm abstractiuam, vt 1. to. disp. 9. sect. 21. ostendi. Neque ex eo, quòd causa continet effectum in esse reali & perfecto, sequitur illum continere in esse intentionali & diminuto: vt constat de angelo, qui virtutem habet producendi motum localem, quoad esse naturale in alienum subiectum: cùm tamen idem angelus non habeat virtutem producendi illum in esse intentionali & intelligibili in alienum intellectum. *Ratio.* Ratio: esto esse intentionale & intelligibile, isti esse incompletum & diminutum respectu esse naturalis eiusdem rei, quia tamen est diuersæ rationis ab illo, non sequitur, vt causa, quæ potest in vnum, possit etiam in aliud.

SECTIO III.

An possit intellectus Angelicus, propriam essentiam non solum per se immediatè, sed etiam per speciem à se distinctam naturaliter intelligere?

46. *1. Sent. affir. Fundam. Scoti.* PRIMA sent. affirm. *Scoti in 2. dist. 3. q. 10. §. Ad quæst. Lychet. ibid. Basso. q. 3. ad 1. princip.* Fundam. Nulla cognitio ex suo genere, imperfecta est in angelo superiore, quæ non possit esse in inferiori: sed superior habet cognitionem de inferiore per speciem distinctam, quæ imperfectior est cognitione per essentiam. Confirm. Angelus non solùm potest habere intuitiuam, sed etiam abstractiuam notitiam sui, cùm hoc spectet ad perfectionem angeli: habet autem intuitiuam notitiam sui per propriam essentiam; abstractiuam per speciem ab essentiâ distinctam.

47. *Probabilior 2. Sent. neg. Prob. 1.* Secunda neg. *Suarez lib. 2. de angel. cap. 4. nu. 16. &c.* probabilior est. Fundam. repugnat naturaliter, angelum cessare à propriâ cognitione sui, vt *disp. 14. sect. 1.* stante autem propriâ cognitione sui, immediatè terminata ad propriam essentiam in se ipsâ existentem, repugnat saltem naturaliter, elicere aliam cognitionem, respectu eiusdem essentiæ per speciem distinctam. Quia repugnat, intellectum nouo actu ferri in idem obiectum absque nouâ cognoscibilitate, quia cessat finis, propter quem ad cognoscendum mouetur: sc. vt aliquid de obiecto cognoscat, quod priùs non cognoscebat: stante autem immediatâ cognitione sui, nihil noui potest per speciem distinctam de se ipso cognoscere, quod per immediatam cognitionem sui non cognoscebat. Nam cognitio per propriam speciem distinctam repræsentat eandem essentiam intuitiuè, quam repræsentat cognitio immediata per essentiam.

48. *Prob. 2.* 2. Esto queat angelus à cognitione sui naturaliter cessare, adhuc ponenda non est distincta species ad seipsum cognoscendum: eo quòd talis species esset naturaliter superflua nam fortiùs & connaturaliùs mouet intellectum ad cognitionem sui, essentia propria, aut proprius intellectus, vt virtualis species essentiæ, quàm quæuis species à propriâ substantiâ & intellectu distincta.

49. *Ad fundam. oppos. resp.* Ad fundam. *Scoti.* Maior est tantùm vera de cognitione aliorum à se, non autem de cognitione sui. Ratio; vnaquæque natura angeli seipsam cognoscit

noscit necessariò, & per propriam essentiam, vel per proprium intellectum vt virtualem speciem essentiæ, ac proinde perfectius & fortius: alia verò liberè, & per distinctas species extrinsecas infusas, vel acquisitas; proinde imperfectius ac debilius. Quare poterit angelus superior habere cognitionem imperfectiorem de inferiore, quam idem inferior de seipso naturaliter habere non potest: quia inferior habet perfectius fortiusque motiuum ad seipsum cognoscendum, quàm de eodem habeat superior. Ad confirm. 1. notitia intuitiua non est tantùm illa, quæ immediatè producitur ab obiecto; abstractiua verò, quæ ab obiecto immediatè non producitur; sed intuitiua est omnis cognitio, quæ vel immediatè ab obiecto, vel à propriâ specie obiecti producitur: abstractiua verò ea, quæ vel per alienam speciem, vel per speciem non repræsentantem omnes obiecti perfectiones producitur. Vnde cùm species, ab essentiâ & intellectu angeli distincta, à *Scoto* in angelo posita, sit propria speciesperfecteque repræsentatiua eius essentiæ, notitia ab eâ producta non erit abstractiua, sed intuitiua. 2. nego talem speciem ab essentiâ & intellectu proprio distinctam, esse angelo naturaliter debitam: cùm nulli intellectui creato sit naturaliter debita duplex species, eodem modo repræsentatiua eiusdem obiecti; qualis esset propria species perfectè repræsentatiua substantiæ angeli, & propria essentia, seu intellectus vt virtualis species eiusdem essentiæ: nam vtraque intuitiuè repræsentaret propriam essentiam. Nec refert, quòd vna repræsentaret vt ratio *quâ*, altera vt ratio *in quâ*. nam in ordine ad intellectum perinde se habet ratio *quâ*, ac ratio *in quâ*, quando ratio *in qua*, est intuitiua & per propriam speciem, quia tunc in esse obiectiuo & intelligibili non differt obiectum visum in se, & visum in suâ specie ac naturali imagine: vt patet de visibili corporeo; quod eodem modo videtur nunc visum, vt suppono ex 1 *tom. disp.9. sect.3.* in ipsâ visione corporeâ intentionaliter expressum per speciem propriam sui, ac videretur immediatè in seipso. Cùm nulla fingi possit ratio, quæ tunc videretur, quæ modò non videatur. Quia per propriam speciem obiecti communicatur potentiæ totum esse obiecti, secundùm quod obiectum est terminatiuum potentiæ.

50. *Notitia intuitiua non benè à Scoto assignatur.*

Ratio.

51. *Obiicies 1.* Dices 1. Deus intelligit seipsum specie expressâ *quâ* & *in quâ*: ergo etiam angelus. Nam ideò istæ duæ notitiæ negantur in angelo, quia repugnant saltem naturaliter, cùm alterutra sit essentialiter superflua: at in Deo neutra est superflua: ergo nec in angelo. *Resp.* Resp. neg. conseq. nam in Deo non sunt duæ cognitiones, sed vna, quæ ob eminentissimam suam perfectionem includit perfectionem vtriusque: In angelo essent duæ notitiæ realiter distinctæ: ambæ exprimentes eandem perfectionem obiecti: & licet vna non habeat subiectiuam perfectionem alterius, quia tamen hic non est primarius finis cognitionis, cuius tantùm est exprimere perfectionem obiecti; cessante autem primario fine, cessat exigentia naturæ; non est hæc duplex cognitio naturaliter debita angelo. Dices 2. Vtraque notitia & per propriam essentiam, & per distinctam speciem est animæ separatæ naturaliter debita: ergo & angelo. Resp. neg. conseq. 1. quia sicut naturale est animæ, hinc secum asportare species ex phantasmatibus abstractas: ita naturale est eidem à corpore separatæ, duplici notitiâ seipsam cognoscere, & à propriâ essentiâ producta, & à phantasmatibus originata: angelo autem quia non competit seipsum cognoscere specie è phantasmatibus eruta; nec eidem competet seipsum duplici notitiâ cognoscere, altera à propriâ essentiâ producta, altera à phantasmatibus originata. 2. Duplex notitia, quâ animâ separata seipsam naturaliter intelligit, est diuersæ rationis; vna intuitiua; à propriâ essentiâ immediatè originata; altera abstractiua in hâc vitâ dependenter à phantasmatibus acquisita: vt de facto angelus seipsum intelligit & notitiâ intuitiuâ immediatè elicitâ à proprio intellectu, vt virtuali specie sui, & abstractiuâ originatâ à specie propriarum passionum. Nam species intuitiua proprietatis, est simul abstractiua naturæ. Repugnat verò, seipsum intelligere duplici notitiâ intuitiuâ eiusdem rationis. Nam intuitiua, & abstractiua procedunt per diuersa media, habentque obiecta saltem formalia diuersa; duæ verò intuitiuæ, quando sunt de eodem obiecto in seipso viso, vti essent in angelo cognitio intuitiua sui ab essentiâ, & à propriâ specie originata, habent idem obiectum materiale, & formale, ipsam sc. essentiam angeli per seipsam visam. At quando sunt de eodem obiecto in seipso, & in alio viso, non sunt naturaliter superfluæ, vti sunt notitia creaturarum in Verbo, & in proprio genere. Nam licet ambæ, vt suppono ex 1. *tom.* sint intuitiuæ; prior tamen est per medium formale increatum, vt causam creaturarum; posterior per medium formale creatum, seu entitatem creatam. Proinde aliquid cognoscitur per vnam, quod non cognoscitur per aliam.

Obiicies 2. 52.

Resp. 1.

53. *Resp. 2. Potest naturaliter intell. seipsum cognoscere notitiâ intuitiuâ & abstractiuâ.*

54. *Angelus cognoscit seipsum specie expressa qua.* Definienda superest quæstio, an angelus seipsum cognoscat specie expressa *quâ*, an *in quâ*. Prior pars mihi probabilior: quia tunc necessaria est species expressa *in quâ*, quando vel obiectum non est per seipsum aptum terminare potentiam cognoscentis, vel est distans, aut saltem distare potest à potentiâ cognoscentis. Nam finis speciei *in quâ*, est supplere vicem obiecti, eiusque loco substitui. Ob neutram autem rationem necessaria est species *in quâ* in angelo respectu propriæ essentiæ. Hinc deducitur, Angelum respectu propriæ essentiæ non producere verbum: quia verbum substituitur loco obiecti, est enim id, in quo vt in imagine naturali cernitur obiectum intentionaliter expressum. Quod de angelo dictum est, idem intelligito de animâ separatâ; nisi quod hæc præter cognitionem intuitiuam sui, potest etiam habere abstractiuam per speciem è phantasmatibus abstractam, hinc asportatam.

Finis speciei in quâ quis?

55. *De animâ separatâ par ratio.*

SECTIO IV.

Per quid intellectus Angelicus determinetur ad intelligenda obiecta extra se?

56. *1. Sent.* PRIMA sent. affirmat, determinari à propriâ essentiâ. Docet autem, essentiam angeli in esse intelligibili & repræsentatiuo continere omnia obiecta, quæ potest ipse naturaliter cognoscere; atque adeò posse ab eâ sufficienter determinari ad quodcunque obiectum distinctè cognoscendum. Hanc sent. vt possibilem defendit *Bacho. in 2. dist. 6. art. 2. & 4. & quodlib. 2. qu. 7. art. 2.* His argum. 1. Quia si quid obstaret, esset limitatio talis essentiæ, quæ cum sit limitata ad certam speciem entis, nequit omnia, quæ intellectus angeli cognoscere potest, in esse intelligibili, & repræsentatiuo continere: sed hæc ratio non obstat in potentiâ intellectiuâ; quæ adhuc limitata ad certum genus potentiæ, potens est in infinita intelligibilia: cùm non minùs poten-

57. *Prob. 1.*

tiâ, quàm essentia continere debeat in esse intentionali obiecta, quæ potest naturaliter intelligere.

58. *Prob. 2.* 2. Non obstat hoc speciebus ab essentiâ angeli distinctis: ergo nec obstabit essentiæ ipsi. Quia non minùs species, quibus angelus obiecta cognoscit, sunt limitatæ, quàm eius essentia: ergo si potest per limitatas & finitas species omnia cognoscere, eadem poterit per suam essentiam. Antec. prob. species, quibus angelus obiecta à se distincta cognoscit, sunt finitæ tam quoad numerum, quàm quoad intensionem. Confirm. licet obiecta, quæ potest angelus naturaliter cognoscere, sint infinita, quæ tamen actu est intellecturus, sunt finita: igitur poterit ea per suam finitam essentiam cognoscere.

59. *Prob. 3.* 3. Continentia rei in esse intelligibili non arguit in continente realem perfectionem eiusdem: ergo continentia infinitarum rerum in esse intelligibili non arguit in continente infinitam perfectionem realem earundem. *Vtraque cõseq. constat.* ergo poterunt infinitæ res secundùm esse intelligibile contineri in essentiâ angeli, absque eo quòd in ipsâ contineantur infinitæ res secundùm esse reale. Antec. prob. res in esse intelligibili & repræsentatiuo habet tantùm esse diminutum & intentionale; sed ex esse diminuto & intentionali, quod res habet in continente, non arguitur esse reale eiusdem: non enim ex esse diminuto & intentionali, quod habet homo in intellectu angeli, arguitur esse reale eiusdem hominis in eodem intellectu angeli. Confirm. Si in Deo esset sola continentia infinitarum rerum in esse intellibili, absque continentiâ earundem in esse causatiuo, non posset ex eâ præcisè argui infinita perfectio in Deo; ergo neque ex continentiâ infinitarum rerum in esse intelligibili argui potest infinita perfectio in essentiâ angeli.

60. *2. Sent.* Secunda asserit, determinari à quodam habitu scientiali angelicæ naturæ congenito: in quo habitu virtute continentur omnia, quæ potest angelus naturaliter cognoscere. *Henric. quodlib. 5. qu. 14.* *Fundam.* Fundam. intellectus angeli debet esse in actu 1. constitutus ad intelligendum quodcunque obiectum: non potest autem constitui nisi per hunc habitum. Non enim constitui potest per propriam essentiam, vt *infra*; neque per obiecta ipsa immediatè; nam aut hæc non sunt semper præsentia, aut non sunt actu intelligibilia; nec per species eorum: nam si angelus haberet species obiectorum, semper ea actu cognosceret.

61. *3. Sent.* Tertia affirmat, intellectum angeli quoad notitiam intuitiuam immediatè determinari ab obiectis ipsis secundùm se; quoad abstractiuam determinari, vel ab ipsâ notitiâ intuitiuâ, vel ab habitu à præcedente notitiâ abstractiuâ relicto: *Ockam. in 2. qu. 17. & Gabriel. in 2. dist. 3. qu. 2. art. 2.* putant .n. non dari species ab obiectis distinctas, vt etiam *Durand.* *Distinguunt de notitiâ intuitiuâ & abstractiuâ.* Quo posito, Probant primum.

62. *Probant, quoad notitiam intuitiuam.* Intellectus & obiectum sunt sufficiens causa intellectionis: ergo ad eam producendam nihil aliud requiritur. Nec refert, quòd interdum obiectum sit materiale: quia sicut potest in oppositâ sent. obiectum materiale immediatè concurrere ad productionem speciei intelligibilis; ita poterit ad productionem intellectionis: cùm non minùs vna, quàm alia sit in essentia spiritualis.

63. *Probant quoad abstractiuam.* Probant secundum: ex notitiâ intuitiuâ rei existentis formari potest à nobis alia abstractiua quidditatis rei, per intuitiuam notitiam repræsentatæ; & tunc notitia intuitiua immediatè mouebit ad notitiam abstractiuam. Item, corruptâ intuitiâ & abstractiuâ, recordamur obiecti priùs cogniti: sed ad hanc notitiam memoratiuam non mouet obiectum, vel eius intuitiua cognitio, quia potest vtrumque non existere; ergo aliquid à priore notitiâ relictum; non ab intuitiuâ; alioqui non posset mouere, nisi ad aliam notitiam intuitiuam eiusdem rationis; ergo ab abstractiuâ. Hoc autem relictum, non est species, sed habitus. Vnde inferunt à notitiâ intuitiuâ formari posse duas abstractiuas eiusdem obiecti, vnam immediatè elicitam ab ipsâ intuitiuâ, alteram mediante habitu à primâ abstractiuâ relicto.

Eundem modum cognoscendi constituunt in nobis. Nam primò sensus exterior immediatè cum obiecto producit sensationem: deinde sensatio ipsa simul cum sensu interiore elicit cognitionem abstractiuam eiusdem obiecti: Tandem eadem sensatio abstractiua interior vna cum intellectu producit abstractiuam intellectionem eiusdem obiecti. 64. *De cognitione humana.*

Quarta docet, intellectum angeli quoad notitiam intuitiuam immediatè determinari ab obiectis extra se; quoad abstractiuam à speciebus: *Scoti in 2. dist. 3. qu. 8 § Ad quæst. & qu. 10. § Ad quæst. Bassol. qu. 3. § Dico igitur, Gregor. dist. 7. qu. 5. art. 1.* Fundam. notitia intuitiua est rei existentis vt existentis: nequit ea esse, nisi res ipsa ad notitiam immediatè concurrat: aliàs enim posset ipsa intuitiua notitia naturaliter conseruari corrupto obiecto; quia res in conseruari non pendet, nisi à suis causis conseruantibus. 65. *4. Sent.* 66. *Fundam.*

Quinta affirmat intellectum angeli ad notitiam sui immediatè determinari à propriâ essentiâ; ad notitiam obiectorum extra se determinari à speciebus ipsorum: *S. Thom. 1. p. qu. 55. art. 1. & 2. con. gen. cap. 98.* & communis *Thomist. 1. p. cit. & reliq. scholast. in 2. dist. 3.* 67. *5. Sent. explicatur.*

Dico 1. Implicat, intellectum angeli determinari à propriâ essentia in ordine ad omnia obiecta, quæ potest naturaliter intelligere: *S. Thom. 2. con. gen. cit. Ferrar. ibid. § Tertio, Caiet. 1. p. qu. 55. ar. 3. § Ad hoc.* Fundam. obiecta, quæ potest angelus naturaliter cognoscere, sunt infinita; sc. omne verum naturale, in infinitum perfectius; cum nullum dari possit ens, quo perfectius intra eiusdem naturæ ordinem produci non possit. ergo non possunt in essentiâ finitâ contineri: nam quanto crescit repræsentabile in suo esse naturali, tanto crescit repræsentatiuum in suo esse intentionali: ergo si repræsentabile in esse naturali crescit in infinitum, etiam repræsentatiuum in esse intentionali crescet in infinitum; non syncategorematicè, quia repræsentatiuum in suo esse intentionali est totum simul actu respectu omnium repræsentabilium; ergo categorematicè. Implicat autem repræsentatiuum creatum actu infinitum: ergo implicat essentia angeli actu repræsentatiua omnium intelligibilium. Ratio: esse repræsentatiuum alicuius obiecti est aliqua perfectio: ergo esse repræsentatiuum infinitorum obiectorum perfectiorum, erit infinita perfectio. Anteced. prob. esse repræsentatiuum obiecti, supponit in repræsentante vim productiuam eiusdem obiecti in esse intentionali: at hæc est perfectio in repræsentante, vt constat in Deo, in quo maxima perfectio est, posse producere in esse intentionali infinita obiecta. Confirm. virtus productiua debet proportionaliter crescere iuxta perfectionem producibilium: ergo si obiecta intentionaliter producibilia sunt infinita, virtus productiua eorum erit etiam infinita. 68. 69. *Fundam.* *Ratio.* *Calculatorium argu.*

Dices, posse hanc virtutem repræsentandi infinita in repræsentante saluari per rationem finitam alioris 70. *Elusio obiectionis.*

altioris ordinis; vel ex infinitate intelligibilium obiecto ū perfectiorum non necessariò calculatur vis intellectiua infinita, quæ possit in obiectum intelligibile infinitum, quia potest deueniri ad lumen intellectuale ordinis altioris finitum, quod possit in obiectum intelligibile infinitum. Contrà: essentia angeli est eiusdem ordinis naturalis cum obiectis, quæ potest naturaliter cognoscere: nec possibilis est substantia creata ordinis supernat. ex *to.* 1. *disp.* 9. *sect.* 6. quæ finita repræsentare possit obiecta infinita ordinis inferioris. *Eluditur.*

71. *Satisfit arg. 1. sent.* Vnde ad 1. primæ, nego conseq. nam potentia intellectiua non debet continere totam perfectionem obiecti intelligibilis: sufficit enim, vt illud contineat sub ratione communi & genericâ entis, à quâ ratione tantùm specificatur. Repræsentatiuum verò debet in suo esse intentionali necessariò continere repræsentabile totâ & adæquatâ perfectione repræsentabilis: alioqui non posset illud adæquatè seu omnem perfectionem exprimere. Nam intellectus essentialiter est ad omne intelligibile; & nequit dari, qui non sit ad omne. Repræsentatiuum verò non necessariò est ad omne repræsentabile; potest .n. dari repræsentatiuum vnius, & non alterius intelligibilis. Hinc discrimen: potentia intellectiua non debet continere specificas rationes obiectorum, quas tamen necessariò continere debet repræsentatiuum: atque adeò rectè ex infinitate specificâ obiectorum sequitur infinitas in repræsentante, non in potentiâ intelligente: nam repræsentans debet in esse intentionali continere omnes rationes specificas repræsentabilium: potentia verò intellectiua sufficit vt illa contineat sub genericâ & indiuisibili ratione entis. Hinc fit, vt semper intellectus egeat complemento obiecti, vt illud intelligere possit, quia ex se est tantùm inchoata potentia, quæ compleri debet per species obiectorum; nisi tantùm respectu propriæ essentiæ, cuius est adæquata & completa potentia, non indigens ad illam cognoscendam, concursu obiectiuo distincto à concursu ipsius potentiæ intellectiuæ, vt virtualis speciei essentiæ. *Discrimen inter intellectiuum & repræsentatiuum.*

72. *Ad 2.* Ad 2. vltrò concedo, eandem rationem esse de speciebus; & propterea nego, angelum habere species de omnibus obiectis quæ potest naturaliter intelligere, sed tantùm de existentibus, quæ finita sunt. An autem hæc ipsa finita obiecta cognoscere valeat per propriam essentiam, in negatiuam partem inclino. quia sequeretur, essentiam angeli eminenter continere perfectiones omnium rerum de facto conditarum, quod excedere videtur limitatam perfectionem naturæ creatæ: sc. continere rem in esse intelligibili & intentionali substantialiter, est continere illam eminenter, quia est continere illam per rationem perfectiorem. Ex his patet, ad confirm. *Angelus nec ad intelligenda obiecta existentia à propria essentia determinatur.*

73. *Ad 3.* Ad 3. nego antec. Ad prob. dist. minor. Ex continentiâ rei in esse intentionali non arguitur continentia eiusdem in esse naturali, concedo: atque hoc tantùm probat allatum exemplum de esse intentionali, & naturali hominis. Ex continentiâ rei in esse intentionali, non arguitur continentia eiusdem in aliquo esse reali proportionato esse intentionali, nego: nam licet non sit necesse, vt obiectum contineatur secundùm esse naturale in repræsentante, contineri tamen debet secundùm esse reale proportionatum esse intelligibili: quia per illud intellectus fit proximè productiuus obiecti in esse intentionali; quæ cùm sit perfectio, supponere debet in principio realem virtutem productiuam, quæ necessariò crescit, crescente perfectione obiectorum intelligibilium: non minùs quàm crescente perfectione producibilium, crescere debet perfectio virtutis productiuæ. Ad confirm. nego antec. cùm .n. quodlibet expressibile supponat in expressiuo determinatam vim exprimendi; infinita expressibilia necessariò supponunt in expressiuo vim exprimendi infinitam diuini ordinis, quæ in rebus creatis implicat. *Ad conf.*

Dico 2. Implicat habitus naturalis virtute continens omnia obiecta, quæ potest angelus naturaliter cognoscere. Fundam. deberet iste habitus esse infinitus in virtute repræsentandi infinita intelligibilia: nec recurri potest ad rationem altioris ordinis: nam dixi, *Habitus naturalis*, quidquid sit de supernaturali. Ad fund. *Henri.* nego minor. Ad prob. dico, determinari à speciebus. Nego hinc sequi, angelum necessariò videre omnia, quorum speciebus informatur: quia species ad intellectionem obiecti non concurrit formaliter, sed effectiuè: potest autem angelus pro suâ libertate applicare speciem ad expressionem vnius, & alterius obiecti: ergo esto habeat species omnium, non necessariò intelligit omnia: quia intellectio obiecti non sequitur formaliter ad speciem impressam, sed ad expressam, quæ, vt producatur, subest arbitrio angeli. 74. *Assertio 2. Fund. idem ac primæ.* 75. *Ad 2. sent. fund. resp.*

Dico 3. intellectus angeli quoad omnem notitiam obiecti extra se, siue abstractiuam: siue obiecti materialis, siue spiritualis, immediatè determinatur à speciebus, & non ab obiectis secundùm se. Prob. 1. de notitiâ obiecti prius cogniti: nam hæc causari non potest ab obiecto, vel ab aliâ notitiâ intuitiuâ, aut abstractiuâ eiusdem obiecti; quia fieri potest, vt quando hæc notitia causatur, neutrum existat: nequit autem cognitio causari à re non existente: nam hæc est causatio in genere causæ efficientis, quæ fieri non potest à re non existente. Friuolum est, quod *Gabriel* docet, causari ab habitu relicto è cognitione abstractiuâ eiusdem obiecti: nam habitus, vt distinguitur à specie, non habet inclinare potentiam ad hoc determinatum obiectum, sed facilitate tantùm ad consimiles actus. Vnde supponit potentiam per speciem in actu 1. completam ad eliciendum actum. Quòd si hanc speciem velit appellare habitum, quæstio de nomine. Prob 2. de omni notitiâ obiecti extra se: nam is modus cognoscendi concedendus est angelo, qui independens est à rebus corporeis, & perfectior est modo cognoscendi humano; cùm sit supra corpora & perfectior homine: sed si angelus immediatè moueretur ab obiectis ex se, dependeret in cognoscendo ab obiectis corporeis; nec esset perfectior modo cognoscendi humano: sc. dependeret ab indistantiâ & præsentiâ .n. obiecti extra se, cùm nullum agens naturaliter agere possit in distans. Fundam. tertiæ falsum supponit, non dari species ab obiectis distinctas. Ad fundam. quartæ dico, ad notitiam intuitiuam sufficere, vt fiat per propriam speciem obiecti. 76. *Assertio 3.* 77. *Prob. 1.* 78. *Prob. 2.* 79. *Resp. ad 3.*

SECTIO V.

An Angelus propriâ virtute species sibi comparet ex rebus?

PRIMA sent. affirma. *Alens.* 2. *p. qu.* 23. *me.* 3. *Ad argum. & qu.* 24 *me.* 3. *Scoti in* 2. *dist.* 3. *qu vlt.* §. *Resp. Richard. art.* 6 *q.* 2. *Basso. qu.* 4. *Maior. q.* 7. *Marsil. qu.* 7. *art.* 1. *concl* 4. *Greg dist.* 7. *qu.* 5. *art.* 1. *Aureo. dist.* 11. *qu* 3 *art.* 1. *& communis Scotist.* Fund. *Alens. & Greg.* quod est perfectionis in nobis non est negandum angelis: comparare autem sibi propriâ virtute 80. *1. Sent.* 81. *Fund. Alens. & Greg.*

virtute species è rebus est perfectio in nobis: vnde aliqui ex his censent, angelos non modò sibi acquirere species singulares, sed etiam vniuersales è rebus, quas abstrahunt à singularibus, virtute intellectûs agentis, quem in angelis ponunt. Alij docent, solas species singulares propriâ vi angelos à rebus abstrahere; vniuersales habuisse ab initio à Deo concreatas: non quòd eas angelus non poterit propriâ vi à rebus abstrahere, sed quia decuit, illum ab initio creari instructum speciebus repræsentantibus omnes naturas specificas de facto conditas, nec non indiuiduorum incorruptibilium.

82. *Prob. Scot. 1.* Probat *Scotus*. Hoc singulare, vt hoc, cognoscibile est ab angelo: sed vt hoc non continetur in specie repræsentante naturam vniuersalem; nam hæc abstrahit ab hoc, vel illo indiuiduo determinato: probabile autem non est côcreatas esse angelo species omnium singularium possibilium: quia cùm hæc sint infinita; sequeretur, quemlibet angelum

83. *Prob. 2.* habere species actu infinitas. 2. Esto angelus habeat species singularium, vt singularium, à Deo creatas, adhuc oportet, è rebus acquirere species actualis existentiæ, & reliquorum accidentium quæ possunt rebus contingere: siquidem ex notitiâ necessariorum, cuiusmodi sunt quidditates vniuersales, non habetur notitia contingentium, vt quòd hic homo existat, currat, vel sedeat: horum enim species debet angelus è rebus ipsis, quando existunt, desumere.

84. *Prob. 3.* 3. Saltem notitiam intuitiuam rei singularis oportet, vt angelus è rebus accipiat: nam ad notitiam intuitiuam debet necessariò concurrere obiectum secundum se. Quòd autem angelus habere possit notitiam intuitiuam rei singularis, prob. hanc notitiam habet potentia sensitiua imperfectior: ergo denegcanda non est potentiæ intellectiuæ angelicæ

85. *2. Sent. distinguens.* perfectioni. Secunda docet, saltem species superiorum obiectorum comparare sibi angelum propriâ virtute, reliqua verò inferiora obiecta cognoscere in seipso, vel in primâ Intelligentiâ. Ita *Fundam.* *Bacho. quodlib. 2. q. 7. art. 2.* quia accipiendo angelus species ab obiectis superioribus, non vilescit; vilesceret autem, si eas acciperet ab obiectis inferioribus.

86. *3. Sent. vniuersaliter neg.* Tertia negat, vllas species sibi angelum è rebus comparare, sed eas omnes habere, vel à naturâ congenitas, vel à Deo concreatas: *S. Thom. 1. p. q. 55 art. 1. & 2. con Gen. cap. 96. Caiet. & Ferrar. dictis locis, Capreo. in 2. dist. 3. qu. 2. art. 1. Bonau. 2 p. dist. art. 2 qu. 1 Herura. qu. 4 art. 3. Ægid. p. 2. dist. q. 2. Argen. qu. 2 art. 4. Bann. 1. p. cit. Zumel qu. 2. concl. 2. & 3. Suar. lib. 2. de angel. cap. 5. Molina vtramque sent. Scoti & S. Tho.* vt probabilem defendit *1. p. qu. 55. art. 2. disp. 2.* Sed probabilior est S. Thom. sent.

87. *Prob. 1.* Prob. 1. ex iis, quæ Scriptura tribuit angelis: *Ezechiel* 28. sub figurâ Principis Tyri, vt docent *August. lib. 11. de Genesi ad lit. cap. 25. Hierony. in hunc loc. post init.* & reliqui ferè Patres, dicitur Lucifer *signaculum similitudinis Dei, plenus sapientia, & perfectus decore: perfectus in viis suis à die conditionis suæ.* at eandem ratio est de reliquis angelis. non igitur successiuè & è rebus ipsis, sed simul & ab initio creationis suæ angeli fuerunt pleni sapientiâ. Hoc enim importat *à die conditionis suæ*. Rationem hanc vnam ex *S. Tho. 1. p. qu. 55. art. 2. ad 2. & 2. con. Gen. cap. 96. & 98. colligo*: *Ratione vna, sed efficaci, deducta ex S. Thoma probatur eadem concl.* Nequit intellectus angeli

88. species intelligibiles à rebus abstrahere, nisi rebus ipsis ad specierum productionem actiuè concurrentibus. Nequeunt autem res ipsæ ad productionem specierum angeli actiuè concurrere: ergo. Maior, excepto *Alen.* ab omnibus admittitur. nam implicat, intellectum angeli ad hanc vel illam speciem obiecti in se ipso producendam determinari, nisi actiuè concurrente hoc, vel illo obiecto: cùm nequeat intellectus angeli ad productionem speciei intelligibilis à re ipsa extra se determinari, vel per modum obiecti; siquidem illa non est obiectum intellectus agentis abstrahentis speciem, sed possibilis elicientis intellectionem: vel per modum materiæ circa quam, cùm ille non producat in re ipsa extra se, sed in suâ ipsius substantiâ & intellectu: neque per modum formæ intrinsecè informantis. & modificantis principium ipsum productiuum. Minor prob. vel istæ sunt substantiæ spirituales: *Minor, in quâ est contron. prob.* at hæ nequeunt extra se, nisi solum impulsum localem producere, ex *disp. 5. num. 50.* Vel sunt res materiales; at res, vt materialis, nequit naturaliter esse productiua rei spiritualis, neque vt causa partialis vt patet; neque vt causa instrumentalis; nam vtraque debet esse in eodem ordine cum causa principali in cuius virtute agit: sed res materialis non est in eodem ordine cum intellectu Angelico. Maior quoad causam instrum. prob. inductione; quâ constat omne instrumentum naturale esse eiusdem ordinis cum suâ causâ principali: quia instrumentum naturale est vt connaturalis potentia, & proprietas agentis principalis; quæ semper est eiusdem ordinis cum eo. Minor prob. spirituale est in supremo ordine naturæ, materiale in infimo. vnde sunt primò diuersa, solùm conuenientia in generalissimo gradu substantiæ. *Nequit igitur materiale obiectum coagere cum angelico intellectu vt connaturale instrum.*

89. *Diffic. grauis.* Hinc grauis emergit difficultas de phantasmate, quod licet materiale sit, naturale tamen instrumentum est intellectûs agentis, ad producendam speciem spiritualem in intellectu possibili hominis. Ad hanc resp. 1. negando cum multis, phantasma actiuè concurrere ad productionem speciei intelligibilis sed solùm exemplariter, obiectiuè tantùm ostendendo phantasma expressum, à quo obiectiuè determinatus animus, per intellectum agentem abstrahit speciem intelligibilem, repræsentatiuam quidditatis materialis. Resp. 2. negando, 90.
phantasma vt materiale formaliter, esse naturale instrumentum intellectûs agentis ad productionem speciei intelligibilis; sed vt eleuatum aliquo modo à suâ materialitate. A duplici enim materialitate eleuatur phantasma expressum (nam hoc, & non impressum est instrumentum intellectûs agentis) à materialitate obiectiuâ, quia non repræsentat obiectum diuisibiliter, sed indiuisibiliter; quælibet enim pars phantasmatis repræsentat totum obiectum; & à materialitate obiectiuâ, quatenus phantasma, est actus vitalis elicitus ab animâ spirituali, vt à formâ principali, simul cum phantasiâ ipsa. Propter hanc igitur duplicem eleuationem fit aptum Instrumentum intellectûs agentis ad productionem speciei intelligibilis; Quâ duplici eleuatione caret res materialis. Confirm. supremum 91.
Connexio inter supremum infimi, & infimum supremi. infimi habet immediatam affinitatem & connectionem cum infimo supremi, per modum proximæ dispositionis cum formâ, vt patet in corpore humano respectu animi rationalis: Ratione cuius affinitatis & connectionis apta sunt sese mutuò perficere, vnum per modum instrumenti & naturalis dispositionis, alterum per modum formæ principalis. Sed obiectum materiale per actum phantasiæ fit in supræmo ordine sensibilium; quia phantasia est suprema inter potentias materiales, ac proinde eius actus. Intellectus verò humanus est infimus in genere intellectiui. Igitur poterit phantasma, vt supremum infimi, attingere speciem intelligibilem intellectûs humani vt infimum supremi.

Ad

92. *Non omne quod perfectionis in nobis est, ponendum in Angelis.* Ad fundam. *Alens. & Grego.* nego simpliciter, quidquid est perfectionis in nobis, ponendum esse in angelis, nisi sit eiusmodi, vt proportionetur naturæ angeli. Abstrahere autem species è rebus sensibilibus, est quidem perfectio in nobis, sed improportionata naturæ angeli: postulat enim naturalem cooperationem rei sensibilis, quæ nisi eleuetur ad aliquod esse spirituale, non poterit naturaliter cooperari ad productionem rei spiritualis. Ad 1. *Scoti*

93. *Ad rationes Scoti.* resp. vel singulare contineri in specie naturæ vniuersalis radicaliter, quæ formaliter completur per concursum primæ causæ pro opportunitate rerum, & exigentia libertatis angeli; vel in specie ipsâ rerum singularium. Neque hinc sequitur, inditas esse angelis species omnium singularium, sed tantùm existentium, vt *infra*. Eodem modo resp. ad 2. Ad 3. nego, ad notitiam intuitiuam debere necessariò concurrere obiectum secundum se. Ad fundam. *Bacho.* patet ex dictis.

SECTIO VI.

An species intelligibiles habeat Angelus à naturâ congenitas, an à Deo immediatè infusas?

94. *1. Sent.* Prima sent. affirmat, eas habere à natura congenitas, vt passiones à propriâ essentia fluentes. *Capreo. in 2. dist. 3. qu. 2. art. 3. ad argum. Aureo. con 3. conclu. Caiet. 1. p. q. 54. art. 4. & q. 55. ar. 1. & q. 79. ar 2. §. Tertia: & 1. 2. q. 50. art. 6. Bann. 1. p. q. 55. art. 2. §. Sed nihil ominus: Valen. ibid. pu 2. Cabre. 3 p. q. 9. ar. 3. in comment art. Granad. tract. 2. de angel. disp 3.*

95. *Prob. 1. ex S. Thom.* Prob. 1. hæc sent. ex *S. Tho. 1. p. q. 54 art. 4. ad 1. vbi id Angelo*, inquit, *non generatur scientia, sed naturaliter adest*. 2. species intelligibiles sunt connatura-*Prob. 2.* les angelo: ergo sunt propria accidentia ipsius. Proprium autem accidens est, quod à propriâ fluit *Prob. 3.* essentiâ 3. sequeretur, angelum in purâ naturâ conditum esse imperfectiorem homine; nam in ea nullas habuisset species, neque è rebus comparatas vt homo, neque à propria naturâ congenitas.

96. *Verior 2. Sent.* Secunda negat, angelum habere species à propriâ naturâ congenitas, sed à Deo immediatè concreatas: *Ferrar. 2 cont. Gen. cap. 98 § Sed ad 2. dubij, Zumel 1. p. q. 55. ar. 2. q 2. Molina disp. 2. inc. 3. Suarez lib. 1. de ange. c. 7. Arrub. disp. 164. c. 2. Quæ verior est ex S. Tho. 1. p. q. 55. art. 2.* & vbicumque agit de speciebus angeli, eas docet à Deo infundi, quod notauit *cit. Ferrar.* Prob. 1. vel essentia angeli producit sibi

97. *Prob. 1.* species omnium obiectorũ, quæ potest naturaliter intelligere: at hoc excedit virtutem essentiæ finitæ: nequit enim essentia finita infinitas proprietates sibi producere: Vel aliquas tantum sibi species producit: at non est maior ratio, cur potius harum, quàm aliarum rerum species sibi producat: cùm non minus angelus sit intellectiuus horum, quàm aliorũ obiectorum. Confirm. proprietates naturales sunt à naturâ determinatæ; nec possunt ad libitum variari. At alias species habuissent angeli, si aliæ de facto res conditæ fuissent, quàm de facto conditæ sunt: nam solum habent species rerum, quæ de

98. *Resp. Aduers.* facto conditæ sunt. Responderi posset, de facto Deum tales angelorum naturas condidisse, quæ talium specierum essent productiuæ, & non aliarũ: quòd si alias res creare statuisset, alias angelorum *Contrà.* naturas condidisset. Sed contrà: tum quia mirum est, ad productionem cuiuscunque nouæ creaturæ necessariò variari omnes angelorũ essentias. Tum quia non solùm res naturales de facto conditæ, sunt naturale obiectũ intellectûs angeli. sed quodcunque ens naturale creabile, quia ad quodcunque comparatur vt potentia ad proprium obiectum. Ergo si essentia angeli est productiua specierum, non magis erit productiua horum, quàm aliorum obiectorum nam essentia est productiua passionis adæquantis totam exigentiam naturæ. Igitur si natura non magis est intellectiua vnius, quàm alterius obiecti, non magis ipsa erit sibi productiua vnius, quàm alterius speciei. Alioqui non esset sibi sufficienter constituta, cum non posset per naturalem proprietatem adæquare propriæ naturæ exigentiam. Prob. 2. Nequit essentia angeli producere species rerum nisi res ipsas eminenter contineat: implicat autem essentiam angeli eminenter continere res omnes, quas potest naturaliter intelligere. quia continere eminenter res omnes arguit perfectionem infinitam; cùm res. quas potest angelus naturaliter intelligere, sint infinitæ. Maior prob. non potest illas producere in esse intentionali, nisi aliquo modo eas contineat in esse reali: non potest autem eas continere formaliter, cùm multæ earum sint inter se oppositæ; nec tantùm virtute & instrumentaliter, cùm eas in esse intentionali principaliter producat; ergo eminenter. At hoc est proprium Dei: ergo. 99. *Prob. 2.*

Ad 1. primæ, resp. Doctorem S. eo loco solùm negare in angelo generari scientiam de nouo per speciem ab extrinseco obiecto productã; ad quam producendam necessarius esset intellectus agens; quem contrarium argu contendebat ex sent. *Philosophi* admittendum in angelo. Ad 2. concedo, species esse connaturales angelo passiuè, *quo pacto*, inquit *Ferrar. cit. motus circularis est connaturalis cælo*; non actiuè. Sunt autem species connaturales angelo passiuè, quia ab eius essentiâ exiguntur, eique commensæ; non actiuè, quia nequeũt ab ipso produci. Ita anima rationalis est tantùm connaturalis passiuè materiæ organizatæ, à quâ passiuè exigitur; non actiuè, quia nequit ab eâ produci. Neque hinc sequitur aliqua infinitas in essentiâ angeli, quia non exigit species obiectorum, quæ potest naturaliter intelligere, omnes simul, sed pro opportunitate rerum, quæ semper finitæ sunt. Vnde dist. primum conseq. Sunt species propria accidentia angeli et passiuè proportionata, concedo: Sunt propria accidentia illi actiuè proportionata, nego. Vnde neg. proprium accidens esse tantùm illud, quod fluit à propriâ essentiâ; nam potest etiam esse illud, quod passiuè tantùm exigitur à subiecto. Ad 3. nego sequel. quia cùm species sint complementum debitum naturæ, etiam in purâ naturâ illæ debitæ fuissent angelo; non minùs quã in purã naturã debita fuisset productio animæ rationalis materiæ vltimò dispositæ. 100. *Ad arg. resp. Explicatur S. Thomas.* 101. *Species sunt connaturales Angelo solũ passiuè.* *Propriũ non id solũ quod ab essentia propria fluit.* 102.

SECTIO VII.

Quo pacto species determinent intellectum Angelicum ad notitiam obiecti?

Prima sent. affirmat, species determinare intellectum angeli formaliter, ita vt intellectio nihil aliud sit, quàm ipsa speciei receptio in intellectu intelligentis: *Aureo. in 2 dist. 11. q. 3. ar. 1.* Probat 1. repugnant in eodem respectu eiusdem, duæ similitudines realiter distinctæ; seu duo accidentia solo numero distincta Sed tam species, quam intellectio 103. *1. Sent. affir. determinare formaliter.*

tellectio est perfecta obiecti similitudo, seu repræsentatiua obiecti: Igitur repugnat eas distingui. Ergo intellectio est ipsa speciei receptio. Confir. species est ipsa obiecti repræsentatio; ergo posita in intellectu statim reddit illum actu intelligentem. Non igitur est alia entitas ad intelligendum

104. *Prob.2.* necessaria. Prob.2. ex *Aristo.3. de ani.c.4. anima fit omnia intelligibilia* per intellectionem: sicut *fit omnia sensibilia* per sensationem: fit autem anima omnia sensibilia per similitudines sensatorum, quas ab obiectis recipit: ergo fit omnia intelligibilia per similitudines intelligibilium. Secunda docet, intel-

105. *2.Sent.* lectum angeli determinari à speciebus, solùm terminatiuè. Fuit hæc sent. apud antiquos celebris, teste *Aureo.cit.* Fundam. species substituitur loco obiecti; nam ponitur in absentiâ ipsius: Sed obiecti munus est terminare actum intelligentis: ergo idem munus erit speciei vicem obiecti gerentis.

106. *3.Sent.* Tertia asserit intellectũ angeli determinari à speciebus materialiter seu dispositiuè; quippe sitâ specie in intellectu, solus intellectus absque vllo concursu speciei elicit sibi notitiam obiecti. Fundam. notitia quoad totum suum esse debet esse vitalis: non esset autem quoad totum suum esse vitalis, si non produceretur à solo intellectu. quia solus intellectus est principium vitale: actus autem eatenus est vitalis; quatenus procedit à principio vitali. Maior prob. ex quâ parte notitia non esset vitalis, non esset proportionata forma potentiæ vitali; quia hæc non est apta recipere effectum formalem intelligendi, nisi à formâ vitali intellectiuâ. Confirm. de ratione principij cognoscentis est attingere obiectum per actiuam tendentiam sui actûs: ergo si non totus actus produceretur ab intellectu, non posset per illum intellectus adæquatè attingere obiectum: nam eatenus per illum obiectum attingit, quatenus illum producit: ergo si non totum actum producit, non totum obiectum attingit.

107. *Verius docent determinare effectiuè. Prob.1.* Quarta affirmat, intellectum angeli determinari à speciebus effectiuè: *S.Tho.1.p.q.55.ar.1. Scot. in 2.dist.3.q.8 §. Ad quæst. & q 10. Ad argu. princip. Ægid. in 2.dist.3 p.2.q.2.ar.2.in resol.2.dub. Bassol. Grego.Gabri.cit. Rubio.dist 4 q.1.* & communis *Scholast.* quæ verior est hoc fund. In eo debet intellectus angeli ad obiecta intelligenda à speciebus determinari, in quo est incompletus: est autem incompletus in ratione effectiui: ergo in eo debet à speciebus determinari. Maior constat, quia non egemus ab extrinseco determinari in eo, in quo sumus ab intrinseco completi; omnis quippe determinatio supponit aliquod incomplementum; quia supponit carentiam perfectionis, quam debet de-

108. *Obiectio.* terminatio addere subiecto determinabili. Dices: Potest requiri determinatio non vt compleat incompletum, sed vt completum ad plura, determi-

Solutio. net ad vnum. Sed contrà: tunc esset sola determinatio quoad exercitium, non quoad specificationem. Quod est contra *Aristo.* qui docet intellectum sine specie obiecti esse in potentiâ essentiali ad intelligendum: iuxta hanc autem resp. intellectus angeli esset tantùm in potentiâ accidentali

109. *Est incompletus in ratione effectiui.* ad intelligendum. Minor prob. si intellectus angeli esset completus in ratione effectiui ad quæcunque obiecta intelligibilia, esset infinitæ virtutis & perfectionis; nam quandò virtus productiua ad plures, perfectioresque effectus se extendit, tantò est perfectior: ergo virtus, quæ se extendit ad producendos effectus infinitos perfectiores in esse intelligibili, erit infinita. Implicat igitur, intellectum angeli esse completum principium effectiuum respectu omnium intelligibilium; atque adeò species postulat, vt ab eis compleatur in ratione effectiui ad obiecta intelligenda.

Prob.2. destruendo funda. aliarum opin. Nequit species vllo ex assignatis modis intellectum 110. *Prob.2.* determinare. Non 1. formaliter: quia si species determinaret intellectum formaliter per solam sui receptionem, semper angelus actu intelligeret omnia ea, quorum species haberet; nam species recepta in intellectu angeli statim redderet illum actu intelligentem. Respondent aliqui apud *Aureo.* 111. *Resp.reiicitur.* quòd statim cessante intellectione, corrumpetur species in intellectu angeli. Sed contrà: potest angelus aliquando habere notitiam memoratiuam suorum præteritorum actuum: hæc autem fieri nequit, nisi ex speciebus præteritorum actuum, quæ in memoriâ relinquuntur: Igitur falsũ est, cessante intellectione, corrumpi speciem. *Aureolus* con- 112. *Resp.Aureo.* cedit sequel. in angelo, & eam negat in homine: quia vt in homine species intelligibilis repræsentet intellectui obiectum, oportet vt simul phantasma, ex quo illa eruta est, actu repræsentet phantasiæ obiectum phantasiabile: potest autem phantasma actu non repræsentare obiectũ phantasiabile phantasiæ: ergo & species intelligibilis actu non repræsentare obiectum intelligibile intellectui. Sed con- *non subsistit.* trà: tum quia absurdum est angelum actu intelligere omnia, quorum species habet: quia cùm per totam æternitatem semper possit aliquid noui intelligere, si adueniente nouâ notitiâ numquam cessaret à priore, semper fieret actu intelligens plura, & plura in infinitum, quod excedit naturalem vim intelligendi angelorum. Tum quia eadem est ratio de homine respectu phantasmatis; nam hoc etiam remanet in phantasiâ, sicut species in intellectu, vt constat ex reminiscentiâ obiecti, priùs per imaginationem propositi. Non determinat 2. de- 113. terminatiuè: quia intellectus angeli est indeterminatus efficienter: sed non potest species terminare intellectionem, nisi priùs determinet intellectum efficienter: ergo non potest determinare intellectum terminatiuè, nisi prius determinet efficienter. Adde, quòd non species impressa terminet intellectionem, sed vel obiectum secundùm se; vel vt in proprio verbo expressum. Non determi- 114. nat 3. materialiter aut dispositiuè: quia intellectus non est tantùm indeterminatus ad intelligendum quodcunque obiectum extra se subiectiuè, sed & iam effectiuè Dices; cognitio est perfectior specie; ergo non potest esse effectus illius, cùm nullus effectus excedere valeat perfectionem suæ causæ. Resp. concedo conseq de effectu totali, nego de partiali: nam potest effectus excedere perfectionem suæ causæ partialis, non totalis. Est igitur *Effectus potest esse perfectior sua causa partiali, non totali.* cognitio adæquatus effectus intellectûs & speciei simul: Vnde quamuis excedat perfectionem speciei, quia continet vitalitatem, quàm non continet species, non tamen excedit perfectionem totius principij totalis: *ita Scot.q.10.cit. ad arg.princip. ad 2.*

Ad 1. primæ concedo, vtramque esse similitu- 115. *Resp.ad arg.1. sent.* dinem obiecti, sed diuersæ rationis: nam species est similitudo virtualis, quatenus cum intellectu potens est efficere similitudinem formalem. Cognitio est similitudo obiecti formalis, quâ intellectus informatus percipit obiectum. Ad prob. dico, vtramque esse obiecti repræsentationem, diuerso tamen modo speciem, virtualem; cognitionem verò formalem. Ad confir. concedo speciem repræsentare obiectum; non formaliter, sed virtualiter: vt autem potentia cognoscat obiectum non sufficit repræsentatio virtualis, sed requiritur formalis: quia in formali, non in virtuali relucet vitaliter

116. taliter obiectum. Ad 2. concedo, tam sensum fieri sensibilia in actu, quàm intellectum intelligibilia in actu, iuxta *Philos.* non tamen per similitudinem virtualem, sed per formalem & expressam obiectorum; quæ haberi non potest, nisi per cognitionem à specie impressâ distinctam.

117. *Ad fundam. secunda. Duplex munus obiecti respectu intellectus.* Ad fundam. secundæ, dist. maior. Species impressa substituitur loco obiecti in ratione mouentis, concedo; in ratione terminantis, nego: nam loco obiecti terminantis substituitur species expressa, quæ est vitalis imago obiecti; atque adeò proportionata forma ad dandum suum effectum formalem potentiæ vitali per eam cognoscenti. Ad fund.

118. *Ad fund. 3.* tertiæ, concedo, notitiam debere esse totam vitalem, non totaliter: alioqui non posset ad illam Deus, vel habitus concurrere; cùm nec Deus, nec habitus sit vitale principium intellectus creati. Ad prob. nego, aliquam partem esse in cognitione, quæ vitalis non sit: quamuis necesse non sit, vt tota cognitio producatur à principio vitali. Est igitur tota cognitio vitalis, quia nulla pars ipsius est, quæ vitalis non sit; non est tamen totaliter vitalis, quia non tota producitur à principio vitali. Ad confirm. quamuis non à solo cognoscente, totus tamen actus à cognoscente producitur. At hoc sat est, vt per illum intellectus actiuè tendat in obiectum.

SECTIO VIII.

An species possit esse plurium rerum distinctè repræsentatiua?

119. Quæstio est de speciebus à Deo infusis, non ab obiecto productis: nam hæ nequeunt produci, nisi vt commensuræ singulis obiectis, à quibus

120. *1. Sent.* producuntur. Prima sent. neg. *Scoti in 2. dist. 3. q. 10. §. Ista opin. Bassol. q. 3. §. Dico igitur, Aureol. dist. 11. q. 3 art. 2. Maior. dist. 3. q. 6.*

121. *Prob. 1. Nulla entitas creata potest perfectè continere quidditates aliorum obiectorum.* Probat 1. Quidquid est ratio distinctè cognoscendi plura, habere debet obiectum, in quo ista plura perfectè contineantur: implicat autem ratio creata, in quâ distinctè secundùm intelligibilitatem contineantur quidditates aliorum obiectorum: nam aliqua perfectio necessariò est in vnâ entitate, quæ non est in aliâ: alioqui vna non distingueretur ab aliâ: & intelligibilitas fundatur in continentiâ entitatis. Maior prob. omnis ratio cognoscendi creata mensuratur à suo cognoscibili, vt posterius à suo priori: ergo vnitas ipsius pendet ab vnitate obiecti mensurantis. ergo oportet, vt sit aliquod obiectum vnum mensurans illam: at obiectum mensurans illam, est ei adæquatum; ergo non potest esse ratio cognoscendi alia, nisi quatenus virtualiter

122. *Conf. 1.* continet illa, vt in obiecto 1. mensurante. Confirm. Ideò essentia diuina est ratio perfectè cognoscendi omnia, quia est ratio repræsentatiua obiecti, in quo perfectè continentur omnia in quantum intelligibilia. Et nihil potest esse ratio perfectè cognoscendi

2. aliud, nisi aut sit propria ratio eius, aut virtualiter contineat propriam rationem cognoscendi ipsius. At nihil distinctum ab alio potest esse pro-

123. *Prob. 2.* pria ratio cognoscendi aliud. 2. Omnis ratio vna cognoscendi potest habere actum sibi adæquatum: sed species repræsentatiua plurium quidditatum non potest habere actum adæquatum in angelo: ergo. Maior constat, quia omnis memoria perfecta potest habere intelligentiam sibi adæquatam: ex *Aug. 10. de Trinit. c. 11.* memoria & intelligentia sibi adæquantur, vt quantum illa continet in actu 1. per speciem impressam, tantum hæc continere valeat in actu 2. per expressam. Minor prob. non potest habere actum adæquatum intensiuè; alioqui talis actus virtualiter contineret actu intelligendi omnium aliarum quidditatum: Neque extensiuè, quia tunc posset simul distinctè intelligere omnes quidditates. 3. Quotiescumque intellectus potest 124. *Prob. 3.*
habitualiter cognoscere vnum, non cognito alio, non cognoscit ambo per eandem rationem. Atqui potest angelus habitualiter cognoscere vnum, non cognito alio, cùm nulla sit ex parte intellectûs, vel obiectorum necessitas; ergo. 4. Impossibile est, 125. *Prob. 4.*
vt species continentis alia in potentiâ & confusè, sit ratio cognoscendi illa actu & distinctè. Sed species naturæ genericæ vel specificæ est huiusmodi, quia per se primò repræsentat genus, vel speciem, quæ potestate tantùm continet inferiora, & indiuidua: ergo. Hæc ferè *Scotus.* 5. *Aureolus.* Quæcunque sunt vni & eidem perf. & è similia, sunt similia 126. *Prob. 5.*
& inter se. ergo quæ inter se sunt dissimilia, non possunt habere vnam perfectam & adæquatam similitudinem. Sed duæ species quoad propria ipsarum sunt dissimiles inter se: ergo non possunt habere vnam similitudinem quæ vtramque naturam specificam distinctè, & perfectè repræsentet.

6. Implicat quidditas creata, quæ in esse naturali sit plures quidditates, vel formaliter, vel eminenter: ergo implicat quidditas creata, quæ in esse intelligibili sit plures quidditates aut formaliter, aut eminenter. nam intelligibilitas fundatur in entitate. 127. *Prob. 6.*

128. *Hanc sent. ex parte sequitur Arrubal.* Eandem sent. ex parte sequitur *Arrub. disp. 165. c. 2* quatenus negat, posse plura obiecta essentiâ diuersa per eandem speciem repræsentari, nisi vel vt contenta in aliquo obiecto primario, vel in aliquâ ratione superiori, sub quâ multiplicari non possint infinitæ naturæ, vt est ratio animalis aut viuentis corporei. Secus quando ratio illa superior est talis, sub quâ possint infinitæ naturæ multiplicari, vt est ratio substantiæ spiritualis, vel præscindentis à corpore & spiritu. Fundam. quando ratio superior est talis sub quâ multiplicari possunt infinitæ naturæ, non potest de se specificare speciem finitam; cùm ipsa sit infinita potestatiuè, & contineat sub se infinitas naturas.

Secunda affirm. *S. Tho. 1. p. q. 55. art. 3. Herue. in 2. dist. 3. q. 4. ar. 4. Capr. q. 2. ar. 1. concl. 7. & 8. Ægid. in 2. dist. 3. 2. p. dist. q. 2. dub. 3. & 4. q. 2. ar. 4. Bacho. dist. 8. q. vn. §. 3 & 4. Caiet. 1. p. cit. §. Notandum est 2. Ferrar. 2. con. gen. c. 98. concl. 3. §. Ad euid. eorum, Vasqu. 1. p. disp. 202. c. 2. Suar. lib. 2 de angel. c. 14. Molin. cit. 1. p.* vtramque sent. *Scoti & S. Tho.* probabiliter defensat. Communior ac probabilior est *S. Tho.* Probo 1. à simili. 129. *2. Sent. probabilius affirm.*
Datur de facto species expressa actu repræsentans distinctè plura, ergo dabilis est species impressa virtualiter repræsentatiua distinctè plurium. Nam maius est actu, quàm virtute exprimere distinctè plura. Antec. constat in visione corporeâ, quæ distinctè exprimit lucem & colorem, nec non plures colores diuersos simul. ergo à fortiori id non repugnabit intellectui potentiæ nobiliori. 2. Esse re- 130. *Prob. 1.*
præsentatiuû in specie impressâ, non est aliud, quàm posse simul cum potentiâ actiuè concurrere ad formalem repræsentationem obiecti. At non repugnat, speciem posse actiuè concurrere ad formalem repræsentationem plurium obiectorum: nam ad hoc sufficit virtus finita intentionaliter productiua obiectorum in esse intelligibili. Confirm. quotiescunque possibilis est actus 2: possibilis est actus 1. illi proportionatus. At possibilis est species expressa, quæ est actus 2. distinctè repræsentans plura. ergo species impressa, quæ est actus 1. distinctè repræsentatiua plurium. 131. *Prob. 2. à priori.* *Conf.*

132. *Ad argum. 1. resp.* Ad 1. argum. primæ, nego maior. Ad prob.
dist. conseq. 2. Oportet, vt obiectum mensuran-
sit vnum vnitate numericâ, nego; vnitate formali
qualis intercedit inter plura conuenientia sub ali-
quâ ratione vniuocâ, aut analogâ, concedo. Vnde
neg. vlt. conseq. nam supponit obiectum mensu.
rans speciem intelligibilem esse vnum vnitate nu
mericâ, quæ nequit esse ratio cognoscendi alia, nisi
illa virtualiter contineat; cùm tamen sufficiat, vt
sit vnum vnitate formali per conuenientiam vniuo-
cam, vel analogam. Ad 1. confirm. nego causa-
133. *Ad 1. conf.* lem adæquatè, quasi non sit alius modus cognos-
cendi multa, nisi vt contenta virtualiter in vno ali-
quo obiecto primario. Ad 2. dist. minor. nihil po-
test esse ratio perfectè cognoscendi aliud, nisi sit
propria ratio eius tantum, nego; nisi sit propria ra-
tio eius, & aliorum simul, concedo: potest autem
vnum & idem esse perfecta ratio cognoscendi mul-
134. ta, si ea multa in se conuenientiam habeant. Ad 2.
Ad 2. nego minor. Ad prob. concedo, angelum habere
posse actum adæquatum suæ speciei, tam intensiuè,
quàm extensiuè: cùm tales species sint adæquata &
proportionata principia actuum, quos potest an-
gelus erga obiecta creata naturaliter elicere. Vnde
concedo, quòd tunc eo actu angelus cognosceret
omnes quidditates per talem speciem repræsentatas.

135. *Ad 3.* Ad 3. neg. minor. & necessitas assignatur ex par-
te speciei, in ordine ad quam plura obiecta habeant
colligantiam. Radix autem huius necessitatis est
perfectio intellectus angelici, qui species exigit in
repræsentando vniuersales, quamuis oppositum de
potentia absoluta non implicet. Ad 4. nego minor.
136. *Ad 4.* non enim species dicitur vniuersalis, quia repræ-
sentat solum gradum genericum, vel specificum
naturæ; sed quia extenditur ad plures repræsen-
tandas, etiam indiuiduales, saltem quoad obiecta
incorruptibilia, & quoad vltimum gradum indiui-
duationis. Ad 5. dist. conseq. non possunt duæ na-
137. *Ad 5.* turæ dissimiles specificè habere vnam similitudi-
nem cuilibet naturæ adæquatam, concedo: possunt
tamen habere vnam similitudinem cuilibet naturæ
propriam, licet non cuilibet naturæ adæquatam,
sed excedentem singulas: sicut species increata est
cuilibet naturæ propria, nulli tamen adæquata, sed
singulas excedens: quia potest ratio superior re-
præsentare inferiores secundùm proprias rationes
vnitiùs.

138. *Ad 6.* Ad 6. primò nego antec. nam virtus solis emi-
nenter continet virtutes causarum inferiorum. 2.
nego conseq. Quia plus est aliquid contineri secun-
dùm esse naturale, quàm intentionale: nam hoc
est contineri diminutè & secundùm quid, seu se-
cundùm esse repræsentatiuum & accidentale: id
verò est contineri secundùm esse simpliciter, subie-
ctiuum, & proprium rei, vel substantiale, si sit sub-
139. *Ad fundam. Arrub.* stantia; vel accidentale, si sit accidens. Ad fund.
Arrub. tunc ipsius discursus conuinceret, quando
ratio superior concurreret ad specificandam spe-
ciem completè secundùm omnes naturas sub se con-
tentas; seu quando tribuit speciei completam vim
repræsentandi cum ipsa ratione superiore omnes na-
turas inferiores: non si incompletè secundùm ali-
quas, seu quando solùm tribuit speciei vim repræ-
sentandi cum ratione superiore aliquas duntaxat
140. *Obiectio.* naturas inferiores. Dices. Ratio superior est ratio
formalis specificans speciem: sed vbicunque est ra-
tio formalis, extendi potest species, vel habitus ab
eâ specificatus. At ratio superior reperitur in quâ-
libet naturâ inferiore contentâ sub ipsa: ergo spe-
cies specificata à ratione superiore extendi potest
Scotus. ad omnem naturam contentam sub illâ. Resp. ra-
tio superior non est ratio formalis specificatiua re-
spectu speciei, esto sit respectu potentiæ. Nam po-
tentia adæquatè specificatur à ratione genericâ &
vniuersali entis: species verò præsertim intuitiua
à tali ratione particulari entis: debet enim comple-
re potentiam in ordine ad vltimas rationes specifi-
cas atque indiuiduales obiecti. Vnde non solùm de-
bet continere rationes superiores, sed etiam infe-
riores; quia specificatiuum est proxima ratio, quam
respicit specificatum.

SECTIO IX.

An sit producibilis species repræsentatiua infinitorum obiectorum?

DVPLEX potest esse infinitas, altera naturarum 141.
essentia diuersarum, altera indiuiduorum nu-
mero tantùm distinctorum. De vtrâque est con-
trouersia.

Prima sent. affirmat de infinitate omnium pos- 142. *1. Sent.*
sibilium, tam essentia, quàm numero diuersorum
intra ordinem naturæ contentorum: *Henric. quod. lib. 5. qu. 14. Bacho. in 2. dist. 6. art. 4. § 2. Suarez. lib. 2. de angel. cap. 13. nu. 12. & 3. p. tom. 1. disp. 27. sect.*
4. quia nulla apparet repugnantia. Secunda affir- 143. *2. Sent.*
mat de infinitate tantùm naturarum sub aliquo cer-
to genere contentarum: *Caiet. 1 p. qu. 57. art. 2. §. Ad 1. rationem, & 3. p. qu. 10. art. 3. § Sed ex hâc litt. Bannez. 1. p. qu. 55. art. 3. §. De his opinion. Zumel ibid. qu 1. ad 2. fine. Vasqu. disp. 202. cap. 2.* Fundam. *Caiet.*
Species altioris ordinis finita excedit perfectionem
infinitarum specierum inferioris ordinis. Ratio
Vasqu. Sicut per speciem creatam repræsentatur
Deus obiectum infinitum: ita per speciem finitam
repræsentari potest multitudo infinita indiuiduo-
rum, vel specierum. Tertia affirmat de infinitate 144. *3. Sent.*
tantùm indiuiduorum sub eâdem naturâ specificâ
contentorum: *Capreol. in 2. dist. 3. q. 2. ar. 3. ad argum. Scoti con. 8. concl. ad 2. & 10. Aureol. con. eand. Molin. 1. q. qu. 55. art. 3. ad 3. Arrub. ibid. Granad. tract. 3 disp. 5. &c.* Fundam. de facto quilibet angelus habet *Fundam.*
speciem à Deo infusam repræsentantem omnia in-
diuidua externarum operationum, nec non inter-
narum cognitionum, quas angeli in totâ æternitate
sunt sibi mutuò manifestaturi. At hæc sunt infini-
ta, cùm careant termino: ergo. 2. Si quæ esset re- 145. *Prob. 2.*
pugnantia, esset infinitas perfectionis, quæ ex infi-
nitate obiectorum sequeretur in specie ipsa: at hæc
non sequitur: nam species non crescit arithmeticè
& quantitatiuè, sed solùm geometricè & essentia-
liter. Vnde tantùm sequitur, quòd species repræ-
sentans infinita indiuidua, sit altioris ordinis & na-
turæ, vt *suprà Caietan.* quàm sit quæuis species re-
præsentans finita intra eandem speciem: Sicut lu-
men gloriæ tendens ad obiectum infinitum, non
est infinitum, sed altioris tantùm ordinis & na-
turæ quolibet alio lumine; & solùm dicitur infi-
nitum, quia æquiualet lumini naturali infinito.
Ita species hæc solùm diceretur infinita, quia æ-
quiualeret infinitis aliis speciebus inferioris natu-
ræ, singulis repræsentantibus singula indiuidua.

3. Quælibet potentia creata habet virtutem pro- 146. *Prob. 3.*
ducendi infinitos effectus indiuiduales, & tamen
ipsa infinita non est: ergo etiam species habere po-
terit virtutem repræsentandi infinita indiuidua
contenta sub aliquâ naturâ, absque eo quòd ipsa
infinita sit. 4. Species repræsentatiua infinita- 147. *Prob. 4.*
rum partium continui, non est infinita: ergo
nec species repræsentatiua infinitorum indiuiduo-
rum.

Conf. rum. Confirm. sicut partes infinitæ repræsentatur vt contentæ in continuo finito: ita indiuidua infinita repræsentari possunt vt contenta in vnâ naturâ finitâ: ergo.

148. 4. Sent. probabilius negant. Quarta negat, dari posse speciem repræsentatiuam infinitorum obiectorum, siue specie, siue numero distinctorum: *Scoti in 2. dist. 3. q. 10. §. Ista opinio, & q. 11. §. Resp. Bassol. in 2. dist. 3. q. 3. §. Ad hoc est author. Richard. in 3. dist. 14. art. 2. q. 3. Adami apud Caiet. in 3. p. q. 10. art. 3. §. In hac resp. &c. tum veterum, tum recent.* Quæ sent. probabilior est.

149. Fundam. Fundam. Nequit species repræsentare infinita, quin ipsa infinita sit; implicat species infinita; ex Philos. .n. suppono omne infinitum creatum implicare. Maior prob. species debet vt causa principalis continere totum obiectum naturale in esse intentionali: quia speciei substituitur loco obiecti; alioqui in eo, in quo illud non contineret, non posset illud intentionaliter repræsentare potentiæ cognoscenti: sc. totum esse naturale obiecti supponitur adæquatè contineri in ipso esse intentionali speciei, vt in propriâ & naturali imagine: ergo si in suo esse naturali est infinitum, etiam in esse intentionali speciei erit infinitum; quia species debet producere obiectum secundùm esse intentionale intra potentiam cognitiuam: quæ debet in ipso esse intentionali, intra se producto, cognoscere obiectum quoad esse naturale, vt in propriâ imagine dearticulatum. Explico

150. Explicatur fund. concl. Dupliciter existit obiectum quoad esse intentionale in potentiâ cognitiuâ; 1. modo formaliter in specie expressâ actu exprimente obiectum secundùm esse naturale: 2. modo virtualiter in specie impressâ virtute tantùm repræsentante obiectum secundùm esse naturale: vtroque modo debet obiectum adæquatè contineri in potentiâ secundùm esse intentionale, vt ab eâ perfectè cognosci possit. Duplex quippe munus exercet obiectum erga potentiam cognitiuam, & mouentis, quatenus illam effectiuè mouet ad cognitionem sui; & terminantis, quatenus seipso formaliter terminat cognitionem potentiæ. Ad vtrumque

V. n. 117. autem requiritur esse intentionale adæquatè respondens esse naturali obiecti secundùm se; in specie quidem expressâ, vt in termino, & imagine potentiam formaliter terminante; in specie impressâ, vt in causâ effectiuâ principaliter continente ipsum esse formale speciei expressæ, ad quam vt ad proprium effectum impressa ordinatur.

151. Conf. ratio concl. Confir. 1. Si obiecta in infinitum repræsentabilia actu existerent omnia in esse naturale, essent actu infinita in esse naturali: nam esse naturali adæquatè respondet esse intentionale obiecti: ergo si actu existerent omnia in esse intentionali essent actu infinita in esse intentionali. At actu existerent omnia in esse intentionali in specie repræsentante omnia: nam species est ipsum esse intentionali obiecti, secundum proprias notas ipsius.

152. Confirm. 2. Confirm. 2. talis species esset proxima causa infinitarum distinctarum cognitionum, quarum quælibet determinatam requireret perfectionem: contineret .n. infinita obiecta intentionaliter distincta, & æquiualeret infinitis speciebus infinitorum obiectorum, etiamsi

153. Confirm. 3. ex Scoto. fit vna sc. distinctè continens infinita obiecta. 3. Vt rectè *Scotus in 2. dist. 9. q. 2. §. Contra ista*: vbi pluralitas numeralis concludit maiorem perfectionem, infinitas numeralis concludit infinitam perfectionem. Sed posse repræsentare plura non ero, concludit maiorem perfectionem, quia concludit vnam speciem continentem perfectionem plurium specierum distinctè repræsentatiuarum plurium indiuiduorum. ergo posse repræsentare infinita numero distinctè, concludit speciem repræsentantem infinitè perfectam.

154. Obiectio. Obicies: potentia sustentatiua infinitorum accidentium non est infinita: ergo nec species repræsentatiua infinitorum obiectorum erit infinita. Cùm vtraque sit causa, illa materialis accidentium sustentabilium; hæc formalis obiectorum repræsentabilium. Antec. ostendo: substantia angeli, & anima rationalis est capax infinitarum specierum, quæ per totam æternitatem producentur ab infinitis actibus, quos vtraque substantia in totâ æternitate elicitura est. Nam cùm singuli actus à naturâ intellectuali eliciti, singulas relinquant species sui in intellectu eliciente, infiniti per totam æternitatem eliciendi, infinitas relinquent species sui in intellectu angelico & humano.

Confirm. Etiam virtus sustentatiua infinitorum accidentium æquiualet infinitis virtutibus sustentatiuis sustentantibus infinita accidentia seorsim. 155. Confirm.

Respondeo negando consequentiam. Non enim ex pluribus accidentibus sustentabilibus per se arguitur maior virtus sustentatiua subiecti; vt ex pluribus obiectis expressibilibus per se, arguitur maior virtus expressiua speciei; nam vel species repræsentans est impressa; & illa debet effectiuè continere obiecta expressibilia: vel est expressa; & illa debet formaliter continere eadem obiecta expressibilia. Vtraque autem continentia infinitorum obiectorum in esse intentionali necessariò postulat infinitatem in esse intentionali. Nam causa effectiua debet dare esse effectui: formalis debet effectum in seipsâ formaliter continere. Implicat autem, causam finitam dare esse infinitum siue efficienter, siue formaliter suo effectui. Virtus sustentatiua, quæ tantùm per receptionem sustentat, non debet dare esse formæ sustentabili, neque illam in se formaliter continere quoad proprium esse ipsius formæ. Quare sufficit virtus finita ad sustentanda accidentia infinita. Hoc prob. 156. Solutio. Ratio. Discrimen.

1. Quælibet substantia creata per potentiam obedient. potens est sustentare accidentia in infinitum. At potentia obedientialis sustentatiua accidentium in infinitum est finita. ergo ad sustentanda accidentia finita in infinitum non requiritur virtus sustentatiua infinita, sed sufficit finita. Maior est certa: nam potest Deus augere gratiam, vel gloriam in quolibet beato in infinitum: nec non infundere species intelligibiles rerum possibilium in quolibet intellectu creato absque termino. Minor prob. potentia obedientialis sustentatiua, non est in sustentando, *ex 7. tom.* instrumentum; sed causa in suo genere principalis: quia in sustentando non requirit peculiarem influxum ipsam complentem in virtute sustentandi; quia non sustentat, nisi per suam propriam entitatem. Et licet, vt actu sustentet accidens supernaturale, egeat vnione sustentatiuâ supernat. hæc tamen non causatur à subiecto ipso sustentante, sed à causâ efficiente supernat. à subiecto solùm causari dicitur, quatenus in illo recipitur. Confirm. hoc interest inter potentiam obedientialem sustentatiuam, & actiuam; quòd actiua agit vt instrumentum coniunctum cum virtute infinitâ Dei, supplente semper maiorem & maiorem vim in ordine ad producendos effectus perfectiores in infinitum: sustentatiua non sustentat vt instrumentum coniunctum cum virtute sustentatiuâ Dei, supplente maiorem vim in sustentandis accidentibus pluribus in infinitum. Quia Deus non concurrit cum subiecto, sustentando ipsum accidens supernaturale, sicut concurrit cum virtute obedientiali actiuâ, 157. Virtutem finitam sufficere ad sustentanda accidentia infinita. Probatur. 158. Conf. resp. Ratio.

actiuâ, comproducendo effectum supernaturalem.

159. *Instantia soluitur.* Dices. Licet Deus non concurrat cum potentiâ obed. sustentatiuâ in genere causæ sustentantis, concurrit tamen in alio genere illam complendo, in ordine ad plures effectus supernat. sustentandos. Sed contrà: non apparet, in quo alio genere cum illâ concurrat, supplendo defectum virtutis sustentatiuæ. Non in genere causæ formalis: quia non minùs certum est, Deum formaliter, quàm materialiter non concurrere cum subiecto sustentante accidens supernat. Nec in genere causæ efficientis, producendo in subiecto modum perfectiorem, quo subiectum semper fiat magis potens ad plura accidentia sustentanda. Quia cùm iste modus egeat sustentari, non minùs quàm accidens, de ipso redibit difficultas, quo pacto perfectior modus ab eodem subiecto sustenteur, An per alium distinctum modum, & sic in infinitum; An immediatè per seipsum; & sic tandem conceditur, posse subiectum virtute sustentatiuâ finitâ sustentare modum perfectiorem in infinitum. *Idem maiori cum probabilitate dic de accid.* Nec in genere causæ purè effectiuæ, roborando semper concursum effectiuum in ordine ad plura accidentia à subiecto sustentanda. Nam vel iste concursus esset creatiuus, vel eductiuus. Si creatiuus; ergo non esset connaturalis accidenti, suâ naturâ postulanti concursum à subiecto dependentem. Si eductiuus; ergo essentialiter requirit concursum subiecti. ergo quò magis augetur, eò maiorem requirit vim sustentatiuam subiecti: & quidem à fortiori, quàm requirat accidens; cùm sit ipsa essentialis dependentia à subiecto, à quâ non minùs implicat absolui, quàm à propriâ essentiâ. Cùm igitur ipse nequeat per alium concursum suppleri, ne in infinitum procedatur; si verum est, quò magis augetur accidens subiecto, eò magis debere augeri vim sustentatiuam subiecti: à fortiori verum erit, quò magis augebitur iste concursus eductiuus; eò magis auctum iri vim sustentatiuam subiecti. Igitur in nullo genere causæ concurrit Deus cum subiecto sustentante, supplendo defectum virtutis sustentatiuæ respectu accidentis perfectioris in infinitum: sed sola virtus sustentatiua obedient. finita est potens sustentare accidentia finita in infinitum. ergo idem poterit potentia sustentatiua naturalis; cùm hæc ab illâ non differat, nisi quòd hæc habeat naturalem inclinationem ad accidentia naturalia; illa obedientialem ad supernaturalia.

160. *Conf.* Confirm. non minùs accidentia supernat. quàm naturalia connaturaliter postulant virtutem sustentatiuam, in quâ recipiantur: cùm non minùs accidens supernat. quàm naturale sit accidens essentialiter ordinatum ad inhærendum. ergo si possunt accidentia supernaturalia in subiecto in infinitum augeri, non auctâ virtute sustentatiuâ subiecti: poterunt etiam accidentia naturalia in subiecto in infinitum augeri, non auctâ virtute sustentatiuâ eiusdem.

161. *Probatur à priori, sufficere virtutē finitam ad sustentanda accidentia infinita.* Prob. 2. Subiectum concurrit ad sustentandum accidens, recipiendo tantùm illud, eique se substernendo per modum receptaculi, sine quo non posset accidens naturaliter existere; vt constat ex propriâ causalitate subiecti. Sed eadem virtus receptiua subiecti, quæ sufficit ad recipiendum vnum accidens, sufficit ad recipienda plura, vel idem perfectius: ergo ad recipienda infinita, vel vnum infinitè perfectum, non requiritur virtus receptiua infinita. Quod sic ostendo: ista virtus non requireretur maior extensiuè; quia possunt plura accidentia recipi in eodem subiecto indiuisibili: nec

162. *Vlterius prob. ratio.* maior intensiuè; quia virtus receptiua non causat formam, quam recipit, quoad intrinsecum esse ipsius, ad quod tantùm requireretur maior ista virtus intensiua subiecti: sed illud supponitur causatum à virtute actiuâ agentis, educentis talem formam ex potentiâ receptiuâ subiecti. Neque hæc intensior vis sustentatiua subiecti requiritur ex eo, quòd accidentia quasi grauitent in subiecto: & consequenter quò plura in eo recipienda sunt, eò fortior debeat esse vis sustentatiua ad ea sustinenda. Nam accidentia recipiuntur in subiecto, vt in proprio centro & receptaculo. vnde sicut elementa in proprio loco non grauitant; ita nec accidentia in proprio subiecto ponderant: & sicut eadem virtus centri sufficit ad recipiendum quodcumque corpus elementate; ita eadem virtus receptiua subiecti sufficit ad recipienda quæcumque accidentia. Quia sicut elementa non postulant centrum, vt ab eo accipiant esse, sed vt in eo tantùm connaturaliter consistant; ita accidentia non postulant subiectum, vt ab eo recipiant esse, sed vt in eo tantùm connaturaliter existant, sine quo non deberetur illis ab agente esse. *Ratio.*

Vnde non valet hîc argumentum calculatorium: 163. Ad sustentandum aliquod accidens requiritur aliqua virtus: ad sustentanda plura, requiritur maior: ergo ad sustentanda infinita, requiritur virtus infinita. *Calcul. argumentum in hoc non concludit.* Sicut nec talis calculatio valet de centro receptante maius & maius elementum: nec de potentiâ obedientiali sustentante plura, siue perfectiora accidentia: nam eadem, quæ sufficit ad vnum, sufficit ad omnia. Ita *Scotus in 3. dist. qu. 2. §. Tertio*, vbi docet potentiam etiamsi reciperet infinitas visiones in se, non fore infinitam plusquam modò est: confirmat *Lychet. in 2. dist. 3 qu. 10. §. Resp. & Vasqu. 1. 2. disp. 81. nu. 14.*

Verùm contrà vrgent hæc: 1. Ex eo quòd persona increata Verbi sustentare potest infinitas naturas creatas, rectè sequitur, illam habere virtutem sustentandi infinitam. ergo ex eo quòd subiectum sustentare potest infinita accidentia, rectè sequeretur, illud habere vim sustentatiuam infinitam. 164. *Vrgebis 1.*

2 Quò plura accidentia Deus extra subiectum conseruaret, eò maiore deberet concursu pluribusque cum illis influere. ergo quò plura accidentia subiectum sustentat, eò maiorem vim in se habere debebit. Nam tali casu Deus suppleret concursus, quos in iisdem accidentibus causasset subiectum: ergo si subiectū quo plura recepisset accidentia, eò plures causasset concursus; quò plura sustentasset accidentia, eò maiorem vim sustentatiuam habere debuisset: cùm maior concursus maiorem supponat virtutem concurrendi. Confirm. Si non maiorem concursum sustentatiuum præberet subiectum erga plura, quàm erga pauciora accidentia; nec Deus illa extra subiectum conseruando maiore deberet vti concursu erga plura, quàm erga pauciora. 165. *Vrgebis 2.* *à contrario.*

3. Rectè ex quantitate causalitatis arguitur quantitas & perfectio virtutis causatiuæ. Sed quò plura accidentia recipiuntur in subiecto, eo magis augetur quantitas & perfectio causalitatis eductiuæ: ergo eò maior arguitur virtus sustentatiua subiecti. Maior prob. causalitas est exercitium virtutis causatiuæ, & actus 2. ipsius: sed exercitium, & actus 2. supponit actum 1. sibi proporionatum: ergo. 166. *Vrgebis 3.*

Resp. ad 1. neg. conseq. nam personæ increatæ infinitudo arguitur ex eo, quòd in singulis naturis infinitis assumptibilibus supplere possit singulas perfectiones hypostaticas, quas singulæ hypostases creatæ singulis suis propriis naturis conferrent. 167. *Ad 1. resp.*

ferrent. Subiectum verò per potentiam sustentatiuam non debet supplere in singulis accidentibus, quæ sustentat, singulas rationes eorum, sed vnam respectu omnium. Quia cùm hypostasis creata sit

Ratio. Persona increata supposi ando plures naturas supplet peculiarem perfectionem singularum.

proprium complementum naturæ, illi soli, & non alteri addictum, vnaquæque requirit proprium supplementum. Et licet persona diuina per eandem suam increatam hypostasim suppleret has, diuersas hypostases creatas, eas tamen suppleret, quatenus in suâ increatâ hypostasi eminenter contineret perfectiones omnium creatarum hypostaseon. At verò plura accidentia per se non requirunt diuersa subiecta, sed possunt æquè connaturaliter esse in vno, ac in multis; nec vnum subiectum sustentando plura accidentia supplet peculiares perfectiones eorum, sed vnam communem rationem sustentabilitatis, in quâ omnia conue-
168. niunt. Ad 2. Nonnulli negant, requiri maiorem
Ad 2. resp. concursum effectiuum ad conseruandum accidens extra, ac in subiecto. Alij affirmant requiri, & probabilius. Iuxta quam sent. neg. antec. *per se.* Nam licet ad conseruandum accidens extra subiectum maior concursus effectiuus requiratur, quàm erat is, quo idem accidens in subiecto conseruabatur, cùm debeat suppleri concursus ipsius subiecti: negandum tamen est, quò plura accidentia extra subiectum conseruantur, eò maiorem concursum effectiuum per se esse necessarium, sed per se tantùm sufficere vnum determinatum pro omnibus, supplentem, quod subiectum per se
169. præstitisset. Dixi, *per se*: nam per accidens, quò plura accidentia extra subiectum conseruantur, eò maior concursus effectiuus suppletiuus subiecti requiritur: debent .n. roborari singuli concursus effectiui, quibus singula accidentia, vel singulæ partes graduales eiusdem conseruantur: non propter exigentiam ipsorum, quæ possent vno concursu supplente concursum subiecti conseruari, sed *per accidens*, ratione multiplicati concursûs in distinctis accidentibus: velut si eadem accidentia, quæ sunt in eodem subiecto, ponerentur in diuersis. multiplicaretur concursus subiectiuus per accidens
170. Obiectio. ratione multiplicationis subiectorum. Dices: Etiam accidentia, quæ sunt distincta inter se, requi-
Conf. runtque distinctos concursus sustentatiuos. Cõfir. alio concursu sustentatur albedo, alio dulcedo ab eodem subiecto: ergo quò plura accidentia sunt in eodem subiecto, eò maior, multiplexque ad ea
Resp. sustentanda requiritur concursus. Concedo, plura accidentia in eodẽ subiecto manere distincta inter se: nego tamen requirere plures concursus sustentatiuos, vt *quod*, sed ad omnia sufficere vnum concursum sustentatiuum vt *quod*; quia vnum sufficit subiectum cum eâdem potentiâ sustentatiuâ respectu omnium. Ad confir. concedo, alio concursu sustentatiuo vt *quo* sustentari albedinem, alio dulcedinem; non tamen alio vt *quod*: nam id, quod sustentat omnia; & singula accidentia vt *quod* est ipsum subiectum per suam entitatem im-
171. mediatè. Hoc autem prouenit, ex discrimine inter
Discrimen inter concursum subiectiuum & effectiuum. concursum subiectiuum, & effectiuum. nam effectiuus est tantùm vt *quo*, & ab ipsâ virtute efficiente distinctus; ac proinde necessariò debet multiplicari ad multiplicationem effectuum. Subiectiuus completè sumptus, non est à subiecto distinctus, sed essentialiter illud includens. Quippe subiectum non solùm est in actu 1. respectu accidentis, sed includitur in suâ ipsius causalitate actuali, quatenus actu debet seipsum præbere vt subiectum receptiuum accidenti. Sicut & causa formalis actu includitur in suâ ipsius causalitate formali, quatenus actu seipsam exhibet subiecto Hic enim causandi modus per immediatam exhibitionem sui communis est omnibus causis intrinsecis. Secus est de causâ efficiente, quæ, cùm sit extrinseca, non ingreditur actu suam causalitatem. Cùm igitur subiectum sit idem respectu omnium accidentium, esto multiplicentur accidentia, eorumque concursus vt *quo*, non multiplicantur vt *quod*; quia hic semper est vnus & idem, nempe ipsum subiectum actu sustentans omnia accidentia. Ad confirm. patet: Deus non per se, propter exigentiam accidentium, sed per accidens, propter multiplicationem concursuum efficientium, qui necessariò multiplicantur ad multiplicationem effectuum, deberet concursus completiuos subiecti multiplicare. Ad 3. conced. maior, respectu 172.
causæ efficientis, à quâ causalitas recipit suum in- Ad 3. resp.
trinsecum esse; neganda de subiectiuâ, à quâ causalitas eductiua non accipit suum intrinsecum esse, nisi quatenus in illâ recipitur. Ad prob. disting. minor: quæ vera tantùm est respectu actûs primi, à quo causalitas recipit suum intrinsecum esse per productionem; non respectu actûs primi, à quo non recipit esse nisi tantùm per receptionem in illo. Confir. hoc argum. non concludit in causâ finali: potest .n. augeri causalitas efficientis, quæ est eadem realiter cum causalitate finis, non auctâ virtute causæ finalis: cùm possit eadem causa finalis per eandem bonitatem mouere agens ad producendos plures, perfectioresque effectus. Igitur nec concludet in causâ materiali. Quamquam ex maiore causalitate completâ vt *quod* arguatur maior seu multiplex perfectio causæ materialis; non ex maiore causalitate incompleta vt *quo*. Ex dictis 173.
patet ad obiect. princip. Ad confir. dico, speciem Resp ad obiectionē principalem patet ex dictis
repræsentantem infinita obiecta, ideò esse infinitam, quia per se & formaliter æquiualet infinitis speciebus repræsentantibus seorsim infinita obiecta: non enim infinita obiecta seorsim tantùm per distinctas species expressa requirunt virtutem expressiuam infinitam, sed etiam ab vnâ tantùm specie expressa; cùm obiectum secundùm esse intentionale debeat effectiuè procedere à specie impressâ: ac proinde nequeunt infinita obiecta secundùm esse intentionale effectiuè procedere à specie finitâ. Subiectum autem solùm per accidens, & materialiter æquiualet infinitis virtutibus sustentatiuis; quia quod facerent infinitæ virtutes sustentatiuæ, recipiendo infinita accidentia seorsim, facere potest vna; non propter infinitam vim sustentatiuam, quæ ad infinita accidentia sustentanda requiratur, sed propter vnitatem subiecti sufficientis ad plura accidentia sustentanda.

Ad fund. primæ, patet: Ad fund. secundæ, *infrà.* 174.
Ad rationem *Vasquez*, nego conseq. nam Deus per Ad argum.
cognitionem beatam non exprimitur, quia non cognoscitur in eâ vt in suâ imagine, sed in seipso. Vnde solùm est infinita terminatiuè & extrinsecè. Obiecta verò infinita creata necessariò exprimenda essent per cognitionem intrinsecè infinitam; quia talis cognitio succederet loco infinitorum obiectorum non existentium: cùm enim illa non existerent in se, deberent existere in suâ imagine, vt ab intellectu videri possent. ergo cognitio, vel species repræsentans illa, necessariò esset infinita; quia deberet in esse intentionali adæquare totum esse naturale infinitorum obiectorum: alioqui non possent omnia obiecta in illa distinctè videri. Ad 175.
fundam. tertiæ, disting. maior. Quilibet angelus Ad fund. 3.
habet speciem repræsentantem infinita indiuidua accidentium inchoatè & remotè, concedo; com-

pletè & proximè, nego. Explico: potest species repræsentare infinita indiuidua, vno modo proximè & completè, continendo formaliter infinitas indiuiduationes obiectorum; alio remotè & inchoatè, continendo radicem tantùm infinitarum indiuiduationum: sicut intellectus remotè & inchoatè, non proximè & completè continet infinita obiecta: quia continet illa radicaliter, quatenus potest per species eorum compleri ad singula obiecta intelligenda. Ita species angelica continet infinita accidentia operationum radicaliter, quatenus potest per concursum Dei compleri ad singula accidentia distincta numero repræsentanda. Est igitur in tali specie remota tantùm ratio infinitorum, non completa & proxima, qualis ab aduers. ponitur.

Species dupliciter potest repræsentari infinita indiuidua.

176. *Ad 2.* Ad 2. neg. minor. Ad prob. dico, si per crescere quantitatiuè & arithmeticè, significet crescere in eodem genere perfectionis cum obiecto repræsentato, concedo speciem non crescere quantitatiuè & arithmeticè ex multitudine obiectorum, sed potius geometricè & proportionaliter. Si verò per crescere quantitatiuè & arithmeticè, significet, speciem tantùm crescere in suo ordine intentionali, quantum obiectum in suo ordine naturali, concedo, speciem quantitatiuè & arithmeticè crescere ex multitudine obiectorum: quia tantum crescit virtus repræsentatiua speciei in esse intentionali; quantum crescit obiectum in esse naturali; cùm tota perfectio obiecti dearticulanda sit virtute speciei. Vnde videmus, obiecta materialia producere species sensibiles secundùm omnem modum in ipsis existentem. ergo à fortiori species intelligibiles infusæ à Deo ad repræsentanda intuitiuè obiecta, debent continere illa secundùm omnes perfectiones in illis existentes; alioqui non essent adæquatè expressiuæ omnium, quæ sunt in obiecto.

Quidquid accrescit obiecto in esse naturali accrescere debet speciei in esse intentionali.

177. Ad illud verò quod dicitur, posse speciem finitam altioris ordinis repræsentare infinita ordinis inferioris, Resp. posse aliquid superioris ordinis continere aliquid ordinis inferioris, 1. modo virtute; quia vi suâ potest attingere inferius: 2. modo ordine tantùm & superioritate; quia vnum est superius, aliud inferius; quod quantumcumque crescat infinitiuè, numquam attinget, quod attingit finitum superius. Quando superius continet inferius 1. modo, rectè sequitur ex infinitate effectuum, vel obiectorum inferioris ordinis infinitas aliqua ordinis superioris, non quando 2. modo. Quia quando superius virtute continet inferius, infinitatur virtus superioris ex infinitate inferioris ob virtualem continentiam illius; non quando continet tantùm ordine, cùm non debeat illud in suâ virtute continere: nec infinitatur quoad intensionem, sed quoad entitatem & perfectionem hoc pacto: Ad repræsentanda duo obiecta requiritur virtus finita altioris ordinis: ergo ad repræsentanda plura, virtus finita altioris ordinis: ergo ad repræsentanda infinita, virtus supremi ordinis. Repugnat autem in quâuis serie, in quâ sunt infinita producibilia, produci supremum talis seriei: ergo cùm intra ordinem naturæ sint infinitæ series ordinum rerum, implicat, vt in quâlibet producatur supremum talis seriei. ergo implicat, vt in serie specierum repræsentantium plura & plura obiecta, specie vel numero distincta, producatur suprema species talis seriei. Probo minor. 1. inductione: Implicat suprema creatura in totâ serie creaturarum possibilium; supremum indiuiduum in quâlibet serie indiuiduorum perfectiorum; suprema virtus in serie virtutum maiorum: ergo pariter implicat suprema species in serie specierũ perfectiorum. 2. supremũ cuiuscunque infinitæ seriei esset infinitum: nam ex calculatione infinitorum, supra quæ eucitur supremum talis seriei; necessariò resultat in extremo calculato aliquà infinitas entitatiua & perfectionalis. Si enim ad repræsentanda duo obiecta requiritur species talis perfectionis & entitatis; ad repræsentanda verò plura requiritur species perfectioris entitatis: ad repræsentanda infinita requiretur species supremæ perfectionis & entitatis: Igitur talis species erit infinita in perfectione & entitate, cùm perfectior in totâ serie infinitarum specierum produci nequeat. Dices. Datur lumen gloriæ intra seriem luminum intellectualium supremum; & tamen illud infinitum non est: ergo non implicat dari supremum seriei. Resp. negando, lumen gloriæ esse supremum in suo ordine: cùm semper dari possit perfectius lumen, saltem indiuidualiter intra eundem ordinem. Dicitur autem supremum respectu reliquorum luminum naturalium, ad quæ non comparatur vt supremum eiusdem ordinis, sed diuersi: ita homo dicitur suprema creatura respectu reliquarum corporalium. Id autem quod implicat, est, vt detur supremum in quolibet ordine & serie infinitâ.

Dupliciter potest aliquid ordinis superioris continere aliquid ordinis inferioris.

Repugnat produci posse supremũ in illa serie, in qua sunt infinita producibilia.

178. *Obiectio.* *Solutio.*

Ad 3. quælibet potentia creata continet infinitos effectus indiuiduales solùm remotè & inchoatè quatenus compleri potest per actualem concursum causæ 1. non proximè & completè, quo pacto per aduers. species repræsentatiua infinitorum obiectorum contineret obiecta infinita. 179. *Ad 3.*

Ad 4. nego conseq. quia in continuo non dantur partes actu distinctæ, sed vna simplex entitas finita diuisibilis in partes non tot, quin plures. Nec partes infinitæ in continuo sunt omnes determinatæ extensionis, alioqui conficerent infinitam extensionem; infinita verò indiuidua singula & omnia sunt determinatæ perfectionis. Ad confirm. neg. maior; nam species repræsentans infinitas partes continui, non est infinita, quia autem indiuidua repræsentata essent infinita, etiam species completè & distinctè illa repræsentans foret infinita. Ratio: species suam perfectionem non solùm desumit ex natura, sub quâ indiuidua repræsentata continentur, sed ex ipsis indiuiduis repræsentatis; quia non solùm repræsentat distinctè naturam, sed distinctè omnia & singula infinita indiuidua. Vnde talis species æquiualeret infinitis speciebus repræsentantibus singulis singula indiuidua distinctè & dearticulatè.

180. *Ad 4.* 181. *Ad conf.* *Ratio.*

SECTIO X.

An quò superior est Angelus, eò per vniuersaliores species intelligat?

182. *1. Sent. neg.* PRIMA sent. neg. *Scoti in 2. dist. 3. q. 10. §. Ista opinio & ad vlt. arg. Lychet. ibid. Bassol. cit. Bacho. dist. 8. § 4. & 5. Aureol. dist. 11 q. 2. ar. 2.* Primum fundam. repugnat species repræsentatiua plurium distinctè: ergo & vniuersalior altâ in repræsentando. 2. hæc vniuersalitas specierum tantùm ponitur ad saluandam superioritatem angeli intelligentis: sed hæc saluari potest per intelligere perfectius, citius, & limpidius, cum iisdem speciebus. 3. ex oppositâ sent. sequeretur, creari posse angelum, qui omnia intelligeret per suam essentiam: nam ponatur supremus intelligere omnia per decem species; creari posset alius superior & superior, qui intelligeret per species pauciores & pauciores: ex quo tandem deueniretur ad aliquem, qui omnia intelligeret per vnam

Prob. 1. *2.* *3.*

vnam speciem. Quo dato creari posset superior, qui omnia intelligere: per suam essentiam: cùm supra modum intelligendi omnia per vnicam speciem, non detur alius modus intelligendi eadem omnia vniuersalior, quàm per propriam essentiam.

183. 2. *Sent. docet.* Secunda docet, neutrum posse probabili ratione, aut coniecturà affirmari: *Vasquez* 1.p. *disp.* 203. c.4 inclinat *Molina* 1.p q. 55. ar. 3. Quia tota res hæc est à nostro sensu & humanâ Philos. remota; nec certa suppetit ratio alterutrius partis asserendæ.

184. 3. *Sent. Probabilius affirmat.* Tertia affirm. *S.Thom.* 1.p.q.55. ar. 3. & *Thomist.* tam verum quàm recent. probabilior est; ex Dionys. Areop. *lib. de cæl. hierar.* c. 12. vbi ait, angelos inferiores participare scientiam angeli superioris, modo tamen inferiori, & minus vniuersali. Nec loqui potest de scientiâ supernat. quâ inferiores illuminantur à superioribus: nam *ibid.* subdit, easdem proprietates, quas habent superiores, habere inferiores, licet modo dissimili & inferiori: cùm tamen non eandem scientiam supernat. habeant superiores, & inferiores: multa enim per reuelationes cognoscunt superiores, quæ ignorant inferiores. Eadem sent. habetur *in lib. de causis prop.* 10. & *in Proculo apud S.Thom. lect.* 10. *in cit. lib.*

185. *Prob. concl.* 1. Prima ratio. Species infunduntur angelis, vt adæquata principia actuum: sed quò angelus est superior natura, eò vnico actu plura intelligit: ergo quo est superior naturâ, eò per vniuersaliores species intelligit. Maior constat; nam species essentialiter ordinantur ad actus, vt principia productiua eorum: ergo singulæ debent singulis actibus adæquari, vt quantum se extendunt actus formaliter exprimendo, tantum se extendant species virtualiter repræsentando. Species .n. expressa adæquari debet impressæ, cùm hæc ad illam vt causa ad effectum proximè ordinetur. Minor prob. quò Angelus est superior naturâ, eò perfectiorem habet intellectum: perfectior autem intellectus non solùm postulat clariùs, sed etiam plura actu simul intelligere: *Inductio à priori.* nam quò perfectior est sensus, eò plura simul actu cognoscit: quò altior est virtus, eò ad plures effectus producendos se extendit. Quia quò perfectior est virtus, eò est in seipsa vnitior & simplicior, vt patet in Deo, in quo virtus est vnitissima & simplicissima, per vnicum medium tendens ad omnia intelligibilia.

186. *Conf.* Confirm. quò virtus est simplicior, eò minorem postulat compositionem: ergo pauciora requirit componentia. ergo quò intellectus angeli est perfectior & simplicior, eò pauciores postulat species intelligibiles, cum quibus componat vnum proximum principium intellectiuum; atque adeò vniuersaliores in repræsentando postulat species: quippe qui per pauciores debet posse eadem intelligere, quæ per plures imperfectior.

187. *Prob.* 2. *concl.* Secunda. Intellectus angeli superioris est specie diuersus ab intellectu inferioris: ergo & propria operatio vnius erit diuersa à propriâ operatione alterius; nam quæuis potentia per se primò specificatur à proprio actu: Antec. constat; nam intellectus angeli est adæquata proprietas naturæ angelicæ: ergo si natura vnius specie differt à naturâ alterius, etiam vis intellectiua vnius specie differt à vi intellectiuâ alterius: ergo & species adæquata vnius à specie adæquatâ alterius: nam species per se primò ordinatur ad actum, vt proximum principium illius: at sola maior claritas non inuehit specificam differentiam, vt per se claret; nam solùm intendit speciem intra eundem gradum specificæ perfectionis.

188. *Obiectio* 1. Obiicies 1. Leo essentialiter differt ab equo; & tamen visus vnius non differt à visu alterius: ergo etiamsi vnus angelus essentialiter differat ab alio, non propterea intellectus vnius differet ab intellectu alterius. 2. posset actus vnius differre ab actu 2. alterius penes propriam cuiusque essentiam, esto non differat penes alia obiecta extrinseca & secundaria.

Resp. ad 1. neg. conseq. nam visus fluit à 189. gradu generico animalis, in quo loco conuenit *Resp. ad* 1. cum equo. Vis autem intellectiua angelica fluit tam à gradu generico, quàm specifico angeli. Est enim hæc adæquata proprietas naturæ angelicæ, quæ tota intellectualis est, sicut tota immaterialis est. Visus autem non est adæquata proprietas leonis, aut equi. Ad 2. nego antec. nam propria operatio *Ad* 2. angeli differre debet penes quodcunque obiectum adæquatum operationis angelicæ.

Ad 1. primæ, nego antec. vt *sect.* 8. Ad 2. nego 190. minor. nam omnes angeli intelligunt æquè citò, *Satisfit* 1. quia omnes intelligunt per species proprias, & abs- *sent. argum.* que vllo impedimento. Nec sola maior limpiditas seu claritas intelligendi sufficit ad distinguendam specificè operationem vnius ab alterius. Ad 3. ne- 191. go sequel. Ad summum .n. deueniretur ad ange- *Ad* 3. lum, qui omnia inferiora intelligeret per vnicam speciem, & seipsum per propriam essentiam. Quod si creetur alius superior, intelliget eadem per speciem vniuersaliorem: siquidem per talem speciem intelligeret omnia, quæ intelligit proximè inferior, & prætereà ipsum inferiorem: nam hic per suam speciem intelligit tantùm inferiora, non se ipsum; quia seipsum intelligit immediatè per propriam essentiam. Vnde semper vniuersalior foret species angeli superioris, quàm proximè inferioris; quia præter obiecta, repræsentata à specie inferioris, repræsentaret ipsum inferiorem, qui non esset repræsentatus à specie inferioris; nam ille seipsum immediatè intelligeret per propriam essentiam. Ad *Ad fundam.* fundam. secundæ, patet. *secunda.*

SECTIO XI.

Quo pacto Angeli superiores intelligant per species vniuersaliores?

RATIO dub. si quò angelus est naturâ superior, 192. eò debet per vniuersaliores species intelligere, *Ratio dub.* cùm multò plures sint angelorum naturæ, quàm rerum materialium essentiæ, quæ possint per intelligibiles species repræsentari, multò citius, quàm deueniatur ad supremum angelum, assignandus erit aliquis, qui omnes res materiales intelligat per vnicam speciem, atque adeò per vnicum actum, quia species respondet actui. Quin etiam vlterius sequeretur, dari angelum, qui omnes res materiales & immateriales intelligeret per vnicam speciem. nam qui per vnicam speciem intelligeret res omnes materiales, per aliam speciem intelligeret omnes angelos inferiores se: eo quòd multò plures essent res materiales quoad species, & indiuidua, quàm angeli inferiores se. Confir. saltem in ange- 193. lis, quos Deus condere posset inferiores infimo, *Confirm.* hæc regula locum non haberet. nam ponamus infimum de facto singulas naturas intelligere per singulas species: si crearetur inferior infimo, non posset per species minùs vniuersales intelligere; quia non posset habere species minùs vniuersales, quàm habeat anima separata: sed hæc ad minimũ habet species repræsentantes singulas naturas specificas. ergo tam infimus, quam inferior infimo intelligeret per species æque vniuersales.

194. *1. Sent.* Prima sent. *Herua. in 2. dist. 3. qu. 4. art. 4. Ægid. 2. p. dist. q. 2. a. 2. in resolut. 4 dub. Ferrar. 2. con. Gen. 98. §. Circa conclus.* negantium. quamcumque superioritatem sufficere, vt vnus angelus intelligat per species vniuersaliores, quàm alius; sed requiri superioritatem ordinis: reliquos verò eiusdem ordinis intelligere per species æquè vniuersales, sed vnum clariùs & limpidius alio, secundùm quod vnus excedit alium in specificâ perfectione intra eundem ordinem hierarchicam. Ad quam ex parte inclinat *Bann. 1. p. qu. 55. art. 3 §. Nobis vero;* probabilem censet *Zumel ib. d. q. 2. concl. 1.* Fundam. sicut plura animalia distinguuntur specie non per plures, aut pauciores vires sensitiuas, sed per easdem perfectiores: ita & angeli distingui possunt specie, non per plures, aut pauciores species intelligibiles, sed per easdem perfectiores.

195. *2. Sent. procul dubio S. Thom.* Secunda affirmat, quamlibet superioritatem, etiam specificam intra eundem ordinem hierarchicum sufficere, vt per vniuersaliores species intelligat: *S. Tho. 1 p. q. 55. ar. 3 & q. vn. disp. de anim. ar. 7. ad 5.* Quibus in locis absolutè docet, quo angelus est superior naturâ, eò per vniuersaliores species intelligere: *Capreol. in 2. dist. 3. q. 2. ar. 1. concl. 7. & ar. 3. Caiet. 1. p. q. 55. ar. 3.* magis inclinat *Bannez*: sequitur *Zumel q. 2 prop. 3. Valent. pu. 3. Suar. lib. 2. de angel. c. 16.* Colligitur ex nostris principiis: quia non solum angelus ordine, sed etiam specie superior perfectiorem habet intellectum; atque adeò operationem; & consequenter speciem vniuersaliorem: cùm ad operationem specie diuersam sola species intensiuè perfectior non sufficiat.

196. *Difficultas in assignanda vniuersalitate. Duplex assignatur.* Duplicem assigno vniuersalitatem in speciebus angelicis; vnam in ordine ad plures & plures quidditates existentes; alteram in ordine ad plura & plura indiuidua, tam existentia, quàm futura, non autem possibilia. (Suppono ex communi sent. angelum non habere species rerum possibilium) cum hoc tamen discrimine, quòd indiuiduorum existentium incorruptibilium angelus habeat species completas; corruptibilium incompletas, complendas virtute causæ 1. ad exigentiam indiuiduorum, quando actu existunt, vt *infra*. Primam vniuers. habent species angelorum diuersi ordinis: secundam species angelorum diuersæ tantùm naturæ specificæ.

197. *Saluatur 1.* Per hanc duplicem vniuers. saluo 1. quòd nunquam de facto deueniri possit ad angelum, qui res omnes materiales intelligit vnicâ specie, cùm multò plures sint species rerum materialium, quàm angeli ordine diuersi. Quare si angeli infimi ordinis intelligunt per species repræsentantes, ex. gr. duas, aut tres quidditates, angeli superioris ordinis intelligent per species repræsentantes quatuor, aut sex quidditates. Sic autem gradatim ascendendo, cùm nouem tantùm sint angelorũ ordines, nunquam deuenietur ad aliquem, qui cunctas quidditates materiales, aut immateriales intelligat per vnicã speciẽ.

198. *Saluatur 2.* 2. Quòd etiam angelus specie perfectior vniuersaliores habeat species: nam eadem species repræsentans duas, aut tres quidditates, repræsentare potest illas in ordine ad plura & plura indiuidua. Nam, vt *sect. 9.* non hoc ipso, quòd species repræsentat aliquam naturam, repræsentat distinctè & dearticulatè omnia indiuidua illius naturæ.

199. *Saluatur 3.* 3. Quo pacto Deo creanda angelos inferiores, & inferiores infimo, saluetur vniuersalitas specierum; tam in angelis creabilibus superioribus, quàm in quolibet creabili inferiori respectu animæ rationalis. Nam in quolibet angelo inferiore infimo concrearetur species repræsentans eandem quidditatem, repræsentatam à specie infimi, cum paucioribus indiuiduis respectu superioris, cum pluribus respectu animæ rationalis.

200. *Saluat. 4.* 4. Quo pacto supremus eiusd. ordinis cognoscat infimum eiusd. per speciem vniuersaliorem, quam cognoscat alius inferior supremo eiusd. ordinis. Quia licet tam supremus quàm inferior supremo comprehendat infimum eiusdem ordinis, tamen supremus cognoscit illum in ordine ad plura indiuidua angelica, quàm cognoscat inferior: nam in nostra sent. quælibet species angelica habet plura indiuidua sub se.

201. *Obiicitur 1.* Obiicies 1. omnia indiuidua virtute continentur in naturâ specificâ: ergo eadem species repræsentans naturam specificam repræsentabit omnia indiuidua sub illâ contenta. *Conf.* Confirm. species angelica est species comprehensiua: naturæ inferioris; ergo repræsentat omnia indiuidua illius: non .n. solùm tendit ad causam, sed ad omnes effectus possibiles contentos in causâ.

202. *Resp.* Resp. neg. consеq: nam indiuidua non continentur actu & formaliter, sed potestate tantùm in naturâ specificâ, eo modo quo differentiæ continentur in genere: Quare ex intuitiuâ cognitione vnius non sequitur intuitiua, sed ad summum abstractiua alterius. *Ad conf.* Ad confirm. nego conseq. nam de ratione comprehensionis non est, nisi intrinseca & substantialia rei comprehensæ exprimere: indiuidua autem non sunt intrinseca & substantialia naturæ, sed solùm extrinseca & accidentalia naturæ: alioqui nullus superior comprehendere posset inferiorem, quia nullus superior naturaliter cognoscere potest secreta cordis inferioris, aut omnes actus, quos inferior vel in seipso, vel in alieno subiecto, vti sunt motus locales, producere potest.

203. *Obiicitur 2.* Obiicies 2. Plures sunt angeli creabiles inferiores infimo, quàm indiuidua, in ordine ad quæ per vnam speciem infimus repræsentat naturam inferiorem. ergo non potest in singulis creabilibus, inferioribus infimo, assignari species quoad vniuersalitatem diuersa. Antec. prob. creabiles inferiores infimo sunt infiniti; indiuidua, in ordine ad quæ species infimi repræsentat naturam aliquam inferiorem, sunt finita.

204. *Resp.* Resp. neg. anteced. eiusque prob. Quia perfectionalis, siue entitatiua distantia, quæ est inter animam rationalem, & infimum angelum, est entitatiuè finita; cùm sit inter terminos finitos entitate & perfectione.

205. *Instantia.* Dices. Possunt intra latitudinem extensionis finitæ dari partes infinitæ, minores secundùm extensionem: ergo possunt intra distantiam perfectionis finitæ, creari angelorum essentiæ infinitæ, inferiores & inferiores secundùm perfectionem. *Instantia soluitur.* Respondeo negando consequent. Nam in quantitate non datur terminus determinatus quoad minoritatem: sicut in angelis datur terminus quoad inferioritatem determinatus, qui est ipse animus rationalis, qui in genere substantiæ intellectualis est determinatæ perfectionis. Vnde retorqueo argum. Implicat intra latitudinem extensionis finitæ, dari partes quantitatis infinitas maiores vnâ certâ & determinatâ: ergo implicat intra distantiam essentialis perfectionis finitæ, dari essentias infinitas, superiores vnâ certâ & determinatâ: nam quilibet angelus inferior infimo debet esse superior animo rationali, secundùm determinatam perfectionem specificam.

206. *Ad fundam. 1. sent. patet.* Ex dictis patet ad fund. primæ, dispar est ratio de numero potentiarum, & de vniuersalitate specierum; ille sequi potest ad quemcumque gradum superiorem (idem enim potentiarum numerus est

est in sup emo, ac in infimo angelo) hæc cùm per se primò ordinetur ad proprium modum operandi vniuscuiusque naturæ cognoscentis, consequi non potest ad quemcumque gradum genericum, sed ad proprium & differentialem naturæ.

DISPVTATIO X.

De cognitione Angelorum respectu rerum immaterialium.

1. *Superest disputandum de Deo.* TRIPLEX est obiectum immateriale respectu angeli cognoscentis; propria substantia; reliquæ intelligentiæ creatæ, cùm intelligentiis includendo etiam animas separatas; & Deus vt est naturale obiectum intellectûs creati. Certum est notitiâ abstractiuâ per effectus, Deum à quouis angelo cognosci, & quidem perfectiori nobilioriquo modo, quàm ab homine. Sola superest concertatio, an ille ab angelo naturaliter cognoscatur; distinctè & quidditatiuè non quidem in seipso ac in propriâ essentiâ; est enim hæc cognitio indebita naturæ, solis beatis communicanda beneficio luminis gloriæ; quidquid *Bacho. in 2. dist. 4. art. 3. §. 4. & 5.* in oppositum dicat, asserens potuisse de possibili, talem visionem intuitiuam Dei esse connaturalem creaturæ; contra quam 1. *tom. disp. 9. sect. 6.* sed in suâ specie, ac in proprio repræsentatiuo, distinctè tamen & quidditatiuè. *Bachonis opinio improbatur.*

An Angelus naturaliter cognoscere possit Deum quidditatiuè per propriam speciem distinctè eius essentiam repræsentantem?

2. *1. Sent. affirm.* PRIMA sent. affirm. *Scoti in 2. dist. 3. q. 9. & quodlib. 7. §. Secunda concl. & quodlib. 14. Lychet. ibid. Mayro quodlib. 4. §. Circa 2. Aureol. in prolog. q. 1. art. 3. & 4. Ocham. q. 1. ar. 5. & ad 9. dub. Rubio. q. 1. Maior. in 2. dist. 3. q. 5. Marsil. q. 7. art. 1. p. 2. concl.* 8 Inclinant *Gabr. in 2. dist. 3. q. 2. art. 2. concl. 3 & Bacho. cit. §. 2. & 3.* Scotum sequuntur quoad possibilitatem tantùm, non quoad connaturalitatem talis speciei, *Bassol. in 2 dist. 3 q. 3. §. Contra ipsam, & in prolog. q. 1. art. 1. ad 8. Molina 1. p. q. 1. art. 2. disp. 4. & q. 56. art. 3.* &c.

3. *Explicat Scotus sent. suam.* Docet igitur *Scotus*, possibilem esse speciem diuinæ essentiæ, quæ ipsam distinctè & quidditatiuè repræsentet, eamque naturalem esse angelo, quia complet principium eius intellectiuum in ordine ad actum, & obiectum naturaliter ab angelo cognoscibile. Etsi eadem species vocari possit supernaturalis ex parte efficientis, quatenus non potest angelus propriis viribus illam acquirere: nequit enim propriis viribus acquirere, nisi quæ in re creatâ continentur: species autem diuinæ essentiæ in nullâ re creatâ continetur; quia nulla res creata continet propriam intelligibilitatem diuinæ essentiæ. Nec talis species à Deo necessariò, sed liberè tantùm producitur. Cæterùm vt probet suam sent. distinguit notitiam intuitiuam ab abstractiuâ in eo, quòd intuitiua immediatè causatur ab obiecto, & ad illud immediatè terminatur in seipso existens, & præsens præsentiâ reali: propter quod dicitur cognitio rei existentis, vt existentis formaliter. Abstractiua verò, nec causatur ab obiecto immediatè, sed ab eius specie impressâ: nec immediatè terminatur ad rem, vt in seipsâ existentem, & præsentem præsentiâ reali, sed tantùm intentionali. Vnde dicitur abstrahere ab existentiâ, non quòd illam non exprimat obiectiuè & intentionaliter, nam quidquid continet obiectum ipsum in esse naturali, exprimere potest propria eius species in esse intentionali, sed abstrahit tantùm ab existentiâ reali obiecti in seipso existentis; quia non fertur ad obiectum, vt in seipso realiter existens, sed vt existens intentionaliter in suo repræsentatiuo. Nam si intuitiua cognitio non haberet obiectum in seipso existens secundùm esse naturale, non posset vi talis cognitionis potentia cognoscere obiectum, quia ex vi talis cognitionis non potest cognoscere, nisi quod in seipso existit. Confirm. alioqui conseruari posset intuitiua cognitio, absente obiecto. & tunc aut videretur obiectum vt præsens; aut non videretur vt præsens: vtrumque pugnat cum naturâ cognitionis intuitiuæ, quæ nec terminari potest ad obiectum, nisi vt præsens, nec ad illud terminari potest vt præsens, si re ipsa sit absens aut corruptũ. Contrà verò cognitio abstractiua, etiamsi non habeat obiectum in seipso existens ac præsens, adhuc vi talis cognitionis potentia cognoscit obiectum; nam siue illud in seipso existat, siue non existat, semper vi talis cognitionis potentia eodem modo illud cognoscit. Quia id quod immediatè terminat cognitionem abstractiuam, non est obiectum in propriâ naturâ existens, sed in suo repræsentatiuo expressum. Vnde per accidens est ad terminandam cognitionem, quòd in seipso existat. Rursus subdistinguit cognitionem abstractiuam, in distinctam, & confusam. Confusa est, quæ ad obiectum tendit, vel per alienam speciem, vel sub ratione aliquâ communi & genericâ. Distincta est, quæ ad obiectum tendit per speciem propriam, & sub ratione specificâ, & quidditatiuâ rei. Probat, angelum naturaliter cognoscere Deum cognitione distinctâ & quidditatiua per propriam speciem ipsius. 1. naturalis beatitudo angeli excedit naturalem beatitudinem hominis, etiam existentis in statu innocentiæ: sed homo in statu innocentiæ habere potuisset distinctam notitiam de Deo; alioqui non potuisset habere perfectam volitionem vltimi finis; nam hæc supponit illam: ergo à fortiori angelus, cui perfectior beatitudo naturalis debetur, eandem distinctam cognitionem de Deo vltimo fine in purâ naturâ habuisset.

Quid notitia intuitiua apud Scotũ. *Discrimen hoc constat à posteriori.* *Conf.* *à priori.* *Duplex cognitio abstractiua apud Scotum.* 4. *Prob. Scot. 1.*

5. *Prob. 2.* 2. Talis species non implicat: igitur concedenda est angelo. Nam perfectior cognitio de Deo concedenda est angelo, quàm homini: sed homini conceditur cognitio Dei confusa per effectus: ergo angelo distincta per propriam speciem. Anteced. prob. non repugnat similitudo expressa distinctè repræsentans Deum, vt constat de visione beatâ; ergo nec impressa, virtualiter repræsentans eumdem, cùm maior sit similitudo formalis, quàm virtualis. 3. Intuitiua visio Dei transiens relinquit distinctam memoriam sui obiecti, vt constat de Paulo, qui transeunte actu visionis Dei, quem in raptu vidit, recordabatur *arcana Dei*, quæ per illam videat. ergo possibilis est species, quæ distinctè & abstractiuè Deum repræsentet. Quia memoria, quam transeunte actu beatifico Paulus habebat de Deo, non erat de obiecto realiter præsente, & existente in se, sed in suâ specie ab actu visionis relicta. Nam si per impossibile tunc Deus non extitisset in se, adhuc Paulus vi talis speciei ab actu præteritæ visionis relictæ, distinctè recordatus fuisset obiecti ante visi. Confirm. potuisset Deus eamdem speciem abstra- *Confirm.*

6. *Prob. 3.*

abstractiuam Deitatis, quæ relicta est in Paulo ex actu visionis, infundere eidem ante actum visionis: ergo tunc distinctè cognouisset Deum abstractiuè, absque præuiâ cognitione intuitiuâ Deitatis.

7. *Prob. 4. S. August.* 4. Auctoritate *August. 4. de Gen. ad litt. c. 24.* docentis, in angelis fuisse cognitionem matutinam creaturarum in Verbo ante vespertinam earumdem in proprio genere. Nequit autem ea cognitio matutina intelligi pro cognitione beatifica supernat. nam hæc in angelis non præcessit cognitionem vespertinam in proprio genere, sed subsecuta est: quia priùs angelus fuit viator, quàm beatus, & in viâ cognouit creaturas in proprio genere. Igitur cognitio matutina creaturarum non potuit præcedere, nisi in Deo naturaliter cognito cognitione abstractiuâ & quidditatiuâ.

8. *Veriùs neg.* Secunda negat, possibilem esse huiusmodi speciem distinctè & quidditatiuè repræsentantem diuinam essentiam: *Alens. 2. p. q. 24. me. 1. Henric. quodlib. 4. q. 9. S. Thom. 1. p. q. 56. art. 3. & q. 18. de veri. art. 1. Bonav. in 2. dist. 3. p. 2. ar. 2. q. 2 Capreol. q. 2. art. 1. concl. 6 & art. 3. ad argum. contra 6. concl. Ægidij dist. 3. p. 2. q. 2. art. 1. in resol. 2. dubij, §. Redeamus. Durand. in prolog. q. 3. Ferrar. 2. con. gen. c. 98. §. Sed tunc, Caiet. 1. p. q. 56. ar. 3. Bannez ibid. concl. 1. dub. 1. Zumel q. 1. Valent. su 3. Arrub. disp. 166. c. 2. Suarez lib. 2. de angel. c. 17.* Quæ verior est. Ratio *Durand.*
9. *Ratio Durand.* Nequit cognitio abstractiua cuiuscumque rei esse prima, sed necessariò sequitur ad aliam priorem. Sed in puro viatore nequit præcedere aliqua cognitio, ex quâ abstractiua notitia de Deo deducatur: ergo
Inductio. nequit in puro viatore esse cognitio abstractiua Dei. Maior prob. 1. cognitio abstractiua, quam habet Deus de creaturis possibilibus; & abstractiua, quam habet angelus de aliis rebus, sequitur ad intuitiuam cognitionem propriæ essentiæ: & ante notitiam abstractiuam hominis semper præcedit
Ratio. intuitiua cognitio sensus. 2. prima cognitio necessariò est entis in actu, quia non ens cognosci non potest, nisi per ens: neque ens in potentiâ, nisi per ens in actu, *9. metaph.* Sed cognitio entis in actu necessariò est intuitiua, quia fertur in rem, vt præsentem secundùm actualem existentiam ipsius, nullâ aliâ cognitione, aut cognito mediante; cùm ipsa sit prima cognitio, primumque cognitum. Minor primi syllog. prob. vel talis cognitio esset cognitio Dei; & non: quia aut illa esset abstractiua, & adhuc illam alia cognitio præcederet; de qua iterum quæreretur, & sic in infinitum. Aut intuitiua: & hæc cùm sit beatifica, nequit esse in viatore, cùm destruat statum viæ. Vel talis cognitio esset obiecti creati: & non; quia ex nullo præcognito creato deduci potest quidditatiua cognitio
10. *Ratio Dur. displicet.* Dei. Sed contrà: tunc tantùm vera est maior, quando abstractiua cognitio originatur ex intuitiuâ eiusdem obiecti. Atque hoc tantùm probat in-
Possibilis est prima cognitio rei abstractiua. ductio. Secus quando aliunde infunditur: potest autem Deus infundere intellectui humano abstractiuam cognitionem rei, cuius nulla præcessit intuitiua sensus. Ad prob. nego maior. quia potest Deus infundere intellectui angelico primam cognitionem alicuius entis possibilis: & tunc prima cognitio, quam haberet angelus de tali obiecto, non esset entis in actu, prout in actu; quia non tenderet ad illud vt præsens secundùm actualem existentiam ipsius. Ratio: licet, quando abstractiua, & intuitiua naturali modo originantur ab obiecto, vna præcedat aliam; quando tamen infunditur à Deo, potest abstractiua præcedere intuitiuam, quia talis ordo non est essentialis: de facto enim infunditur cognitio abstractiua fidei ante intuitiuam eiusdem obiecti. Vnde ad illud; Non ens non potest cognosci, nisi per ens actu, nec ens in potentiâ, nisi per ens actu; distinguo de ente in actu, vel in ratione cognoscendi, concedo; quia, nisi præhabeatur species entis in potentiâ, non poterit distinctè cognosci; vel in ratione obiecti cogniti, nego; quia non est necesse ad cognoscendum ens in potentiâ, vt priùs cognoscatur ens in actu, sed potest immediatè cognosci ipsum ens in potentiâ per propriam speciem ipsius, à quâ tantùm pendet distincta cognitio cuiuscumque entis, quam speciem potest Deus infundere ante realem productionem obiecti.

Secunda. Quidditatiua cognitio rei fertur ad 11.
omne id, quod constituit essentialiter obiectum: *Secunda ratio aliorum,*
actualis existentia & præsentia constituunt essentialiter Deum, vt *Scotus* concedit *in 1. dist. 2. q. 2. art. 2. ad 2.* & ratio demonstrat, nam de essentiâ Dei *non est ad mentē Scoti.* est esse ens necessarium, & à se, atque adeò actu existere; implicat igitur notitia quidditatiua, & non intuitiua Dei: siquidem implicat notitia quidditatiua, quæ non fertur ad quidditatem rei. Contrà: non negat *Scotus*, cognitionem abstractiuam *Cognitio abstractiua nō abstrahit ab existentiâ obiectiuâ.* ferri in existentiam rei, obiectiuè tantùm expressam, non in seipsam præsentem. Duplex enim est existentia, obiectiua seu in esse cognito, & subiectiua seu in esse reali. Quando igitur docet *Scotus*, cognitionem intuitiuam ferri in rem existentem, vt existentem, τὸ vt existentem reduplicat existentiam rei in se ipsa, ac in suo esse reali, per quod discriminatur ab abstractiuâ, quæ non fertur ad existentiam rei in se ipsâ, ac in suo esse reali, sed obiectiuè & in esse intentionali, vt constat ex *quodlib. 13. §. Circa 2. ad 2.* vbi docet, per cognitionem abstractiuam cognosci posse existentiam obiecti, non minùs quàm essentiam eiusdem: licet differat ab intuitiuâ, quia hæc fertur ad rem in se ipsa existentem extra intellectum; illa verò ad rem existentem in suo repræsentatiuo. Ad argum. dist. maior. Cognitio quid- *Ad argum. in 2. ratione adductum resp.* ditatiua fertur ad omne id, quod constituit essentialiter obiectum in seipso, & in esse reali, nego; vt expressum in suo repræsentatiuo, & in esse intentionali, concedo. Sed actualis existentia, & præsentia in seipsa, & secundùm esse reale, constituit Deum in se ipso, concedo: constituit Deum vt expressum in suo repræsentatiuo, & in esse intentionali, nego. Igitur implicat cognitio quidditatiua, & non intuitiua rei, nego conseq. quia vt cognitio sit intuitiua, non est necesse vt feratur ad existentiam rei secundùm se, sed sufficit vt feratur ad existentiam rei vt intentionaliter expressam in specie. Tertia. Cognitio quidditatiua distinctè fer- 12.
tur ad essentiam Dei: essentia Dei includit Trini- *Tertia ratio aliorum,*
tatem personarum, aut saltem communicabilitatem ad tria supposita: ergo angelus per huiusmodi speciem naturaliter cognosceret mysterium Trinitatis. Sed nil concludit contra *Scotum*: quia ipse conce- *nec concludit contra Scotum.* dit, posse intuitiuè cognosci essentiam, non cognitis personis. Et esto non posset, sicut fortasse nec sine communicabilitate; cognosci tamen posset abstractiuè; quia cùm abstractiua non feratur in rem in seipsa existentem, sed in suo repræsentatiuo relucentem, posset eius repræsentatiuum limitari ad repræsentandam rem secundùm vnam perfectionem, & non alias, quas res ipsa includit in esse reali.

Efficax igitur ratio est ex nostris principiis *1. to.* 13.
disp. 9. sect. 3. & 4. Omnis species siue impressa, siue *Ratio efficax implicantiæ assignatur.* expressa, quæ non est tantùm pura tendentia ad obiectum in seipso existens, sed virtualis, aut formalis expressio rei in esse intelligibili & obiectiuo, continere debet in esse intentionali, quidquid obie-

ctum,

ctum, vt repræsentabile per talem speciem continet in esse naturali; implicat autem species impressa, vel expressa, quæ in esse intentionali contineat, quidquid Deus vt quidditatiuè repræsentabilis continet in esse naturali. ergo implicat species impressa, vel expressa, quæ Deum intentionaliter, & abstractiuè repræsentet secundùm quidditatem, quam Deus continet in suo esse naturali. Maior prob. species, quæ non est tantùm pura tendentia ad obiectum in se ipso existens, substituitur loco obiecti, exprimendo illud potentiæ cognoscenti obiectiuè, & intentionaliter, supplens per huiusmodi esse intentionale, quod obiectum faceret per suum esse naturale, si esset præsens cognoscenti. Est enim species, teste *Scoto in 2. dist. 3. q. cit. & quodlib. 14. §. Ad ista*, quoddam imitatiuum obiecti. Minor ostend. talis species necessariò esset infinita secundùm esse intentionale. Quia deberet in esse intentionali exprimere quidditatem infinitam Dei. Nam esto non necessariò debet exprimere omnes perfectiones, quas Deus continet naturaliter, eas tamen, quas quidditatiuè repræsentaret, deberet repræsentare illas vt diuinas, atque adeò vt illimitatas in eo genere, in quo illas repræsentaret. Vt si repræsentaret quidditatiuè substantiam diuinam, deberet repræsentare illam, vt infinitam in ratione substantiæ: eodem modo si repræsentaret quidditatiuè sapientiam diuinam, deberet repræsentare illam, vt illimitatam in ratione sapientiæ: alioqui non repræsentaret illam quidditatiuè & distinctè vt diuinam; quia vt diuina essentialiter reduplicat infinitatem. Implicat autem species infinita in esse intentionali: nam esse intentionale est reale, & intrinsecum speciei: est enim in specie impressâ ipsum esse speciei, vt productiuum formalis expressionis obiecti, cuius est species. In specie verò expressâ est ipsa formalis expressio & imago obiecti, quæ est actualis productio obiecti in esse intelligibili: & solùm dicitur intentionale, ad differentiam esse naturalis obiecti. Vnde licet tale esse sit obiectiuum respectu potentiæ cognoscentis, cui obiicitur, vt proprium idolum, in quo cernitur obiectum, cuius loco substituitur; est tamen reale & subiectiuum respectu speciei, quæ per seipsam formaliter supplet hoc munus. Confirm. ipsum esse obiectiuum & intelligibile obiecti, non est aliud quàm ipsum esse subiectiuum & reale speciei: cùm non aliud esse reale & constitutiuum sui habeat species, quàm ipsum esse obiectiuum & intelligibile obiecti, quod *Aureol.* appellat *esse apparens rei*, quæ cognoscitur; quia apparet & obiicitur cognoscenti loco rei, quæ per tale esse apparens & obiectiuum cognoscitur. Ergo quantò crescit res in esse obiectiuo & intelligibili, tanto crescit species in suo esse reali & subiectiuo. Sed quidditas Dei infinitè crescit in esse obiectiuo & intelligibili, quia repræsentari debet vt infinita, & absque termino in ratione quidditatis: ergo etiam esse reale & subiectiuum speciei debet infinitè crescere, absque termino. Neque hîc valet distinctio illa, quòd potest intellectus cognoscere Deum infinitum, absque eò quòd illum cognoscat infinitè: nam in hâc sent. idem est cognoscere obiectum infinitum, & illud cognoscere infinitè; quia in hâc sent. obiectum non est extrinsecum cognitioni, sed intrinsecum; est enim cognitio seipsâ formaliter exprimens obiectum secundùm esse naturale ipsius, ponens illud intelligibiliter, & in esse obiectiuo præsens cognoscenti.

Speciei iuxta Scotum, est quoddam imitatiuum obiecti.

14. *Confir. assignata ratio.*

An esse speciei est esse apparens rei.

Infinitum cognoscere in specie, idem est ac cognoscere infinitè.

15. *Obiectio 1.* Obiicies 1. Cognitio beata finita repræsentat Deum infinitum: ergo dabilis est species finita repræsentans Deum infinitum. Quia species est principium cognitionis; ergo si non implicat cognitio finita, repræsentans obiectum infinitum, nec implicabit species finita, talis cognitionis productiua. Resp. dist. antec. cognitio beata repræsentat Deum infinitum, vt pura tendentia, concedo; vt ratio, in seipsâ exprimens infinitatem Dei, nego: ergo dabilis est species finita, repræsentans Deum infinitum, vt principium puræ tendentiæ, concedo; vt principium expressionis infinitatis Dei, nego. Quia, quando cognitio est pura tendentia ad obiectum in seipso existens, non deberet in se ipsâ intrinsecè & subiectiuè continere infinitatem obiecti, sed solùm extrinsecè, & terminatiuè, quatenus ducit potentiam ad obiectum extrinsecum infinitum in se: at quando non est pura tendentia, debet ipsa in seipsâ intrinsecè continere infinitatem obiecti; quia tunc cognitio per suum esse intentionale, dearticulando obiectum quoad omnes proprietates & characteristicas notas, quas continet in esse naturali, supplet naturalem infinitatem obiecti, præstando per suum esse intentionale, quod præstaret obiectum per suum esse naturale, immediatè terminando notitiam cognoscentis. Quod inde patet, quia non existente obiecto secundùm suum esse naturale, cognitio vt substituta loco talis obiecti, suppleret munus illius, obiiciendo illud potentiæ, ac si esset præsens secundùm proprium esse naturale. Quod fieri non potest, nisi cognitio ipsa contineat in esse intentionali & repræsentatiuo, quidquid obiectum contineret in esse naturali: ac proinde si obiectum secundùm esse naturale esset infinitum, etiam cognitio substituta loco illius deberet esse infinita.

Solutio.

Discrimen inter cognitionem, quæ est pura tendentia ad obiectum, & quæ in se illud exprimit.

Obiicies 2. Esse intentionale est esse imperfectum & diminutum: ergo non implicat, vt sit infinitum. Resp. neg. conseq. Nam licet comparatum ad obiectum secundùm esse naturale ipsius, sit imperfectius; consideratum tamen in genere entis intentionalis & repræsentatiui, est ens reale in suo genere perfectum. Nec contendo, speciem repræsentatiuam obiecti infiniti, debere esse infinitam in eodem genere perfectionis, in quo est obiectum, sed in genere tantùm perfectionis intentionalis. 16. *Obiectio 2. Solutio.*

Obiicies 3. Non est necesse, vt species sit substantia, ad hoc vt repræsentet substantiam: ergo neque vt sit infinita, vt repræsentet infinitum. Resp. neg. conseq. Quia species repræsentat vt imago obiectiua. Imago non oportet, vt sit eiusdem perfectionis entitatiuæ cum imaginato; cùm essentialiter sit alterius expressiua: vt patet de specie angelica repræsentante lapidem. Requirit autem, vt in suo ordine sit tantæ perfectionis, quantæ perfectionis est obiectum in esse repræsentato: quia cùm esse repræsentatum obiecti formaliter habeatur per esse repræsentatiuum speciei, non poterit infinitum esse repræsentatum obiecti haberi per finitum esse repræsentatiuum speciei. Vnde licet esse repræsentatiuum speciei non debeat crescere in eodem genere, in quo est obiectum, debet tamen in suo genere intentionali crescere tantum, quantum est obiectum in suo genere naturali. Quare sicut vt species repræsentet substantiam, non debet esse substantia, debet tamen esse ens: ita vt eadem repræsentet substantiam infinitam, non debet esse substantia infinita, debet tamen esse ens infinitum: quia non est necesse, vt crescat intra genus substantiæ, est tamen necesse vt crescat intra genus entis, vt repræsentet substantiam infinitam, quia debet crescere intra illud genus, in quo est repræsentatiua substantiæ. 17. *Obiectio 3.*

Ratio discriminis.

Obii-

18. *Obiectio 4.* Obiicies 4. Species siue impressa, siue expressa non esse pura ratio cognoscendi, sed potiùs ratio, in quâ cognoscitur obiectum, contra omnes asserentes, speciem esse medium incognitum & putant rationem cognoscendi. *Resp.* Concedo sequel. quoad speciem expressam; nego, quoad impressam. Nam licet vtraque sit intelligibilis similitudo obiecti, sola tamen expressa est vitalis: species autem non repræsentat cognoscenti obiectum, nisi vt vitalis; quia non repræsentat illud, nisi quatenus recipitur in potentiâ vt formalis imago obiecti: sola autem species expressa recipitur in potentiâ vt formalis imago obiecti. Impressa non recipitur, nisi tantùm vt virtualis & effectiua imago obiecti; quod non sufficit ad repræsentandum obiectum potentiæ per modum vitalis imaginis. Nego autem, hoc esse contra Doctores: quin potiùs omnes antiquiores *Scholastici*, aut hoc expressè dicunt, aut certè supponunt; præcipuè *S. Thom. 1. p. q. 12. art. 2. & opusc. 13. & 14 & alibi*, & ferè *Thomistæ* omnes: qui proptereà communiter docent, in quâuis intellectione creatâ exceptâ beatificâ, produci verbum, vt in eo immediatè cernatur obiectum. Et *Aureolus* cum *Scoto* duplicem distinguit notitiam; alteram, quâ immediatè obiectum apparet cognoscenti, secundùm esse naturale, & in seipso existens: alteram, quâ tantùm apparet in suo repræsentatiuo. *Ratio cur Doctores quamlibet speciem vocent medium incognitum.* Quoad modum verò loquendi, dicendum est. ideò Doctores quamlibet speciem vocare medium incognitum vel quia considerant speciem expressam, non vt est ratio exprimens obiectum, illudque vitaliter obiiciens potentiæ, sed vt est ratio cognoscendi obiectum. Eadem quippe species expressa & est ratio cognoscendi obiectum, & obiectum ipsum intra potentiam intelligibiliter expressum, vt docet *S. Thom q. 4. de verit. art. 2. & 3.* his verbis: *Ideò conceptio intellectûs non solùm est id, quod intellectum est, sed etiam id, quo res intelligitur, vt sic id quod intelligitur possit dici & res ipsa, & conceptio intellectûs. & similiter id quod dicitur, potest dici & res quæ dicitur per verbum, & verbum ipsum.* Vel quia species expressa non est ratio, per quam potentia ducitur ad aliud obiectum distinctum cognoscendum, sicut creatura est ratio, quâ cognitâ intellectus ducitur ad cognoscendum Deum; sed sistit in obiecto intentionaliter expresso: cùm ipsum in specie intentionaliter expressum sufficienter repræsentet rem, cuius est expressio. Vel demum quia species expressa non est ratio cognita, vt res quædam est, sed vt imago formaliter & obiectiua apparentia rei.

19. *Ad sent. Scoti resp. 1.* Ad sent. *Scoti resp. 1.* Non bene ipsum distinguere notitiam intuitiuam ab abstractiuâ in eo, quòd intuitiua feratur ad rem in seipsa existentem, abstractiua verò in rem in suo repræsentatiuo expressam; alioqui Deus non haberet cognitionem intuitiuam de creaturis possibilibus; quod ego falsum puto, *tom. 1. disp. 12. sect. 2.* Est igitur intuitiua cognitio omnis ea, quæ vel ad obiectum fertur in seipso existens secundùm esse naturale, vel vt expressum per propriam speciem in proprio verbo & imagine naturali. Lege *Capreo. in 2. dist. 11. q. 1. art. 3. ad 5. Scoti.* Ex his patet ad confirm. vt cognitio sit intuitiua, non est necesse, vt feratur in obiectum actu præsens secundùm esse naturale, sed sufficit, vt feratur in obiectum actu præsens secundùm esse intentionale in propriâ specie expressum. Sicut corrupto visibili conseruari posset eadem numero visio: quo casu, talis visio non posset tendere ad obiectum in seipso existens, cùm iam actu non existeret, sed ad obiectum in suo proprio repræsentatiuo expressum, vt *tom. 1. disp. 9. sect. 3.*

20. *Satisfit reliquis argum.* Ad 1. argum. dist. minor. Potuisset homo in statu innocentiæ habere distinctam notitiam de Deo naturaliter, nego; supernaturaliter, concedo: nam naturaliter non potuisset homo habere aliam notitiam, quàm quæ ex effectibus creatis haberi potest. Supernaturaliter autem probabile est, præter notitiam obscuram fidei, habiturum tunc fuisse euidentem cognitionem abstractiuam ex aliquo effectu supernaturali, euidenter arguente Trinitatem personarum in vnitate essentiæ: qualem notitiam, præter intuitiuam per visionem beatificam, concedunt communiter Theologi per scientiam infusam animæ Christi; vt *tom. 6. disp. 20.* Ceterùm hæc perfectior notitia naturalis de Deo in angelo, consistit in eo, quòd perspicaciùs ex effectibus creatis, & præcipuè ex propriâ essentiâ intuitiuè cognitâ, abstractiuè cognoscat existentiam Dei, quàm homo. 21. *Ad 2.* Ad 2. nego antec. Ad prob. distinguo, de similitudine expressâ *quâ*, concedo; de expressâ *in quâ*, nego. Similiter de specie impressâ, quæ sit principium similitudinis expressæ *quâ*, concedo; quæ sit principium expressæ *in quâ*, nego. Species autem, quæ à *Scoto* naturaliter angelo conceditur, necessariò est principium expressæ *in quâ*: nam quæ est principium expressæ *quâ*, non est debita viatori; quia hæc fertur in Deum in seipso existentem, vt *Scotus* fatetur. 22. *Ad 3.* Ad 3. nego antec. intuitiua enim visio Dei solùm relinquere potest in mente etiâ distinctam speciem sui, non sui obiecti, nisi tantùm confusam. Nequit enim actus producere nisi speciem sui, & hanc tantùm habebat Paulus ex præteritâ visione beatâ: quam speciem illi Deus ante actum visionis infundere potuisset. Lege *S Thom. 1 p. q. 12. art. 9. ad 2* 23. *Ad 4.* Ad 4. Augustinum explicat *S. Doctor 1. p. q. 62. art. 1. ad 3.* de cognitione Verbi, non quâ illud cognoscit, vel in seipso, vel in propriâ specie, sed in suâ creatâ essentiâ relucens: nam distinguit ibi Verbi cognitionem naturalem à beatificâ supernat. *Cognitio Verbi in angelo duplex iuxta S. Thom.* Primam habuit angelus de Verbo per cognitionem propriæ essentiæ; nam cognoscens propriam essentiam, cognouit Verbum, quo essentia facta est: quia cognoscens intuitiuè suam essentiam, cognouit transcendentalem relationem ad Deum, à quo facta est. Et hæc cognitio Verbi in angelo præcessit cognitionem creaturarum in proprio genere; quia priùs cognouit seipsum, & in seipso Verbum, quàm reliquas creaturas.

DISPVTATIO XI.

De cognitione Angelorum respectu rerum materialium.

SECTIO PRIMA.

An Angeli cognoscant futura contingentia ex caussis naturalibus?

1. *Angelus cognoscit quodlibet singulare ordinis naturalis dum existit, contra Aureolum.* SVPPONO I. ex communiori *Scholast.* contra *Aureol. in 2. dist. 11. q. 4. art. 2. & 3.* angelos cognoscere posse quodcumque singulare ordinis naturalis, dum existit, tum spirituale, quàm materiale, non tantùm abstractè & secundùm se, quod non negat *Aureolus*, sed etiam in ordine ad omnes circumstantias indiuiduales loci, & temporis, in quibus existit, quod negat. Nam potest materialia immateriali cognitione quoad om-

nes

nes materiales indiuidualesque conditiones exprimere: vt patet in Deo; cui, & si consequenter eamdem singularium notitiam quoad indiuiduales conditiones loci & temporis neget *Aureolus*, Catholica tamen fides nobis eam negare vetat.
2. 2. contra *Scot. in 2. dist. 3 q. vlt. §. Resp.* angelum cognoscere hæc singularia, dum existunt, intuitiuè, etiamsi ad eorum cognitionem non concurrat obiectum secundùm se, sed loco ipsius species à Deo infusa: nam ad notitiam intuitiuam non est necessarius immediatus influxus obiecti, sed sufficit species, obiecti vicem gerens.
3. *Futurum contingens, liberum, naturale.* 3. Duplex esse futurum contingens; alterum pendens à libero arbitrio, illud immediatè causante, vel applicante, alterum pendens à causâ naturali, impedibili tamen per occursum aliarum naturalium. De priore *infrà* de 2. punc. Quod potest ab angelo cognosci, 1. modo abstractiuè, & in causis; 2. intuitiuè, & in se. Controuersia est de abstractiuâ & in causâ, quæ certa sit & infallibilis.
4. *1. Sent.* Prima sent. docet, angelos certò cognoscere res futuras ex causâ naturali non impedibili, non autem certò cognoscere res futuras ex causâ naturali impedibili: *Bonauent. in 2. dist. 7. p. 2. art. 1 q. 3. Ægid. q. 2. art. 1. Herue. q. 2. art. 2. Valent. 1. p. q. 57. q. suâ 8. pun. 3. Zumel ibid. art. 3. q. 1. post 4 concl. § Ex his omnib.* vt probabilem defendit *Rubar. in 2. dist. 7. art. 3 q. 2.* Prior pars constat. Poster. prob. 1. *Sapient.* 8. vbi *scire monstra, & euentus temporum antequam fiant*, tribuitur soli Deo. 2. Vt *Richard.* refert, opposita sent. damnata fuit à Scholâ *Parif.* 3. Licet causa naturalis sit ex se ad vnum determinata, potest tamen ab aliis causis impediri; ergo nequit in eâ certò & infallibiliter cognosci effectus futurus 4. Huiusmodi effectus sunt ex se contingentes, cùm possint esse & non esse: nequeunt igitur, antequam sint, ab angelo certò cognosci.
5. *2. Sent.* Secunda affirmat, saltem eos effectus, qui pendent ex appetitu & apprehensione animalium, non posse, antequam existant, ab angelo certò cognosci. vt ex. gr. quâ tali die, vel horâ tales aues sint per talem locum transituræ. *Bann. 1. p. q. 57 art. 3. §. Nobis, Molin. ibid. concl. 2.* Fundam. cùm in brutis sit aliquod vestigium libertatis, vti in pueris & amentibus, non possunt effectus, qui ex eorum appetitu pendent, certò & infallibiliter cognosci, antequam sint.
6. *3. Sent. affir. de omnibus omninò &c.* Tertia affirmat, omnes effectus dependentes à quâcumque causâ naturali, etiam impedibili, nec non dependentes ab appetitu brutorum, posse ab angelo, antequam sint, in eorum causis infallibiliter præcognosci: *Alens. 2. p. q. 26. me. 4. Duran. in 2. dist. 3. q. 7. & dist. 7. q. 3. Argent. dist. 7. q. vn. art. 3.* qui quamuis *concl.* 2. neget, ea certò sciri ab angelo, tamen ipse se declarat, de omnimodâ certitudine; quia saltem illa impediri possunt à Deo, cuius voluntas ignota est angelo: probabilem putat *Richard. cit.* sequuntur *Vasqu. 1. p. disp. 207. c. 2. Suar. lib. 2. de angel. c. 9. Arrub. 1. p. disp. 168. S. Thom. q. 8. de verit. art. 12.* vbi docet, angelos cognitione naturali non solùm cognoscere futura, quæ in vnâ tantùm causâ, sed etiam quæ in collectione plurium sunt determinata: quia, inquit, *Angeli omnes causas naturales cognoscunt*: sc. quæ respectu alicuius causæ videntur contingentia, respectu totius collectionis causarum sunt necessaria. Quæ sent. probabilior est.
7. *Assertio pro sent. 3. Fundam.* Fundam. non minùs est determinatè & necessariò futurus effectus ex concursu, occursuque plurium causarum naturalium simul, quàm ex quâlibet per se sumptâ. Sed angelus virtute naturali non solùm comprehendit vim singularum causarum, sed omnium simul; nam perfectè comprehendit totam naturam corpoream vimque causarum: ergo non solùm certò cognoscit effectus futuros ex singulis causis naturalibus, si permittantur agere iuxta proprias naturas, sed ex pluribus causis simul; atque adeò etiam futuros ex causâ impedibili: nam hæc dicitur talis per respectum ad alias causas naturales, quæ per occursum, concursumque illam impedire, aut retardare possunt, vel certè alterare in ordine ad proprium effectum producendum. Maior constat: nam non minùs tota complexio causarum naturalium est ad vnum determinata, quàm quæuis per se sumpta. vnde respectu totius complexionis causarum effectus necessarius dicitur; contingens solùm respectu causæ proximæ, quatenus impediri retardarive potest, ex vario occursu concursuque. Conseq. prob. comprehensâ naturali virtute singularum causarum, potest angelus euidenter cognoscere, quæ causæ, & quando sint ad eumdem effectum simul concursuræ & impeditur æ; quia potest naturaliter cognoscere quantum incrementum aut decrementum, virtutis actiuæ vel motiuæ, factura sit vnaquæque causa naturalis vsque ad talem diem.

Eadem ratio militat de effectibus pendentibus ex apprehensione & appetitu brutorum, amentium, puerorum, si permittantur operari ex solâ facultate propriâ, nullo interueniu causæ liberæ dirigentis, & applicantis: cùm non minùs animantia sint determinata ad suas vitales, quàm inanima ad suas naturales operationes. Inanima determinantur ad operandum, 1. ex influxu causarum superiorum, à quibus mouentur; 2 ex approximatione materiæ, in quam agunt: determinantur animantia, 1. ex influxu causarum superiorum, à quibus ipsa quoque pendent; 2. ex debitâ applicatione obiectorum, à quibus necessariò trahuntur. Potest igitur angelus, cognitâ naturâ bruti, eiusque naturali instinctu & cælesti influxu causato, cognoscere quorsum sit progressurum, quæve obiecta illi occursura, ad ipsius appetitum mouendum apta; ac proinde quas tandem operationes sit eliciturum; atque adeò quorsum quantaque cum velocitate progressurum: ac demùm certò præcognoscere, quâ die, vel horâ sit ad talem locum peruenturum, in quo loco sit rupe, vel saxo opprimendum. Idem iudicium esto de homine, sublatâ aut impeditâ eius libertate; cum hoc solo discrimine, quòd nequit angelus ne præsentes quidem cognitionis aut volitionis actus, quantumuis necessarios, pueri vel amentis intuitiuè cognoscere, sicut intuitiuè cognoscit præsentes actus apprehensionis & appetitionis brutorum; sed solùm abstractiuè, euidenter tamen ex occursu & motione externorum obiectorum, quæ mouendo sensum & phantasiam, quæ efficaciora sunt, & appetitui conuenientiora, appetitum necessariò determinant: ex cuius determinatione necessariò mouetur voluntas ad idem obiectum appetendum, & consequenter intellectus ad idem apprehendendum. Ratio: licet in pueris & amentibus nulla sit actualis libertas, quia tamen esse potest, occultæ sunt naturaliter angelo omnes internæ operationes, quæ vel vsum libertatis proximè originare, vel ab illo pendere possunt.

Idē dicendū de eff. brutorum amentium &c. nisi interueniat causa libera aut dirigens, aut applicās. 8.

Affectus amentis & pueri angelus nequit intuitiuè cognoscere.

Deducitur 1. posse dæmones naturaliter prædicere futuram pestem, hominumque ægritudines: quia hæc pendent ex causis naturalibus: licet nequeant absolutè, & absque aliquâ formidine ea prædicere, cùm sæpè eorum causæ excitentur, aut naturaliter excitatæ impediantur à sanctis Angelis, ita disponente Deo, vel ad vindictam malorum, vel ad præmium, & preces iustorum. 9. *Dæmones possunt naturaliter pestem aliaq. huiusmodi prædicere.*
2. posse dæmones certò cognoscere cuiuscumque bruti vitæ periodum, si permittatur viuere iuxta naturæ inclinatio- 10.

tem,

nem, nullo interuentu liberi arbitrij, illi pabulum applicantis; non hominis. Quia vita animantis pendet ex quantitate & qualitate alimenti: brutum autem si naturaliter viuere permittatur, suâ naturâ fertur ad determinatum pabulum. Quo fit, vt eius naturali virtute cognitâ, certò cognoscatur, quamdiu tandem sit eius vita duratura. Homo verò, quia alimentum liberè sumit, nec semper ducitur exigentiâ naturæ, sed propriâ voluntate, nec fertur ad vnum determinatum cibum, non potest ab angelo certò cognosci, quamdiu eius vita, quæ à certâ quantitate & qualitate alimenti pendet, duratura sit.

11. *Ad argum. sent. 1. resp.* Ad 1. argum. primæ; eo loco sermo tantùm est de sapientiâ creatâ; *Si multitudinem scientiæ desiderat quis; scit præterita, & de futuris æstimat signa; & monstra scit, antequam fiant*, &c. de quâ *præced. cap.* dixerat, scit *cogitationes hominum, & quæcumque sunt absconsa, & improuisa*; humano sc. modo, & probabili coniecturâ, vt hæc ab homine sapiente sciri possunt. Ad

12. *Ad 2.* 2. dico, à Scholâ *Paris.* tantùm damnari; futura, quæ à libero arbitrio pendent, necessariò euenire, vt patet apud *Mag. Sent.* inter *errores de Necessitate euentus rerum*. Ad 3. nego conseq. Licet .n. vna causa na-

13. *Ad 3.* turalis sit ex occursu vel concursu alterius impediri, tamen hoc ipsum impedimentum, cùm sit effectus causæ naturalis, certò sciri potest ab angelo perfectissimè perpendente, ac comprehendente vim cuiusque causæ, nec non complexionem omnium ad eumdem effectum naturaliter concurrentium. Ad 4.

14. *Ad 4.* dist. antec. Effectus sunt contingentes respectu vnius causæ, concedo; respectu omnium, quæ ex naturali dispositione vniuersi ad eumdem naturaliter concurrunt, nego. Angelus autem huiusmodi effectus certò cognoscit, non vt comparantur ad vnam tantùm causam, sed ad omnes simul, respectu quarum non possunt esse & non esse, sed necessariò sunt. Ita

Ad 2. sent. *S. Tho. q. 8. de verit. ar. 2. fine corp.* Ad fundam. secundæ, neg. assumpt. sc. in pueris & amentibus esse aliquod vestigium libertatis.

SECTIO II.

An & cur futura libera naturaliter ignorentur ab Angelo?

15. *Fidei dogma.* CERTVM fidei dogma est, futura quæ pendent ex libero arbitrio, non posse ab angelo natiuâ virtute certò cognosci. Conueniunt Patres & *Schol. ex Isaia* 41. qui verum Deum à falsis discernit ex eo, quòd verus futura prædicere potest, quæ non possunt falsi: *Annuntiate, quæ ventura sunt in futurum*, (alloquitur idola) *& sciemus, quia dij estis vos*. In hâc veritate, maximâ ex parte nititur Christiana fides: nam ex iis, quæ sicut prædicta sunt, euenêre, euidenter colligimus ea non potuisse, nisi à Deo reuelari: atque

Cardo difficult. Ratio à priori. adeò vera esse. Contrà verò signum falsitatis esse, si prædicta non euenerint, vt testatur Deus *Deuter.* 18. *Est enim*, teste Orig. *lib. 6. contra Celsum*, *prædictio futurorum diuini sermonis character*. Vasqu. *disp.* 208.

16. *Vasqu. negat posse probari.* c. 2. negat, posse à priori hanc veritatem probari, sed tantùm Scripturæ & Patrum testimonio, & ratione à posteriori. Quia si possent virtute naturali hæc futura ab angelis cognosci, Deus non denegaret illis hanc scientiam, nec eos perpetuò impediret ab operatione illis naturaliter debitâ. At ex historiis constat oracula dæmonum plena esse mendaciis: Signum igitur est, ea à dæmonibus certò cognosci non posse; quia si possent, ea semper prædixissent, cùm hoc ipsi ad æmulandam diuinitatem maximè affectent. Reliqui *Schol.* rationem afferre conantur.

17. *Prima ratio.* Prima *Bassoli in 2. dist. 3. q. 3. §. Dico igitur, & q. 4. §. Contra illam opin. ex Scoto ibid. q. vlt.* Nequit angelus sine specie obiectum cognoscere: sed non habet species concreatas rerum singularium, cùm eas desumat è rebus, quæ existunt. Verùm falsa est minor, *Colligitur ex Scoto. Sed hæc errat.*
ex disp. 9. sect. 9. Secunda *Bannez 1. p. q. 57. ar. 2. dub. 3.*
Zumel ar. 3. q. 1. Molina ar. 3. &c. Ideò non posse an- 18. *Secunda.*
gelũ futura libera certò cognoscere, quia implicat speciescreata determinatè repræsentatiua illorum: nequit autem angelus certò cognoscere obiectum sine specie determinatè repræsentatiua ipsius: determinatur .n. per speciem obiecti; vt ergo certò cognoscat obiectum, eget specie determinatè repræsentatiuâ obiecti; sc. qualis est species repræsentans obiectum, talis determinatio intellectûs ad cognoscendũ obiectũ, quia tota determinatio quoad specificationem pendet à specie. Maior prob. implicat, speciẽ creatâ determinatè repræsentare id, quod ex se essentialiter est indeterminatũ: sed futurum contingens ex se est essentialiter indeterminatum: quia neque est determinatũ in se, cùm possit esse & non esse; neque in causâ, quia causa semper est indifferens vsque ad instans intrinsecũ suæ determinationis. Nec refert, quòd Deus illa certò cognoscat; quia vel ea cognoscit ex altitudine & eminentiâ sui luminis increati, quo potest certò cognoscere, quod ex se certò cognoscibile non est, vt theologatur *Molinas* vel ex eorum coëxistentiâ in æternitate, vel in suâ ipsius æternâ prædefinitione, vt *Bannez & Zumel* autumant. Sed hæc ratio supponit, futurum contin- *Sed hæc ratio falsum supponit.*
gens nullam habere obiectiuã veritatem, antequam existat; quod falsũ est. Nam ex suppositione, quòd illud extiturum est in aliquâ differentiâ temporis, aliquam habet determinationem, ratione cuius potest de præsenti intellectũ determinare ad illud certò cognoscendũ: atque adeò dabilis est species creata, quæ futurum contingens determinatè repræsentet. Ad prob. maior. dist. minor. Futurum contin- *Qua ratione futurum contingens sit ex se determinatũ.*
gens est ex se indeterminatum antecedenter, & in causâ, concedo; quo pacto nequit per speciem certò repræsentari: est indeterminatũ consequenter, & ex suppositione suæ futuritionis, quâ positâ non minus futurum est necessariò futurũ, quàm præsens sit necessariò præsens, nego. Vnde falsum est, futura contingentia à Deo cognosci, vel ex solâ altitudine, & eminentiâ sui increati luminis, nullâ suppositâ cognoscibilitate in obiecto; cùm nulla potentia faciat, sed supponat suum obiectum. Cuius ratio est, quia obiectum debet præintelligi ad potentiam, vt id, ad quod debet potentia terminari; præsertim quando potentia est purè contemplatiua sui obiecti, qualis est potentia cognitiua. Vel ex eorum coëxistentiâ in æternitate; cum omnis coëxistẽtia in alienâ mensurâ supponat existentiam in propriâ, quia non per aliam durationem res coëxistit alienæ mensuræ, quàm per propriam. Implicat igitur futura coëxistere æternitati Dei, antequam existant in propriâ ipsorũ duratione. Neque ex eo quòd æternitas Dei ambiat omne tempus, continet res temporales pro quâlibet differentiâ temporis; sed pro eâ dumtaxat, pro quâ illæ existunt in propriâ mensurâ: quia res non existunt æternitati adæquatè, sed inadæquatè. Demum falsum est, Deum cognoscere omnia futura in suâ æternâ præfinitione. Nam licet in eâ cognoscat, quæ pendent ex merâ suâ voluntate, non tamen quæ pendent ex voluntate etiam creatâ: eò quòd æterna Dei præfinitio non est adæquata causa talium futurorum: effectus autem nequit certò cognosci, nisi cognitis causis omnibus, ex quibus pendet. Vt igitur certò cognoscatur effectus pendens à liberâ voluntate creatâ, cognosci debet libera determinatio voluntatis creatæ.

Tertia

19. *Tertia ratio. Videtur S. Thoma.* Tertia Caiet. 1. p q. 57. ar. 2. Ferrar. 2. con. gen. c. 96. §. Ad eund. Arrubal disp. 167. c. 1. & videtur S. Thom. 1. p. q. cit. ar. 3. ad 3. & q. 8. de veri. ar. 9. ad 3. Ideò non posse angelos futura libera naturaliter certò præcognoscere, quia nequeunt futura naturaliter cognoscere, nisi per species, per quas ea cognoscunt vt actu præsentia: quia non per aliam speciem debet angelus naturaliter futurum præcognoscere, quàm futurum imprimeret angelo, si esset præsens: nam Deus non alias species infundit angelis, quàm quas res ipsæ ex se imprimerent. At per has species nequeunt angeli certo cognoscere futura, antequam existant: quia hæ species sunt intuitiuæ similitudines rerum, quoad omnes indiuiduales circumstantias singularitatis, & actualis existentiæ: igitur nequeunt repræsentare obiecta, nisi actu existant; quia nequeunt repræsentare, nisi ad quod exprimendum sunt essentialiter ordinatæ.

20. *Conf.* Confirm. Si species visiua diuinitùs conseruaretur in oculo in absentiâ obiecti visibilis, non posset illud repræsentare ex eo formaliter; quia vt species intuitiua essentialiter determinatur ad repræsentandum obiectum secundùm omnes circumstantias actualis existentiæ ac præsentiæ. Ergo ex eo, quòd species angelicæ sunt intuitiuæ similitudines rerum, sunt essentialiter determinatæ ad repræsentandum obiectum secundùm omnes circumstantias actualis existentiæ. Vnde etiamsi repræsentent illud quoad quidditatem, antequam existat, non tamen repræsentant illud quoad habitudinem ad actualem existentiam futuram: atque adeò nequit angelus ex eo certò scire, an talis quidditas sit aliquando in seipsâ extitura.

21. *Sed nec tertia ratio quidquam probat.* Sed contrà: falsum est, non posse speciem intuitiuam repræsentare obiectum secundùm omnes conditiones indiuiduales, nisi actu existat: quia species intuitiua ad repræsentandum non pendet ab obiecto in esse naturali, sed solùm in esse intentionali. Vnde etiam si obiectum non existat realiter in se, species intuitiua repræsentat illud secundùm easdem circumstantias in esse intentionali, ac repræsentaret, si obiectum in seipso realiter existeret. *à priori.* Quia species non fertur immediatè in obiectum, vt existens in suo esse naturali, sed vt existens in esse intelligibili & intentionali, in quo exprimitur secundùm easdem proprietates & characteristicas notas, quas continet obiectum in esse naturali. Quia potentia cognitiua, cùm sit immanenter operatiua, exigit obiectum intra se, non solùm sub ratione mouentis, sed etiam sub ratione terminantis. *Ad conf.* Quare neg. maior. Ad confirm. neg. sequela: nam etiam amoto visibili, species visiua repræsentaret illud, si diuinitùs conseruaretur in oculo: vt constat de speciebus miraculosis, quæ interdum sub accidentibus Euchar. repræsentant carnem, & sanguinem vt realiter præsentem, qui realiter præsens non est circumscriptiuè, vt S. Thom. 3 p. q. 76. art. 8. Vbi docet, interdum formari à Deo speciem in oculo, quæ repræsentat puerum, nullâ factâ mutatione in re ipsâ, sed tantùm in oculo per speciem repræsentatiuam pueri.

22. *Quarta ratio Suarez.* Quarta Suarez. lib. 2. de angel. c. 10. Ideò non posse effectum futurum, antequam in seipso existat, naturaliter ab angelo cognosci, quia talis modus requirit virtutem cognoscendi infinitam. Nam attingere res futuras, vt existentes pro suâ differentiâ temporis, antequam in seipsis actu existant, arguit immutabilitatem, æternitatemque cognitionis, ratione cuius omnia, & semper sunt illi præsentia, non per realem & æternam coëxistentiam rerum cognitarum, sed per obiectiuam intuitus æterni. *Sed neque tenet ratio.* Sed non conuincit: nam licet futura cognoscere actu, semper, & inuariabiliter ex parte cognoscentis arguat infinitatem immutabilitatemque cognitionis; habitu tamen & variabiliter ea cognoscere, talem perfectionem non arguit.

Quinta Aluertini coroll. 12 ex princ. 1. philos. nu. 13. Si dari posset species naturaliter repræsentatiua futuri, dari posset species nobilior suo obiecto: consequens est absurdum. nam obiectum est exemplar speciei; est enim semen, instrumentum, & participatio obiecti, illudque repræsentat, vt exemplatũ suum exemplar. Nec refert, quòd non producatur immediatè ab obiecto. sed à Deo; quia à Deo producitur ad instar obiecti. Absurdum autem est, exemplatum esse nobilius suo exemplari. Sequel. prob. talis species existeret secundùm suum esse repræsentatiuũ actuale, antequã existeret suum obiectum. nam actu repræsentaret futurũ pro præsenti tempore A, vt existens pro futuro tempore B. 23. *Quinta Albertini.*

Sed contrà: 1. vt ipse fatetur, hic excessus penes existentiam, & non existentiam in specie, est tantùm materialis, non formalis penes nobiliorem modum repræsentandi. Qnia licet repræsentaret obiectum, antequã existeret, non tamen nobiliori modo, quàm obiectum exigeret. 2 vt existimo, nullum est absurdum, dari speciem perfectiorẽ suo obiecto, in modo repræsentandi illud; cuiusmodi sunt species infusæ, quas de rebus naturalibus habet anima Christi, & beati omnes illas altiori modo repræsentãdo, iuxta connaturalem exigentiã luminis supernat. & species naturales, quas habent angeli de rebus materialibus, illas abstractiori modo repræsentando, iuxta exigentiam luminis angelici. Quia species non solùm respicit obiectum, vt terminum repræsentabilem, sed etiam lumen intellectuale, vt expressiuum intellectionis: ergo non solùm potest exemplari ab obiecto in ratione termini repræsentabilis, sed etiam à lumine intellectuali in modo exprimẽdi intellectionem. 24. *Quinta ratio reiicitur.* *Dari potest species perfectior suo obiecto.* *Ratio.*

Confir. eadem obiecta creata perfectiori modo repræsentantur ab Ideis diuinis: ergo etiã perfectiori modo repræsentari possunt à speciebus angelicis, quæ teste S. Tho. 1. p. q. 57. ar. 2. sunt quædã participationes earu. Cùm igitur species angelicæ non producantur ab obiectis, sed à Deo possunt produci non solùm exemplatæ ab obiecto in ratione termini repræsentabilis, sed etiam à lumine, cui accõmodantur in ratione expressiui. 25. *Conf.*

Vnde auctor rationem assignat aliam n. 14. Sexta hæc sit: modus cognoscendi futurum excedit modũ essendi substantiæ angelicę: nequit igitur esse illi connaturalis. Nam modus cognoscendi adæquatur modo essendi cognoscentis, vt passio propriæ naturæ. Antec. prob. vt angelus naturaliter cognoscat futurũ debet illud eminenter continere: sed non continet illud eminenter, vt clarũ est: Maior prob. continentia eminentialis perfectiori modo continet obiectum, quàm formalis: ergo potest illud distinctè repræsentare absque alio concursu obiecti. Quia species, quæ est sufficiens repræsentare causam, vt obiectũ primariũ, est etiam sufficiens ob sui perfectionem repræsentare effectum vt obiectum secundarium. 26. *Sexta ratio etiam Albertini.*

Confirmat duplici exemplo, tum essentiæ diuinæ, tum naturæ angelicæ. Quarum illa, quia eminenter continet creaturas, potest eas, vt obiecta secundaria in seipsâ repræsentare: hæc, quia eminenter continet suas proprietates, potest illas vt obiecta secundaria in se ipsâ exprimere, absque proprio concursu suarum passionum. Cùm igitur angelus non contineat in se ipso eminenter futurum, eget proprio concursu ipsius, vt illud repræsentare possit. At futurum nequit concurrere ad productionem speciei, cùm nequeat effectiuè concurrere, quod nondum existit. ergo nequit ab angelo naturaliter 27. *Duplex exemplum.*

cognosci. Nec refert, quòd Deus ab initio concrearit species futurorum in intellectu angelico. Nam illas concreauit iuxta exigentiam obiectorum, vt auctor naturæ, supplens concursum obiecti. Et quia obiectum, dum est futurum, nequit concurrere ad productionem suæ speciei, sed solùm dum est præsens; ideò species angelis concreatæ solùm repræsentant futurum abstractiuè, præsens verò intuitiuè absque vllà intrinsecà mutatione speciei, mutato tantùm obiecto de futuro in præsens. Probat hoc *suprà coroll.8.nu.17* quia potest eadem species inuariata nunc repræsentare rem præsentem, quam anteà non repræsentabat, solùm quia illi deerat assimilatio cum obiecto. Consistit autem hæc assimilatio speciei cum obiecto, non in aliquâ relatione prædicamentali speciei ad obiectum, sed in hoc, quòd obiectum repræsentetur sicuti est: nequit igitur repræsentari obiectum vt præsens, antequam sit præsens; alioqui non repræsentaretur obiectum sicuti est.

28. *In sextâ ratione duo displicent.* In hâc ratione duo displicent. 1. Quòd continentia eminentialis per se sufficiat ad repræsentandum distinctè obiectum: alioqui posset angelus per quamlibet speciem, eminentialis causę comprehensiuam, intuitiuè cognoscere omnes effectus ab eà producibiles; quia species comprehensiua causæ præstat, quod præstaret causa: atque adeò per talem speciem intuitiuè cognosceret omnes effectus futuros causæ æquiuocæ; nam continentia eminentialis, atque adeò eius comprehensiua species, eàdem claritate repræsentaret se, sc. intuitiuè, quando existit, & effectus in seipsa contentos. Nam per aduers. Deus intuitiuè cognoscendo se, intuitiuè cognoscit omnes creaturas in se eminenter contentas; & angelus cognoscendo naturam humanam per speciem comprehensiuam ipsius, cognoscit omnia indiuidua in ea eminenter contenta; ergo etiam cognosceret multa futura libera: nam angelus non solùm habet species causarum naturalium, sed etiam liberarum inferiorum se: comprehendit enim angelus superior suas, aliorumque inferiorum angelorum ac hominum liberas potentias & naturas: ergo per species comprehensiuas earum, intuitiuè cognoscendo liberas potentias & naturas, intuitiuè etiam cognoscet liberos effectus in illis contentos.

29. *Responsio Albertini.* Respondet *Albert.* non posse angelum intuitiuè cognoscere suas, aliorumque liberas operationes: quia vel hæ sunt cognitio & volitio, vel aliqua externa operatio. Priores duæ non continentur eminenter in suis potentiis, cùm ad eas sit necessarius concursus extrinseci obiecti. Nequit autem eminenter contineri alio vt in causâ, nisi in eo totaliter contineatur. Posterior verò operatio & si eminenter contineatur in potentiâ, quia tamen in exercitio ipso pendet ab actibus internis cognitionis & volitionis, nequit antequam existat, intuitiuè cognosci.

30. *Refellitur.* Sed contrà: 1. etiam indiuidua humana futura pendent à liberâ applicatione causarũ gignentium, & tamen ea per ipsum cognoscuntur in naturâ humanâ comprehensâ. 2. actus internus solùm ad externum requiritur vt conditio applicans causam ad operandum: tota autem perfectio actus externi eminenter continetur in potentiâ; ergo si eminentialis continentia causæ sufficit ad repræsentandum distinctè suum effectum, potentia operatiua externa perfectè cõprehensa distinctè repræsentabit suos effectus futuros. nam ex eo quòd actus internus sit conditio applicans potentiam externam ad operandum, non tollit, quin operatio externa eminenter contineatur in potentiâ: ergo nec tollet, quin eadem potentia sit angelo species repræsentatiua sui ipsius: ergo nec etiam tollet, quin simul repræsentet suos effectus: cùm per aduers. per repræsentationem causæ habeatur formalis repræsentatio effectûs. Ratio, cur eminentialis continentia vt sic non sufficiat ad repræsentandum effectum, sed necessariò requiratur aut formalis continentia, aut intentionalis per speciem formaliter repræsentatiuam talis effectus, est; quia non potest obiectum terminare cognitionem, nisi eà ratione, quà mouet potentiam, vt *to. 1. disp. 9. sect. 21.* *A priori: cur eminentialis continentia non sufficiat ad repræsentandum effectũ.*

31. Secundum quod displicet, est, quòd eadem species inuariata in se repræsentet futurum abstractiuè, & præsens intuitiuè, solâ factâ variatione in obiecto de non existente in existens. Quod etiam docent *Suar. lib. cit. c. 11. Arrub. disp. 167. c. 2 &c.* Ratio: *Ratio nostra.* esse repræsentatiuum est prædicatum absolutum, & intrinsecum in specie, & præsupponitur vt causa ad extrinsecam terminationem obiecti. Prius enim est, speciem actiuè mouere potentiam ad cognitionis actum, quàm cognitionem terminari ad obiectum, seu quàm obiectũ extrinsecè terminare cognitionem: ergo nequit variari ex solâ extrinsecâ variatione obiecti. cum nullum prius variari possit ex variatione sui posterioris. Confir. hoc ipsum exemplo speciei visiuæ, quæ conseruata in oculo eodem modo repræsentaret obiectum præsens, ac distans. Neque ex variatione obiecti de absente in præsens variaretur species visiua in ratione formali repræsentandi, repræsentando nimirũ intuitiuè obiectum præsens, quod abstractiuè repræsentabat absens: cùm nequeat visio corporea ferri in obiectum, nisi per modum præsentis, atque adeò intuitiuè. Dices,

32. *Obiectio.* Ideò potest species visiua repræsentare obiectũ per modum pręsentis & intuitiuè, etiam quando est absens; quia non repræsentat illud cum certo iudicio, quòd sit præsens, sicut repræsentat obiectũ vt præsens & intuitiuè species angelica. Sed contrà: hoc *Solutio.* ipsum reputo absurdũ, eandem speciem angelicam absque intrinsecà variatione sui, per solam extrinsecam variationem obiecti, de nouo repræsentare obiectũ cum certo iudicio de illius existentiâ, cum quo anteà non repræsentabat. Nam quæro, vnde habet, vt eadẽ species, præsente obiecto, intellectum determinet ad cognoscendum obiectum cum certo iudicio de præsentiâ illius? Dices, habere ex præsentiâ obiecti, vt ex conditione sine quâ non. Sed contrà: species est causa necessaria, & in determinandâ potentiâ non pendet ab obiecto existente vel præsente; vt constat de specie visiuâ, quæ eodem modo determinat oculum ad videndum obiectum, siue sit præsens, siue absens. Ratio: obiectum est tantùm extrinsecus terminus cognitionis, quæ supponit intrinsecam determinationem potentiæ per speciem, vt per causam antecedentem. *Instantia non soluitur.*

33. *Obiect.* At obiicit *Arrubal:* positâ tantùm reuelatione, incipit res reuelata contineri intra obiectum fidei infusæ, quæ anteà non continebatur: Ita positâ tantùm existentiâ rei, res de nouo incipit contineri intra obiectum scientiæ angelicę, quæ anteà non continebatur. Confirm. ex eo quòd mutetur repræsentatio in actu 2. non necessariò mutari debet principium repræsentatiuũ in actu 1. Sed species est principium in actu 1. repræsentatiuum respectu actualis repræsentationis: ergo ex eo quòd hæc mutetur in actu 2. non necessariò mutari debet illa in actu 1. *Confirm.*

34. *Soluitur negatâ paritate.* Resp. Fides infusa pendet à reuelatione, vt à ratione formali sub quâ: vnde implicat, illam ferri in obiectum, nisi vt reuelatum: alioqui ferri posset extra suam rationem formalem. Species verò in repræsentando obiecto non pendet ab ipsius existentiâ; nam siue existat, siue non existat, repręsentat illud

illud iuxta modum repræsentabilitatis, quo illud continet in esse intentionali: vt patet de specie visiuâ, quæ semper obiectum visibile repræsentat iuxta modum, quo illud continet in esse intentionali repræsentatiuo, siue existat in seipso, siue non. *Ratio.* Quia cùm species sit loco obiecti non requirit in eo repræsentando eius existentiam: alioqui non substitueretur loco obiecti. Est enim species virtualis imago obiecti: imago autem semper suum imaginatum repræsentat iuxta modum, quo illud continet in suo esse repræsentatiuo, siue imaginatum existat in suo esse naturali, siue non. Ad confirm. dist

35. *Ad conf. Duplex principium.* duplex principium, 1. habens se per modum potentiæ ad plura ordinatum sub vnâ ratione formali; qualis est habitus fidei infusæ, qui sub vnâ ratione formali attestationis diuinæ inclinat ad omnia reuelabilia: & hoc non oportet vt mutetur, mutato obiecto materiali de non attestato in attestatum; quia non specificatur ab obiecto materiali, quod tantùm mutatur, sed à formali, quod semper est idem, siue reuelatio diuina cadat in hoc, siue in illud obiectum; atque adeò idem formale specificatiuum habitûs fidei; & idem habitus. 2. est, quod ordinatur ad vnum tantùm actum adæquatum potentiæ: vt sunt species, quæ quia sunt proxima principia actuum, singulæ ordinantur ad singulos actus adæquatos potentiæ: & hoc necesse est variari, variato actu quoad actualem repræsentationem. *Posterius necessariò variatur, variato actu.* Ratio: tale principium non specificatur ab vnâ ratione formali, quæ sit eadem in omnibus actibus, sed à singulis actibus adæquatis potentiæ: & consequenter variato actu adæquato potentiæ de abstractiuo in intuitiuum, variari oportet speciem ad talem actum ordinatam. Quia adæquatum specificatiuum specierum est modus repræsentandi obiectum: siquidem tota ratio expressionis obiecti in actu cognitionis habetur ex specie, vt ex causâ adæquatâ.

36. *Ad fundam. Albertini patet.* Ex dictis patet ad fund. *Albertini.* Vt species angelica repræsentet futurum, antequam existat, necesse non est, vt illud priùs fiat præsens per actualem productionem causæ; sed sufficit, vt sit propria species talis obiecti: nam hoc ipso supplet munus obiecti: vt probatum est de specie visiuâ, quæ vt actu repræsentet obiectum visibile, necesse non est, vt illud actu existat, sed sufficit, vt sit propria species illius, ab ipso, vel à Deo producta. Igitur si angelus habet completas species futurorum ab initio concreatas, poterit per tales species illa certò cognoscere, antequam actu existant.

37. *Ratio vera. Ea species connaturalis est angelo, quæ erui potest è rebus præsentibus virtute naturali.* In hâc grauissimâ difficultate hæc mihi occurrit ratio, cur nequeat angelo connaturalis esse species repræsentatiua futurorum contingentium. Ea species de rebus futuris connaturalis est angelo, quæ naturali virtute erui potest è rebus præsentibus: at è rebus præsentibus nequit naturali virtute erui species determinatè repræsentatiua futuri contingentis: ergo. Maior prob. ea species de rebus connaturalis est angelo, quam res ipsæ naturaliter producere possunt: sunt enim species naturales proprietates rerum, earumque instrumenta, ac intelligibiles participationes, à naturâ ordinatæ ad res exprimendas, ac delineandas in potentiâ cognoscentis. vnde naturaliter requirunt existentias rerum, vt ab illis produci possint. Minor ostend. futurum contingens nullum habet de præsenti determinatum esse existens, neque in seipso, cùm nondum existat; neque in causis, cùm illæ sint essentialiter indifferentes. Nequit igitur è rebus præsentibus erui species determinatè repræsentatiua futuri contingentis. Nec refert, quòd ex suppositione quòd res sit futura, de præsenti habeat aliquam determinationem, ratione cuius possit esse determinatum obiectum scientiæ diuinæ. Nam hæc determinatio non sufficit ad producendam de præsenti realem speciem sui, quæ necessaria est, vt de præsenti cognoscatur ab intellectu creato, etsi ea sufficiat, vt de præsenti, & ab æterno cognoscatur ab intellectu increato. Ratio: intellectus increatus omnem rationem cognoscendi habet à se; ex *Ratio discriminis.* parte verò obiecti solùm requirit determinationem vt puram conditionem. Intellectus verò creatus non omnem rationem cognoscendi habet à se, sed vel illam accipit ab obiecto, vel à Deo, vt auctore naturæ, supplente vicem obiecti. Cùm igitur Deus angelicas species infundat iuxta naturalem exigentiam obiectorum, quia producit illas vt auctor naturæ, ipsius defectum supplens; tales species de rebus futuris infundit angelis, quales producerentur à rebus præsentibus, si ipsæ præsentes eas producere possent. Nequeunt autem res præsentes alias species de futuris producere, quàm abstractiuas & indeterminatas; cùm causæ præsentes non contineant suos effectus futuros, nisi indeterminatè. Ceterùm 38.

Species non competunt angelo independenter à rebus. vt hæc ratio intentum efficaciter probet, supponat oportet, species rerum non posse connaturaliter competere angelo independenter à rebus, quarum sunt species. Nam species, cùm sint quædam dearticulatæ participationes, ac characteristicæ notæ rerum, naturaliter postulant produci à rebus, secundùm proprium & characteristicum esse earum, quarum sunt propriæ & adæquatæ participationes. Cùm igitur angelus non contineat suos effectus futuros quoad proprium & determinatum esse ipsorum, non poterit de illis connaturales species habere: nam de reliquis effectibus, cùm nullo modo illos contineat, nulli dubium esse poterit. Quare licet eminenter & virtute contineat suos effectus futuros, quoad esse specificum, non tamen illos continet quoad esse particulare & indiuiduale ipsorum, quod necessarium est ad certam & intuitiuam notitiam rei. Nulla enim causa creata suos effectus continet quoad esse indiuiduale: cùm hoc sit proprium causæ 1. per suum actualem concursum indiuiduare omnes effectus causæ 2. Nequeunt igitur species intuitiuæ futurorum esse connaturales angelo, ne eorum quidem, quorum ipse est virtualis & eminentialis causa. Hanc rationem colligo ex 39.

Assignata ratio colligitur ex Herueo. *Herueo in 2 dist. 7. q 2. § Quantum*, vbi, *Non obstante*, inquit, *quòd angeli non mouentur ad intelligendum à rebus, sed à solis speciebus concreatis, nihilominus non possunt per illas intelligere futura, nisi prout relucent in suis causis:* Hoc est, prout illa cognosci possunt virtute causarum, ex quibus eruuntur species ad ea abstractiuè, & indeterminatè repræsentanda. Tales quippe species rerum futurarum Deus infundit angelis, quales producerentur à rebus præsentibus. Ex his 40.

Angelus neque futurorum naturalium species habet intuitiuas. infero, non modò angelo non esse connaturales species intuitiuas futurorum contingentium, sed neque futurorum naturalium: quia neque futuri effectus naturales continentur quoad esse indiuiduale proprium in causis, sed solùm quoad esse specificum; hoc tamen discrimine, quòd effectus futuri naturales possunt determinatè cognosci in causis præsentibus, saltem quoad esse indiuiduale vagum futurum: contingentes verò solùm quoad esse indiuiduale vagum possibile. Nam effectus naturales continentur determinatè quoad futuritionem in causis præsentibus, non contingentes: cùm eorum causæ sint indeterminatæ & indifferentes vsque ad intrinsecum instans actualis productionis effectus.

SECTIO III.

Cur Angelus futura contingentia, quorum species habet, certò præcognoscere non possit?

41. ACRIOR concertatio præcipuam diffic. habet in sent. quæ completas species futurorum contingentium ab initio concreatas concedit angelis. In qua varij sunt philosophandi modi. Primus est *Argent in 2.dist.7.q.vn.art.3. Ferrar.2.con.gen cap. 96. §. Ad euident. Caiet. 1.p.q.57.art.2.§. Quoad 2. Bannez ibid. dub.2. concl.2.* Ideò angelum non cognoscere futura contingentia, etiam si eorum completas species habeat, quia species angelicæ sunt ad instar visibilium, quæ non repræsentant obiectum, nisi actu existat: quia inter repræsentans, & repræsentatum requiritur similitudo. Cùm igitur hæ species repræsentent res vt existentes, non poterunt res assimilari speciebus, nisi sint actu existentes. Sed contrà: tota ratio terminatiua obiecti pendet à ratione motiuâ eiusdem: ergo si in speciebus angelicis supponitur tota ratio motiua futurorum, in iisdem etiam erit tota ratio terminatiua eorumd. at species visiua eodem modo repræsentat obiectum absens, ac præsens, si diuinitùs in oculo conseruetur, ex *S.Thom.3 p.q.76. art.8.* Nec alia requiritur similitudo inter repræsentans, & repræsentatum, quàm quæ satis est inter productiuum, & producibile in esse intentionali: quæ similitudo tota habetur in specie independenter ab obiecto existente in esse naturali, à quo species angelica non completur in suâ ratione motiua.

Varij Auctorum modi.

42. *Primus*

diss. licet.

43. Secundus *Vasquez disp.208.c.4.& Arrub.disp.167. c.2.* Ideò non posse angelum futura certò cognoscere, etiam si eorum species completas habeat: quia illæ non sunt principia eliciendi cognitionem rei futuræ vt futuræ, sed tantùm præsentis aut præteritæ; eo quòd futurum vt futurum, non est obiectum naturale speciei angelicæ: nam sicut illud non est obiectum naturale intellectus angelici, ita nec esse potest obiectum naturale speciei eiusdem. Sed contrà: 1 species in suâ repræsentatione non pendet ab obiecto actu existente, cùm sit vicaria obiecti; alioqui non esset substituta illius, si adhuc egeret illius præsentiâ & existentiâ. 2. Si futurum non est obiectum naturale speciei angelicæ, neque erit præteritum, quia nec præteritum existit: nec refert quòd extiterit: nam eodem modo se habet ad præsentem existentiam, quod præteriit, quàm quod futurum est. 3. Si futurum, vt futurum, non est obiectum naturale speciei angelicæ, non poterit talis species esse connaturalis angelo; quia nullum principium est connaturale subiecto, cui non est connaturalis actus.

Secundus modus

reprobatur.

44. Tertius *Suarez lib.2.de angel.c.11.* Ideò non posse angelum futura certò prænoscere, esto eorum species completas habeat; quia tales species non repræsentant res futuras per modum futuri cum certo iudicio, quòd res sint aliquando extituræ; sed per modum possibilis, simpliciter illas repræsentando secundùm signatam existentiam earum, & reliquas circumstantias loci, & temporis, in quibus existere possent, abstrahendo à iudicio, quòd illæ sint aliquando extituræ, vel non extituræ. Quia species non repræsentat rem complexè cum certo iudicio, quòd sit, vel non sit futura; sed incomplexè secundùm ea, quæ illi possunt absolutè conuenire. Sed ex vi talis repræsentationis non potest certò cognosci, quòd res sit aliquando futura, vel non futura. Quia res vt sic repræsentata, est indifferens ad esse, vel non esse futurum. Maior prob. tale iudicium nequit haberi formaliter ex vi repræsentationis speciei, cuius non est iudicare, sed tantùm repræsentare obiectum; sed ex vi luminis intellectualis: implicat autem, vt lumen intellectuale creatum certum iudicium ferat dè re, quæ nec in se, nec in causâ habet determinatum esse, cùm hoc sit proprium luminis increati. Sed contrà: ex hoc sequeretur 1. quòd ex vi repræsentationis speciei numquam posset angelus esse certus de existentiâ, vel non existentiâ rei repræsentatæ. Nam ex vi repræsentationis speciei non minùs res, dum non existit, repræsentatur secundùm omnia, quæ illi conueniunt, quàm dum existit: sc. euidentia iudicij pendet ex euidentia repræsentationis, & repræsentatio speciei æqualiter se habet ad rem existentem, & non existentem; quia repræsentatio speciei adæquatè sequitur motionem eiusdem, cum sit adæquatus effectus ipsius: ergo si in specie est adæquata motio, ex vi eiusdem erit etiam adæquata terminatio. Confirmo exemplo speciei visiuæ à *Suarez* admisso: hæc eodem modo repræsentaret obiectum visibile non existens, ac repræsentat obiectum existens ac præsens, si in ipsius absentiâ conseruaretur. Neque ex vi repræsentationis, seu obiectiuæ terminationis posset oculus esse certus de existentiâ vel non existentiâ obiecti: nam existentia obiecti in se ipso non variaret obiectiuam terminationem visionis; quia hæc adæquatè tantùm pendet à motione speciei impressæ, quæ eadem esset in absentiâ, ac est in præsentiâ obiecti. At eodem modo species angelica repræsentat obiectum existens, ac non existens: nam ideò species visiua eodem modo repræsentaret obiectum absens & non existens, ac repræsentat præsens & existens; quia eadem est species rei præsentis & existentis, ac absentis & non existentis. Neque dicas, speciem angelicam repræsentare suum obiectum cum certo iudicio, quòd illud existat, vel non existat; cum quo iudicio suum obiectum non repræsentat species visiua. Nam iudicium, vt *Suarez* fatetur, non habetur formaliter ex vi repræsentationis speciei, sed ex vi luminis intellectualis, quod supponit obiectiuam repræsentationem. Non potest autem iudicium esse diuersum, vbi obiectiua repræsentatio est eadem. 2. Ex hoc modo sequeretur, posse angelum futura contingentia certò prædicere. Nam longo experimento didicisset, non alias species naturales se à Deo infusas habere, quàm rerum futurarum. Ex eo enim, quòd omnes hactenus species, quæ angelo repræsentabant res, antequam existerent, non fuêre, nisi rerum futurarum, certò coniicere posset, quòd etiam reliquæ species eiusdem ordinis naturalis, quæ eidem angelo repræsentant res nondum existentes, sint etiam rerum futurarum: atque adeò talia futura certò prædicere posset.

Tertius modus Suarez.

Ratio.

45. *Reiicitur.*

Species adæquata eodem modo repræsentat rem non existentem ac existentem.

46. *Conf. argu. ad hominē.*

47. *Vrgetur contra Suarez.*

48. Quartus *Heruæi in 2.dist.7.q.2 §.Quantum ad 1. fine, Theophili Raynaudi de naturali Theol.disp.4.q.1.num. 111. & 115. & Malonij apud Suarez.:* Ideò angelum non cognoscere futura, quia etsi eorum species habeat, non tamen eas habet completè repræsentatiuas quoad omnes indiuiduales conditiones, sed incompletas, complendas pro opportunitate rerum, quæ successiuè existunt, vel ab ipsis rebus, vt putat *Heruæus*; vel à Deo vt auctore naturæ per generalem concursum priùs naturâ & causalitate influentem, & complentem causam, eiusque principium, tum in effectum ipsum, vt censet *Malonius*; vel per modum

Quartus modus.

modum intrinsecum modificantem, & complentem speciem in ordine ad omnes conditiones indiuiduales obiecti, vt docet *Theophilus*. Sed contra 1.
49. *Sed neque hic modus omnimodè satisfacit.* repugnat, obiectum materiale esse connaturale instrumentum ad productionem accidentis spiritualis, nisi sit aliquo modo eleuatum à materiâ, qualis non est res materialis secundùm proprium esse naturale, vt *disp.* 9. *sect.* 5. Contra 2. falsum est, generalem concursum Dei requiri ad complendam causam 2. in actu 1. siquidè illa ex se supponitur in suo genere completa ante concursum, quem solùm requirit in ordine ad effectum, vt *alibi*. Contra 3. vel
51. *Contra modum 3.* iste modus perseuerat idem semper cum specie, cui additur; vel iterum mutatur, mutato obiecto de præsente in præteritum. Si primum; sequitur, per illum semper rem repræsentari vt præsentem, & numquam præteritam: quia non potest repræsentari vt præterita, nisi per distinctum modum. Nam modus, qui repræsentat rem vt præsentem, non potest repræsentare rem vt præteritam; sicut nec eamdem repræsentare poterit vt futuram: omnis quippe mutatio, quæ fit in obiecto in ratione obiecti, supponi debet in specie; quia omnis mutatio terminatiua obiecti adæquatè causatur ex ratione motiuâ speciei. Ac proinde nequit obiectum repræsentari secundùm differentias præsentis, præteriti, & futuri, nisi species ipsa supponatur huiusmodi differentiis modificata. Sicut nequit species visiua repræsentare obiectum visibile, secundùm differentias loci, nisi species ipsa visiua supponatur talibus differentiis modificata. Non enim potest species visiua repræsentare visibile cum distantiâ, vel propinquitate ad aliud visibile, nisi species ipsa visiua huiusmodi distantia, aut propinquitate loci modificetur. Si dicatur secundum; iam toties de-
52. *Dici nequit mutari &c.* bebit iste modus mutari, quoties obiectum transit de futuro in præsens, & de præsenti in præteritum. Præterea, vel iste modus statim producitur, ac res ipsa transit de futuro in præsens: Et contrà est: tunc posset angelus naturaliter cognoscere præterita, quæ numquam cognouit vt præsentia. Quæ cognitio non minùs est indebita angelo, quàm cognitio futurorum. Vel solùm iste modus producitur, quando angelus vult cognoscere rem præsentem. Et contrà est: tunc iterum debet talis modus corrumpi, & alius diuersus produci, quando eadem res, cognita vt præsens, transit in præteritum: cùm idem modus, qui repræsentat rem vt præsentem, non sufficiat repræsentare rem vt præteritam. Ad huiusmodi igitur inutiles productiones, & corruptiones vitandas;

53. *Vera ratio.* Dicendum cum præced. sent. non habere angelum species futurorum completè repræsentatiuas ab initio infusas, ideoque non posse illa certò præcognoscere, sed eas pro opportunitate rerum existentium compleri, non quidem per modum intrinsecum, vti præcedens opinio affirmabat, sed per extrinsecum tantùm concursum Dei, quoties voluerit angelus hoc, aut illud obiectum præsens, vel præteritum, intra sphæram ipsius existens cognoscere.

54. *Exponitur.* Dico igitur, Deum ab initio concreasse angelis species completas omnium specierum de facto conditarum, nec non singularium incorruptibilium, tam materialium, vt corporum cælestium & elementorum, quàm spiritualium, vt angelorum: reliquorum verò singularium corruptibilium, siue existentium, siue futurorum, siue contingentia sint, siue naturalia, species indidisse ab initio incompletas, complendas pro opportunitate rerum existentium, aut præteritarum, per extrinsecum dumtaxat concursum in ordine ad cognitionem eorumdem obiectorum, quoties voluerit angelus pro suâ libertate hoc aut illud obiectum præsens, præteritúmve cognoscere. Probo singula. Deus eas, ac tales spe- 55. *Probantur singula.*
cies ab initio angelis indidit, quas ac quales res ipsæ naturaliter producerent, si possent. Cùm enim angeli non habeant completum principium intelligendi res per se ipsos, egent rerum speciebus, vt eas intelligant: quia verò res nequeunt sui species in angelis producere, Deus vt auctor naturæ earum vices supplet. Sed res singulares incorruptibiles existentes producerent species sui inuariabiles, corruptibiles verò variabiles. Cùm enim species in fieri, & conseruari naturaliter pendeat ab obiecto, quale erit obiectum, talis erit ipsius species: species incorruptibilium inuariabiles, corruptibilium variabiles: tales igitur Deus indidit angelis species. *Eas tum [tum], ac tales species Deus indidit angelis, quas res producerent.* Rursus, quià res existentes, si possent, non solùm producerent intuitiuas species sui, sed ex iis intellectus angelicus, si posset, varias eliceret species abstractiuas earum: quóve perfectior esset intellectus, eò perfectiores vniuersalioresque ex talibus speciebus intuitiuis formaret species abstractiuas. Porrò Deus eas, ac tales species indidit angelis, quæ sunt repræsentatiuæ possibilium, seu futurorum abstractiuè tantùm, & incompletè, quales intellectus ipse angelicus è rebus ipsis existentibus sibi produceret, si posset. Cùm enim nulla res existens contineat suos effectus futuros determinatè quoad indiuiduationem, sed solùm indeterminatè, & radicaliter; species, quas de futuris rebus Deus angelis infudit, non sunt completè repræsentatiuæ futurorum, sed solùm incompletè & radicaliter. Quia verò intuitiua cognitio postulat completam speciem obiecti, quando huiusmodi res existunt, & ab angelis cognoscuntur, complentur earum species per actualem concursum in ordine ad cognitionem intuitiuam earum: atque hoc modo saluatur, quo pacto species futurorum fuerint ab initio angelis concreatæ, & nihilominus per illas non potuerint futura præcognoscere. Quia cùm tales species non repræsentent res futuras intuitiuè, & completè, sed solùm abstractiuè & incompletè, non possunt per eas futura certò cognosci.

Ex dictis colligo 1. non deberi angelo, habenti 56. *Corollaria ex dictis.*
speciem incompletam futuri contingentis, concursum illam complentem in ordine ad perfectam & intuitiuam cognitionem illius; deberi tamen quamprimùm existit, quià ille concursus speciei in ordine ad notitiam obiecti debitus est angelo, qui naturaliter esse posset ab obiecto, vel à specie vnà cum intellectu angelico producta ab obiecto ipso: sed talis concursus non potest naturaliter esse ab obiecto futuro; neque à causâ præsente, quia causa præsens non continet completè effectum futurum, quia non continet illum quoad vltimam rationem indiuiduationis; neque à specie producta à causâ, & intellectu angelico; quia hæc, cùm non producatur ab obiecto proprio, sed ab alieno, non posset esse completa, & intuitiua; quia non produceretur secundùm vltimam suam rationem indiuidualem. Colligo 2. quemlibet angelum habere 57. *Coroll. 2.*
species incompletas omnium præteritorum, quæ sunt intra sphæram obiecti naturalis; non posse tamen ex iis certò cognoscere, nisi aut quæ ipse intuitiuè cognouit, dum existerent, aut quæ ab aliis angelis intuitiuè cognita manifestari possunt, aut quæ post se certum relinquunt vestigium. Primum patet; nam præterita sunt eadem, quæ fuêre futura: sed quiuis angelus habet species incompletas omnium futurorum, quæ sunt intra sphæram obiecti naturalis; ergo & omnium præteritorum. Nam

species angelo semel infusę numquam corrumpuntur, quia nullum habent contrarium. Secundum colligitur ex *Isaiæ* 14. vbi tam futurorum, quàm præteritorum prædictio, assignatur tamquam Dei propria. nam eæ, ac tales species debentur angelo, quas, ac quales, res ipsæ producerent: sed res præteritæ vt præteritæ nequeunt producere determinatam speciem, sui nisi supponantur aliquo modo præsentes, vel in speciebus relictis in intellectu angeli cognoscentis, vel in aliorum manifestantium, vel in aliquo effectu, aut extrinseco vestigio. quia res præterita, vt præterita, neque existit in se, cùm non sit; neque determinatè in suâ causâ, in quâ tantùm existit virtus, quæ produxit, non autem effectus, qui productus est: sicut quia futura non continentur determinatè in causâ, non possunt certò ab angelis cognosci. Sunt autem res præteritæ determinatè præsentes, non in earum speciebus, qui in actu 1. eodem modo remanent incompletæ, sicut anteà; cùm species futurorum in meâ sent. non compleantur per modum intrinsecum, qui remaneat cum specie; sed per concursum extrinsecum, qui simul fluit cum actu; sed sunt præsentes in speciebus relictis ab actibus intuitiuis, quibus illæ, dum erant præsentes, fuerunt cognitæ, vel ab angelo cognoscente; vel ab aliis manifestantibus. Ita futurum, cùm numquam fuerit secundum suum particulare & dearticulatum esse, non potest naturaliter cognosci: præteritum quia aliquando extitit, potest naturaliter cognosci, vel per speciem suæ cognitionis, vel per aliquod vestigium, quod determinatè ducat in cognitionem ipsius.

Deducitur ex nostro principio.

Discrimen inter præteritum & futurum.

58. *Obiectio.* Dices. Ideò Deus indidit angelo incompletas species omnium futurorum, non quia si res existentes essent actu illas producerent; sed solùm quia possent illas producere. ergo tenetur Deus vt auctor naturæ offerre completum concursum ad cognitionem omnium præteritorũ: quia & si dum illa existerent, non omnia completas species sui actu produxissent, poterant tamen omnia completas sui species producere.

59. *Resp. ad objectionem.* Resp. neg. conseq. nam species futurorum dantur in ordine ad præsentia: omnia autem præsentia sunt intra sphæram naturalem angeli. Vt igitur angeli sint instructi in ordine ad omnia obiecta intra suam sphæram existentia, debentur illis species omnium futurorum: alioqui cùm omnia futura sint aliquando præsentia, non essent sufficienter instructi. Præterita verò nullo pacto sunt intra naturalem sphæram obiecti angelici: nam neque sunt vt præterita, cùm eadem ratio sit præteritorum, ac futurorum: neque vt aliquando præsentia, cùm præterita numquam futura sint præsentia. ergo si aliunde nequeunt illa ex aliquo effectu naturaliter cognosci, non debetur illis concursus ad ea determinatè cognoscenda. Vnde si Deus nunc crearet angelum, nullæ ei deberentur species præteritorum, nisi quorum possent ab aliis angelis manifestari, vel ex aliquo vestigio colligi: deberentur tamen illi species incompletæ omnium futurorum complendæ per extrinsecum concursum Dei auctoris naturæ quando erunt præsentia.

60. *Coroll. 3. In Angelis datur memoria rerũ præteritarũ à speciebus actuum præteritorum.* 3. in angelo est memoria rerum præteritarum, atque adeò scientia experimentalis, quæ gignitur ex speciebus à præteritis actibus relictis, quæ vim habent determinandi intellectum angeli ad actualem recordationem eorum, quæ aliquando cognouit: contra *Vasquez. disp.* 208. *c.* 4. & *Arrub. disp.* 267. *c.* 3 negantes in intellectu angeli relinqui species præteritorum actuum, sed recordationem fieri per speciem ab initio infusam, repræsentatiuam omnium præteritarum cognitionum. Sed contrà actus angelici, vt causæ naturales necessariò producunt in intellectu angeli species sui.

Obiicies 1. tales species incompletæ futurorum essent omninò superfluæ in angelis, cùm non possint illis vti: ergo frustrà ponuntur. Resp. neg. antec. nam possunt illis vti ad cognoscendas quidditates futurorum. 61. *Obiectio 1.*

2. Si angelus non haberet completas species indiuiduorum corruptibilium existentium, non posset se excitare ad cognoscenda accidentia huius, vel illius indiuidui: nam hoc supponit distinctam notitiam indiuiduorum. Resp. neg. sequel. nam per speciem quidditatis poterit angelus seipsum excitare ad distinctam notitiam accidentium: scilicet statim ac cognitâ quidditate, desiderat cognoscere indiuidua existentia talis quidditatis, Deus vt auctor naturæ excitat illum ad notitiam indiuiduorum, & accidentium indiuidua concomitantium. 62. *Obiectio 2.*

3. Etiam posset angelus longo experimento futura prædicere. Nego antec. quia cùm species futurorum in nostra sent. non repræsentent futura, nisi indeterminatè, sub ratione tantùm indiuidui possibilis, abstrahendo ab omnibus circumstantiis, & proprietatibus indiuidualibus, non potest angelus ea certò cognoscere vt futura: quia licet habeat speciem repræsentantem motum localem, ex. gr. non tamen habet speciem repræsentantem motum localem huius, vel illius indiuidui. 63. *Obiectio 3.*

4. Operationes angelorum totâ æternitate futuræ, sunt infinitæ: sed quiuis angelus habet species repræsentantes omnes operationes futuras angelorum. Resp. habet species repræsentantes omnes futuras operationes quoad indiuidualem perfectionem, nego; quoad specificam, concedo. & quia illæ quoad specificam sunt finitæ, etiam species earum repræsentatiuæ, erunt finitæ. 64. *Obiectio 4.*

Triplex enim specierum genus in angelis: 1. substantiarum & accidentium incorruptibilium; 2. substantiarum corruptibilium; 3. accidentium corruptibilium. Priores sunt completæ, & magis, aut minùs vniuersales quoad quidditates, vel indiuidua iuxta exigentiam subiecti. Posteriores sunt incompletæ, & magis aut minùs vniuersales, non directè per ordinem ad plura indiuidua repræsentata, sed per ordinem ad plures concursus quos exigunt in ordine ad plura indiuidua actu exprimenda. Et quia indiuidua substantiarum corruptibilium existentium sunt finita, tales species erunt finitæ, & hetorogeneè distinctæ inter se. Postremæ sunt tantum repræsentatiuæ quidditatum; & quia quidditates accidentium corruptibilium conditarum finitæ sunt, etiamsi eorum indiuidua sint infinita, species earum repræsentatiuæ erunt finitæ.

Triplex specierum genus in angelis distinguitur.

5. Hic modus non saluat, quo pacto angelus sit certus, quòd id, quod actu cognoscit, sit præsens, præteritum, aut futurum: cùm per nos angelus non cognoscet obiectum immediatè in seipso, sed in suâ specie expressa, quæ eodem modo repræsentat obiectum existens, ac non, existens. *Obiectio 5.*

Solutio. Nego antec. nam hoc optimè saluatur ex eo, quod Deus vt auctor naturæ immediatè supplet concursum vniuscuiusque obiecti, secundum omnes circumstantias, & dispositiones, in quibus obiectum repetitur, quando intelligendum est ab angelo. Et quia hoc naturaliter notum erit, non posse circa suum obiectum falli, sed tantùm falli posse circa obiecta non sua, cuiusmodi sunt futura; vel præterita, quæ numquam vt præsentia nouit: aut qualis sunt obiecta, quæ sibi ab aliis manifestantur; quia possunt sibi ab aliis manifestari aliter ac sunt: quo casu Deus supplet vicẽ angeli manifestãtis, cõcurrẽdo ad obiectũ modo quo illud intẽdit manifestare.

DISPV-

DISPVTATIO XII.

De cognitione secretorum cordium.

1\. QVÆRITVR; An Angelus propria virtute certò & intuitiuè cognoscat nostra, aut alterius Angeli libera cordis secreta? Dixi *certò & intuitiuè*; nam coniecturaliter ex aliquo effectu, aut per externum signum, etiam homo abstractiuè cognoscit libera secreta cordis alterius. Ex eo enim quòd Petrus currit, certò cognoscimus, Petrum habere voluntatem currendi. Controuersia igitur est, an angelus libera secreta alterius angeli, vel hominis, antequam foràs prodeant per aliquem effectum, intuitiuè in seipsis certò cognoscat. Loquimur autem de secretis cordium, quæ angelus, vel homo propriâ virtute in seipso producit, quales sunt cogitationes, & affectiones circa res naturales; non quæ elicit viribus gratiæ, vt sunt illustrationes, & affectiones circa res diuinas & supernat. nam sicut hæ sunt supra naturam creaturæ elicientis, ita & supra naturam creaturæ intelligentis. Pro parte

2\. *Partis affirmantis ratio 1.* affirmante sunt hæ rationes. 1. huiusmodi secreta cordis sunt entia naturalia; sunt enim effectus potentiæ naturalis, ipsius sc. intellectûs aut voluntatis angeli intelligentis, aut volentis: ergo sunt naturaliter intelligibilia. nam intelligibilitas consequitur ad entitatem; qualis entitas, talis intelligibilitas; si entitas naturalis, etiam intelligibilitas.

3\. *Ratio 2.* 2. Hæc secreta sunt naturaliter intelligibilia ab ipso eliciente; ergo à quouis alio: omnis quippe intellectus angeli intra suam sphæram naturalem claudit omne intelligibile naturale; ergo quidquid est naturaliter intelligibile ab vno, erit naturaliter intelligibile à quouis alio: sicut quidquid est naturaliter visibile ab vno oculo, est naturaliter visibile à quocumque alio oculo.

4\. *Ratio 3.* 3. Angelus naturaliter intuetur substantiam, proprietatesque naturales alterius: ergo etiam cogitationes, volitionesque eiusdem. Quia si potest naturaliter intueri principium, à fortiori effectus in principio contentos.

5\. *Ratio 4.* 4. Potest vnus angelus, altero manifestante, naturaliter cognoscere secreta cordis alterius, sine viribus additis, per solas vires naturæ, intelligere potest secreta manifestantis: at manifestatio, cùm sit extrinseca obiecto manifestato, non ponit illud intra sphæram naturalem intelligentis, si illud ex se non sit intra talem sphæram: sicut manifestatio, quâ nobis Deus aliquid reuelat, non ponit illud intra sphæram obiecti naturalis, si illud ex se intra talem sphæram non sit.

6\. *Partis neg. motiua.* Pro parte negante est auctoritas Scripturæ, & Patrum testantium, cognitionem secretorum cordium esse propriam Dei. 3. *Reg.* 8. *& 2. paralip.* 6. *Tu solus nosti corda filiorum hominum.* Ieremiæ 17. *Prauum*, siue vt LXX. *profundum est cor hominum, & inscrutabile: quis cognoscet illud? Ego Dominus scrutans cor & probans renes.* In quem locum Hieronymus: *Nullus cogitationum secreta cognoscit, nisi solus Deus.* Chrisost. in Ioan. *Humanorum cordium cognitio solius Dei est, qui ea formauit.* Cyrill. *lib.* 2. *in Ioan. c.* 19. *Nouerat probè Nathanaël, soli Deo corda hominum patere.* Et lib 3. c. 3. circa init. *Nullus præter Deum cordium occulta scrutatur.* Ambr. *in* 2 *c.* 1. *ad Corint.* in illa, *Nobis autem reuelauit Deus*, ita scribit: *profunda autem idcò ait, quia omnem virtutem & præscientiam eius nouit; quod omnino creaturæ impossibile est.* Auctor de Eccles. dogm. c. 81. *Internas cogitationes diabolum non videre, certi sumus; sed motibus eas corporis ab illo, & affectionum indiciis colligi, experimento didicimus. Secreta autem cordis solus ille nouit, ad quem dicitur. Tu solus nosti corda filiorum hominum.* Ex quo iidem colligunt, certũ signum, quo suam Christus diuinitatem probabat, fuisse notitiam, quâ internas hominũ cogitationes cognoscebat. Sic Hieron. ex illo Lucæ 11. *Vt vidit* IESVS *cogitationes eorum*, ratiocinatur: *Nullus potest videre cogitationes eorum, nisi solus Deus: ergo Christus Deus est.*

Ad hanc controu. variæ sunt sent. quarum duæ sunt extremæ: 1. Durandi *in* 2. *dist.* 3. *qu.* 7. *nu.* 18. *& dist* 8 *qu.* 5. *Heruæi qu.* 3. *& tract. de Verbo quæst.* 1. *art* 4. affirmantium, angelos, secreta cordium cognoscere; hoc discrimine, quòd, vt *Durand.* putat, Deus non tantùm præsentia sed etiam futura; angelus solùm præsentia cognoscit; vel, vt *Herua.* autumat, solus Deus cognoscit illa omni claritate, quâ cognoscibilia sunt; angelus verò, etiamsi eadem cognoscat, non tamen omni claritate. Contra quos pugnant citata testimonia: eoque magis reprehendendus est *Herueus*, quò id absolutè docet: nam *Durand.* non nisi dubiè. 7. *1. Sent.*

Altera *Caiet.* 1. *p q.* 57. *ar.* 4. §. *Ad euid. Ferrar.* 3. *con. gen. c.* 154. § *Circa id: Albertini coroll* 10. *Theol. ex princip.* 1. *philos. nu.* 10. asserentium, ideò non posse secreta cordium ab angelo naturaliter cognosci, quia nequeunt illa per species naturales repræsentari: nam entia libera, quà libera, sunt altioris ordinis, quàm naturalia. Consilia autem cordium sunt entia libera: & angelo non debentur nisi species rerum naturalium. 8. *2. Sent. fund.*

Confirmat *Albert.* Vbi modus essendi obiecti excedit in altiori ordine modum essendi principij formalis, seu effectiui, non potest tale obiectum intuitiuè attingi à tali principio; quia modus cognoscendi adæquatè sequitur modum essendi principij formalis. Sed in ordine intelligibilium species est forma essentialis respectu intellectûs: ergo non potest per speciem inferioris ordinis repræsentari res altioris ordinis: at species est in ordine naturali, quia repræsentat vt causa naturalis determinata ad vnum; secreta autem cordium sunt entia libera, quia sunt à causâ indeterminatâ, habente dominium supra seipsam; ergo sunt in diuerso ordine: atque adeò nequit vnum per aliud naturaliter repræsentari. Quòd si ab eo quæras; quo pacto angelus cognoscat sua secreta? Respondet; vel immediatè per seipsum, vel per suam propriam substantiam; quæ quia radix est liberi, & naturalis simul, potest vtrumque repræsentare. 9. *Confirmat Albertinus.*

Contra hos militant rationes omnes initio allatæ, & præcipuè secunda, quam sic vrgeo: Aut tale secretum est naturaliter intelligibile ab habente ipsum, aut non. Non secundum; cùm nihil sit magis naturaliter intelligibile, quàm sua propria operatio: ergo primum: ergo idem erit naturaliter intelligibile ab alio; cùm non possit idem comparari vt naturaliter intelligibile ab vno, & non ab alio: idem quippe est naturale obiectum omnium. Poterit igitur naturali specie repræsentari; siquidem naturale repræsentabile ordinem dicit ad naturale repræsentatiuum. 10. *Sed contra militant rationes allatæ.*

Confirm. Intellectus angeli est naturaliter perceptiuus talis obiecti: ergo exigit naturale complementum ad illud percipiendum. Alioqui respectu eiusdem obiecti darentur duo principia proxima, quorum vnum respiceret illud vt obiectum naturale, alterum vt obiectum non naturale: atque adeò idem respectu eiusdem principij totalis compararetur vt obiectum naturale, *Confirm.*

rale, & non naturale; naturale respectu intellectûs
11. non naturale respectu speciei. 2. Cognoscit an-
Oppugnat. 2. gelus suam liberam volitionem præteritam: ergo
per aliquam speciem, quam illa reliquit in ipsius
memoria. Possunt igitur cordium secreta repræ-
sentari per proprias species naturales; atque adeò
per eas naturaliter ab aliis angelis cognosci. Res-
12. pondet *Albert.* libera volitio præterita repræsen-
Responsio Albertini. tatur per propriam substantiam, qua repræsentan-
tur omnia accidentia, tam libera, quàm necessaria.
Refutatur 1. Sed contrà: 1. nequit intelligi, quo pacto substan-
tia angeli inuariata modò repræsentet volitionē vt
2. præsentem, modò vt præteritam. 2. si potest sub-
stantia adinstar speciei naturalis libera secreta cor-
dis repræsentare, poterit & species: cùm non mi-
nùs illa naturaliter repræsententur à specie, quam
à substantiâ. Nec refert, quòd substantia sit radix
actûs liberi; quia non repræsentat illum, vt radix
est libertatis, sed vt species per modum causæ ad
vnum determinatæ: siquidem vt species non potest
suos actus non repræsentare; potest tamen vt cau-
3. sa libera suos actus non producere. 3. Angelus
habet speciem intuitiuam substantiæ alteriùs: ergo
per talem speciem non solùm poterit cognoscere
substantiam, sed etiam secreta cordis alterius. nam
species intuitiua substantiæ, respondet in esse re-
præsentatiuo, substantiæ: sicut quælibet species in-
tuitiua obiecti, æquiualet in esse repræsentatiuo,
4. obiecto, quia substituitur loco illius. 4. de facto
datur species expressa naturaliter repræsentans li-
beram volitionem Angeli: vt constat de cognitio-
ne, quâ cognoscit suam liberam volitionem. At
non minùs expressa, quàm impressa obiectum re-
5. præsentat. 5. non implicat species impressa in-
tuitiua secretorum cordium: sed talis species non
esset supernat. cùm esset de obiecto naturaliter cog-
13. noscibili: ergo. 3. arguo: actus liber considerari
1. Argum. soluitur fund. aduers. potest; vno modo in se, alio in causâ: licet igitur
non valeat specie intuitiuâ repræsentari, vt est in
Actus liber dupliciter cōsideratur. causâ; quia in illa non habet esse determinatum,
sed contingens; potest tamen repræsentari, vt est
in se quia in se habet determinatum esse. Ex sup-
positione enim quòd est, necessariò est: alioqui
nulla res naturalis posset intuitiuâ specie repræsen-
tari, quia quælibet res naturalis potuit à Deo non
produci. Non minùs enim substantia angeli pen-
det à liberâ voluntate Dei producentis, quàm ac-
14. tus à liberâ voluntate angeli elicientis. Quare ne-
Secreta cordium non sunt altioris ordinis. go, secreta cordium esse altioris ordinis, alioqui
non essent intra naturalem sphæram intelligibili-
tatis ipsius, cuius sunt secreta. Ad prob. nego, se-
creta cordis esse libera intrinsecè, sed tantùm ex-
trinsecè; quo pacto omnia entia creata sunt libe-
ra extrinsecè ab extrinsecâ voluntate Dei. Nego
etiam, modum essendi secretorum cordium exce-
dere modum essendi speciei, ea repræsentantis:
nam tam species est extrinsecè libera, & intrinsecè
necessaria ad vnum determinata effectiuè, quàm
secreta cordium sunt extrinsecè libera, & intrin-
secè necessaria ad vnum determinata formaliter.

15. Communis sententia est, secreta cordium non
Vera sent. media. posse ab angelo cognosci, non propter physicum
aliquem excessum, aut altiorem ordinem obiecti
supra potentiam cognoscentis, sed aliunde. Vnde
Hoc opus, hic labor. autem hæc ratio desumenda? Vasquez 1. *p. disp.*
209. *cap. vlt.* non aliunde putat, quàm ex testimo-
16. nio Scripturæ ac Patrum vnanimi. Scotus *in 2.*
dist. 9. q. 2 § Ad argu. 2. qu. & in report. qu. 2. & in 4.
dist. 10. qu. 8. Ad argum. loco posita ad 3. & dist. 45.
qu. vlt. Ad argum. Mayro. in 2. dist. 9. qu. 1. §. Sed hic.
diffic. 2. Bassol. qu. 2. §. Sed contra, & fine Ocham. qu. 20.
litt. L, *Gabriel qu. 2 art. 2. Maior q. 3. & 1.* rationem
assignant ex solâ voluntate Dei, volentis cum in-
tellectu angeli concurrere ad notitiam secretorum
alterius. Sed contrà: 1. negare semper toti naturæ *Hæc ratio non placet.*
angelicæ concursū debitum, esset perpetuam vio-
lentiam illi inferre, quam Deus non solet, qui res
sinit agere iuxta suos motus. 2. Scripturæ & Pa-
tres aliquid amplius indicant, cùm dicunt, hoc
esse proprium Dei. nam proprium est, quod ita
conuenit vni, vt alteri conuenire non possit. alio-
qui non tam esset proprium vnius, quàm commu-
ne multorum. vnde non solùm importat negatio-
nem actûs, sed etiam aptitudinis; imò hanc impor-
tat essentialiter, illam tantùm accidentaliter: quia
potest, quod est proprium vnius, actu inesse alteri,
non aptitudine. Henricus *quodlib. 3. q. 13.* Ægid. 17.
in 2. dist. 7. qu. 2. ar. 3. Argen. *art. 2.* Rubio *dist.* *Ratio Henrici.*
9. *q. 4. concl. 2.* hanc assignant licet angelus cognos-
cat internos actus alterius angeli, vel hominis,
quantum ad esse absolutum, quod habent in se;
non tamen cognoscunt quantum ad esse respecti-
num: quia vel non cognoscit obiectum cogita-
tum, aut volitum, vt *Rubio* censet: quia cùm ob-
iectum sit extrinsecum actui, non necessariò cog-
noscitur, cognito actu: vel quia non cognoscit
actus ipsos quoad assensum, vel dissensum, pro-
secutionem, vel fugam, vt *Ægid.* putat: cùm per
eandem cognitionem, aut volitionem inuariatam
possimus opposita cogitare & velle: vel quia non
cognoscit finem, ad quem angelus suos actus diri-
git, vt *Henric.* existimat. Quam directionem vo-
luntatis ipse intentionem appellat, & secretum cor-
dis soli Deo, & habenti ipsum notum. Sed con- 18.
tra 1. modum: licet obiectū sit extrinsecum actui, *Sed neque hæc ratio aliquid probat.*
ordo tamen ad obiectū est intrinsecus actui. Cog-
nito autem ordine ad obiectum, necessariò cog-
noscitur abstractiuè obiectū. Maior constat; nam
actus specificatur ab obiecto: ergo talis actus à
tali obiecto. ergo si cognoscitur actus vt talis, sicut
necessariò cognosci debet, si intuitiuè cognosci-
tur, non potest non abstractiuè cognosci obiectum
cuius est actus. Contra 2. modum: assensus & 19.
dissensus, prosecutio & fuga, sunt intrinsecæ per-
fectiones ac differentiæ actûs, determinantes illum
ad certam speciem & essentiam: igitur si cognos-
citur essentia actûs, necessariò cognoscitur, an ille
sit assensus, vel dissensus, prosecutio an fuga. Fal-
sum autem est, per eundem actum inuariatum nos
opposita cogitare, aut velle. Contra 3. modum:
Scripturæ & Patres vniuersaliter negant, quem-
cumque actum internū ab alio, quàm à Deo cog-
nosci posse. Vel igitur ista intentio est actus di-
stinctus à ceteris; & de illo militat eadem ratio:
vel est respectus voluntatis, solâ ratione ab illâ di-
stinctus, vt censet *Henricus*; & falsum supponit, quia
implicat voluntatem creatam de nouo intendere,
quod anteà non intendebat, nullâ reali mutatione
factâ in ipsa.

Bonauentura *in 2. dist. 8. p. 2. art. 1 q. 6.* Richard. 20.
dist. 8. art. 2. qu. 4. Aureol. *dist. 9. art. 1* Gregor. *q. 1.* *Ratio Bonauent.*
huius rei hanc reddūt rationem: quia implicat cog-
noscere obiectum absque specie, vel concursu ip-
sius: sed secreta cordis vnius angeli non emittunt
speciem sui ad alterum, neque obiectiuè concur-
runt cum intellectu alterius, absque proprio im-
perio voluntatis habentis illa. Minorem probat *Minor prob. 1.*
Aureo. 1. non maius dominium habet voluntas supra
potentiam motiuam, quàm supra cogitatiuam;
cùm hæc sit intimior naturæ intellectuali, quàm
illa: sed illa non prodit in actum, nisi ex imperio
voluntatis: ergo neque hæc. 2. Non plus subest *Prob. 2.*
volun-

voluntati species ipsa intelligibilis in memoriâ existens, quàm cogitatio & volitio: sed illa non mouet potentiam ad intelligendum, nisi ex imperio voluntatis: ergo nec istæ mouebunt ad species sui producendas, nisi ex imperio eiusd.

22. *Tertiò.* 3. Si repugnaret actui interno subesse imperio voluntatis ad mouendum intellectum per speciem, aut concursum obiectiuum sui, vel repugnaret illi, quà obiectum est vt sic: & hoc dici non potest: nam essentia diuina in ratione obiecti non necessariò, sed liberè mouet intellectum ad visionem sui. Vel repugnaret illi, quà creatum obiectum est: & neque hoc probabiliter asseri potest: quia creatum addit solam limitationem, quæ non tollitur, ex eo quòd subest voluntatis imperio.

23. *Quartò.* 4. Probat *Greger.* non minùs cogitatio & affectio subest imperio voluntatis ad mouendum intellectum alterius, quàm proprium; cùm non minùs sit cognoscibilis ab alieno, quàm à proprio: sed proprium intellectum non mouet, nisi ex imperio voluntatis; quia si proprium intellectum moueret naturaliter, necessariò causaret reflexam intellectionem sui; & illa aliam, & sic in infinitum. Vnde actu existent infinitæ intellectiones reflexæ in quolibet intellectu angelico.

24. *Ratio refellitur.* Sed contrà; cùm experientia constet, omne obiectum creatum naturaliter producere speciem sui, nondum ab his auctoribus efficaciter probatum est, sola secreta cordis sui speciem liberè producere. 2. instatur: tum quia illa necessariò, non liberè speciem sui relinquunt in intellectu proprio; ergo etiam in intellectu alterius. tum quia intelligibilitas consequitur ad entitatem vt sic: sed ex suppositione, quòd actus liber est productus, necessariò est: ergo necessariò est intelligibilis, atque adeò necessariò motiuus ad cognitionem sui; nam ad talem motionem non eget libero concursu voluntatis; quia non mouet, vt liber, sed vt ens est formaliter. Nec est eadem ratio de potentiâ motiuâ, aut quàuis aliâ virtute liberè operatiuâ: quia vt hæc operetur, eget concursu substantiæ, vt causæ principalis, quem concursum potest substantia non præbere.

25. *Ad 1. Aureoli, & 2.* Ex quo patet ad 1. & 2. *Aureoli:* nam neque potentia motiua, neque species intelligibilis potest suum effectum producere sine actuali influxu substantiæ: actus autem liberi, postquam producti sunt, absque concursu alterius possunt speciem sui producere, vt patet de iisdem actibus sui speciem producentibus in intellectu proprio: non enim vt sui speciem relinquant, indigent concursu alterius causæ. At verò, vt potentia motiua producat suum actum, requirit concursum substantiæ viuentis. Consimiliter, vt species intelligibilis moueat intellectum ad intellectionem, requirit actiuum concursum, tum intellectûs, tum ipsius substantiæ intelligentis.

26. *Ad 3.* Ad 3. resp. id repugnare obiecto vt sic, per comparationem tamen ad suum intellectiuum proportionatum. Essentia autem diuina non est intelligibile proportionatum, nisi à proprio intellectu, & ideò solùm illum mouet naturaliter: quiuis verò actus internus creatus est proportionatum intelligibile respectu cuiuscumque intellectûs: igitur respectu cuiuscumque debet esse naturale motiuum.

27. *Ad 4. Greg.* Ad 4. Gregorij resp. aliud esse, cognitionem mouere ad speciem sui intellectu imprimendam, aliud ad sui reflexam intellectionem eliciendam. Ad 1. mouet naturaliter, quia mouet per seipsam, vt ens est, sine libero concursu substantiæ: ad 2. liberè, quia mouet dependenter à libertate substantiæ, in cuius potestate est, vti & non vti concursu speciei, vel obiecti. Neganda igitur minor de productione speciei; concedenda de productione intellectionis; Et ad prob. neganda sequela; nam intellectio non causatur ex productione speciei, sed ex libero vsu ipsius cum potentiâ. Et quia productâ specie actûs in intellectu, potest intellectus eâ non vti ad reflexam cognitionem actûs; non sequitur, si actus necessariò imprimit speciem sui, intellectum necessariò elicere reflexam cognitionem talis actûs: quia ad 1. sufficit actus: ad 2. requiritur liber consensus potentiæ.

Bannez 1. *p.q.*57.*art.*4. Zumel *ibid. qu.*2. *Molina,* Valent. *pu* 4. Arrub. *disp.*169. Suar. *lib.* 2. *de angel.* *c.*23. *&* 24. & alij recent. hanc assignant: vel quia de facto nullas habent species de illis ab initio infusas, vt censent *Molina & Suar.* vel si habent, ea non repræsentant, nisi posito consensu angeli volentis se manifestare; ita exigente naturâ intellectuali liberâ propter dominium, quod supra suos actus habet. 28. *Ratio Bannez & recent.*

Dico 1. proxima ratio, ob quam nequit angelus aliorum secreta naturaliter cognoscere, non est, quia eorum species simpliciter non habet, vel quia talibus speciebus denegatur concursus, donec alter velit se manifestare; sed quia licet eorum species ab initio acceperit, eas tamen completas non accepit sed tantùm incompletas, complendas immediatè à Deo, non per modum intrinsecum, sed per concursum extrinsecum ad exigentiam angeli, liberè se manifestare volentis, vt *disp. praeced. à nu* 54. *& deinceps.* 29. *Assertio prima proximam rationē indicans.*

Prior pars est *S. Thom. q.*9. *de verit. art.* 1. *ad* 10. *& à* 4. *ad* 11. & prob. connaturalius est angelo, ab initio accepisse omnes species, quas sibi ipse cum obiectis produxisset, si producere eas sibi potuisset; nam Deus in producendis speciebus angelicis supplet defectum naturæ: sed tales species sibi ab initio cum obiectis produxisset, si eas sibi producere potuisset. Angelus .n. statim habuit ab initio suæ creationis species intuitiuas aliorū, quoad ipsorum substantias, & potentias: at ex intuitiuâ cognitione potentiarum aliorum sibi produxisset species abstractiuas intellectionum, & volitionum, quas vnusquisque producere posset: igitur easdem species habuit à Deo auctore naturæ ab initio concreatas. 30. *Prob. quoad 1. partem ex S. Thomâ.*

Posterior pars prob. 1. non aliæ species fuerunt ab initio debitæ angelo, quàm quas ipse sibi è rebus eruisset, si potuisset. 2. omninò otiosæ illæ fuissent, si nullo modo iis angelus vti potuisset, donec manifestantis consensus accessisset. Reliqua verò patent ex *disp. praeced.* 31. *Posterior pars assertionis probatur.*

Dico 2. Remota & radicalis ratio, cur nequeant angeli aliorum secreta naturaliter cognoscere, est perfectum dominium, quod supra suos actus liberos creatura intellectualis habet. Fundam. creatura intellectualis non solùm habet physicum, sed etiam morale dominiū supra suos actus: quod est de perfectâ ratione dominij: ergo non solùm debet excludere physicum, sed etiam morale impedimentum: non excluderet autem morale impedimentum, si statim ac illos eliceret, manifesti fierent aliis. nā sæpè creatura retardaretur à suis actibus eliciendis; si sciret, statim eos fore ab aliis cognoscendos, vt contingit in nobis quoad actus externos, quos sæpe elicere omittimus, ne manifestentur aliis. ergo non solùm debet perfectum dominium creaturæ esse liberum à coactione physicâ, ne physicè; sed etiam à morali, ne moraliter, propter aliorum scientiam retardari possit. 32. *Assertio 2. radicalem rationem continens.* *Physicum & morale dominium.*

Huc tendit ratio S. *Tho.* quâ probat, ideò non posse secreta cordis vnius, ab alio cognosci; quia voluntas creata soli Deo subiecta est: non esset autem soli Deo subiecta, si eius libera consilia possent ab alio cognosci. Nam genus quoddam subiectionis est, 33. *Idem docet S. Thomas.*

non

non posse suos actus elicere, nisi aliis manifestentur. Habet igitur rationalis creatura ius quoddam naturale secreti circa suos actus, ne, ipsâ inuitâ, ab aliis cognoscantur. Et hoc ideò, quia supra illos plenum habet dominium. Ex quo vt ex radice nascitur, vt nulli puræ creaturæ naturaliter debeantur completæ species secretorum cordis alterius, absque ipsius consensu. 1. Quia eæ, ac tales species debitæ sunt angelis, quas ipsi sibi è rebus naturalibus produxissent: tales autem sunt species incompletæ. 2. Ne impediatur perfectum dominium, quod vnaquæque creatura rationalis habet in sua secreta.

Duplex ratio cur angelus species completas secretorum non habeat.

34. Ex his patet ad rationes dub. quæ solùm probant, secreta cordis vnius non esse supra naturalem vim intelligendi alterius: non tamen probant, aliunde non posse eorum species completas esse indebitas angelo, sc. ex perfecto dominio, quod supra suos actus liberos habet creatura intellectualis.

35. Dices: tales species sunt naturales; ergo exiguntur ab angelo. Resp. dist. conseq. exiguntur posito consensu alterius, concedo: independenter à consensu alterius, nego. Non enim quidquid est naturale, statim exigitur ab angelo, nisi positâ conditione, vt constat de effectu futuro, cuius completa species non debetur angelo, nisi positâ existentiâ rei futuræ.

Obiectio. Solutio.

Quænam sint secreta cordis, quæ Angelus naturaliter cognoscere non potest?

36. OMNES conueniunt, angelum naturaliter cognoscere actus necessarios alterius; quibus seipsum necessariò cognoscit & diligit; nec non omnes sensitiones tam externas, quàm internas hominis, quoad physicam entitatem, non quoad moralitatem, quæ à liberâ voluntate hominis pendent. Cognoscit autem illas, non tantùm in causâ, sed etiam in seipsis, cùm sint actus physicè naturales. Certum etiam est, angelum non cognoscere liberas affectiones alterius: nam saltem hæ veniunt nomine secretorum, quæ soli Deo, & habenti ipsa, nota sunt, vt *praeced. sect.* Sola concertatio est de actibus intellectûs, & motibus indeliberatis voluntatis, an illi naturaliter cognoscantur ab angelo, & quidem quoad actus intellectus. Prima sent. affirmat. Fuit

De actibus intellectus, & motibus indeliberatis voluntatis.

37. quorumdam apud *Durand. in 2. dist. 8. q. 5. nu. 8.* quam sequitur *Hurtad. in metaph. disp. 12. §. 30.* vt probabilem defendit *Vasquez. 1. p. disp. 210. c. 2.* quam & docet, fuisse *Alph. Deza.* Fundam. actus intellectûs non sunt liberi per se, sed per accidens ratione voluntatis, à quâ imperantur: hoc autem non impedit, quò minùs possint naturaliter cognosci, vt constat de actibus imperatis potentiæ motiuæ, & sensitiuæ in homine. Maior prob. intellectus non est potentia libera, sed necessaria, non secus ac ipsa potentia motiua, quæ, posito imperio voluntatis, naturaliter operatur. ergo eodem modo se habet actus intellectûs, ac motus localis: vterque enim est elicitus à potentiâ necessariâ, & imperatus à liberâ: ergo si hic naturaliter cognosci potest, etiam ille poterit naturaliter cognosci. Nec obstat, quòd Scriptura absolutè neget, cogitationes cordis posse ab alio, quàm à Deo cognosci: nam cordis cogitatio, vsitatâ phrasi Scripturæ, non significat solùm actum intellectûs, sed simul affectum voluntatis, ex quâ illa proficiscitur, vel cuius est proxima causa.

1. Sent. affirm.

38. Secunda negans probabilior est, & communis Theol. qui nobiscum sentiunt, secreta cordis non posse ab angelo in se ipsis naturaliter cognosci: *Bannez 1. p. q. 57. art. 4. §. Sed dicet, & seq. Zumel ibid q. 1. in solut. 2. & 3 argum. Molin. Valent. Arrub. disp. 170. Suarez lib. 2. de angel. c. 25. S. Thom. 1. p. q. 57. art. 4.* vbi ait, *tam cogitationes prout sunt in intellectu, quàm affectiones prout sunt in voluntate,* à solo Deo cognosci. Nec explicari potest de cognitionibus, prout dependent à voluntate; quia distinguit cogitationes, prout sunt in intellectu; & eo modo negat, actus intellectûs, quo affirmat, actus appetitûs sensitiui, esse cognoscibiles ab angelo; cùm illos simpliciter neget, hos simpliciter affirmet: at hos affirmat esse cognoscibiles secundùm substantiam; igitur illos negat esse cognoscibiles secundùm substantiam, & non tantùm secundùm moralitatem. Prob. 1. ex Scripturâ & Patrib. qui eodem modo loquuntur de cogitationibus, ac de affectionibus. Nec licet verba Scripturæ restringere tantùm ad actus voluntatis, cùm propositiones sint negatiuæ & vniuersales: alioqui non eodem modo Christus suam diuinitatem ostendisset, cognoscendo intellectûs cogitationes, quàm cordis affectiones, contra *Hieronym. cit.* 39.

2. Sent. neg. probabilior.

Prob. 1. Sent.

2. Si posset angelus cognoscere cogitationes, posset & affectiones. Nam qui intuitiuè cognoscit actum, abstractiuè saltem cognoscit obiectum, circa quod talis actus versatur. ergo intuendo angelus notitiam, quâ alter vel propriam, vel alterius affectionem sibi reuelatam cognoscit, simul abstractiuè cognosceret affectionem alterius. Ex quo vlteriùs sequeretur, non posse angelum suum secretum manifestare vni, quin manifestaret omnibus; cùm omnes possint notitiam, quâ suum secretum manifestat, naturaliter cognoscere. 40.

Prob. 2.

3. Multa sunt peccata, quæ consummantur in intellectu, vt blasphemia, obduratio, hæresis, & cetera infidelitatis crimina: ergo hæc saltem naturaliter cognoscerentur ab angelo. Nec refert, quòd vt hæc sint peccata, coniunctum habere debeant affectum, quem angelus ignorat; nam sufficit ille idem affectus, qui requiritur ad hæc erronea iudicia formanda, cùm teneamur illa non formare. ergo hoc ipso, quòd angelus videret hominem huiusmodi iudicia intra se formantem, cognosceret illa vt peccata formantem. 41.

Prob. 3.

4. Quidquid per se proximè requiritur ad actum liberum exercendum, latere debet angelum: nam perfectum dominium creaturæ supra suos actus liberos exigit, vt non modò illi sint occulti quoad substantiam, sed etiam quoad circumstantias, & proxima principia, ex quorum notitiâ facilè deueniri posset in notitiam ipsius actûs liberi (sanè hoc dominium supra suos actus vnusquisque habere vellet, cùm sit rationabile, & exigatur à naturâ perfectè liberâ:) At actus intellectûs per se proximè requiritur ad actum liberum: nam vel huiusmodi actus sunt practici, vel speculatiui: practici sunt proxima principia actuum liberorum; nam ex illis immediatè mouetur voluntas ad electionem faciendam. vnde qui cognosceret illos, facilè cognosceret electionem, cùm semper soleat voluntas in electione faciendâ sequi iudicium efficacius proponens: Speculatiui, & si non sint proxima principia, ex quibus immediatè mouetur voluntas; quia tamen illi ordinari possunt ad practica iudicia, vt actus præuij integrantes eamdem seriem actuum liberorum, etiam isti spectant ad perfectum dominium creaturæ. 42.

Prob. 4. à priori.

Confirm. sicut libertas in actu 1. essentialiter integratur ex intellectu radicaliter, & ex voluntate formaliter: ita liberum in actu 2. componitur ex actu intellectûs inchoatiuè & radicaliter, & ex actu voluntatis completiuè & formaliter. Nec est eadem ratio de actibus potentiæ sensitiuæ, quia hi non sunt in eodem ordine & serie, nec per se requisiti, sed solùm ratione status ad actus 43.

Confirm.

actus formaliter liberos. Quoad actus verò in deli-

44. *Quoad actus indeliberatos voluntatis;* beratos, affirmat *Albertinus Corol.10.Theol.& ex princip. 1.philos. nu.* 20. eos naturaliter cognosci ab angelo, quia tales actus fiunt à voluntate determinata ad vnum, atque adeò vt tales continentur intra ordinem actuum naturalium, repræsentabilium per species naturales. *Negant alij probabiliùs* : nam idem

Negant probabilius. actus inuariatus quoad intrinseca, accedente rationis aduertentiâ, fit formaliter liber, atque adeò ignotus angelo. Repugnat autem, vt idem actus in-

45. *Responsio Albertini.* uariatus quoad entitatem, modò sit repræsentabilis per speciem naturalem, modò non. Responder *Albertinus*, accedente rationis aduertentiâ talē actum variari quoad extrinsecam terminationem : nam priùs producebatur à voluntate, vt determinatâ ad vnum; posteà conseruatur ab eâdem, vt liberâ ad

Subreiicitur. vtrumlibet. Sed contrà : totum hoc extrinsecum est actui; nam libera illa conseruatio, quæ intelligitur aduenire actui post rationis aduertentiam, non est noua actio, intrinsecè modificans actum, sed eadem antiqua connotatâ tantùm causâ liberè potente illum suspendere, quæ anteà, defectu perfectæ aduertentiæ, non poterat. Hoc autem non mutat intrinsecè actum, sed tantùm extrinsecè: species autem per se repræsentat intrinsecam entitatem actus: ergo si hæc non mutatur, nec species talis actus repræsentatiua mutabitur : atque adeò si anteà repræsentabat illum naturaliter, etiam posteà, accedente extrinsecâ aduertentiâ rationis, repræsentabit naturaliter. Velut si oculus repræsentaret visibile, quod necessariò conseruaretur à suis causis: si idem posteà visibile liberè conseruaretur ab iisdem causis, non variaretur aut visio, aut species illud repræsentans: quia hæc solùm exprimit entitatem obiecti visibilis, quæ per variationem causæ necessariæ in liberam, non variaretur in se. Ex dictis

46. *Corollarium ex doctrina data.* deducitur, non modò latere angelum liberas cogitationes, & volitiones, sed etiam species, & habitus ab illis productos in potentiâ cogitantis & volentis: alioqui posset per huiusmodi species, vel habitus deuenire in notitiam præteritarum cogitationum & volitionum liberarum alterius, cuius essent

47. *Resp. ad fundam. 1. sententia.* tales habitus & species. Secus verò est de potentiis, & speciebus obiectorum naturalium, quæ quia naturales sunt, possunt ab omnibus naturaliter cognosci. Ad fund. primæ, resp. non ideò cognitiodem internam esse occultam, quia est imperata à potentiâ liberâ : sed quia est principium proximè inchoans actum liberum, cuiusmodi non sunt actus externi imperati, qui tántùm sunt effectus libertatis. Vnde ad prob. maioris concedo, intellectum esse causam necessariam, sed proximè completiuam libertatis, cuiusmodi non sunt reliquæ potentiæ

48. *Obiectio.* naturales. Dices, ergo saltem cognitio, vt consequens imperium voluntatis, non est occulta; quia vt

Solutio. sic non est principium, sed effectus libertatis. Resp. neg. conseq. nam eadem, quæ est imperata potest esse principium alterius actus liberi : velut consilium, quòd est inquisitio mediorum cum certo iudicio ad finem consequendum, imperatur ab intentione, & est principium proximè inchoans electionem. Nec potest idem actus cognosci vt effectus, & ignorari vt causa: quia vt effectus non distinguitur à seipso vt causâ : cognitio autem angeli fertur ad rem prout est in se: ergo.

DISPVTATIO XIII.

An Angeli propriâ virtute cognoscere valeant obiecta supernaturalia?

Obiectum supernaturale, alterum quoad modum, vt mortui resurrectio, oculi restitutio, 1. *Duplex obiectum supernaturale.* & cætera entia, quæ simpliciter fieri possunt à causis naturalibus, licet nō cum talibus circumstantiis; alterum quoad essentiam, quod nullo modo fieri potest à causis naturalibus, sed à solo Deo agente supernat. vt vnio hypost. gratia, gloriâ, ceteríque habitus, & actus infusi. Primum, extra omnium controuersiam, naturaliter cognoscibile est ab angelo, cùm sit in entitate naturale: angelus autem naturaliter cognoscit quidquid est in suâ entitate naturale. De 2. est tantùm controuersia, an sit ab angelo naturaliter cognoscibile. Prima sent. affirmat. *Scoti* 2.

in 4. dist. 10. q. 8. §. Resp. & ad arg. & Scotist. nam 1. *Sent. affirmans.*

omne ens creatum est proportionatum obiectum

intellectui angeli; quia naturale & supernat. non *Fundam. Scoti.*

distinguunt intrinsecè ens, sed solùm in ordine ad agens. Dicitur enim naturale, quod à naturali; supernaturale, quòd à supernat. agente fit. habitudo autem ad aliud & aliud agens non necessariò concludit aliud & aliud ens in se: ergo nec aliud & aliud intelligibile. Confirm. perfectior est substantia naturalis, quàm quodlibet accidens supernat. sed illa est naturaliter cognoscibilis; ergo & hoc.

Secunda nega. *S. Tho. 1. qu. 57. ar. 5. & Thomist. quæ* 3. *2. negans S. Thomæ & Thomist.*

vera est. probo. Ens quoad essentiam supernaturale cognosci debet lumine supernat. lumen super- *vera est. Ratio.*

nat. est proprium Dei : igitur nequit ens quoad essentiam supernaturale à creaturâ naturaliter cognosci. quia quod est proprium vnius, nequit fieri proprium alterius: nam proprium est, quod à propriâ fluit essentiâ : vt autem posset creaturâ ens supernat. naturaliter cognoscere, deberet lumen supernat. esse illi proprium. Minor clara est : lumen supernat. tendit ad obiectum cum omnimodâ certitudine & infallibilitate, vt constat de lumine fidei, & scientiæ supernat. infusæ: tendere autem ad obiectum cum omnimoda certitudine & infallibilitate, est proprium luminis increati. Maior prob. nullum obiectum potest naturaliter cognosci, nisi lumine specificato ab ipso cognoscibili; nam contineri debet intra naturale specificatiuum ipsius potentiæ; nequit autem obiectum supernat. esse naturale specificatiuum luminis naturalis; quia specificans ponit specificatum intra eundem ordinem, in quo est ipsum specificans. Vnde implicat, obiectum esse quoad entitatem supernaturale, & posse naturali lumine cognosci, seu esse specificatiuum luminis naturalis; quia specificatiuum euehit specificatum ad ordinem specificantis; sed hoc ipso, quòd obiectum non est specificatiuum luminis, non potest ab illo naturaliter cognosci; quia non continetur intra sphæram luminis cognoscentis; vt quia sonus non est specificatiuus visus, non continetur intra sphæram potentiæ videntis, sed audientis, cuius est specificatiuus. Confirm. intelligibilitas fundatur in entitate: ergo qualis erit entitas, talis erit eius 4. *Confir.*

intelligibilitas : sed entitas quoad substantiam su- *Cont.*

pernaturalis, est diuersi ordinis à potentiâ intellectiuâ naturali, quæ est quoad substantiam naturalis: ergo etiam intelligibilitas illius erit diuersi ordinis ab intellectiuitate huius: non igitur poterit esse commensum obiectū illius; cùm nequeant diuersa

5. *Conf.* ordine esse sibi inuicem commensa. 2. Ens supernat. postulat cognosci per species supernat. ergo per lumen eiusdem ordinis: nam species, lumen, & obiectum, sibi mutuò respondent. Hæc eadem ratio probat, nullam condi posse creaturam, cui connaturale sit huiusmodi entia supernat. cognoscere: quia nulli creaturæ connaturale esse potest lumen, quod ad obiectum tendat cum eâ certitudine & infallibilitate, quâ tendit Deus. Quâ de causâ condi nequit creatura, cui connaturalis sit habitus fidei infusæ, quæ ad obiectum tendit eâ certitudine, quâ Deus: vt *to.* 1. *disp.* 9. *sect.* 6.

6. *Obiectio* 1. *Obiicies* 1. Deus vt actus purus specificat visionem beatam, & lumen gloriæ, & tamen non ponit illa in eodem ordine actus puri, in quo est obiectum specificans. Resp. Deus vt actus purus specificat visionem beatam, vt rationem *quâ* non *quæ*: ratio enim *quâ*, quia specificatur tantùm vt via & pura tendentia, non sumit eundem ordinem à termino. Respectu verò luminis gloriæ, Deus vt actus purus non comparatur ad illud vt obiectum vitaliter perceptibile; atque adeò illud vt sic non specificat. Specificatur autem lumen gloriæ à visione beatâ, vt est quidam effectus supernat. à subiecto dependens. 2. Angelus naturali virtute cognoscit

7. *Obiectio* 2. habitus, & actus supernat. in se ipso existentes: ergo obiectum supernat. naturali virtute est ab angelo cognoscibile. Resp. neg. antec. nam etiam habitus, & actus supernat. in se ipso existentes cognoscit angelus lumine supernat. 3. Dæmones natu-

8. *Obiectio* 3. rali virtute cognoscunt characterem supernat. hominis Christiani, & Sacerdotis damnati. ergo aliquod obiectum supernat. naturali virtute cognosci

Solutio. potest ab angelo. Nego, dæmones naturaliter cognoscere characterem supernat. cognitione propriâ & in se, sed tantùm abstractiuâ fidei humanæ ex testimonio aliorum: quo pacto cognoscunt reliqua mysteria supernat. fidei diuinæ iuxta illud *Iacob.* 2.

9. *Obiectio* 4. *Dæmones credunt, & contremiscunt* 4. Angelus na-

Solutio. turaliter cognosci potentiam obedien. creaturæ: sed hæc est supernat. quia dicit ordinem ad effectus supernat. ad quos est eleuabilis. Resp. Cognoscit naturaliter angelus potentiam obedien. creaturæ subiectiuè, & quoad propriam entitatem, concedo; (vt sic enim est naturalis seu entitas sua creaturæ) terminatiuè, & quoad effectus distinctè cognitos, nego. est enim supernaturalis terminatiuè, quâ connotat effectus supernat. ad quos diuinitus eleuari potest; quos nequit ex vi potentiæ obedien. subiectiuè cognitæ cognoscere, quia tales effectus supernat. non continentur in entitate potentiæ obed. vt termini ipsam specificantes, vti continentur effectus naturales in potentiâ naturali, sed solùm vt termini extrinsecè tantùm connotati. Dixi, *distinctè cognitos:* nam confusè & in communi cognoscit naturaliter angelus, posse Deum multa opera supra naturam per creaturam operari: ignorat tamen distinctè hoc vel illud opus supernat. cùm ad hoc cognoscendum necessarium sit lumen & species supernat.

10. *Corollarium* 1. Deducitur 1. Angelum naturaliter cognoscere absentiam subsistentiæ creatæ in humanitate Christi, non modum, quo illa in Verbo subsistit. Primum prob. negatio cognoscitur eodem lumine, quo cognoscitur opposita affirmatio: sed subsistentia creata humanitatis Christi naturali lumine cognoscitur ab angelo; ergo & eius absentia. Secundum patet: quia modus iste est quoad essentiam supernaturalis: est enim vnio quâ humana natura vnitur verbo, à quo accipit suam specificationem.

Coroll. 2. 2. Angelus naturali virtute cognoscit vnionem, quâ anima Christi in resurrectione fuit reunita proprio corpori. Ratio; illa vnio fuit tantùm supernaturalis quoad modum: eadem. n. virtute cognoscit *Ratio.* angelus vnionem miraculosè productam inter animam, & corpus cuiuscumque defuncti ad vitam diuinitus excitati. eadem naturali virtute cognouit unionem miraculosè productam inter animam & corpus naturæ humanæ Christi in primâ eius conceptione: quia fuit tantùm supernaturalis quoad modum. 3. Angelus naturaliter cognosci desitionem panis & vini in Eucharistiâ, atque adeò acci- 11. *Coroll.* 3. dentia panis & vini existere absque proprio subiecto. quia negatio cognoscitur eodem lumine, quo opposita affirmatio. An naturaliter cognoscat positiuum modum, quo talia accidentia extra proprium subiectum existunt, pendet ex eo, an talis modus sit quoad substantiam supernaturalis, de 12. *De modo Euchar.* quo in 7. *tom.* Ex eâdem quæst. pendet, an naturali virtute cognoscat transubstantiationem panis & vini in corpus & sanguinem Christi. Nam si actio, quâ Christi corpus & sanguis fit præsens in hoc Sacramento, est naturalis quoad substantiam, poterit naturaliter ab angelo cognosci: sicut naturaliter ab eodem cognoscebatur actio, quâ conuersa fuit aqua in vinum in Cana Galilææ, *Ioan.* 2. Secus, si actio est quoad substantiam supernaturalis. De modo quo Christi corpus ad instar spiritus totus in toto, & totus in qualibet parte, communiter conueniunt, non posse naturaliter ab angelo cognosci; cùm sit in substantiâ supernaturalis, & indebitus cuicumque corpori, vt *suo loco.* Dices angelus na- 13. *Obiectio.* turali virtute cognoscit corpus & sanguinem Christi in hoc Sacram. existentem: ergo etiam naturali virtute cognoscere poterit modum, quo in illis exi- *Solutio.* stit. Resp. neg. conseq. quia cùm modus distinguatur à subiecto, poterit cognosci subiectum, non cognito ipsius modo. sicut *suprà* dixi, angelum naturaliter cognoscere humanitatem Christi, non cognitâ ipsius cum Verbo hypostaticâ vnione. Ex his patet ad fundam. *Scoti.* Falsum est, naturale & super- *Satisfit oppositæ sent.* nat. desumi tantùm penes extrinsecum ordinem ad agens, sed penes intrinsecum esse ipsius effectus, qui nulli subiecto creato connaturalis esse potest: & hoc ideò à priori, quia ens supernat. quoad essentiam participat proprium modum operandi Dei. Ad *Ad Conf.* confir. concedo, substantiam naturalem esse perfectiorem accidente supernat. quoad rationem entis, & modi existendi; non quoad rationem ordinis, & modi operandi, penes quæ commensuranda sunt obiectum & lumen.

DISPVTATIO XIV.

De modo & proprietatibus cognitionis Angelicæ.

Qualis sit cognitio Angelica?

DICO 1. Cognitio Angelica semper est actualis respectu propriæ essentiæ, à quâ naturaliter cessare non potest. *S. Thom. qu.* 8. *de Verit. ar.* 6. *ad* 7. *& ar.* 14. *ad* 9. *Caiet.* 1. *p. q.* 58. *ar.* 2. § . *Circa vlt. concl. & Ferrar.* 2. *cont. Gen. c.* 97. *fine* est communior contra *Arrubal. in* 1. *p. in q.* 58. *& Steph. de Bubalis in q.* 54. *art.* 1. *diffic.* 1. §. 4. Fundam. debet angelus habere aliquam cognitionem, quæ sit illi radix & fundamentum cæterarum: nam debet posse se ipsum excitare ad notitiam huius vel illius obiecti; cùm hoc

1. *Cognitio Angelica respectu substantiæ propriæ semper est actualis.*

hoc sit proprium viuentis, posse à se ipso moueri ad perfectionem sibi debitam. Minorem ostendo: at cognitio sui est prima, & ab omni aliâ cognitione supposita, cùm sit intimior, & obiecti primarij ad instar cuius cetera ab angelo intelliguntur: ex S. Thom. 2 con. Gen. cap. 97. Confirm. nulla est ratio, ob quam debeat angelus ab eâ cessare; cùm non modò illa non impediat cognitionem reliquorum obiectorum, verùm etiam ad ea cognoscenda sit necessariâ: Nam ex eâ excitatur ad cognoscendas suas proprietates, inter quas sunt species rerum naturalium, quibus cognitis, abstractiuè & in confuso cognoscuntur earum obiecta, ad quorum singulorum notitias intuitiuas & perfectas, poterit se ipsum excitare. Vnde videmus, in quolibet viuente dari aliquam operationem actualem vitæ inuariabilem, ex quâ vt ex radice ceteræ operationes vitales eiusdem viuentis originentur: igitur similis dari debet in angelo: hæc autem alia connaturaliter esse nequit, quàm cognitio sui. Ex eâdem ratione sequitur, angelum numquam cessare à naturali cognitione abstractiuâ Dei; nam eadem cognitio intuitiua sui, est abstractiua cognitio Dei; cùm seipsum cognoscat vt effectum & creaturam Dei. Prætereà in cognitione intuitiuâ sui & abstractiuâ Dei, partialiter saltem consistit naturalis beatitudo angelicæ naturæ: ergo non est, cur ab eâ cessare debeat; cùm omnis intellectualis natura naturali pondere feratur in beatitudinem, qualem iuxta suum statum habere potest.

Colligitur ex S. Thom.

2. *Confir.*

Angelus nũquam cessat à natura li cognitione abstractiua Dei.

3. Dico 2. Cognitio angelica non est discursiua circa ea, quæ naturaliter cognoscit; est autem discursiua circa ea, quæ naturaliter non cognoscit, qualia sunt obiecta supernat. secreta cordium, & futura libera. Prior pars est *S. Thom. 1. p. q. 58. ar. 3. Caiet. Thomist.* contra *Scotum in prologo q. 3. later.* cuius titulus est, *Iuxta hoc quæro: & in 2. dist. 1. p. vlt. §. Contrà anima; & dist. 7 q. vn. §. Contra conclus.* versu, *Quod etiam neg.* Fundam. discurrere est ex notis ad ignota distinctis actibus procedere: seu ex vno notiori ad aliud ignotius cognoscendum transire: quod necessariò includit duos actus, quorum vnus sit causa alterius; scil. actus obiecti notioris est causa actûs obiecti ignotioris, quatenus obiectum notius est ratio formalis assentiendi obiecto ignoto; nec potest vnus & idem actus esse causa sui ipsius. at de rebus naturalibus angelus habet euidentiam, vel intuitiuam per proprias species, vel abstractiuam per speciem causæ, aut effectûs: cognoscit enim res cunctas naturales, aut euidenter in seipsis, aut abstractiuè in suis causis, vel effectibus. igitur non potest circa res naturales discurrere: nam discurrere est ex vno noto assentiri alteri ignoto: sed æquè nota sunt angelo omnia naturalia, vel per seipsa, vel per suas causas & effectus. Confirm. ideò discurrit homo, ideoque ex vno magis noto intellectualiter infert aliud minùs notum, quia non sunt ei æquè nota omnia. Hoc autem prouenit tum ex imperfectione specierum, tum ex imperfectiore lumine, qui defectus circa naturalia in angelis non sunt.

Prior pars est S. Thom. contra Scotum Fundam.

4. Posterior pars constat ex opposito fundam. nam obiecta supernat. secreta cordium, & futura libera non sunt angelo euidenter nota: ergo potest ad ea probabiliter cognoscenda ex notioribus discurrere: ex præsentibus circumstantiis euidenter notis futura coniectare; ex operationibus externis interna diuinare. quia vel saltem naturaliter non potest vno eodemque actu simul ferri ad vnum euidenter notum, & ad alterum probabiliter coniectatum; vel esto possit, adhuc non necessariò eodem actu simul fertur ad vtrumque, quia ad vnum fertur necessariò, ad aliud verò liberè. ergo saltem posset, si vellet circa ea discurrere prius tempore, vel naturâ, cognoscendo signa sibi euidenter nota, tum ex iis distincto actu inferre significata probabiliter tantùm coniectata. Notanda autem est differentia inter bonos & malos angelos; quòd boni numquam iudicium ferunt de rebus dubiis, alioqui posset in eis esse error, qui statui beatitudinis repugnat; sed solùm de probabilitate ipsâ: secus mali, qui plerumque ex certis, iudicium præcipitant de dubiis, in quibus sæpè decipiuntur. Obiicies. Omnis causa est prior suo effectu; ergo notior effectu; ergo est ratio cognoscendi illum. Nec refert, quòd angelus in eodem instanti cognoscat causam & effectum, nam ad discursum sufficit prioritas naturæ. Resp. de prioritate essendi, nego conseq. 1. quia potest causa esse æquè nota, atque eius effectus. Neganda etiam secunda, quia ad discursum requiritur, vt vnus actus sit causa alterius; alioqui etiam Deus discurreret ex cognitione propriæ essentiæ ad cognitionem creaturarum Quando autem vno actu cognoscitur causa, & effectus simul, non potest actus vnius, esse causa alterius; quia vbi non est distinctio actuum, non est causalis transitus ex vno actu in alium, quem essentialiter importat discursus. Dixi; *causalis*; nam solus successiuus transitus ex vno actu in alium non facit discursum, vt cùm quis cognito equo, cognoscit leonem.

Posterior pars constat ex opposito fund.

5. *Notandum.*

6. *Obiectio.*

Solutio.

Causalis transitus et successiuus quid.

7. Dico 3. Angelus intelligere potest sine compositione, & diuisione, ea quæ per vnicam speciem intelligit; non quæ per plures: *Vasquez disp. 223. contra Thomistas* asserentes, angelum omnia intelligere sine vllâ compositione, ac diuisione. Explico. intelligere mentaliter componendo, & diuidendo, non est tantùm intelligere plura obiecta conuenientia, vel disconuenientia; sicut discurrere, non est tantùm intelligere plura vt connexa; alioqui etiam Deus intelligeret componendo, diuidendo, & discurrendo; quia etiam Deus intelligit plura, vt conuenientia, disconuenientia, & inuicem connexa: sed est intelligere plura per plures actus, & conceptus formales, affirmando, vel negando prædicatum de subiecto per distinctos actus. Assertio prob.

Vasquez contra Thomistas.

Explicatur conclusio.

8. *Prob.* ratio, cur intellectus noster in affirmando, aut negando egeat compositione plurium conceptuum formalium, est, quia non vnâ specie, atque adeò vno actu simul concipit subiectum, & ea, quæ subiecto conueniunt, aut disconueniunt; & ideò vno conceptu concipit subiectum, alio prædicatum affirmandum, vel negandum de subiecto; sicque tandem vnum de alio affirmat, vel negat. ergo quæ angelus vnâ specie, atque adeò vno actu simul concipit, non intelligit componendo, aut diuidendo; sed simplici conceptu intelligendo subiectum, & ea quæ subiecto conueniunt, aut disconueniunt. Ex eâdem ratione constat ea, quæ diuersis speciebus concipit, intelligere componendo, & diuidendo; nam diuersis etiam actibus apprehendit, atque adeò ea mentaliter componit, & diuidit per plures conceptus formales apprehensa.

9. Dico 4. In intellectu angeli non potest esse falsitas circa res naturales: *S. Tho. 1. qu. 58. ar. 5.* & communis. Fundam. eas euidenter cognoscit angelus per species proprias: ergo in iis iudicandis decipi non potest, nam omnis deceptio supponit ignorantiam.

Fundam.

10. Dico 4. In intellectu angeli potest esse falsitas circa ea, quæ probabiliter tantùm cognoscit: *S. Tho. cit.* & communis. Huiusmodi autem sunt futura libera, secreta cordium, & obiecta supernat. quæ angelus non nisi probabiliter cognoscit. Fundamentum

Fundam. mentum quæ angelus non euidenter, sed probabiliter tantùm cognoscit, potest de iis absolutum iudicium ferre, quod rebus à parte rei existentibus non conformetur. At falsitas nil aliud est, quàm difformitas cognitionis cum re in seipsâ existente. Igitur potest in angelo circa ea, quæ euidenter non cognoscit, esse falsitas.

11. *Obiect. 1.* Obiicies 1. nequit, nisi in compositione, & diuisione, teste *Philos. 3 de ani. c. 6. & 1. de interpret. c. 1.* esse veritas & falsitas. Sed angeli intelligunt sine compositione, & diuisione, simplici duntaxat operatione: ergo in angelis non est veritas & falsitas. *Solutio.* Resp. 1. neg. minor. nam in iis, quæ angeli per proprias species non intelligunt, ponunt componere & diuidere. 2. nego, veritatem & falsitatem reperiri tantùm in compositione & diuisione formali; aio, posse etiam reperiri in compositione & diuisione virtuali, qualis est simplex cognitio iudicatiuà obiecti: alioqui in Deo, in quo non est nisi simplicissima cognitio omnium, non esset propria veritas. *Duplex compositio esse Caiet.* Duplex. n. ex *Caiet. 1. p. 58. ar. 5. §. Ad hanc dubit.* est compositio: 1. subiectiua conceptuum, cùm vnum de altero per distinctus conceptus formales affirmamus, aut negamus. 2. obiectiua rerum, vt cùm simplici notitia iudicantur aliqua connexa, aut inconnexa inter se. Prior compositio ad veritatem & falsitatem necessaria non est: est autem necessaria posterior, quæ in angelis esse potest. Nam iudicat angelus per simplicem notitiam in homine esse intellectum, in angelo non esse albedinem: ac proinde simplici notitià affirmat, quæ inter se connexa sunt; aut negat, quæ inter se connexa non sunt. Quo fit, vt si contingat, angelum affirmare vt connexa, quæ inter se connexa non sunt; aut negare, vt inconnexa, quæ inconnexa non sunt, vt contingere potest in iis, quæ euidenter non cognoscit, tunc in intellectu angeli futura sit falsitas.

12. *Obiectio 2.* Obiicies 2. Numquam angelus in iis, quæ probabiliter tantùm nouit, fert absolutum iudicium de rebus ipsis, sed solùm de probabilitate ipsâ: quod iudicium semper est verum, etiamsi res ipsæ aliter sint in se. *Solutio.* Resp. neg. maior. simpliciter. nam licet hoc seruent angeli beati, qui semper cautè & prudenter procedunt in ferendo iudicio de iis, quæ probabiliter tantùm cognoscunt: hoc tamen non necessariò seruant dæmones, qui sæpè propter passionem præcipitant iudicium de rebus ipsis, quas tantùm coniecturaliter norunt.

13. An autem angelus in purâ naturâ constitutus falli potuisset in iis, quæ euidenter non cognouisset ferendo iudicium non de probabilitate, aut credibilitate rerum, sed de rebus ipsis; negat *Granad. tract. 7. de angel. disp. 5.* Affirmat *Zumel. 1. p. qu. 58. ar. 1 qu. 2. conc. 5.* *Probabilius asserm.* Probabilius cùm nullum sit sufficiens fundamentum asserendi, non posse angelum in purâ naturâ absolutum iudicium ferre de rebus probabiliter cognitis. Cum tale iudicium nec repugnet naturæ ipsorum, vt constat in dæmonibus, in quibus *Granad.* admittit falsitatem; nec statui puræ naturæ: nam sicut in hoc statu angeli non fuissent confirmati in bono, ita nec in vero.

An ex frequentatis actibus naturalibus intellectus & voluntatis gignantur in Angelis habitus acquisiti?

14. *1. sent. negans de habitibus intellectualibus.* PRIMA sent. absolutè negat de habitibus intellectualibus: *Scotus in 2. dist. 3. q. 11. §. Contra illam viam. Duran. in 3. dist. 23. qu. 1. ad 1. Mayro. in 3. dist. 33. q. 1. art. 5. Caiet. 1. 2 q. 50. artic. 9. & qu. 63. art. 1. Valen. 1. 2 qu. 50. art. 1. Vasqu. 1. p. disp. 219. c. 2. & 1. 2. disp. 73. c. 4.* *Fundam. Vasquez.* *Vasquez.* vel isti habitus sunt necessarij in angelis ad simpliciter operandum circa obiecta naturalia; vel tantùm ad facilè operandum: Non primo modo: nam ante vllum habitum acquisititiuum supponitur in angelis integrum principium operandi circa res naturales; quia habitus acquisiti generantur ex actibus: sed actus supponunt integrum principium, à quo eliciantur: ergo & habitus ex actibus geniti. Non secundo: nam angeli sunt ita perspicaces, & ab omni impedimento liberi, vt summâ facilitate ferantur in id, quod est credibile, ac opinabile. ergo circa nulla obiecta indigent habitu acquisito, ipsorum intellectum facilitante ad huiusmodi obiecta promptiùs, faciliusque cognoscenda. Fundam. aliorum: intellectus angeli est perfectè instructus lumine naturali, & speciebus intelligibilibus ad quæcumque obiecta naturalia perfectissimè intelligenda: ergo non indiget superaddito habitu acquisito ad ea perfectè prompteque cognoscenda: nam ideò nos indigemus, quia ad ea non sumus perfectè instructi. 15. *Fundam. aliorum.*

16. *2. sent. vniuersaliter affirmans.* Secunda affirmat de omnibus habitibus acquisitis, tam intellectualibus, quàm moralibus: *Molina 1. p. qu. 58 art. 1.* pro qua citantur *Victoria, & Sotus, à Medina 1. 2. q. 50. art 6* problematicè defendunt *Medina & Ferrar. 1. con. Gen. cap. 56 §. Similiter.* Fundam. Angeli sunt capaces habitus, vt constat de infusis: ergo non est, cur illis non concedantur etiam acquisiti. Nec obstat, quòd habeant euidentem notitiam rerum naturalium, quò minùs etiam circa illas acquirant habitus: nam etiam homines habent euidentem notitiam primorum principiorum, circa quæ tamen acquirunt peculiarem habitum, qui dicitur intellectus.

17. *3. sent.* Tertia docet, angelos acquirere habitus opinionis, & fidei naturalis circa obiecta probabili coniecturâ, aut testimonio humano, vel angelico credibilia; non circa res naturales euidenter cognoscibiles: circa quas sufficiunt, aut solæ species intelligibiles ab initio infusæ cum naturali lumine proprij intellectûs, aut distinctus habitus à naturâ congenitus, qui angeli intellectum inclinet ad iudicandum de omnibus obiectis naturalibus. In 1 parte sent. conueniunt *Zumel. 1. p. q. 58. art. 1. q. 1. concl. 4. Bannez. ibid. dub. 1. concl. vlt. Suar. lib. 1. de Ang. l. c. 38.* In 2 discrepant. Nam *Suarez* putat, ad ea promptè & facilè iudicanda nullum necessarium esse habitum, neque acquisitum, neque congenitum. *Zumel & Bannez* censent, talem habitum à naturâ congenitum necessarium esse in angelis; quod priùs docuit *Henric. quodlib. 5. qu. 14.* Fundam. poster. solus intellectus angeli cum speciebus intelligibilibus, non est sufficienter instructus ad facile & promptè iudicandum de obiectis euidenter cognitis. nam licet summam habeat facilitatem & promptitudinem ad huiusmodi obiecta apprehendenda, ob perfectam luminis intellectualis, & intelligibilium specierum claritatem, non tamen summam habet facilitatem & promptitudinem ad ea iudicanda. nam etsi species intelligibiles angelicæ hæc obiecta perfectissimè repræsentent, non tamen per se ad iudicandum de connexione ipsâ obiectorum inclinant; cùm specierum sit tantùm repræsentare obiecta, non de eorum connexione iudicare. Igitur ad facilè prompteque iudicandum opus est habitu à speciebus distincto, qui vel ab ipsis speciebus, vel certè à naturâ generetur. Pro explic. duplex habitus acquisitus, intellectualis, & moralis: ille inclinant ad actus intellectuales, hic ad morales virtutum, aut vitiorum. intellectualis subdiuiditur in spe- 18. *Duplex habitus acquisitus.*

Intellectua-lis duplex. in speculatiuum, & practicum: ille gignitur ex actibus merè speculatiuis; hic ex practicis actibus intellectûs.

19. *In Angelis nullus circa obiecta naturalia euidenter nota. Fundament.* Dico 1. In angelis nullus est habitus intellectualis speculatiuus neque acquisitus, neque congenitus circa obiecta naturalia euidenter nota. Fundam. ad huiusmodi obiecta tam apprehendenda, quàm iudicanda sufficiunt species intelligibiles cum solo naturali lumine intellectus. Nec refert, quòd species per se non inclinent ad iudicandum: nam positâ clarâ & euidenti repræsentatione obiectorum, & connexione inter ea, intellectus angeli summâ facilitate & promptitudine de iis iudicare poterit: cùm à nullo impedimento retardetur, neque extrinseco ex parte obiecti; cùm connexio, de quâ ferendum est iudicium, euidenter proponatur per species proprias: neque intrinseco ex parte subiecti; cùm angelus sit immunis à potentiis sensitiuis cognoscentibus, quæ possent intellectum à iudicio circa proprium obiectum euidenter propositum retardare. Atque hæc assertio vera est, siue suppo-

20. *Duplex sent. de habitibus* namus, habitum acquisitum consistere in qualitate à speciebus distinctâ, siue in speciebus, per actus circa idem obiectum frequentatos auctis ac perfectis. Nam secundùm 1. opin. dicendum, actus claros & euidentes circa obiecta euidenter cognita nullam producere in intellectu facilitatem, quâ ad consimiles actus intellectûs magis facilitetur, cùm ex se supponatur, summè facilitatus. Iuxta 2. dicendum, species huiusmodi obiecta euidenter repræsentantes non posse vlteriùs per species actuum circa idem obiectum frequentatorum perfici: quia cùm illæ supponantur summè in suo genere perfectæ, non erunt capaces vlterioris perfectionis intra suum genus, clariùs euidentiùsque repræsentandi obiecta.

21. *vtriusque Examen.* Fateor iuxta 1. sent. non tam facilè rationem reddi posse, cur iidem actus cum eadem euidentiâ & claritate eliciti ab intellectu habente intrinsecum impedimentum ex parte subiecti, talem facilitatem, quâ huiusmodi impedimentum superari possit, producant: eliciti verò ab intellectu tale impedimentum non habente, huiusmodi facilitatem non producant: vt si eliciantur ab animâ separatâ, in quâ nullum est impedimentum, talem facilitatem non producunt; producunt autem, si eliciantur ab animâ coniunctâ corpori. Cùm tamen actus semper sint iidem, & per modum naturalis agentis semper necessariò agant. Iuxta 2. ratio facilè reddi potest; nam semper quidem actus circa idem obiectum frequentati producunt species sui; non semper tamen huiusmodi species actuum perficiunt species obiectorum. Nam quando species obiectorum sunt euidentes & intuitiuæ, non sunt capaces ampliùs perfici in suo genere, cùm in suo genere summam habeant perfectionem in repræsentando, quam habere possunt. Contrà verò, quando species non repræsentant euidenter & intuitiuè obiectum, semper possunt intra suum genus magis perfici: quia semper potest idem obiectum cum maiori claritate per nouum medium, aut circumstantiam repræsentari. Quare species relictæ ab actibus euidentibus angelicis repræsentabunt quidem actus à quibus producuntur, non tamen perficient species obiectorum, à quorum actibus illæ producuntur: quia sicut omnes actus, qui eliciuntur circa talia obiecta, sunt eiusdem claritatis & euidentiæ, nec per vnum clariùs repræsentatur obiectum, quàm per alium; ita species ab iisdem actibus relictæ non valebunt obiectorum species perficere. Ita S. Tho. 1. 2. qu. 50. art. 6. nullum circa res

22. *Doctrina* naturales, interprete *Caiet.* in angelis agnoscit ha-

traditur conformis S. Doct. bitum à speciebus infusis distinctum. Cùm enim tales species sint in suo genere perfectissimæ, non solùm habent munus repræsentandi obiectum, sed etiam facilitandi potentiam ad obiectum repræsentatum iudicandum. Vnde ipsas species intelligibiles appellat cit. S. Doctor *habitus Angelicos*; quia exercent vtrumque munus, & repræsentandi ex parte obiecti & facilitandi ex parte potentiæ.

Dico 2. Ponendi sunt in angelis habitus intellectuales acquisiti opinionis, & fidei naturalis. Fundam. circa huiusmodi obiecta non habent perfectas species: ergo possunt illæ per species actuum frequentatorum perfici, atque adeò sortiri rationem habitus facilitantis intellectum angeli ad iudicium, assensumve præbendum. Confirm. intellectus angeli est ad huiusmodi actus opinionis, & fidei obiectiuè indeterminatus; cùm nullâ ex parte obiecti eluceat euidentia, quæ intellectum cogat ad assensum præbendum: ergo indiget aliquo determinante ac impellente ad eos facilè prompteque eliciendos. Iuxta hanc concl. intelligitur locus ille Iacobi 2. *Dæmones credunt, & contremiscunt*: nimirum conuicti signis & testimoniis extrinsecis, acquisitâ fide credunt reuelata mysteria Christianæ religionis. 23. *Dantur in intellectu Angelico habitus acquisiti opinionis & fidei naturalis.*

Dico 3. Concedendi sunt in angelis habitus intellectuales practici acquisiti circa res naturales agibiles. Fundam. cùm res naturales agibiles pendeant ex variis circumstantiis, quarum multæ pendent à liberâ voluntate alterius, multæ ab euentu rerum futurarum, non possunt quoad omnes circumstantias summâ cum claritate & euidentiâ intellectui angelico repræsentari: ac proinde poterunt earum species per frequentatos actus practicos semper magis ac magis perfici; consequenter sortiri rationem habitus practici determinantis intellectum angeli ad facilè prompteque de huiusmodi rebus practicè iudicandum. Ex his ortum habet tum naturalis prudentia in Angelis bonis, tum astutia & calliditas in malis, quam ex diuturno vsu, & practico experimento tot annorum sibi compararunt. nam ex memoriâ præteritorum facilè possunt de præsentibus iudicare. 24. *Habitus practici acquisiti circa agibilia naturalia.*

Dico 4. Sunt in Angelis bonis habitus acquisitarum virtutum, vti & in malis acquisitorum vitiorum, ex frequentatis actibus comparati: *Scoti in 3. dist. 33. qu. vn. §. Ad 1. Mayro qu. 2. art. 7.* qui licet negent in angelis habitus intellectuales, concedunt tamen morales in voluntate: eò quòd potentia intellectiua angeli ad actus intellectuales est per se ab intrinseco determinata; appetitiua verò determinata, atque adeò determinabilis per distinctum habitum acquisitum circa virtutes morales. Fundam. nec voluntas bonorum Angelorum circa actus bonos liberos est per se ab intrinseco determinata, cùm possit illos elicere, & non elicere: vel elicere hos, aut illos. Nec voluntas malorum circa actus malos liberos est etiam ab intrinseco determinata, alioqui non esset circa illos libera: ergo tam illa circa actus bonos, quàm ista circa actus malos liberos, poterit determinari ab habitu acquisito. Eamd. sent. sequuntur *Suarez lib. 3. de ange. c. vltim. aliique recent.* 25. *Dantur in voluntate Angeli habitus virtutum acquisitarum, vitiorumque.*

Ad fundam. *Vasquez* pro 1. sent. resp. habitus acquisitos in angelis non esse ad operandum simpliciter, sed tantùm ad facilè prompteque operandum circa obiecta solùm opinabilia, & credibilia testimonio humano vel angelico. Ad probat. estò angelus summâ facilitate & promptitudine iudicet de probabilitate & credibilitate obiecti opinabilis ac credibilis; negandum tamen est, eâdem facilita- 26. *Satisfit oppositæ sent. Vasquez.*

species angelo semel infusę numquam corrumpuntur, quia nullum habent contrarium. Secundum colligitur ex *Isaia* 14. vbi tam futurorum, quàm
Deducitur ex nostro principio. praeteritorum praedictio, assignatur tamquam Dei propria. nam eæ, ac tales species debentur angelo, quas, ac quales, res ipsæ producerent: sed res præteritæ vt præteritæ nequeunt producere determinatam speciem, sui nisi supponantur aliquo modo præsentes, vel in speciebus relictis in intellectu angeli cognoscentis, vel in aliorum manifestantium, vel in aliquo effectu, aut extrinseco vestigio. quia res præterita, vt præterita, neque existit in se, cùm non sit; neque determinatè in suâ causâ, in quâ tantùm existit virtus, quæ produxit, non autem effectus, qui productus est: sicut quia futura non continentur determinatè in causâ, non possunt certò ab angelis cognosci. Sunt autem res præteritæ determinatè præsentes, non in earum speciebus, qui in actu 1. eodem modo remanent incompletæ, sicut anteà; cùm species futurorum in meâ sent. non compleantur per modum intrinsecum, qui remaneat cum specie; sed per concursum extrinsecum, qui simul fuit cum actu; sed sunt præsentes in speciebus relictis ab actibus intuitiuis, quibus illæ, dum erant præsentes, fuerunt cognitæ, vel ab angelo cognoscente; vel ab aliis manifestan-
Discrimen inter praeteritum & futurum. tibus. Ita futurum, cùm numquam fuerit secundum suum particulare & dearticulatum esse, non potest naturaliter cognosci: præteritum quia aliquando exstitit, potest naturaliter cognosci, vel per speciem suæ cognitionis, vel per aliquod vestigium, quod determinatè ducat in cognitionem ipsius. Dices. Ideò Deus indidit angelo incomple-
58. *Obiectio.* tas species omnium futurorum, non quia si res existentes essent actu illas producerent; sed solùm quia possent illas producere. ergo tenetur Deus vt auctor naturæ offerre completum concursum ad cognitionem omnium præteritorū: quia & si dum illa existerent, non omnia completas species sui actu produxissent, poterant tamen omnia completas sui species producere. Resp. neg. conseq. nam
59. *Resp. assertionis.* species futurorum dantur in ordine ad præsentia: omnia autem præsentia sunt intra sphæram naturalem angeli. Vt igitur angeli sint instructi in ordine ad omnia obiecta intra suam sphæram existentia, debentur illis species omnium futurorum: alioqui cùm omnia futura sint aliquando præsentia, non essent sufficienter instructi. Præterita verò nullo pacto sunt intra naturalem sphæram obiecti angelici: nam neque sunt vt præterita, cùm eadem ratio sit præteritorum, ac futurorum: neque vt aliquando præsentia, cùm præterita numquam futura sint præsentia. ergo si aliunde nequeunt illa ex aliquo effectu naturaliter cognosci, non debetur illis concursus ad ea determinatè cognoscenda. Vnde si Deus nunc crearet angelum, nullæ ei deberentur species præteritorum, nisi quorum possent ab aliis angelis manifestari, vel ex aliquo vestigio colligi: deberentur tamen illi species incompletæ omnium futurorum complendæ per extrinsecum concursum Dei auctoris naturæ quando
60. *Coroll. 3. In Angelis datur memoria rerū praeteritarū à speciebus actuum praeteritorum.* erunt præsentia. 3. in angelo est memoria rerum præteritarum, atque adeò scientia experimentalis, quæ gignitur ex speciebus à præteritis actibus relictis, quæ vim habent determinandi intellectum angeli ad actualem recordationem eorum, quæ aliquando cognouit: contra *Vasquez. disp.* 208. *c.* 4. *& Arrub. disp.* 167. *c.* 3 negantes in intellectu angeli relinqui species pręteritorum actuum, sed recordationem fieri per speciem ab initio infusam, repræsentatiuam omnium præteritarum cognitionum. Sed contrà actus angelici, vt causæ naturales necessariò producunt in intellectu angeli species sui.

Obiicies 1. tales species incompletæ futurorum 61. essent omninò superfluæ in angelis, cùm non pos- *Obiectio 1.* sint illis vti: ergo frustrà ponuntur. Resp. neg. antec. nam possunt illis vti ad cognoscendas quidditates futurorum. 2. Si angelus non haberet com- 62. pletas species indiuiduorum corruptibilium ex- *Obiectio 2.* istentium, non posset se excitare ad cognoscenda accidentia huius, vel illius indiuidui: nam hoc supponit distinctam notitiam indiuiduorum. Resp. neg. sequel. nam per speciem quidditatis poterit angelus seipsum excitare ad distinctam notitiam accidentium: scilicet statim ac cognitâ quidditate, desiderat cognoscere indiuidua existentia talis quidditatis, Deus vt auctor naturæ excitat illum ad notitiam indiuiduorum, & accidentium indiuidua concomitantium. 3. Etiam posset angelus longo 63. experimento futura prædicere. Nego antec. quia *Obiectio 3.* cùm species futurorum in nostra sent. non repræsentent futura, nisi indeterminatè, sub ratione tantùm indiuidui possibilis, abstrahendo ab omnibus circumstantiis, & proprietatibus indiuidualibus, non potest angelus ea certò cognoscere vt futura: quia licet habeat speciem repræsentantem motum localem, ex. gr. non tamen habet speciem repræsentantem motum localem huius, vel illius indiuidui. 4. Operationes angelorum totâ æterni- 64. tate futuræ, sunt infinitæ: sed quiuis angelus ha- *Obiectio 4.* bet species repræsentantes omnes operationes futuras angelorum. Resp. habet species repræsentantes omnes futuras operationes quoad indiuidualem perfectionem, nego; quoad specificam, concedo. & quia illæ quoad specificam sunt finitæ, etiam species earum repræsentatiuæ, erunt finitæ. Triplex enim specierum genus in angelis: 1. sub- *Triplex specierum genus in angelis distinguitur.* stantiarum & accidentium incorruptibilium; 2. substantiarum corruptibilium; 3. accidentium corruptibilium. Priores sunt completæ, & magis, aut minùs vniuersales quoad quidditates, vel indiuidua iuxta exigentiam subiecti. Posteriores sunt incompletæ, & magis aut minùs vniuersales, non directè per ordinem ad plura indiuidua repræsentata, sed per ordinem ad plures concursus quos exigunt in ordine ad plura indiuidua actu exprimenda. Et quia indiuidua substantiarum corruptibilium existentium sunt finita, tales species erunt finitæ, & hetorogeneè distinctæ inter se. Postremæ sunt tantum repræsentatiuæ quidditatum; & quia quidditates accidentium corruptibilium conditarum finitæ sunt, etiamsi eorum indiuidua sint infinita, species earum repræsentatiuæ erunt finitæ.

5. Hic modus non saluat, quo pacto angelus sit *Obiectio 5.* certus, quòd id, quod actu cognoscit, sit præsens, præteritum, aut futurum: cùm per nos angelus non cognoscet obiectum immediatè in seipso, sed in suâ specie expressa, quæ eodem modo repræsentat obiectum existens, ac non, existens. Nego *Solutio.* antec. nam hoc optimè saluatur ex eo, quod Deus vt auctor naturæ immediatè supplet concursum vniuscuiusque obiecti, secundum omnes circumstantias, & dispositiones, in quibus obiectum reperitur, quando intelligendum est ab angelo. Et quia hoc naturaliter notum erit, non posse circa suum obiectum falli, sed tantùm falli posse circa obiecta non sua, cuiusmodi sunt futura; vel præterita, quæ numquam vt præsentia nouit: aut qualis sunt obiecta, quæ sibi ab aliis manifestantur; quia possunt sibi ab aliis manifestari aliter ac sunt: quo casu Deus supplet vicē angeli manifestātis, cōcurrēdo ad obiectū modo quo illud intēdit manifestare.

DISPV-

DISPVTATIO XII.

De cognitione secretorum cordium.

1. QVÆRITVR, An Angelus propria virtute certò & intuitiuè cognoscat nostra, aut alterius Angeli libera cordis secreta? Dixi *certò & intuitiuè*; nam coniecturaliter ex aliquo effectu, aut per externum signum, etiam homo abstractiuè cognoscit libera secreta cordis alterius. Ex eo enim quòd Petrus currit, certò cognoscimus, Petrum habere voluntatem currendi. Controuersia igitur est, an angelus libera secreta alterius angeli, vel hominis, antequam forâs prodeant per aliquem effectum, intuitiuè in seipsis certò cognoscat. Loquimur autem de secretis cordium, quæ angelus, vel homo propriâ virtute in seipso producit, quales sunt cogitationes, & affectiones circa res naturales; non quæ elicit viribus gratiæ, vt sunt illustrationes, & affectiones circa res diuinas & supernat. nam sicut hæ sunt supra naturam creaturæ elicientis, ita & supra naturam creaturæ intelligentis. Pro parte

2. *Partis affirmantis ratio 1.* affirmante sunt hæ rationes. 1. huiusmodi secreta cordis sunt entia naturalia; sunt enim effectus potentiæ naturalis, ipsius sc. intellectûs aut voluntatis angeli intelligentis, aut volentis: ergo sunt naturaliter intelligibilia. nam intelligibilitas consequitur ad entitatem; qualis entitas, talis intelligibilitas; si entitas naturalis, etiam intelligibilitas.

3. *Ratio 2.* 2. Hæc secreta sunt naturaliter intelligibilia ab ipso eliciente; ergo à quouis alio: omnis quippe intellectus angeli intra suam sphæram naturalem claudit omne intelligibile naturale: ergo quidquid est naturaliter intelligibile ab vno, erit naturaliter intelligibile à quouis alio: sicut quidquid est naturaliter visibile ab vno oculo, est natura-

4. *Ratio 3.* liter visibile à quocumque alio oculo. 3. Angelus naturaliter intuetur substantiam, proprietatesque naturales alterius: ergo etiam cogitationes, volitionesque eiusdem. Quia si potest naturaliter intueri principium, à fortiori effectus

5. *Ratio 4.* in principio contentos. 4. Potest vnus angelus, altero manifestante, naturaliter cognoscere secreta cordis alterius, sine viribus additis, per solas vires naturæ, intelligere potest secreta manifestantis: at manifestatio, cùm sit extrinseca obiecto manifestato, non ponit illud intra sphæram naturalem intelligentis, si illud ex se non sit intra talem sphæram: sicut manifestatio, quâ nobis Deus aliquid reuelat, non ponit illud intra sphæram obiecti naturalis, si illud ex se intra talem sphæram non sit.

6. *Partis neg. motiua.* Pro parte negante est auctoritas Scripturæ, & Patrum testantium, cognitionem secretorum cordium esse propriam Dei, 3. *Reg.* 8. & 2. *paralip.* 6. *Tu solus nosti corda filiorum hominum.* Ieremiæ 17. *Prauum*, siue vt LXX. *profundum est cor hominum, & inscrutabile: quis cognoscet illud? Ego Dominus scrutans cor & probans renes.* In quem locum Hieronymus: *Nullus cogitationum secreta cognoscit, nisi solus Deus.* Chrisost. in Ioan. *Humanorum cordium cognitio solius Dei est, qui ea formauit.* Cyrill. *lib. 2. in Ioan. c. 19. Nouerat probè Nathanaël, soli Deo corda hominum patere.* Et lib 3. c. 3. circa init. *Nullus præter Deum cordium occulta scrutatur.* Ambr. *in 2 c. 1. ad Corint.* in illa, *Nobis autem reuelauit Deus*, ita scribit: *profunda autem idcò ait, quia omnem virtutem & præscientiam eius nouit; quod omnino creaturæ impossibile est.* Auctor de Eccles. dogm. c. 81. *Internas cogitationes diabolum non videre, certi sumus; sed motibus eas corporis ab illo, & affectionum indiciis colligi, experimento didicimus. Secreta autem cordis solus ille nouit, ad quem dicitur, Tu solus nosti corda filiorum hominum.* Ex quo iidem colligunt, certú signum, quo suam Christus diuinitatem probabat, fuisse notitiam, quâ internas hominū cogitationes cognoscebat. Sic Hieron. ex illo Lucæ 11. *Vt vidit IESVS cogitationes eorum*, ratiocinatur: *Nullus potest videre cogitationes eorum, nisi solus Deus: ergo Christus Deus est.*

Ad hanc controu. variæ sunt sent. quarum duæ sunt extremæ: 1. Durandi *in 2. dist. 3. qu. 7. nu.* 18. 7. *1. Sent.*
& dist 8 qu. 5. Heruæi qu. 3. & tract. de Verbo quæst. 1. art 4. affirmantium, angelos, secreta cordium cognoscere; hoc discrimine, quòd, vt *Durand.* putat, Deus non tantùm præsentia. sed etiam futura; angelus solùm præsentia cognoscit: vel, vt *Herua.* autumat, solus Deus cognoscit illa omni claritate, quâ cognoscibilia sunt: angelus verò, etiamsi eadem cognoscat, non tamen omni claritate. Contra quos pugnant citata testimonia: eoque magis reprehendendus est *Heruæus*, quò id absolutè docet: nam *Durand.* non nisi dubiè. Altera *Caiet.* 1. *p q.* 57. *ar.* 4. 8. *2. Sent. fund.*
§. *Ad euid. Ferrar. 3. con. gen. c.* 154. § *Circa id: Albertini coroll.* 10. *Theol. ex princip.* 1. *philos. nu.* 10. asserentium, ideò non posse secreta cordium ab angelo naturaliter cognosci, quia nequeunt illa per species naturales repræsentari: nam entia libera, quà libera, sunt altioris ordinis, quàm naturalia. Consilia autem cordium sunt entia libera: & angelo non debentur nisi species rerum naturalium. Confirmat 9. *Confirmat Albertinus.*
Albert. Vbi modus essendi obiecti excedit in altiori ordine modum essendi principij formalis, seu effectiui, non potest tale obiectum intuitiuè attingi à tali principio; quia modus cognoscendi adæquatè sequitur modum essendi principij formalis. Sed in ordine intelligibilium species est forma essentialis respectu intellectûs: ergo non potest per speciem inferioris ordinis repræsentari res altioris ordinis: at species est in ordine naturali, quia repræsentat vt causa naturalis determinata ad vnum; secreta autem cordium sunt entia libera, quia sunt à causâ indeterminatâ, habente dominium supra seipsam; ergo sunt in diuerso ordine: atque adeò nequit vnum per aliud naturaliter repræsentari. Quòd si ab eo quæras; quo pacto angelus cognoscat sua secreta? Respondet; vel immediatè per seipsum, vel per suam propriam substantiam; quæ quia radix est liberi, & naturalis simul, potest vt species vtrumque repræsentare.

Contra hos militant rationes omnes initio allatæ, 10. *Sed contra militant rationes allatæ.*
& præcipuè secunda, quam sic vrgeo: Aut tale secretum est naturaliter intelligibile ab habente ipsum, aut non. Non secundum; cùm nihil sit magis naturaliter intelligibile, quàm sua propria operatio: ergo primum: ergo idem erit naturaliter intelligibile ab alio; cùm non possit idem comparari vt naturaliter intelligibile ab vno, & non ab alio: idem quippe est naturale obiectum omnium. Poterit igitur naturali specie repræsentari; siquidem naturale repræsentabile ordinem dicit ad naturale repræsentatiuum. Confirm. Intellectus angeli est naturaliter perceptiuus talis obiecti: ergo *Confirm.*
exigit naturale complementum ad illud percipiendum. Alioqui respectu eiusdem obiecti darentur duo principia proxima, quorum vnum respiceret illud vt obiectum naturale, alterum vt obiectum non naturale: atque adeò idem respectu eiusdem principij totalis compararetur vt obiectum naturale,

rale, & non naturale; naturale respectu intellectûs non naturale respectu speciei. 2. Cognoscit angelus suam liberam volitionem præteritam: ergo per aliquam speciem, quam illa reliquit in ipsius memoria. Possunt igitur cordium secreta repræsentari per proprias species naturales; atque adeò per eas naturaliter ab aliis angelis cognosci. Respondet *Albert.* libera volitio præterita repræsentatur per propriam substantiam, qua repræsentantur omnia accidentia, tam libera, quàm necessaria. Sed contrà: 1. nequit intelligi, quo pacto substantia angeli inuariata, modò repræsentet volitionē vt præsentem, modò vt præteritam. 2. si potest substantia adinstar speciei naturalis libera secreta cordis repræsentare, poterit & species: cùm non minùs illa naturaliter repræsententur à specie, quam à substantiâ. Nec refert, quòd substantia sit radix actûs liberi; quia non repræsentat illum, vt radix est libertatis, sed vt species per modum causæ ad vnum determinatæ: siquidem vt species non potest suos actus non repræsentare; potest tamen vt causa libera suos actus non producere. 3. Angelus habet speciem intuitiuam substantiæ alterius: ergo per talem speciem non solùm poterit cognoscere substantiam, sed etiam secreta cordis alterius. nam species intuitiua substantiæ, respondet in esse repræsentatiuo, substantiæ: sicut quælibet species intuitiua obiecti, æquiualet in esse repræsentatiuo, obiecto, quia substituitur loco illius. 4. de facto datur species expressa naturaliter repræsentans liberam volitionem Angeli: vt constat de cognitione, quâ cognoscit suam liberam volitionem. At non minùs expressa, quàm impressa obiectum repræsentat. 5. non implicat species impressa intuitiua secretorum cordium: sed talis species non esset supernat. cùm esset de obiecto naturaliter cognoscibili: ergo. 3. argno: actus liber considerari potest; vno modo in se, alio in causâ: licet igitur non valeat specie intuitiuâ repræsentari, vt est in causâ; quia in illa non habet esse determinatum, sed contingens; potest tamen repræsentari, vt est in se quia in se habet determinatum esse. Ex suppositione enim quòd est, necessariò est: alioqui nulla res naturalis posset intuitiuâ specie repræsentari, quia quælibet res naturalis potuit à Deo non produci. Non minùs enim substantia angeli pendet à liberâ voluntate Dei producentis, quàm actus à liberâ voluntate angeli elicientis. Quare nego, secreta cordium esse altioris ordinis, alioqui non essent intra naturalem sphæram intelligibilitatis ipsius, cuius sunt secreta. Ad prob. nego, secreta cordis esse libera intrinsecè, sed tantùm extrinsecè; quo pacto omnia entia creata sunt libera extrinsecè ab extrinsecâ voluntate Dei. Nego etiam, modum essendi secretorum cordium excedere modum essendi speciei, ea repræsentantis: nam tam species est extrinsecè libera, & intrinsecè necessaria ad vnum determinata effectiuè, quàm secreta cordium sunt extrinsecè libera, & intrinsecè necessaria ad vnum determinata formaliter.

11. *Oppugnat. 2.*
12. *Responsio Albertini.*
Refutatur 1.
2.
3.
4.
5.
13. *1. Argum. soluitur fund. aduers. Actus liber dupliciter cōsideratur.*
14. *Secreta cordium non sunt altioris ordinis.*

15. *Vera sent. media.* *Hic opus, hic labor.* Communis sententia est, secreta cordium non posse ab angelo cognosci, non propter physicum aliquem excessum, aut altiorem ordinem obiecti supra potentiam cognoscentis, sed aliunde. Vnde autem hæc ratio desumenda? Vasquez 1. *p. disp.* 209. *cap. vlt.* non aliunde putat, quàm ex testimonio Scripturæ ac Patrum vnanimi. Scotus *in* 2.
16. *dist.* 9. *q.* 2 § *Ad argu.* 2. *qu.* & *in report. qu.* 2. & *in* 4. *dist.* 10. *q.* 8. *Ad argum. loco posita ad* 3. & *dist.* 45. *qu. vlt. Ad argum. Mayro. in* 2. *dist.* 9. *qu.* 1. §. *Sed hic. diffic.* 2. *Bassol. qu.* 2. §. *Sed contra,* & *fine Ocham. qu.* 20. *lat.* L, *Gabriel qu.* 2 *art.* 2. *Maior q.* 3. & 1. rationem assignant ex solâ voluntate Dei, volentis cum intellectu angeli concurrere ad notitiam secretorum alterius. Sed contrà: 1. negare semper toti naturæ angelicæ concursū debitum, esset perpetuam violentiam illi inferre, quam Deus non solet, qui res sinit agere iuxta suos motus. 2. Scripturæ & Patres aliquid amplius indicant, cùm dicunt, hoc esse proprium Dei. nam proprium est, quod ita conuenit vni, vt alteri conuenire non possit: alioqui non tam esset proprium vnius, quàm commune multorum. vnde non solùm importat negationem actûs, sed etiam aptitudinis; imò hanc importat essentialiter, illam tantùm accidentaliter: quia potest, quod est proprium vnius, actu inesse alteri, non aptitudine. Henricus *quodlib.* 3. *q.* 13. Ægid. *in* 2. *dist.* 7. *qu.* 2. *ar.* 2. Argen. *art.* 2. Rubio *dist.* 9. *q.* 4. *concl.* 2. hanc assignant licet angelus cognoscat internos actus alterius angeli, vel hominis, quantum ad esse absolutum, quod habent in se; non tamen cognoscunt quantum ad esse respectiuum: quia vel non cognoscit obiectum cogitatum, aut volitum, vt *Rubio* censet: quia cùm obiectum sit extrinsecum actui, non necessariò cognoscitur, cognito actu: vel quia non cognoscit actus ipsos quoad assensum, vel dissensum, prosecutionem, vel fugam, vt *Ægid.* putat: cùm per eandem cognitionem, aut volitionem inuariatam possimus opposita cogitare & velle: vel quia non cognoscit finem, ad quem angelus suos actus dirigit, vt *Henric.* existimat. Quam directionem voluntatis ipse intentionem appellat, & secretum cordis soli Deo, & habenti ipsum notum. Sed contra 1. modum: licet obiectū sit extrinsecum actui, ordo tamen ad obiectū est intrinsecus actui. Cognito autem ordine ad obiectum, necessariò cognoscitur abstractiuè obiectū. Maior constat; nam actus specificatur ab obiecto: ergo talis actus à tali obiecto. ergo si cognoscitur actus vt talis, sicut necessariò cognosci debet, si intuitiuè cognoscitur, non potest non abstractiuè cognosci obiectum cuius est actus. Contra 2. modum: assensus & dissensus, prosecutio & fuga, sunt intrinsecæ perfectiones ac differentiæ actûs, determinantes illum ad certam speciem & essentiam: igitur si cognoscitur essentia actûs, necessariò cognoscitur, an ille sit assensus, vel dissensus, prosecutio an fuga. Falsum autem est, per eundem actum inuariatum nos opposita cogitare, aut velle. Contra 3. modum: Scripturæ & Patres vniuersaliter negant, quemcumque actum internū ab alio, quàm à Deo cognosci posse. Vel igitur ista intentio est actus distinctus à ceteris; & de illo militat eadem ratio: vel est respectus voluntatis, solâ ratione ab illâ distinctus, vt censet *Henricus*; & falsum supponit, quia implicat voluntatem creatam de nouo intendere, quod anteà non intendebat, nullâ reali mutatione factâ in ipsa.

Hæc ratio non placet.
17. *Ratio Henrici.*
18. *Sed neque hæc ratio aliquid probat.*
19.

20. *Ratio Bonauent.* Bonauentura *in* 2. *dist.* 8. *p.* 2. *art.* 1. *q.* 6. Richard. *dist.* 8. *art.* 2. *qu.* 4. Aureol. *dist.* 9. *art.* 1 Gregor. *q.* 1. huius rei hanc reddūt rationem: quia implicat cognoscere obiectum absque specie, vel concursu ipsius: sed secreta cordis vnius angeli non emittunt speciem sui ad alterum, neque obiectiuè concurrunt cum intellectu alterius, absque proprio imperio voluntatis habentis illa. Minorem probat *Minor prob.* 1. *Aureo.* 1. non maius dominium habet voluntas supra potentiam motiuam, quàm supra cogitatiuam; cùm hæc sit intimior naturæ intellectuali, quàm illa: sed illa non prodit in actum, nisi ex imperio voluntatis: ergo neque hæc. 2. Non plus subest *Prob.* 2. volun-

voluntati ſpecies ipſa intelligibilis in memoriâ exiſtens, quàm cogitatio & volitio: ſed illa non mouet potentiam ad intelligendum, niſi ex imperio voluntatis: ergo nec iſtæ mouebunt ad ſpecies ſui producendas, niſi ex imperio eiuſd.

22. *Tertiò.* 3. Si repugnaret actui interno ſubeſſe imperio voluntatis ad mouendum intellectum per ſpeciem, aut concurſum obiectiuum ſui, vel repugnaret illi, quà obiectum eſt vt ſic: & hoc dici non poteſt: nam eſſentia diuina in ratione obiecti non neceſſariò, ſed liberè mouet intellectum ad viſionem ſui. Vel repugnaret illi, quà creatum obiectum eſt: & neque hoc probabiliter aſſeri poteſt: quia creatum addit ſolam limitationem, quæ non tollitur, ex eo quòd ſubeſt voluntatis imperio. 23. *Quartò.* 4. Probat *Gregor.* non minùs cogitatio & affectio ſubeſt imperio voluntatis ad mouendum intellectum alterius, quàm proprium; cùm non minùs ſit cognoſcibilis ab alieno, quàm à proprio: ſed proprium intellectum non mouet, niſi ex imperio voluntatis; quia ſi proprium intellectum moueret naturaliter, neceſſariò cauſaret reflexam intellectionem ſui; & illa aliam, & ſic in infinitum. Vnde actu exiſterent infinitæ intellectiones reflexæ in quolibet intellectu angelico. 24. *Ratio refellitur.* Sed contrà; cùm experientia conſtet, omne obiectum creatum naturaliter producere ſpeciem ſui, nondum ab his auctoribus efficaciter probatum eſt, ſola ſecreta cordis ſui ſpeciem liberè producere. 2. inſtatur: tum quia illa neceſſariò, non liberè ſpeciem ſui relinquunt in intellectu proprio; ergo etiam in intellectu alterius. tum quia intelligibilitas conſequitur ad entitatem vt ſic: ſed ex ſuppoſitione, quòd actus liber eſt productus, neceſſariò eſt: ergo neceſſariò eſt intelligibilis, atque adeò neceſſariò motiuus ad cognitionem ſui; nam ad talem motionem non eget libero concurſu voluntatis; quia non mouet, vt liber, ſed vt ens eſt formaliter. Nec eſt eadem ratio de potentiâ motiuâ, aut quàuis aliâ virtute liberè operatiuâ: quia vt hæc operetur, eget concurſu ſubſtantiæ, vt cauſæ principalis, quem concurſum poteſt ſubſtantia non præbere. 25. *Ad 1. Aureoli, & 2.* Ex quo patet ad 1. & 2. *Aureoli:* nam neque potentia motiua, neque ſpecies intelligibilis poteſt ſuum effectum producere ſine actuali influxu ſubſtantiæ: actus autem liberi, poſtquam producti ſunt, abſque concurſu alterius poſſunt ſpeciem ſui producere, vt patet de iiſdem actibus ſui ſpeciem producentibus in intellectu proprio: non enim vt ſui ſpeciem relinquant, indigent concurſu alterius cauſæ. At verò, vt potentia motiua producat ſuum actum, requirit concurſum ſubſtantiæ viuentis. Conſimiliter, vt ſpecies intelligibilis moueat intellectum ad intellectionem, requirit actiuum concurſum, tum intellectûs, tum ipſius ſubſtantiæ intelligentis. 26. *Ad 3.* Ad 3. reſp. id repugnare obiecto vt ſic, per comparationem tamen ad ſuum intellectiuum proportionatum. Eſſentia autem diuina non eſt intelligibile proportionatum, niſi à proprio intellectu, & ideò ſolùm illum mouet naturaliter: quiuis verò actus internus creaturæ eſt proportionatum intelligibile reſpectu cuiuſcumque intellectûs: igitur reſpectu cuiuſcumque debet eſſe naturale motiuum. 27. *Ad 4. Greg.* Ad 4. Gregorij reſp. aliud eſſe, cognitionem mouere ad ſpeciem ſui intellectu imprimendam, aliud ad ſui reflexam intellectionem eliciendam. Ad 1. mouet naturaliter, quia mouet per ſeipſam, vt ens eſt, ſine libero concurſu ſubſtantiæ: ad 2. liberè, quia mouet dependenter à libertate ſubſtantiæ, in cuius poteſtate eſt, vti & non vti concurſu ſpeciei, vel obiecti. Neganda igitur minor de productione ſpeciei; concedenda de productione intellectionis. Et ad prob. neganda ſequela; nam intellectio non cauſatur ex productione ſpeciei, ſed ex libero vſu ipſius cum potentiâ. Et quia productâ ſpecie actûs in intellectu, poteſt intellectus eâ non vti ad reflexam cognitionem actûs; non ſequitur, ſi actus neceſſariò imprimit ſpeciem ſui, intellectum neceſſariò elicere reflexam cognitionem talis actûs: quia ad 1. ſufficit actus: ad 2. requiritur liber conſenſus potentiæ.

28. *Ratio Bannez & recent.* Bannez 1. *p. q.* 57. *art.* 4. Zumel *ibid. qu.* 2. *Molina,* Valent. *pu* 4. Arrub. *diſp.* 169. Suar. *lib.* 2. *de angel. c.* 23. & 24. & alij recent. hanc aſſignant: vel quia de facto nullas habent ſpecies de illis ab initio infuſas, ut cencent *Molina & Suar.* vel ſi habent, ea non repræſentant, niſi poſito conſenſu angeli volentis ſe manifeſtare: ita exigente naturâ intellectuali liberâ propter dominium, quod ſupra ſuos actus habet.

29. *Aſſertio prima proximam rationē indicans.* Dico 1. proxima ratio, ob quam nequit angelus aliorum ſecreta naturaliter cognoſcere, non eſt, quia eorum ſpecies ſimpliciter non habet, vel quia talibus ſpeciebus denegatur concurſus, donec alter velit ſe manifeſtare; ſed quia licet eorum ſpecies ab initio acceperit, eas tamen completas non accepit ſed tantùm incompletas, complendas immediatè à Deo, non per modum intrinſecum, ſed per concurſum extrinſecum ad exigentiam angeli, liberè ſe manifeſtare volentis, vt *diſp. præced. à nu* 54. *& deinceps.* 30. *Prob. quoad 1. partē ex S. Thom.* Prior pars eſt *S. Thom. q.* 9. *de verit. art.* 1. *ad* 10. & *à* 4. *ad* 11. & prob. connaturalius eſt angelo, ab initio accepiſſe omnes ſpecies, quas ſibi ipſe cum obiectis produxiſſet, ſi producere eas ſibi potuiſſet; nam Deus in producendis ſpeciebus angelicis ſupplet defectum naturæ: ſed tales ſpecies ſibi ab initio cum obiectis produxiſſet, ſi eas ſibi producere potuiſſet. Angelus .n. ſtatim habuit ab initio ſuæ creationis ſpecies intuitiuas aliorū, quoad ipſorum ſubſtantias, & potentias: at ex intuitiuâ cognitione potentiarum aliorum ſibi produxiſſet ſpecies abſtractiuas intellectionum, & volitionum, quas vnuſquiſque producere poſſet: igitur eaſdem ſpecies habuit à Deo auctore naturæ ab initio concreatas. 31. *Poſterior pars aſſertionis probatur.* Poſterior pars prob. 1. non aliæ ſpecies fuerunt ab initio debitæ angelo, quàm quas ipſe ſibi è rebus eruiſſet, ſi potuiſſet. 2. omninò otioſæ illæ fuiſſent, ſi nullo modo iis angelus vti potuiſſet, donec manifeſtantis conſenſus acceſſiſſet. Reliqua verò patent ex *diſp. præced.*

32. *Aſſertio 2. radicalem rationem continens.* Dico 2. Remota & radicalis ratio, cur nequeant angeli aliorum ſecreta naturaliter cognoſcere, eſt perfectum dominium, quod ſupra ſuos actus liberos creatura intellectualis habet. Fundam. creatura intellectualis non ſolùm habet phyſicum, ſed etiam morale dominiū ſupra ſuos actus: quod eſt de perfectâ ratione dominij: ergo non ſolùm debet excludere phyſicum, ſed etiam morale impedimentum: non excluderet autem morale impedimentum, ſi ſtatim ac illos eliceret, manifeſti fierent aliis. nā ſæpè creatura retardaretur à ſuis actibus eliciendis; ſi ſciret, ſtatim eos fore ab aliis cognoſcendos, vt contingit in nobis quoad actus externos, quos ſæpe elicere omittimus, ne manifeſtentur aliis. *Phyſicum & morale dominium.* ergo non ſolùm debet perfectum dominium creaturæ eſſe liberum à coactione phyſicâ, ne phyſicè; ſed etiam à morali, ne moraliter, propter aliorum ſcientiam retardari poſſit. 33. *Idem docet S. Thomas.* Huc tendit ratio S. *Tho.* quâ probat, ideò non poſſe ſecreta cordis vnius, ab alio cognoſci; quia voluntas creata ſoli Deo ſubiecta eſt: non eſſet autem ſoli Deo ſubiecta, ſi eius libera conſilia poſſent ab alio cognoſci. Nam genus quoddam ſubiectionis eſt,

non

non posse suos actus elicere, nisi aliis manifestentur. Habet igitur rationalis creatura ius quoddam naturale secreti circa suos actus, ne, ipsa inuitâ, ab aliis cognoscantur. Et hoc ideò, quia supra illos plenum habet dominium. Ex quo vt ex radice nascitur, vt nulli puræ creaturæ naturaliter debeantur completæ species secretorum cordis alterius, absque ipsius consensu. 1. Quia eæ, ac tales species debitæ sunt angelis, quas ipsi sibi è rebus naturalibus produxissent: tales autem sunt species incompletæ. 2. Ne impediatur perfectum dominium, quod vnaquæque creatura rationalis habet in sua secreta.

Duplex ratio cur angelus species completas secretorum non habeat.

34. Ex his patet ad rationes dub. quæ solùm probant, secreta cordis vnius non esse supra naturalem vim intelligendi alterius: non tamen probant, aliunde non posse eorum species completas esse indebitas angelo, sc. ex perfecto dominio, quod supra suos actus liberos habet creatura intellectualis.

35. *Obiectio. Solutio.* Dices: tales species sunt naturales; ergo exiguntur ab angelo. Resp. dist. conseq. exiguntur posito consensu alterius, concedo: independenter à consensu alterius, nego. Non enim quidquid est naturale, statim exigitur ab angelo, nisi positâ conditione, vt constat de effectu futuro, cuius completa species non debetur angelo, nisi positâ existentiâ rei futuræ.

Quænam sint secreta cordis, quæ Angelus naturaliter cognoscere non potest?

36. OMNES conueniunt, angelum naturaliter cognoscere actus necessarios alterius; quibus seipsum necessariò cognoscit & diligit; nec non omnes sensitiones tam externas, quàm internas hominis, quoad physicam entitatem, non quoad moralitatem, quæ à liberâ voluntate hominis pendent. Cognoscit autem illas, non tantùm in causâ, sed etiam in seipsis, cùm sint actus physicè naturales. Certum etiam est, angelum non cognoscere liberas affectiones alterius: nam saltem hæ veniunt nomine secretorum, quæ soli Deo, & habenti ipsa, nota sunt, vt *praeced. sect.* Sola eo certatio est de actibus intellectûs, & motibus indeliberatis voluntatis, an illi naturaliter cognoscantur ab angelo, & quidem quoad actus intellectus. Prima sent. affirmat. Fuit

De actibus intellectus, & motibus indeliberatis voluntatis.

37. *1. Sent. affirm.* quorumdam apud *Durand. in 2. dist. 8. q. 5. nu. 8.* quam sequitur *Hurtad. in metaph. disp. 12. §. 30.* vt probabilem defendit *Vasquez 1. p. disp. 210. c. 2.* quam & docet, fuisse *Alph. Deza.* Fundam. actus intellectûs non sunt liberi per se, sed per accidens ratione voluntatis, à quâ imperantur: hoc autem non impedit, quò minùs possint naturaliter cognosci, vt constat de actibus imperatis potentiæ motiuæ, & sensitiuæ in homine. Maior prob. intellectus non est potentia libera, sed necessaria, non secus ac ipsa potentia motiua, quæ, posito imperio voluntatis, naturaliter operatur. ergo eodem modo se habet actus intellectûs, ac motus localis: vterque enim est elicitus à potentiâ necessariâ, & imperatus à liberâ: ergo si hic naturaliter cognosci potest, etiam ille poterit naturaliter cognosci. Nec obstat, quòd Scriptura absolutè neget, cogitationes cordis posse ab alio, quàm à Deo cognosci: nam cordis cogitatio, vsitatâ phrasi Scripturæ, non significat solùm actum intellectûs, sed simul affectum voluntatis, ex quâ illa proficiscitur, vel cuius est proxima causa.

38. *2. Sent. neg. probabilior.* Secunda negans probabilior est, & communis Theol. qui nobiscum sentiunt, secreta cordis non posse ab angelo in se ipsis naturaliter cognosci: *Bannez 1. p. q. 57. art. 4. §. Sed dices, & seq. Zumel ibid q. 1. in solut. 2. & 3 argum. Molin. Valent. Arrub. disp. 170. Suarez lib. 2. de angel. c. 25. S. Thom. 1. p. q. 57. art. 4.* vbi ait, *tam cogitationes prout sunt in intellectu, quàm affectiones prout sunt in voluntate,* à solo Deo cognosci. Nec explicari potest de cognitionibus, prout dependent à voluntate; quia distinguit cogitationes prout sunt in intellectu; & eo modo negat, actus intellectûs, quo affirmat, actus appetitûs sensitiui, esse cognoscibiles ab angelo; cùm illos simpliciter neget, hos simpliciter affirmet: at hos affirmat esse cognoscibiles secundùm substantiam; igitur illos negat esse cognoscibiles secundùm substantiam, & non tantùm secundùm moralitatem. Prob. 1. ex Scripturâ & Patrib. qui eodem modo loquuntur de cogitationibus, ac de affectionibus. Nec licet verba Scripturæ restringere tantùm ad actus voluntatis, cùm propositiones sint negatiuæ & vniuersales; alioqui non eodem modo Christus suam diuinitatem ostendisset, cognoscendo intellectûs cogitationes, quàm cordis affectiones. contra *Hieronym. cit.* 39. *Prob. 1. Sent.*

2. Si posset angelus cognoscere cogitationes, posset & affectiones. Nam qui intuitiuè cognoscit actum, abstractiuè saltem cognoscit obiectum, circa quod talis actus versatur, ergo intuendo angelus notitiam, quâ alter vel propriam, vel alterius affectionem sibi reuelatam cognoscit, simul abstractiuè cognosceret affectionem alterius. Ex quo vlteriùs sequeretur, non posse angelum suum secretum manifestare vni, quin manifestaret omnibus; cùm omnes possint notitiam, quâ suum secretum manifestat, naturaliter cognoscere. 40. *Prob. 2.* 3. Multa sunt peccata, quæ consummantur in intellectu, vt blasphemia, obduratio, hæresis, & cetera infidelitatis crimina: ergo hæc saltem naturaliter cognoscerentur ab angelo. Nec refert, quòd vt hæc sint peccata, coniunctum habere debeant affectum, quem angelus ignorat; nam sufficit ille idem affectus, qui requiritur ad hæc erronea iudicia formanda, cùm teneamur illa non formare. ergo hoc ipso, quòd angelus videret hominem huiusmodi iudicia intra se formantem, cognosceret illa vt peccata formaliter. 41. *Prob. 3.*

4. Quidquid per se proximè requiritur ad actum liberum exercendum, latere debet angelum: nam perfectum dominium creaturæ supra suos actus liberos exigit, vt non modò illi sint occulti quoad substantiam, sed etiam quoad circumstantias, & proxima principia, ex quorum notitiâ facilè deueniri posset in notitiam ipsius actûs liberi (sanè hoc dominium supra suos actus vnusquisque habere vellet, cùm sit rationabile, & exigatur à naturâ perfectè liberâ:) At actus intellectûs per se proximè requiritur ad actum liberum: nam vel huiusmodi actus sunt practici, vel speculatiui: practici sunt proxima principia actuum liberorum; nam ex illis immediatè mouetur voluntas ad electionem faciendam. vnde qui cognosceret illos, facilè cognosceret electionem, cùm semper soleat voluntas in electione faciendâ sequi iudicium efficacius proponens: Speculatiui, & si non sint proxima principia, ex quibus immediatè mouetur voluntas; quia tamen illi ordinari possunt ad practica iudicia, vt actus præuij integrantes eamdem seriem actuum liberorum, etiam isti spectant ad perfectum dominium creaturæ. Confirm. sicut libertas in actu 1. essentialiter integratur ex intellectu radicaliter, & ex voluntate formaliter: ita liberum in actu 2. componitur ex actu intellectûs inchoatiuè & radicaliter, & ex actu voluntatis completiuè & formaliter. Nec est eadem ratio de actibus potentiæ sensitiuæ, quia hi non sunt in eodem ordine & serie, nec per se requisiti, sed solùm ratione status ad actus 42. *Prob. 4. à priori.* 43. *Confirm.*

actus formaliter liberos. Quoad actus verò in deliberatos, affirmat *Albertinus Corol.* 10. *Theol. & ex princip.* 1. *philos. nu.* 20. eos naturaliter cognosci ab angelo, quia tales actus fiunt à voluntate determinata ad vnum, atque adeò vt tales continentur intra ordinem actuum naturalium, repræsentabilium per species naturales. *Negant alij probabilius*: nam idem actus inuariatus quoad intrinseca, accedente rationis aduertentiâ, fit formaliter liber, atque adeò ignotus angelo. Repugnat autem, vt idem actus inuariatus quoad entitatem, modò sit repræsentabilis per speciem naturalem, modò non. Respondet *Albertinus*, accedente rationis aduertentiâ talē actum variari quoad extrinsecam terminationem: nam priùs producebatur à voluntate, vt determinatâ ad vnum; posteà conseruatur ab eâdem, vt liberâ ad vtrumlibet. Sed contrà: totum hoc extrinsecum est actui; nam libera illa conseruatio, quæ intelligitur aduenire actui post rationis aduertentiam, non est noua actio, intrinsecè modificans actum, sed eadem antiqua connotatâ tantùm causâ liberè potente illum suspendere, quæ anteà, defectu perfectæ aduertentiæ, non poterat. Hoc autem non mutat intrinsecè actum, sed tantùm extrinsecè: species autem per se repræsentat intrinsecam entitatem actus: ergo si hæc non mutatur, nec species talis actus repræsentatiua mutabitur: atque adeò si anteà repræsentabat illum naturaliter, etiam posteà, accedente extrinsecâ aduertentiâ rationis, repræsentabit naturaliter. Velut si oculus repræsentaret visibile, quod necessariò conseruaretur à suis causis: si idem posteà visibile liberè conseruaretur ab iisdem causis, non variaretur aut visio, aut species illud repræsentans: quia hæc solùm exprimit entitatem obiecti visibilis; quæ per variationem causæ necessariæ in liberam, non variaretur in se. Ex dictis deducitur, non modò latere angelum liberas cogitationes, & volitiones, sed etiam species, & habitus ab illis productos in potentiâ cogitantis & volentis: alioqui posset per huiusmodi species, vel habitus deuenire in notitiam præteritarum cogitationum & volitionum liberarum alterius, cuius essent tales habitus & species. Secus verò est de potentiis, & speciebus obiectorum naturalium, quæ quia naturales sunt, possunt ab omnibus naturaliter cognosci. Ad fund. primæ, resp. non ideò cognitionem internam esse occultam, quia est imperata à potentiâ liberâ: sed quia est principium proximè inchoans actum liberum, cuiusmodi non sunt actus externi imperati, qui tantùm sunt effectus libertatis. Vnde ad prob. maioris concedo, intellectum esse causam necessariam, sed proximè completiuam libertatis, cuiusmodi non sunt reliquæ potentiæ naturales. Dices, ergo saltem cognitio, vt consequens imperium voluntatis, non est occulta; quia vt sic non est principium, sed effectus libertatis. Resp. neg. conseq. nam eadem, quæ est imperata potest esse principium alterius actus liberi: velut consilium, quòd est inquisitio mediorum cum certo iudicio ad finem consequendum, imperatur ab intentione, & est principium proximè inchoans electionem. Nec potest idem actus cognosci vt effectus, & ignorari vt causa: quia vt effectus non distinguitur à seipso vt causâ: cognitio autem angeli fertur ad rem prout est in se: ergo.

Marginalia: 44. *Quoad actus indeliberatos voluntatis,* — *Negant probabilius.* — 45. *Responsio Albertini.* — *Subreiicitur.* — 46. *Corollarium ex doctrina data.* — 47. *Resp. ad fundam. I. sententia.* — 48. *Obiectio.* — *Solutio.*

DISPVTATIO XIII.

An Angeli propriâ virtute cognoscere valeant obiecta supernaturalia?

1. OBiectum supernaturale, alterum quoad modum, vt mortui resurrectio, oculi restitutio, & cætera entia, quæ simpliciter fieri possunt à causis naturalibus, licet nō cum talibus circumstantiis; alterum quoad essentiam, quod nullo modo fieri potest à causis naturalibus, sed à solo Deo agente supernat. vt vnio hypost. gratia, gloriâ, ceterique habitus, & actus infusi. Primum, extra omnium controuersiam, naturaliter cognoscibile est ab angelo, cùm sit in entitate naturale: angelus autem naturaliter cognoscit quidquid est in suâ entitate naturale. De 2. est tantùm controuersia, an sit ab angelo naturaliter cognoscibile. Prima sent. affirmat. *Scoti in* 4. *dist.* 10. *q.* 8. §. *Resp. & ad arg. & Scotist.* nam omne ens creatum est proportionatum obiectum intellectui angeli; quia naturale & supernat. non distinguunt intrinsecè ens, sed solùm in ordine ad agens. Dicitur enim naturale, quod à naturali; supernaturale, quòd à supernat. agente fit. habitudo autem ad aliud & aliud agens non necessariò concludit aliud & aliud ens in se: ergo nec aliud & aliud intelligibile. Confirm. perfectior est substantia naturalis, quàm quodlibet accidens supernat. sed illa est naturaliter cognoscibilis; ergo & hoc.

Secunda nega. *S. Tho.* 1. *qu.* 57. *ar.* 5. *& Thomist. quæ vera est.* probo. Ens quoad essentiam supernaturale cognosci debet lumine supernat. lumen supernat. est proprium Dei: igitur nequit ens quoad essentiam supernaturale à creaturâ naturaliter cognosci. quia quod est proprium vnius, nequit fieri proprium alterius: nam proprium est, quod à propriâ fluit essentiâ: vt autem posset creaturâ ens supernat. naturaliter cognoscere, deberet lumen supernat. esse illi proprium. Minor clara est: lumen supernat. tendit ad obiectum cum omnimodâ certitudine & infallibilitate, vt constat de lumine fidei, & scientiæ supernat. infusæ: tendere autem ad obiectum cum omnimoda certitudine & infallibilitate, est proprium luminis increati. Maior prob. nullum obiectum potest naturaliter cognosci, nisi lumine specificato ab ipso cognoscibili; nam contineri debet intra naturale specificatiuum ipsius potentiæ; nequit autem obiectum supernat. esse naturale specificatiuum luminis naturalis: quia specificans ponit specificatum intra eundem ordinem, in quo est ipsum specificans. Vnde implicat, obiectum esse quoad entitatem supernaturale, & posse naturali lumine cognosci, seu esse specificatiuum luminis naturalis; quia specificatiuum euehit specificatum ad ordinem specificantis: sed hoc ipso, quòd obiectum non est specificatiuum luminis, non potest ab illo naturaliter cognosci; quia non continetur intra sphæram luminis cognoscentis; vt quia sonus non est specificatiuus visus, non continetur intra sphæram potentiæ videntis, sed audientis, cuius est specificatiuus. Confirm. intelligibilitas fundatur in entitate: ergo qualis erit entitas, talis erit eius intelligibilitas: sed entitas quoad substantiam supernaturalis, est diuersi ordinis à potentiâ intellectiuâ naturali, quæ est quoad substantiam naturalis: ergo etiam intelligibilitas illius erit diuersi ordinis ab intellectiuitate huius: non igitur poterit esse commensum obiectū illius; cùm nequeant diuersa ordine

Marginalia: 1. *Duplex obiectum supernaturale.* — 2. — 1. *Sent. affirmans. Fundam. Scoti.* — 3. 2. *negans S. Thomæ & Thomist. vera est. Ratio.* — 4. *Confir. Cons.*

5. Conf. ordine esse sibi inuicem commensa. 2. Ens supernat. postulat cognosci per species supernat. ergo per lumen eiusdem ordinis: nam species, lumen, & obiectum, sibi mutuò respondent. Hæc eadem ratio probat, nullam condi posse creaturam, cui connaturale sit huiusmodi entia supernat. cognoscere: quia nulli creaturæ connaturale esse potest lumen, quod ad obiectum tendat cum eâ certitudine & infallibilitate, quâ tendit Deus. Quâ de causâ condi nequit creatura, cui connaturalis sit habitus fidei infusæ, quæ ad obiectum tendit eâ certitudine, quâ Deus: vt *to. 1. disp. 9. sect.* 6.

6. Obiectio 1. *Obijcies* 1. Deus vt actus purus specificat visionem beatam, & lumen gloriæ, & tamen non ponit illa in eodem ordine actus puri, in quo est obiectum specificans. Resp. Deus vt actus purus specificat visionem beatam, vt rationem *quâ* non *quæ*: ratio enim *quâ*, quia specificatur tantùm vt via & pura tendentia, non sumit eundem ordinem à termino. Respectu verò luminis gloriæ, Deus vt actus purus non comparatur ad illud vt obiectum vitaliter perceptibile; atque adeò illud vt sic non specificat. Specificatur autem lumen gloriæ à visione beatâ, vt est quidam effectus supernat. à subiecto dependens.

7. Obiectio 2. 2. Angelus naturali virtute cognoscit habitus, & actus supernat. in se ipso existentes: ergo obiectum supernat. naturali virtute est ab angelo cognoscibile. Resp. neg. antec. nam etiam habitus, & actus supernat. in se ipso existentes cognoscit angelus lumine supernat.

8. Obiectio 3. 3. Dæmones naturali virtute cognoscunt characterem supernat. hominis Christiani, & Sacerdotis damnati. ergo aliquod obiectum supernat. naturali virtute cognosci potest ab angelo. Solutio. Nego, dæmones naturaliter cognoscere characterem supernat. cognitione propriâ & in se, sed tantùm abstractiuâ fidei humanæ ex testimonio aliorum: quo pacto cognoscunt reliqua mysteria supernat. fidei diuinæ iuxta illud *Iacob.* 2. *Dæmones credunt, & contremiscunt*

9. Obiectio 4. Solutio. 4. Angelus naturaliter cognosci potentiam obedien. creaturæ: sed hæc est supernat. quia dicit ordinem ad effectus supernat. ad quos est eleuabilis. Resp. Cognoscit naturaliter angelus potentiam obedien. creaturæ subiectiuè, & quoad propriam entitatem, concedo; (vt sic enim est naturalis seu entitas sua creaturæ) terminatiuè, & quoad effectus distinctè cognitos, nego. est enim supernaturalis terminatiuè, quâ connotat effectus supernat. ad quos diuinitus eleuari potest; quos nequit ex vi potentiæ obedien. subiectiuè cognitæ cognoscere, quia tales effectus supernat. non continentur in entitate potentiæ obed. vt termini ipsam specificantes, vti continentur effectus naturales in potentiâ naturali, sed solùm vt termini extrinsecè tantùm connotati. Dixi, *distinctè cognitos*: nam confusè & in communi cognoscit naturaliter angelus, posse Deum multa opera supra naturam per creaturam operari: ignorat tamen distinctè hoc vel illud opus supernat. cùm ad hoc cognoscendum necessarium sit lumen & species supernat.

10. Corollarium 1. Deducitur 1. Angelum naturaliter cognoscere absentiam subsistentiæ creatæ in humanitate Christi, non modum, quo illa in Verbo subsistit. Primum prob. negatio cognoscitur eodem lumine, quo cognoscitur opposita affirmatio: sed subsistentia creata humanitatis Christi naturali lumine cognoscitur ab angelo; ergo & eius absentia. Secundum patet; quia modus iste est quoad essentiam supernaturalis: est enim vnio quâ humana natura vnitur verbo, à quo accipit suam specificationem.

Coroll. 2. 2. Angelus naturali virtute cognoscit vnionem, quâ anima Christi in resurrectione fuit reunita proprio corpori. Ratio; illa vnio fuit tantùm supernaturalis quoad modum: eadem. n. virtute cognoscit angelus vnionem miraculosè productam inter animam, & corpus cuiuscumque defuncti ad vitam diuinitus excitati. eadem naturali virtute cognouit vnionem miraculosè productam inter animam & corpus naturæ humanæ Christi in primâ eius conceptione: quia fuit tantùm supernaturalis quoad modum. Ratio.

11. Coroll. 3. 3. Angelus naturaliter cognosci desitionem panis & vini in Eucharistiâ, atque adeò accidentia panis & vini existere absque proprio subiecto. quia negatio cognoscitur eodem lumine, quo opposita affirmatio. An naturaliter cognoscat positiuum modum, quo talia accidentia extra proprium subiectum existunt, pendet ex eo, an talis modus sit quoad substantiam supernaturalis, de quo in 7. *tom.* 12. De modo Euchar. Ex eâdem quæst. pendet, an naturali virtute cognoscat transubstantiationem panis & vini in corpus & sanguinem Christi. Nam si actio, quâ Christi corpus & sanguis sit præsens in hoc Sacramento, est naturalis quoad substantiam, poterit naturaliter ab angelo cognosci: sicut naturaliter ab eodem cognoscebatur actio, quâ conuersa fuit aqua in vinum in Cana Galilææ, *Ioan.* 2. Secus, si actio est quoad substantiam supernaturalis. De modo quo Christi corpus ad instar spiritus totus in toto, & totus in qualibet parte, communiter conueniunt, non posse naturaliter ab angelo cognosci; cùm sit in substantiâ supernaturalis, & indebitus cuicumque corpori, vt *suo loco*.

13. Obiectio. Dices angelus naturali virtute cognoscit corpus & sanguinem Christi in hoc Sacram. existentem: ergo etiam naturali virtute cognoscere poterit modum, quo in illis existit. Solutio. Resp. neg. conseq. quia cùm modus distinguatur à subiecto, poterit cognosci subiectum, non cognito ipsius modo. sicut *suprà* dixi, angelum naturaliter cognoscere humanitatem Christi, non cognitâ ipsius cum Verbo hypostaticâ vnione. Satisfit oppositæ sent. Ex his patet ad fundam. *Scoti*. Falsum est, naturale & supernat. desumi tantùm penes extrinsecum ordinem ad agens, sed penes intrinsecum esse ipsius effectus, qui nulli subiecto creato connaturalis esse potest: & hoc ideò à priori, quia ens supernat. quoad essentiam participat proprium modum operandi Dei. Ad Conf. Ad confir. concedo, substantiam naturalem esse perfectiorem accidente supernat. quoad rationem entis, & modi existendi; non quoad rationem ordinis, & modi operandi, penes quæ commensuranda sunt obiectum & lumen.

DISPVTATIO XIV.

De modo & proprietatibus cognitionis Angelicæ.

Qualis sit cognitio Angelica?

1. Cognitio Angelica respectu substantiæ propriæ semper est actualis. DICO. 1. Cognitio Angelica semper est actualis respectu propriæ essentiæ, à quâ naturaliter cessare non potest. *S. Thom. qu.* 8. *de Verit. ar.* 6. *ad* 7. *& ar.* 14. *ad* 9. *Caiet.* 1. *p. q.* 58. *ar.* 2. § *. Circa vlt. concl. & Ferrar.* 2. *cont. Gen. c.* 97. *fine* est communior contra *Arrubal. in* 1. *p. in q.* 58. *& Steph. de Bubalis in q.* 54. *art.* 1. *diffic.* 1. § 4. Fundam. debet angelus habere aliquam cognitionem, quæ sit illi radix & fundamentum cæterarum: nam debet posse se ipsum excitare ad notitiam huius vel illius obiecti; cùm hoc

hoc sit proprium viuentis, posse à se ipso moueri ad perfectionem sibi debitam. Minorem ostendo: at cognitio sui est prima, & ab omni aliâ cognitione supposita, cùm sit intimior, & obiecti primarij ad instar cuius cetera ab angelo intelliguntur: ex

telligitur ex S. Thoma. *S. Thom. 2 con. Gen. cap. 97.* Confirm. nulla est ratio, ob quam debeat angelus ab eâ cessare; cùm non

2. *Confir.* modò illa non impediat cognitionem reliquorum obiectorum, verùm etiam ad ea cognoscenda sit necessariâ: Nam ex eâ excitatur ad cognoscendas suas proprietates, inter quas sunt species rerum naturalium, quibus cognitis, abstractiuè & in confuso cognoscuntur earum obiecta, ad quorum singulorum notitias intuitiuas & perfectas, poterit se ipsum excitare. Vnde videmus, in quolibet viuente dari aliquam operationem actualem vitæ inuariabilem, ex quâ vt ex radice ceteræ operationes vitales eiusdem viuentis originentur: igitur similis dari debet in angelo: hæc autem alia connaturaliter esse nequit, quàm cognitio sui. Ex eâdem ratione sequitur, angelum numquam cessare à naturali cognitione abstractiuâ Dei; nam eadem cognitio intuitiua sui, est abstractiua cognitio Dei; cùm seipsum cognoscat vt effectum & creaturam Dei. Prætereà in cognitione intuitiuâ sui & abstractiuâ Dei, partialiter saltem consistit naturalis beatitudo angelicæ naturæ: ergo non est, cur ab eâ cessare debeat; cùm omnis intellectualis natura naturali pondere feratur in beatitudinem, qualem iuxta suum statum habere potest.

Angelus nūquam cessat à naturali cognitione abstractiua Dei.

3. Dico 2. Cognitio angelica non est discursiua circa ea, quæ naturaliter cognoscit; est autem discursiua circa ea, quæ naturaliter non cognoscit, qualia sunt obiecta supernat. secreta cordium, & futura libera. Prior pars est *S. Thom. 1. p. q. 58. ar. 3. Caiet. Thomist.* contra *Scotum in prologo q. 3. later.* cuius titulus est, *Iuxta hoc quæro: & in 2. dist. 1. p. vlt. §. Contrà animã; & dist. 7 q. vn. §. Contra conclus.* versu, *Quod etiam neg.* Fundam. discurrere est ex notis ad ignota distinctis actibus procedere: seu ex vno notiori ad aliud ignotius cognoscẽdum transire: quod necessariò includit duos actus, quorum vnus sit causa alterius; scil. actus obiecti notioris est causa actûs obiecti ignotioris, quatenus obiectum notius est ratio formalis assentiendi obiecto ignoto; nec potest vnus & idem actus esse causa sui ipsius. at de rebus naturalibus angelus habet euidentiam, vel intuitiuam per proprias species, vel abstractiuam per speciem causæ, aut effectûs: cognoscit enim res cunctas naturales, aut euidenter in seipsis, aut abstractiuè in suis causis, vel effectibus. igitur non potest circa res naturales discurrere: nam discurrere est ex vno noto assentiri alteri ignoto: sed æquè nota sunt angelo omnia naturalia, vel per seipsa, vel per suas causas & effectus. Confirm. ideò discurrit homo, ideoque ex vno magis noto intellectualiter infert aliud minùs notum, quia non sunt ei æquè nota omnia. Hoc autem prouenit tum ex imperfectione specierum, tum ex imperfectiore lumine, qui defectus circa naturalia in angelis non sunt.

Prior pars est S. Thom. contra Scotum Fundam.

4. *Posterior pars assertionis constat ex opposito fund.* Posterior pars constat ex opposito fundam. nam obiecta supernat. secreta cordium, & futura libera non sunt angelo euidenter nota: ergo potest ad ea probabiliter cognoscenda ex notioribus discurrere: ex præsentibus circumstantiis euidenter notis futura coniectare; ex operationibus externis interna diuinare. quia vel saltem naturaliter non potest vno eodemque actu simul ferri ad vnum euidenter notum, & ad alterum probabiliter coniectatum; vel esto possit, adhuc non necessariò eodem actu simul fertur ad vtrumque, quia ad vnum fertur necessariò, ad aliud verò liberè. ergo saltem posset, si vellet circa ea discurrere prius tempore, vel naturâ, cognoscendo signa sibi euidenter nota, tum ex iis distincto actu inferre significata probabiliter tantùm coniectata. Notanda autem est differentia inter bonos & malos angelos; quòd boni numquam iudicium ferunt de rebus dubiis. alioqui posset in eis esse error, qui statui beatitudinis repugnat; sed solùm de probabilitate ipsâ: secus mali, qui plerumque ex certis, iudicium præcipitant de dubiis, in quibus sæpè decipiuntur. Obiicies. Omnis causa est prior suo effectu; ergo notior effectu; ergo est ratio cognoscendi illum. Nec refert, quòd angelus in eodem instanti cognoscat causam & effectum, nam ad discursum sufficit prioritas naturæ. Resp. de prioritate essendi, nego conseq. 1. quia potest causa esse æquè nota, atque eius effectus. Neganda etiam secunda, quia ad discursum requiritur, vt vnus actus sit causa alterius; alioqui etiam Deus discurreret ex cognitione propriæ essentiæ ad cognitionem creaturarum Quando autem vno actu cognoscitur causa, & effectus simul, non potest actus vnius, esse causa alterius; quia vbi non est distinctio actuum, non est causalis transitus ex vno actu in alium, quem essentialiter importat discursus. Dixi, *causalis*; nam solus successiuus transitus ex vno actu in alium non facit discursum, vt cùm quis cognito equo, cognoscit leonem.

5. *Notandum.*

6. *Obiectio.*

Solutio.

Causalis transitus et successiuus quid.

Dico 3. Angelus intelligere potest sine compositione, & diuisione, ea quæ per vnicam speciem intelligit; non quæ per plures: *Vasquez disp. 223.* contra *Thomistas* asserentes, angelum omnia intelligere sine vllâ compositione, ac diuisione. Explico. intelligere mentaliter componendo, & diuidendo, non est tantùm intelligere plura obiecta conuenientia, vel disconuenientia; sicut discurrere, non est tantùm intelligere plura vt connexa; alioqui etiam Deus intelligeret componendo, diuidendo, & discurrendò; quia etiam Deus intelligit plura, vt conuenientia, disconuenientia, & inuicem connexa: sed est intelligere plura per plures actus, & conceptus formales, affirmando, vel negando prædicatum de subiecto per distinctos actus. Assertio prob. ratio, cur intellectus noster in affirmando, aut negando egeat compositione plurium conceptuum formalium, est, quia non vnâ specie, atque adeò vno actu simul concipit subiectum, & ea, quæ subiecto conueniunt, aut disconueniunt; & ideò vno conceptu concipit subiectum, alio prædicatum affirmandum, vel negandum de subiecto; sicque tandem vnum de alio affirmat, vel negat. ergo quæ angelus vnâ specie, atque adeò vno actu simul concipit, non intelligit componendo, aut diuidendo; sed simplici conceptu intelligendo subiectum, & ea quæ subiecto conueniunt, aut disconueniunt. Ex eâdem ratione constat ea, quæ diuersis speciebus concipit, intelligere componendo, & diuidendo; nam diuersis etiam actibus apprehendit, atque adeò ea mentaliter componit, & diuidit per plures conceptus formales apprehensa.

7. *Vasquez contra Thomistas.* *Explicatur conclusio.*

8. *Prob.*

9. Dico 4. In intellectu angeli non potest esse falsitas circa res naturales: *S. Tho. 1. qu. 58. ar. 5.* & communis. Fundam. eas euidenter cognoscit angelus per species proprias: ergo in iis iudicandis decipi non potest, nam omnis deceptio supponit ignorantiam.

Fundam.

10. Dico 4. In intellectu angeli potest esse falsitas circa ea, quæ probabiliter tantùm cognoscit: *S. Tho. cit.* & communis. Huiusmodi autem sunt futura libera, secreta cordium, & obiecta supernat. quæ angelus non nisi probabiliter cognoscit. Fundamentum

Intellectualis duplex. in speculatiuum, & practicum: ille gignitur ex actibus merè speculatiuis; hic ex practicis actibus intellectûs.

19. *In Angelis nullus circa obiecta naturalia euidenter nota. Fundament.* Dico 1. In angelis nullus est habitus intellectualis speculatiuus neque acquisitus, neque congenitus circa obiecta naturalia euidenter nota. Fundam. ad huiusmodi obiecta tam apprehendenda, quàm iudicanda sufficiunt species intelligibiles cum solo naturali lumine intellectus. Nec refert, quòd species per se non inclinent ad iudicandum: nam positâ clarâ & euidenti repræsentatione obiectorum, & connexione inter ea, intellectus angeli summâ facilitate & promptitudine de iis iudicare poterit: cùm à nullo impedimento retardetur, neque extrinseco ex parte obiecti; cùm connexio, de quâ ferendum est iudicium, euidenter proponatur per species proprias: neque intrinseco ex parte subiecti; cùm angelus sit immunis à potentiis sensitiuis cognoscentibus, quæ possent intellectum à iudicio circa proprium obiectum euidenter propositum retardare. Atque hæc assertio vera est, siue supponamus, habitum acquisitum consistere in qualitate à speciebus distinctâ, siue in speciebus, per actus circa idem obiectum frequentatos auctis ac perfectis. Nam secundùm 1. opin. dicendum, actus claros & euidentes circa obiecta euidenter cognita nullam producere in intellectu facilitatem, quâ ad consimiles actus intellectûs magis faciliteitur, cùm ex se supponatur, summè facilitatus. Iuxta 2. dicendum, species huiusmodi obiecta euidenter repræsentantes non posse vlteriùs per species actuum circa idem obiectum frequentatorum perfici: quia cùm illæ supponantur summè in suo genere perfectæ, non erunt capaces vlterioris perfectionis intra suum genus, clariùs euidentiusque repræsentandi obiecta.

20. *Duplex sent. de habitibus*

21. *vtriusque Examen.* Fateor iuxta 1. sent. non tam facilè rationem reddi posse, cur iidem actus cum eâdem euidentiâ & claritate eliciti ab intellectu habente intrinsecum impedimentum ex parte subiecti, talem facilitatem, quâ huiusmodi impedimentum superari possit, producant: eliciti verò ab intellectu talc impedimentum non habente, huiusmodi facilitatem non producant; vt si eliciantur ab animâ separatâ, in quâ nullum est impedimentum, talem facilitatem non producunt; producunt autem, si eliciantur ab animâ coniunctâ corpori. Cùm tamen actus semper sint iidem, & per modum naturalis agentis semper necessariò agant. Iuxta 2. ratio facilè reddi potest; nam semper quidem actus circa idem obiectum frequentati producunt species sui; non semper tamen huiusmodi species actuum perficiunt species obiectorum. Nam quando species obiectorum sunt euidentes & intuitiuæ, non sunt capaces ampliùs perfici in suo genere, cùm in suo genere summam habeant perfectionem in repræsentando, quam habere possunt. Contrà verò, quando species non repræsentant euidenter & intuitiuè obiectum, semper possunt intra suum genus magis perfici; quia semper potest idem obiectum cum maiori claritate per nouum medium, aut circumstantiam repræsentari. Quare species relictæ ab actibus euidentibus angelicis repræsentabunt quidem actus à quibus producuntur, non tamen perficient species obiectorum, à quorum actibus illæ producuntur: quia sicut omnes actus, qui eliciuntur circa talia obiecta, sunt eiusdem claritatis & euidentiæ, nec per vnum clariùs repræsentatur obiectum, quàm per alium; ita species ab iisdem actibus relictæ non valebunt obiectorum species perficere. Ita *S. Tho. 1. 2. qu. 50. art. 6.* nullum circa res

22. *Doctrina* naturales, interprete *Caiet.* in angelis agnoscit habitum à speciebus infusis distinctum. Cùm enim *doctrina tradita conformis S. Doct.* tales species sint in suo genere perfectissimæ, non solùm habent munus repræsentandi obiectum, sed etiam facilitandi potentiam ad obiectum repræsentatum iudicandum. Vnde ipsas species intelligibiles appellat cit. S. Doctor *habitus Angelicos*; quia exercent vtrumque munus, & repræsentandi ex parte obiecti & facilitandi ex parte potentiæ.

Dico 2. Ponendi sunt in angelis habitus intellectuales acquisiti opinionis, & fidei naturalis. Fundam. circa huiusmodi obiecta non habent perfectas species: ergo possunt illæ per species actuum frequentatorum perfici, atque adeò sortiri rationem habitus facilitantis intellectum angeli ad iudicium, assensumve præbendum. Confirm. intellectus angeli est ad huiusmodi actus opinionis, & fidei obiectiuè indeterminatus; cùm nullâ ex parte obiecti eluceat euidentia, quæ intellectum cogat ad assensum præbendum: ergo indiget aliquo determinante ac impellente ad eos facilè prompteque eliciendos. Iuxta hanc concl. intelligitur locus ille Iacobi 2. *Dæmones credunt, & contremiscunt:* nimirum conuicti signis & testimoniis extrinsecis, acquisitâ fide credunt reuelata mysteria Christianæ religionis. 23. *Dantur in intellectu Angelico habitus acquisiti opinionis & fidei naturalis.*

Dico 3. Concedendi sunt in angelis habitus intellectuales practici acquisiti circa res naturales agibiles. Fundam. cùm res naturales agibiles pendeant ex variis circumstantiis, quarum multæ pendent à liberâ voluntate alterius, multæ ab euentu rerum futurarum, non possunt quoad omnes circumstantias summâ cum claritate & euidentiâ intellectui angelico repræsentari: ac proinde poterunt earum species per frequentatos actus practicos semper magis ac magis perfici; consequenter sortiri rationem habitus practici determinantis intellectum angeli ad facilè prompteque de huiusmodi rebus practicè iudicandum. Ex his ortum habet tum naturalis prudentia in Angelis bonis, tum astutia & calliditas in malis, quam ex diuturno vsu, & practico experimento tot annorum sibi compararunt, nam ex memoriâ præteritorum facilè possunt de præsentibus iudicare. 24. *Habitus practici acquisiti circa agibilia naturalia.*

Dico 4. Sunt in Angelis bonis habitus acquisitarum virtutum, vti & in malis acquisitorum vitiorum, ex frequentatis actibus comparati: *Scoti in 3. dist 33. qu. vn. §. Ad 1. Mairo qu. 2. art. 7.* qui licet negent in angelis habitus intellectuales, concedunt tamen morales in voluntate: eò quòd potentia intellectiua angeli ad actus intellectuales est per se ab intrinseco determinata; appetitiua verò determinata, atque adeò determinabilis per distinctum habitum acquisitum circa virtutes morales. Fundam. nec voluntas bonorum Angelorum circa actus bonos liberos est per se ab intrinseco determinata, cùm possit illos elicere, & non elicere: vel elicere hos, aut illos. Nec voluntas malorum circa actus malos liberos est etiam ab intrinseco determinata, alioqui non esset circa illos libera: ergo tam illa circa actus bonos, quàm ista circa actus malos liberos, poterit determinari ab habitu acquisito. Eand. sent. sequuntur *Suarez lib. 3. de ange. c. vltim. aliique recent.* 25. *Dantur in voluntate Angelis habitus virtutum acquisitarum, vitiorumque.*

Ad fundam. *Vasquez* pro 1. sent., resp. habitus acquisitos in angelis non esse ad operandum simpliciter, sed tantùm ad facilè prompteque operandum circa obiecta solùm opinabilia, & credibilia testimonio humano vel angelico. Ad probat. esto angelus summâ facilitate & promptitudine iudicet de probabilitate & credibilitate obiecti opinabilis ac credibilis; negandum tamen est, eâdem facilita- 26. *Satisfit oppositæ sent. Vasquez.*

te & promptitudine eos iudicare de rebus opinabilibus & credibilibus, in ordine ad quas ponuntur habitus acquisiti in angelis. Ratio: primum est euidens angelo, secundum obscurum: vt constat de fide diuinâ, in quâ sæpè habemus euidentiam de credibilitate obiecti, & obscuritatem de obiecto credibili. Ad fund. aliorum neg. antec.

27. *Ad fund. aliorum.* Non enim angelus est perfectè instructus in ordine ad futura libera, & secretas cordium cogitationes & affectiones; cùm in ordine ad eas non habeat completas species. Atque in his eadem est ratio de angelis, & hominibus; nisi quòd angeli, propter perfectius lumen, & perspicacius ingenium, faciliùs iudicant, & frequentiùs ex signis & indiciis veritatem colligant.

28. *Resp. ad fundam. secunda.* Ad fund. secundæ, concedo, angelos esse capaces habitûs vt sic; nego, esse capaces habitûs in ordine ad ea, in ordine ad quæ habent perfectas species. nam cùm habitûs acquisiti proprium sit, facilitare potentiam in ordine ad suos actus; supponit potentiam ex se non esse summè facilitatam in ordine ad tales actus, in ordine ad quos per habitum acquisitum facilitari debet. Nec est eadem ratio de habitu primorum principiorum in homine: quia licet intellectus humanus nullam habeat difficultatem circa prima principia ex parte subiecti, habet tamen difficultatem ex parte subiecti, propter potentias sensitiuas, quæ illum ab assensu retardant: ad quam difficultatem superandam eget habitu acquisito, qui non solùm requiritur ad superandam difficultatem ex parte obiecti, sed etiam ex parte subiecti.

29. *Fundamentum tertiæ euertitur.* Ad fund. tertiæ, quatenus probat, præter species infusas, dandum esse in angelis habitum naturaliter congenitum, à speciebus, vel à naturâ productum, qui intellectum angeli facilitet ad iudicandum de connexione obiectorum; nego antec. Ad prob. esto species per se non inclinent ad iudicandum, cùm earum munus sit tantùm repræsentare; positâ tamen clarâ & euidenti repræsentatione obiectorum, eorumque connexione inter se, summâ poterit facilitate & promptitudine angelus eum solo lumine intellectûs naturalis de eorum connexione iudicare.

DISPVTATIO XV.

De locutione Angelorum.

1\. HACTENVS disputatum est de modo cognoscendi angelorum; superest de modo, quo inter se mutuò alloquantur. Est enim locutio propriæ cognitionis manifestatio, atque adeò supponit proprium modum, quo angeli naturaliter cognoscant.

An, & qua ratione Angeli se inuicem alloquantur?

2\. *Angelos se mutuò alloqui. Ratio.* CERTVM est ex Scriptura, & Patribus, angelos mutuò seipsos alloqui: quia non minùs proprium naturæ intellectualis est, posse, cùm voluerit, sua secreta alteri manifestare, quàm cùm non libuerit, eadem intra se occultare; cùm non minùs vnum, quàm aliud postulet ordo perfectæ societatis.

3\. *Primus modus Angelorum locutionem explicans.* Primus modus angelorum locutionem explicat per signa sensibilia ad placitum, vel per modum scripturæ virtute angeli loquentis in Empyreo impressa, vel per modum vocis in aëre formata: *Ægidij in 2. dist. 10. qu. 3. in resol. art. Argent. ibid. ar. 2. Molina qu. 106. art. 1. concl. 2.* quamuis non negent, locutionem angelorum fieri etiam posse alio modo interno & spirituali: licet *Durand. dist. 11. qu. 2 nu. 12.* anceps sit. Fundam. Angeli perfectè callent hominum linguas, virtutemque habent eas exprimendi, vel per modum scripturæ in cælo, vel per modum vocis in aëre, vt patet cùm homines alloquuntur: ergo possunt hoc modo sua secreta mutuò sibi manifestare. Sed esto hic modus sit possibilis, non est tamen necessarius, cùm possint etiam in vacuo angeli se se mutuò alloqui. *Non est necessarius.* Nec est probabile ob imperfectiones, quas includit, illum ab angelis exerceri, nisi solùm quando cum hominibus loquuntur.

4\. *Secundus.* Secundus modus explicat per signa intellectualia, quæ nec sunt actus vitales angelorum, nec species eorum, sed qualitates spirituales significatiuæ rerum, de quibus loquuntur, quibus tamquam vocibus & nutibus sui cordis consilia sibi mutuò pandunt: *Ægidij, & Argent. cit. Rubio in 2 dist. 9. q. 2. art. 2. in 2. p. ar. concl. 3. Arimi. q. 2. Marsilij q. 7. ar. 2 not. 6. Molin. cit. Albertini corol. 11 ex princ. philos.* ad quem inclinat *Vasquez disp. 211. c. 10.* *Fundamentum.* Fundam. sicut humana locutio fit per expressionem signi sensibilis repræsentatiui conceptus mentalis; ita locutio angelica fit per expressionem signi intelligibilis, repræsentatiui interioris secreti.

5\. *Modus 2. reiicitur.* Sed contra; vel hæc signa sunt naturalia, vel ad placitum: Si ad placitum, aut sunt instituta ab angelis, aut infusa à Deo, vt fuit lingua infusa protoparentibus. Non primum: quia vt potuissent angeli talia signa instituere, debuisset in eis præcedere naturalis locutio, quâ inter eos conuenisset ad huiusmodi signa instituenda: vt constat in hominibus per nutus & signa naturalia, antequam voces rebus imponant. Quæ naturalis locutio, quia in angelis esset perfecta, vtpotè quæ fieret per manifestationem internorum conceptuum, non indigeret aliis signis ad placitum, quibus ob sui imperfectionem indiget naturalis hominum locutio. Non secundum; quia vel hæc signa essent eadem in omnibus angelis: & tunc, quia vnusquisque haberet speciem repræsentantem signa aliorum (non enim hæc essent entia libera, sed necessaria) vnusquisque cognosceret, quid alter loqueretur; atque adeò non posset inter eos esse secreta locutio. Vel singuli angeli haberent diuersa signa, vt propria idiomata, quibus inuicem loquerentur, vt censet *Albertinus*: & tunc idem sequeretur, quia deberent singuli habere omnia signa aliorum, vt vnusquisque & loqui & audiri posset ab omnibus: proinde nullus posset ad alterum secretè loqui, quin ab altero audiri posset. *Ex linguâ id absurdè non sequitur.* Nec est par ratio de linguâ infusâ protoparentibus: cùm possit homo homini secretè loqui, non angelus angelo, quia angeli in audiendo non pendent à locorum propinquitate, vt homines.

6\. *Quid si signa naturalia.* Si verò hæc signa sunt naturalia, vt plerique supponunt; tunc à fortiori sequitur, non posse angelum loqui vni, quin ab omnibus audiatur: cùm vnusquisque speciem habeat aliorum repræsentatiuam. Quod deglutiunt *Gregorius & Rubio qu. 2. §. Sed sic.* Secundò sequitur hæc signa fore superflua, cùm omnia saluari possint per actus vitales, & species eorum repræsentatiuas. 3. non potest explicari, quo pacto hæc signa, res, quas repræsentant, naturaliter significent, cùm omnis naturalis significatio, aut fundetur in ratione naturalis imaginis cum imaginato, qualis est inter speciem impressam expressamve, & suum obiectum; aut in connexione causæ cum effectu, vel effectûs cum causa, sed hæc signa nec sunt species impressæ, nec expressæ rerum, quas significant, neque earum causæ, vt patet.

Nec

Nec demum earum effectus, quasi ipsi actus intellectûs & voluntatis, quos principaliter repræsentant, producerent illa; cùm actus intellectûs & voluntatis non habeant vim producendi, nisi sui species, vel habitus. Addit *Rubio*, hæc signa esse fluentia, non permanentia. Hoc autem est contra eorum naturam, quæ cùm contrarium non habeant, non est à quo corrumpantur. Nec est eadem ratio de voce sensibili: nam hæc pendet à reverberatione aëris, quæ essentialiter est successiua; fit enim per motum localem. Vel hæc signa producit loquens in seipso, vel in audiente. Si in seipso, saluari non potest, quo pacto audiens ad ea percipienda excitetur, cùm nequeat excitatio intelligi sine aliquâ efficientiâ. Si in audiente, necessariò illa produceret in distans, cùm medium, vtpotè corporeum, aut vacuum, non sit naturaliter capax accidentis spiritualis. Ad fund. in oppositum, negando paritas: homo .n. non habet modum manifestandi immediatè alteri homini suos conceptus internos, nisi medio signo sensibili, vel naturali, vel ad placitum. Angelus autem, cùm sit perfectè intellectualis, habere debet modum immediatè manifestandi suos conceptus.

7. *Nec satisfacit Rubio.*

8.

9. *Ad funda. modi.*

10. *Tertius modus locutionem Angelicam explicans.*

Tertius modus docet, locutionem angelorum fieri per immediatam productionem conceptûs loquentis in audiente. Dum vnus loqui desiderat alteri, imprimit illi immediatè notitiam rei, de quâ loquitur: quæ notitia vt actiuè procedit à loquente locutio; vt passiuè recipitur in audiente, auditio dicitur: *Scoti in 2. dist. 9. qu. 2 §. Ad quast. & in report. qu. 2. §. Dico igitur. Mayro. qu. 1. §. sed hic secundum.* Fundam *Scoti.* omne loquens intellectuale, si posset, immediatè causaret in audiente conceptum rei, de quâ loquitur: nam omne agens statim, si posset, imprimeret formam, quam principaliter intendit: omne autem loquens principaliter intendit exprimere in audiente conceptum rei, de quâ loquitur. Angelus hoc potest præstare nam quod est sufficienter in actu respectu alicuius effectûs, illud causare poterit in quocumque receptiuo proportionato: sed angelus per memoriam fœcundam obiecti, est sufficienter in actu constitutus ad causandam actualem intellectionem illius in quocumque receptiuo proportionato: & intellectus angeli audientis est proportionatum receptiuum intellectionis talis obiecti: nam memoria fœcunda includit principium intellectum, & speciem obiecti, quæ sunt adæquatum principium intellectionis: intellectus audientis, est passiuum eiusdem rationis cum intellectu loquentis: sed potest loquens per memoriam fœcundam producere in proprio intellectu actualem notitiam obiecti: ergo eamdem producere poterit in intellectu audientis.

11. *Quartus modus*

Quartus modus *Scoti cit. §. Ad vlteriorem: Aureo. in 2. dist. 9. qu. 1. art. 4. Mayro. cit. §. Sed hic: Balso. qu. 2. Zumel 1. p. qu. 107 q. 1. Suarez lib. 2. de angel. c 27.* affirmantium, vnum angelum loqui alteri, imprimendo illi speciem repræsentatiuam proprij conceptûs. Quæ speciei impressio, vt est à loquente, dicitur locutio; vt est in audiente, nuncupatur auditio. Docet igitur *cit. Scotus*, interdum angelum loquentum imprimere solùm actum in audiente, vt cum audiens habet speciem obiecti, actu tamen de illo non cogitat; interdum solam speciem, vt si superior angelus actu cogitet de vno obiecto, & inferior velit ei loqui de alio obiecto, cuius superior speciem non habet, tunc angelus inferior non causabit in superiore intellectionem obiecti, de quo loquitur: quia nec duæ intellectiones possunt naturaliter inesse eidem, nec virtus minor potest impedire maiorem à suâ actione: ergo solùm causabit speciem talis obiecti, si superior eâ careat: interdum verò actum, & speciem simul; vt cùm angelus loquitur angelo carenti actu, & specie obiecti, de quo loquitur. Prob. secreta cordis angeli loquentis suâ naturâ sunt occulta audienti: vt igitur possint ab eo audiri & cognosci, debent illi fieri manifesta per solam speciem ea repræsentantem: nam defectu solius speciei erant anteà illi occulta, cætera omnia ad cognoscendum requisita erant in angelo audiente: at talis species non potest produci à solo Deo, alioqui non loqueretur angelus sed Deus ad petitionem angeli: ergo à loquente. *Probatur hic modus.*

12. *Quintus modus*

Quintus *Ocbami quodlib. 1. qu. 7. & in 2. qu. 20. Gabriel. dist. 9. qu. 2. art. 4.* aientium, locutionem angelorum fieri per obiectum concursum conceptûs angeli loquentis cum intellectu audientis, ad eumdem conceptum loquentis intra audientem exprimendum. Docent igitur hi, angelum loquentem priùs intra se formare verbum; tum per ipsum, per modum obiecti immediatè concurrere cum intellectu audientis ad intellectionem talis verbi. Quæ intellectio vt producta per modum obiecti ab ipso verbo angeli loquentis; dicitur locutio; vt vitaliter elicita ab intellectu audientis, dicitur auditio. Fundam. nequit saluari excitatio quam includit locutio, sine aliquâ efficientiâ loquentis in audiente: sed hæc non potest esse productio speciei: tum quia hæc per hos non datur: tum quia esto detur, sufficit verbum per modum obiecti immediatè concurrentis cum intellectu audientis ad intuitiuam notitiam ipsius; cùm sit perfectè spirituale, atque adeò per se ipsum intelligibile. Omnes tres præcedentes modi in eo conueniunt, vt ad locutionem requirant realem efficientiam loquentis in audiente. discrepant in eo, quòd primus illam ponat in totali productione intellectionis angeli audientis 2. in productione solius speciei repræsentatiuæ conceptûs angeli loquentis; in solâ partiali productione obiectiuâ non angeli audientis. Ad vnum ex his reducitur modus *Heruæi in 2. dist. 11. qu. 1.* docentis, vnum angelum loqui alteri per expressionem conceptûs explicitì manifestantis implicitum, qui conceptus natus est mouere audientem ad attendendum & intelligendum, nullâ requisitâ propinquitate locali, sed solo ordine principij actiui & passiui. *Fundament.*

13. *Tres modi partim conuenient partim discrepant.*

14. *Sed contrà hos omnes primo est.*

Sed contra istos modos est: sequeretur, angelum vel non posse loqui ad alterum, nisi cum illo penetratum & [illegible], quod esset maxima imperfectio in angelis; vel certè loqui posse ad angelum distantem. Hoc secundum intelligunt aduersarij, quamuis primum improbabile non putet *Suarez cap. 28.* Sequela constat: cum medium non sit capax locutionis spiritualis, vel quia est corporeum, vel quia potest esse vacuum, at hoc repugnat agenti corporeo. Seu limitatio modo applicandi suam virtutem ad agendum; ex hoc enim sequeretur, posse agens suam virtutem actiuam applicare ad quamcumque distantiam: ex quo illam per medium non consumit, ergo etiam in agente spirituali, cum eadem ratiò militet. Lege *disp. 5. sect. 4. & disp 6. sect. 4.* Secundò specialiter contra singulos modos. & 1. contra primum: repugnat intellectionem, quæ est actus vitalis, totaliter produci à principio extrinseco, passiuè tantùm concurrente intellectu angeli audientis: alioqui posset etiam in eo produci volitio obiecti, ipso angelo repugnante: atque adeò posset vna creatura aliam

15. *Secundò est contra singulos. Et primò contra primum.*

cogere in actibus intrinsecè liberis: quod implicat, vt *seq. to.* Contrà 2. & 3 sequeretur, vnum angelum non posse alteri mentiri: hoc autem est contra Scripturam, quæ diabolum appellat *patrem mendacij*. Sequela prob. mentiri, est manifestare suum conceptum aliter, quam mentiens de re ipsa format: sed si angelus audiens per intuitiuam notitiam, propriàmve speciem videret eumdem conceptum, quem loquens de re format, non posset loquens audienti mentiri: quia nec loquens formare potest alium assensum de re, quà m res ipsa cognita postulat; nec audiens per intuitiuam notitiam, propriàmve speciem non intueri assensum quem loquens de re format, vel audienti immediatè manifestat. Nec posset loquens alium conceptum loco eius, quem ipse formauit, audienti ostendere: quia non posset talem conceptum alteri ostendere, nisi illum in seipso priùs formauerit; repugnat autem angelum in seipso formare assensum falsum de re cognitâ vt verâ, aut contrà. Maior prob. Angelus loquens in hoc 2. & tertio modo producit intellectionem, vel speciem in audiente per suum conceptum, vt per causam immediatè productiuam: causa autem nequit producere, nisi realiter existat. 3. contra tres modos sequeretur, locutionem angeli non esse liberam, sed necessariam. Nam si loquens producit intellectionem per speciem sui in intellectu audientis, illam no liberè, sed necessariò producit. Hoc autè n prob. 1 inductione: nam omnes actus tam sensitiui, quàm intellectiui necessariò relinquunt speciem sui in memoriâ. Neque dicas, eam tantùm necessariò producere in proprio, non in alieno subiecto: quia si semel ponantur eam necessariò producere in quocumque subiecto capaci eam necessariò producent; cùm non sit maior ratio de vno, quàm de alio. 2. actus producit speciem sui, vt causa totalis independenter à concursu subiecti: quia vnumquodque per id formaliter est intelligibile per quod est ens; nam intelligibilitas consequitur immediatè ad rationem entis. at subordinari libertati agentis, est dependere à libero influxu ipsius quem posset præbere, & non præbere, cum libertas sita sit in posse agere & non agere. Igitur si actus in producendâ specie non pendet à libero influxu substantiæ angeli, sed ipse solus est adæquata causa illius, non poterit illi in eâ producendâ formaliter subordinari; atque adeò non poterit eam liberè producere: quia cùm ipse non sit in agendo liber, si neque erit liber per dependentiam à libero influxu substantiæ liberæ, non poterit liberè agere: quia voluntas non potest reddere aliquid in agendo formaliter liberum per solam extrinsecam assistentiam, vel dominationem, sed per intrinsecum influxum, vel suspensionem actus.

Dices. Potentiæ externæ hominis subordinantur libertati hominis, cùm non operentur nisi ad imperium hominis: & tamen huiusmodi potentiæ non pendent à libero influxu illius. Nam sola potentia externa est totalis causa suæ operationis.

Resp. neg. minor. falsum quippe est, potentias externas in operando non pendere ab actuali influxu animæ: tum quia multæ operantur vt potentiæ vitales, de quarum ratione est, vt eum illis concurrat principium ipsum substantiale uiuentis. Tum quia producunt vt causæ instrumentales, essentialiter subordinatæ causæ principali: ergo non producunt nisi vt motæ & applicatæ à causa principali libera, quæ est anima, vt *seq. to. disp.* 5. Actus verò vitales nec sui speciem producunt vitaliter, ad quod necessarius sit concursus animæ; nec vt instrumenta subordinata causæ principali; sed producunt vt causæ principales in eo genere nulli subordinantur; quia ens vt ens, ex se independenter à quocumque alio habet, vt sit intelligile, hoc est modulum potentiæ intellectricis ad sui notitiam. Ex his contra dictos modos infertur non posse vnum angelum alteri secretè loqui, quia loquatur omnibus: quia si actus loquentis necessariò producit speciem, vel intellectionem sui in intellectu audientis, non erit maior ratio, cur illam producat in vno, & non in omnibus, cùm omnes sint locutionis capaces.

Ad fundam. primi modi, neg. posse angelum loquentem producere in intellectu audientis intellectionem obiecti, de quo loquitur, propter rationem assignatam. Nec est par ratio de intellectu proprio: quia cùm intellectio sit actio immanens, essentialiter postulat esse in eodem principio, à quo proficiscitur. Ad fund. secundi & 3. modi, *infrà*.

Sextus modus *Bonau. in 2. dist. 10. artic. 3. qu. 1. fine corp. & ad & Richar. dist. 9. art. 2. qu. 1.* affirmantium, locutionem fieri per liberam protensionem speciei loquentis ad intellectum audientis, medio quodam radio spirituali, qui subiectiuè existens in loquente protenditur vsque ad intellectum audientis, eique repræsentat similitudinem conceptûs loquentis, ex quo instrumentaliter concurrente, audiens per suam virtutem actiuam vt per causam principalem educit speciem intelligibilem similem speciei loquentis. Sed hæc aut metaphorica sunt, atque adeò inepta ad rei veritatem explicandam; aut falsa. Falsum quippe est, posse lumen, seu radium accidentalem existentem in vno tantum angelo protendi ad alium loco distantem: tum quia nequit accidens migrare de subiecto in subiectum: tum quia vbicumque existit debet inhæsiuè existere: nequit igitur radius accidentalis inhærere vni, & protendi ad alium, in quo existat, nullo subiecto sustante, aut deferente.

Septimus *S. Tho. 1. p. qu. 107. art. 1. & q. 9. de verit. art. 5. Capreo. in 2 q. 1. Caiet. 1. p. cit. Valen ibid. pu.* 2. asserentium, locutionem angel. fieri per ordinationem conceptus vnius angeli ad alium, absque nouâ productione speciei in intellectu audientis. Docent cùm vnus loquitur alteri, primùm formare in seipso conceptum, deinde ordinare illum alteri manifestandum; quâ ordinatione positâ, statim angelus, cui ordinatur, percipit illum absque nouâ productione speciei per speciem, quam ab initio infusam accepit sub eâ conditione vt non posset eâ vti, positâ liberâ ordinatione alterius. Fundam. per hunc modum saluantur omnia, quæ ad locutionem spectant. 1. natura locutionis, quæ est formalis ordinatio conceptus interioris ad alium directa. 2. cur vni potiùs, quàm alteri directa sit, cùm fiat à liberâ voluntate loquentis 3. auditio, quæ formaliter consistit in ipsâ conceptus directi perceptione. 4. excitatio, quam includit locutio: nam loquens debet locutione suâ posse audientem excitare, vt attendat ad id, quod loquens illi proponit. Positâ autem liberâ ordinatione loquentis, statim species repræsentatiuâ conceptus loquentis existens in audiente, excitat naturaliter illum ad attendum, si velit. Confir. Caiet. per liberam ordinationem, secretum loquentis fit de numero pertinentium ad audientem, atque adeò statim acquirit vim excitatiuam mentis audientis. Contra: Improbabile est quòd locutio formaliter consistat in illâ ordinatione conceptus loquentis ad audientem, quæ actus est voluntatis, vt *S. Tho. & Caiet.* docent; cùm potiùs locutio actus sit intelle-

Marginal notes (left column): 16. *Secundo contra 2. & tertium modum est.* — 17. *Tertio locutio Angeli non foret libera.* — *Inductione.* — 18. *Proba priori.* — 19. *Obiicies.* — *Respondeo.*

Marginal notes (right column): 20. *Vrgetur.* — 21. *Satisfit fundam. horum modorum.* — 22. *Sextus modus.* — *omninò imaginarius est.* — 23. *Septimus modus.* — *Fundam.* — *Confirm.* — 24. *Sed neque hic modus diffiultate caret.*

Locutio actus est intellectus non voluntatis. intellectûs. Loqui enim formaliter, est exprimere suum conceptum alteri, quod proprium est intellectûs. Vnde æternus Pater loqui dicitur expressione Verbi, qui est actus intellectus; non spiratione Spiritûs, qui est actus voluntatis. Confirm. Locutio angeli respondet humanæ: sed humana non in actu voluntatis ordinantis verbum sensibile ad audientem, sed in ipsâ expressione verbi vocalis, mentale repræsentantis, formaliter consistit.

25. In eo discursu tria difficilia. 1. Difficile 1. est, quo pacto, positâ tantùm ordinatione in vno, statim ponatur excitatio in altero; cùm nequeat aliquis excitari, nisi per realem motionem. Est enim excitatio mentalis, vitalis motus intellectûs, aut voluntatis: non potest autē vnus intrinsecè moueri per extrinsecā dumtaxat ordinationem alterius. Neque dicas eā conditione audientem accepisse ab initio speciem conceptus loquentis, vt statim, positā illius ordinatione, audiens à tali specie necessario excitaretur: si quidē speciebus vtimur, cùm volumus, vt S. Tho. docet 1. p. qu. 107. art. 1. Si igitur species intelligibilis non mouet intellectum ad actualem cognitionem obiecti, nisi ex imperio voluntatis, quo pacto poterit species conceptus loquentis exsistens in audiente, excitare audientem ipsum ex solo imperio extrinseco loquentis, cùm voluntas non habeat vim mouendi, nisi potentias proprij suppositi? Nec fingi potest species talis naturæ, quæ positā intrinsecā ordinatione loquentis, statim excitet intellectum audientis. Dices: potest hoc habere species ex maiore intensione & efficacitate supra ceteras. Vt sine imperio voluntatis seipsā intellectum moueat & excitet ad intelligendum. Confir. dari debet species in angelis, quæ ante imperium voluntatis moueat, vti datur cognitio naturalis, præueniens id imperium. Sed contrà: 1. hanc vim excitandi non habent species intelligibiles humanæ: non .n. semper excitamur à specie intelligibili intensiori. 2. si ideò necessariò excitaret intellectum audientis, quia excedit reliquas in intensione & efficacitate, positâ semel ordinatione loquentis, semper illum excitaret; cur .n. necessariò excitet solùm, quando loquens primò suum conceptum ordinat, reliquo vero tempore ex imperio tantum voluntatis illam habentis; cùm semper species sit eadem, nec mutetur ex eo, quod semel audientem excitauit; imò ex eo euadit ad excitandum fortior. Quare ad rationem concedo, quò species est intensior, eò efficaciùs mouet, posito tamen imperio voluntatis. Ad confir. nego maior. ad prob. dico, sufficere cognitionem, quam angelus de propriā essentiā semper habet, ex quâ cognitione excitari potest ad reliqua obiecta cognoscenda. Homo verò vel incipit excitari à specie sensibili, quæ necessariò determinat sensum ad sui notitiam: ex quā notitiā deinde eruitur species intelligibilis, quæ intellectum determinat ad eiusdem sensibilis quidditatem intelligendam; vel à Deo auctore naturæ, vt in operibus naturalibus; vel ab eodem auctore gratiæ, vt in negotio salutis cuius semper prima cogitatio excitatur à Deo. Difficile 2. est quo pacto angelus per species locutionis excitatus, sciat, se potiùs excitari ab angelo A, quàm ab angelo B, posito quòd multi simul illum alloquantur eam species, quā excitatur locutionem vtriusque æqualiter repræsentet. Angelus .n. audiens per eamdem speciem cognoscit cogitationes omnium, quæ conueniunt in naturâ specificâ: alioqui; in quolibet essent infinitæ species infinitarum cogitationum, quas singuli sunt sibi in totâ æternitate manifestaturi. Dices species ipsas locutionum simul cum locutionibus exprimere

S. Thomas.

26. Obiectio.

Confir.

27. Resp.

28. Ad confir.

29. Difficile 2.

Ratio diffic.

peculiares habitudines ad angelos, quorum sunt locutiones: sicut species locutionis humanæ, quæ simul exprimunt vocem, & peculiarem habitudinem ad loquentem, ex quā euidenter cognoscitur persona, quæ loquitur, etiamsi non videatur. Contrà: cur potiùs audiens excitatur ad locutionem angeli A, nunc primò suum conceptum dirigentis, quam ad locutionem angeli B, qui iam pridem suum conceptum ad eumdem audientem direxit. 3. non saluat, quo pacto possit vnus alteri mentiri nam species in hâc sent. excitat audientem ad videndum conceptum loquentis intuitiuè: sed angelus loquens nequit in seipso formare assensum falsum de obiecto vero, cognito vt vero; nec assensum verum de obiecto falso, cognito vt falso, qualem deberet mentiens audienti ostendere. Modus noster consistit 1. in quo locutio; 2. in quo auditio angeli formaliter sita sit. 30. Difficile 3. 31.

32. Explicatur verus modus locutionis Angelicæ. Dico 1. Locutio angeli formaliter consistit in expressione conceptûs reflexi formaliter ordinati ad directum, alteri manifestandum. Declaratur in exemplo locutionis humanæ, quæ formaliter consistit in expressione verbi vocalis, quod est quasi verbum reflexum, quo loquens sensibiliter manifestat alteri suum conceptum internum directum. 2. ex proportione locutionis absolutæ, quâ intellectus loquitur & dicit sibi ipsi rem conceptam. Nam sicut hæc formaliter consistit in expressione verbi, quo intellectus sibi ipse manifestat rem conceptam, quam in habitu tantùm habebat: ita locutio respectiua consistit in expressione verbi, quo suum conceptum occultum alteri manifestat.

33. Prob. concl. à priori. Ratio hic modus saluat omnia, quæ sunt de ratione locutionis mentalis: 1. quod sit actus intellectus non quo formaliter obiectum cognoscit, sed quo obiectum dicit. Duplicem enim respectum habet cognitio, alterum ad obiectum, & dicitur notitia alterum ad intellectum, cui res cognita manifestatur, & dicitur dictio. Est igitur locutio actus intellectûs, vt dictio est formaliter: quia locutio est perfectio respectiua essentialiter ordinata ad alterum cui manifestanda est res ipsa dicenda. 2. saluat, quòd locutio sit libera, non quidem elicitiuè, cùm non sit actus elicitus à potentiâ liberâ, sed imperatiuè; quia imperatur à voluntate quæ est primum mouens ad secreta loquentis alteri manifestanda, 3. quod potiùs fiat vni, quàm alteri: nam hoc habet ex imperio voluntatis ad vnum potiùs quàm ad alterum secretum dirigentis. 4. saluat fidem angeli nam audiens non fertur intuitiuè & immediatè ad conceptum directum angeli loquentis, qui est terminus manifestatus, sed ad reflexum, qui est ratio manifestandi, & signum naturaliter significatiuum conceptûs directi, qui tantum abstractiuè & remotè cognoscitur, vt obiectum actûs reflexi, in quo solùm intentionaliter continetur actus directus; proinde nequit esse ratio illum intuitiuè cognoscendi, nisi proprio intellectui, cui comparatur vt vitalis imago immediatè informans; non autem alieno, cui solùm comparatur vt ratio purè obiectiua. 5. saluat quo modo in angelis possit esse mendacium: nam ex quo audiens non intuetur immediatè conceptum directum loquentis, non potest ex vi intuitionis solius actus reflexi euidenter cognoscere, an directus per reflexum manifestatus, existat in loquente per modum actûs, an per modum obiecti; cùm illum non videat in se ipso; sed in reflexo, in quo eodem modo cognoscitur directus, siue in loquente existat per modum actûs, siue per modum

34. 34. 35. Qualiter Angeli sibi mutuo mentiri possint. 36.

dum

dum actûs, siue per modum obiecti. Nec possit angelus habere assensum falsum de re cognitâ vt verâ; possit autem loquens cognoscere assensum falsum, sibique obiectiuè repræsentare de re à se cognitâ vt verâ, illudque ordinare per actum reflexum manifestandum alteri, qui cognoscendo actum reflexum repræsentantem assensum falsum, nescit, an talis assensus sibi manifestatus sit in loquente per modum actualis iudicij, an per modum obiecti; atque adeò nescit, an per talem actum loquens mentiatur.

37. *Ad locutionem Angeli eam non est necessaria excitatio physica.* Dico 2. De ratione locutionis angelicæ non est vt ipsa physicè excitet, aut saltem excitatiua sit, sed tantummodò connotatiua excitationis alterius: *S. Tho. qu. 9. de verit. art. 5. ad. 2. & artic. 6. ad 4. Capreo. in 2. dist. 11. qu. 1. art. 1. concl. 3. Caiet. 1. p. qu. 107. art. 1. in resp. ad 3.* qui docent, angelum loquentem nihil locutione suâ causare in audiente sed audientem per speciem, quam habet à principio infusam, cognoscere loquentem, & ipsius locutionem. Fundam. Angelus non solùm loquitur angelo, sed etiam Deo, vt *Gregor. lib. 2. moral. c. 5. & 7.* sed locutio directa in Deum, non est excitatiua, sed tantùm connotatiua attentionis Dei: ergo de ratione locutionis angelicæ non est, vt sit physicè excitatiua attentionis alterius.
38. Quod autem debeat saltem esse connotatiua excitationis alterius, patet: nam locutio est medium essentialiter ordinatum ad manifestanda secreta cordis ipsius loquentis: at frustrà esset hoc medium, si ex se non esset excitatiuum, aut saltem essentialiter connotatiuum excitationis alterius.

39. *In quo formaliter consistat auditio Angelica. Duplex actus à loquente in audientem dirigitur.* Dico 3. Auditio angelica formaliter consistit in actu intellectionis, quo angelus percipit conceptum sibi à loquente directum. Sc. actus à loquente ad audientem directus, alter vt *quo*, seu signum tantùm alterius actûs manifestatiuum, diciturque nutus, seu vox angelica; alter vt *quod*, seu res ipsa manifestabilis, obiectum & terminus prioris; estque conceptus directus, quem primariò loquens intendit manifestare. Auditio non solùm est actus perceptiuus signi, sed etiam signati, eiusque conceptûs directi per reflexum manifestati. Fundam. auditio angelica est perfectior humana: sed ad perfectam auditionem humanam plures actus requiruntur, & sensitiuus, quo percipitur vox sensibilis; & intellectiuus, quo percipitur vocis significatum: ergo in angelo sufficiet vnus, quo & signum & significatum locutionis percipiatur. Dixi, *à loquente directum*: nam auditio correlatiua est locutioni: sed locutio formaliter importat directionem actûs loquentis ad ipsum directi. Defectu talis directionis non dicitur auditio, sed visio, actus quo vnus angelus intuetur naturales proprietates alterius; & actus, quo Deus cognoscit nostra secreta, antequam illa dirigamus ad ipsum. Lege *Bachó. lib. 2. quodlib. q. 12. ar. 2.*

40. *Ad auditionem Angelicam sufficit inchoatio moralis à loquente.* Dico 4. De ratione auditionis angelicæ non est vt physicè, sed tantùm moraliter inchoetur à loquente: inchoatur autem physicè à Deo vt auctore naturæ. Nam si de ratione locutionis non est, vt ipsa physicè, sed tantùm moraliter inchoet auditionem audientis; nec de ratione auditionis erit, vt physicè, sed tantùm moraliter inchoetur à lo-
41. quente. Nec probabilior superest. Ita Deus audit creaturas ad se loquentes, cuius tamen auditio physicè non excitatur à creaturâ, sed tantùm moraliter: & hic modus saluat, quo pacto per locutionem vnius necessariò excitetur alter. Nam statim Deus ad locutionem loquentis, vt auctor naturæ excitat attentionem in eo, ad quem locutio dirigitur; Sc. actu concurrendo cum audiente ad notitiam conceptûs loquentis per concursum supplentem defectum speciei, quam audiens habet de tali conceptu incompletam. Saluat etiam libertatem in audiente ad prosequendam inchoatam attentionem: nam licet ad eam, posita locutione alterius, necessariò excitetur, excitatus tamen liberè eam prosequitur: sicut omnis prima cogitatio necessariò excitatur in nobis, excitatam tamen liberè eam prosequimur. Obicies Sequeretur 1. 42. *Obiectio 1.*
non angelum, sed Deum loqui ad petitionem Angeli. 2. Angelos ex se impotentes esse ad lo- *Secunda.*
quendum, & imperfectiores hominibus, qui non solùm possunt suam locutionem exprimere, sed etiam alios excitare ad attendendum. 3. non saluari modum, quo vnus alio fortius clamet ad al- *Tertia.*
terum. 4. Si Deus ad voluntatem hominis produ- *Quarta.*
ceret verbum vocale, non ipse homo, sed Deus diceretur loqui: ergo si ad voluntatem angeli produceret auditionem medio, non angelus, sed Deus diceretur loqui. Resp. ad 1. neg. sequel. nam locutio 43. *Resp. ad 1.*
angeli completè saluatur in expressione actûs reflexi ad alterum directi, cum solâ excitatione morali: quæ expressio conceptûs cum morali excitatione est ab ipso loquente. Ad 2. nego sequel. nam, 44. *Ad secundam.*
cùm locutio completè saluetur in expressione actus reflexi ordinantis directum ad alterum, & angeli ex se sint potentes ad talem actum formandum, erunt etiam potentes ex se ad loquendum. Nec obstat, quòd excitatio audientis sit complementum intrinsecum, sed extrinsecum, & solum connotatum. Quòd autem homo possit alium hominem non solùm moraliter, sed etiam physicè excitare, hoc prouenit ex nobiliori modo, quo angelus loquitur angelo. Ad 3. resp. id maximè 45. *Ad tertiam.*
saluari: nam quò loquens intensiorem dirigit locutionem ad alterum, eò Deus vt auctor naturæ fortiùs mouet intellectum audientis ad attendendum id, quod loquens proponit. Nam cum eâ intensione Deus mouet intellectum audientis, cum quâ moueret eumdem intellectum actus ipse loquentis, si posset. Ad 4. nego conseq. nam locu- 46. *Ad quartam.*
tio humana formaliter consistit in productione verbi vocalis: Angelica non consistit formaliter in physicâ excitatione attentionis audientis, vt *suprà*. 47. *Instantia.*
Dices producens attentionem in audiente, non audiens, sed Deus dicetur audire. Resp. neg. se- *Soluitur.*
quel. vti nec Deus diceretur audire, & si cum aure produceat auditionem verbi vocalis: Deus .n. non supplet concursum potentiæ vitalis, sed solius speciei, quæ vitalis non est. Audire verò est proprius actus eius, qui per auditionem percipit audibile, hic autem non esset Deus, etiamsi solus produceret auditionem.

Deducitur 1. tam creaturam loqui ad Deum, quam Deum ad creaturam, ex *S. Gregor.* cit. creatura loquitur Deo per ordinationem sui conceptûs ad Deum, connotando cognitionē Dei, audientis conceptum creaturæ. Deus ad creaturam, vel per externam reuelationem vel per internam illustrationem obiecti à se cogniti. 2. tam Angelum superiorem loqui ad inferiorem, quam inferiorem ad superiorem in quâcumque distantiâ. Nam tam superior potest suum conceptum manifestare inferiori, quàm inferior superiori: nec debet loquens physicè agere in audientem. 3. animas separatas non modò loqui posse inter se, sed etiam cum angelis; secus corpori coniunctas: quia sicut per statum separationis participant modum essendi, & intelligendi angelorum; ita modum conuersandi cum illis. Contrà verò, sicut corporibus coniunctæ habent diuersum 48. *Coroll. S. Gregorius* 49. *Coroll. 2.* 50. *Coroll. 3.*

diuersum modum essendi, & intelligendi ab angelis; ita & diuersum modum conuersandi. Quare sicut certum est, angelos naturaliter non loqui ad animas coniunctas: ita nec probabile est, animas coniunctas naturaliter loqui ad angelos. 4. locutionem angeli primariò esse de conceptibus, secundariò de rebus tam notis, quàm ignotis audienti, vt patet de locutione humanâ, quæ esse potest de rebus etiam audienti notis. Præterea esse potest tam de rebus præsentibus, quàm præteritis, ac futuris; siue certò, siue coniecturaliter notis; quin etiam de rebus creditis testimonio alterius.

DISPVTATIO XVI.

De illuminatione Angelorum.

1. LICET illuminatio per se spectet ad ea, quæ sunt propria angelorum in statu gratiæ; cùm propriè sit de rebus supernat. saltem quoad modum; comparatur tamen ad locutionem, vt species ad genus.

An Angeli inferiores illuminentur à superioribus?

2. *Prima sent. negans huiusmodi illuminationem. Ita Durandus probat.* PRIMA sent. negat, angelos inferiores illuminari à superioribus, sed omnes immediatè à Deo; quamuis priùs illuminentur superiores, quàm inferiores, non quidem ordine durationis, sed naturæ & dignitatis: Ita *Duran. in 2. dist. 11. qu. 3.* quia illuminatio est de iis, quæ saltem accidentaliter spectant ad cognitionem gloriosam: quod est solius Dei, quia non decet, beatitudinem essentialem, vel accidentalem vnius pendere ab alio, quàm à Deo, tanquam vt à conferente naturam, & proponente obiectum. Confir. non apparet modus, quo possit vnus angelus illum illuminare, cùm illuminans confortare debeat intellectum illuminandi, nec possit, nisi vel lumen supernat. in illo producendo, quod est proprium Dei; vel illius intellectum intendendo, quod repugnat; cùm nequeat intellectus, vt proprietas naturæ, suscipere magis & minus.

3. *Affirmatiua sententia communis Scholast. Patrum Dionysius.* Opposita sent. *Angelos inferiores illuminari à superioribus, est communis inter Scholast. in 2. dist. 9. & 11. & Thomist. 1. p. qu. 107. & 109.* Fundamentum habet in Patribus & Scripturis. Areopagita, qui c. 6. de cæl. hier. doctrinam de Angelis se accepisse testatur à summo Theologo ac beatissimo præceptore suo Paulo, ita de hâc illuminatione scribit 7. *cap. eiusd. Hoc enim Theologi planè tradunt, inferiores cælestium naturarũ ordines à superioribus ritè diuina opera explicantes scientias discere: summos autem à Deo ipso pro suo captu edoceri mysteria.* Et c. 9. *Cum his autem quod est etiam ordinis, qui ab alio accepta alijs enuntiat, dum & diuinas illustrationes hierarchia more & instituto primorum operâ recipit, & eas Angelis benignè nuntiat, & per Angelos nobis enuntiat.* Idem repetit c. 15. Et lib. de Eccles. hierar. c. 5. *Illustratores & sacra huius perfectionis duces ac Principes in subiectos sacros ordines benignè, atque pro captu cuiusque data sibi à perfectâ, sapientiaque effectrice diuinitate, diuinarum rerum scientiam cognitionemve diffundunt.* Vnde ibid. Angelos appellat, *Pontifices: Quia coniunctam cum illuminandi vi, mundandi etiam expiandique scientiam habent.* Et sæpe *alibi* docet. Angelos superiores exercere in inferiores actus hierarchicos, qui sunt *illuminare, purgare, perficere*; docendo, ignorantiam tollendo, veritatem manifestando. Gregorius Nazianz *orat. 40. in S. Baptisma post initi.* Angelum appellat *secundum lumen, & riuulum primi luminis, atque participationem quandam per propensionem ad illud, ac ministerium illuminationum habentem.* In quem loc. interpres Nicæta; *Quoniam autem, inquit, in cælestibus hierarchijs illuminationum diuersitates existunt, non ex proposito & voluntate, sed ex natura, atque alij diuinam lucem magis amplecti ac retinere possunt, alij minus, adeò vt illi immediatè, quoad eius fieri potest, cum eo conuersentur, hi autem primorum operâ collustrentur. Ita nimirum ab aliis ad alios transmissa ac traiecta illuminatione à primis vsque ad extremos.* 4. *Gregor. Nazianzen.* *Nicæta.*

Athanasius de communi essentiâ Patris, & Filij, & Spiritus sub titulo, *de Angelis*, ita scribit. *Quemadmodum discrimen ordinis in supernis potestatibus cognouimus, ita quoque stationis & scientia discrimina sunt. Throni scilicet, Cherubin & Seraphin, qui continuò, & sine vllo mediatore, aut interprete à Deo condiscunt, vtpote cæteris sublimiores, & Deo propinquiores: & ab ijs erudiuntur inferiores ordines, atque ita deinceps cæteri pro suo gradu. Postremi autem omnium sunt Angeli, qui & hominum pædagogi sunt censendi.* Et quæst. 31. ad Antioch. Principem: *Throni namque Cherubin, & Seraphin, inquit, immediatè à Deo discunt, tanquam omnibus superiores, & Deo proximi. Hi verò docent ordines inferiores, & ita deinceps semper superiora docent inferiora, infimi autem omnium ordinum sunt Angeli, qui hominum sunt Doctores.* 5. *Athanasius*

Cyrillus Alexand. c. 9. explicans illud, *Qua illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum: Sic igitur etiam lucem, inquit, esse Sanctos fatemur, & illud addimus, quod rationalis quidem creatura omnis illuminata illuminat, traditioneque à mente sua in mentem alterius doctrinam transfundit. Quam quidem illuminationem discendi vim potius, quàm reuelationem nominamus. Dei autem Verbum omnem hominem venientem in hunc mundum non docendo, vt homines, aut forsan Angeli* (ponit *forsan* non dubitandi sed modestiæ causa) *sed potiùs creando, vt Deus vnicuique semen sapientia, id est, pietatis, atque intelligendi radices inserit.* 6. *Cyrillus Alexand.*

Damasc. lib. 2. fidei c. 3. *Secundaria, inquit, spiritualia lumina sunt Angeli, ex primario illo ac sempiterno lumine splendorem haurientes, nec linguâ atque auribus opus habentes, citra sermonis adminiculum cogitationes suas atque consilia inter se communicantes.* Et quia hoc testimonium intelligi posset de manifestatione secretorum cordis tantùm, quæ ad illuminationem propriè dictam non sufficit, vt infra subdit eod. c. *Alij alios ob ordinis vel naturæ præstantiam illustrant, illud quidem perspicuum est, eos, qui præstantiores sublimioresque sunt, splendorem, & cognitionem inferioribus impertiri.* 7. *Damascen.*

Gregorius *lib. 28. moral. cap. 6.* explicans illud *Zach. 2. Et alius Angelus egrediebatur in occursum eius,* &c. *Non est, inquit, Deus Angelus, qui mittitur, cui verba ab Angelo quæ dicere debeat, iubentur, sed quia in conspectu conditoris Angelica ministeria ordinata graduum positione distincta sunt, vt & pro communi felicitate beatitudinis opificem suum simul videntes gaudeant, & tamen pro dispositione dignitatis alijs alij subministrant, ad Prophetam Angelus Angelum mittit, & quem secum de Deo gaudere communiter conspicit, & docet, & dirigit, quia cum & per superiorem scientiam virtute cognitionis, & per præstantiorem gratiam culmine potestatis excedit.* Ecce quomodo in sent. Gregorij, Angeli superiores inferiores mittunt, docent ac dirigunt. 8. *S. Gregorius* 9.

Glossa in illa 1. *Cor. 13. Si linguis hominum loquatur & Angelorum: Lingua, inquit Angelorum sunt, quibus præpositi minoribus, quod de Dei voluntate primi sentiunt, significant.* 10. *Eadẽ veritas ex Scriptura colligitur.* Secundò ex Scripturis Zach. 2. *Et ecce Angelus, qui loquebatur in me, egredie-*

Zach. 2. efficax testimon. *egrediebatur, & Angelus alius egrediebatur in occursum eius; & dixit ad eum: Curre, loquere ad puerum istum dicens: Absque muro habitabitur Ierusalem, præ multitudine hominum & iumentorum in medio eius. Et ego ero ei, ait Dominus, murus ignis in circuitu, & in gloria ero in medio eius.* En quo pacto vnus Angelus reuelet alteri diuina consilia, futuramque lætitiam Ierusalem, iubeatque vt ea Prophetæ manifestet. Vnde ex hoc loco *Areopagita lib. de cæl. hierar. c.* 8. apertè colligit, illuminationem angeli inferioris à superiori. Et Liranus in hunc loc. *Egrediebatur ad habendam reuelationem nouam de futuris ab Angelo superiori: quia secundum ordinem hierarchicum superiores Angeli illuminant medios, & medij inferiores.* Idem sentit in eumd. loc. *Ribera*: ex Hieronymo, qui ex sent. Hebræorum docet, angelum, qui egrediebatur, fuisse Gabrielem; cui loquebatur, fuisse Michaëlem. Ex eodem testimonio elicit *Gregorius cit.* vnum angelum non solùm doceri & instrui, sed etiam mitti à superiori. Item Apocalyp. 7. Angelus ascendens *ab ortu solis voce magna* clamat *quatuor Angelis, quibus datum erat nocere terræ & mari, dicens: Nolite nocere terræ & mari, neque arboribus, quoad vsque signemus seruos Dei nostri in frontibus eorum.* Clamare autem idem est ac loqui, iuxta illud *Isaiæ* 6. *& clamabant alter ad alterum, & dicebant: Sanctus, Sanctus. Sanctus Dominus Deus exercituum.* Quæ locutio si sit de rebus à Deo reuelatis, vti erat hæc, (erat enim de voluntate Dei, ne nocerent terræ & mari, quoad vsque compleretur numerus electorum) est illuminatio propriè dicta. Quòd autem hi quatuor Angeli fuerint boni à Deo missi ad homines puniendos, docet *Cornelius à Lapide in hunc loc.* &c. Propter hæc & alia pro hâc sent. afferri possent, opposita *Durandi* aliquâ *temeritate* non caret: ita *Zumel* 1. *p. quæst.* 106. *art.* 1. *qu. corol.* 2. cùm repugnet communi *Scholast.* Patrum ex diuinis oraculis: his accedit ratio.

11. 2. Testim. Apocalyps. 7.

12. Sententia Durandi temeraria. Zumel.

13. Idem probatur rationibus.

Prima ducitur ex consueto modo operandi diuinæ sapientiæ. Quæ quantum fieri potest omnia operatur mediis causis 2. subordinando infima mediis, & media supremis, vt sic magis eluceat ipsius bonitas, quæ non solùm iuxta præscriptum sui beneplaciti communicat se creaturis, sed etiam plenam potentiam iis impartit, vt perfectiones à primo fonte haustas, aliis communicare possint. Vt non immeritò à *Nazian.* Angeli dicti sint *riuuli primi luminis*: quia sicut riuulus aquam à primâ scaturigine accipiens in alia subiecta loca deriuat: ita supremæ intelligentiæ supernaturales influxus à primo fonte accipientes, in alias inferiores intelligentias corriuant. Confir. hoc operandi modo vtitur Deus in hierarchia Eccles. vt infimi per medios, & medij per supremum sacerdotem & vicarium Christi de mysteriis fidei, & veritatibus reuelatis instruantur. Secunda ducitur ex naturali subordinatione creaturæ inferioris ad superiorem, & prælatione superioris ad inferiorem. Vnde in quâuis Rep. benè institutâ semper infimi subduntur mediis, medij supremis. At hæc subordinatio perfectiùs seruatur, si infimi à mediis, & medij à supremis instruantur. Confir. finis huius subordinationis & prælationis est, exercere varias virtutes obedientiæ, & humilitatis inferiorum erga superiores; charitatis & liberalitatis superiorum erga inferiores. At hunc finem Deus maximè intendit, cùm sit potissimus. Tertia: certum est, sæpè Deum illuminare homines per angelos ex *Cyrill. Athanas. cit. August. in Psal.* 118 *conc.* 18. *Gregor. lib.* 28. *moral. c.* 6. *& c. Veni*, inquit Angelus, *vt docerem te, quæ ventura sunt populo tuo in nouissimis diebus*; *Dan.* 10. Angelo loquente cum Zacharia; *Zach.* 1. *&* 2. Angelo annuntiante pastoribus Saluatorem mundi; *Lucæ* 2. Angelo monente Iosephum in somnis, vt futuram Herodis persecutionem per fugam in Ægyptum declinaret; *Matth.* 2. Angelo docente Cornelium de rebus ad salutem pertinentibus; *Act.* 10. Ergo etiam Deus per superiores Angelos illuminat & instruit inferiores? vti non obstante quòd possit Deus per seipsum illuminare homines, vtitur tamen ministerio angelorum ad meliùs seruandam tum debitam subordinationem hominum erga Angelos, tum prælationem Angelorum erga homines. Ad fundam. *Duran.* neg. illuminationem angelorum fieri de iis, quæ ab vnoquoque beato virtute propriorum meritorum videntur in verbo: nam illa vnusquisque accipit vi propriæ visionis beatificæ immediatè à Deo: sed de iis tantùm quæ à beatis videntur extra Verbum, nec sunt iure naturæ debita omnibus vti sunt quædam nouæ veritates, quas Deus successu temporis extra Verbum manifestat Beatis. Et licet possit superior manifestare inferiori aliqua, quæ ipse nouit in Verbo, quæ tamen non nouit alier; ea tamen manifestantur inferiori extra Verbum: ita potest quæ nouit Propheta euidenter in attestante, manifestare aliis, obscurâ tantùm fide credenda; & Doctor quæ scientificè & per causas cognouit, manifestare discipulo per effectus & similitudines patebit ex *sect.* 4.

Confir.

14. Secunda ratio.

15. Tertia ratio à pari.

16. Satisfit argum. Duran.

17. An de fact infra.

Quid sit illuminatio, & quo pacto à locutione discriminetur.

IN hâc differentiâ assignandâ variant *Scholastici.* Argentinas *in* 2. *disp.* 9. *qu.* 1. *at.* 4. *Mayro. qu.* 2. hoc assignant discrimen: quòd illuminatio semper est de veris & ignotis illuminato; locutio esse potest etiam de falsis, & notis audienti. Sed contrà vt nunquam angelus inferior illuminat superiorem cùm tamen inferior interdum loquatur superiori de rebus illis ignotis, velut de secretis sui cordis aut de rebus præteritis, quarum species habet inferior, quas tamen non habet superior, eo quòd earum obiecta, dum erant præsentia, actu non cognouit. Ergo illuminatio plus dicit, quàm manifestationem ignotæ veritatis, licet illam essentialiter supponat. Scotus *in* 2. *disp.* 9. 2. §. *Ad aliam quæst. Lychet ibid. Capreo. in* 2. *dist.* 11. *quæst.* 2. *art.* 1. *fine. Gabriel dist.* 9. *qu.* 2. *art.* 4. *concl.* 4. *Marsil. qu.* 7. *art.* 4. *Maior qu.* 2. *Palat. disp.* 2. §. *Iam verò, Zumel* 1. *p. q.* 106. *a.* 1. *q.* 1. hanc assignant differentiam, quòd illuminatio sit tantū de veritatibus particularibus à Deo reuelatis. Fundam. illuminatio est quædam locutio de vero, perfectiua in esse secundo. Sed sola visio veri reuelati, aut cognitio singularis in proprio genere, perficit in esse secundo intellectum angeli: ergo sola manifestatio veritatis reuelatæ est illuminatio. Sed contrà: superior illuminare potest inferiorem de rebus naturalibus illi ignotis: sicut de iisdem rebus potest homo illuminare hominem: aut certè assignanda est ratio, cur illuminatio vt sic, esse nequeat, nisi tantùm de rebus à Deo reuelatis. Ægidius *in* 2. *dist.* 9. *qu.* 1. *resol. art.* 5. docet, illuminationem esse manifestationem nouæ veritatis in Verbo cognoscendæ: quatenus angelus superior manifestando aliquam veritatem, quam ipse in Verbo cognoscit, inducit angelum inferiorem ad eamdem in Verbo cognoscendam, in quo anteà non cognoscebat. Sicut

18. Hoc discrimen inter locutionem & illuminationem Non placet

19. Discrimen Scoti.

Fund. Scoti.

Sed nec hoc arridet.

20. Discrimen ab Ægidio positum.

Sicut magister videns aliquem effectum in causâ, quem non videt discipulus; proponendo illum discipulo inducit discipulum ad eundem effectum in causâ videndum, quem anteà non videbat. Vnde per hunc auctorem angelus superior non potest inferiorem illuminare de veritatibus extra Verbum

Fundam. cognoscendis. Fundam. alioqui angelus inferior non videret, sed tantùm crederet, quæ sibi à superiore proponerentur: quia cùm non possit superior inferiorem illuminare productione luminis, aut speciei, quâ nouam veritatem sibi à superiore manifestatam intelligeret. nisi illam intelligeret in Deo, quem omnes intuentur, non posset illam videre, sed tantùm credere ex puro testimonio proponentis: hoc autem repugnat statui beatifico.

21. *improbatur.* Sed contrà; falsum est illuminationem fieri de veritatibus ab illuminando in Deo tantùm cognoscendis: tum quia angeli inferiores illuminari etiam possunt de veritatibus extra Deum cognoscendis, *vt infrà:* vel angelus inferior cognoscit veritatem sibi à superiore manifestatam in Deo intuitiuè, vel abstractiuè. Non intuitiuè, alioqui variaretur visio beata, quoties de nouâ veritate angelus illuminaretur: quia non potest nouus effectus in Deo videri, nisi Deo clarius viso: quia nequit variari visio circa obiectum secundarium, quin varietur circa primarium; cùm secundarium non videatur, nisi vt connexum cum primario; & consequenter dum videtur nouus effectus in Deo videri debet cum nouâ connexione, vel cum omnipotentiâ Dei, si sit effectus possibilis, vel cum voluntate eiusdem, si sit futurus. Falsum autem est, visionem beatam variari circa obiectum primarium, vt prob. *to. 1. disp. 9 sect. 24.* Nec abstractiuè: cùm per cognitionem abstractiuam non videatur Deus in seipso, non poterit talis effectus in Deo videri. Vnde ad fundam. *Ægidij*, neg. sequela: Ratio *infrà.*

22. *aliud discrimen assignant.* S. Thomas *1. p. qu. 107. artic. 2. & Caiet. ibid.* in eo locutionem ab illuminatione distinguunt, quod locutio sit manifestatio veritatis vt dependentis à voluntate loquentis; illuminatio verò sit manifestatio veritatis vt dependentis à voluntate Dei.

Fund. S. Tho. Fundam. *S. Tho.* tunc propriè illuminatur intellectus, quando cognoscit aliquam veritatem per ordinem ad primam regulam veritatis: prima autem regula veritatis non est voluntas creata, sed increata: ergo intellectus angeli inferioris non illuminatur per cognitionem veritatis dependentis à voluntate angeli superioris, sed per cognitionem veritatis dependentis à voluntate Dei.

23. *Duplex illuminatio.* Pro vniuersali definitione, duplex est illuminatio, altera naturalis, supernaturalis altera: & alia disputatio est de illuminatione vt sic, vt distinctâ à locutione vt sic, alia de illuminatione, prout de illâ Patres & Scripturæ loquuntur.

24. *Illuminatio vt sic quid sit.* Dico 1. Illuminatio vniuersaliter sumpta, vt distincta à locutione, vniuersaliter acceptâ, est de qualibet veritate ignotâ illuminato, propositâ per modum explicatæ propositionis, accomodatâ capacitati intellectûs illuminandi.

Fundamentum. Fundam. illuminatio vniuersaliter sumpta duo essentialiter importat, ex *S. Tho. 1. p. qu. 106. art. 1.* & manifestationem agnitæ veritatis, & lumen aliquod confortatiuum; nam per hæc duo sufficienter discriminatur à locutione, quæ vel esse potest de rebus falsis, vel de veris per simplicem dumtaxat obiecti propositionem. Illuminatio verò semper est de veris; cùm illuminatio sit actus perfectiuus, intellectus autem non perficiatur, nisi notitiâ veri. Rursus illuminans adiuuat illuminandum ad propositam veritatem meliùs percipiendam: sicut lumen materiale adiuuat oculum ad propositum obiectum visibile meliùs videndum. Adiuuat autem illuminans intellectum illuminandum, non lumen aliquod in eo producendo, sed veritatem explicatè, iuxta ipsius captum proponendo. Non enim lumen tantùm subiectiuum intellectum illuminat, sed etiam obiectiuum commensum intellectui intelligentis. *Lumen subiectiuum & obiectiuum intellectum illuminat.* Atque hæc est propria & adæquata differentia illuminationis à simplici locutione; quæ licet esse possit de rebus veris, non quam tamen est confortatiua intellectus audientis, iuuando illum per illustriorem propositæ veritatis ostensionem; iuxta ipsius captum.

Conf. Confir. in Ecclesiasticâ hierar. non solùm vnus homo illuminat alium de rebus supernat. ad salutem spectantibus, sed etiam de naturalibus. Ergo etiam in cælesti hierarchiâ poterit vnus angelus alium illuminare de rebus tantum naturalibus, quarum completas species non habet illuminandus, cuiusmodi sunt res præteritæ quas quia cognouit vnus, dum erant præsentes, de illis acquisiuit completas species: quas non acquisiuit alius, qui eas dum erant præsentes, non cognouit.

25. *Obiicies 1.* Obiicies 1. Illuminatio non est nisi de veritatibus ignotis illuminato: sed quilibet Angelus euidenter cognoscit omnes veritates naturales: ergo nequit de iis inter Angelos esse illuminatio.

Respondeo. Resp. minor. est vera de veritatibus necessariis, non de contingentibus. nam potest aliquas veritates contingentes naturales cognoscere vnus, quas non cognoscit alius: si vnus aduertit ad actionem naturalem contingentem, quando fiebat, ad quam non aduertit alius: & consequenter qui aduertit acquisiuit speciem completam illius actionis, quam cognoscere poterit, etiam dum præterit; quam speciem, quia non acquisiuit, qui ad talem actionem præsentem non aduertit, non poterit illam iam præteritam cognoscere. Atque adeò de talibus actionibus fieri poterit illuminatio.

26. *Obiicies 2.* Hoc modo etiam angeli inferiores illuminarent superiores: nam interdum inferiores acquirunt species completas rerum contingentium, quas non acquisiuit superiores: at illuminatio non est, nisi superioris ad inferiorem: ergo

Resp. Resp. neg. sequel. nam licet inferiores manifestare valeant aliquas veritates contingentes superioribus quarum ipsi species completas non habent, non tamen valent illas manifestare per modum explicatæ propositionis, obiectiuè confortando & illuminando intellectum angeli superioris, sicut potest facere angelus superior respectu inferioris. Et quia hoc essentialiter requiritur ad actum illuminatiuum, ideò nequit inferior superiorem illuminare, esto possit illi nouam veritatem manifestare, eique loqui.

27. *Obiicies 3.* 3. sequeretur, etiam inter dæmones esse illuminationem; quod tamen negat *S. Doctor 1. p. q. 109. ar. 3.* Sequela prob. etiam dæmones superiores illuminare valent inferiores de rebus præteritis quarum completas species non acquisiuerunt inferiores, dum illæ præsentes fuerunt.

Resp. inter dæmones non datur illuminatio. Resp. neg. sequel. nam de essentiâ illuminationis est, vt intellectum illuminati certum reddat de manifestatâ veritate: alioqui si de illâ dubitare posset, eius intellectus non perficeretur; quia intellectus non perficitur cognitione, cui potest subesse falsum. Vnde *Arist. 6. Eth. cap. 3.* fidem humanam, & opinionem à virtutibus intellectualibus exclusit, eò quod illis falsum subesse possit. Cùm igitur actus illuminatiuus, auctore *Dion. 8. cap. de cæl. hierar.* sit purgatiuus & perfectiuus; quia purgat ab ignorantiâ, & perficit manifestatione veritatis; illa tantùm manifestatio nouæ cognitionis erit illuminatio quæ intellectum illuminati certum reddit de

veritate rei cognitæ. Hæc autem certitudo in dæmonibus esse non potest; quia semper dubitare possunt, an qui rem sibi ignotam manifestauit, verum dixerit. Cum enim vnus dæmon alteri mentiri possit, numquam audiens certus esse poterit de veritate sibi manifestatâ. Contrà verò, quia in Angelis sanctis mendacium esse non potest semper qui nouam notitiam ab a io accipit, est certus de veritate rei manifestatæ. Vnde in dæmonibus locutio esse potest, quæ etiã est de rebus falsis; illuminatio autem esse non potest, vt *cit. S. Tho.* quia hæc semper est de rebus veris. 4. Intellectus

28. *Obiicies 4.* non illuminatur veritate creditâ, sed agnitâ: ergo nequit angelus illuminari manifestatione veri-

Resp. ta is tantùm creditæ ex testimonio dicentis. Resp. neg. antec. nam quando testimonium dicentis est infallibile, idque vt tale notum est audienti, cuiusmodi est testimonium angeli beati, certum reddit intellectum audientis de veritate manifestatâ; ac proinde illuminat illum in ordine ad nouam veritatem infallibili certitudine cognitam; vt patet de fide diuinâ, quæ intellectum creatum perfectiùs illuminat quâcumque notitiâ euidenti naturali. 5.

29. *Obiicies 5.* Repugnat statui beatifico notitia obscura fidei, etiam ob infallibile testimonium dicentis certa: ergo repugnat talis illuminatio in Angelis beatis. Antec. patet: nam propereà in beatis cessat fides

Resp. Angelica. Resp. neg. antec. Nec est eadem ratio de fide viatoris, quæ non solùm est obscura respectu rei reuelatæ, sed etiam respectu reuelationis. Reuelatio autem, quæ fit ab angelis beatis, etsi sit obscura credenti respectu rei reuelatæ est tamen euidens respectu reuelationis. Nam euidens est angelo, credenti reuelationẽ fieri ab ãgelo qui ratione beatitudinis nec ipse falli, nec alios fallere potest. Vnde probabile, est multas reuelationes hoc modo

30. *Obiicies sexto.* fieri à Deo Angelis beatis. 6. Si sola veritatis naturalis manifestatio ad illuminationem sufficeret, Angelus manifestans sua secreta cordis alteri, illuminaret il-

Respondeo. lum: consequens expressè negat *S. Tho. 1. p. qu. 107. art. 2.* Resp. neg. sequel. cuius rationem assignat *ibid. S. Doctor* nam non pertinent ad perfectionẽ intellectûs vnius, quid alter velit, aut cogitet facere, quod est interna secreta alterius scire, sed quid veritas ipsa rei in se habeat.

31. *Illuminatio Angelica supernat. est saltem quoad modum, de quâ Patres Dionysius.* Dico 2. Illuminatio, quæ inter Angelos beatos plerumque fit, & de quâ tantum loquuntur Patres est supernaturalis saltem quoad modum. Prob. huius tantùm illuminationis mentionem faciunt *Dionisius & citati.* ex Scipturâ. Nam omnis illuminatio per Angelos facta hominibus, prius facta est per Angelos superiores ad inferiores: sed omnis illuminatio per Angelos facta hominibus, est de rebus supernat. saltem quoad modum; vel de mysteriis fidei, vel de rebus ad salutem conducentibus: ergo omnes supernat. sunt, saltem quoad modum.

32. *Prob. conclusio ratione.* Prob. licet aliqua illuminatio de rebus purè naturalibus inter Angelos beatos esse possit, ea tamen comparata cum scientiâ, & statu beatifico Angelorum, non meretur nomen illuminationis. nam illuminatio, cùm sit perfectio respectiua, considerari debet comparatiuè ad intellectum, qui illuminatur: vnde quæ respectu intellectus rudioris esset illuminatio, respectu intellectûs sapientissimi ac doctissimi illuminatio dici non posset, etiam si esset de re illi anteà ignotâ. Cum igitur Angeli beati omnes sint sapientissimi, beatâ, infusâ, ac naturali scientiâ plenissimi, non poterit respectu eorum nomen propriæ illuminationis mereri. nisi quæ de rebus supernat. à Deo reuelatis fit. Nam quæcumque alia naturalis veritas, quam posset vnus alteri communicare, comparata cum tot, ac tam exquisitis scientiis, quibus vniuscuiusque intellectus est ornatus, vix meretur nomen scientiæ. Vnde meritò *S. Tho.* docet, solam illam veritatis manifestationem esse illuminationem, quæ ducit in Deum, vt in primam veritatem. Quod probat ex *Dionysio 15. cap. de cæl. hierar.* *Dionysius.*

An illuminatio Angelorum fiat de rebus supernaturalibus omnibus?

QVATVOR sunt genera supernaturalium obiectorum, quæ Angeli beati cognoscunt: Diuina, essentia; creaturæ in eâ visæ; quidditates omnium accidentium supernat. quæ de facto à Deo producta sunt; res contingentes peculiari reuelatione à Deo manifestatæ. Certum est 1. illuminationes inter Angelos beatos non fieri de quidditatibus eorum accidentium supernat. quæ de facto à Deo producta sunt: nam probabile est, omnes eorum quidditates cognosci à singulis Angelis beatis per scientiam infusam: hæc enim scientia ad complectum statum beatificum spectat, cùm sit quædam naturalis proprietas scientiæ beatæ, vt patet in animâ Christi, in quâ præter scientiam beatam, quâ videntur res in Verbo, est etiam infusa, quâ eædem res visæ in Verbo videntur in proprio genere Illuminationes autem non fiunt nisi de rebus ignotis illuminato. 2. illuminationes inter Angelos beatos fieri de rebus contingentibus, peculiari reuelatione à Deo manifestatis, siue illæ sint naturales quoad essentiam, siue supernaturales: nam hæ habent omnia requisita ad veram & propriam illuminationem, quæ est de veritatibus purgantibus, & perficientibus intellectum illuminati in ordine ad Deum vt primum veritatis regulam. Controuersia sola superest de 1. & 2. supernat. obiectorum genere. Pro quo nota, dupliciter posse Angelum superiorem illuminare inferiorem de iis, que superior ipse videt visione beatâ, 1. modo, vt illam incipiat illuminatus cognoscere extra Verbum, vel abstractiuè in verbo creato Angeli manifestantis, vel intuitiuè in proprio genere per propriam speciem illius repræsentatiuam.

Quatuor genera supernaturalium obiectorum.

Certum 1.

34. *Certum 2.*

Ratio

35. *Controuersia quæ.*

36. *Prima sent.* Prima sent affirmat, Angelos superiores illuminare inferiores de his, quæ ipsi vident in Verbo, efficiendo vt etiam ipsi manifestatas veritates videant in Verbo: *Scoti in 2. dist. qu. 9. 2. §. Ad aliam qu. Lychet. ibid. Fauen. disp. 39. cap. 2. Ægid. qu. 1. in resol. 5. ar. Argen. art. 3. Marsil. qu. 7. art. 4. concl. 2.*

Fundamen. Fundam. vt *Scotus & Ægid.* ratiocinantur, & licet Angelus superior non illuminet inferiorem de his, quæ ipse videt in Verbo, effectiuè causando in illo visionem obiecti in Verbo, cùm hæc causetur à Deo; tamen illuminat illum dispositiuè, quatenus ostendendo illi rem à se in Deo visam in suo conceptu, vt in signo & verbo mentali, excitat illum, vt eamdem rem perfectiùs videat in Verbo vt in perfectiori speculo, in quo anteà non videbat. Sic autem dispositiuè tantùm angelus inferior illuminatur à superiore; effectiuè verò, vel potiùs obiectiuè à solo Deo. Putat enim *Scotus,* posse beatum in Verbo successiuè videre noua obiecta creata, quæ anteà non videbat, per nouam tantùm aduertentiam nullâ factâ variatione in visione beatâ. vt constat in *3. dist 14 qu. 2. §. Sed ista,* vbi docet, Animam Christi per visionem beatam habitualiter, & in actu 1. videre omnia possibilia; in actu 2. videre tantùm ea, ad quæ anima conuerterit. Et licet hoc tantum concedat

animæ

animæ Christi, non aliis beatis, quibus Verbum est speculum repræsentans determinata, vltra quæ non potest ordinatè alia videre; hoc tamen in eius sent. intelligitur, quando nulla fit beato noua obiecti manifestatio in Verbo, vti fit quando Angelus superior illuminat inferiorem de his, quæ superior ipse videt in Verbo.

37. *Secunda sent.* Secunda sent. docet, angelos superiores illuminare inferiores de his, quæ ipsi vident in Verbo cognoscentibus ea tantum inferioribus extra Verbum: *Rubio. in 2. dist 9. qu. 2. §. Quantum ad 2. fine Heruæi q. 1. §. Quantum ad 2.* Videtur. *Capreo. in dist. 11. qu. 2. ar. 3. fine. Suarez. lib. 6. de Angel. c. 14. à, nu. 13.* *Colligitur ex S. Thoma.* ex *S. Tho. 1. part. qu. 106. art. 1. ad 1.* vbi docet, Angelum superiorem illuminare inferiorem de his, quæ ipse videt in Deo, non tamen de Deo: nam Deum omnes vident. Cùm autem in sent. *S. Tho.* vt constat ex *1. p. qu. 12. ar. 8.* quò plures effectus in Deo videntur, eò perfectiùs Deus videatur, non posset inferior Angelus nouum effectum sibi à superiore manifestatum in Deo videre nisi perfectiùs Deum videndo: ac proinde per huiusmodi illuminationem variaretur visio Dei, contra *S. Docto.* docentem, inferiorem solùm illuminari à superiore de his, quæ videntur in Deo, non de Deo. Vnde non potest *S. Tho.* intelligi, quod inferiores illuminentur à superioribus de his, quæ superiores vident in Verbo, per notitiam in Verbo, sed extra Verbum. *Idem docent* Eodem modo loquitur *Maior in 2. dist. 9. q. 2. & Alen. 2. p. q. 38. me. 2.* *Nec vasquez est contrarius* Neque huic sent contrarius est *Vasquez disp. 217. c. 2.* vbi docet, illuminationem non posse versari circa ea, quæ angeli dicuntur in Verbo videre: nam vt ex eius ratione constat, loquitur non tantùm de illuminatione actiuâ eorum obiectorum, quæ ab illuminante videntur in Verbo sed etiam de passiuâ, quâ illuminati eadem obiecta sibi à superiore manifestato viderent in Verbo.

38. *Duplex cognitio in Angelo illuminato.* Duplex cognitio est in Angelo illuminato respectu eorum, quæ accipit ab illuminante; altera fidei, certa tamen & euidens in attestante; altera scientiæ, & euidens respectu rei attestatæ. Nam dupliciter potest Angelus illuminatus certus esse de veritate sibi manifestatâ; 1. modo abstractiuè tantùm illam cognoscendo in verbo ipso creato Angeli illuminantis, vt in signo & voce mentali: 2. modo non solùm abstractiuè in verbo mentali angeli illuminantis, sed etiam intuitiuè in seipsâ, per propriam speciem ipsius. *His promissis*

39. *Assertio.* Dico 1. Improbabile omninò est Angelum inferiorem illuminari à superiore passiuâ illuminatione rerum in Verbo. Fundam. *Visio Verbi in beatis successiuè non variatur.* repugnat videre nouos effectus in Verbo vt effectus cum causâ connexos, non viso perfectius Verbo: absurdum autem est, visionem Verbi in beatis successiuè variari: igitur repugnat, Angelum illuminari de his, quæ videntur in Verbo per nouam notitiam rerum in Verbo. Minor est communis *Scholast.* quapropter appellant illam participatam æternitatem, quia semper manet in eodem esse inuariata. Maior prob. quæ vi visionis Dei videntur in Verbo, videntur ex vi penetrationis omnipotentiæ dei: atque adeò quò plures in eo videntur effectus, eò magis penetratur omnipotentia Dei; ac proinde perfectius videtur Deus. Hoc argu. non vrget eos, qui putant, posse visionem Dei variari circa obiectum secundarium, non variatâ circa primarium, contra quos *to. disp. 9. sect. 24.*

40. *Scotus & Ægidius reiicitur.* Nec satisfaciunt *Scotus & AEgid.* tum quia contra *Scotum* repugnat, visionem beatificam esse in subiecto apto, & actu illi non conferre totum suum effectum formalem, qui est actù repræsentare omnia, quorum est actualis species expressa Confir. *Confir.* quiuis intellectus beatus informatus visione beatâ, necessariò, & secundùm vltimum posse ferri in omnia obiecta, ad quæ visio se extendit. Repugnat igitur, esse aliquod obiectum ab ipsâ visione gloriosâ repræsentatum, & ad illud intellectum beati actu non ferri. Tum quia eodem modo contra *Ægid.* repugnat, nouum obiectum videri in Deo non perfectiùs viso Deo; cùm nec tale obiectum videri possit in Deo, nisi viso Deo; nec nouum obiectum videri in Deo, non altiùs penetratâ omnipotentiâ Dei. Confir. lumen gloriæ non liberè & dependenter à voluntate beati, sed necessariò & antecedenter ad omnem actum ipsius, atque adeò secundùm totum suum posse ducit intellectum beati ad Deum, & ad omnia visibilia in Deo. Vnde non posset nouum obiectum in eo videri, nisi vel lumen ipsum, vel saltem visio augeretur: cùm nec lumen, nec visio relinquant aliquod obiectum in Deo videndum, quod à beatò actu non videatur. 41.

Dico 2. Probabile est, angelos inferiores non illuminari à superioribus de his, quæ videntur in Verbo, etiamsi quæ manifestantur à superioribus, cognoscantur ad inferioribus extra Verbum, per propias & intuitiuas species eorum: etsi probabile sit, de iisdem illuminari per notitiam abstractiuam, euidentem solùm in attestante, obscuram verò respectu rei attestatæ. *Angeli non illuminantur de his quæ vident in Verbo.* Fundam. prioris assert. duo genera obiectorum secundariorum vident beati in Verbo; alterum eorum, quæ habitu fidei in viâ crediderunt; alterum eorum, quæ vident ex vi penetrationis diuinæ omnipotentiæ vt sunt res possibiles, quarum eò plures, paucioresve quis videt in Verbo, quò plus minùsve penetrat diuinam omnipotentiam. Priora obiecta omnes beati æqualiter vident quia omnes eumdem habitum fidei habuerunt in viâ. Vnde ad quæcumque mysteria reuelata se extendit eorum habitus fidei in viâ, se extendit eorum lumen gloriæ in patriâ; eò quòd lumini fidei succedit lumen gloriæ: & consequenter non poterunt de his inferiores à superioribus illuminari: cùm semper illuminatio fieri debeat de rebus illuminando ignotis. 42. Posteriorum verò obiectorum propria ac distincta notitia, cùm sit de rebus tantùm possibilibus, nulli extra Verbum debetur propria ac distincta notitia, nisi vel eorum, quæ existunt, vel quæ aliquando extitura sunt, vel ad summum eorum possibilium, quæ vnusquisque propriâ visione beatâ nouit in Verbo. Igitur nequeunt de his inferiores illuminari à superioribus per notitiam propriam extra Verbum. nam propria notitia requirit propriam obiecti speciem: cùm igitur nulli inferiori debeantur propriæ species rerum possibilium, nisi ad summum quarum ipse intuitiuam notitiam habet in Verbo, non poterunt inferiores de illis rebus possibilibus, quas superiores intuentur in Verbo, propriâ notitiâ illuminari extra Verbum; nisi earum propriæ species eis infundantur. 43. *Poster. assert.* Posterioris assert. fundam. *Fund.* quilibet Angelus facultatem habet, suum conceptum alteri communicandi, cùm hoc spectet ad perfectionem cuiuscumque naturæ intellectualis. Igitur poterit angelus superior inferiorem illuminare de his, quæ videt in Verbo illuminatione certâ, & euidenti tantùm in attestante, non rei attestatæ. quia potest superior formare conceptum de re possibili distinctum à conceptu, quo eandem rem videt in Verbo, & illum ostendere inferiori. Igitur poterit inferior cognoscendo in tali conceptu superioris, vt in voce & signo mentali rem possibilem habere

habere certam, & euidentem notitiam in attestante. nam euidens est Angelo illuminato, non posse illuminentem in iis, quæ in Verbo cognoscit, falli, nec alios mentiendo fallere: igitur ex tali manifestatione habet euidentem notitiam in attestante, quòd res ipsa manifestata sit, sicut ab attestante dicitur. Quia verò propriam illius speciem non habet, non poterit de illâ proprium & intuitiuum conceptum formare; igitur cum euidentiâ in attestante habebit obscuram notitiâ rei attestatæ. Nec talis notitia obscura rei attestatæ, & euidens in attestante repugnat statui beatifico. Nam talis nòtitia facit ad perfectam communicationem secretorum, qualis inter cælestes spiritus esse decet; & occurritur difficultati, quòd Angelis non sint aliæ propriæ rerum species debitæ, quàm vel earum, quæ existunt, aut extituræ aliquando sint, vel ad summum earum, quas ipsi in verbo cognoscunt.

44. *Coroll. Etiam Deus in illuminationis obiectum cadere potest.* Ex his deducitur, non modo angelum superiorem illuminare inferiorem de his, quæ videt in Verbo, sed de Deo manifestando illi, se perfectiori modo videre Deum, eumque intueri vt causam tot, aut tot possibilium. Nam vti sibi mutuò communicant singulares affectus, quos de supremâ Maiestate formant vt *Isaia .6. clamabat alter ad alterum, Sanctus, Sanctus, Sanctus*, &c. ita & singulares conceptus, quos de Deo, vt à se viso formare possunt, sibi communicare poterunt, per euidentem notitiam in attestante. Ex dictis patet ad

45. *Ad fund. 1.* fundam. primæ. Auctoritas *S. Doct.* & reliquorum pro secundâ sent. intelligenda est iuxta poster. assert. dicti 2.

Sect. 4

Quo pacto fiant huiusmodi illuminationes in Angelis:

46. *Prima sententia.* PRIMA sent. docet, fieri per realem productionem ab Angelo illuminanti in illuminato: *Scot. in 2. dist. 9. q. 2. §. Ad aliam qu.* & eorum qui docent, locutionem angelorum fieri per realem productionem ab angelo loquente in audiente: nam est eadem ratio de illuminatione & locutione, nisi quod locutio fiat de rebus naturalibus, illuminatio de supernaturalibus. Vtraque tamen in modo manifestandi alteri obiectum conuenit. In hac tamen productione non omnes concordant. nam alii dicunt esse productionem conceptus ipsius rei manifestatæ. Alii productionem speciei, vt sentire videtur *Alen. 2 p. qu. 38. me. 3.* & docet *Suarez lib. 6. de angel. c. 13. & 14.* Alii productionem luminis, intellectum illuminandi ad veritatem reuelatam melius intelligendam confortantis. Huius postremæ sent. videtur esse *S. Tho. 1. p. qu. 106 ar. 1.* vbi docet, angelum superiorem illuminare inferiorem, & ex parte virtutis intellectiuæ illum confortando, & ex parte similitudinis rei intellectæ, proponendo illi veritatem iuxta ipsius captum. Fundam. cum illuminatio fiat de veritatibus ignotis illuminando, debet illuminandus per illuminationem accipere modum cognoscendi veritatem sibi ab angelo superiore manifestatam: hic autem alius esse non potest, quam vel conceptus rei manifestatæ vel propria species illius, vel lumen aliquod simul potentiam confortans. & manifestatæ veritatis obiectum repræsentans.

47. *2. sent. probabilior.* Secunda affirmat, fieri per obiectiuam duntaxat propositionem rei manifestandæ, iuxta capacitatem angeli illuminandi, ad eum modum, quo magister dicitur illuminare discipulum, per solam obiecti explicati propositionem, iuxta discipuli audientis capacitatem: *Bonau. in 2. dist. 10. art. 2. qu. 2.* licet ibi tantum loquatur de angelo illuminante hominem; *Ægid. in 2. dist. 9. qu. 1. in resol. art. 5. Argent. art. 3. Bacho. quod lib. 2. qu. 12. art. 1. §. 2. Capreo. in 2. dist. 11. qu. 2. art. 1. concl. 2. & art. 3. ad 1. Duran. contra 1. par. 2.* concl. in 2. *modo*; nam in 1. modo sentit cum 1. sent. *Marsil. in 2. qu. 7. art. 4. concl. 2. Pala. in 2. dist. 9 disp. 1. Caiet 1. p. qu. 106. ar. 1. Zumel ibid. q. 2. Vasquez 1. p. disp. 216. c. 5. Grana. tract. 5. disp. 3. sect. 3.* Quæ sent. probabilior est, sequiturque ex nostris principiis de locutione Angel. illuminatio. n. non solum fit ab angelo superiore illuminante inferiorem, sed etiam à Deo immediate illuminante angelos superiores: vtraque illuminatio, & quæ fit à Deo, & quæ fit ab angelis, explicanda est.

Dico 1. Deus illuminat angelum, producendo in illo conceptum veritatis vt a se attestatæ. Qui conceptus potest esse vnus & idem, quo angelus intuitiuè cognoscat rem reuelatam per propriam speciem, quam supponitur habere, licet incompletam; completur autem per extrinsecum concursum Dei, & simul attestationem ipsam, quæ est ipsa angelici conceptus infusio, quatenus euidenter ostendit actiuam reuelationem Dei, qua rem ita reuelat angelo, sicut ipse cognoscit in se. Quæ euidentia actiuæ reuelationis non est in angelo intuitiua, sed abstractiua, quia ex vi passiuæ illuminationis non cognoscit angelus a Deo illuminatus intuitiuè liberam actionem Dei, qua rem vt a se cognita n attestatur. Consimili modo vtitur Deus cum Prophetis, producendo in illis conceptum rei reuelatæ, & simul euidentiam reuelationis, quod illa sit à Deo. *Prophetæ ergo Dei*, inquit Gregorius 28. moral. c. 2. *quia eius verba vident* sunt autem verba Dei ipsi conceptus, quos Deus Prophetis infundit) *potius in corde, quam audiunt, quasi legentes loquuntur.* Verùm in Prophetis non semper conceptus rei reuelatæ est intuitiuus & proprius ipsius rei reuelatæ sed abstractiuus & per speciem alienam: In angelis beatis semper est intuitiuus & proprius. 1. quia sæpe Prophetis reuelantur mysteria de Deo, vt quòd sit trinus & vnus; quòd sit misericors, benignus, omnipotens, incarnatus, vel incarnandus, quæ sine visione beatà, quam Deus viatoribus non facilè communicat, intuitiuè cognosci non possunt: angelis autem huiusmodi reuelationes de Deo non fiunt, cum illum omnes intuitiuè videant, sed de aliis rebus à Deo distinctis. 2. Deus illuminando creaturas, quoad fieri potest, accommodat se naturæ & statui earum: & quia natura, & status viatorum est, vt abstractiuè cognoscant res supernat. contrà verò beatorum proprium est, vt eas intuitiuè cognoscant; ideo Deus illuminat Prophetas per abstractiuos conceptus rerum reuelatarum; Angelos per intuitiuos conceptus earumdem. Hæc sent. non alio modo prob. quàm quod optimè saluat naturam illuminationis diuinæ 48.

Verba Dei quæ.

Discrimen inter Prophetas & Angelos.

1. ratio discriminis.

2. Secunda.

49. Dico 2. Angelus superior illuminat inferiorem per solam explicationem obiecti: accommodatam capaciti inferioris: ex *S. Tho. qu. 9. de verit. artic. 1.* vbi docet, *nihil aliud esse, Angelum ab Angelo illuminari, quam intellectum Angeli inferioris confortari per aliquid inspectum in superiori ad alia cognoscenda.* Ergo non per luminis receptionem, sed per medij inspectionem seu ostensionem angelus inferior illuminatur à superiore. Quod contingit, quando inferior inspicit in conceptu superioris, vt in verbo & signo mentali, proponente & explicante veritatem manifestatam. Id ipsum confirmat *in Resp. ad 2* Vnde per hoc

Colligitur ex S. Tho.

per hæc, inquit, *quod superior Angelus suum cognitum alteri Angelo demonstrat, eius intellectus confortatur ad alia cognoscenda, quæ prius non cognoscebat. Et sic non fit in Angelo illuminatio novum lumen naturæ, vel gratiæ, sed lumen, quod prius inerat, confortatur per lumen contentum in cognito percepto à superiori Angelo.* Hæc S. Tho. qui lumen appellat non aliquid à superiore in inferiore productum, sed medium à superiore ostensum inferiori, ducens illum in cognitionem novæ veritatis. Nam à *S. Tho.* ex *1. p. q. 106. ar. 1.* omnis veritatis manifestatio dicitur lumen, iuxta illud *ad Ephes. 5. Omne quod manifestatur, lumen est.* Et in *Resp. ad 10.* negat angelo illuminato infundi novas species, sed per easdem, quas prius habebat, effici plurium cognoscitivum.

Lumen internũ iuxta S. Thomam quid?

50. *Prob. sent. ex S. Dionysio.* Prob. 1. hæc sent. ex *Dionys. de cæl. hierar. cap. 15. ante med.* vbi modum quo superior illuminat inferiorem, ait esse per divisionem, partitionemq; e intelligentiæ, quam ipse vniformem ab augustiore substantiâ accipit, in varios conceptus, in quos provida virtute dividit, proponitque inferiori, iuxta capacitatem ipsius.

51. *ex Cyrillo.* 2. ex Cyrillo *lib. 1. in Ioan. cap. 9. solu. 1.* vbi assignans discrimen, quo creatura creaturam, & quo Deus creaturam illuminat: *Sic igitur*, inquit, *etiam lucem esse Sanctos fatemur. Et illud addimus, quod rationalis quidem creatura omnis illuminata illuminat, traditioneque à mente sua in mentem alterius doctrinam transfundit. Quam quidem illuminationem discendi vim potius, quam reuelationem nominamus: Dei autem Verbum omnem hominem venientem in hunc mundum, non docendo vt homines, aut forsan Angeli* (modestiæ causa adiscit forsan) *sed potius creando vt Deus vnicuique semen sapientiæ id est pietatis, atque intelligendi radices inserit.* Igitur hic illuminationem creaturæ in productione alicuius luminis, sicut illuminationem Dei, non collocat sed in solâ doctrinæ communicatione per propriam mentis ac intelligentiæ explicationem alteri factam, constituit.

52. *Tertio prob. ratione.* 3. Talis modus illuminandi concedendus est angelis, qui sine rerum multiplicatione salvet naturã perfectæ illuminationis: talis est hic à nobis assignatus: nam idem modus perfectè salvat illuminationem hominis docentis; Doctor enim illuminat discipulum per solam obiecti propositionem, iuxta ipsius discipuli captum factam: ergo per eamdem obiecti propositionem, iuxta captum angeli illuminandi superior illuminabit inferiorem.

Pro intelligentia.

53. *Recolenda tradita disp. 11. à num. 34.* Suppon. in angelo beato esse species incompletas, etiam veritatum supernat. de quibus angeli illuminantur. Quando igitur vnus angelus illuminat alium, proponit illi suum conceptum supernat. quem de veritate supernat. manifestandã format: tunc Deus vt auctor supernat. statim excitat illuminandum, vt participet conceptum illuminantis, in quo conceptu inferior tantũm abstractivè, & solum evidenter in attestante, cognoscit veritatem reuelatam. Vnde Deus non solum tunc per extrinsecum concursum complet in audiente speciem incompletam de conceptu supernat, illuminantis, sed etiam speciem supernat. veritatis, per conceptum superioris manifestativum veritatis reuelatæ, sed veritatem ipsam proprio ac intuitivo conceptu: quamuis hoc ad illuminationem non sit per se necessarium ex *praced. sect.* in quâ docui, posse inferiorem illuminari à superiore de iis, quæ superior videt in Verbo per cognitionem evidentem tantùm in attestante, non rei attestatæ.

54. *Obiectio 1.* Obiicies 1. In hac sent. non salvatur, quod angelus superior effectivè illuminet inferiorem; cum illuminans nihil efficiat in illuminato.

Solutio ex Caietano. Resp. cum *Caiet.* illuminans effectivè concurrit cum illuminato ad ipsius illuminationem, non per modum naturæ, sed artis iuuantis naturam; vt medicus cum infirmo ad sanitatem causandam: Illuminans enim adiuvat illuminatum, proponendo illi obiectum illustratum per medium, & conceptum commensum illuminando. Illuminandus verò illuminatur, applicando intellectum ad formandum conceptum respondentem conceptui sibi à superiore ostenso.

55. *Obiectio 2.* 2. Omnibus speciebus angelicis de rebus contingentibus debitus est concursus, saltem quando illæ actũ existunt: ergo si Angeli beati habent species rerum contingentium supernat. debitus est illis concursus, quando actu existunt. ergo non est opus reuelatione, vt illas cognoscant, saltem quando actu existunt.

Solutio. Resp. neg. antec. vniversaliter: nam licet illud sit verum de actionibus contingentibus externis, non de internis vt sunt operationes supernat. quas Deus operatur in bonum electorum omnes autem illuminationes fiunt, vel de effectibus futuris contingentibus, vel de operationibus præsentibus internis, in bonum prædestinatorum ordinatis.

56. *Dubium 1.* Dubium primum circa illuminationes Angel. An sint duraturæ per totam æternitatem? Resp. duraturas tantùm vsque in diem Iudicij: post quem cessabunt omnes prælationes tam hominum, quam angelorum, quantum ad officia illuminandi, præsidendi, gubernandi, promouendi, & auxiliandi non quantum ad distinctionem gradus & perfectionis hierarchicæ.

Illuminationes Angelorum ad d. ĩ solũmmod.ẽ ĵ durabunt.

Indicant *Theodoretus Anfel. Lyranus & alij Patres in illum loc. 1. ad Corint. 15. Cum euacuaverit omnem Principatum & Potestatem, & Virtutem.* Ratio omnes istæ illuminationes sunt de rebus spectantibus ad Eccles. hierarchiam præsertim de modo illam iuuandi ad suum finem consequendum: quæ ratio cessabit post diem Iudicij.

57. *Dubium 2.* Secundum: An cùm angelis fit reuelatio, fiat omnibus? Resp. negatiuè: de mysterio incarnationis, vt certum supponit *Bernard.* illud tantùm reuelatum fuisse Gabrieli, *hom. super Missus est*, his verbis: *Ideo dictum à Deo*, inquit, *ne cui vel beatorum spirituum suum Deus antequam Virgini reuelasse putetur consilium excepto Archangelo Gabriele.* Et constat ex *Danielis 10.* vbi Angelus Persarum ignorare videbatur quæ de liberatione populi Israëlitici Angelus Danielis nuntiauit Prophetæ. Idem colligitur ex *Apocal. 7.* vbi dicitur vnus Angelus clamasse quatuor tantùm Angelis, quibus datum erat nocere terræ & mari.

58. *Dubium 3.* Tertium. An tunc illuminatio fiat immediatè à Deo, an à Christo? Resp. Probabile esse immediatè fieri à Christo: quippe cui *data est omnis potestas in cælo, & in terra, Matth. vlt.* Confir. Christus non solùm est caput hominum, verùm etiam Angel. *ad Colos. 2.* spectat autem ad dignitatem capitis, immediatè in membra influere.

59. *Dubium 4.* Quartũ: An vnus tantũ vel plures Angeli immediatè illuminentur à Christo? Resp. ex *Dionysio* tantùm habemus, quòd infimæ hierarchiæ Angeli illuminentur ab Angelis mediæ; mediæ ab Angelis supremæ Probabile autẽ est plerumq; omnes primi ordinis supremæ immediatè assistant illuminari à Christo cũ omnes isti immediatè assistunt Deo. Dixi *plerumque* quia necesse nõ est, vt semper illuminatio fiat ad õnes.

60. *Dubium 5.* Quintum: An interdum superiores illuminentur ab inferioribus? *Negant communiter Scholast. in 2. dist. 9. & 11. & Thomistæ cum Angelico in 1 p. q. 106. ar. 3.*

Ratio 1. Ratio 1. licet inferior manifestare possit superiori aliquam veritatem, quam superior ignorat, haud tamen illum illuminare propriè potest: nam ad propriam illuminationem non sat est novæ veritatis manifestatio, sed necessaria etiam est instructio per modum magistralis doctrinæ, quæ consistit in pro-

in propositione obiecti illustrati per explicationem docentis ad captum addiscentis. Quod inferior nequit naturaliter præstare superiori, quia semper inferior recipit diuinos influxus accommodatos propriæ capacitati. Nec est eadem ratio de hominibus in quibus potest interdum inferior doctrinâ illuminare superiorem: quia inter homines non semper, qui sunt dignitate & doctrinâ superiores, sunt magis de rebus supernat. à Deo illuminati: ac proinde sæpè possunt doctrinâ & dignitate superiores illuminari ab inferioribus, quibus ob vitæ sanctitatem Deus magis se communicat. Inter Angelos verò semper illustrior illuminatio coniuncta est cum maiore dignitate; quia inter Angelos, qui sunt in donis naturalibus præstantiores, sunt etiam in supernaturalibus sublimiores. 2. ratio *S. Tho.* vt seruetur naturalis ordo, qui in quâlibet benè constitutâ Repub. qualis est cœlestis, esse debet. Naturalis autem ordo poscit, vt semper inferiores doceantur & instruantur à superioribus: ergo hoc maximè seruatur in illa Repub. vbi summus est ordo.

Ratio secunda S. Thom.

DISPVTATIO XVII.

De voluntate Angelorum.

An & qualis voluntas sit in Angelis?

1. *In Angelis voluntatem esse eamque liberam fide diuina naturæ lumine notum.*

Esse in Angelis voluntatem, eamque liberam, non modò est de fide, quâ certò constat, & bonos gloriam, & malos pœnam promeruisse, cùm nequeat esse meritum, nisi à principio libero; verùm etiam naturæ lumine notum, ad substantiam intellectualem vt sic consequi potentiam volitiuam: Sic. Ad omnem naturam necessariò consequitur aliquis appetitus; cùm omnis natura inclinet ad propriam perfectionem: igitur ad naturam intellectualem consequi debet appetitus intellectualis; hic alius esse non potest, quàm voluntas, Nam omnis appetitus proportionari debet naturæ, ad quam consequitur: natura autem intellectualis non tantùm est suum esse, sed etiam alia, quæ intelligendo fieri potest, iuxta illud *Philos. Anima intelligendo fit omnia.* Ergo appetitus consequens naturam intellectricem non solùm inclinat ad propriũ esse, sed ad omnia illa quæ natura ipsa intellectrix intelligendo fieri potest. Nam appetitus inclinare debet ad omnem perfectionem, quam ipsius natura, ad quam consequitur, apta est habere; alioquin non esset illi adæquatè commensus: voluntas autem essentialiter est appetitus inclinans ad bonum intellectione apprehensum. Quod hic appetitus, saltem in aliquibus actibus, sit liber, prob. sæpe inter bona apprehensa vnum non præponderat alteri, sed vtrumque repræsentatur æquè bonum voluntati: ergo saltem tunc liberum erit voluntati alterutrum sequi: quæ dicitur libertas quoad specificationem, seu contrarietatis. Rursus plerumque non apparet maior ratio boni in productione, quã in cessatione proprij actûs: ergo etiam tunc liberum erit voluntati elicere, vel non elicere, aut etiam suspendere proprium actum: quæ est libertas quoad exercitium, seu contradictionis. Atque hæc certa.

2. *Hunc appetitum liberũ quandoque esse prob.*

An Angelus necessariò seipsum diligat quoad exercitium.

Dixi *quoad exercitium*: nam quoad specificationem, nulli dubium est: cùm nemo seipsum odio habere possit ex displicentiâ proprij esse: adeò vt ipsum odium vitæ, quo sæpe homines sibi mortem inferunt, non oriatur ex displicentiâ proprij esse, sed ex complacentiâ & amore, quo seipsos per mortem à præsenti malo liberari cupiunt. Igitur sola controuersia est de necessariâ dilectione sui quoad exercitium, quæ necessitas includit necessitatem quoad specificationem, quia omnis necessitas actus includit necessariam propensionem ad obiectum: non contrà; cùm possit voluntas necessitari quoad specificationem obiecti, non quoad exercitium actûs. 3.

4. *Prima sent. negans. Fund.*

Prima sent. negat, angelum necessariò seipsum diligere quoad exercitium. Ferrari. contra Gentes c. 109. §. *Ad euiden.* & §. *Sed circa.* Fundam. nullum obiectum angelus necessariò diligit quoad exercitium, nisi in quo apparet summa ratio boni: at in nullo obiecto, præter quàm in Deo clarè viso, apparet summa ratio boni: ergo nullum obiectum, præter Deum clarè visum, angelus necessariò diligit quoad exercitium. Maior prob. Angelus obiectum necessario diligit quoad exercitium, quando in suspensione actûs circa tale obiectum nulla apparere potest ratio boni: sed in illius tantùm actûs suspensione nulla apparere potest ratio boni, in cuius oppositi actûs exercitio elucet vniuersa ratio boni; sed talis est tantùm actus circa Deum clarè visum: ergo. Maior prob. repugnat, voluntatem operari absque proprio motiuo: sed motiuum fugæ, seu cessationis ab actu, est aliqua ratio mali seu impedimentum maioris boni, quod in exercitio actûs apparet. Sicut motiuum prosecutionis, seu permanentiæ in actu, est aliqua ratio boni, quæ in prosecutione seu permanentia actus elucet.

5. *Secunda affirmans actu vago.*

Secunda affirmat, angelum semper esse in aliquo actu non determinato, sed vago, quo seipsum necessariò diligit quoad exercitium: *Suares lib. 3. de Angel. c. 4. Vasquez. 1 p. qu. 60. in comment. ar. 4. fine. Gamach. ibid.* Fundam. nulla apparere potest ratio boni in cessatione ab omni actu dilectionis sui; nec actum singularem & indiuiduum dilectionis erga se ita exercet angelus, vt ab illo liberè cessare non possit: quia nullus actus dilectionis erga seipsum est impedimentum ne alios erga alia obiecta exerceat. Et quiuis actus particularis est de obiecto finito: item amor, quo dæmones ante peccatum se naturaliter diligebant, erat naturaliter rectus & ordinatus; quo post peccatum se diligunt, est obliquus & inordinatus: nequit igitur esse idem numero actus simul,

6. *Probabilior affirmat Angelum semper se amare actu.*

Tertia docet angelum semper ac necessariò quo ad exercitium seipsum diligere actu singulari & determinato: *Capreo. in 2. dist. 4. q. 1. ar. 3. ad argu. con. 4. concl.* vbi distingitur dilectio, vna naturalis ex solâ inclinatione naturæ, altera supernat. 1. ex auxilio gratiæ: necessaria, 2. libera, à quâ dum Angelus est in viâ, cessare potest: *Bannez. 1. p. qu. 60. ar. 5. concl. 1. Zumel ar. 3. dub. vn* vbi etsi opinionem *Ferrar.* existimet probabilem, quam *ar. 1. propos. 1.* absolutè approbauerat, hanc tamen putat probabiliorem & communiorem: *Valen. to. 1. qu. 9. pu. 1. & qu. 11. pu. 2. Nazar. 1. p. qu. 60. ar. 3. controu. vn. dicto vlt. Tanne. qu. sua 4. dub. 1. assert. 8.*

Becani

Betani de angel. qu. 13. inclinat *Granad. tract.* 8. *fine.* ex *S. Tho.* 1. *p.* 1 *qu.* 60. *ar.* 4. *ad* 3. vbi docet, dilectionem naturalem, quam *ar.* 1. omnibus angelis concesserat non posse ab eo remoueri. Nec rectè explicatur de dilectione naturali quoad specificationem: nam *qu.* 16. *de malo ar.* 2. *ad.* 6. docet, operationem voluntatis proportionari operationi intellectûs. Sed operatio intellectûs, quâ angelus seipsum cognoscit, ex *S. Tho.* est necessaria quoad exercitium; ergo etiam operatio voluntatis, quâ seipsum diligit. *Hæc sent. probabilior est.*

Colligitur ex S. Thom.

7. *Duplex amor in Angelo.* Duplex autem in angelo amor, alter amicitiæ per modū simplicis complacentiæ, quo sibi amat alia bona creata à se distincta. Hic 2. amor est liber; cùm nullum bonum particulare creatum necessitet voluntatem ad illud sibi amandum; à nullo .n. esse angeli essentialiter pendet; & solum illud bonum necessariò amat amore concupiscentiæ, à quo suum esse essentialiter pendet. Prior. tantùm dilectio est necessaria, quæ simul est dilectio Dei vt principij conseruantis esse.

8. *Prob. Concl.* Sent. sic explicatam probo Angelus appetitu naturali necessariò inclinat ad proprium esse, vti res cunctæ; implicat .n. dari ens; quod ad proprium esse naturaliter non inclinet: cùm omne ens immediate sit propter propriam perfectionem. Sed angelus actu elicito continuò cognoscit suum esse, suamque perfectionem, ex *disp.* 14 *sect.* 1. ergo actu elicito continuò diligit suum esse, suamque perfectionem. nam omnis appetitus necessariò inclinat ad proprium bonum actu, dum præsens est, modò talis inclinatio non impediat maius bonum suppositi. Maior prob. actualis .n. inclinatio ad proprium bonum, est vltimum complementum perfectionis, ad quam essentialiter ordinatur omnis naturalis appetitus. At cum appetitus angeli sit intellectualis, fit ei proprium bonum præsens, mediâ cognitione naturæ, non impediet quemcumque alium actum electiuum circa alia obiecta. *Confir.* Confir. ex *S. Tho.* 1. *p. q.* 60. *ar.* 2. dilectio naturalis est principium dilectionis electiuæ. Igitur tantum abest, vt impediat quemcumque alium actum electiuum, vt ad omnem electiuum necessariò prærequiratur. Antec. prob. amor electiuus est amor mediorum: omnis autem amor mediorum supponit amorem finis. Igitur omnis amor electiuus supponit naturalem.

9. *Obiicies* 1. Obiicies 1. Nullum bonum creatum & finitum necessitat voluntatem ad dilectionem sui: sed natura angeli est bonum creatum & finitum; ergo non necessitat voluntatem angeli ad sui dilectionem. *Resp.* Resp. nullum bonum creatum & finitum impeditiuum maioris boni necessitat voluntatem ad dilectionem sui, concedo nullum creatum & finitum, non impeditiuum maioris boni, qualis est naturalis dilectio sui, nego.

10. *Obiicies* 2. 2. Homo non est in continuo actu dilectionis sui: ergo nec angelus. *Resp.* Resp. neg. conseq. 1. quia homo habet cognitionem sui abstractiuam tantùm; & abstractiuè cognitum non ita mouet appetitum ad amorem sui, sicut bonum intuitiuè apprehensum: Angelus autem semper habet intuitiuam cognitionem sui. 2. homo in hâc vitâ nullam potest habere naturalem cognitionem sui, nisi dependentem à phantasmatibus; quæ omnis defatigat hominem per spirituum consumptionem, & apprehendi potest sub ratione aliquâ mali arduì ac difficilis; ac proinde naturaliter ab eâ cessare potest. Angelus autem nullam in cognoscendo seipsum difficultatem experitur, sed magnam potiùs delectationem & iucunditatem. Ex his patet, eumdem actum naturalis dilectionis sui esse in animâ separatâ, quæ sine vllâ defatigatione seipsam intuitiuè necessariò cognoscit; atque adeò seipsam necessariò diligit.

Cur homo in hac vita non sit in continuo actu amoris erga se.

11. *Obiicies* 3. Obiicies 3. Dilectio proprij esse impedit angelum, quò minùs summo conatu possit Deum diligere: at dilectio Dei summo conatu elicita est maius bonum angeli: ergo si hanc impedit, liberè poterit angelus ab illa cessare. Maior prob. maiori conatu ferretur angelus in Deum, si illum tantùm diligeret, quàm si simul cum illo seipsum etiam amaret. Nam amando simul cum Deo seipsum, non totum conatum impendit in dilectionem Dei.

12. *Resp.* Resp. Hoc argum. soluendum est ab auctoribus 2. sent. cùm etiam dilectio sui vagè sumpta impedit angelum, quò minùs possit toto conatu ferri in dilectionem Dei: *Suarez.* dicens, non posse angelum diligere Deum, aut quemcumque alium, quin eo ipso actu diligat exercitè seipsum suamque propriam perfectionem; eò quòd non potest diligere alium, quin diligat suam dilectionem, vt propriam perfectionem: Non satisfacit: nam quæstio non est de dilectione exercitâ, quâ diligit se diligere, dum alium à se diligit; sed de dilectione, quâ seipsum diligit vt obiectum diligibile: à quâ dilectione, dum concedit posse angelum liberè cessare, vt Deum feruentiùs diligat, consequenter conuenit cum 1. sent. posse sc. angelum ab omni actu dilectionis sui cessare. Nam auctores ij non negant, quando diligit alium à se, exercitè etiam suam dilectionem diligere: quin huiusmodi dilectionem habet in quolibet actu suæ voluntatis: nam quilibet actus suæ voluntatis est sua propria perfectio, quam cùm liberè exercet, necessariò diligit. Hoc pacto explicata sent. non differt à 1. quæ etiam admittit, semper angelum esse in aliquo actu voluntatis vagè, vt *cit.* §. *Sed circa*, *Ferrar.*

Suarez reiicitur.

13. *Duplex dilectio de Deo. Hanc in Angelo non impedit dilectio sui.* Ad argum. neg. maior eiusque prob. Nam dilectio angeli de Deo, vna supernat. naturalis altera: neutram autem impedit naturalis dilectio sui: non primam: quia dilectio supernat. non elicitur magis, aut minùs intensa ex maiori, aut minori conatu potentiæ, sed ex intensiori, aut minùs intenso habitu, vel auxilio supernat. vt constat de visione gloriosâ, cuius maior aut minor intensio, non oritur ex maiori aut minori conatu perfectionéve intellectus, sed intensione luminis gloriæ, vt 1. *to*, *disp.* 9. *sect.* 16. Vnde cum eodem lumine gloriæ æquè intensam visionem produceret; intellectus naturaliter perfectus vt quatuor, ac vt octo. Eod. modo dicendum de reliquis actibus supernat. siue intellectus, siue voluntatis. Ex his constat, naturalem dilectionem sui non impedire angelum in ordine ad intensiorem dilectionem supernat. Dei, cùm ea intensior non pendeat ex maiori conatu potentiæ, sed ex intensiori habitu, vel auxilio supernat.

14. *Quomodo stare possit amor naturalis liber erga Deum cum amore continuo necessario sui.* Non impedit secundam; vel quia dilectio Dei, quâ diligitur distincto actu à dilectione naturali, quâ simul cum propriâ essentiâ diligitur Deus vt principium propriæ essentiæ, est diuersæ rationis à dilectione naturali nam illa est libera & electiua; dilectio autem propriæ essentiæ est naturalis & necessaria: at potest voluntas quà voluntas summo conatu ferri in Deum, & simul eadem. vt natura, summo conatu diligere seipsam; cùm sint inclinationes diuersæ rationis. Vel quia non potest viribus propriis efficaci voluntate velle alio modo diligere Deum, quàm quo natura ex se propendet Sc. summè tantùm *appretiatiuè* non *intensiuè*.

15. *Obiicies* 4. Obiicies 4. Si angelus semper se ipsum naturaliter diligeret, semper etiam cum seipso naturaliter diligeret Deum; quia non potest diligere proprium

prium

pium esse, quin simul diligat principium conseruatiuum sui esse. at dæmones semper odio habent Deum, Resp. amor erga Deum, alter concupiscentiæ, quo diligitur vt principium conseruatiuum proprij esse; alter amicitiæ, quo diligitur propter seipsum suasque perfectiones: odium contra Deum; alterum, quo odio habeatur vt principium proprij esse; alterum, quo odio habeatur propter seipsum propriasque perfectiones quatenus apprehenduntur vt contrarius propriæ voluntati. Dæmones amant Deum amore concupiscentiæ, vt principium proprij esse; & simul odio habent odio inimicitiæ, quo nollent illum esse omnipotentem, iustum & vindicem proprij sceleris. Vnde remanet in eis dilectio naturalis erga Deum, quæ ex se mala non est, non tamen bona moraliter cùm non sit libera; sine libertate autem nullus actus potest esse moraliter bonus; sed est tantùm bona & recta naturaliter; vnde non pugnat cum odio electiuo contra Deum, vt contra iudicem & vindicem sui.

Respondeo.

Quali amore & odio dæmones in Deum ferantur.

16. 5. Dæmones amant non esse, vt à pœnis liberentur, ergo non possunt seipsos & Deum vt principium sui esse diligere. Resp. neg. conseq. non enim sunt incompossibiles dilectio naturalis sui, & desiderium non essendi ad pœnas euitandas. Nam prior est actus absolutus, posterior conditionatus quo vellent non esse non simpliciter, sed vt pœnas vitarent: & posterior actus radicatur in priori, atque adeò illum supponit; nam ideò vellent sub tormentis non esse, quia amant seipsos: ex amore enim sui vellent non esse, vt à pœnis, quas patiuntur liberarentur. Sicut, cùm aliquis sibi mortem infert, vt à pœnis, quas patitur, liberetur, seipsum tunc maximè diligit: nam propter amorem, quem erga se ipsum habet, applicat sibi mortem, vt medium præsentium pœnarum ereptiuum. 6.

Obiicies 3.

Resp.

17. Ex nostra sent. sequitur, dæmones esse naturaliter beatos: naturalis beatitudo pugnat cum summa miseria, in quâ amisso Deo, perpetuò versantur. Sequela prob. beatitudo naturalis consistit in cognitione & dilectione inamissibili Dei; nam hoc est summum bonum naturale creaturæ rationalis: ergo si dæmones cognoscunt & diligunt Deum necessariò quoad exercitium, sunt naturaliter beati cùm habeant omnia ad naturalem beatitudinem requisita. Aliqui concedunt sequel. quoad positiuam perfectionem naturalis beatitudinis. Sed negand. simpliciter: tum quia ad naturalem beatitudinem non solùm requiritur cognitio & dilectio naturalis Dei, sed etiam exclusio omnis mali circa Deum. Dæmones autem cum naturali amore concupiscentiæ erga Deum, habent odium inimicitiæ contra eundem, quod est maximum malum. Notanter dixi, *circa Deum*: quia posset quispiam de beatit. naturali philosophari, sicut de supernat. quæ quoad essentiam stare potest cum quouis malo præterquàm cum malo circa obiectum beatit. ita in animâ beata Christi cum summis cruciatibus manebat supernat. beatitudo quoad totam essentiam: & posset naturalis beatitudo cum summis cruciatibus manere quoad essentiam in dæmonibus: implicat tamen manere cum summo malo circa idem obiectum beatit. quod est odium inimicitiæ, quo dæmones Deum prosequuntur. Tum maximè quia naturalis beatitudo non consistit in cognitione, & amore duntaxat concupiscentiæ, quo Deus diligitur propter se; ex analogiâ beatitudinis supernat. Porrò amorem amicitiæ erga Deum Angelus non necessariò, vti amorem concupiscentiæ sed liberè tantum exercet.

Obiic. 4.

Responsio non nullorũ non placet.

omne malum circa Deum excludit

Potest stare beatitudo cũ aliquo malo non circa Deum versante potest in Christo.

18. Ad fund. primæ neg. maior. Non enim illud tantùm obiectum diligitur necessariò quoad exercitium, in quo summa apparet ratio boni, sed etiam in cuius dilectionis exercitio nulla apparet ratio mali, aut impedimentum maioris boni; nec in eius cessatione elucet aliqua ratio boni: Cum nullum obiectum voluntas refutare valeat, nisi sub aliquâ ratione mali, aut impedimenti maioris boni neque vllum amplecti nisi sub aliquâ ratione boni. Ad prob. falsum est, in illius tantùm actûs suspensione nullam apparere rationem boni, in cuius exercitio continetur vniuersa ratio boni. Ad fund. secundæ, nego posse angelum à quolibet actu in indiuiduo liberè cessare. Ad 1. prob. non tantum obiectum infinitum clarè visum necessitat voluntatem, sed etiam in cuius dilectionis exercitio nulla apparet ratio mali, vel impedimentũ maioris boni; aut in cuius cessatione nulla elucet ratio boni. Ad 2. prob. amor, quo dæmones ante & post peccatum seipsos naturaliter diligunt, perseuerat idem qui ab initio fuit: quia ex se nullam habet bonitatem, aut malitiam moralem; sicut nec amor, quo eodem actu dæmones diligunt Deum, vt principium sui esse; quia cum sit purè naturalis, nullam habet honestatem moralem, sed solam rectitudinem naturalem. Leg. *S. Tho. 1. p. q. 60. art. 5 ad 5.*

Quæ obiecta necessariò quoad exercitium diligantur.

19. Ad fundam. 2. sent.

An Angelus naturaliter diligat Deum dilectione necessariâ quoad exercitium?

20. DVPLEX dilectio naturalis erga Deum in angelo, altera concupiscentiæ, quâ illum diligit vt principium sui esse; altera naturalis amicitiæ, qua illum diligit propter se, suasque perfectiones. Prima sent. negat de vtrâque est eorũ qui negant, angelũ aliquo actu determinato diligere seipsum: etiam *Granads*, qui quamuis concedat angelo aliquem amorem necessarium erga seipsum, negat tamen omnem amorem naturalem necessarium erga Deum. Nam totum fundam. cur angelus necessariò quoad exercitiũ naturaliter diligit Deum amore concupiscentiæ, est, quia necessario diligit seipsum determinato actu beneuolentiæ, quoad exercitium: nam amor concupisc. fundatur in amore beneuolentiæ, sicut amor mediorum in amore finis: ergo sublatâ necessitate amoris beneuolentiæ erga se, aufertur necessitas amoris concupisc. erga Deum, quo diligitur vt principium proprij esse. Confir. dæmones amant non esse, vt è tot tormentis liberentur: ergo non possunt diligere necessariò seipsos, ac proinde nec Deum vt principium sui esse. quia velle esse, & velle non esse sunt actus contradictorij. Secunda sent affirmat de vtrâque dilectione: Capreoli *Praced. sect. cit. Banez. 1. p. qu. 60. art. 5. concl. 2. Zumal ibid. qu. vn. §. Sed restat*: quos de amore amicitiæ loqui ex discursu colligitur: sequitur *Nazarius 1. p. qu. 60. art. 5. contron. vn.* probabilem censet *Valen. qu. 11. pu. 2. asser. 3.* multum fauet *S. Doctor. in 2. dist. 3. qu. 3. art. vn. & 1. p. qu. 60. art. 5.* vbi docet, angelum naturaliter diligere Deum vt finem plus quam seipsum. Neque explicari potest de dilectione necessariâ solùm quoad specificationem: tum quia ad argu. quod hic amor si esset necessarius, maneret in angelis malis; respondet manere, eumque non pugnare cum odio, quod iidem habent contra Deum: quia possunt odio habere Deum secundum aliquos effectus particulares, qui eorum voluntati contrariantur, & simul diligere illum, in quantum est bonum commune omnium, plus quàm seipsos

De vtraque controuersia est.

21. Prima sent. negans

Conf.

22. Secunda sent affirmans de vtraque dilectione.

Fauet S. Thom.

ipsos. Tum quia *art.* 4. *ad* 3. docet, angelum malum non posse cessare ab amore, quo diligit bonos, in quantum cum eis in naturâ communicat.

23. *Fundam. sententiae colligitur ex S. Thomas.* Fundam ex *S. Tho. cit.* nam angelus diligit seipsũ amore amicitiæ necessariò quoad exercitium; ergo etiam Deum. Nam diligit Deum plus quàm seipsum diligit necessariò amore amicitiæ, à fortiori etiam Deum: alioqui si seipsum amore amicitiæ, Deum amore tantum concupisc. magis diligeret seipsum, quam Deum; quia seipsum diligeret vt finem, Deum vt medium: plus autem diligitur finis, quam medium; quia finis diligitur propter se, medium propter finem: Sc. amor naturalis procedit ex inclinatione naturæ; natura magis inclinat ad amorem totius, quam ad amorem partis vt patet tum de manu exponente se ictui ad seruandum caput, à quo bonum totius suppositi pendet: tum de ciue exponente se morti ad seruandum bonum totius ciuitatis. Deus est bonum vniuersale omnium: angelus particulare: ergo magis in-
24. *Confir.* clinat ad diligendum Deum, quam seipsum. Confir. 1. cum inclinatio naturæ sit à Deo, non potest esse peruersa: esset autem peruersa, si magis inclinaret ad seipsam, quam ad Deum; quia magis ac perfectiùs inclinaret ad bonum partis, quàm ad
25. *Confir. 2.* bonum totius. 2. Si angelus dilectione naturali non plus diligeret Deum, quàm seipsum, sequeretur. naturam per charitatem non perfici, sed destrui. nam charitas plus diligit Deum, quàm subiectum, in quo est; & inclinaret naturam ad oppositum si inclinaret ad seipsam.

26. *Probabilior sent.* Tertia affirmat de dilectione concupiscentiæ, negat de dilectione amicitiæ: *Tanneri praeced. sect. cit. assert.* 9. Quæ sent. est probabilior, & iuxta iacta principia.

27. Dico 1. Angelus amore concupiscentiæ necessariò diligit Deum, non solùm quoad specificatio-
Fundamẽtũ. nem, sed etiam quoad exercitium. Fund. eâdem necessitate diligitur finis, & id, sine quo finis conseruari non potest: nam in amore finis essentialiter includitur amor earum, quæ ad finem conseruandum sunt necessaria: Angelus autem ex *praeced. sect.* seipsum diligit necessariò quoad exercitium, tamquam finem sub fine: ergo eâdem necessitate diligit Deum vt principium sui esse: nam esse angeli magis intimè & essentialiter pendet à Deo, quàm à quocumque principio proprio & intrinseco ipsius.

28. *Angelus amore amicitiæ liberè solum amat Deum vtraque libertate.* Dico 2. Angelus amore amicitiæ liberè diligit Deum, tam libertate specificationis, quàm libertate exercitij. Constat nam dæmones de facto prosequuntur Deum odio inimicitiæ: ergo nequeunt illum necessariò diligere, neque quoad exercitium neque quoad specificationem dilectione amicitiæ. Nam dilectio amicitiæ fertur in personam dilectã propter se, volendo & desiderando illi bonum: odium inimicitiæ auertitur à personâ, nolendo illi
29. bonum, sed potius malum. Dices. Potest Deus à dæmone diligi secundùm aliquas perfectiones, & odio habere secundum alias, quæ ipsius voluntati contrariantur: potest diligi vt principium bonorum, & simul odio haberi vt vindex & vltor proprij sceleris, Sed contrà; amor amicitiæ fertur in personam dilectam; ergo non potest illi velle malum sed velle Deum non esse vindicem & vltorem
Nolle Deo aliquam perfectionem est velle Deo malum. proprij sceleris, est velle Deum non esse iustum; Seu nolle illi perfectionem iustitiæ quod est velle illi malum. Nec dici potest, dæmonem non absolutè velle Deum non esse vindicem sui, quatenus scilicet hoc est malum Dei, sed solum respectiuè, quatenus hoc redundat in malum proprium. Nam plus de facto indicat odium, quo dæmones Deum prosequuntur, dum illi debitum cultum & honorem non modò negant ipsi, verum etiam omnibus viis procurant, vt idem cultus & honor negetur ab omnibus. Nec solùm ipsi variis modis continuò Deum offendunt, sed etiam summo conatu procurant, vt offendatur ab aliis. Quod non facerent, si Deum diligerent amore amicitiæ propter se, quatenus causa est bonorum omnium, solumque illum odio haberent, vt vltorem vindicemque sui. Nec est eadem ratio de amore concupiscentiæ, qui cùm non feratur vltimatè in bonum Dei, sed in bonum proprium, stare potest cum odio inimicitiæ erga Deum. nam potest quis eamdem rem amare vt bonam, & vtilem sibi, & simul illam odio habere propter se. 30.

Prob. 2. assertio ex absurdo oppositæ sent. Prob. 2. ex opposita sent. sequeretur 1. non posse angelum in purâ naturâ conditum, imò in statu damnationis constitutum Deum grauiter offendere, quem necessario diligit perfecto amore amicitiæ: quia cùm hic amor tendat in bonum personæ ex complacentiâ ipsius, non potest cohærere cum graui offensâ eiusdem; nam hæc includit displicentiam personæ, quæ opponitur complacentiæ eiusdem. At distinguerent *Thomistæ* de offensâ 31.
contra Deum, vel vt finem naturalem; vel vt finem supernat. Sed contra: 1. falsum est, *vt infra* non posse angelum contra legem naturalem, atque adeò contra Deum auctorem naturæ delinquere 2. cùm amor amicitiæ tendat in bonum personæ ex complacentiâ personæ, repugnat admittere quamcumque grauem offensam & odium contra personam quin cadat in personam, quæ supponitur diligi perfectâ dilectione amicitiæ. Sequeretur 2. angelum in purâ naturâ constitutum, imo in statu damnationis, fore beatum perfectissimâ beatitudine naturali, saltem quoad positiuam & completam essentiam naturalis beatit. nam hæc saltem quoad positiuam essentiam, consistit in naturali cognitione Dei, & perfectissimo amore eiusdem, cum inamissibilitate vtriusque sed angelus in purâ naturâ constitutus, imò in statu damnationis necessariò cognoscit, & diligit Deum vt auctorem naturæ perfectissimo amore amicitiæ; nec potest à tali cognitione & amore vnquam cessare: ergo. 32. *Improbabilissimum quid.*

33. *Prob. 3. assertio à priori.* Prob. 3. Illud tantùm obiectum necessariò diligitur quoad specificationem, quod sub nullâ ratione apprehendi potest vt malum: illudque obiectum necessariò diligitur quoad exercitium, in cuius dilectionis cessatione nulla apparere potest ratio boni. At potest angelus extra claram visionem Dei constitutus apprehendere Deum sub aliquâ ratione mali, vti de facto illum apprehendunt dæmones sub ratione vltoris vt sibi malum ergo possunt illum odio habere, vt contrarium sibi. Eâdem ratione potest Dæmon apprehendere cessationem amoris amicitiæ erga Deum vt bonam; quia potest apprehendere illam, vt contrarium voluntati diuinæ, atque adeò vt medium aliquo modo se vindicandi de iustitiâ diuinâ. Dices. Eodem modo 34. *Obiectio.*
apprehendit dæmon proprium esse vt malum sibi, quia apprehendit illud vt fundamentum omnium pœnarum, quas patitur: ergo similiter poterit illud odio habere, ab eiusque amore cessare. Resp. *Solutio.*
neg. antec. nam proprium esse non potest apprehendere vt sibi malum; quia malum pœnæ, quod de facto patitur, non causatur à proprio esse, sed à Deo vlciscente: atque adeò non proprium esse, sed Deum apprehendit vt sibi malum & contrarium. Licet apprehendat proprium esse vt occasionem talis mali, quia si illud non haberet, pœnas quas

quas patitur, non sentiret. Hoc autem non sufficit, vt illud simpliciter & absolutè odio habeat, sed tantùm conditionate, nolendo illud, sub talibus pœnis. Vnde non repugnant hi duo affectus
35. velle aliquid absolute, & nolle idem conditionatè.

Primæ sent. argum. soluta manent. Ex dictis patet ad 2. sent. cum illa, quantum ad amorem concupiscentiæ nitatur illo fundam. angelū seipsum non necessariò diligere quoad exercitium, eo refutato, refutata manet. Ad confir. amant dæmones non esse absolutè, nego; conditionatè concedo. Ergo non possunt seipsos necessariò diligere quoad exercitium, neg. conseq. quia velle absolutum non pugnat cum nolle conditionato respectu eiusdem rei. Secunda qua. concedit
36. *Sensus argu secunda sent* in angelis actum dilectionis naturalis amicitiæ erga Deum necessarium quoad exercitium, neganda est quod attinet ad S. Doctor. multi illū interpretantur de necessitate quoad specificationem. Sed contrà. neque hoc est verum, cùm dæmones de facto Deum odio habeant actu inimicitiæ; & *citatis locis* semper agit de dilectione actuali, docetque illam manere in angelis malis simul cum odio contra Deum: Quare ingenuè fateor in eam inclinasse sent vt angelus amore etiam naturalis amicitiæ diligat Deum necessariò quoad exercitium: quo sensu illum sequuntur plerique Thomistæ. Ad fundam.

Verior explicatio de sensu S. Tho.

37. ipsius, neg. conseq. Ad prob. concedo angelum extra visionem beatificam constitutum magis necessariò diligere seipsum dilectione amicitiæ, quam Deum: quia seipsum non potest apprehendere vt sibi malum & contrarium, vti apprehendere potest Deum. Inde tamen non sequitur, naturam angeli simpliciter inclinare ad perfectius diligendum seipsum, quàm Deum: quia licet ad seipsum inclinet necessariò, ad Deum liberè, ad Deum tamen diligendum inclinat perfectius, quia *appretiatiue*, quamuis liberè. Hoc enim prouenit ex diuersâ applicatione obiecti: quia vnum applicatur absque vllâ indifferentiâ ad oppositum; alterum verò cum indifferentiâ ad oppositum, tam quoad specificationem, quam quoad exercitium.

38. *Pars se exponit pro conseruatione totius.* Exempla autem de manu naturaliter se exponente ictui capitis ad saluandum bonum totius suppositi; & de ciue subeunte mortem ad tuendum bonum Reipub. solum probant de inclinatione naturæ in actu 1. quæ si naturaliter poneretur in actu 2. procul dubio poneretur cum prælatione boni increati supra quodcumque bonum creatum: quia tamen liberè ponitur, non semper ponitur, non semper ponitur cum tali prælatione. cùm ex libertate voluntatis poni possit oppositum, vt de facto ponitur ab angelis malis. Quod confirmat exemplum de ciue; qui potest simpliciter vi propriæ libertatis se morti non exponere, sed propri-
39. *Ad 1. conf.* um bonum priuatū præferre communi bono ciuium. Prior confirmatio solùm probat de inclinatione naturæ in actu quæ sola pendet à Deo; non de actuali inclinatione, quæ pendet à voluntate creaturæ, quæ vi propriæ libertatis inclinare potest ad oppositum, ad quod in actu inclinat natura. Idem probat posterior confir. nam charitas infusa perficit naturam, quia est conformis naturali inclinationi ipsius iuxta quam si vellet voluntas creata operari, deberet Deum super omnia diligere: qui a tamen ratione suæ libertatis non semper operatur iuxta naturalem inclinationem quam in actu 1. ha-
40. *Discrimen inter habitū charitatis & voluntatem propriā.* bet, non semper Deum actu elicito super omnia diligit.

Nota ex habitu charitatis non potest angelus Deum non diligere super omnia, saltem quoad specificationem; potest tamen ex propriâ voluntate Deum non diligere super omnia, etiam quoad specificationem: quia potest propriâ voluntate illum odio habere: nequit autem habitu charitatis Deum odio habere. quia habitus charitatis est de- *Ratio.* terminatus tantum ad diligendum Deum: voluntas autē vi propriæ libertatis est indifferens ad vtrūlibet: vnde vtrumque actum, tam amoris, quam odij elicit virtute propriâ; licet actum amoris eliciat iuxta inclinationem naturæ, actum odii ex solâ peruersitate voluntatis. Dices. Saltem amor, 41. *Obiectio.* quo angelus Deum naturaliter ac necessariò diligit, non debet esse contra Inclinationem propriæ naturæ. Sed amor, quo per nos angelus naturaliter ac necessariò Deum diligit, est contra inclinationem propriæ naturæ: nam eo actu angelus plus diligit bonum proprium creatum, quam bonum increatum; quia illud diligit vt finem, hoc vt medium finis conseruatiuum. Resp. neg. minor. Ad *Solutio.* prob. dic. angelum amore amicitiæ non plus diligere seipsum, quam Deum signatè & positiuè; cùm hanc comparationem per talem amorem non faciat; sed tantum negatiuè, non diligendo eo actu Deum supra seipsum, licet eodem actu illum diligat supra quodcumque aliud bonum creatum; quia illùm diligit vt principium sui esse. Neque angelus amore beneuolentiæ diligit seipsum vt finem vltimum, sed solum vt proximum, & finem sub fine Vnde non propriè eo actu diligit Deum vt mediū sed vt principium sui esse: atque adeò implicitè & exercitè plus appretiatiuè diligit Deum, quam seipsum; quia Deum diligit vt principium, seipsum vt effectum. Quod autem talis amor concupiscentiæ erga Deum, non sit peruersus & inordinatus, sed rectus & ordinatus euidenter ostendit habitus spei Theologicæ, qui per se inclinat ad amandum Deum amore concupiscentiæ: quem actum de facto exercent omnes beati in patriâ.

An Angelus saltem viribus propriis liberè diligere possit Deum dilectione perfectæ amicitiæ?

DIXI, *dilectione perfectæ amicitiæ*, vt excluderem dilectionem imperfectam, & inefficacem, qualis concedi solet homini lapso, sine speciali auxilio gratiæ, cum sole concursu general. 42. 43.
Dei. Prima sent. negat. *Gregor. Arim. in 2. dist.* 29. *art.* 1. *concl.* 2. vbi negat, potuisse primum hominem in statu naturæ integræ propriis viribus cum solo generali concursu Dei aliquod opus moraliter bonum efficere: est autem eadem ratio de angelo in purâ naturâ condito: *Bellarmi. lib.* 6. *de gratia & lib. arb. cap.* 7. vbi vniuersaliter negat, posse dilectionem Dei, etiam vt auctoris naturæ, absque speciali auxilio Dei, solius naturæ viribus elici. *Vasquez* 1. *p. qu.* 60. *in comment. art.* 9 *& disp.* 226 *cap.* 2. *disp.* 2. sed fusius 2. 194. *cap.* 4. vbi omnem dilectionem amicitiæ Dei, ait esse supernaturalem quoad substantiam; contrà verò omnem amorem concupiscentiæ circa Deum, etiam vt finem supernat. esse naturalem quoad substantiam, supernaturalem tantùm quoad modum; quia ad illum eliciendum indigemus peculiari auxilio ordinis naturalis, sicut ad omnem actum moraliter tantùm bonum. *Prima sent. tertia negans*

44. *Pr. 1. sent.* Prob. 1. ex sacris litteris, quæ dum de dilectione Dei loquuntur, nullâ distinctione ac restrictione factâ, dilectionem Dei absolutè referunt in peculiare donum Dei, nobis per Spiritum collatum

tùm *ad Roma.* 5. *ad Galat.* 5. *ad Ephes.* 6. *prima Ioan.* 3. *& alibi.*

45. *eod. modo loquuntur concilia & Patres.* 2. Ex Conciliis & Patrib. eodem modo; Arausic. 2. can. 25. *Prorsus donum Dei est*, inquit, *diligere Deum.* Addendo *Prorsus*, omnem dilectionem Dei siue vt finis naturalis, siue vt finis supernat. agnoscit vt speciale donum Dei: vti habes *lib. de gratia & lib arb. cap.* 17. *& lib.* 2. *contra duas epist. Pelag. cap.* 9. *& lib.* 4. *con. Iulia. cap.* 3. fine vbi, *Amor*, inquit *Dei, quo peruenitur ad Deum, non est nisi a Deo Patre per Iesum Christum cum Spiritu sancto.* Loquitur autem ibi de amore Dei vt Creatoris, atque adeò vt auctoris naturæ,

46. *Pr. 3. ratione 1.* Pr. 3. ratione 1. Dilectio Dei, etiam vt auctoris naturæ, est principium seruandi totam legem naturalem. Nequit autem angelus viribus propriis, absq; speciali auxilio Dei, totam legē naturalē seruare ergo. Nequit Angelus viribus propriis absq; speciali auxilio gratiæ diligere Deū vt auctorem naturæ perfecto amore amicitiæ. Maior prob. legis adimpletio in sacris litteris tribuitur dilectioni Dei. *Ioan.* 14. *Qui diligit me, sermonem meum seruabit.* Roma. 13. *Qui diligit proximum, legem impleuit.* Et ibid. *Plenitudo legis est dilectio.* Minor prob. si posset angelus viribus proprijs, absque speciali auxilio Dei totam legem naturalem adimplere, viribus propriis posset beatitudinem supernat. promereri, quæ legem seruantibus promittitur.

47. *Ratio 2.* 2. Nullum opus pietatis & religionis fieri potest absque speciali auxilio Dei: sed actus dilectionis erga Deum, etiam vt naturæ auctorem, est opus pietatis & religionis: ergo nequit ab Angelo fieri absque speciali auxilio Dei. Maior est August. *lib. de prædest. Sanct. cap.* 2. *Quod ergo*, inquit, *pertinet ad pietatem atque religionē, non sumus idonei cogitare aliquid quasi ex nobismet ipsis.* Minor prob. nam pietas dicitur qui cunq; actus elicitus erga Deum, potissimùm autē actus dilectionis ex August. *epist.* 29. *Pietas est cultus Dei, qui præcipuè diligēdo exhibetur.*

48. *Ratio 3.* 3. Si posset āgelus viribus propriis perfecto āore amicitiæ super omnia diligere Deum, potuisset viribus propriis absq; gratiā de commisso peccato perfectè pœnitere: nam qui potest diligere Deum perfecto amore amicitiæ super omnia, potest peccatum detestari propter Deum summè dilectum, seu quodcumque malum Deo contrarium detestari; ex eadem .n. complacentiā personæ dilectæ, & amamus illi bonum, & contrarium malum illi detestamur: posset etiam viribus propriis de commisso peccato, veniam à Deo obtinere, eique condignè satisfacere: nam perfecta contritio delet perfectè peccatum, vel vt forma incompossibilis cum peccato, vel vt dispositio, cui ex promissione diuinā infailibiliter debeatur

49. *Ratio 4.* remissio peccati. 4. Maioris efficaciæ & meriti apud Deum est dilectio ipsius, etiam vt finis naturalis, quàm timor ex pœnis, aut peccati turpitudine, aut pœnarum metu conceptus, teste *Triden. sess.* 14. *cap.* 4. *est donum Dei, & Spiritus sancti impulsus.* ergo multò magis dilectio Dei, etiam vt auctoris naturæ. Maior prob. quò magis obsequium fit intuitu eius cui exhibetur, eò est maioris efficaciæ, & meriti apud illum, cui exhibetur: Dilectio Dei, etiam vt

50. *Ratio 5. Vasquez.* auctoris naturæ est tatis: ergo. 5. *Vasquez.* Nequit distingui duplex affectus specie diuersus respectu obiecti, in quo non est assignabilis duplex ratio formalis, in quam affectus tendat: affectus .n. distinguntur penes diuersa motiua: Sed in Deo summe diligibili amore amicitiæ, non est assignabilis duplex ratio, sub quā à nobis diligatur: igitur nequit erga Deum distingui duplex amor amicitiæ. Minor prob. amore amicitiæ non diligitur Deus vt bonus nobis, sed vt bonus sibi: Deus autem eodē modo est bonus sibi unico attributo bonitatis, siue consideratæ vt auctor naturæ siue vt largitor gratiæ & gloriæ. Hæc ratio ex *Scoto in* 3. *dist* 27. §. *Contra* 1. *viam.* Quā *ibid.* sic confirmat. Ratio auctoris naturæ & gratiæ in Deo est respectus rationis. Nullus autē respectus rationis potest specificare actū realē: ergo.

51. Secunda affirmat, posse angelum viribus propriis cum solo generali concursu Dei, sibi naturaliter debito, perfecto amore amicitiæ naturalis diligere Deum super omnia. *Alens.* 2 *p. qu.* 31. *me.* 3. *Altisiod. lib.* 2. *summæ tract* 1 *c.* 4. *Bonau. in* 2. *dist.* 3. *p.* 2. *art.* 3. *qu.* 1. *S. Tho.* 1. *p. qu.* 60 *art.* 5. *& alibi Scotus in* 3. *dist.* 27. *qu. vn.* §. *Istis igitur rat. Ægidius in* 2. *dist.* 3. *p.* 2. *qu.* 3. *art.* 1. *in resol.* 2. *dubij. Durand. in* 1. *dist.* 17 *qu.* 2. *ad argu. & in* 2 *dist.* 4. *qu.* 1. *Richar. in* 2. *dist.* 3. *art.* 7 *qu.* 1. *Rubio dist.* 4. *qu.* 3. *& in* 3 *dist.* 27. *qu.* 1. *artic.* 1. *Ocham. in* 3. *qu.* 8. *art. concl.* 3. *Capreo in* 2. *dist.* 4. *qu. art* 3. *ad argu. con.* 4 *concl. & in* 3 *dist.* 27. *qu. vn. art.* 1. *in prob.* 3. *concl. & artic,* 3. *ad argu. con.* 3. *concl. Marsil. in* 2. *qu.* 4. *art* 1. *& qu.* 18. *art.* 2. *in prob.* 2. *concl. & in* 4. *qu.* 15. *art.* 2. *init, Not* 2 *Gabri. in* 2. *dist.* 27. *qu. vn. art.* 3. *dub,* 2. *prop.* 1. *Maior. qu.* 1. *Almai. tract.* 2. *moral. cap.* 9. *& in* 3. *dist.* 27. *qu.* 1. *dub.* 2 *prop.* 1. *Caiet.* 1. *p. qu.* 60. *artic,* 5, *Soto, lib,* 1. *de natura & gra. cap,* 22, §, *Igitur ad prop, Medina* 1, 2 *qu* 109 *art,* 3. §, *Sed & alia, &* §, *Sed ex dictis, Bannez & Zumel,* 1 *prob, p, cit. Molina in concordia disp,* 14, *me, Suarez lib,* 3, *de angel: cap,* 5, *Valen, to,* 1, *qu,* 11, *pu,* 3. *& omnium Thomist. Quæ sent.* probabilior est auctoritate & *Secunda sen. affirmans probabilior.*

52. *Prob. ratione à priori ex S. Thoma.* ratione. Desumitur ex *S. Tho. cit.* In quāuis naturā creatā est naturalis propensio ad diligendum plus bonum totius; quam bonum partis. Sed Deus est bonum vniuersale omnium, angelus est bonum particulare: ergo naturale est Angelo, diligere Deum plus quam seipsum. Ergo si seipsum naturaliter diliget perfecto amore amicitiæ, à fortiori poterit viribus propriis eodem perfecto amore amicitiæ diligere Deum. Minor patet: nam à Deo pendent omnia, & quidem magis intimè & essentialiter, quàm quælibet natura creata pendeat à suis propriis principiis intrinsecis, Maior constat 1. aqua *Inductio.* ad bonum Vniuersi conseruandum, quod per vacuum destrueretur, contra propriā grauitatem ascendit sursum ad vacuum impediendum: & manus ad seruandum caput, à quo bonum totius suppositi pendet, exponit se ictui: & ciuis pro publico bono ciuitatis exponit se voluntariè morti. 2. propensio naturæ est proprietas naturaliter consequens naturam: & hæc est ab eodem auctore à quo *à priori.* est ipsa natura: eiusdem .n. est conferre formam, & naturaliter consequentia formam. Absurdum autem est dicere, Deum instituisse naturam cum naturali propensione ad diligendum plus bonum partis, quàm bonum totius; cùm hoc sit contra rectum ordinem, quem natura benè instituta postulat. 3. recta ratio vnicuique naturaliter dictat, diligendum esse Deum magis, quàm vllū bonū creatū: at nequit si rectè dictat, naturaliter dictare oppositum eius ad quod natura inclinat, cùm sit regula data naturæ intellectuali ad suas operationes rectè peragendas; alioqui non esset recta regula ipsius; quæ conformatur propriæ inclinationi naturæ. Cum igitur in angelicā naturā sit talis inclinatio. poterit angelus, si extrinsecum aliquod impedimentum non obstabit, viribus solius naturæ, absque speciali auxilio Dei, illam executioni mandare. quia nulla est potentia à naturā data, quæ si nullum obstet impedimentum, viribus propriis non possit in suum actum exire; cum omnis potentia detur in ordine ad suum actum exercendum. At nullum esset impedimentum extrinsecum in angelo in purā natura condito,

conditio, quo minus posset talem inclinationem executioni mandare: non peccatum, virtualiter saltem auertens à Deo; nec formale odium Dei; nec aliqua propensio naturæ ad aliquod bonum creatum contrarium Deo: nam in angelo nulla est inclinatio ad bonum sensibile, cum non componantur ex corpore, sed tantum ad bonum spirituale antecellendi alios. Qui affectus non ita abripit voluntatem angeli, vt illam reddat moraliter impotentem ad actum dilectionis Dei. Nam & ex plenâ consideratione, quam de rebus habet, & ex perfectâ libertate, & dominio supra suos actus facilè poterit talem affectum moderari. Non enim angelus est sicut homo, qui sæpe per cognitionem vnius obiecti fit moraliter impotens ad bonum exercendum, nisi speciali auxilio gratiæ iuuetur.

In Angelo nulla est inclinatio in bonum sensibile.

53. *Obiicies 1.*

Obiicies 1. Hoc ipso quòd angelus non necessariò, sed liberè talem actum elicit, eget congruâ cogitatione ad illum eliciendum: sed omnis congrua cogitatio ad bonum est speciale beneficium Dei à beneficio creationis distinctum; cum beneficiũ creationis æquè saluari possit cũ congruâ & non congruâ cogitatione ad bonũ. Resp. neg. minor. tum quia neque in homine, vt *seq. to.* omnis congrua cogitatio ad actum moraliter bonum, ad quẽ natura de se inclinat, est peculiare beneficium à creatione distinctum: sæpe. n. talis cogitatio apta est excitari ex causis naturalibus: Nec rectè dici potest, ea naturalium causarum dispositio à Deo ordinata, vt peculiare beneficium à creatione distinctũ: quia cũ creatura intellectualis ex dono creationis sit libera, atque adeò naturaliter indifferens tam ad bonũ quam ad malum, vi eiusdem creationis est illi naturaliter debita aliqua cogitatio congrua ad bonũ. 2. esto in homine talis cogitationis excitatio sit peculiare beneficium à creatione distinctum, certè angelus quia continuam habet cognitionem sui, & Dei, ex eâ poterit sine nouo beneficio à creatione distincto seipsum excitare ad congruam cogitationem diligendi Deum, vt auctorem naturæ. Nam neque continua cognitio sui, & Dei, est in Angelo distinctum beneficium à creatione, cum sit cognitio necessaria, necessario consequens naturam. Nec congrua cogitatio diligendi Deum, vt auctorem naturæ, potest esse beneficium à creatione, condistinctum. Nam vel ad diligendum Deum vt auctorem naturæ, non est opus distinctâ cognitione ab ipsâ necessariâ, quâ angelus naturaliter seipsum vt effectum, & Deum vt causam cognoscit Vel si est necessaria distincta quâ distinctius, perfectiusque cognoscat Deum vt auctorem naturæ, eam facilè sibi poterit ex notitiâ necessariâ excitare.

Resp.

Ratio

Angeli ab homine discrimen in congruâ cogitatione

54. *Obiicies 2.*

Obiicies 2. sequeretur, angelum non liberè, sed necessariò debere Deum diligere perfecto amore amicitiæ: nam plus ac perfectius diligitur Deus, si necessario, quam si libere diligatur: ergo si angelus naturaliter inclinat ad diligendum plus perfectiusque Deum, quàm seipsum, si seipsum necessariò diligit amore amicitiæ, etiam Deum eodem amore amicitiæ necessario diliget. Resp. neg. sequel. Ad prob. dist. antec. Plus, ac perfectius diligitur quod necessario, quam quod libere diligitur hoc est ex mai[illegible] propensione naturæ, concedo; perfectiori amore, qui non in maiori propensione naturæ, aut intensiori actu, sed in maiori appretiatione & æstimatione obiecti amati consistit, nego. Nam angelus etsi seipsum necessario, Deum libere diligat: adhuc perfectius secundum appretiationem diligit Deum, quàm seipsum: quia Deum diligit vt principium & vniuersale bonum omnium, seipsum vt effectum, & bonum particulare. Diligit autem seipsum angelus amore amicitiæ necessario, Deum libere; quia Deum apprehendere potest sub aliqua ratione mali, non seipsum.

Ad 1. & 2. argum. oppositæ sent. Resp. Esto Ecclesiastici Scriptores nullam expressam mentionem fecerint de duplici amore naturali & supernat. Dei; nego tamen eos implicitam saltem mentionem non fecisse. dum de eo amore loquuntur, qui ex fide procedit, *sine qua*, iudice *Paulo ad Hebr. 11. impossibile placere Deo*, quæque ad Galat. 5. *per charitatem operatur.* Amor autem, qui ex fide procedit, supernaturalis sit oportet, cùm procedat ex obiecto supernat. quale est obiectum fide diuinâ cognitum. 2. dum dilectionem Dei, alteram *vt oportet ad salutem* consequendam, alteram non *vt oportet ad salutem* consequendam, indicant Concilia *Arauſ. 2. can 9. & 25. & Trident. ſeſſ. 6. can. 3* Addendo enim, *vt oportet*. significant, esse aliquam dilectionem, quæ non est, *vt oportet ad salutem*; hæc est dilectio Dei finis naturalis. 3. hanc distinctionem approbant contra *Baium Pius V. & Greger. XIII.* dum reprobant 34. propos. ipsius, quæ erat: *Distinctio illa duplicis amoris, naturalis videlicet, quo Deus amatur vt auctor naturæ, & gratuiti, quo Deus amatur, vt beatificator est, vana est & commentitia, & ad illudendum sacris litteris, & plurimis veterum testimoniis excogitata.* Hanc ipsam duplicis diuini amoris partitionem tradit *S. Doctor 1 p. q. 60. art. 5. ad 4.* & cum eo reliqui ferè *citati* Scholast. Quòd si interdum ab Ecclesiast. [illegible]ptoribus afferuntur naturalia motiua ad hunc amorem excitandum, vt sunt dona & beneficia naturalia, non tam ab ipsis afferuntur, vt motiua, quibus innitamur, quàm vt præuiæ dispositiones, quibus disponamur ad amorem supernat. formandum.

55. *Ad rationes sent. oppositæ ductas ex Script. Concilus, Patrib.*

Ad 1. rationem, neg. minor. quin multi censent, angelum non posse contra legem naturalem delinquere: illud verum, posse viribus propriis non modò potentiâ physicâ, sed etiam morali legem naturalem ad longum tempus seruare, non tamen ad totam æternitatem, pro quâ necessaria fuissent specialia auxilia intra ordinem naturæ; cùm moraliter sit impossibile, angelum in purâ naturâ constitutum, nullam vnquam in tota æternitate legem naturalem transgressurum. Ad prob. minoris, neg. sequela. Nam obseruantia legis, cui beatitudo supernat. promittitur, est obseruantia legis etiam supernaturalis: nec est obseruantia legis naturalis respectu cuiuscumque creaturæ rationalis in quolibet statu constitutæ, sed tantùm respectu hominis in statu naturæ lapsæ, qui cùm ad seruandam legem naturalem egeat speciali auxilio per Christum, mereri potest per talem obseruantiam beatitudinem supernat. Secus esset de angelo in purâ naturâ condito: qui cùm actibus merè naturalibus totam posset legem naturalem seruare, nullum præmium supernat. per talem obseruantiam promereretur. Nam ad præmium supernat. promerendum requiritur meritum, saltem quoad modum supernaturale.

56. *Ad primam rationem.*

Ad 2. maior tantùm est vera de opere pietatis & religionis ad salutem conducente, qualis non esset dilectio Dei vt auctoris naturæ in angelo in purâ naturâ condito. Esto hic idem actus nequeat ab homine lapso exerceri absque speciali auxilio Dei, ob debilitatem sauciatæ naturæ, & rebellionem partis inferioris contra superiorem. Vnde ferè Concilia & Patres intelliguntur de homine in hoc statu naturæ lapsæ, in quo non solùm ad legem supernat. sed etiam ad naturalem pro quocumque tempore seruandam, eget peculiari auxilio Dei, ob naturæ imbecillitatem; non autem de creaturâ rationali in

57. *Ad secundam.*

quouis

58. *Ad tertiam.* quouis statu positâ. Ad 3. *Thomistæ* negarent, sequel.
eò quòd putent, angelum non posse retractare a-
ctum, quem ex plenâ deliberatione circa obiectum
naturale semel elegit. Cùm nulla ei possit noua ra-
tio ad talem electionem retractandum occurrere.
59. *Resp. Scotus.* Sed falsum est, *vt infra*. Alij, concedunt sequel.
ex *Scoto in 4. dist. 14. qu. 2. §. De 2. princip. versu,*
Ad huius intellect. & dist. 15. q. 1. §. De 2. & §. Quan-
tum ad istum. Nam in 1. *loco dist.* 15. docet, posse
hominem ex naturalibus cum communi influentia
considerare peccatum commissum, vt offensiuum
Dei, auersiuum à Deo impeditiuum præmij, &
inductiuum supplicij, atque vt sic detestari. In 2.
loco prioris §. definiens satisfactionem, esse *reddi-*
tionem æquiualentis pro æquiualente, docet, per con-
uersionem ad Deum, hominem reddere æquiualens
Deo: quia quantū illi abstulit per peccatum, tan-
tumdem illi restituit per contritionis actum. Atque
adeò posset in sent. *Scoti*, angelus in purâ naturâ
conditus per actum contritionis pro commisso pec-
cato Deo satisfacere. Et licet *cit. Scotus* loquatur de
conuersione per actum charitatis: eadem tamen
est proportio charitatis: ad peccatum, à naturâ
ad gratiam eleuatâ commissum, ac dilectionis na-
turalis ad peccatum à naturâ in puris naturalibus
Reijcitur. patratum. Sed contra: mortale, quà contra Deum
etiam finem naturalem, est in altiori ordine ma-
litiæ, quàm sit quæcumque puræ creaturæ satisfa-
ctio, cùm peccatum in ratione offensæ grauitatē
sumat ex personâ offensâ: satisfactio valorem acci-
piat ex personâ satisfaciente: quæ cùm infinitè di-
stet à Deo, nequit pro peccato illi condignè satis-
60. facere. Respondent *Thomistæ*, non posse peccatum
Resp. aliquot Thomist. ab angelo in purâ naturâ commissum, remitti nisi
per gratiam: eo quod in quouis statu commissum
reddit subiectum indignum gratiâ; ac proinde vt
in eo statu commissum remittatur, indiget gratia.
Sed contra; in eo statu angelus nullum habuisset
displicens debitum habendi, vel conseruandi gratiam: nulla
forma est per se necessaria ad delendum peccatum
nisi quæ fuit aliquo modo debita ante peccatum.
Alioqui etiam ad delendum peccatum necessaria
esset vnio hypost quâ peccatum reddit subiectum
61. indignum. Respondent alij peccatum in eo statu
Alia Resp. commissum non potuisse deleri, cum solæ vires na-
turales non sint sufficientes ad peccatū contra Deū
delendum; Sed contrà in quouis statu viæ debet
nec arridet. esse aliquod remedium proportionatum ad peccatū
contra Deum commissum delendum: alioqui non
posset creatura rationalis consequi suum finem, qui
est vel beatitudo naturalis in statu puræ naturæ, vel
beatitudo supernat. in statu gratiæ.

62. Resp. iuxta principia *seq. to.* peccatum ab ange-
Responsio vera. lo in purâ naturâ commissum, delendum non per
condignam satisfactionem, vti nec de facto dele-
tur in homine per gratiam, ob rationem *suprà*; sed
per formæ incompossibilitatem: quæ fuisset per-
fecta contritio propter Deum finem naturalem su-
per omnia dilectum, Nam eâ positâ non potuisset
Deus non amare amore naturalis amicitiæ angelum
de peccato propter Deum summè dilectum, con-
Cur contritio de facto non sufficiat vt forma incompossibilis cum peccato. tritum: repugnat autem, Deum amare angelum
amore naturalis amicitiæ, & in angelo manere
peccatum, quod ex diametro opponitur naturali
amicitiæ Dei. At nunc peccatum essentialiter inclu-
dit priuationem gratiæ, qui nisi restituatur, sem-
per manet sub ratione maculæ per ordinē ad prin-
cipium moraliter causatiuum, quod est voluntas
peccatoris. Neque amor quo Deus de facto nunc
diligit peccatorum contritum, est sufficiens ad il-
lud delendum. Tum quia talis amor in hoc statu
non est perfectè conuersiuus Dei ad peccatorem,
qui per peccatum se auerterat per priuationem gra-
tiæ, quæ in hoc statu est terminus supernat. ami-
citiæ diuinæ: amor verò, quo Deus in purâ na-
turâ se conuerteret ad angelum peccatorem con-
tritum, esset perfectè conuersiuus ipsius ad creatu-
ram: quia tantum per illum se cōuerteret ad ange-
lum quantum ab eodem se per peccatum auerterat.
Tum quia talis amor Dei nunc non est perfectè a-
micitiæ supernat. nam hæc vti pro obiecto habet
gratiam, quatenus est singularis participatio natu-
ræ diuinæ: ita eamdem habet pro termino: amor
verò, quo Deus in purâ naturâ dilexisset angelum
peccatorem contritum, fuisset perfectæ amicitiæ
naturalis, quia in genere amicitiæ naturalis non est
assignabilis perfectior. Vnde nunc contritio super-
nat. est tantum dispositio, cui ex diuinâ ordinati-
one adiuncta est promissio gratiæ, & peccati remis-
sio: in statu verò puræ naturæ contritio naturalis
fuisset ex parte peccatoris forma formaliter delēs
peccatum; quia essentialiter postulasset dilectio-
nem naturalis amicitiæ Dei erga creaturam, quæ
cum peccato in purâ naturâ stare non posset. Nunc
autem ne quidem supernat. contritio essentialiter
postulat amorem amicitiæ supernat. Dei erga cre-
aturam: nam hic consistit in conuersione Dei ad
creaturam per gratiam habitualem, vt *seq. to.*

Ad 4. rationem; maior .n. de dilectione. & ti- 63.
more eiusdem ordinis, nempe naturalis vel super- *Ad quartum rat.*
nat. concedo: nam semper dilectio Dei, ceteris pa-
ribus, est perfectior timore. Neganda de dilectio-
ne naturali, & timore supernat. de quo loquitur
Triden. cum docet, illum esse *donum Dei, & Spiritus* *Ratio.*
sancti impulsum. Ratio licet amor Dei finis naturalis
sit in suo genere perfectissimus, quia in genere actu-
um naturalium moraliū non datur perfectior: quia
tamen non attingit ordinem supernat. non est tanti
valoris & meriti apud Deum, quanti est actus im-
perfectior ordinis supernat. vti licet intra ordinem
naturæ substantia spiritualis sit intra omnia entia
creata naturalia perfectissima, adhuc tamen plus *Ratio*
amatur à Deo gratia, quæ est accidens, quam na-
tura substantialis. quia quæ sunt ordinis supernat.
sunt quædam singulares & augustæ participationes
naturæ diuinæ, secundùm proprium modum es-
sendi, & operandi ipsius: ac proinde illa magis
diligit vt proprietates suæ naturæ, quàm quæcum- *Instat.*
que alia ordinis naturalis. Instabs. Deus diligit
gratiam in ordine ad personam, cui illam confert *Conf.*
ergo magis diligit personam, quàm gratiam. Con-
fir. gratiam diligit amore concupiscentiæ, perso-
nam verò amore amicitiæ. Resp. diligit gratiam *Resp.*
vltimatè in ordine ad personam, cui illam confert
nego, in ordine ad se, cuius est singularis & au-
gusta participatio, concedo: non plus diligit per-
sonam, quàm gratiam nam vtrumque vltimatè di-
ligit in ordine ad seipsum, gratiam ut pecularem
participationem propriæ naturæ personam vt par-
ticipationem communem. Ad confir. diligit Deus *Ad conf.*
amore amicitiæ supernat. personam, vt distinctam
à gratiâ, nego; vt informatam gratia, concedo.
Eadem quippe gratia simul est obiectum amoris
concupiscentiæ, vt forma distincta à personâ; &
amicitiæ vt forma informans & constituens vnum
cum personâ, cui confertur. Ad 5. neg. minor. nam 64.
licet vna eademque sit bonitas, quâ Deus est sibi *Ad quintum*
ipsi bonus, est tamen respectu nostri diuersa, quâ
vt auctor est naturæ, & qua largitor est gratiæ: &
quia bonitas diuina non specificat affectum nostrū
prout est in se, sed prout cognoscitur à nobis, cùm
obiectum voluntatis sit bonum vt cognitum; ideò

Deus specificat diuersos actus dilectionis vt finis naturalis, & vt finis supernat. Sicut vna est sanctitas & excellentia, qua Deus est sanctus & excellens in se, hæc tamen cognita discursu naturali, per effectus naturales, fundat virtutem religionis moralis: cognita notitia fidei supernat. fundat virtutem religionis supernat. Quod idem necessariò fatendum erit de reliquis uirtutibus moralibus acquisitis. Ceterū hanc naturalitatem vel supernat. actuum aliqui desumunt ex solo principio influente, vt ille actus sit naturalis qui ex principio naturali, ille supernat. qui proficiscitur ex principio supernat. non ex motiuo. Putant enim circa idem motiuum formale fidei, aut spei ex. gr. versari posse vtrumque actum tam naturalem, quam supernat. eosque tantum differre penes principium naturale & supernat. influens. *Ita Molina in concordia disp.* 14. *me.* 1. *& disp.* 32. quem sequitur *Coninck de actibus supernat. disp.* 5. *dub.* 3. Quæ opinio mihi non prob. tum quia tollit nobis viam dignoscendi actus supernat. ex motiuo supernat. tum quia hoc ipso, quòd actus ex nobiliori lumine, & influxu tendit in obiectum, tendit sub diuersâ ratione formali sub quâ.

63. *Supernaturalitas actus vnde?*

Coninck.

Ad confir. *Scoti*. Esto respectus Dei vt auctoris naturæ & gratiæ, vt sic formaliter sumpti, sint respectus rationis; nego tamen, eos vt sic esse formalia motiua actuū, sed fundamētaliter tantùm acceptos: quo pacto in Deo habent rationes virtualiter diuersas per aptitudinē ad diuersos terminos, in ordine ad quos concipi possunt. Ex his patet nō rectè *Vasq.* omnem amorē amicitiæ, quo Deum diligimus propter se, esse quoad substantiā supernat. omnem verò amorem concupiscentiæ, quo Deum vt bonum nostrum nobis amamus, esse quoad substantiam naturalem. Nam & amor amicitiæ, quo Deū diligimus vt finem naturalem, est quoad substantiam naturalis: & amor concupiscentiæ, quo Deū vt bonum nostrum supernat. nobis amamus, est quoad substantiam supernaturalis, cum sit actus spei supernat. infusæ. Sed de his *seq. to.*

Ad confir. Scoti.

66. *Contra Vasquez.*

DISPVTATIO XVIII.

De perfectione Angelorum quoad esse supernaturale.

1. *Esse supernaturale duplex.* QVOD duplex est; alterum quod habuerunt in via alterum quod possident in termino. Et quia non omnes eumdem terminum adepti sunt disputo de via & termino bonorum & malorum; attingendo tantū hic quæ propria sunt angelorū.

SECTIO PRIMA.

An Angeli creati fuerint in beatitudine naturali?

2. *Duplex beatitudo.* BEATITVDO, altera naturalis, quæ in contemplatione Dei vt finis naturalis; alter supernaturalis, quæ in visione intuitiua & amore beatifico Dei vt finis supernat. consistit. De prior.

3. *Prima sent. affirmans.* Prima sent. affirmat, omnes angelos primo instanti suæ creationis conditos fuisse beatos beatitudine naturali: *S. Tho.* 1. *p. qu.* 62. *ar.* 1. *&* 2. *dist.* 4. *qu.* 1. *Scotus in* 2. *dist.* 3. *qu.* 9. §. *Ad quæst. & dist.* 4. *Duran. in* 2. *dist.* 4. *qu.* 1. *Palar. disp.* 1. *concl.* 4. *Bann.* 1. *p. qu.* 62. *art.* 1. *dub.* 1. *Molin. ibid. Suar. lib.* 3. *de angel. cap.* 11. Fundam. Angeli statim in principio suæ creationis habuerunt quidquid ad completam ipsorum naturalem perfectionem spectat: naturalis autem beatitudo creaturæ rationalis completur naturali cognitione & dilectione Dei finis naturalis; & hæc ipsa pertinet ad completam perfectionem naturalem angelorum: Sc. Angelus ad naturales suas perfectiones acquirendas non eget discursu & successu temporis vt homo, sed statim & in instanti acquirit illas non igitur indiguit tempore ad eas sibi comparandas, sed statim primo instanti suæ creationis illas acquisiuit: cùm nullum fuerit eo instanti impedimentum, & alioqui Angelus naturâ suâ sit propensus ad suas naturales perfectiones complere comparandas. Confir. inamissibilitas non est de ratione cuiuscumque beatitudinis, sed tantū finalis & termini vltimi, non viæ & inchoatæ. *Fundamen.* *Confir.*

4. *2 sent. negans. Fundamen.* Secunda sent. negat, angelos creatos fuisse cum naturali beatitudine: *Vasquez.* 1. *p. disp.* 226. *c.* 2. quia de essentiâ beatitudinis cuiuscumque est, vt sit perpetua: sed angeli in eâ perfectione naturalis cognitionis & dilectionis Dei finis naturalis, in quâ primò conditi sunt, non omnes perstiterunt: ergo non potuit ea cognitio & naturalis dilectio, quam de Deo, vt fine naturali à principio omnes adepti sunt, habere veram rationem beatitudinis naturalis. *August. lib.* 11 *de ciuit. cap* 11 *lib. de corrcríp. & gra. cap.* 10. vbi ad beatit. requirit securitatem eam nūquam amittendi.

5. *3. sent. tenens de beatit perfecta.* Tertia negat angelis in principio suæ creationis naturalem beatit. perfectam, ob rationem proximè assignatam; concedit imperfectam, quales esse potest in naturâ intellectuali creata viribus eiusdem naturæ comparata: *Alber. in* 2. *dist.* 4. *ar.* 2. *Bonau. art.* 1, *qu.* 1. *Ægid. q.* 1, *art.* 1. *Richard. art.* 2 *qu,* 1, *Aegen. q. vn, ar.* 1. & c. quia omnes in principio suæ creationis perfectè cognouerunt & dilexerunt Deum finē naturalem, fueruntque liberi ab omni miseriâ culpæ & pœnæ. ergo fuerunt naturaliter beati, beatitudine saltem imperfectâ & secundum quid. *Fundamen.*

6. *Nota.* Pro explicatione nota plerosque ex *citatis* conuenire, angelos statim in primo instanti suæ creationis Deum perfectè cognouisse cognitione naturali, eumq; dilexisse dilectione amicitiæ naturalis exceptis iis, qui negant angelis viribus propriis dilectionem amicitiæ Dei finis naturalis. Concertatio duplex est. *Duplex concertatio.*

7. *Non omnes Angeli constanter perstiterunt in dilectione naturalis amicitiæ erga Deum.* Dico 1. non omnes angeli in eâ dilectione naturalis amicitiæ, quam à principio erga Deum finem naturalem elicuerunt, constanter perstiterunt, sed libere ab illâ cessarunt. Constat in dæmonibus, qui dilectionem naturalis amicitiæ erga Deum verterunt in odium. Est contra *Thomistas disp. praeced. sect.* 3. *infrà.* Ceterùm non audent absolutè natura- 8. lem beatit. dæmonibus concedere: eo quòd hæc non tantùm importat cognitionem & dilectionem Dei finis naturalis, sed etiam rectitudinem voluntatis & fruitionem eiusdem, vt summi boni naturaliter cogniti. quâ carent dæmones miseri. Sed contrà: saltem negare non possunt, manere in dæmonibus totam essentiam naturalis beatitatis, quæ tantùm consistit in cognitione & dilectione naturalis amicitiæ Dei finis naturalis cū inamissibilitate eiusdem. Cetera enim non tam integrant. quàm sequuntur essentiam vt proprietates illius. vt ipsi fatentur; in beatitudine supernat. rectitudo voluntatis & fruitio non integrant, sed consequuntur beatitatis essentiam.

9. *Angeli creati sunt naturaliter beati, imperfectè tamen.* Dico 2. Absolutè & simpliciter dici non potest, angelos creatos fuisse naturaliter beatos, sed cum addito diminuente, imperfectè, & secundùm quid. Est auctorum tertiæ sent. Nec aliud intendunt auctores

tores secundæ, & multi etiam primæ. Fundam. vt ex August. constat, seq. 10. de essentiâ perfectæ beatitudinis est inamissibilitas sed primo instanti nullus angelus adeptus est naturalem cognitionem, & dilectionem Dei vt finis naturalis inamissibiliter: in principio suæ creationis fuit in bono confirmatus, sed omnes puri viatores poterant ab amore Dei, tam naturali quàm supernat. vi propriæ libertatis desistere sicut de facto destiterunt mali.

10. *Corollaria ex dictis. Fundam.* Deducitur 1. nulla creatura intellectualis viribus propriis, absque speciali auxilio Dei, assequi posset perfectam felicitatem naturalem: quia cùm vi propriæ libertatis sit vertibilis de bono in malum, nulla viribus propriis, absque speciali auxilio Dei, confirmantis voluntatem creatam in bono, naturalem felicitatem, quæ huiusmodi confirmationem in bonum importat, assequi poterit.

11. *Coroll. 2.* 2. Neque primus homo in statu innocentiæ fuit perfectè beatus, beatitudine naturali; s. illum statum naturalium ac supernat. bonorum non accepit cum perpetuâ perseuerantiâ & inamissibilitate, quæ ad perfectam beatitatem etiam naturalē necessaria est; sed solùm fuisse beatum secundùm quid & imperfectè: & quidem imperfectius, quàm angelum Angelus .n. perfectius Deum cognoscebat diligebatque, & non interruptè, vt homo. sed eodem actu continuato illum cœpit diligere dilectione amicitiæ naturalis vsque ad actum peccati. 3. nulla beatitudo viæ habet veram rationem beatitudinis, nisi fuerunt speciali dono gratiæ, voluntatem in bono confirmantis, stabilita: vti fuit beatitudo supernat. viæ Deiparæ, & Apostolorum: qui ita fuerunt in gratia reliquisque donis supernat. acceptis à Deo confirmati, vt ab illis non potuerint potestate consequente, etsi potuerint potestate antecedente, quæ securitatē beatitudinis viæ simpliciter non tollit excedere. Ad fund. primæ, neg minor. de beatit. naturali simpliciter: nam hæc non solùm includit naturalem cognitionem, dilectionemque Dei summi boni naturalis sed etiam inamissibilitatem quam quia non habuerunt angeli in principio suæ creationis, non potuerunt in eo esse naturaliter beati. Concedenda .n. de beatit. naturali imperfectâ & secūdùm quid. Ad conf. etiam beatitudo viæ & qualiscumq; debet stabilire mentem in summo bono, cognitione & dilectione possesso; ab eaque anxietatem de possessa beatit. amittendâ tollere. Nam hoc ipso, quòd est dubia non potest esse beata. Quòd si prima sent. per beatit. viæ idem intelligat, quod imperfectam, non nisi nomine à nostrâ sent. discrepat. Fundam. secundæ & 3. confirmat nostram sent.

12. *Coroll 3.*

13. *Ad oppos. sent resp.*

14. *Ad conf.*

SECTIO II.

An Angeli fuerint creati in beatitudine supernaturali?

15. *Augustinus dubitandi dedit occasionem.* RATIO dubitandi est auctoritas August. lib. 4. de Genesi ad litt. à c. 24. vbi concedit angelis notitiam rerum, matutinam in Verbo, vespertinam in proprio genere: docetque cap. 32. angelos priùs cognouisse creaturas vt faciendas in Verbo, quam viderint factas in propriis naturis: *Mens* inquit, *Angelica pura charitate inhærens Verbo Dei postea quam illo ordine creata est, vt præcederet cetera, priùs ea vidit in Verbo Dei facienda, quam facta sunt: ac sic prius in eius fiebant cognitione, cum Deus dicebat, vt fierent, quam in sua propria natura: quæ itidem facta in eo ipsis etiam cognouit, minore vtique notitia, quæ vespera dicta est.* At cognitio rerum in Verbo supponit intuitiuam visionem Dei, in qua beatitudo supernat. consistit. Igitur prius angeli fuerunt beati beatitudine supernat. quàm seipsos, reliquasque creaturas propriâ nouerint notitiâ.

16. Præterea ibid. docet, statim ac creati sunt angeli, adhæsisse creatori suo per claram eius visionem *Sed continuo*, inquit, *post verbum Dei facta est lux* (intelligit autem pro luce angelos, qui sub nomine lucis dicuntur creati) *adhæsitque creatori luci lux creata videns illam & se in illa.* Et lib. 11. de Ciuit. c. 9. docet angelos bonos nunquam fuisse à Deo peregrinatos: nam peregrinari à Deo idem est, ac per fidem ambulare, iuxta illud 2. ad Corinth. 5. *Dum sumus in corpore peregrinamur a Domino, per fidem enim ambulamus, & non per speciem.* Et sæpe alibi docet Angelos creatos fuisse beatos. Confir. clara visio

17. *Confirm.* Dei initio creationis omnibus angelis communicata in primis commendat liberalitatem Dei erga malos, qui numquam erant ipsum per totam æternitatem visuri. 2. commendat insignem diuinæ charitatis erga malos ostensionem, vt per hanc sui claram visionem euidenter illis ostenderet, ad quam sublimen gloriam, felicemque statum eos creauerat. 3. demum facit ad aliquod leuamen malorum, vt ex tali specie diuinæ visionis in eorum mentibus relicta, aliquam capere possent, si vellent, de Deo delectationem, esseteque illis talis species aliquis ad Deum non offendendum stimulus.

18. *Negans sent. communior. De Angelis malis res est omnino certa.* Constans tamen Scholast. sent nullum angelum initio suæ creationis fuisse patriæ beatitate donatum. Et quidem de malis res est certior, quam vt probatione indigeat. Nam visio clara Dei reddit videntem intrinsecè impeccabilem, at de fide est, malos peccasse: ergo non potuerunt creari beati beatitate patriæ, quæ in clarâ Dei visione consistit. Dices eos tantum in transitu Deum vidisse: ceterum Deum non offendisse, dum ipsum videbant, sed postquam substracta ab eis fuit visio. Sed contra: hoc priuilegium videndi Deum in transitu nulli hactenus mortali præscito concessum est, imò nec prædestinatis viatoribus, nisi paucissimis, iisque sanctissimis.

19. *De bonis Angelis etiam probatur.* De bonis etiam prob. æqua fuit ab initio omnium conditio: nam omnes fuerunt viatores, propriis actibus ex diuinâ gratia proficiscentibus, vt condignis meritis ad propositum brauium tendentibus. Nam eadem lex, quæ decreta est hominibus de consequendâ salute per condigna opera, decreta est etiam angelis, vt communis Scholast. ac Patrum sent. docet & testatur Gelasius Papa in disp. contra Pelag. Dein aut angeli sancti fuerunt statim patriæ beatitate donati permanenter, aut transeunter. Primum repugnat cum ipsorum merito, quo sibi gloriam meruerunt, vt infrà. Secundum absque fundamento asseritur.

20. *Ad August. responsiones variæ 1. Scoti.* Ad auct. August. resp 1. Scotus in 2. dist. 3. q. 9. §. Ad quæst. versu, Tertio persuad. cognitio matutina creaturarū in Verbo præcedens vespertinam earūdem in proprio genere, fuit illa naturalis, quam angeli statim de Deo habuerunt per propriam speciem, distinctè & quidditatiuè diuinam essentiam repræsentantem non quidem intuitiuè & in se, sed abstractiuè & in suo proprio repræsentatiuo In eâ quippe specie distinctè & quidditatiuè cognouerūt angeli essentiam Dei, & in eâ creaturas producendas, vt effectus in causâ, & ideata in suâ ideâ: Vespertina verò fuit cognitio eàrumdem in propriis naturis existentium. Sed contra: ex 10. disp. falsum est hoc Scot. fundam. dari in Angelis speciem naturalem, diuinam essentiam distinctè & quidditatiuè repræsentantem. Resp. 2. S. Tho 1. p. q. 62. ar. 1. ad 3. cognitio matutina in angelis, vna na- *Reiicitur.*

21. *Responsio 2. S. Thom.*

turalis, alia gloriosa naturalis, qua cognoscunt Deū per eius similitudinem in seipsis relucentem: gloriosa, quâ cognoscunt eundem Deum per propriam essentiam. Vtraque notitia cognoscit angelus res in Verbo; sed naturali, abstractiuè & imperfectè; gloriosa intuitiuè & perfectè. Primam matutinā rerum in Verbo habuerunt angeli in principio suæ creationis: & de hâc *cit. August.* Secundam non habuerunt nisi soli boni post absolutam viam in ingressu supernat. beatitatis. Hæc doctrina vera est, vt *disp.* 10, ad soluendum argu. *Scoti.* at *August.* loquitur de cognitione rerum in Verbo clarè viso, vt *Scotus cit.* fatetur: *initio cap.* 24. *Quapropter*, inquit, *cum sancti Angeli, quibus post resurrectionem coæquabimur, si viam, quæ nobis Christus factus est vsque in finem tenuerimus, semper videant faciem Dei verboque eius vnigenito Filio, sicut Patri æqualis est, perfruamur, in quibus prima omnium creata est sapientia: procul dubio vniuersam creaturam, in qua ipsi sunt principaliter conditi, in ipso Verbo Dei prius nouerunt, in quo sunt omnium, etiam quæ temporaliter facta sunt æternæ rationes, tamquam in eo, per quod facta sunt omnia: ac deinde in ipsa creatura, quam sic nouerunt, tamquam infra despicientes, eamque referentes ad illius laudem, in cuius incommutabili veritate rationes, secundùm quas facta est principaliter vident.* Hæc August. qui paulò post hanc scientiam rerum in Verbo, appellat *matutinā* igitur August. non loquitur de cognitione rerum in Verbo abstractiuè ac naturaliter tantùm cognito alioqui nullum esset discrimen inter cognitionem matutinam, & vespertinam.

Difficulter saluat S. August.

22. Quare dic, *August.* loqui de notitia rerum in Verbo clarè viso, eamque tantùm appellare *matutinam* comparatione scientiæ earumdem rerum extra Verbum, quam *ibid*, vocat vespertinam cûm docet, matutinam in angelis præcessisse vespertinam, non loquitur de viatoribus, sed comprehensoribus; qui in ingressu beatit. priùs intuiti sunt Deum, in eoq; seipsos, & reliquas creaturas producēndas, quam res ipsas in propriis naturis existentes.

Responsio vera.

23. Illud tamen huic resp. obstare videtur, quod ibi *August* loquatur de creatione, non de beatificatione angelorum: docet enim eos creatos fuisse sub nomine lucis, quæ statim creata adhæsit creanti luci, videns illam, & se in illâ. Verum propter breuissimam moram, quæ intercessit, pro eodem accipit eo loco beatificationem & creationem sanctorum Angel. idque vt accommodare posset angelicæ cognitioni sex illos dies, quibus dicitur ab initio conditus mundus. Cùm enim putet vt *disp.* 2. *sect.* 13, mundum conditum fuisse in instanti, sex illos dies, quibus Scriptura narrat mundum conditum fuisse, applicat cognitioni angelorum, respectu aliorum, & aliorum obiectorum, quæ ab ipsis cognita fuere. Pro *mane* verò & *vespere*, quibus sex illi dies constare dicuntur, significari docet duplicem cognitionem Angelòrum, alteram rerum in Verbo, quæ ob sui claritatem *matutina* dicitur; alteram vespertinam earumdem rerum in proprio genere: quæ quia non ita clara est *vespertina ac decoloratior* nūcupatur. An autem hæc *August.* sent. congruat cum Scripturæ historiâ, & reliquis, Patrum testimoniis, alii iudicent *leg. Molina tract. de opere sex dierum disp.* 1. *& Suarez ibid. lib.* 1. *cap.* 11.

Noua difficultati occurritur.

Manè & vespere in 1. Gen. quid?

24. Iuxta ea quæ dicta sunt, intellige *August.* vbi docet, lucem Angelicam statim à Deo formatam adhæsisse creanti luci per illius visionem. nam propter breuem moram inter creationem & beatificationem, illa duo non distinguit. Facilior est locus *lib.* 11. *de ciuit. cap.* 9., vbi Angeli boni numquam dicuntur fuisse à Deo peregrinati. nam *peregrinari à Deo* non accipit ibi eo sensu, quo Paulus pro ambulare in fide, sed pro separari seu apostatari à Deo per peccatum, iuxta illud *Lucæ* 15. quod de filio prodigo dicitur: *Et peregre profectus est in regionem longinquam*: quod de peregrinatione per peccatum intelligunt Patres.

Peregrinari à domino quid?

Ceterū ad explic. *August.* 25.
vbi docere uidetur, angelos creatos fuisse beatos, distinguenda beatitudo, duplex altera viæ semiplena & imperfecta; altera patriæ plena & perfecta: ita de *correp. & gratiâ cap.* 10. *Diabolus vero & angeli eius etsi beati erant antequam caderent, & se in miseriam casuros esse nesciebant, erat tamen adhuc quod eorum adderetur beatitudini, si per liberum arbitrium in veritate stetissent, donec istam summæ beatitudinis plenitudinem, tamquam præmium ipsius permansionis acciperent, id est, vt magna per Spiritum sanctum data abundantia charitatis Dei, cadere vlterius omnino non possent, & hoc de se certissimè nossent. Hanc plenitudinem beatitudinis non habebant, sed quia nesciebant suam futuram miseriam, minore quidem, sed tamen beatitudine sine vllo vitio fruebantur. Nam si suum casum futurum nossent, æternumque supplicium, beati vtique esse non possent, quos huius tanti mali metus iam tunc miseros esse compelleret.* Eod. modo loquitur *ibid. & lib.* 11. *de ciuit. cap.* 12. de primo homine, quem pariter docet fuisse ad initio beatum, quia sine ullo uitio, & absque sui futuri casus præscientiâ creatus est. Ex quibus duplex in sent. *Aug.* beatitudo, altera cū certā sciētiā futuræ perēnitatis altera absque scientiâ futuræ miseriæ: Prior plena & perfecta, quam soli beati possident; posterior semiplena & imperfecta, quam omnes Angeli, & primi homines initio suæ creationis habuerunt: & quam etiam *cit. lib.* 11. cap. 12. habere docet homines, qui *iustè & piè cum spe tantum futuræ immortalitatis hanc vitam ducunt sine crimine vastante conscientiā.* Sc. qui non habet certam scientiam futuræ perennitatis, hoc ipso dubius est de suâ futurâ felicitate cùm hæc pendeat tum à diuinâ, tum à propriâ voluntate, quæ mutabilis est, nec poterit cum tali dubio esse plenè & perfectè beatus.

Doctrina August.

Duplex beatitudo in sententia August.

Ad confir. nego vllam rationem ex assignatis sufficientem esse vt dicamus, angelos malos Deum aliquando vidisse: non primam, nam liberalitas Dei sat erga rebelles se ostendit, in eorum naturis exornandis tot tantisque naturæ ac gratiæ donis, quibus illi malè vsi sunt; Non secundam; nam hunc insignem charitatis affectum sufficientissimè Deus illis declarauit, dum tot tantaque dona supra eorum merita impertiuit. Ceterum ad ostendendum illis, ad quam sublimem gloriam, felicemque statum eos erat euecturus, non opus erat clara sui visione, sed sat fuit infallibilis fidei reuelatio proprio suo testimonio vt proprio sigillo obsignata, quam omnibus ab initio fecit. vt eadem infallibilis reuelatio de futurâ gloriâ conferendâ, sufficit hominibus. Non demum sufficit tertia ratio: tum quia memoria præteritæ visionis potius fuisset dæmonibus materia acerbioris pœnæ ac tristitiæ, dum recordarentur à tam sublimi gloriâ se deiectos: tum quia etiamsi talis memoria fuisset eis causa alicuius solaminis, eo tamen digni non essent, qui tantâ pertinaciâ ausi sunt contra Deum rebellare. 26.

Resp. ad fundam. opposita sent.

§ E.

SECTIO III.

An Angeli creati sint in gratiâ & iustitiâ habituali.

27. *Duplex gratia.* GRATIA, habitualis vna quæ sanctificans dicitur, & necessaria est ad opera æternæ vitæ condignè meritoria; actualis altera, quæ & auxiliatrix nuncupatur; & consistit in supernat. cogitatione intellectus, & piâ affectione voluntatis, quas, teste *August.* Deus infundit creaturæ, absque liberâ cooperatione ipsius, & in supernat. influxu Dei ad actus aliquo modo supernaturales. Potissima diffic. est de gratiâ habituali.

28. *1. Sent. neg.* Prima sent. negat, Angelos creatos fuisse in gratia habituali, sed in purâ tantum natura: *Hugo. Victorii in sum. tract. 2. c. 2. & lib. 1. de Sacra. p. c. 19. Alens. 2. p. q. 19. me. 2. Henri. quodlib. 8. qu. 10. §. Ad dubit. Magist. in 2. dist. 3. c. 6. & dist. 5. c. 2. 4. & 6. Bonau. in 2. dist. 4. art. 1. q. 2. Richard. art. 2. qu. 2. AEgid. q. 1 art. 4. Argen. art. 2. Rubio. q. 3. Mayro q. 1. Marsil. q. 4. art. 1. concl. 1.* vtramque sent. vt probabilem defendunt *Scotus in 2. dist 5. q. 1. §. Ad inquir. Gabriel dist. 4. vn. ar. 2. concl. vn. Palat. disp. 2.* *Angelos malos numquam habuisse gratiam.* Omnes huius auctores conueniunt, angelos malos numquam habuisse gratiam habitualem, excepto *Scoto*, qui in vtraque sent. docet omnes habuisse vel in ipsa creatione iuxta aliam sent. vel paulò pòst iuxta hanc quam gratiam mali per peccatum amiserunt, & boni per

29. *Fundam.* actus meritorios conseruarunt & auxerunt. Fundam. si semel angeli habitualem iustitiam accepissent, numquam ab eâ recessissent: tum quia quod semel angelus deliberatè eligit, nunquam deserit: si autem gratiam habitualem accepissent, procul dubio illam per aliquod meritum saltem de congruo accepissent: ergo deliberatè illam sibi elegissent. igitur semel electam numquam per peccatum deseruissent. Tum quia si mali habuissent gratiam habitualem, illam perfectè cognouissent: nam angelo debita est comprehensiua notitia omnium, quæ habet in se. at comprehendendo gratiam habitualem, comprehendisset illam vt singularem & augustam participationem naturæ diuinæ; & vt principiũ exigens visionẽ & amorem beatificũ, & reliquas operationes proprias Dei; ergo non potuisset illam sibi nõ amare: nec potuisset ab eâ per peccatũ

Confirm. recedere. Conf. plus perfectiusq; angelus sibi diligit esse supernat. quã naturale sed esse naturale necessariò sibi diligit: ergo etiam esse supernat. quod mediante gratia diuina participat: at non possumus ab illa perfectione voluntariè recedere, quam

30. *Prob. 2.* necessariò amamus. Probant 2. primus homo non fuit in gratia conditus: ergo nec Angelus. nam magis necessaria fuit gratia homini, propter maiorem naturæ imbecillitatem, & sensibilium obie-

à fortiori. ex Aug. ctorum incitamenta: Antec. colligitur ex *August. lib. ...enit. cap. 12.* vbi docet, quantum ad spem futuræ vitæ, beatiores esse homines in natura lapsa, quam fuerit primus homo in paradiso; hoc autem verum esse non potest, nisi ratione gratiæ quã habet homo in natura lapsa, & non habuit in natura integra. idem confirmat *lib. de corrept. & gratia cap. 10.* *Saluberrimè confitemur, Deum Dominumque rerum omnium, sic ordinasse Angelorum & hominum vitam, vt in ea prius ostenderet, quid posset eorum liberum arbitrium, deinde quid posset gratiæ beneficium.* Ergo non prius data est eis gratia, quam operata fuerit

31. *Prob. 3.* natura per liberum arbitrium. 3. Colligunt hanc sent. ex variis Patrum testimoniis. 1. ex *August.* qui *lib. 1. de Genesi ad litter. cap. 3. & 17. & lib. 2. c. 8. & lib. 4. c. 21. & 22.* & sæpe alibi, nomine cælorum intelligit angelos, qui priusquam formarentur luce gratiæ, creati sunt informes, vt cæli. Ita scribit *cit. lib. 4. cap. 22.* *Si lux ista, quæ primitus creata est non corporalis, sed spiritualis est, sicut post tenebras facta est, vbi intelligitur à sua quadã informitate ad Creatorem conuersa, atque formata,* &c. 2. August. *lib. 11. de Genesi ad litt. c. 19.* sic docet; angelos malos ab ipso suæ conditionis exordio cecidisse nec aliquando in veritate stetisse: id explicat c. 23 *Quod ergo putatur numquam diabolus in veritate stetisse, numquam cum Angelis beatam duxisse vitam, sed ab ipso suo conditionis initio cecidisse, non sic accipiendum est, vt non propria voluntate deprauatus, sed malus à bono Deo creatus putetur.* Et paulò pòst ita subdit: *Vnde beatæ, atque Angelicæ vitæ dulcedinem non gustauit. quam non vtique acceptam fastidiuit, sed nolendo accipere deseruit & amisit.* Quod magis explicat: *Ille continuo impius consequenter & mente cæcus, non ex eo quod acceperat cecidit sed ex eo quod acciperet, si subdi voluisset Deo. Quod profectò quia noluit, & ab eo, quod accepturus erat cecidit.* Vbi diaboli casum non explicat per amissionem boni, quod acceperat, sed quod accepturus erat, si rectè operatus fuisset. 3. ex Gregorio *32 moral. c. 25.* vbi explicans locum Ezech. 28. *Et foramina tua in die, qua conditus es, præparata sunt,* ita scribit: *Foramina idcirco in lapidibus fiunt, vt vinculati auro in ornamenti compositione iungantur, & nequaquam a se dissideant, quos interfusum aurum repletis foraminibus ligat. Huius ergo lapidis in die conditionis suæ foramina præparata sunt, quia videlicet capax charitatis est conditus, quam si repleri voluisset, stantibus Angelis, tamquam positus in regio ornamento lapidibus potuisset inhærere. Si enim charitatis auro sese penetrabilem præbuisset, sanctis Angelis sociatus, in ornamento, vt diximus, regio lapis fixus maneret. Habuit ergo lapis iste foramina, sed per superbiæ vitium charitatis auro non sunt repleta. Nam quia idcirco ligantur auro, ne cadant, idcirco iste cecidit, quia etiam perforatus manu artificis, amoris vinculis ligari contempsit.* Ergo in sent. *Gregorij* angeli mali solùm creati sunt capaces ad charitatem habendam, quam quia superbiæ vitio contempserunt, à Deo non acceperunt. 32. *Sic Gregor. Ezech. 28.*

Secunda affirmat, omnes angelos tam bonos, quàm malos creatos fuisse in gratiâ & iustitiâ habituali: *S. Thom. 1. p. q. 62 art. 3. & 4. & in 2. dist. 4 q. 1. art. 3. & quodlib. 9. q. 4. art. 3. Albert. in 2. dist. 3. art. 12 Durand. dist 4 q. 2. Arimin. q. vn. art. 3. concl. 1. Capreol. q. 1. art. 3 ad 1. Gregor. con. 5. concl. Maior. q. 1. Caiet. 1. p q. 62. art. 3. & 4. Soti lib. 1. de natura & grat. cap. 5. post med. Bannez 1. p. q. 62. ar. 3. concl. 2. Zumel ibid. q. 1. concl. 4. Molina, Vasquez disp 227. c. 2. Valent. ibid. q. 3. pu. 1. Suar. lib. 5. de angel. c. 4.* &c. 33. *Probabilior sent. affirm. Angelos omnes in gratia habituali creatos:*

Quæ sent. probabilior est, & Scripturis ac Patrum testimoniis magis consona; nec obscurè colligitur ex illo. *Ezech. 28. Tu signaculum similitudinis, plenus sapientia & perfectus decore: omnis lapis pretiosus operimentum tuum. Tu Cherub perfectus in viis tuis à die conditionis tuæ, donec inuenta est iniquitas in te.* Quem locum etsi non omnes Patres intelligunt de Lucifero, inter quos est *August. lib. 11. de Genesi ad litt. c. 25* qui illum intelligit de membris diaboli, qui sunt homines mali; communiter tamen illum interpretantur de Lucifero sub personâ Principis Tyriorum, vt *Tertull lib 2 con. Marcio. Hieron. in hunc loc. Ambros. lib. de paradiso c. 2. August. 11 de Ciuit c. 15. Gregor. lib 32. moral. c. 24 & 25. Theodor. relatus à Glossa in Ezech. Beda lib. quæst q 9. Isidor. de summo bono c 12.* &c. Ex quo sic arguo. Lucifer fuit perfectus à die conditionis 34. *Prob. 1 ex Ezech 28.*

tionis

tionis suæ, donec inuenta est iniquitas in eo: igitur aliquid per peccatum amisit, quod à die conditionis suæ acceperat, alioqui non fuisset à die conditionis suæ perfectus, donec inuenta esset iniquitas in eo. Hæc autem non potuit esse perfectio aliqua naturalis, quia nullam perfectionem naturalem amisit per peccatum; nam vt est commune Patrum & Theol. axioma, omnia naturalia post peccatum manserunt integra in angelis. Ergo fuit aliqua perfectio supernat. Hæc autem fuit gratia habitualis sub nomine signaculi similitudinis Dei expressa; cùm sit singularis participatio, & quasi
Gratia est Dei similitudo &c. character naturæ diuinæ. Vnde *Similitudinem Dei* illam appellat *Bernardus serm. 5. & 86.* in cantica. *Copiam diuinæ essentiæ* Nyssenus *super cantica hom. 4.* *Picturam Dei* Ambrosius *lib. 6. Hexam. c. 8.* *Ipsam naturam diuinam participatam* S. Thom. 1. 2. q. 110. ar. 3.

35. Prob 2. ex Patribus. Basilius. Eamdem sent. docent Patres. 1. Basilius *in Psal. 32. Angelos namque initio, vt essent, Verbum opifex omnium condidit: sanctificationem verò simul impendit ipsis Spiritus sanctus. Non enim in infantili statura sunt creati, deinde paulatim exercitati atque perfecti, sic Spiritus susceptione digni sunt habiti, sed in prima constitutione, & quasi quadam conspersione sua substantia simul infusam habuerunt sanctitatem.* Quo quid pro hac sent. cla-
36. Cyrillus. rius? 2. Cyrillus *lib. 6. in Ioann. cap. 6.* vbi de diabolo. *In veritate,* inquit, *non stetit, quia prolapsus est à veritate, nec voluit manere in suæ originis sanctitate. Factus enim fuerat ad imaginem & similitudinem Dei: sed superbiendo retinuit quidem imaginem, quia non perdidit naturam immortalitatis; amisit tamen veritatem similitudinis.* Per veritatem autem similitudinis intelligit gratiam habitualem, quam, vt *suprà*, nomi-
37. Damascen. ne similitudinis Dei intelligunt Patres. 3. Damascenus *lib. 2. de fide Orthod. c. 3. Per Verbum Dei creati sunt Angeli, & per sanctificationem Spiritus sancti perfecti, proque suæ dignitatis, & ordinis ratione illuminationem, & gratiam participantes.* Hæc Damasc. qui angelos pro suæ dignitatis ordine in ipsa creatione diuinæ
38. Hieronym. gratiæ participes agnoscit. 4. Hieronym. *in cap. 3. Oseæ init. Pristinam gratiam perdiderunt, sicut dæmones, qui lapsi de propria dignitate, & nihil antiquæ gratiæ possidentes, aridi sunt, & veteri siccitate marcescentes.* Igitur in sent. *Hieron.* dæmones aliquando fuerunt in gratiâ. Quòd illam habuerint ab initio creationis,
39. Ambrosius. colligitur ex *eod. cit. Ezech. 28.* 5. Ambrosius *in Psal. 118. serm. 7. Superbi iniquè agebant,* docet *Ipse diabolus per superbiam naturæ suæ amisit gratiam.* Vbi nota τὸ *naturæ suæ.* non coniungi cum *gratiâ,* quasi amiserit gratiam suæ naturæ, sed cum *superbiâ,* vt sensus sit, per superbiam excellentiæ propriæ naturæ, amisit
40. Augustinus. gratiam. 6. Augustinus *lib. 11. de Ciuit. c. 9.* docet, angelos statim creatos participes fuisse lucis æternæ. Nec intelligi potest tantùm de bonis: nam *cap. 13. Æquali,* inquit, *felicitatis omnes ab initio creati sunt:* Nec de participatione sapientiæ & luminis naturalis: nam statim subiungit: *Et ita fuerunt, donec isti, qui nunc mali sunt, ab illo bonitatis lumine sua voluntate cecidissent.* Non ceciderunt autem à sapientiâ & lumine naturali, quæ post peccatum manserunt integra, sed à iustitiâ & lumine supernat. Et *l. 12. cap. 9.* docet, numquam bonos absque bonâ
41. S. Gregor. fuisse voluntate, in quâ & mali creati sunt. 7. Gregorius *lib. 32. moral. cap. 24* sic de Lucifero scribit: *Quid namque boni non habuit, si signaculum Dei similitudinis fuit? De sigillo quippe annuli talis similitudo imaginaliter exprimitur, qualis in sigillo eodem essentialiter habetur. Et licet homo ad similitudinem Dei creatus sit, Angelo tamen quasi maius aliquid tribuens, non eum ad similitudinem Dei conditum, sed ipsum signaculum Dei similitudinem dicit, vt quo subtilior est in natura, eo in illo similitudo Dei pleniùs credatur.* Et cap. 25. explicans Luciferi perfectiones, quas à Deo acceperat; *Qui in medio,* inquit, *ignitorum lapidum perfectus ambulauit: quia inter Angelorum corda charitatis igne succensa, clarus gloria conditoris extitit. Quem bene extentum, ac protegentem dicit: omne enim, quod extenti protegimus, obumbramus. Et quia comparatione claritatis suæ ceterorum claritatem obumbrasse creditur, ipse extentus & protegens fuisse perhibetur. Reliquos enim quasi obumbrando operuit, qui eorum magnitudinem excellentia maiore transcendit.* Quòd loquatur de excellentia supernat. ortâ à gratiâ, & virtutibus supernat. constat ex iis, quæ *cap. 26.* subiungit: *De quo idcirco tam mira, in quibus fuit, & quæ amisit, insinuat.* Non amisit autem Lucifer excellentiam suæ naturæ, quæ integra manet, sed excellentiam gratiæ, & donorum super-
nat. 8. Anselm. *de casu diaboli c. 6.* sic de malis ra- 42. Anselmus.
tiocinatur: *Illi verò Angeli, qui maluerunt illud plus, quod nondum Deus illis dare volebat, quàm stare in iustitia, in qua facti erant: eadem iustitia iudicante, & illud, propter quod illam contempserunt, nequaquam obtinuerunt; & quod tenebant bonum amiserunt.* Amiserunt autem non bonum naturale, *vt suprà,* sed bonum supernat. in quo creati fuerant.

Prob. ratione: Prima. Angeli creati sunt à 43. Eadem sent. ratione prob.
Deo, vt per condigna merita supernaturalem beatitatem consequerentur: ad hoc autem necessaria erat gratia habitualis sanctificans: ergo illam ha- Minor hæc.
buerunt à principio creationis. Nam à principio creationis Angeli erant capaces supernaturalem beatit. condignis actibus sibi promerendi. Maior constat à paritate hominum, à quâ lege non fuerunt exempti angeli, vt ex Patribus constat. Et confirm. hic modus consequendi beatitudinem per condigna merita altior est, & conformior tum diuinæ prouidentiæ, quæ quoad fieri potest res ad suos fines perducit mediante cooperatione earum: tum dignitati naturæ intellectricis. Nobilior quippe modus est vt pura creatura beatitudinem consequatur vt præmium per opera condignè meritoria, quàm vt purum donum & gratis. Dixi, *pura creatura,* vt exciperem Christum, qui beatitudinem animæ accepit altiori titulo naturalis filiationis Dei: quia si illam accepisset per propria merita, primus actus meritorius debuisset præcedere visionem beatam Dei; cùm non potuisset per actum visionis, visionem sibi promereri: ita vt primus a-
ctus animæ Christi erga Deum, non fuisset intuitiuus Dei, sed abstractiuus; quod non decuit. Mi- Prob.
nor prob. tum quia ad condignum meritum requiritur persona positiuè digna & amica præmianti: Fit autem viatrix positiuè digna & amica Dei per solam gratiam habitualem, vt *seq. tom.* Tum quia ad condignum meritum requiritur æqualitas operis ad præmium, *vt de merito.* At nullum opus puræ creaturæ viatricis potest esse æqualis valoris cũ beatitudine supernat. nisi sit dignificatũ à gratiâ habituali. Quia etiã auxilio supernat. elicitũ non est tãtę perfectionis & dignitatis, quãtæ est visio Dei, in quâ principaliter beatitudo supernat. cõsistit, ni-
si sit à gratiâ habituali dignificatũ. Hæc enim, cùm Descriptio gratiæ habitualis.
sit perfecta participatio naturæ diuinæ, & principium exigens omnes diuinas operationes creaturæ communicabiles, est forma perfectior saltem quoad entitatem visione beatificâ, quippe quæ exigit illam sicut principium exigit suam propriam operationem: ac proinde opus condignificatum ab ipsâ erit condignum meritum visionis beatæ.

2. Primus homo creatus est in gratia: ergo & 44.
angelus. Nam ideò creatus est homo in gratiâ, vt Ratio 2.
per illam consequeretur supernat. beatit. at etiam

Ange-

Angelus eam consequi debebat: Antecedens colligitur ex *Anacleto ex ep.* 1. & docet *Trident. sess.* 5. *in decre. de pecc. orig.* vbi definit, Adam per peccatum *statim sanctitatem & iustitiam, in qua constitutus fuerat amisisse*. Et quidem quoad infusionem gratiæ simpliciter, sent. hæc est adeò certa de angelis, vt oppositam *Valent. cit.* appellet *temerariam*. Quoad infusionem verò in eodem instanti creationis, res est longè probabilior: tum à paritate primi parentis, qui ex *Concilio Arauf.* 2. *can.* 19. gratiam accepit in ipso instanti creationis: *Natura humana etiamsi in illa integritate, in qua est condita permaneret*, &c. Vbi *In quâ est condita*, idem sonat, ac in quâ est creata. Quòd loquatur de integritate gratiæ, constat ex verbis, quæ subdit: *Vnde cùm sine gratiâ Dei salutem non posset custodire, quam accepit*. Tum quia *Dei perfecta sunt opera*, & angeli ab exordio creationis erant capaces meriti de condigno respectu beatitudinis supernat. ergo dicendum, statim illis gratiam habitualem fuisse collatam, cùm nullum fuerit in exordio creationis obstaculum.

Valentia censura.

45. *Corollaria.* Deducitur 1. omnes angelos initio creationis simul cum iustitiâ habituali accepisse omnes virtutes supernat. tres Theologales, fidem, spem, charitatem, & reliquas infusas morales angelicæ naturæ proportionatas. Indicat *August.* 12 *de ciuit. c.* 9. vbi non minùs de angelis, quàm de hominibus intelligit locum *ad Rom.* 5. *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum.* Ex quo loco Theologi hanc infusionem virtutum supernat. in homine. *Ratio demonstrans.* Quia non minùs angeli, quàm homines indiguerunt habitibus supernat. ad connaturaliter eliciendos actus æternæ vitæ condignè meritorios. At hæc est potissima ratio, cur huiusmodi habitus infundantur hominibus. *Conf.* Confirm. cùm angeli fuerint aliquando viatores, debuerunt in viâ esse perfectè instructi in ordine ad actus supernat. quos vt propriæ naturæ consentaneos poterant in viâ exercere; sc. omnes actus virtutum Theologalium, & infusarum moralium angelicæ naturæ proportionatarum: igitur omnes illas debuerunt in viâ habere tam boni, qui propriis meritis eas sibi auxerunt, quàm mali, qui statim post peccatū eas amiserunt.

46. *Non omnes virtutes morales infusæ sunt Angelis proportionatæ.* Dixi, *naturæ angelicæ proportionatas*. nam multæ sunt virtutes infusæ morales, quæ non sunt angelicæ naturæ proportionatæ, quales sunt quæ ad appetitum sensitiuum moderandum ordinantur; quem non habent angeli. Hæ tamen desunt, qui has etiam virtutes appetitûs sensitiui moderatrices collocent in angelis. *Dices* 1. Quia licet illæ non sint ad operandum necessariæ, possunt tamen eis esse ad ornamentum: *Conf.* Ita character in homine non est ad operandum, sed solùm ad ornamentum. 2. Possunt angeli ex affectu & motiuo talium virtutum eas hominibus desiderare & procurare. 3. Multi in Christo & B. Virgine ponunt habitum pœnitentiæ supernat. cuius tamen potissimus actus, qui est proprij peccati detestatio, esse non potuit.

47. *Virtutes appetitus sensitiui moderatrices non sunt infusæ Angelis.* At longè probabilius non esse huiusmodi virtutes, appetitûs sensitiui moderatrices, angelis infusas. Quia vbi non potest habere locum primarius effectus & finis virtutis, sc. moderatio appetitus sensitiui, qui in angelis non est, virtus non est ponenda: nam vbi cessat primarius effectus & finis virtutis, cessat primarium motiuum Dei illam producendi: sc. principale motiuum Dei virtutem producendi, est ipse principalis finis virtutis. Cùm enim Deus res producat, illas ad suos fines per intrinsecam inclinationem & propensionem dirigendo; hoc ipso, quòd res aliqua proficiscitur ex liberâ voluntate Dei cum intrinsecâ propensione ad aliquem finem, talis finis est motiuum Dei producentis ac ordinantis rem ad talem finem: cùm non possit Deus non intendere id, quod liberè producit. Et quamuis possit infundere propter fines secundarios; probabile tamen non est primario fine cessante, eas à Deo infundi. Constat 1. in habitu supernat. fidei; hic quia eius primarius finis cessat in beatis, non fuit Animæ Christi infusus. 2. alioqui multos habitus beatorum proprios, ob huiusmodi secundarios fines, infunderet Deus viatoribus. Dices. Manent istæ virtutes appetitum moderantes in hominibus beatis, in quibus tamen non exercent suum primarium effectum, cùm in patriâ cesset omnis necessitas appetitum moderandi. Resp. plus requiri ad rem primò producendam, quàm ad eam semel productam conseruandam. Nam quando res primò producitur, nullum habet ius ad esse, quod primò accipit: postquam verò producta est, acquirit naturale ius ad proprium esse, quo non priuatur, nisi sit pro sus inutile, & nullius effectûs capax. Quia igitur virtutes infusæ, appetitûs sensitiui moderatrices, possunt in beatis habere aliquem effectum, saltem secundarium complacentiæ de actibus præteritis ex proprio motiuo earum, non corrumpuntur, sed perseuerant in beatis. 48.

Res producta habet ius ad esse.

Ad 1. oppositæ; patet: ornatus non est primarius finis virtutis. Ad confirm. nego characterem esse tantùm ad ornatum animæ, sed primariò ad habilitandam animam, vel ad Sacramenta suscipienda, vt Baptismatis; vel ad Christi militiam profitendam, vt Chrismatis; vel ad sacras functiones validè peragendas, vt character Ordinis: qui omnes manent in Patriâ ad ornatum, & distinctionem obsignatorum à non obsignatis. Ad 2. ille finis secundarius est, qui de potentiâ ordinatâ sufficiens non est ad virtutem primò producendam; & potest ex nobiliori & connaturaliori motiuo exerceri, scilicet ex motiuo charitatis, ex cuius motiuo & nobiliùs, & connaturaliùs omnia bona proximo diligimus & procuramus. Ad 3. primarius effectus pœnitentiæ supernat. non est proprium peccatum detestari, sed supremo iuri, quod Deus habet in actiones morales creaturæ, se conformare, & contrarium tali iuri siue proprium, siue alienum detestari. Quos actus, cùm imperfectionem non inuoluant, exercere potest virtus pœnitentiæ supernat. in animâ Christi, eiusque Matris, vt *tom.* 8. 49.

Resp. ad 1. *Ad conf.* *Ad* 2. *Ad* 3.

Deducitur 2. Omnes virtutes Angelis infusas, esse eiusdem rationis specificæ cum virtutibus infusis hominibus. Constat 1. à paritate gratiæ habitualis, luminis gloriæ, & charitatis beatificæ, quæ ex communi sent. sunt eiusdem rationis in vtrisque. 2. tam hominum, quàm angelorum virtutes supernat. tendunt ad idem obiectum formale; suntque connaturales proprietates eiusdem gratiæ habitualis, à quâ & moraliter dimanant. 3. virtutes supernat. non specificantur à proprio modo operandi creaturæ, cui infunduntur, sed à proprio modo operandi Dei, cuius sunt naturales quasi proprietates. At hic modus proprius operandi Dei est idem, siue participetur ab angelo, siue ab homine. Maior prob. non sunt proprietates naturæ creatæ, cui infunduntur, sed increatæ, ad quam dicunt peculiarem ordinem. Dices. Fides non fuit eiusdem rationis in angelis viatoribus, ac in hominibus: nam in angelis fuit cum euidentiâ in attestante; in nobis est cum obscuritate diuinæ attestationis. Sed fides euidens in attestante specie differt à fide obscurâ in attestante: quia vna tendit ad 50.

Virtutes infusæ Angelis eiusdem rationis specifica sunt cū infusis hominibus. *A priori.*

51. *Obiectio.*

dit ad obiectum materiale per euidentiam obiecti formalis; altera tendit ad obiectum materiale per obscuritatem obiecti formalis. *Solutio 1.* Respond. 1. neg. antec. vniuersaliter de omnibus angelis: nam, vt constabit, non omnes, sed vnus tantùm angelus habuit euidentiam mysteriorum reuelatorum in attestante in viâ: reliqui habuerunt actum obscurum fidei, quo eadem mysteria reuelata crediderunt ex testimonio Dei obscurè sibi applicato ab vno, qui in angelorum republicâ ex ordinatione Dei constitutus erat caput & director omnium in rebus ad vitam aeternam pertinentibus. *Solutio 2.* 2. etiam in pluribus hominibus viatoribus communicatum est lumen propheticum, quod ad mysteria reuelata tendit per assensum euidentem in attestante: ergo habitus supernat. fidei infusus angelis fuit eiusdem rationis cum lumine infuso Prophetis.

52. *Ad fund. pro 1. sent. resp.* Ad fund. oppositae nego sequel. ad 1. prob. nego maior. de quâ infrà: nec concedenda minor; de quâ re *mox*. Ad 2. esto angelus viator naturam gratiae habitualis perfectè comprehendat: eâ tamen comprehensâ, adhuc non videt intuitiuè Deum, vt obiectum visionis, & amoris beatifici, quod solum posset angeli voluntatem confirmare in acceptâ gratiâ conseruandâ; sed tantùm abstractiuè: quod non sufficit ad necessitandam voluntatem angeli in accepto bono persistendo.

53. *Ad confirm.* Ad confirm. neg. simpliciter maior in sensu intento; 1. quia esse supernaturale gratiae diligit amore concupiscentiae, seu propter proprium esse naturae: esse verò naturale propriae naturae diligit amore amicitiae seu beneuolentiae, seu seipsum vt finem cui 2. quia sine esse supernat. gratiae potest angelus simpliciter esse, non sine esse naturali propriae substantiae. 3. quia esse supernaturale gratiae angelus apprehendere potest sub aliquâ ratione mali, saltem ardui ac difficilis, cùm ad illam seruandam, vel consequendam necessaria sit praeceptorum obseruantia. Contrà verò esse naturale propriae substantiae sub nullâ ratione mali, ne ardui quidem ac difficilis apprehendi potest, cùm non sit amissibile, vel acquisibile, ac proinde ad illud conseruandum, vel acquirendum non est opus angelo praeceptorum obseruantiâ. Atque ex his constat, posse angelum recedere à conseruatione esse gratiae supernat. non à conseruatione esse naturalis proprij suppositi.

56. *Explicatur Augustinus.* Ad 2. neg. antec. ex dictis. Ad prob. *Augustinus* eo loco non comparat iustum in naturâ lapsâ cum primo homine in paradiso constituto, quantùm ad spem futurae vitae simpliciter; sed iustum in naturâ lapsâ habentem certam reuelationem de futurâ vitâ cum primo homine in paradiso constituto absque huiusmodi certitudine; *Sic scribit.* *Quantum itaque pertinet ad delectationem praesentis boni, beatior erat primus homo in paradiso, quàm quilibet iustus in hac infirmitate mortali. Quantum autem ad spem futuri boni, beatior quilibet in quibuslibet cruciatibus corporis, cui non opinione, sed certa veritate manifestum est, sine fine se habiturum omni molestia carentem societatem Angelorum in participatione summi Dei, quam erat ille homo sui casus incertus in magna illa felicitate paradisi.*

55. *Explicatur aliud Augustini testimonium.* Ad aliud dico, ibi non loqui de libero arbitrio in puris naturalibus constituto; nam infrà subiungit, *Denique Angeli quidem per liberum arbitrium à Domino Deo refuga facti sunt: refugientes tamen eius bonitatem, qua beati fuerunt, non potuerunt, eius effugere iudicium.* Supponit ergo per peccatum eos amisisse bonitatem, se. sibi inhaerentem, quâ beati facti fuerunt: sed loqui de libero arbitrio tam hominum, quàm angelorum in ordine ad perseuerantiam, vel non perseuerantiam in bono accepto per beneficium gratiae congruae, vel non congruae. Nam de hâc quaestionem initio proponit: *Sed illud magis quaerendum, operosiusque tractandum est, quomodo respondeamus eis, qui dicunt: Si in illa rectitudine, in qua sine vitio factus est, habuit perseuerantiam, procul dubio perseuerauit in ea. Et si perseuerauit, vtique non peccauit, nec illam suam rectitudinem, Deumque deseruit. Eum autem peccasse, & desertorem boni fuisse, veritas clamat. Non ergo habuit in illo bono perseuerantiam, & si non habuit, non vtique accepit.* Ad hanc soluendam affert illa verba, nempe vt post collatam vtrique tam homini, quàm Angelo gratiam habitualem, nondum tamen ea beneficio gratiae actualis congruae cōfirmata, ostenderet Deus, quid eorum posset liberum arbitrium cum gratia duntaxat habituali, & actuali tantùm sufficienti; deinde quid beneficium ipsius gratiae congruae posset in ordine ad perseuerandum in bono accepto. Lege *S. Thom. 1. p. q. 5. ar. 1. ad 3.* ex quo nostra haec resp. eruitur. Ad 3. primum intellige, vel de informitate substantiae angelorum, natura tantùm praecedente formitatem gratiae: sicut & in eius d. sent. informitas caelorum, quibus angelos comparat, naturâ tantùm praecessit formitatem splendoremque lucis: siquidem in eius sent. omnia fuerunt in eodem instanti simul condita. Vel certè intelligitur de informitate in ordine ad vltimum complementum gloriae per beatificam conuersionem ad Deum. Leg. *S. Thom. 1. p. qu. 62 ar 3. ad 1.* 56. *Exponuntur alia Augustini testimonia.*

Secundum intellige iuxta ea, quae senior conscripsit *in lib. de correp. & gra.* vt diabolus non à principio temporis, quod inter ipsius creationem & peccatum intercessit, ceciderit. 57. *Secundum testimonium.* Nam quod sub dubio priori loco dixerat, *Ab ipso vel temporis, vel suae conditionis initio*; in poster. *loco cap.* 10. absolutè definit, angelos malos, antequam caderent, fuisse beatos: *Diabolus & Angeli eius etsi beati erant, antequam caderent, & se in miseriam casuros esse nesciebant, erat tamen adhuc quod eorum adderetur beatitudini, si per liberum arbitrium in veritate stetissent, donec istam summae beatitudinis plenitudinem, tamquam praemium ipsius permansionis acciperent.* Quare cùm 1. loco docet, angelos malos numquam in veritate stetisse neque ex eo bono cecidisse, quod acceperant, sed quod accepturi erant, explicandus erit de pleno & consummato bono beatitudinis, quod accepturi fuissent in termino viae, si per liberum arbitrium cum oblatâ gratiâ perseuerassent. Eodem modo intellig. *Gregor.* nempe de charitate perfectâ & consummatâ patriae. *Exponitur S. Gregor.* Alioqui, vt *suprà*, ipse docet, Luciferum, antequam caderet, fuisse plenum omnibus bonis, quae posteà per peccatum amisit.

SECTIO IV.

An Angeli gratiam iustificantem acceperint ex proprijs meritis, an omnino gratis?

SVPPONO nullum actum, solius naturae viribus cum solo generali concursu Dei elicitum, esse alicuius doni supernat. meritorium apud Deum: 58. proinde cùm de merito angelorum respectu gratiae iustificantis quaestionem instituimus, non intelligimus de merito solius naturae, sed simul etiam gratiae viribus elicito. *Duplex meritum.* Quod duplex est, alterum congruum, ex auxilio tantùm actualis gratiae elicitum; alterum condignum, ex habituali gratiâ profectum. De vtroque quaestio. 59. *1. Sent. affir. de merito etiā condigno.* Prima sent. affirmat, omnes angelos in primo instanti suae creationis

tionis meruisse sibi gratiam iustificantem de condigno. Hanc admittere tenentur omnes ij, qui docent, angelos in primo instanti creationis promeruisse gratiam iustificantem per actum dilectionis Dei, effectiuè procedentis ab habitu gratiæ, siue charitatis, vt docet *Bannez 1. p. qu. 62. art. 3. dub. 2.* nam in hâc sent. actus charitatis procedens ab habitu gratiæ vel charitatis, est simul effectus gratiæ, & dispositio ad eamdem: & vt effectus, est posterior gratiâ; vt dispositio verò, est prior gratiâ. Poterit igitur idem actus in eodem instanti durationis, vt procedens ab habitu gratiæ accipere condignitatem meriti ab illâ, & simul eam de condigno mereri: cùm in hâc sent. non repugnet, vt idem actus sit effectus, & dispositio ad gratiam, & vt dispositio supponatur condignificatus à gratiâ per physicum influxum, mediante habitu charitatis. Fundam. talis modus promerendi iustitiam non repugnat; nobilior est, & dignus naturæ angelicæ, quæ sicut perfectissimis actibus consequitur suum finem naturalem: ita debuit consimillimis actibus consequi finem supernat.

Fundam. vnicum.

60. *2. Sent. affir. de merito, solùm congruo.* Secunda affirmat, omnes angelos primo instanti suæ creationis promeruisse sibi gratiam sanctificantem merito tantùm de congruo, elicito ex auxilio gratiæ actualis, naturâ præcedentis infusionem gratiæ habitualis. Huius auctores ij, qui absolutè docent, angelos in primo instanti meruisse sibi gratiam sanctificantem: *Caiet. 2. 2. qu. 24. ar. 3. in resp. ad 3. Ferrar. 3. con gen. c. 110. §. Circa prædicta, & seq.* licet expressè tantùm loquatur de actu meritorio beatit. sed hoc casu eadem est ratio respectu gratiæ sanctificantis. Expressè *Zumel 1. p. qu. 62. ar. 2. q. vn. concl. 4. & ar. 3. q. 3. concl. 2. Vasquez disp. 228. c. 1. Valent. ibid. pu. 1. assert. 3. Arrub. disp. 175. Suarez lib. 5. de angel. c. 8. Granad. tract. 11. disp. 4.*

61. *Prob. 1. ex S. Thom.* Probatur 1. auctor. *S. Tho. 1. p q. 62. ar. 2.* vbi ita sibi obiicit *in 3. argum. Conuerti ad Deum, est se ad gratiam præparare: sed nos non indigemus gratia ad hoc, quòd nos ad gratiam præparemus, quia sic esset abire in infinitum. Ergo non indiguit gratia Angelus ad hoc, quòd conuerteretur ad Deum.* Ad quod distinguit conuersionem in Deum, vnam per dilectionem perfectam, *quæ est creaturæ Deo fruentis; & ad hanc requiritur,* inquit, *gratia consummata*: aliam, *quæ est meritum beatitudinis, & ad hanc requiritur gratia habitualis, quæ est merendi principium*: tertiam, *per quam aliquis præparat se ad gratiam habendam; & ad hanc non exigitur gratia habitualis, sed operatio Dei ad se animam conuertentis*: quam supponit habuisse angelum, vt ad gratiam habitualem se præpararet.

2. *2. ead. qu. ar. 6.* docet, quò angeli perfectiores fuerunt in naturalibus, eò intensiorem gratiam, gloriamque fuisse consecutos; quia, eò efficaciùs sese in Deum conuerterunt. Sed per efficaciorem conuersionem perfectiores in naturâ intensiorem consecuti sunt gloriam meritoriè: ergo per eamdem conuersionem meritoriè consecuti sunt & gratiam.

3. Tertiò *q. 63. ar. 5. ad 4.* ait omnes etiam malos in primo instanti meruisse. ergo cùm talis non solùm potuerit esse meritorius gloriæ, sed etiam gratiæ, ita de

4. facto dicendum est. 4. docet *2. 2. q. 24. ar. 3. ad 3.* angelos gratiam accepisse iuxta eorum dispositionem & conatum.

5. Quintò *1. p. q. 95. ar. 1.* expressè fatetur, primum hominem conditum fuisse in gratiâ, ad eamque se præparasse per proprium consensum, vt habet in *solut. ad 5.* ergo idem à fortiori de angelo, vtpotè perfectioris naturæ, quàm de homine.

62. *Prob. 2. Ratione 1.* Prob 2. ratio. 1. Perfectior modus est habere gratiam per propriam dispositionem, quàm sine illa: at vbi contrarium non obstat, semper præsumendum est, perfectiori modo à Deo creaturas ad suos destinatos fines consequendos promoueri. Maior est *S. Thom. 3. p q. 19. ar. 3.* probatur: perfectius est tum ex parte recipientis, gratiam obtinere per modum præmij saltem de congruo, quàm omninò gratis; nam perfectius est, ad aliquam perfectionem acquirendam proprio actu cooperari, eamque sibi quodammodo debitam facere, quàm omnino passiuè se ad illam habere: tum ex parte gratiæ, quæ cùm sit suprema forma inter omnes supernat. accidentales, connaturaliter requirit aliquam præuiam dispositionem eiusdem ordinis in subiecto, in quo recipienda est. Confirm. reliquæ omnes vltimæ formæ, tam naturales, quàm supernat. hanc præuiam dispositionem in subiecto exigunt, vt inductione constat. *Confirm.*

63. *Ratio 2.* 2. Nulli homini adulto confertur gratia habitualis, neque in neque extra Sacramenta, absque propriâ dispositione ipsius: qui in primo instanti suæ creationis comparatur homini adultæ ætatis.

64. *Ratio 3.* 3. Per gratiam habitualem creatura perfectam contrahit amicitiam cum Deo, nec non spirituale matrimonium, quo speciali vinculo sponsatur Deo: sed ad vtrumque requiritur consensus vtriusque: ergo præter infusionem gratiæ habitualis, per quam conuersus est Deus ad angelos, necessaria fuit aliqua libera dispositio, per quam angeli conuerterentur ad Deum.

65. *Ratio 4.* 4. Sicut in naturalibus ex imperfectioribus gradatim peruenitur ad perfectiora; ita in supernat. quæ dantur ad perficienda naturalia. Tandem sicut collata est angelis gloria per merita: ita decuit, eisdem conferri gratiam per propriam dispositionem.

66. *3. Sent.* Tertia opinatur, omnibus angelis post instans creationis parata fuisse auxilia gratiæ, vt se de congruo ad iustitiam prępararent; ad quam soli boni, qui tantùm habitualem iustitiam acceperunt, se præparatunt; non mali, qui defectu dispositionis numquam habitualem iustitiam acceperunt: *Henric quodlib. 8. q. 10. §. Ad dubit.* videtur *Magistri in 2. dist. 5.* Fundam. congruentius est, gratiam habere ex meritis, quàm sine meritis: & nulla creatura intellectualis eodem instanti, quo producitur, deliberatè, & ex electione, vt ad actum meritorium requiritur, operari potest. *Fund. Henric.*

67. *4. Sent. absolutè neg.* Quarta docet, gratiam iustificantem collatam fuisse angelis, absque eorum propriâ dispositione, & merito: *Capreol in 2. dist. 4 q. 1. ar. 3. ad arg. con. 5. concl. Soti lib. 1. de nat. & gra. c. 5. fine, Molina 1. p. q. 62. ar. 3. circa solut. 1. arg.* Inclinat *Scotus in 2. dist. 5. q. 1. §. Ad inquir. fine*; vbi vnâ viâ, quam probabilem putat, ponit meritum angelorum post gratiam: & licet loquatur de merito beatit. idem tamen colligitur de merito ad gratiam: nam idem, quod fuisset etiam meritum ad gratiam: ac proinde meritum beatit. non fuisset tantùm post gratiam, sed etiam ante gratiam. Probabilem putat *Rubio in 2. dist. 5. q. 2. fine.* Citantur *Victoria, & Arboreus lib. 1. suæ Theosoph. c. 1.*

68. *Capreolus ex S. Thom. colligit.* Eamdem colligit *Capreolus* ex *S. Thom.* 1. ex *qu. 16. de malo ar. 4. ad 14.* vbi docet, angelum primo instanti suæ creationis motum fuisse in seipsum, & in Deum vt auctorem naturæ, non vt auctorem gratiæ, quod ad meritum coram Deo necessariò requiritur. 2. in *ead. qu. ad 15.* distinguens duplicem amorem erga Deum; alterum in quantum est obiectum supernat. beatit. & auctor gratiæ: alterum in quantum est naturale bonum omnis creaturæ: primum, qui tantùm est meritorius, negat angelis primo instanti suæ creationis, concessio 2. qui meritorius non est. 3. ex illo principio;

pio, quod *S. Thom.* tradit *1. part. qu.* 64. *art.* 2. *& alibi*, voluntatem angeli immobiliter adhærere, cuicumque semel deliberatè adhæret. ergo non potuerunt omnes angeli in exordio suæ creationis per actum meritorium sese ad gratiam disponere: alioqui numquam dæmones ab illo actu recessissent, Deoque vt auctori gratiæ semper immobiliter adhæsissent. Ceterùm falsò aliqui hoc principium in sent. *S. Thom.* intelligunt in ordine ad actus & obiecta naturalia, non in ordine ad actus & obiecta supernaturalia.

S. Thomas inflexibilitatem in Angelis ponit etiam in ordine ad actus & obiecta supernat.

Nam *cit. loco* hoc principium expressè intelligi de actibus & obiectis etiam supernat. Dum inquirit causam, cur Angeli sancti fuerint in bono, cui liberè adhæserunt, confirmati; dæmones contrà in malo, cui liberè etiam adhæserunt, obstinati; vtriusque causam assignat inflexibilitatem angelici arbitrij: quod sicut ante electionem est ad vtramque partem liberum; ita post electionem non est ampliùs ad oppositam partem eius, quam elegit, indifferens.

Confirm.

Confirm. in ordine ad omnes actus & obiecta tam naturalia quàm supernat. hoc principium in sent. *S. Thom.* intelligit *Caiet. cit. loco §. Ad dubium*: rationemque assignat, quia *Vnumquodque recipitur per modum recipientis, & gratia perficit naturam modo conformi naturæ.*

69. Dico 1. Angeli non potuerunt sibi de condigno promereri gratiam iustificantem, quoad primam eius infusionem: ex *S. Thom.* 3 *p. q.* 19. *ar.* 3. vbi ideò negat, animam Christi habuisse charitatem, reliquasque virtutes infusas proprio merito; quia alioqui, *oporteret quòd Christus aliquando istis caruisset.* Si autem putasset eumdem actum, qui ad habitum disponit, ab eodem habitu produci posse, non negasset, animam Christi has virtutes propriis meritis obtinuisse; cùm hic modus, vt *ibid.* docet, sit perfectior ac nobilior.

Assertio 1. Colligitur ex S. Thom.

70. Fundam. principium meriti condigni est ipsa gratia. *Implicat*, autem, *principium meriti cadere sub meritum*: sc. implicat, vt causa quoad primam sui productionem pendeat à proprio effectu: penderet autem gratia, quoad primam sui productionem, à proprio effectu, si quoad primam sui infusionem caderet sub meritum de condigno. Maior est euidens vel ipso naturæ lumine; alioqui posset idem, mediatè saltem & virtualiter, seipsum producere. Nam gratia producendo actum meritorium, à quo rursus ipsa quoad primam sui productionem seu infusionem esset producenda, mediatè & virtualiter seipsam produceret. Minor prob. meritum condignum est causa moralis impetratoria, quâ Deus ad actualem existentiam illius mouetur ad producendam primò gratiam: sed meritum, quatenus condignum, est effectus ipsius gratiæ, à quâ vt à principio moraliter effectiuo, siue vt alij volunt, formali condignificatur. Dixi, *quoad primam sui productionem*, nam quoad conseruationem nulla est repugnantia: quia vt sic meritum dignificatum à gratiâ, non esset causa gratiæ secundùm id formaliter, quod præsupponit, & à quo in ratione condigni causatur à gratiâ; nam hoc est solùm primum esse gratiæ, cuius meritum non esset causa, sed tantùm conseruationis, quæ consequitur ad primum esse gratiæ.

Fundam. vnicum & à priori. Commune Theolog. axioma.

71. Dices: Non implicat, plures causas esse sibi inuicem causas in diuerso genere causæ: ergo nec implicabit, meritum condignum & gratiam esse sibi inuicem causas in diuerso genere vnam in genere causæ impetratoriæ, alteram in genere causæ formalis, tribuentis formalem condignitatem merito.

Obiectio.

Confirm.

Confirm. dispositio naturalis est causa formæ substantialis; & rursus forma substantialis est causa dispositionis.

Resp. citatum principium intelligi de causis, quæ sese mutuò supponunt quoad primum esse, exceptâ finali: quæ quia causat secundùm esse intentionale, mouendo intentionaliter agens ad sui existentiam, non necessariò, vt causet, supponitur esse. Reliquæ verò causæ, quia vt causent, supponuntur esse, non possunt sese mutuò causare quoad primum esse simpliciter: quia cùm hoc sit simpliciter ad causandum necessarium, debet ad causandum præsupponi; non posset autem ad causandum præsupponi, si hoc ipsum deberet à suo effectu causari. Quare forma causat materiam, & rursus materia causat formam, non quoad primum esse simpliciter, quod vnaquæque in alterâ supponit efficienter causatum ab agente, sed quoad informationem, & sustentationem, quæ tantùm sunt quædam essendi modificationes. Vnde si forma ita deberet causare materiam, vt suâ causalitate formali deberet mouere agens ad producendam primò materiam, non posset iterùm materia causare formam quoad primum eius esse: quia tunc idem virtualiter causaret seipsum. Quia igitur meritum condignum ita est causa gratiæ habitualis, vt suâ actuali existentiâ mouere debeat Deum ad producendam primò gratiam, à quâ rursus ipsum meritum accipit formalem condignitatem ad gratiam promerendam, nequit meritum de condigno habitualem gratiam, quoad primam sui productionem infusionéve mereri.

Solutio. Quo pacto plures causæ possunt esse sibi inuicem causæ in diuerso genere causæ.

Ad confirm. nego, dispositionem naturalem causari à formâ substantiali secundùm primum esse simpliciter, sed solùm quoad conseruationem.

Ad confirm.

72. Dico 2. Omninò improbabile est, primum actum angelorum fuisse moralem dispositionem ad iustitiam habitualem recipiendam. Hanc supponit *S. Thom* dum docet, primum actum angelorum fuisse naturalem conuersionem in seipsos, & in Deum vt auctorem naturæ: sequitur ex sent. eorum, qui docent, angelos habere actum beneuolentiæ necessarium erga seipsos, & Deum vt principium sui: qui cum sit naturalis & necessarius, naturâ saltem præcedit omnem actum supernat. & liberum. Neque illam negare possunt, qui nullum actum necessarium determinatum concedunt angelis erga seipsos, vel Deum; negari .n. non potest, quin priùs angelus operatus sit aliquem actum liberum naturalem, quàm supernat. Quia sicut gratia supponit naturam: ita operatio gratiæ supponit de lege ordinariâ operationem naturæ.

Assertio 2.

Hanc supponit S. Thom. & à nemine negari pôtest.

Confirm.

Confirm. sicut cognitio naturalis in angelis præcessit saltem naturâ cognitionem supernat. gratiæ; priùs enim naturâ angeli cognouerunt seipsos, & Deum vt auctorem naturæ, quàm gratiæ: ita volitio naturalis in angelis præcessit volitionem supernat.

73. Fundam. præciso modo extraordinario, quo potuisset Deus naturam angeli operatione supernat. præuenire, spectato solo naturali modo operandi creaturæ intellectualis, priùs illa operatur naturaliter quàm supernat. Cùm igitur nobis non constet, angelos in exordio suæ creationis extraordinario modo ac lege fuisse à Deo ad operandum supernaturaliter præuentos, non debemus temerè, relicto modo naturali, hunc modum extraordinarium illis concedere. Nam Deus semper quoad fieri potest relinquit causis 2. suum connaturalem modum operandi: ergo nisi auctoritate, vel efficaci ratione conuicti, non debemus talem ordinem operandi rebus naturaliter præscriptum inuertere. Antec. prob. priùs naturâ operatur circa id, ad quod est ab intrinseco determinata, quàm circa id, ad quod determinari debet ab extrinseco. Sed voluntas an-

Fundam. assert. 2.

geli

geli ad naturalem dilectionem sui, & Dei auctoris naturæ est ab intrinseco determinata; ad supernat. dilectionem Dei, vt auctoris gratiæ, determinari debet ab extrinseco auxilio gratiæ: quippe cùm ad illam completas habeat vires, propensionemque innatam; ad hanc minimè, sed debet ab extrinseco auxilio Dei compleri. Confirm. voluntas est simul natura & voluntas: sed vt natura priùs operatur, quàm vt voluntas: quia vt natura operatur vt determinata ad vnum, vt voluntas operatur vt indifferens ad vtrumlibet. Sed voluntas angeli amore naturali fertur in seipsam vt natura; amore supernat. fertur in Deum vt voluntas, quia ad Deum fertur ex electione, & per indifferentiam ad vtrumlibet; ad seipsum absque electione & indifferentia: ergo priùs saltem naturâ angelus amore naturali fertur in seipsum, quàm amore supernat. in Deum. Neque dicas, posse angelum eodem actu diligere se amore naturali, & Deum amore supernat. nam repugnat, eumdem actum simul esse naturalem & supernat. Nam quatenus idem actus eliceretur ex propensione naturæ, esset naturalis; quatenus produceretur ex auxilio gratiæ, esset supernaturalis.

Confirm. Voluntas simul est natura & voluntas.

74. *Occurritur obiectioni.*

75. *Asserit. 3.* Dico 3. Probabile est, omnes angelos in eodem instanti creationis simul cum dilectione naturali sui, & Dei auctoris naturæ, ex speciali auxilio gratiæ elicuisse actum dilectionis Dei, vt auctoris supernat. beatit. eoque actu de congruo se ad iustitiam habitualem eodem instanti recipiendam præparasse. Probabilius tamen est, iustitiam habitualem habuisse in principio suæ creationis omninò gratis, & absque vllâ dispositione, aut merito etiam de congruo. Prior pars est contra *Henric.* & omnes, qui putant, non potuisse angelos primo instanti suæ creationis deliberatè operari. Fundam. ad deliberatè operandum non eget angelus successu temporis: & primo instanti suæ creationis habere potest omnia ad liberè deliberateque agendum requisita, nam hæc sunt libera potestas, cum notitiâ perfectè indifferente ad vtrumlibet: neque actus naturalis repugnat simul esse cum libero & supernat. cùm de facto angelus amorem naturalem sui retineat cum quolibet actu libero supernat. Igitur potuit primo instanti suæ creationis ex auxilio gratiæ præuenientis & cooperantis liberè se præparare ad iustitiam habitualem pro eodem instanti recipiendam. Quòd probabile sit, id de facto ita fuisse, sufficienter probant rationes 2. sent. Posterior pars est conformior, iudice *Capreol.* doctrinæ *S. Thom.* fundatæ in illo principio de inflexibilitate angelici arbitrij, quæ in oppositâ sent. saluari nequit. Prob. ex modo loquendi Patrum & Concil. qui dum docent, angelos primosque parentes fuisse in gratiâ creatos, vtuntur nominibus *creationis, constitutionis, infusionis, conspersionis, largitionis participationis*, quæ potiùs puram gratiæ productionem, liberalemque donationem, quàm meritum præparationémve vllam important. *Simul in eis*, inquit August. 12. *de Ciuit. c. 9. & condens naturam, & largiens gratiam.* Sed omnium clarissimè Basil. *in Psal 32. praeced. sect. cit.* de angelorum iustificatione disputans, *Non*, inquit, *in infantili statura sunt creati, deinde paulatim excitati atque perfecti, sic Spiritus susceptione digni sunt habiti; sed prima constitutione & quasi quadam conspersione suæ substantiæ simul infusam habuerunt sanctitatem.* Quid hæc significant, nisi eos non propriis actibus seu meritis, quibus excitari paulatim ad gratiæ habitualis perfectionem peruenerint, sed merâ infusione ac donatione cum primâ naturæ constitutione accepisse? Non enim tantùm excludi successionem perfectionis angelorum, sed quamcumque dispositionem seu præparationem ad illam, verba illa indicant, *Paulatim excitati Spiritûs susceptione digni sunt habiti.* Verè enim dici posset, per excitationem Spiritûs susceptione angelos fuisse dignos habitos, si per propriam dispositionem ad illam se præparassent. Idipsum confirmat *lib. de Spiritu cap. 16. Ad eum quidem modum in creando adest Spiritus sanctus*, nempe Angelis, *quæ non proficiendo perueniunt ad perfectionem, sed ab ipsa protinus creatione perfecta sunt, in hoc vt perficiatur consummeturq; illorum substantia, simul conferens suam gratiam.*

Probabilius est, Angelis gratiam habitualem absque omni eorum dispositione collatam.

76. *Pars asser. conformior est S. Thom. teste Capreol. Thomist. princip.*

Prob. 2 ratione. 1. ille modus operandi in ordine ad actus supernat. ponendus est in angelis, qui connaturalior est; sc. per principium intrinsecum. Si autem angeli ad gratiam iustificantem, eiusque habitus propriâ operatione se disposuissent, talis operatio non fuisset à principio intrinseco, quia non fuisset ab habitu intrinsecè inhærente; cùm repugnet, dispositionem effectiuè produci à formâ, ad quam disponit; non à virtute Dei extrinsecè supplente vim habitûs. Maior prob. tum quia vnica ratio, cur de facto huiusmodi habitus supernat. concedantur, est propter connaturaliorem modum operandi; alioqui omnes actus, quos elicimus per habitus infusos, elicere possemus per virtutem Dei extrinsecè supplentem vim habitus. Tum quia ille modus operandi est connaturalior, qui proficiscitur ab ipsâ virtute operantis, supponitque perfectum statum ipsius. Vnde factâ comparatione, perfectius esse operari per intrinsecam virtutem, quàm proprio merito illam comparare, prob. anima Christi, vt est communis sent. *S. Thom. 3 p. q. 19. art. 3.* non habuit gratiam habitualem, eiusque virtutes infusas propter propria merita, quia alioqui debuisset habere aliquem actum, nempe illum, qui fuisset talium virtutum meritorius, præternaturali modo elicitum. Igitur perfectius est, operari ab intrinseco habitu, quàm actu præternaturali eumdem habitum sibi promereri. Nec dici potest, ideò animam Christi non habuisse has virtutes propriis meritis, quia illas habuit altiori titulo vnionis hypostaticæ. Nam hoc non impedit, quò minùs easdem habere potuerit propriis meritis: ita, vt *ibid. S. Thom.* gloriam corporis, eaque omnia, quæ pertinent ad extrinsecam eius excellentiam, non solùm habuit titulo vnionis hypost. sed etiam proprij meriti; eo quòd ad illa promerenda non oportuit in Christo præcedere actum præternat. elicitum à principio tantùm extrinseco. 2. hoc ipsum prob. habere sanctitatem propriis meritis, est in illam propriis actibus tendere; operari autem per intrinsecum principium, supponit perfectum statum operantis, nam supponit illum quoad intrinsecas potentias virtutesque operandi completum. Perfectius autem est, esse in perfecto statu operandi, quàm in illum propriis actibus tendere, cùm prior sit finis posterioris. Confirm. hunc modum seruat Deus in naturalibus, vt priùs quàm agentia naturalia ad operandum promoueat, intrinsecis perficit ac instruit potentiis & instrumentis. Eundem seruat quoad fieri potest in ordine ad actus supernat. vt priùs naturam instruat virtutibus infusis, quàm ad operandum promoueat: vt constat in paruulis, qui priùs per baptismum perficiuntur potentiis infusis: cùm tamen potuisset Deus, si comparare sibi virtutes propriis meritis esset perfectius, quàm operari in statu perfecto, solam gratiam habitualem per baptismum infundere paruulis, eosque deinde in adultâ ætate promouere, vt propriis

77. *Prob. 2. ratione triplici.*

78. *Perfectius esse operari per intrinsecam virtutem, quàm proprio merito illam comparare, probatur.*

Idem prob. à priori.

79. *Confirmatur.*

propriis actibus sibi reliquas infusas virtutes compararent. Eumdem modum putandum est Deum seruasse cum primis parentibus. Multò igitur probabilius est, eundem modum à Deo seruatum esse cum angelis, vt antequam in aliquam supernat. operationem erumperent, intrinsecis instruerentur potentiis ac virtutibus.

80. *Secunda ratio efficax.* Secunda: in iis, quæ à liberâ potestate creaturæ pendent, vt magis libertas operandi creaturæ elucet, numquam solet idem effectus in omnibus contingere. Si autem omnes angeli liberis actibus sese ad Sanctitatem disposuissent, idem prorsus effectus contigisset in omnibus: omnes .n. liberè gratiam consecuti fuissent, nullusque prorsus in tantâ multitudine fuisset, qui in oblatam sibi gratiam non consensisset. Quod spectato ordinario modo operandi liberæ creaturæ, quem Deus de facto cum illâ seruat, moraliter reputatur impossibile: vt inductione constat, tum in hominibus, qui in adultâ ætate iustificantur: tum in angelis in ordine ad gloriam consequendam, quam non omnes liberis actibus consecuti sunt. Confirm. iuxta probabiliorem sent. quam cum *S.Thom.seq.sect.* docebo, angeli quò superiores fuerunt naturâ, cò perfectiorem gratiam virtutesque acceperunt. Vnde iuxta oppositam sent. debuissent omnes, non solùm liberè in oblatam sibi gratiam consentire, sed etiam superiores naturâ perfectiùs efficaciusque, inferiores remissiùs inefficaciusque in gratiam consentire. Quod licet respectu absolutæ potentiæ Dei nullam inuoluat difficultatem, moraliter tamen, & spectatâ ordinariâ lege & modo, quo Deus vtitur cum liberis creaturis, videtur improbabile.

81. *Confirm.*

Obiectio. Dices. Eadem ratio probat, quòd neque angeli naturâ superiores perfectiorem gloriam propriis meritis sibi compararunt, cuius tamen oppositum cum *S.Thom.infrà* docebo. Resp.neg. maior. nam in ordine ad gloriam promerendam angeli supponebantur instructi intrinsecis potentiis & virtutibus supernat. quæ datæ fuerunt illis iuxta proportionem donorum naturalium. Et quia connaturale est angelis, vtpote qui nullum habent impedimentum, operari secundùm totum posse potentiæ & principij siue naturalis, siue supernat. consequens fuit, vt superiores in naturâ per perfectiora principia supernat. perfectiores elicuerint actus supernat. gloriæ meritorios. Contrà verò, ante infusionem habituum supernat. angeli nullis supponebantur instructi principiis & potentiis intrinsecis, ideò non poterant perfectiores in naturâ ab intrinseco principio ad perfectiores actus supernat. connaturaliter se determinare; cùm non natura perfectior, sed habitus supernat. perfectior sit principium perfectioris intensiorisque actûs supernat. Vnde maior illa intensio actûs supernat. in angelo superiore ante infusionem gratiæ habitualis fuisset à principio extrinseco.

Ratio discriminis.

82. *Tertia ratio.* Tertia: Angeli apud Deum meruerunt per actus fidei, spei, & charitatis: sed ad hos actus eliciendos opus fuit aliquâ morâ: ergo non potuerunt, moraliter loquendo, primo instanti meritoriè se ad institiam habitualem præparare. Maior est certa; nam idem promerendi modus apud Deum præfixus est hominibus, à quo non sunt eximendi angeli, cùm is sit maximè proportionatus & consentaneus viatori ad supernat. beatit. tendenti. Minor prob. vt *infrà de peccato angel.* non omnes angeli habuerunt fidem euidentem in attestante, præter vnum, qui ordinatione diuinâ constitutus caput omnium, mysteria sibi à Deo euidenter reuelata, proposuit reliquis ex auctoritate diuinâ, obscurè tantùm illis applicatâ, fide credenda: sed antequam illa fide diuinâ, vt à Deo attestata crederent, debuerunt examinare rationes & motiua de eorum credibilitate, vt prudenter constanterque ea possent, vt à Deo attestata credere. Cùm enim non constaret euidenter angelis, quòd illa essent à Deo attestata; nec certi forent de veracitate angeli proponentis, qui nondum per statum beatificum in bono confirmatus, alios fallere poterat, necessarium fuit aliquod præuium examen, quo credituri certiores fierent, quòd talia obiecta, quæ eis credenda ex testimonio diuino proponebantur, essent à Deo reuelata. Ad hoc autem necessaria fuit aliqua mora: nam 1. debuerunt apprehendere obiectum reuelatum cum motiuis credibilitatis, cum quibus illud vt à Deo attestatum, proponebatur: deinde examinare rationes & motiua ad practicum indicium de credibilitate obiecti prudenter ferendum: tum velle credere; & ex eâdem voluntate imperare intellectui speculatiuum assensum fidei supernat. eliciendum: tum demum actu assentire assensu supernat. obiecto ipsi reuelato ex solo testimonio diuino; & simul cum assensu fidei alios etiam actus spei, & charitatis exercere. Quæ omnia, moraliter loquendo, non potuerunt instanti indiuisibili durationis ab angelis peragi. Vnde iuxta sent. quòd angeli non habuerint fidem euidentem in attestante, sed obscuram in signis & motiuis credibilitatis, ab vno angelo, vt capite omnium constituto, propositis, nullo modo videtur prior pars tertiæ assert. probabilis; sed tantùm censetur probabilis iuxta aliam sent. quæ ponit in omnibus angelis fidem euidentem in attestante: non .n. fuit opus morâ ad examinandas rationes & motiua credibilitatis obiecti reuelati, cùm omnes euidenter nouerint, illud fuisse à Deo attestatum per modum internum, quo euidenter certiores reddebantur de reuelatione diuinâ, quòd esset à Deo.

Progressus actuum fidei diuinæ.

83.

84. Ad fundam. primæ, patet ex 1. assert. Ad 1. secundæ; S. Thomas potiùs inclinat in nostram sent.

85. *Ad fund. 2. Explicatur S.Thom.* vnde nego, in 1. loco illum definire angelos in 1. instanti suæ creationis per actum conuersionis in Deo ex speciali auxilio elicitum se ad gratiam præparasse; sed tantùm docere, potuisse se præparare, ita vt non iretur in infinitum, si ad præparationem ad gratiam requireretur gratia. Nam finis illius articuli non erat, an Angeli primo instanti suæ creationis determinatè se ad iustitiam habitualem disposuerint, sed vniuersaliter, an ad conuersionem in Deum indiguerint gratiâ vt ex titulo constat.

86. *Ad 2. locum.* In 2. loco solùm definit, angelos gratiam & gloriam accepisse iuxta quantitatem ac proportionem suorum naturalium: an autem vtramque ex meritis acceperint, non docet: quin potiùs in resp. ad 2. indicat, eis gratiam collatam fuisse absque meritis. Siquidem docet, congruentius fuisse, vt daretur angelis gratia secundùm gradum naturæ, quæ est immediatè à Deo, quàm ex operibus, quæ procedunt à creaturâ. Vel explicari potest, ex *Molinâ*, quoad augmentum gratiæ, quod angeli post primam gratiam gratis acceptam propriis meritis sibi compararunt, non quoad primam infusionem gratiæ, quam omninò gratis habuerunt. Tertium explicat *cit. Capreol.* de merito in actu 1. seu potentiali, & interpretatiuo, ratione gratiæ habitualis, quam omnes primo instanti suæ creationis acceperunt; ratione cuius fuerunt omnes digni vitâ æternâ, sicut paruuli recens baptizati; non de merito actuali & elicito. In 4. solùm docet, angelos superiores in naturâ, ex eo quòd maior fuerit in perseuerantibus conatus ad bonum, sicut in cadentibus

87. *Ad 3. locum.*

88. *Ad 4. locum.*

ad

ad malum, factos esse, qui perseuerarunt, meliores ac maiores in gloriâ; sicut, qui ceciderunt, peiores; ac maior pœnas iis respondit. In 5. loco non

89. *Ad 5. locum* affirmat absolutè, primum hominem iustitiam habitualem primo instanti suæ creationis habuisse ex meritis, sed solùm docet, id non repugnare: *Cùm motus voluntatis non sit continuus, nihil prohibet etiam in primo instanti suæ creationis, primum hominem gratiæ consensisse.*

90. *Ad primam rat.* Ad 1. rationem, conced. anteced. vbi cetera sunt paria: at modus habendi gratiam habitualem ex propriis meritis præiudicat perfectioni maiori, quæ est operari modo connaturaliori ex intrinsecis principiis, supponentibus perfectum statum operantis. Ex his patet ad 1. prob. Ad 2. nego, gratiam habitualem per se requirere dispositionem in subiecto, vt patet in paruulis.

Ratio. Quia in ordine supernat. gratia habitualis est prima forma, in quâ vt à primâ radice & naturâ in ordine supernat. pendent ceteræ formæ supernat. accidentales. Nam ipsa est, quæ primò constituit subiectum in esse supernat. accidentali; actus supernat. non tam est dispositio gratiæ, (cùm non maneat permanenter cum gratiâ, quod est proprium dispositionis,) quàm operatio &

Ad confirma. effectus gratiæ. Vnde ad confirm. nego, gratiam habitualem esse vltimam formam, sed potiùs primam in ordine supernat.

91. *Ad secundam.* Ad 2. neg. conseq. Nam omnis adultus, præter primum parentem, supponitur antequam recipiat gratiam habitualem, in

Ratio discriminis. statu peccati, ad cuius deletionem de lege saltem ordinariâ requiritur propria peccatoris retractatio. Vnde angelus consideratus in 1. instanti suæ creationis comparatur homini adulto, solùm quod expeditum vsum rationis, non quoad statum peccati, à quo angelus fuit immunis.

92. *Ad tertiam.* Ad 3. Ad contrahendam amicitiam & spirituale matrimonium cum Deo, requiritur consensus ex parte creaturæ præcedens consensum Dei, nego; requiritur consensus creaturæ subsequens consensum Dei, concedo. Collatâ igitur gratiâ in 1. instanti creationis omnibus angelis, aliqui paulò pòst consensum præbuerunt, conuertendo se in Deum per actus fidei, spei, & charitatis: aliqui verò non consenserunt, auertendo se per peccatum à Deo. Vnde boni supernat. amicitiâ & spirituale matrimonium à Deo inchoatum per liberum consensum consummarunt: mali per liberum dissensum respuerunt.

93. *Confir.* Confir. cùm hoc spirituale matrimonium, & amicitia principaliter pendeat à Deo, vt à primo auctore, ab ipso potiùs inchoari debuit per infusionem suæ gratiæ, quàm à creaturâ per liberũ consensum ipsius. Præterea, cùm ad præbendum huiusmodi consensum requiratur aliqua gratia ex parte creaturæ, vt ille perfectiùs connaturaliusque præberetur à creaturâ, præcedere debuit infusio gratiæ habitualis ex parte Dei.

Occurritur obiectioni. Huic resp. obstat illud *Zach. 1. Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos.* Resp. consensum Dei debere tantùm succedere consensui hominis ob peccatum, quod homo debet propriâ voluntate retractare, antequã Deus per infusionem suæ gratiæ ad hominem conuertatur; non consensui angeli, qui nullum ante habitualis gratiæ infusionem habebat peccatum.

94. *Ad quartam* Ad 4. naturalia producuntur ab agente naturali, quod ad producendum suum effectum principalem

Ratio discriminis. eget dispositione subiecti, quæ præcedere debet productionem effectûs principalis. At supernaturalia immediatè producuntur à Deo, qui in producẽdo à nullâ pendet dispositione subiecti. Vnde retorq. argu. nam sicut naturalia, quæ tantùm pendẽt

Nota. à Deo, cuiusmodi sunt quæ creatione producuntur, non procedunt ex imperfectioribus ad perfectiora, sed statim in primâ sui productione habent quidquid ad sui perfectam constitutionem requiritur: ita supernaturalia, quia immediatè pendent à Deo, in primâ sui productione habent quidquid ad ipsorum perfectam constitutionem requiritur, vbi subiecti incapacitas non obstat. 95. *Ad vlti. negparitas,*

Ad vltim. gloria est vltimus in ordine supernatu. quem connaturaliter præcedere debet forma tum productiua, tum dispositiua illius: Gratia habitualis est primum principiũ & forma primò constituens subiectum in esse su- *Maximè*
pernaturali. Gloriam præcedũt habitus supernat. infusi, quorum connaturalibus actibus potest creatura intellectualis gloriam sibi condignè mereri; gratiam non præcedunt: nam ad connaturaliter & condignè promerendum prærequiritur ipsa vt principium connaturalitatis & condignitatis actuum meritoriorum: hæc autem repugnat, vt simul sit principium & terminus eiusdem actûs meritorij.

De Nat. Angelor. Tom. II.

SECTIO V.

An Angeli supernaturalia dona acceperint iuxta quantitatem perfectionum naturalium?

SENSVS est, an angeli quò superiores fuerunt in perfectionibus naturalibus, eò excellentiora dona gratiæ virtutumque supernat. ac beatitudinis à Deo acceperint. Non eo sensu, vt maiori perfectio naturalis vnius fuerit aliquo modo Deo causa motiua ad maiora illi dona supernat. conferenda: nam sicut nullum donum merè naturale est Deo motiuum ad suam gratiam creaturæ conferendam, alioqui gratia non esset gratia, sed merces & retributio, ita nec perfectius donũ naturale est Deo motiuum ad maiorem gratiam eidem naturæ conferendam: sed hoc alio sensu, vt Deus ex merâ suâ liberalitate & sapientiâ voluerit maioribus gratiæ donis ornare, quos perfectioribus talentis naturæ condiderat: ita vt perfectior superioris angeli sna- 99. *Sensus quæs.*
[illegible] fuerit tantùm Deo occasio non causa vlla ma-
[illegible]m gratiam illi conferendi. 79. *Prima ratio dubit. est August. auctor.*

1. Ratio dub. est auctoritas *August. 11. de ciuit. cap. 13.* vbi docet, omnes æquales felicitatis ab initio creatos esse. *Secunda.* 2. Hãc proportionem supernat. donorum cum naturalibus non seruat Deus cum hominibus: ergo nec seruauit cum angelis. *Tertia.* 3. Ex hâc sent. sequeretur iuxta sent. eorum, qui docent, de facto omnes angelos esse diuersæ speciei, non dari duos homines æqualis gloriæ: consequens constat esse falsum in paruulis, qui ex hâc vitâ decedunt cum solâ gratiâ baptismali, quam Deus æqualiter infundit omnibus, cùm nulla ex parte suscipientium sit diuersitatis ratio. Sequela prob. iuxta communem Patrum sent. quæ fundatur in *Paulo ad Ephes. 1.* *His non obstantib.* Homines assumuntur ad beatitudinem ad restaurandas ruinas malorum angel. iuxta illud *Psal. 6. Implebit ruinas.* Sed illi omnes fuissent in gloriâ inæquales; ergo & homines, qui in eorum locum succedunt.

98. *Sent. affirmans, communior, verior.* *Communis sent. Scholast. nulloque discrepante, est, quò Angeli excellentioris fuerunt naturæ, eò præstantiora accepisse dona gratiæ & gloriæ: Magist. in 2. dist. 3. c. 2. S. Thõ. 1. p. q. 62. ar. 6. Caiet. ibid. Bonau. in 2. dist. 9. ar. vn. q. 3. Albert. dist. ar. 10. Duran. dist. 9. q. 2. n. 6. Ægid. q. 2. ar. 1. in resol. 3. dub. Richar. dist. 5. ar. 2. q. 3. Argent. q. vn. ar. 1. fine, Gabrie. q. 1. ar. 2. concl. 3. Molin. Bannez. Zumel 1. p. ibi. Valen. ibid. pun. 3. Vasquez disp. 228. c. 2. Suarez lib. 5.* 99. *Potiss. fundamentum*

lib. 5. de ange. cap. 10. &c. Fund. in Patribus, *Dionys.* qui *lib. de cal. hierar. à cap. 6.* singulas hierarchias, ordinesque angelorum discriminat non modò per dona naturalia, verùm etiam per gratuita. Vnde *ca. 10.* docet, Deum intimius perfectiusque se communicare supremis spiritibus, eò quòd illi sint *diuini fulgoris capaciores.* *Basilius.* *Basilius lib. de Spiritu. S. cap. 16. Neque enim calorum virtutes suapte natura sancta sunt; nam si id esset: nulla re differrent à Spiritu sancto: sed iuxta portionem, qua se inuicem superant, à Spiritu habent sanctificationis mensuram.* *Damascen.* Damas. *lib. 2. de fide orthod cap. 3. Per Verbum Dei creati sunt Angeli, & per sanctificationem Spiritus sancti perfecti, proque sua dignitatis & ordinis ratione illuminationem, & gratiam participantes, circumscripti sunt.*

100. Ratio assignari non potest, præter diuinam voluntatem, cui placuit hunc modum cum angelis seruare, quem non seruauit cum hominibus. *Congruentia quo ad beatus.* Congruentia quoad beatitudinem facilior est: nam beatitudo datur iuxta quantitatem meritorum; & quia quò angeli erant natura superiores, eò intensiorem gratiam virtutesque infusas acceperunt; & cùm naturale sit angelis operari secundùm totum posse suæ potentiæ, siue naturalis siue supernat. cùm nullum habeant impedimentum; sequitur, vt superiores in natura, intensiores habentes habitus supernat. intensiores elicuerint actus meritorios; inferiores verò, minùs intensos habentes habitus, remissiores elicuerint actus beatitudinis meritorios: proinde singuli beatitudinem consecuti sunt, proximè quidem iuxta proportionem principiorum supernat. remotè iuxta naturalium. Eadem ratio probat etiam de pœnâ assignata malis: nam sicut isti habent boni ad bonum; ita mali ad malum: & sicut illi totâ virtute supernatur. conuersi sunt in bonum; ita isti tota potentia & conatu naturæ conuersi sunt in malum.

101. *Quoad 1. gratiam.* Quoad primam gratiæ virtutumque supernat. distributionem, quam Deus gratis fecit in angelis initio creationis, congruentia est: vbi nullum ex parte subiecti obstat impedimentum, aut incapacitas, ordo sapientissimæ distributionis videtur poscere, vt maiora dona superioribus, minora conferantur inferioribus: ex eo quòd superiores apti sunt perfectiores operationes elicere; & gratia perficit naturam; ideò præstantiora dona supernat. data sunt superioribus, vt iuxta suam naturam perfectiores operationes supernatu. cum illis elicerent. *Confir. à S. Thom.* Ratio *S. Thom.* cùm Deus angelos finaliter creauerit in ordine ad supernat. beatitud. hoc ipso, quòd alios aliis perfectiores condidit in naturâ, ad altiorem videtur beatitudinis gradum ordinasse: *Vt si ædificator lapides polit ad construendam domum; ex hoc ipso, quod aliquos pulchrius & decentius aptat, videtur eos ad honoratiorem partem domus ordinare.* Præsertim cùm in angelis nullum sit impedimentum, quod illos possit retardare, præter intrinsecam libertatem; in homine sit etiam intrinsecum impedimentum sentientis appetitus à bono retardantis.

102. *Corollarium probabile.* Hinc deduco, animam Christi intra suam speciem fuisse, quoad dona naturalia, omnium animarum rationalium conditam perfectissimam, vtpotè ad supremam Capitis ac redemptoris dignitatem eleuatam; cui proximè successit anima eius Genitricis: licet de facto Deus talem modum non seruet cum omnibus; vt quò ad superiorem dignitatem spiritualem euecti sunt, eo potioribus etiam naturalibus exornentur donis, quippe qui *1. Cor. 1.* *Infirma mundi elegit, vt confundat fortia.* nam sicut vnioni hypostaticæ collata sunt maiora dona supernatu. quàm omnibus angelis simul; ita ratione eiusdem debita erant omnia dona & perfectiones naturales, quæ possunt cuicumque puro homini communicari. Ceterùm dona supernat. in Christo longo interuallo superauerunt dona naturalia eiusdem; cùm longè excellentiora fuerunt supernaturalia, quibus euectus est supra omnes Angelos, quàm naturalia, quibus licet superet quemcumque purum hominem, inferior tamen est quocumque angelo.

Ad 1. rationem dubit. *Augustinum* intellige. de æqualitate felicitatis secundùm proportionem geometricam, non arithmeticam: quo pacto *Scotus in 2. dist. 5. q. 1. §. Ad inquir.* ait, Angelos creatos esse vniformes, hoc est, ab initio vel omnes in gratiâ, vel omnes in puris naturalibus, non exclusa ab eis propriâ diuersitate in naturalibus, & supernatu. 103. *Ad ratio 1. dubit. resp.*

Ad 2. neg. consequ. ratio fuit voluntas diuina, cui non placuit eumdem modum seruare cum hominibus, quem seruauit cum Angelis. Congruentia desumitur ex diuerso modo operandi hominum, & Angelorum. nam cùm homini, ob intrinsecum impedimentum sentientis appetitus à bono retardantis, connaturale non sit operari secundùm totum posse principij operatiui; sit autem connaturale angelo, nullum habenti intrinsecum impedimentum à bono retardatiuum, potior ratio fuit, vt Deus accommodando se modo operandi Angelico, eò maiora dona supernat. contulerit angelis, quò superiores erant in natura. 104. *Ad secundũ.*

Propter 3. rationem *Paludanus in 4. dist. 4. q. 1.* putat, omnes homines futuros esse inæquales in beatitud. vt possint æquari angelis malis, in quorum sedes succedunt: ab hac tamen lege excipit Christum, & eius Matrem, qui cùm sint supra omnes Angelos, in nullius sedem successerunt: cohærenter docet, paruulos, qui ante rationis vsum moriuntur, inæqualem gratiam Baptismi accipere, vt valeant angelis, qui futuri fuissent inæquales in gloria, succedere. Sed esto homines angelis in gloria succedant, vti interdum Patres indicant; nego ad hoc necessarium esse, vt illis succedant quoad eumdem omninò gradum gloriæ, cum quo illi futuri fuissent; sed sat est, si illis succedant quoad gloriam simpliciter. Vnde omninò improbabile est, & temerè dictum, paruulos ante vsum rationis cum Baptismo morientes, inæqualem gratiam accipere, vt valeant angelis in gloria inæqualibus succedere. 105. *Reiicitur Palud. existimans omnes homines futuros inæquales in beatit.*

SECTIO IV.

An & quo pacto Angeli supernaturalem beatitudinem sibi, promeruerint.

CERTVM est contra aliquos, quos tacito nomine citat *Magist. in 2. dist. 5. cap. vlt.* Angelos, qui in acceptâ iustitiâ & sanctitate steterunt, beatitudinem supernat. condignis meritis sibi promeruisse: *August. lib. de corrép. & grat. cap. 10.* in hoc pares facit angelos hominibus: *Diabolus & angeli eius, etsi beati erant antequam caderent, & se in miseriam casuros esse nesciebant, erat tamen adhuc, quod eorum adderetur beatitudini, si per liberum arbitrium in veritate stetissent, donec istam summa beatitudinis plenitudinem, tamquam præmium ipsius permansionis acciperent.* non igitur gratis, sed vt præmium suæ perseuerantiæ 106. *Certum est Angelos bonos meruisse gloriam.*

Fundame. rantiæ beatitudinem, acceperunt. Fundam. si visio intuitiua Dei, eiusque beatificus amor, in quibus intellectualis creaturæ beatificũ præmium consistit, propter merita conferuntur hominibus eadẽ à fortiori nõ nisi propter merita conferuntur & angelis, qui ad tale præmium merendum & maiora habuerunt auxilia, & pauciora, aut nulla impedimenta, & breuiorem certaminis viam, & naturam ad bonum propensiorem ac promptiorem. Nec defuit illis principium condignè merendi supernat. beatit. quæ est gratia habitualis, quam omnes ab initio suæ creationis ad hunc finem à Deo acceperunt. Quare sola controuersia est de modo, quo illi sint promeriti.

De modo controuersia.

107. *Primus gloriā pro meruisse per opera eam subsequentia.* PRIMA sent. affirmat, sibi promeruisse per opera beatitudinem subsequentia, seu obsequia futura præuisa in hominum ministerium ex obedientiâ Dei ab angelis exhibenda. Nam licet soli Angel. vltimi ordinis tertiæ hierarchiæ in hominum custodiam & ministerium destinentur, omnes tamen, etiam supremæ hominum saluti cooperantur, instruendo & illuminando inferiores de rebus ad hominum salutem spectantibus, iuxta illud *Heb. 1. Omnes sunt administratorij spiritus, in ministerium missi propter eos, qui hereditatem capiunt salutis.* Hanc docent. *Magist. cit. a. Altisiod. lib. 3. tract. 1. cap. 7.* citatur ab *Argen. Præpositinus: probabilem censent Albertus in 3. dist. 18 art. 4 Bonau. in 2 dist. 5. art. 3. q. 2. Maior q. 1. Rubio q. 2. & in 3. d. 18. q. 1. art. 2.*

108. Prob. 1. Magnum præmium, qualis est gloria angelorum, magna requirit merita: sed non potuerunt angeli in tam breui spatio viæ habere merita tanto præmio commẽsa. 2. Non repugnat, vt opera subsequentia gratiam, condignè mereantur ipsam: ergo nec opera subsequentia beatitudinem, ipsam. 3. potest præmium duratione præcedere meritum, tum quia gratia collata antiquis Patribus fuit præmium meritorum Christi, quæ tamen multo tempore præcessit in Patribus. Tum quia potest dari militi equus in præmiũ futuræ dexteritatis: igitur poterit dari angelis beatitudo in præmium obsequiorum futurorum. 4. de facto ea obsequia, in hominum ministerium impensa, sunt condignè meritoria alicuius præmij apud Deum: non alterius, quàm supernat. beatit. ergo potuit illis beatitudo conferri propter talia obsequia futura præuisa. Maior prob, hæc liberè exhibentur ab angelis; proceduntque à personâ Deo maximè grata propter gratiam consummatam. Ergo nihil illis deest ad meritum de condigno. 5. *5. auct. Aug.* ex *August. lib 4 de Genesi ad litt. cap.* docente, angelos priùs habuisse cogitationem matutinam in Verbo, quàm vespertinam creaturarum in proprio genere, at matutina est visio Dei, in quâ suprema creaturæ intellectualis felicitas consistit: ergo priùs angeli habuerunt visionem Dei, quàm illam promeruerint nam si primus actus, quem sancti habuerunt, fuit visio matutina in Verbo, nullum ante illam habuerunt actum, quo eamdem sibi visionem promerentur. Ex aliâ parte in sent. *August. cit.* Angeli acceperunt beatitudinem ex meritis: Ergo beatitudinem sibi promeruerunt ex operibus præuisis beatitudinem subsequentibus.

109. *Secundus mod. s.* SECVNDA docet angelos beatitudinem sibi promeruisse per actus naturâ tantùm præcedentes beatitudinem: *S. Thom quodlib. 9. q. 4 art. 3. & in 2. dist. 5. q 2. art. 2. Bonaue. art. 3. q. 2* vbi docet, hanc fuisse suo tempore *communem*: *Ægid. q. 2. art. 2. Richard. art. 2. q. 1. Mayro. in dist. 17. q. 1. concl. 3. Rubio. in 2. dist. 5. q. 2.* vbi sub disiunctione docet, meritum tempore, vel naturâ præcessisse præmium: *Marsil. in 2. qu. 4. art. 2. corol. 2.* eamque *probabilem* putat *Argen. ibid. art. 4.* Fundam. non repugnat, meritum naturâ tantùm & causalitate præcedere præmium; *Fundam. sen.* ergo ita de facto in angelis: non enim egent tempore, aut pluralitate actuum ad suam naturalem perfectionem consequendam, sed vnico actu & instanti totam suam naturalem perfectionem assequi possunt: sed gratia perficit naturam iuxta conditionem ipsius naturæ. Anteced. ostendo. 1. Christus primo *Pr. ant. 1.* instanti suæ conceptionis habuit beatitudinem, eamque sibi vel promeruit, vel certè promereri potuit: cùm non sit maior ratio, eur eo instanti pro aliis promereri potuerit, & non pro se. 2. in nobis simul est contritio vt dispositio ad gratiam, & gratia vt præmium contritionis, simul est actus meritorius augmenti gratiæ, & ipsum augmentum gratiæ. Confirm. contritio eodem instanti, quo infor- *Confirm.* matur gratiâ, de condigno meretur gloriam. Quid igitur repugnat, vt eodem instanti simul conferatur gloria? & tunc esset meritum & præmium simul. Prob. 2. à paritate demeriti. Nam sicut deme- *Prob. 2. à paritate demeriti.* ritum malorum Angelorum fuit simul duratione cum pœna ipsa priuationis gloriæ, ita meritum bonorum fuit simul cum præmio beatitudinis.

110. *Tertius modus.* Tertia opinatur, meritum inchoatum & in fieri duratione præcessisse beatitudinis, præmium in angelis: meritum verò consummatum & in facto esse simul duratione fuisse cum beatitudinis præmio: *Caiet. 1. p. q. 63. art. 6. §. Ad 1.* vbi distinguit meritum in Angelis, in incoatũ seu viæ, quod inceperunt in ipso 1. instanti creationis: & consummatum seu in termino, quod iidem 2. instanti consummarunt. Primum docet, duratione præcessisse præmium; 2. simul duratione fuisse cum præmio, naturâ tantùm illud antecedens.

111. *Quartus communis.* Quarta *hoc tempore ferè communis asserit, Angelos beatitudinem meruisse actibus non tantum natura, verum etiam duratione beatitudinem præcedentibus, S. Tho. 1. p. q 62. art. 4 Scot. in 2. dist. 5. q 1. §. Ideo tenetur. Et §. Ad inquirendum, versu 2. propos. Duran. in 2. dist. 3. q. 3. Herue. q. 2. art. 2. Capreo. q. vni. art. 1. fine 2. concl. Maior q 2. Gabriel q. vn. art. 2. Ferrar. 3. con. Gen. cap. 110. §. Hac dicta sint, Bann. 2. Zumel, Molina in cit. loc. Vasquez disp. 229 cap. 10. Arrub. disp. 176. Granad. tract. 12. disp. 3. Suarez. lib. 6. de angel. cap. 1. &c.*

112. *Probabile non est Angelos supernaturalem beat. à principio habuisse ob merita futura in statu gloriæ, quamuis non sit impossibile.* DICO 1. Etsi impossibile non sit, improbabile tamen est, angelos supernaturalem beatitud. à principio habuisse propter ipsorum futura opera in statu beatitudinis exercenda. Prior pars prob. vel 1. impossibilitas esset ex eo, quia beatitudo esset principium merendi respectu operum in statu beatitudinis exhibendorum: ac proinde eadem beatitudo esset simul principium meriti, & effectus eiusdem: quod implicat. Vel 2 ex eo, quia omnia opera in statu beatitudinis facta, essent necessaria, vtpotè ab amore beatifico necessariò imperata. Vel 3. quia ad actum meritorium requiritur fides, quæ cum visione beatifica pugnat. Non primum: nam principium merendi in tali statu non necessariò foret beatitudo, quæ in visione Dei & amore beatifico consistit, sed gratia habitualis, à quâ opera, in eo statu facta, condignum apud Deum valorem sortirentur. Sicut opera à Christo exhibita non accipiebant condignitatem valoris ab ipsius beatificâ visione & amore, sed à personâ operante. quia non minùs gratia habitualis in statu beatitudinis, quàm in statu viæ est perfectissima forma supernat. constituens subiectum amicum, & filium adoptiuum Dei; atque adeò principium sufficienter dignificatiuum omnium supernat. operationum. Non 2-

tum quia alioquin nulla opera Christi fuissent meritoria, cùm omnia facta sint in statu beatitu. tum quia, vt opera sint meritoria, satis est, vt sint libera tantùm quoad circumstantias, esto sint necessaria quoad substantiam: obsequia angelorum ex obedientiâ Dei in hominum salutem & vtilitatem in statu beati. exhibita possunt esse libera quoad aliquam circumstantiam finis, aut motiui à Deo non præceptam; sicut potuerunt opera Christi præcepta, pro nobis meritoria apud Patrem. Vnde licet hæc obsequia quoad substantiam necessariò imperentur ab amore beatifico, quoad aliquas tamen circumstantias & motiua non præcepta, de facto liberè exhibentur, nec ad meritum necessaria est libertas peccandi, vt patet in Christo. Nec 3. nam ad actum meritorum non necessariò requiritur fides, vt etiam patet in Christo.

114. *Fund. vnius.* Improbabilitas poster. partis demonstratur: temerè contra communem Patrum auctoritatem inducitur nouus modus merendi gloriam in angelis diuersus ab eo, quem Deus seruat cum hominibus, qui est per actus fidei, spei, & charitatis, duratione præcedentes præmium beatitudinis. Qui modus maximè fundatur in naturâ meriti & premij: nam de ratione merentis est, esse in viâ ad præmium, ad quod propriis actibus tendat: de ratione præmij, esse vltimum terminum & fructum præcedentium laborum. *Confirm.* 1. Confirm. 1. meritum connaturaliter postulat exerceri à personâ iuxta conditionem personæ: sed persona angelica est suâ naturâ peccabilis: ergo connaturaliter postulat ab eâ exerceri cum libertate ad peccandum, quâ libertate caret angelus in statu beatit. 2. ita se habuerunt angeli ad merendum sibi, sicut se habuit Christus ad merendum aliis: sed Christus in statu immortalitatis & gloriæ corporis, qui respondet statui gloriæ angelorum, non ampliùs meruit aliis: ergo nec angeli in

115. statu gloriæ meruerunt sibi. Nonnulli improbabilitatem arguunt ex eo, quòd sequeretur, Deum non æquam legem seruasse cum bonis, ac cum malis angelis in gloriæ distributione: siquidem non minùs eam meruissent mali per bona opera subsequentia, si ipsis ante merita collata fuisset, quàm boni. Sed contrà: ideò in sent. *Magi.* vt ex *cit. dist.* constat, non est ante merita collata gloria malis, quia mali apposuerunt peccatum; quod si non apposuissent, non minùs quàm boni gloriam ante merita accepissent.

116. *Non implicat simpliciter Angelos promeruisse supernaturalem beatitudinem prius natura solâ implicat tamen connaturaliter.* Dico 2. Non implicat simpliciter, angelos condignis meritis, naturâ tantùm præcedentibus, supernaturalem beatit. sibi promeruisse; implicat iuxta legem à Deo statutam; iuxta quam necessarius est actus fidei infusæ, quo cognoscatur Deus vt auctor bonorum, supernat. iuxta illud *Heb.* 11. *Sine fide impossibile est placere Deo. Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est & inquirentibus se remunerator fit.* Implicat autem cum visione intuitiuâ Dei simul eodem instanti durationis stare posse actum fidei de eodem Deo, vt 4. *to. cum S Thom.* 2. 2. *quæst.* 1. *art.* 4. *&* 5. at si debuit eodem instanti durationis simul esse meritum & præmium, supernaturalis beatitu. debuerunt eodem instanti simul esse actus fidei Dei auctoris supernatu. vt initium meriti, & visio intui-

117. *Obiectio.* tiua eiusdem. Dices. Potuisset actus fidei instanti visionis Dei in angelo cessare, & tantum perseuerare actus spei, & dilectionis Dei ex notitiâ fidei

Solutio. originariis. Sed contrà: implicat, actum voluntatis perseuerare, non perseuerante notitiâ, à quâ talis actus originatur: cùm nõ minùs in conseruari, quàm in fieri, actus voluntatis pendeat ab actu intellectus, à quo originatur: cùm nequeat actus voluntatis conseruari, nisi præsente obiecto, cuius est actualis volitio, aut nolitio. Nequit autem obiectum conseruari actu præsens voluntati, nisi per actum intellectus, cuius tantùm est obiectum voluntati præsentare.

Prioris fundam. potuerunt angeli habituali iustitia iam sanctificati, per actum dilectionis Dei auctoris supernatur originatum notitiâ supernatu. Dei, non quidem obscurâ fidei, sed euidenti abstractiuâ, priùs naturâ elicitum, condignè mereri supernaturalem beatitud. eodem instanti durationis sibi conferendam. Vel certè potuerunt per actum fidei obiecti supernatu. cuius intuitiuam notitiam in Verbo non accepissent cum visione Dei, nam tunc non sequeretur, simul fore actum fidei & visionis in Verbo de eodem obiecto. 118. *Fund. prio. effer.*

Dices. Visio intuitiua Dei, & amor beatificus eodem instanti durationis existens, necessariò impelleret voluntatem ad actum meritorium: ergo non esset talis actus liber, & consequenter meritorius. Resp. neg. antec. nam vt visio & amor beatificus impellant voluntatem ad actum meritorium, debent vt causa natura præcedere actum meritorium: cùm igitur illi non præcederent per modum causæ; sed potiùs vt effectus subsequerentur posteriùs natura actum meritorium, non possent ad illum voluntatem impellere. 119. *Obiectio.* *Solutio.*

Ex dictis manifestè apparet improbabilitas secundæ sententiæ. quæ meritum angelorum respectu supernaturalis beatitud. non explicat iuxta legem de promerendâ gloriâ creaturæ rationali latam, per actus à fide supernat. originatos: siquidem cum talibus actibus implicat visio beata, in qua beatitudo supernatu. principaliter consistit. Hoc argum. maximè vrget *Thomistas*, qui cum *S. Thom.* 2. 2. *quæst.* 1. *art.* 4. *&* 5. vniuersaliter docent, nullum actum fidei stare posse cum actu scientiæ de eodem obiecto. Vnde meritò *S. Doctor* hanc sent. quam in 2. *sent.* docuerat, retractat *in summa*: cum nequeat cum ipsius *cit.* doctrinâ cohærere. 120. *Quid de 2. sent.*

Dico 3. Implicat, meritum consummatum Angelorum naturâ tantùm præcessisse supernaturalis beatit. præmium, contra 3. sentent. *Caiet.* Fundam. idem ac 2. partis præced. assert. Nam si meritum in 1. instanti inchoatum consummari debet in 2. necessariò debet in eo perseuerare, vt ipsa libera perseuerantia consummetur. Igitur si in eo instanti simul infundatur visio beatifica, simul erunt actus fidei diuinæ, à quo pendent angelorum meritum, & visio intuitiua eiusdem Dei contra *Caiet.* qui 2. 2. *locu cit. &* 1. 2. *qu.* 67. *art.* 5. negat, fidem stare posse cum quacumque scientia. 121. *Implicat meritũ consummatum Angelorum natura tantum præcessisse gloriâ.*

Dico 4. Angeli condignis actibus non causalitate tantùm, sed duratione etiam prædedentibus, supernaturalem beatit. sibi promeruerunt. Fundam. hic modus est omnium connaturalissimus; nam vltimum præmium est quies & terminus, in quo sistit operatio merentis, & in quo fruitur præcedentium laborum fructu: Vnde hoc modo, vt omnium connaturalissimo vtitur Deus cum hominibus. Confirm. de ratione merentis vt sic, est vt sit in via & actuali tendentiâ ad præmium: ergo non debet præposterè illud ante, vel cum merito accipere. 122. *Hæc sent. omnium probabilissima sequitur ex refutatis reliquis.*

Ad 1. primæ, neg. maior; nam quòd homo assequitur multitudine actuum, angelus consequitur intensione actus. Potuit igitur angelus vnico actu intensissimo plus gloriæ promereri, quàm multis remissis possit homo: præsertim cùm probabile sit, maiorem gratiam habitualem, & consequenter actualem 123. *Ad prima sent. argum. resp.*

lem habituali proportionatam, accepisse angelos in principio suæ creationis, quàm non modò accipiunt paruuli in baptismo, sed quàm multi sancti viri post diuturna merita sibi compararunt. Et quia angeli operantur secundùm totum posse gratiæ, potuit vnus actus angeli plus gratiæ & gloriæ mereri, quàn multi hominis actus. Ad 2. primò nego an-
124. *Ad secundū. Ratio discriminis.* teced. cùm. n. gratia sit principium meriti, repugnat simul esse effectum eiusdem 2. neg. consequ. quia gratia non est vltimum præmium. Solùm autem de ratione vltimi præmij est, non posse esse simul duratione cum merito. Nam de ratione vltimi præmij est, extrahere merentem à statu viæ; quæ de lege ordinata ad merendum requiritur.

125. *Ad 3. Multiplex disparitas.* Ad 3. Dist. antec. de præmio vltimo, nego; de non vltimo, concedo: beatitudo autem est vltimum præmium intellectualis creaturæ. Ad 1. prob. disparitas 1. meritum est in vno sc. Christo; præmium in alio sc. in antiquis Patribus: at cōtrouersia est de eodem supposito, in quo præmium duratione præcedat meritum: nam præcipua diffic. est, quòd prius quis præmium accipiat, quàm meritum exhibeat. 2. præmium, quod duratione antecessit in Patribus, non fuit vltimum gloriæ, quod dilatum fuit vsque ad meritum Christi actu exhibitum, propriaque morte consummatum, sed inchoatum gratiæ. quamuis etiam vltimum præmium gloriæ antecedere potuerit merita Christi; vt de præmio angel. *suo loco.* 3. meritum Christi, vtpote infiniti valoris, suâ naturâ dignum fuit, vt acceptaretur pro omnibus hominibus quouis tempore, & loco existenti-
126. *Ad 4.* bus. Ad 4. neg. consequ. nam equus datus militi in præmium futuræ dexteritatis, non est vltimum, qualis est beatitudo. Ad 4. minor de præmio accidentali, concedenda; neganda de essentiali. Ad prob. maioris; huiusmodi obsequiis angelorum, ad præmium essentiale beatitudinis promerendum, deest status viæ, quæ est conditio ex voluntate præmiantis ad merendum necessariò requisita.
Conf. 1. & Confirm. 1. alioqui angeli per huiusmodi obsequia, tot annis hominibus impensa, ingentem gloriæ cumulum sibi comparassent, quem vix B. Virgo suis meritis superasset: de reliquis hominibus nulla foret dubitatio, quin omnes essent inferiores angelis: cùm tamen ex multorum Patrum senten. multi homines excedant multos angelos in gloriæ magni-
2. tudine. 2. dæmones operibus malis continuò patratis non augent sibi pœnam essentialem, sed tantùm accidentalem: ergo nec angeli operibus bonis augent sibi præmium essentiale. Ratio vtriusque: deest conditio viæ ad merendum, & demerendum præmium, vel pœnam essentialem requisita. Ad 5. argum. vt *suprà*; cùm *Augustin.* docet,
127. *Ad 5. Explicatur Augustinus.* angelos priùs vidisse res in Verbo, quàm in proprio genere, τὸ *Priùs*, non intelligi de prioritate simpliciter; alioqui omnes tam boni, quàm mali creati fuissent cum visione beata creaturarum in Verbo; nam, vt *eod.* constat, in principio omnes creati sunt æqualis fælicitatis: sed intelligi de prioritate in ingressu beatitudinis.

128. *Ad funda. secunda.* Ad fundam. secundæ, neg. consequent. nam licet non repugnet simpliciter, meritum & præmium beatitudinis esse simul; repugnat tamen iuxta legem de facto à Deo sancitam de beatitudine pro-
Disparitas duplex. merendâ per actus à fide originatos. Nec est par ratio de perfectione naturali & supernat. naturalis .n. cùm sit à determinato principio, est finita & determinata, quam potest angelus determinato actu in instanti consequi; quia potest determinato actu in instanti operari secundùm totum posse suæ potentiæ naturalis, atque adeò eo actu attingere vltimam perfectionem suæ naturæ proportionatam. At perfectio & beatitudo supernat. cùm sit à principio infinito, non habet certum limitem, sed semper potest perfectior à creaturâ mereri, iuxta maiorem dispositionem ad illam: quæ dispositio sēper potest esse perfectior ex perf. ctioribus principijs supernatur. à quibus illa principaliter producitur. 2. potest actio, & tendentia principij na- *Disparitas. 2.*
turalis ad propriam perfectionem naturalem esse, simul cum termino vltimo suæ perfectionis: non potest actio & tendentia principij supernat. ad perfectionem supernat. esse simul cum vltimo termino perfectionis supernat. nam tendentia ad perfectionem supernat. sunt actus virtutum dependentes à fide supernat. quæ nequit esse cum vltimo termino perfectionis supernat. quæ est visio, & amor beatificus. Ad 1. probat. anteced. nego de facto 129.
Christum essentialem beatit. animæ sibi promeruisse; vt expresè docet *S. Th. 3. p. qu. 19. art. 3.* Nec eadem ratio de aliis: nam ex eo quòd Christus primo instanti suæ conceptionis meruerit aliis gloriam, non sequitur, quòd in eodem supposito sit gloria & meritum simul, quæ est potissima ratio, cur angeli non meruerint sibi gloriam per actus, naturâ tantùm & causalitate præcedentes: sed tantùm sequi- 130.
tur, quòd in vno sit gloria, in alio meritum. Ad 2. *Ad secundā*
prob. non cum quolibet præmio pugnat meritum, *patet disparitas.*
sed cum præmio dumtaxat vltimæ beatit. quæ extrahit creaturam à statu viæ ad merendum requisitæ; nec non pugnat cum merito fidei infusæ. Ad confirm. actus fidei, quem requirit contritio, non pugnat cum merito, & iure ad gloriam, pugnat cum possessione gloriæ. Ad 2. argum. neg. conseq. 131.
nam nihil habet demeritum, quod naturâ suâ pu- *Ad 2. ratio*
gnet cum pœnâ: Est .n. demeritum peccatum, *discriminis.*
quod non solùm non pugnat cum pœnâ priuationis gloriæ, sed nequit stare cum iure, nedum cum gloriâ. Contrà verò meritum gloriæ suâ naturâ pugnat cum gloriâ; quia meritum includit notitiam obscuram fidei Dei auctoris supernat. gloria intuitiuam visionem eiusdem.

SECTIO VII.

De numero & serie instantium Angelicorum, aliisque difficultatibus ex iis.

EX *præced. sect.* colligitur, totum negotium bo- 132.
norum angelorum tribus fuisse instantibus *Totum negotium bonorum Angelorum tribus instantibus peractū.*
peractum: Primo creationis naturæ, & gratiæ: 2. meriti: 3. glorificationis. Primum fuit formaliter & virtualiter indiuisibile, in quod angeli nihil meruerunt, sed tantùm acceperunt merendi principia, quæ fuerunt habitus supernat. infusi, quibus constituti sunt apti ad merendum: solumque elicuerunt naturalem dilectionem sui, & Dei auctoris naturæ, *Primum indiuisibile etiam virtualiter.*
quam tam boni, quàm mali semper retinuerunt; cùm sit actus necessarius, & rectus rectitudine tantùm naturali. Atque hoc instans dici potest instans perfectæ constitutionis naturæ angelicæ: nam in hoc fuerunt omnes perfectè constituti ad operandum, tam naturaliter per principia debita naturæ, quàm supernaturaliter per dona indebita naturæ. Quod instans cum *Scoto in 2. dist. 5. qu. 1. §. Ad iniquir.* dici etiam potest *instans vniformitatis* quia in hoc omnes creati sunt geometricè vniformes, tam quoad dona naturalia, quàm gratuita & supernat. Secundum fuit meriti. Quod rursus in duo 133.
dini- *Secundum*

Instans meriti, diuiditur in duo inceptionis & consummationis: hoc diuisibile virtualiter,

diuiditur in instantia, 1. inceptionis 2. consummationis meriti. Et quidē prius instans inchoationis meriti, si sumatur secundum omnes conditiones, quas ad meritum requisitas includebat, fuit virtualiter diuisibile. Nam hoc instans cōtinebat mysteria fidei, proposita ab vno angelo supra omnes diuinā ordinatione constituto, reliquis omnibus ex Dei auctoritate credenda: item examen rationum & motiuorum, cum quibus illa proponebantur, vt à Deo attestata: denum productionem multorum actuum supernat. fidei, spei, charitatis, reliquarumque virtutum, quos, fidei mysterijs acceptatis, angeli elicuerunt. Quæ omnia moraliter non potuerunt vnico instanti formaliter, & virtualiter indiuisibili perfici. Ad minimum. n. in vno debuerunt rationes & motiua credibilitatis examinare, vt prudenter constanterque illa crederent, vt à Deo reuelata: in alio elicere actum imperij volendi credere assensum credendi, reliquosque actus virtutum supernat. Qui omnes actus licet potuerint eodem instanti durationis ab angelo elici, diuersa tamen postulabant instantia naturæ, prout vnus causalitate præsupponebatur ad alium. Instans verò continuationis, seu cōsummationis meriti, fuit virtualiter diuisibile quia durauit toto tempore viæ; vt ex prælio, quod inter bonos & malos intercessit, colligitur; nec nō ex merito angelorū quod tanto præmio responderet, debuit continuatione alicuius diuisibilis, & determinatæ moræ augeri.

Quamdiu durauerit alterum instans Angelicum.

Quanta fuerit hæc mora, sciri non potest: Certum est, illam tempore primi parentis in terrestri paradiso existentis fuisse completam. vt constat ex tentatione malorum angel. Ceterùm nonnulli putant, hanc moram viæ angel. fuisse vnius diei artificialis: quod indicat *Hugo de S. Victore lib. 1. c. 10.* ex *Aug. lib. 11. de Ciuit. c. 9.* vbi non solùm docet, primā die creatam esse lucem, nomine cuius intelligit angelos, sed eàdem die lucem diuisam esse à tenebris, hoc est angelos bonos, per lucē significatos, à malis, qui nomine tenebrarum exprimuntur.

134. *Tertium instans glorificationis.*

Tertium fuit instans glorificationis in quo sancti suam beatitudinem inchoarunt per visionem Dei, & amorem beatificum. Hoc autem non tam est instans, quàm quædā participata æternitas, quā beatitudo supernat. mensuratur; eàdem quippe indiuisibili mensurā, quā cœpit, duratura est per totam æternitatem. Et quia duratio proportionatur esse supernaturalis beatit. est quædam participatio diuinæ, ita & eius duratio est quædam participatio æternitatis diuinæ, quā ipsius increata beatitudo durat.

135. *Prob. hic numerus.*

Hic numerus & series instantium prob. ex dictis præced. sect. 50. Angelos iuxta statutam legem, moraliter non potuisse, primo instanti creationis naturæ & gratiæ, per actus fidei, spei, & charitatis meritū beatit. inchoare: hoc posito, secundum instans meriti, necessariò diuidendum est in instans inchoationis, & continuationis seu consummationis, ita quotquot negant, angelos in 1. instanti meruisse: at qui docent, angelos in 1. instanti meritum inchoasse: vel non addunt, nisi secundū instans consummationis meriti & glorificationis simul, vt *Caiet.* vel glorificationis tantùm, vt *Ferrari.* qui docet, omnes in 1. instāti meruisse, & potuisse non mereri, non positiuè apponendo peccatum, sed negatiuè non ponendo meritum: in 2. bonos fuisse glorificatos, malos damnatos. In quo instanti omnes demereri, & peccare poterant: *Quia non repugnat*, inquit, *quod Angelus in termino viæ per peccatum gratia priuetur, & simul in malo confirmetur. Non autem poterant mereri, quia repugnat, meritum & præmium in eodem instanti simul.* Vel si addunt 2. instans meriti distinctum ab instanti glorificationis, vt reliqui, illud non est duplex, inceptionis sc. & continuationis seu consummationis; sed vnicum tantùm continuationis. Ceterùm hæc Ferrar. sent. refutata est ex dictis: eò quòd pura creatura debet in eadem duratione, in qua meretur, posse peccare, non in sensu composito, sed diuiso. In sent. autem *Ferrar.* eo instanti, quo angelus potuit mereri, non potuit ne quidem in sensu diuiso peccare: & è contrà, in quo potuit peccare, non potuit mereri. Tandem qui affirmant, angelos beatitudinem habuisse vel ante merita, vel cum meritis, duo tantùm assignant instantia, vnum creationis, alterum glorificationis. *Leg. Scotus in 2. dist. 5 qu. 1 § Ad inquir.*

Eadem series admittitur ab his.

Paulò aliter est de instantibus, in quibus completa est via malorum angel. Nam 2. instans demeriti malorum, non diuiditur in duo instantia inceptionis & continuationis demeriti, sed est vnum & idem, in quo & angelus peccauit, & simul in peccato obfirmatus est: quia in hoc instanti postquam peccauit, non habuit amplius potestatem resurgendi: & consequenter non potest illud diuidi in duo, in quo incepit demeritum, & aliud, in quo liberè illud continuauit, cum potestate non continuandi, ab illo. Boni autem post inceptum meritum, habuerunt libertatem illud non continuandi, vsque ad instans glorificationis exclusiuè. sc. potestas à peccato resurgendi in statu naturæ ad gloriam eleuatæ pendet ab auxilio diuinæ gratiæ, quod statim fuit illi post peccatum denegatum: Potestas non continuandi meritum in bonis, pendebat à solo libero arbitrio: sicut & potestas illud continuandi ab auxilio gratiæ: neutrum autem fuit à sanctis Angelis post inceptum meritum sublatum, sed potiùs confirmatum. Præterea secundum instans peccati malorum fuit simul cum instanti pœnæ priuationis gloriæ, licet non fuerit cum instanti pœnæ ignis & localis detrusionis ad inferos, quam pœnam pati cœperunt post consummatam viam. Contrà verò instans consummationis meriti in bonis non fuit simul cum instanti præmij, quia repugnat meritum cum vltimo præmio simul: non repugnat autem demeritum cum pœnā etiam vltimā.

136. *De instantibus malorum Angelorum aliter theologandum.*

137. *Obiectio.*

Dices. Hoc modo non assignatur æqualis via bonis, ac malis: quia boni post inceptum meritum adhuc poterant demereri vsque ad instans glorificationis: mali autem post inceptum demeritum non ampliùs poterant mereri.

Solutio.

In angelis malis statim via statim fuit consummata post peccatum

Non inficior eamdem viam diuerso modo fuisse præscriptam bonis in ordine ad meritum, quæ durauit vsque ad beatificationem, & malis in ordine ad demeritum, quæ statim fuit absoluta. Ratio 1. meritum non potuit simul esse cum præmio: debuit igitur duratione aliquā illud præcedere: demeritum esse potuit cum pœnā. 3. vt boni occasionem haberent augendi meritum, gloriamque maiorem sibi comparandi. Propter quam causam mali simul manserunt cum bonis vsque ad terminum viæ ad exercitium virtutis. 3. hic modus est conformis naturæ angelicæ, quæ quia quod semel eligit; non facilè dimittit, debuit post semel commissum peccatum, non ampliùs habere potestatem ab illo resurgendi.

137. *Dices.*

At eadem, inquies, est ratio de bonis: ergo etiam boni statim post meritum, debuerunt non habere potestatem ampliùs demerendi: nam etiam boni non facilè dimittunt, quod deliberatè eligunt.

Resp.

Verùm concedo in hoc esse eamdem rationem: ac potestas peccandi simpliciter non aufertur, nisi vel per beatitudinem ipsam, vel per subtractionem concursus ad malum. Prima non potuit statim simul esse cum merito. 2. est contra libertatem debitam creaturæ. Potestas verò merendi statim post inchoatum peccatum auferri potuit per subtractionem auxilij super-

139. supernat. indebiti. Ex his deducitur, angelos malos numquã beatitudinẽ meruisse, vti nec bonos demeruisse: nam nec mali facilè à malo, quod deliberatè semel eligunt, se auertunt: nec boni facilè bonum, in quod liberè se conuertunt, dimittunt. Atque hinc magis apparet probabilitas opin. sect. 4. Angelos non accepisse ab initio suæ creationis gratiam habitualem per propriam conuersionem in Deum, vt per proprium meritum de congruo: alioquin difficilè ab eâ se auertissent, cùm tamen omnes mali per aduers. ab eâ se auerterunt. Confirmat. per eosdem, ideò angeli, qui post primum instans vel suum meritum confirmarunt, vel demeritum primò inceperunt, numquam ab illo cessarunt, quia difficilè dimittunt, quod semel deliberatè eligunt. At non minus deliberatè omnes per aduers. in 1. instanti elegerunt conuersionẽ in Deũ, quã in 2 vel confirmationem eiusdem, vel primam productionẽ peccati ex dictis variæ emergunt difficultates.

Sicut angeli mali beatitudinẽ numquã meruerant, ita neque boni mala meriti sunt.

Conf.

Difficultas 1.

140. PRIMA. Quot actibus & boni præmium, & mali pœnam meruerint? Thomistæ cum Doctore S. 1. pa. qu. 62. art. 5. affirmant vnico actu & bonos præmium, & malos pœnam sibi meruisse quia, gratia accommodatur naturæ: sed angelus per vnicum actum acquirit suam perfectionem naturalem, quia acquirit illam sine discursu; ergo etiam supernaturalem. Eadem ratio proportionaliter probat de angelis malis, quòd debuerint vno actu consequi pœnam.

141. *Scotistæ probabilius.* Scotistæ *cum Scoto in 2. dist. 5. qua. 2. art. 3.* docent, multis actibus tam bonos præmium, quàm malos pœnam meruisse. *Quæ sent. probabilior est*, nam & boni occasione malorum, ad inobedientiam & separationem capitis incitantium, multos exercuerunt actus bonos: & mali exstimulati à sociis, ad rebellionem prouocantibus, multos elicuerunt actus malos.

142. Ad *S. Tho.* nega. conseq. nam finis supernat. non tantùm acquiritur obseruantia legis naturalis, sed etiam supernat. cum plenâ & perfectâ victoriâ omnium tentationum, quæ contra vtramque legem occurrere possunt. Ad quam perfectam obseruantiã vtriusque legis nõ sufficit vnus tantùm actus.

Difficultas 2.

143. *Actus fidei.* SECVNDA. Quales fuerint actus, quibus boni præmium meruerunt? Respo. fuisse 1. actus fidei. quibus crediderunt in Deum vnum essentiâ, & Trinum in personis; nec non vt Auctorem, largitoremque omnium bonorum tam naturalium, quàm supernatur. Remuneratorem quoque supernaturalis beatit. Nam illud Hebr. 11. *Sine fide impossibile est placere Deo. &, Credere oportet accedentem ad Deum, quia est, & inquirentibus se remunerator fit*; comprehendit etiam angelos, cùm fundetur in iure naturali, quo vnusquisque suum Auctorem benefactoremque cognoscere debet, vt ei & gratias pro acceptis beneficiis agere, & debita obsequia pro viribus præstare valeat. Item in Christum futurum vt hominum & angelorum caput, dependenter à quo omnia bona supernat. angeli acceperunt. 2. spei, supernaturalem beatit. cum auxilio Dei exspectantes: 3. charitatis, religionis, & obedientiæ erga Deum, illum diligendo vt finem vltimum; adorando vt principium primum omnium naturalium &, supernat. bonorum; eique obediendo vt supremo legislatori: 4. charitatis, misericordiæ, & obedientiæ erga alios angelos, illos à rebellibus tutando, ab imminenti periculo liberando, supremo angelo obediendo, malis compatiendo: nec non actus temperantiæ erga seipsos eliciendo, temperando naturalem appetitum propriæ excellentiæ.

Actus spei, charitatis, virtutum moralium erga Deum: misericordiæ &c. obedientiæ erga alios.

144. Dices. Si angeli in exordio suæ creationis de Verbo incarnando fidem acceperunt, numquam dæmones de Verbo incarnato dubitassent, quia retinuissent species de propositi mysterij manifestatione ipsis ab initio promulgati Resp. neg. sequel. nam licet initio suæ creationis de Verbo incarnando fidem acceperint, eam tamen non acceperunt cum omnibus circumstantiis, cum quibus executioni mandata est, nec solùm mali, sed etiam boni multas circumstantias post executionem de Incarnatione didicerunt, quas anteà ignorabant. vt ex illo *Ephes. 3. Vt innotescat Principatibus & Potestatibus in cælestibus per Ecclesiam, multiformis sapientia Dei, secundum præfinitionem sæculorum, quam fecit in Christo Iesu Domino nostro*; colligunt Hierony. & alij Patres. *Et secundum hoc*, inquit Ansel. *in cognitione huius sapientiæ etiam Angelici spiritus per Ecclesiam profecerunt, quia dum eam Christus vel per se, vel per Apostolos instrueret, plurima secreta didicerunt Angeli, quæ ignorabant*: qui *suprà* docuerat, incarnatam sapientiam, quoad substantiam, notã fuisse angelis ab initio creationis.

TERTIA. An aliquod maius donum gratiæ habuerint Angeli boni in via, quod non habuerunt mali? Resp. affir. nam boni habuerunt donum gratiæ efficacis, quod non habuerunt mali. Quod donum etsi physicè non differat ab auxilio gratiæ sufficientis, moraliter tamen & in ratione doni multùm differt; cùm vnum habeat infallibiliter effectum, quem non habet aliud. Præterea boni habuerunt auxilia supern. per modum actualis conuersionis in actus, quoad substantiam supernaturales; quæ defectu propriæ dispositionis, ac cooperationis non habuerunt mali. Quarta difficu. de angelis bonis fieri posset, quænam in ingressu beatitud. nouerint in Verbo, & num in eâ cognitione profecerint. Sed hæc communis est omnibus beatis, de qua *to. 1. disp. 9. sect. 23.*

Difficultas 3.

145. *Respondetur affirmatiuè.*

QVARTA. An omnes angeli mali statim post primum instans simul peccarint? Respon. neg. nam cùm multi, ex ipsis peccarint ab aliis persuasi & seducti, supponebant suadentes priùs peccasse, at qui ab aliis stimulati peccarunt, non potuerunt statim post 1. instans peccare, sed aliqua debuit intercedere mora, in qua aliqui priùs peccarent, quàm alios ad peccandum incitarent. In quã morâ, qui ab aliis persuasi deliquerunt, fuerunt in quodam interstitio deliberationis inter bonum & malum, donec omnibus perpensis deliberatâ voluntate ad malum se conuerterunt, alij diutiùs, alij breuiùs, iuxta quod magis, aut minùs stimulati fuerunt.

Difficultas 4.

146. *Resp. neg.*

QVINTA: An angeli mali post commissum peccatum habuerint paratum auxilium pœnitendi? Affirmant. *Scotus in 2. dist. 6. q. 2. qu. vn. art. 2. con. 1. Mayro dist 4 qu. 1. Suarez lib. 8. de ange. cap. 1. & Salmeron apud ipsum.* funda. quamdiu angelus, vel homo est in via, habere debet potestatem perueniendi ad terminum beatit. sed angelus malus toto illo tempore, quod inter inchoatum peccatum, & detrusionẽ ad inferos intercessit, fuit in viâ; igitur habere debuit potestatem perueniendi ad terminum beatit. quam habere non potuisset, nisi paratum sibi ad pœnitendum auxilium habuisset. Maior prob. alioquin toto intermedio tempore angeli mali fuissent extra viã. Confi. ad ipsum auct. *Cyrilli Hiero. Catech. 2.* vbi docet multa fuisse angelis à Deo condonata ac indulta.

Difficultas 5.

147. *Affirmat.*

Conf.

148. Negant. *Bonau. in 2. d. 11. art. 1. qu. 2. ad 2. Ægid. in 2. dist. 4. qu. 1. art. 1. ad 2. Molina 1. p. qu. 63 art. 6. Zumel ibid du. 2 prop. 1. fiue. Quæ sent. probabilior est*, eamque docent *Damasc. lib. 2 fidei c. 4. Quod*, inquit, *hominibus mors est, angelis lapsus existit: post lapsum præclusa iam est illis omnis resipiscendi facultas.* de quibus *praced. ca.* dixerat, eos non esse *pœnitentiæ capaces.* Idẽ affirmant *Nyssenus lib. 1. philos. cap. 3. & Fulgent. de fide ad Petrum c. 3. ante med.* cuius sunt hæc: *Et de Angelis quidẽ hoc disposuit & impleuit*, nempe Deus *vt si quis eorum bonitatem voluntatis*

Negant verius.

luntatis perderet, numquam eã diuino munere recuperaret. Et ne videtur solùm negare factum, nõ potentiam pœnitendi, sic infrà: *Neque diabolus, nec aliquis angelus eius bonam potuit, aut poterit resumere voluntatem.* Idem passim Patres, qui peccatum angelorum appellant, lapsum irremediabilem: *Bernar. in cant. serm.* 22.

Fundamen. Fundamen. si angeli rebelles habuissent auxilium ad resurgendum paratum, fuisset Christus verùs eorum Redemptor: at fuit tantùm glorificator, vt communis *Patrum & Scholast.* sent. docet; non igitur habuerunt auxilium ad resurgendum paratum. Sequela probat. tale auxilium fuisset illis paratum ex meritis Christi futuris in pretium redemptionis ipsorum à captiuitate peccati. Ad hoc autem, vt quis sit verus Redemptor alicuius, non est necessarium, vt captiuus actu vtatur pretio redemptionis sibi oblato, sed sufficit, si tantum ei offeratur, & per Redemptorem non stet, quò minùs eo ad seipsum redimendum captiuus vti possit; alioquin non posset Christus dici Redemptor hominum damnatorum, qui pretio redemptionis, Christi meritis sibi oblato, vti noluerunt. Ceterùm supponit hæc ratio, Christum meruisse angelis omnia dona supernat. gratiæ & gloriæ, quod *in to.* probat. 2. positâ naturâ angelorum, quæ difficilè dimittit quod semel deliberatè elegit, hic modus conformior fuit ipsorum naturæ: at Deus quoad fieri potest rerum naturis se accommodat: ergo.

149. *Ad fundam. opposita resp.* Vnde ad fundam. oppositæ, disting. duplex via in Angelis malis, vna termini vltimati, altera non vltimati. 1. via est ad positiuam & vltimatam pœnam ignis, & detrusionis ad inferos: & in hâc viâ fuerunt omnes rebelles vsque ad consummatum terminum omnibus præfixum. 2. est ad pœnam priuationis gratiæ, & gloriæ, ceterorumque donorum supernatur. & in hâc viâ non fuerunt ampliùs post commissum peccatum.

150. *Obiectio.* Dices. Cur non eodem modo boni statim post meritum fuerunt extra viam termini non vltimati?

Solutio. Respond. boni non poterant fieri extra viam termini non vltimati, nisi sublata illis libertate, vel per visionem beatificam, vel per subtractionem concursus ad malum. 1. non solùm extrahit creaturam à viâ ad terminum non vltimatum, sed etiam ad terminum vltimatum, cùm sit ipse terminus vltimus beatitud. 2. est contra naturalem exigentiam creaturæ, quæ naturaliter postulat concursum 1. causæ ad omnes suos actus naturales, at mali potuerunt extrahi à viâ ad terminum non vltimatum priuationis gratiæ & gloriæ, absque eo, quòd extraherentur à viâ ad terminum vltimatum pœnæ ignis & deiectionis è cælo, per subtractionem dumtaxat auxilij supernat. indebiti. Vnde post commissum peccatum non potuerunt amplius angeli peccatores amissum Regnum recuperare; poterant tamen minorem pœnam ignis, & cruciatus mereri, si pauciora intra illum terminum viæ peccata commisissent.

151. *Ad auctoritatẽ Cyrill.* Auctoritas *Cyrillus* plus probat, quàm intendit: probat enim non solùm malos à peccato resurgere, & pœnitere potuisse, sed etiam de facto multis peccantibus condonatum, & indultum fuisse: quod omnes tam Patres, quàm *Scholast.* constanter negant. Explicandus igitur est de condonatione & indulgentiâ à peccato, non iam actu commisso, sed committendo, nisi peculiari auxilio gratiæ à Deo præuenti, & præseruati fuissẽt.

Difficultas. 6. Sexta. An continuatio primi peccati, aliaque post primum commissa vsque ad detrusionem ad inferos, fuerint in angelis malis meritoria essentialis pœnæ positiuæ ignis & cruciatus?

152. *Ratio dubitandi.* Ratio dubit. negato omni auxilio etiam sufficienti gratiæ, non ampliùs erat in libera potestate angeli, à peccato cessare; alioquin potuissent peccatores absque speciali auxilio gratiæ, viribus soliùs naturæ à peccato cessare, & alia denuò non committere His non obstantibus.

153. *Resp. affirm. versor.* Resp. affirm. quia licet defectu specialis auxilij non potuerint à peccato cessare per positiuum actum condignæ pœnitentiæ, & abstersionem maculæ ex peccato contractæ, poterant tamen absque speciali auxilio gratiæ cessare à peccato negatiuè, per puram suspensionem actus, vel per conuersionem ad obiectum disparatum. Vnde sicut actualis illa continuatio peccati fuit libera, quia poterant per conuersionem ad aliud obiectum illam impedire: ita fuit illis demeritoria acerbioris pœnæ ignis & tormentorum, 2. quia poterant absque speciali auxilio gratiæ quædam peccata non committere, quæ de facto commiserunt, iisque maiorem sibi pœnam ignis auxerunt.

154. *Obiiciet.* Dices. Nulla creatura absque speciali auxilio Dei aliquam victoriam de grauibus tentationibus reportare valet, vt *seq. to.* ergo mali, peculiari auxilio Dei destituti, non poterant de vrgentibus tentationibus, quibus à Lucifero & alijs incitabantur, victoriã reportare; & consequenter nec peccata, graues tentationes superando, vitare.

Respondeo. Concedo, nullam creaturam absque speciali auxilio Dei superare posse vllam grauem tentationem pro toto aliquo tempore collectiuè, quo illa mentẽ pulsat; nego tamen, non posse pro singulis momentis distributiuè, sumptis: in quibus paucissimæ tentationes censentur graues, & supra vires naturales creaturæ. Vnde si quas tales tentationes habuerunt angeli rebelles post peccatum eas non superando, nõ peccarunt tunc, quando viribus gratiæ destituti succubuerunt, sed anteà, quando præuidentes, se propriâ culpa in talem statũ redigendos, nihilominus peccando statum illũ virtualiter elegerunt. Adde, quòd tentatio, quæ respectu hominis, propter naturæ imbecillitatem, est grauis, non est grauis angelo.

155. *Ad rationẽ dub. resp.* Ex his constat ad rationem dub. licet angeli peccatores absque speciali auxilio gratiæ non potuerint ab incepto peccato positiuè cessare, per actum condignæ pœnitentiæ, vel alterius supernat. virtutis; poterant tamen, vel per suspensionem actus peccaminosi, vel per suspensionem actus peccaminosi, vel per conuersionem ad obiectum disparatum. Eodem modo vitare poterant multa peccata, quorum vitatio non excedebat naturales vires potentiæ angelicæ.

Difficultas. 7. SEPTIMA. An angeli mali quò excellentioris fuerunt naturæ, eò maiorem sibi pœnã meruerint?

156. *Respondeo affirmatiuè.* Res. affirmatiuè. Et quidẽ de pœnâ priuatiuâ bonorũ supernat. posito quòd omnes ab initio acceperũt ea iuxta proportionẽ naturaliũ, res est manifesta. Nã tãta est pœna priuatiua, quanta est perfectio ipsa & bonũ, quo priuat. cùm igitur dona supernat. collata fuerint angelis iuxta proportionẽ naturaliũ, etiã eorũ priuatio, quæ consecuta est ipsorũ peccatum, fuit iuxta proportionẽ naturaliũ perfectionũ. De pœnâ verò positiua tormentorũ prob. hæc sequitur quãtitatẽ culpæ: quâ grauior est culpa, eò maior illi pœna debetur, at quo nobiliores fuerũt angeli in naturâ, eò grauiùs peccarunt, nã cum angelus toto conatu feratur in obiectum, in quod se conuertit, quò præstantioris fuerũt naturæ, eò maiori conatu sese in malũ cõuerterunt, atque adeò grauiùs peccarunt.

Difficultas. 8. OCTAVA. An tantũdẽ pœnæ promeriti sint mali, quantum præmij boni?

157. *Pro affirmãte parte ratio.* Pro affirmante parte ratio 1. omnes gratiam acceperunt iuxta quantitatem suorum naturalium: ergo tantam pœnam damni, quæ in priuatione gratiæ & gloriæ consistit, consecuti sunt mali, quantum præmium gloriæ adepti sunt boni eiusdem speciei & naturæ cum malis. Connaturale est angelo in obiectum ferri se-

cundùm

cundùm totum posse suæ virtutis: ergo eodem conatu & intensione operati sunt mali malum, ac boni bonum. Ergo tantam pœnam positiuam tormentorum demeriti sunt mali, quantum præmiũ gloriæ promeriti sunt boni eiusdem speciei & naturæ cum malis.

158. *Pro parte negante ratio 1.* Pro parte negante ratio 1. pœna damni malorum, non solùm fuit priuatio gratiæ & gloriæ, quam in 1. instanti creationis acceperunt; sed etiam quam propriis meritis adepti fuissent. Præmium verò bonorum fuit solùm augmentũ gratiæ & gloriæ, quod propriis meritis post primam gratiam & gloriam gratis acceptam, sibi compararunt.

2. 2. conatus demeriti malorum fuit iuxta quantitatẽ virtutis naturalis, à qua tantùm proficiscebatur: conatus verò meriti bonorum fuit iuxta quantitatem virtutis supernat. à quâ eliciebatur. Sed maior fuit virtus supernat. in bonis, quàm virtus naturalis in malis; quia virtus supernat. constat ex virtute naturali, & supernat. simul. Ergo maior conatus meritorius fuit in bonis, quàm demeritorius in malis: ergo maius quoque præmium, maiorem consequens conatum meritorium est in bonis, quàm pœna consequens minorem conatum demeritorium in malis.

159. *Non esse omnino certum.* Dico 1. Non est certum, num tanta fuerit pœna actualis damni malorum angel. quantum fuerit præmium bonorum. Fundamen. non constat, an augmentum gratiæ & gloriæ, quod condignis suis meritis adepti sunt boni, fuerit tantæ perfectionis, quantæ fuit prima gratia & gloria, quam per peccatum amiserunt mali. Sed præmium bonorum consistit in solo augmento gratiæ & gloriæ, quod propriis meritis acquisiuerunt: pœna verò actualis damni malorum consistit in priuatione gratiæ & gloriæ, quam ab initio suæ creationis acceperunt. Dixi, *damni actualis*: nam si in pœnam malorum computetur etiam priuatio illius augmenti gratiæ & gloriæ, quod propriis actibus, cùm parato sibi auxilio promeriti fuissent, maior est pœna malorum, quàm præmium bonorum: quia pœna malorum, non solùm includit priuationem gratiæ & gloriæ à principio gratis acceptæ, sed etiam augmenti gratiæ & gloriæ, quod ex condignis meritis accepturi fuissent; præmium verò bonorum includit solum augmentum gratiæ & gloriæ, quod propriis actibus meritoriis consecuti sunt. Dixi, *præmium bonorum consistit in solo augmento gratiæ & gloriæ, quod proprijs meritis acquisiuerunt*: nam licet etiam primæ gratiæ gratis acceptæ sua respondeat gloria, non tamen per modum præmij, sed per modum hæreditatis, & doni, vti respondet in paruulis baptizatis.

160. *Obiectio.* Dices. Si omnes ab initio gratiam acceperunt iuxta quantitatem suarum perfectionum naturalium, & deinde omnes boni operati sunt secundùm totum posse gratiæ; igitur tantùm fuit augmentum gratiæ & gloriæ, proprio merito acquisitum in bonis, quanta fuit gratia & gloria gratis à principio singulis collata. Igitur certum est, præmium bonorum fuisse æquale pœnæ actualis damni malorum.

Solutio. Respo. nega. vtramque conseque. non enim est certum, augmentum gratiæ & gloriæ condignis operibus bonorum Angelorum comparatum, æqualis fuisse perfectionis & intensionis cum primâ gratiâ & gloriâ gratis acceptâ, etiamsi boni operati sint secundùm totum posse gratiæ acceptæ: nam actus boni iustorum non solùm merentur augmentum gratiæ & gloriæ in primâ sui productione, sed etiam in totâ continuatione: & quia continuatio actus boni potest esse longior aut breuior, ipsum quoque augmentum gratiæ maius aut minus esse potest. Cùm igitur ignoremus, quamdiu durauerit continuatio actus boni in Angelis sanctis, ignoramus etiam, an huiusmodi augmentum, actus continuatione acquisitum, fuerit æquale quoad intensionem primæ gratiæ & gloriæ gratis acceptæ.

Dico 2. Neque est certum, positiuam pœnam ignis, & cruciatus malorum fuisse eiusdem quantitatis seu intensionis cum præmio bonorum, esto, tam mali summo conatu virtutis naturalis, quàm boni summo conatu virtutis supernat. operati sint. 161. *Assertio.* Fundamen. cùm dicuntur angeli accepisse gratiam iuxta quantitatem suorum naturalium, sensus non est, accepisse illã arithmeticè commensam propriæ virtuti naturali, sed solùm geometricè, vt quò erant superiores in naturâ, eò maiorem gratiam acceperint, etiamsi quantitas gratiæ fuerit maior quantitate virtutis naturalis, aut contrà: sed conatus bonorum commensuratur virtuti supernat. conatus malorum virtuti naturali: ergo non est certum, an conatus malorum fuerit eiusdem intensionis cum conatu bonorum. nam conatus malorum pendet à quantitate virtutis naturalis; conatus bonorum à quantitate virtutis supernat. ergo si non est certum, an eiusdem quantitatis & intensionis fuerit virtus naturalis malorum, & virtus supernat. bonorum, neque erit certum, an conatus malorum in malum fuerit eiusdem intensionis, ac conatus bonorum in bonum.

Ad 1. rationem pro parte affirm. constat; si pœ- 162. *Ad rationes pro parte affirmante resp.*
na damni malorum sumatur pro solâ priuatione gratiæ & gloriæ gratis acceptæ, non potest sciri, an illa sit maior vel minor, quàm sit præmium bonorum, quod in solo augmento gratiæ & gloriæ proprijs meritis comparato, consistit: Si verò pœna damni malorum sumatur etiam pro priuatione gratiæ & gloriæ propriis meritis cum parato auxilio acquirendæ, maior fuit pœna damni malorum, quàm præmium bonorum. Ad 2. licet vtrique 163.
tam boni, quàm mali conati sint secundùm totum posse suæ virtutis; quia tamen conatus actus meritorij desumitur ex intensione virtutis supernat. cõnatus actûs demeritorij ex intensione virtutis naturalis, certumque non sit, an eiusdem intensionis fuerit virtus supernat. in angelis bonis, ac virtus naturalis in malis; certum quoque non erit an eiusdem quantitatis & intensionis fuerit pœna malorum, ac præmium bonorum. Nec magis negantem partem certò probant posteriores rationes. 164. *Nec partem negantem omnino probant ratio 1.*
Non 1. quia licet pœna malorum fuerit priuatio gratiæ & gloriæ gratis acceptę, præmium bonorum solum augmentum gratię & gloriæ condignis actibus comparatum; adhuc tamen ignoratur, an prima gratia & gloria gratis collata fuerit maior, vel minor augmento gratiæ & gloriæ propriis operibus à bonis comparato. Non 2. cùm non sit *Nec secũda.*
certum, vtrum virtus naturalis, à quâ intendebatur demeritum malorum, an potiùs virtus supernat. à quâ intendebatur meritum bonorum, fuerit maior. Ad prob. concedo virtutem supernatur. merendi componi ex virtute naturali & super. quia vt sit idonea ad merendũ, debet esse libera, libertas autẽ in virtute naturali consistit: nego tamen, meritum quoad condignitatem conatus pendere è virtute naturali, quam solùm requirit vt conditionem; sed tantùm pendere à virtute supernat. quam requirit vt formam adæquatè tribuentem condignitatem operibus ad præmium beatificum promerendum. Ex dictis sequitur, positis his duobus principiis, nempe *quod Angeli nobilioris* 165. *Corollar.*
naturæ

turæ præstantiora dona gratiæ acceperint; & quòd *omnibus naturale sit*; *operari secundùm totum posse suæ virtutis*, certum esse, quòd angeli mali superiores in naturâ excedant inferiores quoad vtramque pœnam, tam priuatiuam gratiæ & gloriæ, quàm positiuam ignis & eruciatus: non esse certum, quòd mali superiores in naturâ habeant pœnam priuatiuam gratiæ & gloriæ, aut positiuam ignis & cruciatus, vel æqualem cum præmio bonorum eiusdem speciei & naturæ, vel maiorem cum præmio bonorum inferioris naturæ.

DISPVTATIO XIX.

De custodia & tutela Angelorum.

1. *De fide certum est homines ab Angelis custodiri.* CERTA fide constat, homines à sanctis angelis in hâc vitâ custodiri ac defendi. Gen. 18. *Cogebant eum*, nempe Loth, *Angeli dicentes: Surge, tolle vxorem tuam, & duas filias quas habes, ne & tu pariter pereas in scelere ciuitatis. Eduxeruntq; eum, & posuerunt extra ciuitatem.* Et cap. 48. *Angelus*, inquit Iacob, *qui eruit me de cunctis malis.* Iudith 13. *Custodiuit me Angelus eius & hinc euntem, & ibi commorantem, & inde huc reuertentem.* Psalm. 13. *Immittet Angelum Domini in circuitu timentium eum, & eripiet eos.* Et Psalm. 90. *Angelis suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus vijs tuis.* Actor. 12. *Nunc scio verè*, ait Petrus, *quia misit Dominus Angelum suum, & eripuit me de manu Herodis.* Hebræor. 1. *Nonne omnes sunt administratorij Spiritus, in ministerium missi propter eos, qui hereditatem capiunt salutis.* Quam veritatem ratione confirmat *S. Thom. 1. part. quæst. 113. artic. 1.* *Ratione confirmat S. Thomas.* ductâ ex diuinâ prouidentia, quæ solet inferiora per superiora gubernare: vt patet in corporibus sublunaribus corruptibilibus, quæ reguntur & gubernantur per corpora cælestia superiora & incorruptibilia. Cùm igitur homines sint inferiores angelis, & in multis à bono defectibiles, debuerunt Angelorum tutelæ tradi, vt ad bonum promoueri, ac stabiliri possent.

Controuertitur 1.

SECTIO PRIMA.

An singuli homines singulos habeant Angelos ad suam tutelam destinatos?

2. *Negat Caluinus.* CALVINVS *lib. 1. instit. cap. 14. num. 7.* putat, esse *vulgi opinionem*, vnicuique homini suum esse destinatum Angelum, *sed omnes vno consensu*, inquit, *vigilare pro salute nostra.* Probat *Lucæ 15.* de omnibus dicitur, quòd plus gaudeant *super vno peccatore pœnitentiam agente, quam super nonaginta nouem iustis.* 2. de pluribus narratur, *Lucæ 16.* quòd Lazari animam in sinum Abrahæ detulerint: Concludit, magnam sibi & omnibus Ecclesiæ membris iniuriam facere, qui curam, quam Deus de vnoquoque nostrum habet, ad vnum restringunt Angelum.

3. *Oppositum affirmant. Fundam. duplex.* *Hugo de S. Victore in sum. tract. 2 cap. vlt. & Magist. in 2. distinct. 11. cap. 3.* in oppositam inclinant sent. vnum Angelum pluribus destinatum esse hominibus. Fundam. 1. sicut vni homini assignatur cura multorum, vt vni Regi cura totius regni: ita vni Angelo cura multorum hominum. 2. multò plures sunt homines, quàm Angeli boni: nequeunt igitur singulis singuli assignari. Quoniam verò hoc argument. ad summum probat de omnibus hominibus, qui ab exordio mundi fuerunt, eruntque vsque in diem iudicij; nam hi tantùm superant Angelos bonos infimi ordinis, non autem omnes qui in quâuis ætate & tempore simul existunt; ideo *ibid.* docent, non singulis saltem hominibus, qui ab initio mundi vsque in diem iudicij futuri sunt, assignatos esse singulos tutelares Angelos; sed qui fuit tutelaris vnius, eo defuncto fieri tutelarem alterius.

Constans tamen omnium Scholast. sent. in 2. distinct. 11. & S. Tho. 1. p. quæst. 113. art. 2. est, singulos homines suum habere Angelum, propriæ custodiæ ac tutelæ deputatum. 4. *Sent. communis Scholast. singulos homines singulos habere custodes Angelos.* An autem idem, qui fuit custos vnius, eo defuncto, fiat custos alterius, incertum est. Nam si Angeli infimæ classis vltimæ hierarchiæ, ex qua communiter ad hominum custodiam destinantur, *vt infrà*. superantur ab omnibus hominibus, qui à principio mundi vsque in diem iudicij futuri sunt; necessariò dicendum erit, custodes præcedentium successiuè fieri custodes subsequentium hominum. Si verò non superantur, probabilius est, singulos homines singulos habere Angelos propriæ custodiæ deputatos, nec custodes præcedentium fieri custodes subsequentium: hoc enim diuinam munificentiam magis commendat. Ex quo à fortiori constat, eumdem Angelum non esse pluribus hominibus simul existentibus deputatum. Hoc enim improbabile est: tum quia non est conforme diuinæ munificentiæ: Tum maximè, quia sæpè non posset vnus & idem Angelus gerens curam duorum, vtrique simul in periculo versanti occurrere; vni in extremâ parte Europæ, alteri in extremâ Asiæ; cùm neutrumque intra suam contineat sphæram, nec in locum distantem operari valeat, vt *disp. 5. num. 88.* Longè ergo probabilius est, vnicuique suum deputatum esse Angelum, qui illum in quâuis occasione expeditè ab omnibus insidijs defendere, tutarique valeat.

Hoc certum sit oportet, à quo *sine temeritatis notâ*, in quâ censurâ ferè omnes recent. conueniunt, recedere non licet, nempe singulos homines aliquem in suam custodiam deputatum habere Angelum, siue is deputatus sit etiam alteri, siue non. 5. Quæ veritas prob. 1. hæc censetur antiquissima traditio ab initio mundi, ad hæc vsque tempora constanter perseuerans. *Prob. traditione.* Vnde illam *occultam traditionem* appellat *Nyssenus in libr. de vitâ Moysis*: & *Maldona. in 18. cap. Matth.* docet, hanc esse etiam Hebræorum *traditionem*: quod probat ex R. *Moyse*. Probat. 2. ex Genes. 48. *Angelus, qui eruit me de cunctis malis* planè Patriarcha loqui videtur de certo Angelo propriæ custodiæ deputato: ex cit. testim. Iudith, vbi mentio fit de Angelo, qui euntem, commorantem, & redeuntem custodiuit: 6. *Prob. ex S. Scriptura.* ex Ecclesiast. 5. *Neque dicas coram Angelo. Non est prouidentia:* vbi Glossa, *qui astat*, inquit, *vnicuique, & omnia Deo nuntiat*: ex Matth. 18. vbi Christus ex eo probat, non esse paruulos contemnendos, *Quia Angeli eorum semper vident faciem Patris*; planè significans, esse determinatos Angelos, qui eorum curam gerant: ex quo ferè omnes Patres deducunt, vnicuique suum delegatum esse Angelum. Clarissimè, *Caluino* non abnuente, hæc veritas colligitur ex illo *Act. 12.* vbi cùm Petrus è carcere ab Angelo liberatus diuertisset in domum Mariæ matris Ioannis, non credebant ipsum esse, qui ostium pulsaret, quippe quem sciebant esse in carce-

parcere; sed dicebant, Angelum eius esse; adeò hæc veritas de Angelo vnicuique viatori delegato, erat in omnium fidelium animis insita; nec

Daniel 10. obscurè colligitur ex *Danie.* 10. vbi, accedente Patrum interpretatione, mentio fit de Angelo, qui

Ex Daniel. 10. *Sic arguo.* præsidebat Persarum, regno: sc. Non minorem curam Deus habet de singulis hominibus, quàm de regnis, & communitatibus: ergo si propter curam, quam de singulis, regnis, prouinciis & communitatibus Deus habet, singulis singulos delegat Angelos; propter eamdem curam, quam de singulis hominibus habet, singulis etiam singulos destinat tutelares Angelos.

7. *Prob. ex SS. Patribus.* 3 Eamdem veritatem vnanimi consensu docent Patres. Origenes *tract.* 5. *in Matth. fine, & lib* 3. *Periarch. ca.* 2. *Athanas. de communi essentiâ fine: Postremi omnium sunt Angeli, qui & hominum pædagogi censendi sunt.*

Tam Græci Clemens Alex. lib. 6. *Stro ante finem: Per gentes & ciuitates sunt distributæ Angelorum præfecturæ: fortasse autem etiam ex iis sunt deputati singulis*, vbi, *ex iis*, sensus est, fortassè eiusdem ordinis Angeli præficiuntur gentibus & ciuitatibus, ac singularibus hominibus. Basilius *in Ps.* 33. *&* 48. *& l.* 3. *cont. Euno. in princ. Nyssenus in lib. de vitâ Moys. Nazianz. ora. coram* 150. *Episc fine:* Chrysost. *ho.* 6. *in Matt.* vbi ex illis, *Angeli eorum semper vident faciem Patris: Hic manifestum*, inquit, *est, quia omnes sancti Angelos habeant.* Iustinus *l. qu. & resp. ad Orthod. qu.* 30. Theod. *cit. à Glossâ in* 10. *c. Dan. Ex his*, inquit, *& multis huiuscemodi aliis docemur, singulis Angelis vniuscuiusque nostrum creditam esse curam, vt custodiant, tueantur, & à praui dæmonis nos liberent insidiis: Archangelis*

8. *Quàm latini.* *vero illud munus impositum, vt gentium sint Præfecti.* Clemens Rom. *lib.* 7. *constit. cap.* 39. vbi Deo gratias agit de Angelis nobis in custodiam datis. Hilarius *in Psal.* 134. in illa verba. *Qui producit ventos de thesauris suis: Hi igitur*, inquit, *spiritus ad salutem humani generis emissi sunt. Neque infirmitas nostra, nisi datis ad custodiam Angelis, tot tantisque spiritualem cælestium nequitiis obsisteret.* Et paulò pòst: *Hos igitur de thesauris suis ventos producit, tribuens in his auxilium humanæ infirmitati: vt hæc nos diuina præsidia aduersus mundi potentes harum tenebrarum in hereditanda nobis salute tueantur.* Hieronym. *in* 18. *cap. Matth. Magna dignitas animarum, vt vnaquaque habeat ab ortu natiuitatis in custodiam sui Angelum delegatum.* Ambrosius in *Psalm.* 38. Augustin. *serm.* 3. *de temp. & serm.* 68. *ad Fra. in Eremo, & serm* 3. *de Natali Dom. med. & lib. Solileq. c.* 27. vbi etiam varios recenset effectus, & beneficia, quæ circa nos Angeli exercent, de quibus *infra.* Gregor. *libro.* 4. *moral. cap.* 27. *alias* 31. Cassianus *colla.* 8. *cap.* 16 Beda in *Acta Apost. cap.* 12. *Quod vnusquisque nostrum habeat Angelum, & in lib. Pastoris, & in multis S. Scripturæ locis inuenitur.* Isidorus *lib.* 1. *de sum. bono cap.* 10. *Omnes homines Angelos habere probantur, loquente Domino in Euangelio: Amen dico vobis, quia Angeli eorum semper vident faciem Patris mei.* Anselmus *in* 18. *Matth. & in c.* 11. 1. *ad Corinth. & in Elucid post med Vnaquaque anima, dum in corpus mittitur, Angelo committitur, qui eam semper ad bonum incitent, & omnia opera eius Deo, & Angelis in cælo referat.* Bernardus *in Psal. Qui habitat, serm.* 12. Angelos *Pædagogos, tutores, baiulos, actores, ductoresque* nostros appellat, nobisque semper adesse *vt protegant, prosint, defendant.* Laur. Iustini. *lib. de casto connubio Verbi cap.* 8. *fine: Ab humana custodiam naturæ ministeria instituit Angelorum. Singulis hominibus proprium deputauit Angelum: quatenus ipsorum adiutorio valeant præsentis vitæ transire discrimina.* Lyranus *in* 18. *Matth.* & omnes recen. expositores *in eum.* eamdem

9. *Prob. auctor. antiq. Philos. Plato.* sentent. vt in Scripturâ contentam vnanimi consensu docent vel hinc magis appareat *Caluini* impudentia, qui solus ausus est tot tantisque Ecclesiæ Doctoribus contraire. Eamdem veritatem cognouerunt antiqui *Philosop.* Plato *in Apol. pro Socrate ad Athen. ante med. & in Phædo. ante fin. Ita autem circumfertur, vnumquemque mortuorum ab eo dæmone, qui viuentem sortitus fuerat, in quemdam locum de industria duci, vbi oporteat omnes Manes congregatos ex ratiì constitutique iudicij formula ad inferos proficisci cum duce illo, cui mandatum est, eos qui ad illa loca sunt, traducere.* Existimabat autem Plato, huiusmodi custodes deputatos esse hominibus, non vt eorum tantùm curam in vita haberent, sed vt testes etiam ipsorum operum, & cogitationum omnium post mortem apud deos esse possent, vt testatur *Apuleius in l.* quem *Apuleius.* inscripsit *de Deo Socratis.* Idem Plato *in Theage in persona Socratis* sic loquitur: *Est quoddam, quod me diuino Numine ab ineuntis etiam ætatis primordio comitatur. Illud autem vox quadam est, quæ cum existit, mihi semper significat eius rei, quam sim facturus, dehortationem.* Non *vero ad quidquam suscipiendum me impellit. Quod si quis amicorum mihi aliquid communicat, & illa vox extiterit, illud idem ne fiat, dehortatur; nec id vt suscipiam, permittit.* Plutarchus integrum *lib.* habet *de* *Plutarchus.* *Genio Socratis to.* 2. Item in *l. b. de Iside, & Osiride*, vbi cùm bonorum, & malorum Geniorum mentionem fecisset, de bonis sic loquitur: *Hesiodus bonos & commodos Genios vocat.*

Castos, custodes hominum rerumque datores
Lautarum, quòd sint Regalis honoris adepti.

Et Plato, hoc genus inter homines ad deos interpretum, administratorumque fungi muneribus ait, quia ab hominibus vota precesque ad deos perferant. De Socrate narrat *cita. Apuleius*, quod etiam confirmat. *Tertullian. lib. de ani. cap.* 1. quòd ille in sui custodiam à pueritia habuerit dæmonem Quem bonum Angelum interpretantur *Ægidius in* 2. *dist.* 11. *q. art.* 2. *Argent. art.* 3. *ad* 1. & alij iuxta modum loquendi *Platonis*, cuius doctrina imbutus erat *Apuleius*: Plato enim angelos bonos *dæmones* appellat, malos *cacodæmones.* Et constat ex iis, quæ tali Socratis custodi tribuit. *cit.* Apuleius: vocat enim illum *custodem singularem præfectum domesticum, speculatorem proprium, curatorem intimum, cognitorem assiduum, obseruatorem indiuiduum, arbitrum atque testem inseparabilem, malorum improbatorem, bonorum approbatorem*: quæ omnia, præsertim vltima, non possunt, nisi bono Angelo conuenire.

Demum huic veritati maximum auctoritatis ro- 10.
Prob. ex decreto Pauli V. bur addidit decretum Pauli V. quo propriam Missam, propriumque officium de Angelo Custode vnicuique nostrum delegato; instituit: illudque primâ die non impeditâ post festum S. Michaelis 29. Septembris omnibus celebrandum proposuit. Post quod decretum *plus quàm temeraria*, censenda est opposita sent. quæ tantæ auctoritati opponitur. Nam licet Pontifex in hoc suo decreto veritatem hanc expressè non definiat, ita tamen illam approbat ac confirmat, vt nullum ampliùs relinquat nobis dubitandi locum. Quin ante hoc Pontificis decretam veritatem illam vt *de fide certam* existimauit. *Palatius in* 2. *dist.* 11. *disp.* 1. oppositamque sen. *Hæresim.*

Ratio 1. omnes homines ex peculiari prouidentiâ 11.
Palatius oppositam sententiam hæresim appellat. Vltimò prob. ratione. Dei ordinati sunt ad consequendam vitam æternã: à quâ consequendâ cùm multa possint hominẽ vel impedire, vel retardare, quæ plerũque nequeunt ab homine præuideri, nedum præcaueri; rationabile fuit, vt singuli homines aliquem ad sui custodiam haberent Angelum, qui quasi sapiens ac fidus pædagogus eos ab insidiis & periculis liberaret ac protegeret; nec non ad bonum instrueret atque excitaret.

ret. nam licet hæc omnia possit Deus immediatè per seipsum præstare; ad suauem tamen eius prouidentiam spectat, vt quod commodè per causas 2. fieri potest, id per seipsum immediate non exequatur: vt constat in ceteris operibus tam naturalibus, quàm supernat. Nam & corpora sublunaria immediatè regit per cælestia, & cælos per intellectrices substantias; & homines per alios homines ad æternam salutem dirigit ac promouet: cur non etiam per Angelos? qui sunt omnium aptissimi tum ad occultas dæmonum insidias atcendas; tum ad humana pericula & impedimenta remouenda: tum ad homines in bonum salutis per salutaria consilia, & internas inspirationes, promouendos. Confir. hoc pacto meliùs saluatur perfectus ordo Vniuersi, qui in eo consistit, vt pars inferior subordinetur superiori per connexionem & dependentiam ab illa. Cùm igitur Angeli sint suprema pars huius Vniuersi, cōgruum est vt homo, qui est pars inferior, subordinetur Angelo per dependentiam ab illo.

12. *Ad Caluinum respondetur.* Vnde Caluino resp. ex eo quòd Catholici vnicuique homini suum assignant Angelum tutelarem, non propterea negant, reliquos Angelos nostræ saluti aduigilare; nobisque, oblatâ occasione, prodesse: siquidem *omnes sunt administratorij Spiritus, missi propter eos qui hereditatem capiunt salutis.* Sed solùm docent, peculiarem curam singulorum hominum demandatā esse singulis Angelis. Velut cùm singuli pædagogi deputātur singulis filiis vnius domini; singuli quidem specialem curam habent de singulis pueris, sibi peculiariter deputatis, omnes tamen de omnibus vniuersalem curam & protectionem gerunt. Atqui hoc tantùm probant auctoritates à Caluino adductæ.

13. *Ad Hugonē & Magistrū respondet. S. Thomas.* Ad fundam. *Hugo & Mag.* respondet *S. Tho. 1. p. quæst. 113 art. 2. ad 1.* dupliciter vnum hominem deputati in custodiam aliorum: vno modo ad promouenda propria bona personalia hominis: quo pacto singulis hominibus singuli deputantur homines. Alio modo ad promouendum publicum bonum communitatis: quo pacto vnus homo præficitur multis. Et quia Angeli non solùm deputantur ad publicum bonum communitatum, sed etiam ad proprium & intrinsecum singulorum hominum, ideò singuli Angeli singulis deputantur hominibus. Resp. 2. ideò tantùm vnum hominem præfici pluribus, vt seruetur ordo politici regiminis, qui est per subordinationem multorum ad vnum. Quæ ratio non militat in Angelis respectu hominum: quia homines non reguntur ab Angelis in formâ politici, sed spiritualis & interni regiminis, per consilia & inspirationes, genio & naturæ vniuscuiusque accommodatas.

14. *An personæ publicæ duos habeant Angelos. Affirmat Tostatus.* Quæri potest 1. an personæ publicæ duos habeant Angelos sibi deputatos, alterum quà priuata, alterum quà publica persona est. Affirmat *Tostatus in c. 18. Matth. qu. 57.* & quidem Angelum delegatum personæ quà publica est, ait esse ex ordine Archāgelorum. Vnde præter Angelum, quem B. Virgo vt priuata persona ab ortu suæ Natiuitatis habuit, aliū illi *ibid. qu. 60* assignat, quem vt publica persona, à qua bonum nostræ redemptionis pendebat, habere cœpit initio conceptionis Christi, cùm nostræ cœpit redemptioni cooperari, vsque ad mortem eiusdem Christi, in quà consummata fuit humani generis redemptio.

15. *Hac sententia probabilis est, quam docet S. Thomas.* *Quæ sent. nobis sequenda*, cum *S. Th. in 2. dist 11. part. 1. q. 1. art. 5, ad 4.* vt est valde consentanea diuinæ prouidentiæ, quæ res per idoneas causas & media ad distinctos fines perducit. Cùm igitur alios consiliarios in ordine ab publicum bonum postulet persona, alios in ordine ad priuatū; alios Deus assignat Angelos personis publicis, alios priuatis. Sicut alios consiliarios habet Princeps in ordine ad publicum, alios in ordine ad domesticum bonum gubernandum, promouendumvè. ita Angelus, qui assignatur personæ vt priuata est, addictus est personæ, cui assignatur: angelus verò, qui assignatur personæ vt publica est, non est addictus personæ, quam dirigit, sed regno, vel communitati, cui præest. Idem quippe Angelus, *vt infrà*, qui præest regno, vel communitati, dirigit Regem, vel superiorem communitatis ad regni, communitatisve bonū promouendum. Quo fit, vt variato Rege, aut superiore communitatis, non varietur Angelus curā Regni, communitatisque gerens. Hinc deducitur. Angelum assignatum Imperatori vt priuatæ personæ, non esse superfluum, esto vt Imperator habeat alium Angelum superiorem, qui illum dirigit in ordine ad cōmune bonum Romani Imperij, ab eo tempore, quo eligitur Imperator; cùm tamē idem ab ortu suo habere, debeat proprium Angelum, qui illum in ordine ad priuatum bonum dirigat. *Angelus Regni ac communitatis præses.* Eadem ratio est de personâ, quæ functo publico officio, dirigi debet vt priuata tantùm persona est.

16. *Pontifices, Episcopi, Fundatores Relig. duos Angelos habent.* Ex his infero, nō solùm Pontifices, Episcopos, & Prælatos Ecclesiæ, qui publicum bonum animarum procurant, sed etiam Religionum Fundatores præter Angelum propriæ tutelæ deputatum, habere Archangelum, qui illos instruat in ordine ad commune bonum totius Religionis: quem habuisse legitur S. N. Patriarcha Ignatius, *vt in compendio quod Gloria S. Ignatij inscribitur. 15. cap.* refertur. Confir vt docent *Dionys. de cal. hiera. cap. 9 Basilius con. Enno. circa init, & reliqui* Patres, quos sequitur *S. Tho. 1. p. qu. 113. art. 2.* & colligitur ex *Danie. 10. & infrà.* ciuitatibus & Regnis Deus præfecit Archangelos: ergo eosdem delegauit & publicis personis, vt eas ad publicum bonum promouendum dirigerent.

17. *An Sacrificans &c.* Quærit potest 2. an Sacerdos peculiarem habeat Angelum, qui ei celebranti assistat, vt illum in tanto mysterio peragendo iuuet ac dirigat, eiusque preces & hostias omnipotenti Deo offerat. Affirmant aliqui, quod cum *S. Tho. 3 p. qu, 83. art. 4. ad 9.* deducunt ex illis Missæ: *Supplices te rogamus omnipotens Deus, iube hæc perferri per manus S. Angeli tui in sublime altare tuum,* &c. sc. Sacerdoti rem diuinam facienti semper peculiarem Angelum ex diuinâ prouidentiâ assistere: quem aliqui putant esse altaris custodem; censent enim vnicuique altari suum præesse Angelum, qui illius peculiarem curam gerat. Colligunt autem hoc, tum ex *13. c. Iudic.* vbi Manue sacrificante: *Cum ascenderet, flamma altaris in calum, Angelus Domini pariter in flamma ascendit*: tum ex *Luca 1.* vbi Zachariæ incensum adolenti *apparuit Angelus Domini stans à dextris altaris*: tum exemplo, quod *in Prato spirituali* narratur de quodam Angelo, qui apparens Leontino Abbati Dominicâ die, dum iret ad templum ad diuina mysteria peragenda, dixit illi hæc verba: *Ex quo sanctificatum est altare hoc, ego iugiter illi adstare iussus sum.* Alij verò existimant, hunc Angelum qui sacrificanti assistit, esse templi custodem.

18. *Sent. ulta.* Hæc sent. in eò quòd asserit, cuilibet Sacerdoti rem diuinam faciēti, semper aliquem assistere Angelum, qui illum iuuet & dirigat ad tantum mysterium ritè peragendum, mihi *est omninò vera.* Nam si, nascente Christo in stabulo, *subito facta est cum Angelo multitudo militiæ cælestis laudantium Deum, Luca 2.* cur non etiam nascente Christo quotidiè sacramentaliter in altari? quod etiam docuit *Chrysost. orat. de non contemnanda Eccle.* & alij Patres. Ex quo à fortiori sequitur, aliquē Angelum tanto mysterio peculiariter assistere, vt

Sacerdotem

Sacerdotem iuuet ad illud attentè peragendum. In eo verò quòd negat, hunc esse proprium Angelum tutelarem Sacerdotis, mihi non prob. cùm enim Angelus vnicuique mortali detur, vt illum instruat & dirigat in iis, quæ ad Deum conducunt, ipsius cura erit, Sacerdotem suæ tutelæ commissum dirigere ad Missæ sacrificium ritè & attentè peragendum. Nec probabile est, vnicuique altari suum præesse Angelum, sed sufficere vnum, qui curam habet totius templi: neque hic sæpè idem Angelus assistere posset pluribus Sacerdotibus simul in eodem templo sacrificantibus. Ad illas autem auctoritates, quæ probare videntur singulis altaribus suum deputatum esse Angelum; Resp. vel illas explicandas esse de custode totius templi, qui simul curam habet omnium altarium eiusdem templi: vel de altari separato à templo, qualia erant altaria veteris Testamenti ante ædificationem templi.

Salum de proprio Angelo.

SECTIO II.

A quo tempore, & quousque tutelares Angeli nostri curam gerant?

19. *Ad primum dubium 1. sent.* QVOAD 1. Prima sent. affirmat, Angelum nostri curam suscipere ab instanti conceptionis, quando anima infunditur corpori: *Alens. 2. p. q. 41. in 4. art. 3. S. Thom. in 2. dist. 11 p. 1. q. 1. art. 3. ad 3. Albert. art. 3. Bonau. in expos. tex. Richar. in eadem expos. fine, dist. 11. Ægid. q. 1. art. 2 fine, Gabriel. ar. 2. corol. 1. Maior. q. 2. Suar. lib. 6. de angel. c. 18. nu. 18. Ansel. in Elucid. cit.* illis verbis: *Vnaquaeque anima dum in corpus mittitur, Angelo committitur.* Fundam. tunc homo incipit esse viator, originalis peccati particeps, & saltem per gratiam etiam meriti capax, vt constat de sanctificatis in vtero matris. Confirm. in ipso vtero matris expositi sunt variis dæmonum insidiis, qui multis modis illis nocere possunt: ergo etiam in vtero existentes habere debent custodem, qui illos à dæmonum insidiis defendat. Secunda affirmat, Angelum nostri tutelam suscipere à tempore Baptismi. Hanc vt probabilem refert *Origenes in cit. Matth. tract. 5.* Fundam. indignum est, Deum peculiarem curam eorum habere, qui originali infecti, sunt extra Ecclesiam. 2. per peccatum orig. non solùm amisimus gratiam intrinsecè iustificantem, sed extrinsecè protegentem, & ad bonum promouentem: at prima ianua recuperandi omnes gratias, & beneficia originali amissa, est Baptismus: cùm ergo Angelorum tutela pertineat ad gratiam extrinsecè protegentem, & ad bonum salutis promouentem, ante Baptismum illa nobis non restituitur.

Fundam.

Conf.

20. *2. Sent.*

Ratio 1.

2.

21. *Probabilior ab ortu natiuitatis, 3. Sent.* Tertia docet, Angelum nostri curam suscipere ab ortu natiuitatis, & non ante: *Mag. in 2. dist. 11. c. 1. S. Tho. 1. p. q. 113. art. 5.* vbi priorem sent. quam iunior docuit, retractauit: *Durand. in 2. dist. 11 q. 1. Molin. 1. p. q. 113. Zumel ibid. art. 5. dub. vn. Vasquez. disp. vlt. cap. 1. Valent. 1. p. disp. 8. qu. 6. pu. 3.* Probabilior, quam docuit *Hieronym. in 18. Matth. cit. Magna dignitas animarum, vt vnaquaeque habeat ab ortu natiuitatis in custodiam sui Angelum delegatum.* Nec rectè *Gabriel* explicat; vel *de natiuitate in vtero*, vel *de natiuitate ex vtero:* quia homo non dicitur propriè nasci, quando ei anima infunditur, sed quando ab vtero matris decernitur. Vnde aliud festum celebrat Ecclesia de *Conceptione*, aliud de *Natiuitate* Virginis.

22. *Fundamentum affert.* Fundam. quamdiu fœtus non est à matre separatus, per quamdam colligantiam, est pars matris; & vt *S. Thom. cit. ad 3.* docet, est quasi fructus nondum ab arbore separatus, qui censetur esse aliquid arboris, eiusque cura & dominium pertinere ad eumdem, ad quem pertinet cura & dominium ipsius arboris. Quare idem Angelus, qui curam habet matris, curam etiam habebit pueri, nondum à matre separati. Ad auct. fateor *Anselmum* in eam inclinasse sent. in re tamen dubiâ, & vtrimque probabili, sufficit nobis auctoritas *Hieronymi*; Ad rationem resp. ad ea omnia sufficere eumdem Angelum, qui curam habet matris: cùm nullus dari possit casus, in quo non valeat idem Angelus vtrique periclitanti simul adesse. Contrà verò postquam separatus est à matre, eget peculiari Angelo, vt sibi periclitanti possit semper adesse. Dices. Ergo vnus erit Angelus custos duorum, qui ita ex vtero matris nascũtur, vt ambo inseparabiliter colligati maneant, vt sunt quædam monstra humana. Resp. neg. conseq. tum quia illud est per accidens: tum quia cùm vterque adolescit, vterque suo peculiari indiget directore, vt illos per internas inspirationes dirigat in ordine ad salutem. Numquam verò citra miraculum in vtero existens fit internæ directionis capax. 23. *Anselmo auctoritas Hieronymi opponitur.*

24.

De Nat. Angelor. Tom. II.

25. *Ad secundam rationem 1.* Ad fundam. secundæ: si Deo indignum non est, curam habere peccatoris, personali peccato infecti: multò minùs Deo indignum, curam habere pueri, originali tantùm maculati. Ad 2. concedo nos in primo parente amisisse omnem gratiam, tam internæ inspirationis, quàm externæ protectionis, atque adeò gratiam ipsam Angelicæ custodiæ, quæ ad externam protectionem spectat: Illa tamen nobis restituta est per secundum parentem: nec baptismus est ianua ad omnem gratiam, sed ad eam dumtaxat, quæ per Sacramenta nobis confertur, cuius nos capaces reddit character baptismalis. Alioqui nullum auxilium gratiæ Deus de facto concederet homini ante baptismum. Quod est contra fidem: tum quia omnes homines, etiam gentiles, habent parata auxilia, ad salutem necessaria, quibus vti possunt, si volunt, etiam ante baptismum. Tum quia adulti ante baptismum, teste *Trid. sess. 6. c. 5. & 6.* præueniri debent speciali motione & auxilio per Christum, vt dignè valeant baptismum suscipere: ergo etiam ante baptismum habent auxilia gratiæ. Confirm. multi cum *Lyrano* putant, Angelum illum, qui *Act. 10.* Cornelium instruxit & direxit in ordine ad baptismum, fuisse ipsius custodem.

Ad 2.

Conf.

26. *Prima sent. affirmat.* Quoad 2. dubium, 1. sent. affirmat, numquam Angelum hominis, sibi semel commissi tutelam relinquere, sed semper illius curam habere non solùm in hâc, sed etiam in futurâ vitâ: ita Iustinus Martyr *q. 30. ad Orthod.* vbi de Angelis tutelaribus, *Aut enim*, inquit, *vtrumque simul, animam inquam & corpus; aut animam post diuortium eius à corpore, sequuntur vsque ad restituendi, siue renouandi mundi tempus.* Contrà: post mortem vel homo beatur; & ratione beatitudinis statim confirmatur in bono: vel damnatur, & perpetuò obstinatur in malo. vbi autem nullum est vel periculum à bono deficiendi, vel spes ad bonum redeundi, Angelorum custodia necessaria non est, quæ nos vel à malo auocet, vel ad bonum prouocet. Aliqua difficultas esse posset de animabus purgantibus. Sed neque illæ indigent propriè Angelorum custodiâ; cùm nec ampliùs possint vel in bono proficere, vel à bono deficere: sed solùm ad sui consolationem, egent Angelorum præsentiâ: tam vt ab illis confortentur ad cruciatus doloresque pro commissis peccatis patienter tolerandos: tum, si verum est, animas ibi detentas frequenti dæmonum aspectu terreri, ad eos fugandos arcendosque. Atque hoc modo aliquem erga illas custodiæ effectum exercere, concedo; vti & illas post exitum è corpore in purgatorium comitari. 27. *Animæ purgantes indigent Angelorum custodia.*

P nam

nam longè probabilius est, animas à corpore exeuntes à bonis, quàm à malis spiritibus in purgatorium duci; cùm illæ sint extra potestatem dæmonū.

28. *Obiicies.* Dices: Angelus malus non solùm hominem tentat & vexat in hâc vitâ, sed etiam in aliâ, si damnetur: ergo angelus bonus non solùm hominem sibi commissum custodit in hâc vitâ, sed etiam in aliâ. *Resp.* Resp. neg. conseq. *Ratio discriminis.* Nam homo damnatus punitur in aliâ vitâ à dæmone, vt ab instrumento diuinæ iustitiæ: congruum autem est, vt ab eo peculiariter puniatur, qui fuit eius scelerum testis: homo autem non beatur mediante angelo, sed immediatè à Deo, per visionem beatificam: proinde non indiget angelo beatificante, sicut damnatus diabolo puniente.

29. *Angelū tamdiu custodis subire officium, quamdiu in malo non obstinatur.* Secunda docet, Angelum sui clientis curam gerere, quamdiu in malo non obstinatur, obstinatum verò statim relinquere: apparens fundam. habet, *Isaiæ* 5. vbi Deus comminatur, se ablaturum sepem à vineâ suâ; eò quòd cùm expectaret, vt faceret vuas, fecit labruscas: vbi *Glossa interlin.* sepem interpretatur auxilium Angelorum, quod aufert Deus ab homine propter ipsius peccata. *Prob.* Et *Ierem.* 51. vbi, in personâ Angelorum proferuntur illa: *Curauimus Babylonem, & non est sanata: derelinquamus eam. Sunt*, inquit Glossa, *medici sub magno medico Angeli Dei, volentes animas nostras à vitiis curare: quos ipsi repellimus dum consiliis eorum non acquiescimus: qui videntes se perdere operam, ad inuicem dicunt, relinquamus eam. Tradita est nobis medicina à Deo, vt animam curemus humanam: adiutoria & medicamenta adhibuimus, contumax est, non vult obseruare quod dicimus; studium nostrum non sequitur effectus: abeamus vnusquisque in terram suam.* Et *infrà* hoc confirmat exemplo medici, qui dum videt infirmum salute desperatum, relinquit illum. Ita Angelus custos & medicus spiritualis animæ, dum eam videt morbi magnitudine, & propriæ voluntatis obstinatione desperatam, relinquit illam. Idem docet *Basilius in psal* 33. verba, *Immitti Angelus Domini in circuitu timentium eum*, &c. *Omni namque*, inquit, *in Christum credenti Angelus assistit, nisi illum à nobis per improbas actiones profligauerimus.* *Confirmatione.* Confirm. si Deus aufert Angelos custodes à ciuitatibus propter ciuium scelera; à fortiori etiam aufert custodes à singulis hominibus propter ipsorum peccata. Antec. patet ex *cit. Isaia & Ierem.* ex historiâ Ecclesi. in qua legitur ante destructionem Vrbis Hierosolym. auditas fuisse has voces Angelorum in templo clamantium: *Relinquamus has sedes.*

30. *Hæc sententia probabilis non est.* Sed neque hæc sent. probabilis est. nam sicut Deus numquam hominem in hâc vitâ destituit auxilio ad salutem necessario: ita nec Angeli, diuinæ prouidentiæ executores, alumnos suos ob quæcumque peccata relinquunt, sed eorum curam fideliter exercent vsque ad vltimum terminum vitæ. Ceterùm non nulli docent, etsi numquam Angeli alumnos suæ tutelæ commissos, penitùs relinquant, actu tamen eos non protegere & iuuare, sed potentiâ tantùm & habitu, quatenus prompti sunt eos iuuare, si illos viderint ad bonam frugem redire. Sed etiam hic modus improbabilis est: nam hoc esset, eos simpliciter deserere. Nam tunc Angelus censetur suum alumnum deserere, quando eum iuuare potest, & non iuuat: sed quantumcumque illum in malo obstinatum, semper potest Angelus in ordine ad aliquem effectum iuuare; vel occasiones peccatorum remouendo, vel à cacodæmonis insidiis defendendo, vel à quocumque malo liberando. Lege *Bonau. in* 2 *dist.* 11. *art* 2. *q.* 1.

31. *Ad auct. cit. resp. S. Tho.* Ad auct. citatas respondet *S. Thom.* 1. *p. qu.* 113. *art.* 6. eas intelligi non de derelictione totali, & cessatione ab omni effectu custodiæ, sed de solâ permissione, quatenus Angeli Babylonis custodes permiserunt, illam in tribulationem ac in peccatum labi. Quo pacto dicitur Deus homines obcæcare & indurare, eosque in reprobum sensum tradere, sc. permissiuè; interim sufficiens auxilium gratiæ ab eis non auferendo. Eodem modo Angeli custodes dicuntur suos alumnos deserere, permittendo, vt in peccatum labantur; interim ab eis suam custodiam non auferendo. Eodem modo explicatur *Glossa*. Auctoritas *cit.* historiæ Ecclesi. intelligenda est de Angelis Hierosolym. templi tutelaribus, qui templo destructo abiêre.

Tertia & vera sent. Angelos hominum curam exercere toto tempore, quo viatores sunt vsque ad vltimum terminum viæ: Est communis, & consentanea diuinæ prouidentiæ, quam Deus habet de hominibus. Sunt quippe Angeli instrumenta Dei in salute hominum procurandâ: sed Deus toto tempore, quo sumus viatores, peculiarem curam nostri gerit: ergo eamdem curam gerunt Angeli de hominibus suæ tutelæ commissis. Maior constat ex *Hebræor.* 1. *Nónne omnes sunt administratorij Spiritus, in ministerium missi propter eos qui hereditatem capiunt salutis?* Minor est certa; nam quamdiu homo est viator, habere debet omnia præsidia, quæ ad salutem consequendam necessaria sunt; alioqui non tam esset viator, quam in termino constitutus: ac proinde Deus peculiarem curam illius habet, prouidendo ei de omnibus præsidiis ad salutem necessariis, de qua veritate fusiùs tomo 8. Conseq. prob. instrumentum conformatur causæ principali: ergo si Deus principalis causa nostræ salutis numquam hominem viatorem deserit, licet sæpè permittat, illum in peccatum labi, obdurari, & obstinari: ita nec Angelus alumnum suæ curæ commissum, quamdiu est in hâc vitâ, deserit; licet iuxta beneplacitum diuinæ voluntatis permittat, illum sæpè in peccatum labi, & in malo obstinari. Confirm. defacto Angelorum custodia numeratur inter ordinaria auxilia gratiæ; nam, vt *infrà*, illa conceditur omnibus viatoribus: sed Deus numquam aufert à viatoribus ordinaria auxilia gratiæ; ergo neque ab illis aufert ordinariam Angelorum custodiam. 32. *Tertia & vera sent.* *Confirm.*

SECTIO III.

An Angeli in custodiam hominum deputati, sint ex infimo ordine vltimæ hierarchiæ?

Excludo 1. eos, qui propter aliquod extraordinarium negotium mittuntur, vt Raphaël ad Tobiam, *Tobiæ* 4. Gabriel ad B. Virginem, *Lucæ* 2. Angelus ad confortandum Christum in agoniâ passionis, *Lucæ* 22. quorum postremos duos de supremis Angelis fuisse, probabile censet *Durand. in* 2. *dist.* 10. *q.* 1. *Scotus ibid.* saltem Gabrielem ad Virginem missum, putat fuisse ex primis. *Magister dist.* 10. *c.* 2. vniuersaliter docet, non videri indignum, interdum aliquem de supremis Angelis ad nos mitti: sicut non fuit indignum, ad nos mitti Vnigenitum Patris: contra aliquos ab ipso *ibid. c.* 1. relatos, qui volebant, numquam aliquem de supremis Angelis ad nos mitti; eò quòd illorum officium tantùm sit, diuinæ maiestati continuò assistere. 2. excludo eos, qui Regnis, Prouinciis, Vrbibusque præficiuntur, de quibus *infrà*. Controuersia restringitur ad eos, 33. *Dixi, in custodiam &c.*

qui

qui in custodiam singulorum hominum delegantur; & considerari possunt; vel vt curam gerunt priuatorum hominum, vel vt in publico officio constitutorum. 2. modo probabile duxi cum *S.Thom.* & aliis, eos esse ex ordine Archangelorum, qui est medius vltimæ hierarchiæ: superest disputare de Angelis, vt custodes sunt priuatorum hominum, in ordine ad proprium bonum. Prima sent. docet, quòd etsi ordinariè Angeli, in custodiam priuatorum hominum deputati, sint ex infimâ classe & ordine postremæ hierarchiæ; quibusdam tamen viris in sanctitate & gloriâ insignibus destinari Angelos ex supremâ hierarchiâ. Hanc vt quorumdam recent. refert *Vasquez. 1.p.disp.vlt.c.1.fine*: quam docere videtur *Maldonat.in 18.Matth. Angeli eorum*, &c. Deduci potest 1. ex illo Hebræor. 1. *Omnes sunt administratorij spiritus, missi propter eos, qui hereditatem capiunt salutis.* 2. ex Chrysost. *hom.60.in Matth.* vbi dum illa *Matth.18. Angeli eorum vident faciem Patris*, interpretatur de Angelis, qui destinati erant in custodiam paruulorum, subdit, hoc non de quibuscumque Angelis, sed de excellentioribus & supremis esse intelligendum. 3. ex Gregor. *hom.34.in Euang.* vbi singula Angelorum munia persequens docet, Virtutum officium esse, signa & miracula operari; Potestatum verò, dæmones coërcere, ne hominibus noceant. At sæpè debent Angeli in custodiam hominum deputati alumnos suos, vel à dæmonum potestate tueri; vel ab aliquo imminente periculo per miraculosas operationes liberare. Ergo etiam virtutes, qui sunt supremi ordinis eiusdem hierarchiæ, nec non Potestates, qui sunt vltimæ classis secundæ hierarchiæ, in hominum custodiam deputantur. 4. ex Gregorio, quem sequitur *S.Thom.1.p.qu.63.art.9.ad 3.& qu.108.art.8.& alibi*, homines assumuntur ad restaurandas sedes Angelorum, qui ceciderunt: sed ex quolibet ordine & hierarchiâ aliqui ciciderunt: ergo ad quemlibet ordinem & hierarchiam assumendi sunt homines. Atqui congruum est, vt ex illo ordine, & hierarchiâ eorum hominum custodes deputentur, qui ad eorum ruinas restaurandas assumendi sunt.

Dupliciter considerantur.

34. *1. Sent.*

Prob. 1. — 2. — 3. — 4.

35. *Verior sent.* Secunda affirmat, omnes Angelos, deputatos in custodiam priuatorum hominum, esse ex infimo ordine postremæ hierarchiæ: est communis Scholast. *in 2.dist.10.& 11. omnium Thomist. cum S. Doct. 1.p. qu.113. art.3.* illam indicat *psal.90. Angelis suis mandauit, vt custodiant te.* Angeli, vt *cit.* docet Gregorius, sunt qui minima nuntiant. At inter omnia officia, quæ illi Spiritus erga homines exercent, minimum est, curam gerere priuatarum personarum. *Ratio.* Ratio: cùm ad hoc officium exercendum sufficiant Angeli, non debent superiores deputari: præsertim cùm reliqui superiores sua habeant distincta munia. *Conf.* Confirm. vt *S.Thom.1.p.q.112.ar.2.* numquam ordo naturalis prætermittitur, nisi vel propter fidei confirmationem, vel propter gratiæ manifestationem: sed ordo naturalis poscit, vt infima per media, & media per suprema gubernentur, & ad suos destinatos fines perducantur: cùm igitur homines inter creaturas intellectuales sint infimi, Angeli verò medij inter homines, & superiores Spiritus, naturalis ordo poscit, vt homines per Angelos, & Angeli per superiores Spiritus dirigantur, suosque fines consequantur.

36. *Quæritur 1.* Sed quæri potest 1. An saltem ex Angelis infimi ordinis postremæ hierarchiæ, qui nobiliori præstant naturâ, deputentur electis: & inter electos, qui excellentiorem beatitudinis gradum sunt adepturi, præstantiorum Angelorum custodiæ deputentur. *Affirmant.* Affirmant *S.Thom.1.p.qu.113.art.3.ad 1. Tostat. in 18.Matth. q.57. Chrysost. cit.* non enim intellexit de supremis primæ hierarchiæ, sed iuxta hanc sent. de supremis & excellentioribus infimi ordinis tertiæ hierarchiæ. Ratio: sicut præstantiora & excellentiora auxilia gratiæ Deus confert electis: ita nobilioris naturæ Angelos eisdem delegat, vt eos ad bonum salutis perfectiùs promouere valeant: nam Angelorum custodia spectat ad ordinem auxiliorum gratiæ, quam Deus confert hominibus, vt valeant salutem consequi. Igitur quibus præstantiora confert auxilia gratiæ, præstantiores etiam delegat Angelos æternæ prædestinationis executores. *Ratio.*

Quæri potest 2. An hoc officium homines custodiendi habeant Angeli à naturâ. Resp. habere à diuinâ ordinatione: non .n. naturâ suâ sunt hominibus subiecti; nec naturali iure tenentur illis famulari, quo pacto tenentur subditi seruire Regi, & milites belli tempore suos protegere Duces: nec ab illis dependemus in esse, vt iure connaturalitatis teneantur nos in accepto esse conseruare; quo iure Deus suas creaturas in esse semel communicato conseruat: igitur hoc officium homines custodiendi, non competit illis à naturâ, licet remotum aliquod fundamentum habeant à naturâ, ratione superioritatis, quâ homines antecellunt. 37. *Quæritur 2. Resp. habere ex sola Dei ordinatione officium.*

Ad 1. argum. primæ, resp. Omnes Angelos esse administratorios Spiritus, quia omnes etiam supremi mitti possunt, vt ministri Dei, esto non omnes de facto mittantur. Quod ad propositum *Pauli* sufficit, qui eo loco solùm probare contendit excellentiam Christi supra omnes Angelos, qui præ Christo omnes sunt ministri: solus Christus est æqualis Patri, & naturalis Filius, ac heres paternæ gloriæ. 38. *Ad argu. 1. sent. ab auct. Pauli.* Ad 2. *Chrysost.* constat, illum comparationem non facere inter Angelos infimi ordinis & supremæ hierarchiæ, sed solùm inter ipsos infimi ordinis postremæ hierarchiæ. Ita illum explicat *S.Th. 1.p.q.113 ar.3.ad1.* 39. *Ad 2.* Ad 3. ex *Gregor.* neg. conseq. nam licet recensita munia de iure ordinario, & imperatiuè sint commissa solis Virtutibus, & Potestatibus; ex delegatione tamen, & executiuè committuntur etiam Angelis, ad quos spectat exequi iussa Dei per superiores Potestates & Virtutes sibi intimata: ex *S.Tho.* paulò antè *cit. ad 3.* 40. *Ad 3.* Ad 4. aliunde naturaliter repugnat, ne ex quâuis sede & ordine ad priuatorum hominum custodiam Angeli mittantur, ne videlicet prætermittatur naturalis ordo, qui in omni rectâ gubernatione seruandus est, vt semper infimi immediatè dirigantur per medios, & medij per supremos. 41. *Ad 4.*

SECTIO IV.

An quilibet homo præter Angelum bonum, habeat etiam malum sibi peculiariter deputatam?

NVLLI dubium est, omnes homines cuiuscumque conditionis, ætatis, & sexus, dum in hâc vitâ degunt, variis artibus, & modis à dæmone impugnari: vt non immeritò dixerit *Iob c.5. Militia est vita hominis super terram*: vnde Apost. *ad Ephes. vlt.* nos hortatur, vt induamus armaturam Dei, vt possimus *stare aduersus insidias diaboli, aduersus quem nobis est colluctatio*: Petrus in *1.Canon. c.vlt.* vt sobrij & vigiles simus, *quoniam aduersarius noster diabolus tamquam leo rugiens circuit, quærens quem deuoret.* Etenim si primis nostris parentibus, Deo charissimis, ac sanctissimis, omnique genere virtutum prædi- 42. *Dogma veritati.*

tis ac munitis diabolus non pepercit, quin de illis, tantâ nostrâ ruinâ triumphauit: quantò minùs parsurus erit nobis? & si in personam sanctissimi Iob tam crudeliter inuectus est; quàm crudeliter putandum est inuehi contra nos? Est igitur fide certum, nos, quamdiu hanc mortalem vitam viuimus, continuò oppugnari à satanâ, eiusque satellitibus. A quâ oppugnatione ne ipse quidem Christus Angelorum Dominus immunis esse voluit. Hàc igitur veritate positâ, controuersia est, an vnusquisque mortalium suum habeat angelum malum assistentem, sicut habet Angelum bonum custodientem.

43. *Prima sent. negat.* Prima sent. negat, quam tamen apud neminem legi. Prob. 1. (*Prob. 1.*) non videtur diuinæ bonitati consentaneum; homini infirmo, & alioqui de se ad omne malum prono, peculiarem dæmonem deputare, qui illum assiduè ad malum incitet: nec humanæ imbecillitati consultum; cùm non sit æqua certantium conditio; nam diabolus non solùm propter vires validiores, tot illustrium virorum triumphis auctas, ac decursu tot sæculorum confirmatas; verùm etiam propter oppugnandi modum occultum & insidiosum, longè superior est homine.

2. 2. si deberent dæmones hominibus deputari, illi esse deberent ex numero eorum, qui in hoc aëre vsque in diem Iudicij captiui detinentur: at hi non sufficiunt, vt singuli singulis deputentur hominibus, cùm longè plures sint homines, qui actu simul in toto orbe existunt, quàm dæmones in hoc aëre detenti. Maior prob. qui ad inferos detrusi sunt, exeundi facultatem non habent.

44. *Secunda sent. affirmat probabiliùs.* Secunda affirmat, vnicuique mortalium, ab ortu suo deputatum etiam angelum malum: *Hugo Victor. in sum. tract. 2. c. vlt. Mag. in 2. dist. 11. c. 1. Albert. art. 2. ad penult. & art. 3. Ægid. q. 2. art. 5. in 3. dub. litt. Richard. art. 1. q. 1. Rubio q. 1. Maior q. 2. Gabriel q. vn. art. 2. Palat. disp. 1. Zumel 1. p. q. 113. art. 4 q. 3. Vasqu. 1 p. disp. vlt. c. 2. Granad. tract. 16. disp 9. Suar. lib. vlt. de angel. c. vlt.* Reliqui autem vel illam supponunt, vel ei non contradicunt. Quæ sent. procul dubio probabilior est.

45. *Prob 1. ex Patribus.* Prob. 1. Origenes *lib. 3. Periarch. c. 2.* illam etiam probat ex antiquo libro dicto, *Pastoris*, cuius hæc: *Bini Angeli singulos quosque hominum comitantur, bonus videlicet & malus:* confirmat ex *Epist. S. Barnabæ*, quam olim inter Christianos in magnâ fuisse auctoritate testatur *Maldonat. in 18. Matth.* vbi duæ distinguebantur viæ, quibus præsunt Angeli; viæ lucis Angelus Dei, viæ tenebrarum angelus satanæ. Chrysostomus *homil. 3. ad Coloss. post med. Si ergo*, inquit, *habemus Angelos, modestè nos geramus, tamquam nobis adsint quidam pædagogi: nam adest etiam dæmon.* Auctor *operis imperf. in Matth. homil. 5. fine: Duo*, ait, *sunt Angeli permanentes cum hominibus, scilicet bonus, & malus: & quamdiu circa nos est Angelus bonus, numquam nos in tentationem potest impellere Angelus malus.* Cassianus *collat. 8. cap. 17.* id confirmat, tum ex *cit. lib. Pastoris*; tum exemplo dæmonis, qui insidiatus est Iob, & putat fuisse angelum malum ipsius personæ deputatum. Hanc sent. *Maldonatus cit.* deriuari censet ex antiquissimâ traditione etiam Hebræorum, teste Rabbi Moyses.

46. *Prob. ex Scriptura.* Eadem fundam. habet in Eccles. 10. *Si spiritus potestatem habentis ascenderit super te, locum tuum ne dimiseris.* Hunc spiritum *Glossa interlin. & Lyran.* interpretantur angelum malum. Et Ioan. 13. *Et cœnâ factâ, cùm diabolus iam misisset in cor, vt traderet eum Iudas: Cassianus* interpretatur de angelo malo, qui Iudæ assistebat. 2. *ad Corinth. 12. Datus est mihi stimulus carnis meæ, angelus satanæ, qui me colaphizet:* expositio vna est, de angelo malo deputato personæ Pauli ex imperio satanæ; Lege *Ambros. in psalm. 118. serm. 3.* Colligitur ex illo *Lucæ 4. Diabolus recessit ab illo vsque ad tempus.* ergo etiam Christus permisit, vt haberet angelum malum, qui illum tentaret, & tentatione consummatâ, ad tempus recederet, iterum ad illum reuersurus. Vnde *cit. Maior* putat, hunc angelum comitatum fuisse Christum vsque ad mortem. Pro quâ re citat *Glossam Ioan. vltim.* Ergo si Christus illum habuit, mirum non est, si reliqui etiam puri homines illum habeant ad exercitium virtutis.

Prob. 3. Certum est, Luciferum omnibus artibus & modis homines ad suum imperium trahere, efficacissimè per deputatos satellites sibi subiectos: nam de facto in omnibus rebus Deum æmulatur, ipsius diuinitatem omnibus artibus affectando: ergo etiam in hàc re *diuinæ potestatis*, vt inquit *S. Thom. 1. p. q. 114. art. 1. similitudinem vsurpat, deputando sibi ministros determinatos ad hominum impugnationem*; sicut Deus deputat Angelos, vt suos ministros ad hominum salutem. 47. *Prob. 3. ratione.*

Ex his deducitur, etiam nostros primos parentes, præter Angelum bonum à Deo deputatum, habuisse malum à satanâ assignatum, quem probabile est, fuisse illum, qui eos seduxit.

Sunt autem notanda nonnulla discrimina inter Angelum bonum & malum. 48. *Discrimina inter bonum & malum Angelum.* 1. quòd bonus deputetur à Deo; malus à Lucifero. 2. quod bonus deputetur à Deo, vt homines à malo remoueat, & ad bonum promoueat; malus contrà à principe tenebrarum, vt homines à bono auertat, & ad malum impellat. 3. quòd in deputatione malorum Deus se habet tantùm permissiuè: deputationem bonorum Deus per se intendit, & ordinat ad salutem hominum. 4. quòd Deus limitat dæmonis potestatem, ne tantùm noceat, quantum potest, aut quantum vult; sed quantum Deus ipse permittit, ne homo tentetur suprà id, quod potest. 5. quòd diuersum finem habet Deus in deputatione angeli mali, ac habet ipse malus. Nam finis Dei est, vt homo tentatione dæmonis sit magis cautus, & virtute magis proficiat. Finis dæmonis est, vt homo tentatione victus succumbat, & amicitiam Dei amittat. 6. quòd cùm probabile sit, infimi ordinis Angelos bonos non superari ab hominibus simul in quâuis duratione existentibus; probabile quoque erit, vnicuique suum ab aliis distinctum delegari Angelum bonum. Contrà verò cùm longè probabilius sit, malos in hoc aëre detentos, ex quorum numero hominibus destinantur, pauciores esse hominibus quouis tempore simul existentibus; longè quoque probabilius erit, vnum malum pluribus simul destinari hominibus. 7. quòd malus post diem iudicij peculiarem curam habebit puniendi in inferno eos, quos in vitâ tentandi officium à principe tenebrarum suscepit. Angelus verò bonus nullam peculiarem habebit curam beandi eos, quorum in vitâ tutelam exercuit; cùm omnes beati immediatè beentur à Deo. Indicat *S. Thom. 1. p. qu. 113. art. 4. in corp.*

Atque ex his patet ad rationes primæ sent. nam nec est contra Dei bonitatem, imò est secundùm peculiarem ipsius prouidentiam, ad exercitium & profectum virtutis, huiusmodi malorum angelorum deputationem ad homines tentandos permittere. 49. *Satisfit rationibus primæ sent.* Nec est contra imbecillitatem humanæ infirmitatis, cui ad resistendum datur gratia, iuxta illud 2. *Corinth. 12. Sufficit tibi gratia mea:* & aduersarij potestas limitatur, ne tentare valeat supra id quod possumus. Tandem contra angelum malum deputat nobis Deus bonum, qui contra malum nos defendat.

50. Quæri autem potest, an angelus malus victus

recedat

Resp. S. Tho. recedere ad tempus. recedat ab homine. Respondet *S.Thom. 1.p.qu.114. art.5.* recedere ad tempus, iuxta illud *Luca 4. consummatâ omni tentatione, diabolus recessit ab illo vsque ad tempus.* Post quod iterum repetitur, iuxta illud *Matth. 12. Reuertar in domum meam, vnde exiui.* Cuius rei assignat *cit. S.Thom.* rationem; tum ex parte diuinæ clementiæ, vt succurratur humanæ infirmitati: nam vt docet *Auctor operis imperf. in Matth. hom. 2. Non tamdiu homines diabolus tentat, quamdiu vult, sed quamdiu Deus permittit. Quia etsi permittat paulisper tentare, tamen repellit propter infirmam naturam.* Tum ex astutiâ diaboli, ne frequentiores ex tentatione victorias homo reportet: nam, vt docet *Ambros. in 4. cap. Luca* in illa, *Et consummata omni tentione*, &c. *Etsi, inquit, inuidere non desinat, tamen instare formidat, quia frequentiùs refugit triumphari.*

SECTIO V.

An quilibet homo in quocumque statu constitutus suum habeat peculiarem Angelum custodem?

51. *Angeli non habent alios Angelos tutelares.* Dixi, *quilibet homo*, vt excluderem Angelos: qui non modò nunc in termino existentes, aut beatitudinis, vt boni; aut damnationis, vt mali; sed nec dum fuerunt in viâ, Angelum tutelarem habuerunt. Fundam. de facto hoc munus custodiendi alios in ordine ad beatitudem consequendam, pertinet ad eos, qui beatitudinem sunt consecuti. At nullus angelus in viâ beatitudinem consecutus est: ergo nullus viator potuit hoc munus alios custodiendi in ordine ad beatitudinem consequendam exercere, prout de facto ex Dei ordinatione exercetur. Prob. 2. licet munus custodiendi

52. alios, absolutè committi potuerit angelis viatoribus, de facto tamen id factum fuisse, nullum suadet argum. quin oppositum indicant. 1. breuitas

Probabiles coniectura tres. viæ, in quâ fuerunt; 2. conditio angelicæ naturæ, quæ cùm perfectissima sit, ad sui custodiam & tutelam non eget alio, vt pædagogo; longè .n. perfectior est quiuis angelus quocumque sapientissimo viro, quo tamen indignum esset, & præter ordinem naturalem, ab alio viro dirigi: 3. conditio custodientis; nam qui alios custodit, non debet ipse custodiâ egere: quin enim alios dirigit, non debet ipse eâdem directione egere; alioqui non posset esse recta regula alterius. At omnes angeli viatores fuerunt in hâc directione pares: nam omnes à supernaturali beatit. in ordine ad quam angelorum custodia dirigitur, cadere, vel stare poterant.

53. *Quæstio de hominibus.* Ergo controuersia tantùm est de hominibus: & certum, existentes in termino, Angelorum custodiâ non egere; nam hæc primariò ordinatur ad beatitudinem consequendam: ergo nec qui eam consecuti sunt, nec qui ab illâ finaliter ceciderunt; cùm nec in illis sit periculum illam amittendi; nec

54. *Henoch & Elias adhuc sub tutela Angelorum sunt.* in his spes recuperandi. Nonnulla diffic. de Henoch & Eliâ, qui secundùm probabiliorem sent. non sunt ampliùs in viâ & statu merendi. Verùm dicendum est, etiam eos adhuc esse sub curâ & tutelâ Angelorum: nam licet eâ non egeant ad rectè operandum meritoriè, egent tamen ad rectè operandum simpliciter: quia etsi illi operibus bonis, quæ exercent, non mereantur; adhuc tamen, vt ea opera exerceant, egent peculiari auxilio gratiæ, quam Deus executioni mandat ministerio Angel. Prætereà indigent eâ custodiâ in ordine ad alios effectus, præcipuè ad martyrium tempore Antichristi pro fide subeundum. Probabile etiam est, Deum illos in tanto temporis spatio visibili Angelorum præsentiâ interdum recreare.

Ceterùm, vt de quolibet homine viatore vniuersaliter disceptetur, distinguendus est triplex status, naturæ lapsæ, integræ, & purorum naturalium; & in statu naturæ lapsæ genus hominũ. 2. alterum eorum, qui ob insignem sanctitatem non videntur eâ custodiâ egere; alterum eorum, qui ob enormia peccata non videntur eâ digni. Et licet Christus sit quoad hoc extra omnem hominum classem, cùm nec solus homo, nec purus sit viator, ab illo libuit præsentem disp. inchoare. 55. *Triplex status hominis viatoris.*

An Christus habuit Angelum custodem? Non defuerunt Theologi, quos suppresso nomine citat *Maldonat. in 18. Matth.* verba, *Angeli eorum*, &c. qui opinati sunt, Christum habuisse Angelum custodem. A quâ opin. saltem quoad tempus pueritiæ, non videtur omninò alienus *Tostat. in dictum cap. Matth. qu. 61.* Sed hoc paradoxum est, vt *cit.* aduertit *Maldonat.* & indignum Christo, cuius humanitas altiori custodiæ Verbi diuini, cui hypostaticè vnita erat, omni tempore arctiori vinculo deputata fuit. Non enim decebat, Angelorum caput & Dominum regi & custodiri ab Angelis, quin potiùs omnes ad nutum suæ voluntatis habuit vt famulos & ministros, vt *Matth. 4. Et ecce Angeli accesserunt, & ministrabant ei.* Matth. 26. *An putas, quia non possum rogare Patrem meum, & exhibebit mihi modo plus quàm duodecim legiones Angelorum.* Hebræor. 1. *Et adorent eum omnes Angeli Dei.* Erant igitur Angeli adoratores, non custodes Christi. Falsum quoque est, quod aliqui docent, vnum tantùm Angelum, vt peculiarem ministrum & famulum, fuisse Christo assignatum. Nam *ex citatis oraculis* constat, omnes erant ad Christi famulatum promptissimi. Ad quod exprimendum Scriptura, cùm de Angelis Christo famulantibus mentionem facit, semper vtitur numero multitudinis, vt in eius Natiuitate, Tentatione, Passione, Resurrectione, Ascensione. Nam etsi *Matth. & Marci vlt.* vnus dicitur in sepulchro apparuisse Angelus; *Luca* tamen *vlt. & Ioan. penult.* duo fuisse dicuntur. Solus Angelus, qui illum in agone confortauit, legitur fuisse vnicus. Quod non caret mysterio, ne scilicet interna videretur eguisse Angeli confortatione: cùm potiùs ex communi sent. ille tantùm missus fuerit ad externam dumtaxat obiecti propositionem. Sunt tamen contrà nonnullæ diffic. soluendæ. 1. Verba *psal. 90. Angelis suis mandauit de te, vt custodiant te*, de persona Christi explicant communiter Patres, ex *Matt. 4.* ergo etiam Christus habuit Angelos in sui custodiam deputatos. Resp. illa verificari de personâ mysticâ Christi, ratione membrorum, cum quibus est, moraliter coniuncta; quo sensu & illa *psal. 21. Longè à salute mea verba delictorum meorum.* Lege *August. in psal. 90. conc. 2. in fine.* 56. *1. Dub. Fuerunt qui dicerent Christum custodem Angelum habuisse.* *Soluuntur difficultates.* 57. *Prima.*

Secunda est auctoritas *Dionys. lib. de cæl. hierar. c. 4. fine*, asserentis Christum per Angelos paternis legibus fuisse subiectum. Resp. cum *Tostato in 18. Matt. qu. 61.* Christum paternis legibus per Angelos fuisse subiectum indirectè tantùm, quatenus Angelorum ministerio instruebantur Ioseph & Maria de iis, quæ circa puerum Iesum diuinâ ordinatione agenda erant, vt in Ægyptum fugere, inde in Iudæam reuerti, vt habetur *Matth. 2.* Quæ resp. colligitur ex ipso Dionysio. Tertia; Christus habuit angelum malum, vt ex tentatione in deserto colligitur; ergo etiam bonum. Resp. neg. conseq. nam bonus deputatur à Deo subueniendum infirmitati humanæ, ne homo in tentatione succumbat; malus 58. *Secunda.* 59. *Tertia difficultas.*

malus autem à dæmone ad hominis virtutem impugnandam. Vnde bonus supponit in homine defectum; malus contrà virtutem: atque adeò bonus derogat virtuti Christi, malus autem potiùs Christi virtutem commendat.

60. *2 Dub.* An Deipara habuerit Angelum in sui custodiam? Negant aliqui, quos tacito nomine refert *Tostatus in cit. c. 18. Matth. q. 60.* Fund. Deipara erat sub singulari custodiâ Dei: non ergo indigebat peculiari custodiâ Angeli, qui illius curam haberet. *Negant aliqui quos refert Tostatus.*

Confirm. Confirm. in Dominâ nulla fuit necessitas angelicæ custodiæ: quia vel hæc est ad remouendum alumnum à malo, vel ad promouendum illum ad bonum: sed Virgo nec poterat in malum labi, cùm à principio fuerit in bono confirmata, vt ne venialiter quidem peccare posset; nec ad bonum ab Angelo promoueri; quippe quæ immediatè promouebatur à Spiritu sancto, cuius internâ directione regebatur.

61. *Opposita sent. verior ex Scriptura.* Constans tamen, & vera omniũ Scholast. sent. est, *Virginem suum habuisse Angelũ custodem.* 1. colligitur ex iis Scripturæ, & Patrum testimoniis, quæ vniuersaliter docent, omnibus hominibus suum deputari Angelum: cùm nulla sit necessitas, aut vrgens ratio ab hâc communi lege excipere B. Virginem. *Aliunde.* 2. ex iis particularibus oraculis, in quibus dicuntur Angeli monuisse Iosephum & Mariam de iis, quæ circa puerum Iesum agenda erant, *Matt. 2.* nam si in iis, quæ circa puerum Iesum agenda erant, indiguit B. Virgo Angelorum monitione ac tutelâ, à fortiori eâdem indiguit circa ea, quæ ad propriam personam attinebant. 3. Maioris necessitatis est dependere à custodiâ hominis, quàm Angeli: at S. Domina deputata est à Christo moriente in custodiam Ioannis, *Ioann. 19.* ergo à fortiori in custodiam Angeli, qui illam ab ortu ad

62. mortem vsque custodiret. 4. Non defuit in Virgine causa & necessitas angelicæ custodiæ: tum ad remouenda pericula & occasiones peccandi: nam inter alia media, quibus decreuit Deus, ne vnquam Virgo peccaret, fuit custodia Angelorum, omnes occasiones peccandi ab eâ remouentium. Tum ad remouenda pericula corporis, in quæ astutiâ & inuidiâ dæmonis incurrere poterat. Tum ad instruendam Virginem de rebus occultis, vti de facto in multis ab Angelis edocta fuit: vide conceptione Ioannis Baptistæ, *Lucæ 1.* de intentione Herodis ad perdendum puerum, *Matth. 2.* de morte eiusdem, *ibid.* Nam licet hæc omnia immediatè præstare potuerit Deus, maluit tamen per angelos, vt per immediatos ministros & executores suæ prouidentiæ ea executioni mandare, vt ex citatis oraculis colligitur. Ex dictis sequitur, B. Virginem habuisse etiam angelum malum à Lucifero deputa-

63. *Ad opposita sent. fund. resp.* tum. Ad fundam. oppositæ, neg. conseq. nam singularis custodia Dei, sub quâ Domina erat, non tollebat ab ea Angelorum tutelam, per quos vt per immediatos ministros singularem illam custodiam erga suam sponsam exercebat Deus. Nec est eadem ratio de naturâ humanâ Christi, quæ quia erat sub immediatâ custodiâ Verbi sibi personaliter vniti, non egebat extrinsecâ custodiâ Angel.

Ad conf. Ad confirm. nego, in Virgine non fuisse necessitatem angelicæ custodiæ; illam .n. Virginis impeccabilitatem decreuerat Deus, non solùm per internas, & crebras mentis illustrationes, sed etiam per externam Angelorum custodiam, extrinseca impedimenta remouentium, executioni mandare.

64. *Ex his patet.* Ex his à fortiori sequitur, reliquos omnes Sanctos, etiam in vtero matris sanctificatos, habuisse Angelorum custodiam.

65. *3. Dub.* An omnes homines, etiam infideles, præsciti, & peccatores, proprium habeant Angelum tutelarem? Negat *Origenes tract. 5. in Matth. fine*, tutelarem Angelum infidelibus; indicat *Basil. in psal. 33.* in illa: *Immittet Angelus in circuitu timentium eum*, vbi: *Omni*, inquit, *in Christum credenti Angelus assistit.* Negant alij tutelarem præscitis, vt *Origenes cit.* videtur *Hilar. in Canon. 18. Matth.* super illa, *Videte ne contemnatis vnum de pusillis istis*: *Saluandorum*, inquit, *per Christum orationes Angeli quotidie Deo offerunt.* Fundam. ex *Hebræ. 1. Nonne omnes sunt administratorij spiritus, in ministerium missi propter eos, qui hereditatem capiunt salutis?* Ergo propter eos tantùm mittuntur, qui saluandi sunt: alioqui frustraretur finis angelicæ custodiæ, & Deus ipse, qui Angelos in custodiam hominum deputat, vt eos ad salutem perducat. Alij negant, *Negant.*

66. Angelos assistere peccatoribus, sed tantùm iustis, vt *Didymus, & Euagr. apud Damasc. lib. 1. parall. c. 7.* quorum ille: *Probi ac sancti viri*, inquit, *lucidos Angelos custodes habent; mali autem tenebrosos.* Hic verò: *Impius*, ait, *ac flagitiosus etiam ab Angelo, qui ipsi à pueritia datus est, disiungitur.* Id indicant *Basil. cit. Chrysost. hom. 60 in Matth & alij: Altisiod. apud Suar. lib. 6. de Ang. l. c. 17.* Angelum tutelarem saltem negat Antichristo, qui vt scribit *August.* siue quicumque sit auctor *tractatûs de Antichristo*, qui inter opera *August. tom. 9* *Totus possidebitur à diabolo; cuius potestatis plenitudo, & totius mali ingenij corporaliter habitabit in illo: in quo erunt omnes thesauri malitiæ & iniquitatis absconditi.* ergo nihil boni in illo operari poterit Angelus Dei. *Altisiodor. sit negat Angelum Antichristo.*

67. *Verior sent. tutelarem habere affir.* Vera tamen & communis Scholast. sent. est, non solùm fideles, prædestinatos, & iustos, sed etiam infideles, præscitos & peccatores omnes, ipsum etiam Antichristum, peculiarem Angelum diuinâ ordinatione, vel ab ipso ortu in sui custodiam deputatum habere: Deducitur ex Scripturæ & Patrum testimoniis, quæ sine vllâ restrictione, docent, omnibus & singulis hominibus deputatos esse Angelos: & si qui sunt, qui oppositum docere videantur, facilè explicari possunt, *vt infra.*

68. *Fundam. efficacissi.* Fundam. Angelorum custodia de facto spectat ad ordinem gratiæ, quem Deus executioni mandare decreuit per Angelos, vt per immediatos suæ prouidentiæ executores. Sed Deus nullum infidelem, præscitum, aut peccatorem, ne ipsum quidem Antichristum priuat gratiâ ad salutem necessariâ; ergo nec Angelorum custodiâ. Confirm. reprobi non solùm custodiuntur ab Angelis propter priuatum bonum ipsorum, ne saltem in maiora ruant peccata, atrocioremque sibi pœnam demereantur, sed etiam propter publicum bonum aliorum, præsertim electorum, ne instigatione cacodæmonis, à quo impelluntur, plus æquo sæuiant in electos. ergo saltem ad diabolicam potestatem coërcendam, ne plus iusto Antichristus, eiusque sequaces in electos sæuiant, deputari debuit tutelaris Angelus.

69. *Ad opposita sent. auct. resp.* Ad auct. *Basilij, & Hilarij* pro 1. & 2. sent. resp. neuter ab Angelorum custodiâ expresiè excludit ceteros homines, sed solùm mentio fit de fidelibus & electis. Quod argum. ab auctoritate, vt aiunt, negatiuâ, nihil concludit. Quod attinet ad *Origen.* fateor illum in vtrâque sent. dubium fuisse, postquam multa pro vtrâque parte argumenta problematicè attulit. Ad fundam. secundæ, ex Apost.

70. *Satisfit fund. secundæ sent. Finis principalis custodiæ Angelorum est nostra salus.* resp. ex eo tantùm colligi, potissimum finem Dei deputandi Angelos in custodiam nostri, fuisse salutem animarum; & quidem principalem *propter eos, qui hereditatem capiunt salutis*; minùs verò principalem, sufficientem tamen, fuisse etiam propter eos, qui defectu cooperationis propriâ frustrantur salute. Ceterùm non dicitur frustrari Deus in deputandâ angelicâ custodiâ iis, qui propriâ cadunt

cadunt salute: nam hanc custodiam deputat præscitis Deus, dependenter ab ipsorum liberâ cooperatione, vt si velint ei ministerio ac tutelæ cooperari, possint eorum auxilio adiuti saluari.

71. *Didymus à Damasceno citatus explicatur.* *Didymus* fortassè per *lucidos & tenebrosos angelos* explicari posset effectiuè, nempe ratione effectuum, quos in bonis & malis hominibus, ratione diuersarum dispositionum subiecti, Angeli custodes causare solent. Et quidem in bonis lucidos effectus causant, per se illos procurando & intendendo; tenebrosos autem solùm permissiuè, eos iuxta diuinæ voluntatis beneplacitum non impediendo, cùm possent. *Euag. &c.* *Euagrius &c. citati* explicantur de separatione Angeli custodis ab homine ad tempus, vt *sect. praeced.* Vltimum testim. solùm probat, Antichristum futurum omnium mortalium pessimum, & ex diametro oppositum Christo, vt nomen ostendit; non autem quòd nullum sit in sui custodiam Angelum habiturus, qui illum à multis retrahat malis, quæ saltem posset aliis inferre.

4. dub. An Adamus, & reliqui homines in statu innocentiæ habuissent Angelum custodem? 72. *Ratio dubitandi.* Ratio dub. Angelorum custodia deputatur ad remouenda pericula tam animi, quàm corporis: sed homo in statu innocentiæ nullis fuisset periculis subiectus; non animi, nam dono originalis iustitiæ, quo erat homo in eo statu prædirus, tam pars inferior perfectissimè subiiciebatur superiori, quàm pars superior Deo; ita vt ne leuissimum quidem haberet in eo statu ad peccandum stimulum: non corporis, nam hoc, quamdiu in eo statu mansisset, fuisset mortis, ceterorumque periculorum, ac molestiarum expers: *Augustinus.* ex *August. lib. 21. sent. sent. 10. Antequam peccasset Adam, anima erat rationalis, perfecta, & beata*: (intellige beatitudine supernat. viæ per subiectionem sensus ad rationem, & rationis ad Deum) *corpus habens, non qualenunc habemus, fragile atque mortale, sed quale congruebat tali animæ, quæ nondum in se Dei similitudinem praua voluntate corruperat. Quale nos quoque post resurrectionem habituri sumus.* Non ergo homo in eo statu Angelorum custodiâ eguisset.

73. *Verior sent. affirmatiua.* Vera tamen sent. est, *Alen. 2. p. q. 41. me. 4. art. 1. S. Tho. 1. p. q. 113. art. 4. ad 2. & reliq. Schol. in 2. dist. 11.* hominem in statu innocentiæ indiguisse Angelorum custodiâ. Et quidem, supposito Angelorum casu, res est certior: nam sicut in eo statu homo habuit angelum malum, satanæ imperio designatum, qui illum ad malum instigaret, vt rei probauit euentus: ita habere debuit Angelum bonum à Deo deputatum, qui illum ab astutiâ & potestate dæmonis defenderet. Ceterum si omnes beatitudinem adepti fuissent, non videtur fuisse Angelorum custodia necessaria ad fugandos, coërcendosque dæmones; nec homo eo statu vllis fuisset animi, corporisque periculis subiectus.

74. *Etiam non supposito casu Ang.* Nihilominus dico, adhuc eâ suppositione factâ, hominem eo statu indiguisse Angeli custodiâ: 1. vt ab eo ad bonum frequentiùs excitaretur: nam etsi nullum habuisset in eo statu stimulum ad malum, pro suâ tamen libertate potuisset vel à bono omnino deficere, vel non ita feruenter, ac frequenter ad bonum inclinare: 2. ad externas occasiones & pericula peccandi remouenda; eò quòd homo non fuisset in eo statu impeccabilis, sed potuisset, etiam non suggerente diabolo, pro suâ innatâ libertate peccare: 3. ad conseruandum illum in eodem statu tranquillitatis & felicitatis animi & corporis, quo fruebatur. Nam probabile mihi est, eumdem tranquillitatis statum à Deo immediatè perpetuandum fuisse ministerio Angelorum, cùm non minùs tunc, quàm nunc, Angeli fuissent immediati ministri & executores diuinæ prouidentiæ, quam tunc Deus de hominibus habuisset. *Ad rationem dubitandi.* Atque ex his patet ad rationem dub.

5. dub. 75. An homo in purâ natura constitutus habiturus fuisset Angelum custodem? Hanc controu. apud neminem insinuatam reperi: digna tamen est discussione. 76. *Prima sent. negans.* Prima sent. negans, probari potest 1. *Pr 1.* de facto Angelorum custodia est à Deo decreta vt medium ad beatitatem supernat. consequendam; ergo, cessante in eo statu hoc fine, cessasset hoc medium. Antec. constat ex *Paulo ad Hebr. 1. Nonne omnes missi sunt propter eos, qui hereditatem capiunt salutis?* *P. 2.* 2. Vel in hâc hypothesi supponimus, etiam Angelos fuisse constitutos in purâ naturâ; vel euectos ad supernat. beatit. in neutrâ autem hypothesi Angeli fuissent hominum custodes. Non in primâ: tum quia in ea non minùs Angeli, quàm homines aliorum custodiâ indiguissent; cùm vtrique fuissent peccabiles, multisque periculis tam internis, quàm externis subiecti. Tum quia, cùm in eo statu non fuissent Angeli per supernat. beatit. cum Deo coniuncti, non potuissent hanc tutelam erga homines lubenter, ac fideliter exercere. quippe qui vel dedignati fuissent inferiori creaturæ se subiicere: vel sæpè tædio affecti, propter inobedientiam suorum alumnorum, eorum curam & tutelam deseruissent. Tum quia vel ea custodia, quam Angelus in eo statu de homine habuisset, fuisset perpetua, vel ad tempus. Si perpetua: maius fuisset onus, ac proinde difficiliùs Angelus in eo statu illam sustinuisset. Si ad tempus; contrà: in homine in purâ naturâ constituto, eadem semper militasset necessitas extrinsecæ tutelæ Angel. ergo si illa pro toto tempore æternitatis negata fuisset homini, negari etiam debuisset pro quouis tempore determinato, cùm sit eadem vtriusque ratio. Non in secundâ; cùm in eâ nulla fuisset inter Angelos & homines affinitas, quia Angeli euecti fuissent ad ordinem supernat. inter quem, & ordinem naturalem, in quo fuissent homines in purâ naturâ conditi, nulla est affinitas: Secunda affirmans probabilior videtur. 77. *2. sent. affirmans probabilior.*

Dico 1. Ex vi præsentis decreti diuini, non fuisset futura custodia Angel. erga homines in purâ naturâ conditos, cum eo ordine & circumstantiis, cum quibus nunc est decreta. 78. *Ex vi præsentis decreti non fuisset custodia Angelorum in eo statu.* Fundam. ex vi præsentis decreti diuini Angel. custodia erga homines decreta est, vt medium specialis prouidentiæ diuinæ in ordine ad supernat. beatit. Confir. 1. de facto Angel. custodia decreta est hominibus dependenter à meritis Christi; cùm illa numeretur inter auxilia diuina ad hominum salutem conducentia: at tunc Christus incarnatus non fuisset, vel si incarnatus fuisset, non meruisset homini in purâ naturâ condito Angel. custodiam; quia tunc talis custodia spectasset ad ordinem naturæ: Christus autem non meruit nobis, nisi quæ sunt ordinis gratiæ, & ad vitam ducunt æternam; ex *August. Epist. 90. & 105.* Confir. 2. de facto Angel. custodia erga omnes est à Deo instituta, non solùm vt immediatum instrumentum executiuum prouidentiæ vniuersalis, in ordine ad opera naturalia, sed potissimùm vt immediatum instrumentum prouidentiæ specialis in ordine ad opera supernat. *Conf. 2.*

Dico 2. Probabile est, saltem ex vi alterius decreti diuini, futuram fuisse Angel. custodiam erga homines in purâ naturâ constitutos, in ordine ad opera, & beatit. naturalem, siue Angeli euecti fuissent ad ordinem supernat. gratiæ & gloriæ, siue non. 79. *Probabile est ex vi alterius futuram fuisse in statu puræ naturæ Angelorum custodiam.* Hanc colligo 1. ex iis, qui docent, primos homines non statim creatos fuisse in gratiâ, sed in puris naturalibus, quos refert *Suarez lib. 3. de opere sex dierum cap. 17.* cùm tamen hi non negent, eis statim ab

ab initio creationis deputatos fuisse Angelos custodes; vnde etiamsi non fuissent accepturi gratiam, per eamque ad ordinem supernat. euecti, adhuc habituri fuissent in sui custodiam Angelos. 2. colligo ex iis, qui affirmant, munus custodiendi homines conuenire angelis naturaliter: etenim cùm in purâ naturâ conditi habuissent eamdem naturam,
80. *Fundamentum vnicum eti.* eamdem quoque homines custodiendi naturalem habuissent exigentiam, & inclinationem. fund. in quocumque statu conditi fuissent homo & angelus, conditi fuissent vt partes huius Vniuersi. De ratione autem partium integrantium vnum compositum, siue physicum, siue morale aut politicum, est, vt pars inferior pendeat, & dirigatur à superiore: cùm ergo angelus in quocumque statu conditus, sit pars superior respectu hominis, homo pars inferior respectu angeli, in ordine ad hoc Vniuersum constituendum, in quocumque statu conditus homo, naturaliter postulasset dirigi ab Angelo. Maior constat; nam hoc pertinet ad naturalem perfectionem Vniuersi, vt in quocumque statu creetur, creetur cum perfectâ colligatione suarum partium. Minor prob. vt vna pars integret vnum cum aliâ, aliquâ ratione debet cum eâ copulari: copulatur autem vna pars Vniuersi cum aliâ per aliquam dependentiam ab illâ: nequit autem angelus dependere ab homine, sed potiùs homo ab angelo: ergo vt homo integret vnum cum angelo, ad hoc Vniuersum perfectè constituendum, debet cum illo connecti
81. *Explicatur amplius hoc fund.* per dependentiam alicuius directionis ab illo. Nam si Deus condidisset hoc Vniuersum cum ordine tantùm ad finem naturalem, condidisset illud cum mutuâ colligatione partium: ergo cum dependentiâ inferiorum à superioribus; & præsidentiâ superiorum erga inferiora: & consequenter cum passiua directione hominum ab Angelis. Antec. prob. hæc mutua partium colligatio conuenit Vniuerso independenter ab ordine ad finem supernat. cùm sit naturalis debita perfectio illius, quæ supponitur ad ordinem supernat. Confir. etiam in purâ natu-
Conf. râ corpora sublunaria dependissent à cælestibus, & cæli ab Intelligentiis, & Angeli vniuersalem prædidentiam habuissent supra totam naturam corpoream: ergo etiam homines dependissent ab angelis, & angeli præsedissent hominibus, eos ad naturalem finem dirigendo.
82. *Vi cuius decreti?* An autem Angelorum custodia in purâ natura futura fuisset ex vi decreti etiam præsentis, pendet ex motiuo, quo motus est Deus ad hoc Vniuersum producendum, quod nobis certò constare non potest. Etenim si vnicum & adæquatum motiuum Vniuersum condendi, fuit solus ordo gratiæ & beatit. supernat. nulla ex vi præsentis decreti futura fuisset angel. custodia erga homines, in purâ naturâ conditos: nam tunc cessasset omne motiuum condendi Vniuersum. Sin autem adæquatum motiuum condendi Vniuersum, fuit ipse etiam ordo naturæ & beatit. naturalis, ita vt hic etiam absque illo mouisset Deum ad hoc Vniuersum cum solâ perfectione naturali condendum; tunc adhuc ex vi præsentis decreti, non quidem adæquatè, sed inadæquatè sumpti, futura fuisset angel. custodia erga homines, in purâ naturâ constitutos, licet non cum eodem ordine & circumstantiis, cum quibus decreta nunc est.
83. *Angeli partes politica vniuersi.* Quòd autem futura fuisset Angel. custodia erga homines in purâ naturâ constitutos, siue angeli euecti fuissent ad ordinem supernat. beatit. siue non, prob. semper conditi fuissent vt partes politicæ huius Vniuersi: ergo in quocumque statu conditi fuissent, semper conditi fuissent cum mutuâ colligatione partium huius Vniuersi, ex quâ dedu-xi angel. custodiam erga homines in purâ naturâ constitutos. Confir. siue angeli eleuati fuissent ad *Conf.* ordinem supernat. siue non, semper conditi fuissent cum Vniuersali dominio & præsidentiâ ad totam naturam corpoream: ergo etiam cum præsidentiâ, & tutelâ erga homines. Ceterum executio 84. huius custodiæ erga homines in purâ natura constitutos, facilius saluatur per angelos ad supernat. beatit. euectos, quàm in pura tantùm natura conditos, propter secundum argu. 1. sent. Adhuc tamen non defuisset modus talem custodiam saluandi, etiam per angelos in pura tantùm natura conditos; in primis in sent. eorum, qui docent, angelos circa legem naturalem esse impeccabiles, sc. cùm sit iuxta legem naturalem, vt superiores cuiuscumque Vniuersitatis curam gerant inferiorum eiusdem; hoc ipso, quo illis hoc præceptum de suscipiendâ tutelâ hominum à Deo, naturali legislatore intimatum fuisset, non potuissent illud non acceptare, & exequi: aliàs executio huius præcepti saluari potuisset in statu puræ naturæ per impositionem alicuius præmij, aut pœnæ, angelicæ naturæ in eo statu proportionatæ. Neque necessarium simpliciter est, sed tantùm connaturalius, vt qui alium 85. dirigit, ipse directione non egeat. etsi in eo, in quo angelus hominem dirigeret, ipse directione non egeret, quia dirigeret illum in ordine ad ea, quæ ipse certò cognosceret. Neque hæc custodia fuisset in *Hæc Angelorum custodia non fuisset perpetua in pura natura.* naturâ perpetua, sed ad tempus. Probabile .n. est, post aliquod tempus viæ, tam homines, quàm angelos constituendos fuisse in naturali beatit. illi statui proportionatâ; in eâque per aliquod donum naturale, naturæ tamen indebitum, perpetuò confirmatos.

86. Obiicies 1. vt in purâ naturâ homo politicè connecteretur cum angelo, vt pars inferior cum superiore, sat foret, si cum illo connecteretur mediâ gubernatione causarum superiorum: ex eo .n. quòd homo dependeret à superioribus causis astrorum, & hæc ab angelo, homo mediatè penderet ab angelo. Fateor hanc mediatam dependentiam per causas superiores, ab angelis immediatè directas in beneficium hominum, sufficere ad aliquam Vniuersi partium colligantiam, non tamen ad perfectam, qualem nunc à Deo intendi videmus. Temerè igitur hâc maiore perfectione priuaremus Vniuersum, quod non minùs in eo statu, quàm in hoc, huiusmodi perfectionem naturaliter exegisset.

87. *Obiicies 2.* Ob. 2. sequeretur, angelos non ex extrinsecâ ordinatione Dei, sed ex intrinseca natura ordinari ad hominum custodiam; ordinantur .n. ad custodiam hominum, vt naturalis pars Vniuersi: sed esse naturalem partem Vniuersi, naturaliter competit angelo: ergo naturaliter competeret eidem, ordinari ad hominum custodiam. Resp. Ordinatur angelus ad *Respondeo.* custodiam hominum, vt pars physica Vniuersi, nego; vt pars politica, concedo. Vnde nego, esse partem politicam Vniuersi competere angelo ex intrinseca natura, sed tantùm ex extrinseca lege, & ordinatione Dei, intendentis hoc Vniuersum per modum vnius politici regni. etsi negari non potest, angelos ex intrinseca natura, non quidem completè & formaliter, sed inchoatiuè & fundamentaliter, hanc politicam perfectionem postulare: eo modo quo homo postulat esse pars politica communicatis.

88. *Obiicies 3.* Ob. 3. Ad perfectam compositionem, siue physicam, siue politicam requiritur, vt vtraque pars in composito aliqua ratione perficiatur: sed Angeli, cùm sint natura spirituales, independentes à tota natura corporea, non possunt perfici in hoc Vniuerso;

Resp. 1. uerso: ergo nequeunt esse partes ipsius. Resp. 1. ad perfectam compositionem simpliciter non requiri, vt vtrumque extremum perficiatur, vt constat de ineffabili compositione ex natura humana, & persona increata Verbi, in qua vnum tantùm extremum, nempe natura humana perficitur. 2. neg. minor. nam etiam angeli vt politicæ partes huius
Resp. 2. Vniuersi aliqua ratione perficiuntur, quatenus præsunt, & dominantur toti naturæ corporeæ: quæ est maxima perfectio angelorum, qui propter excellentiam naturæ, ad præsidendum & dominandum aliis maximè propendent: nam propter hunc naturalem excellentiæ appetitum Lucifer, eiusque sequaces Deo rebellarunt, *vt infrà.*

89. *Infantes qui hinc sine Baptismo decesserunt, nequaquam custodes Angelos sunt habituri.* Deducitur, quid sit de paruulis, qui absque Baptismo cum solo originali ex hac vita decedunt: An vel eorum animæ nunc in limbo existentes, vel post diem iudicii, assumptis corporibus, angelorum tutelam sint habituri. nam negatiua pars sequitur; sc. cùm soli viatores egeant angel. custodia, & neque eorum animæ nunc in limbo existentes, neque ipsi, assumptis corporibus, post diem iudicij futuri sint viatores, sed in termino, ipsorum statui proportionato, in neutro statu angel. custodia egebunt.

90. *Ad 1. opposita sent.* Ex dictis patet ad rationes oppositæ: ex 1. tantùm sequi, in statu puræ naturæ, haud futuram fuisse angel. custodiam eo modo, & ordine, quo nunc est, sed alio, nempe vt medium ad finem & beatit. tantùm naturalem: quod tantùm probat *Paulu*: ita concedo consequens de custodia vt medio ad supernat. beatit nego de custodia angel. simpliciter. Secunda soluta manet. Ad 2. instant. resp.
91. *Ad 2. rat.* sufficere inter homines in pura natura conditos, & angelos ad supernat. beatit. euectos, connexionem in ratione politicæ partis ad hoc Vniuersum constituendum. Sed ex eo quòd angeli euecti essent ad supernat. beatitatem, adhuc essent politicæ partes huius Vniuersi, quia naturalia non tolluntur, sed perficiuntur per supernaturalia.

SECTIO VI.

An singulis regnis & communitatibus sint tutelares Angeli deputati, & ex quo ordine?

92. *Ratio dubitandi.* Ratio dub. sufficiunt Angeli singulis hominibus deputati: nam in quâuis communitate semper est aliquis homo, qui illius publicam curam gerit: cuilibet autem publicæ personæ, præter proprium Angelum, deputatur alius ex ordine Archangelorum, qui illum dirigat in ordine ad publicum bonum totius communitatis, vt *sect.* 1. ergo non est necessarius alius; cùm ille, qui publicæ personæ in ordine ad publicum bonum assistit, eiusdem communitatis tutelam habere possit. Com-
93. *Sent. affirm. de fide censet Palat.* munis tamen & vera Scholast. sent. *singulis regnis, & communitatibus suum deputatum esse Angelum*, qui peculiarem earum curam & tutelam habeat. Hanc de fide censet *Palat. in 2. dist.* 11. *disp* 1. *init.* vnanimi consensu docent *Dionys. lib. de cal. hierar. cap.* 9. *fine: Origenes hom.* 11. *in lib. Num. Basili. lib.* 3. *con.. Euno. Naziana. orat. coram* 150. *Epis. Clemens Alex. lib.* 6. *Stro. Damas. lib.* 2. *de fide ortho. c.* 3. *Theodore: Procopius, & Seuerus cit. à Glossa in* 10. *cap. Daniel. Hilar. in psal.* 129. *Hierony. in cit. Daniel Gregor. lib.* 17. *Moral. cap.* 7. & reliqui ferè Patres *sect.* 1. *cit.* Porrò hanc veritatem *Origenes, Hilar. Maldon. in* 18 *Matth. &c.* colligunt *ex cap.* 1. 2. & 3. *Apocal.* vbi mentio fit de septem Angelis, septem Asianis Ecclesijs præsidentibus. Sed ibi pro Angelis intelligi Episcopos, ex tex. colligitur vt recentiores adnotant. Probabi- 94. *Colligitur ex Deuter.* 32.
liùs colligitur 1. ex *Deuter.* 32. *Quando diuidebat Altissimus. Gentes, quando separabat filios Adam, constituit terminos populorum iuxta numerum filiorum Israel.* Legunt 70. *Constituit terminos Gentium iuxta numerum Angelorum. Quia* vt inquit cit. Seuerus, *omnibus Gentibus diuisis Angelos secundùm eumdem numerum præfecit, attribuens aliquem vnicuique ad custodiam, mensura & numero. Non enim Gentium terminus eiusdem numeri myriadum Angelorum, qui sine numero sunt, fuit, sed terminus secundum numerum præfectorum Angelorum distribuit.* Eamdem exposit. sequuntur *Dionys. cit. Orige. Athanas. q.* 6. *ad Antioch. Princip. Hilar. Hierony. Procop. Theodore. & alij.* 2. ex illo *Ecclesiast.* 17. *In vnam-* 95. *Colligitur 2. ex Eccles.* 17.
quamque gentem præposuit Rectorem. Vbi Glossa ord. *Rectorem*, intelligit vrbium custodes, *Angelos, quibus commisit Deus custodiam singularum Gentium: vnde statuit terminos Gentium iuxta numerum Angelorum.* ita Lyranus, *Rectorem, id est Angelum regentem, qui præest regnis, Gentibus, & Prouinciis;* Dionysius Carthu. *Hugo Rabba. Iansen. apud Octa. de Tuso in cit. Eccles.* 3. ex 96. *Colligitur 3. ex Isaia.* 62.
62. *Isaia, Super muros tuos Ierusalem*, inquit Deus, *constitui custodes:* vbi Hierony. *quos vel Angelos, vel Apostolos, & omnes Principes eius, atque Doctores accipere possumus. Qui custodiunt muros Ecclesiæ, ne aduersarius noster diabolus, qui quasi leo rugiens circuit, & quærit, quomodo possit intrare, occasionem accipiat ad gregem Domini deuorandum.* ita Bernardus *de Dedic. Eccl.* & Hugo *apud Cornel. à Lapide*, Lyranus *in huc lo.* 4. Ex *Daniel.* 97. *Colligitur 4. clarissimè ex Dan.* 10.
10. vbi mentio fit de Principe Regni Persarum, Græcorum, & Iudæorum: quos esse Angelos horum Regnorum Præsides, colligitur ex *textu*; vbi 1. dicitur Princeps Regni Persarum restitisse Angelo, qui missus fuerat ad annuntianda futura Danieli: Angelis autem non homines, sed Angeli resistunt. 2. idem Angelus Danielis his Principibus Regni Persarum & Græcorum opponit Michaëlem, quem idem Angelus ait esse Principem Iudæorum: *Nemo*, inquit Angelus Danieli, *est adiutor meus in omnibus his, nisi Michael Princeps vester.* Ergo consimili modo intelligi debent reliqui duo Principes
Conf. Regni Persarum, & Græcorum, Confir. omnes ferè Patres, & Catholici expositores hunc locum intelligunt de Angelis Regnorum præsidentibus; licet discrepent, an pro Principe Persarum intelligendus sit Angelus bonus, an malus: *Ruper lib.* 9. *de victo. Verbi cap.* 4. *Cassia. lib.* 8. *collat. cap.* 13. & alij intelligunt de angelo malo, qui cuilibet regno à Lucifero præficitur: *Hierony in hunc lo. Dionys. Gregor. cit. Theodore, Seuerus, à Glossa citati; S. Tho.* 1. *p. qu.* 113. *art.* 8. *Lyra. Carthus. & alij* intelligunt de Angelo bono. Quæ expositio est conformior textui, vt rectè à *Lapide*. Nota. *Hieronymum* pro oppositâ sent. citari à *S. Tho.* rè tamen verâ ipse posteriorem sequitur, post quam priorem citat ex aliorum potiùs opinione. at vtrouis modo hic locus intelligatur, semper verum erit, ex eo nostram sent. colligi: tum quia semper Deus contra angelum malum deputat bonum: ergo si regno Persarum & Græcorum deputatus est à Lucifero angelus malus, deputatus est etiam à Deo Angelus bonus. Tum quia in eodem textu expressa mentio fit de Michaële, qui Princeps est & Præses Iudæorum. Ceterùm dicitur vnus angelus alteri resistere: non quòd inter eos vlla sit 98. *Quomodo vnus Angelus alteri resistere dicatur.*
voluntatum discordia: *quippe quorum omnium*, vt in cit. lo. docet Gregorius, *vna victoria est sui super se opificis voluntas summa, quam dum semper aspiciunt, quod obtinere non valent, nunquàm volunt: sed quia certa Angelorum ministeria dispensandis singulis quibusque Gentibus

tibus sunt prælata, cùm subiectorum mores aduersus se vicissim præpositorum Spirituum opem merentur, ipsi qui præsunt Spiritus contra se venire referuntur. Propheta igitur preces Angelus exaudit, sed Persarum Princeps resistit: quia & si iam vita iusti deprecantis ereptionem populi exigit, eiusdem tamen populi adhuc vita contradicit, vt quia necdum hi, qui in captiuitatem fuerant ducti, plenè purgati sunt, iure eis adhuc Persæ dominentur. Magis verò scholasticè *S. Tho. 1. p. qu. 113. art. 8.* Resistere sibi inuicem dicuntur Angeli, dum de diuersis populorum meritis inter se pugnantibus diuinam consulunt voluntatem, quæ sibi non potest, nisi reuelatione innotescere. Dum igitur vnus Angelus ob preces Danielis à Deo petit liberationem populi Israelitici à captiuitate Babylonicâ, alius contrà detentionem & moram eiusdem apud Babylonem, sibi inuicem quodammodo resistere videntur.

99. *Prob. ratione hæc sent.* Vlt. prob. non minus Deo curæ sunt integra regna, prouinciæ, ac communitates, quàm singuli homines: sed singulis hominibus ad eorum custodiam singulos deputat angelos: ergo eodem modo singulis regnis, prouinciis, ac communitatibus singulos deputat Archangelos.

Conf. Confir. aliam directionem, & custodiam requirit bonum publicum, quàm priuatum: ergo alios angelos requirunt regna, prouinciæ, ac communitates, quàm priuatæ personæ.

100. *Angeli Regnorum Præsides ex altiori ordine sunt.* Quoad aliam partem controu. ex quo ordine sint Angeli regnorum præsides; omnes conueniunt; eos esse ex altiori ordine, quàm sint qui priuatis tantùm personis deputantur, vt docet *Basil. lib. 3. con. Euno. initi. & reliqui fere Patres.* quod colligitur ex *cit. Danie.* 10. vbi Princeps Iudæorum dicitur fuisse Michaël, quem *Theodore. in cit. lo. S. Tho. 1. p. qu. 113. art. 3.* docent esse ex ordine Archangelorum.

Michaelē ex ordine Archangelorum esse. Discrepant tamen auctores, an sint ex supremo, vel ex medio ordine vltimæ hierarchiæ. *S. Thomas cit.* sub dubio ait, esse ex ordine Principatuum, qui est supremus vltimæ hierarchiæ; vel fortè Archangelorum, qui est medius eiusdem hierarchiæ. *Theodore. & alij* absolutè pronuntiant, esse Archangelos. Vtraque sent. probabilis est; modò constet, non esse ex infimo ordine Angel. nam hi tantùm priuatis hominibus deputantur. Rationem verò assignat *ibid. S. Tho.* quia quò agens est vniuersaliùs, eò est superioris virtutis: sed qui curam habet totius regni est vniuersalius agens: ergo habere debet angelum superioris virtutis, qui illum in ordine ad vniuersalius bonum dirigat.

101. *Nota difficultas.* An Angelus regno, aut communitati Præses, sit distinctus ab angelo, qui deputatus est in custodiam Regis, aut superioris illius communitatis? *sect. 1.* docui, vnicuique superiori, præter Angelum, quem habet vt priuata persona, deputatum esse alium, vt publicæ personæ, ex ordine Archang. qui illum dirigat in ordine ad publicum bonum. nunc an idem Archangelus, qui tutelam regni & communitatis gerit, simul etiam tutelam Regis aut superioris communitatis habeat? Negatiua pars prob. eò quòd aliam directionem requirat communitas, aliam superior communitatis: nam superior directionem requirit per modum imperantis, & legem ferentis; subditi verò communitatis per modum obedientis, & leges exequentis.

Pars affirmatiua probabilior. Verum probabilius est, *eumdem Archangelum, qui Regno vel communitati præest, sufficere ad Regem ipsum, vel superiorem communitatis dirigendum.* Fundam. Angeli regna & communitates non dirigunt per seipsos immediatè, sed mediante Principe, aut superiore, illum dirigendo in ordine ad bonum regni, aut communitatis. ergo idem Archangelus, qui curam gerit communitatis, simul etiam curam habebit superioris communitatis.

102. *Ad fun.* Ad fundam. oppositæ, concedo aliam directionem requirere communitatem, aliam superiorem communitatis: ceterùm ad hanc diuersam directionem, præter Angelos infimi ordinis deputatos singulis hominibus communitatis, sufficere Archangelum deputatum superiori, vt curam gerenti totius communitatis. Nam sufficienter diriguntur subditi in ordine ad superiorem per Angelos sibi deputatos, quatenus priuatæ personæ sunt: cùm ipsi communitatis curam gerere non debeant, sed tantùm superioris iussa exequi: ad hoc autem sufficit directio, qua ab Angelis diriguntur vt priuatæ personæ.

103. *Num & bruta & reliqua suum habeant Angelum? Negat acriter Hieronymus.* Vltimò, an etiam brutis, & reliquis rebus deputentur Angeli, qui earum curam gerant? Negat acriter *Hierony. in 1. cap. Habac. Mundi sunt oculi tui*, fine. *Ceterùm absurdum est*, inquit, *ad hoc Dei deducere Maiestatem, vt sciat per momenta singula quot nascantur culices, quotue moriantur; quæ cimicum ac pulicum, & muscarum sit in terra multitudo; quanti pisces in aqua natent, & qui de minoribus prædæ cedere debeant. Non simus tam fatui adulatores Dei, vt dum potentiam eius etiam ad ima detrahimus, in nosipsos iniuriosi simus, eamdem rationabilium, quam irrationabilium prouidentiam esse dicentes. Ex quo liber ille Apocryphus stultitiæ condemnandus est, in quo scriptum est, quemdam Angelum nomine Tyri præesse reptilibus: & in hanc similitudinem piscibus quoque & arboribus, & bestiis vniuersis proprios in custodiam Angelos assignatos.*

104. *Affirmant.* Affirmant *Origenes hom. 23. in Iosue; Ego quantum ad opinionem meam spectat, puto audacter dicendum, etiam de iis virtutibus, quæ mundi huius ministeria susceperunt, quòd non fortuito vel casu illa virtus terræ, vel arborum germinationibus præsit, illa fontium ac fluminum sufficiat, ac sufficienter exhibeat; alia imbrium, alia ventorum, alia marinis, alia autem terrestribus animalibus, vel singulis quibusque è terra gignentibus præsit.* Et ho. 8. in Ierem. *Neque enim*, inquit, *aliter possum lugentem terram exponere, seu lætantem; nisi vt intelligamus, omnibus rebus Angelos præsidere, tam terræ, & aquæ; quàm aeri, & igni, & hoc ordine peruenire ad omnia animalia, ad omne germen, ad ipsa quoque astra cælestia.* Damascenus *lib. 2. de fide orthod. cap. 4.* August. *lib. 83 quæst. q. 79. Vnaquaque, res visibilis in hoc mundo habet potestatem, Angelicam sibi præpositam sicut aliquot locis diuina Scriptura testatur.*

Eamdem refert vt Platonis Apuleius. Eamdem vt *Platonis* sent. refert *Apuleius in l. de Deo Socra. ante med.* Quam sent. vt probabilem censet *S. Tho. 1. p. qu. 110. art. 1. ad 2. & 3. & qu. 113. art. 2.* vt singulis rerum speciebus suus sit angelus deputatus; sequuntur *Molina 1. p. qu. 110. Zumelq. 113. art. 2. Vasq. disp. vlt cap. 1. Grana. tract. 16. disp. 5. sect. 5. Suar. lib. 6. de Angelis c. 17.* &c.

105. *Assertio pro parte affirmante.* Quæ sent. probabilior; ex Scripturâ, vt aduertit *August. sc. Apocal.* 7. dicuntur Angeli stare super quatuor angulos terræ, tenentes quatuor ventos terræ. & *cap.* 14. dicitur Angelus habere potestatem supra ignem.

Fundamentum. Fund. tota natura corporea immediatè regitur & gubernatur ab Angelis vt à ministris diuinæ prouidentiæ, propter eos, qui hereditatem capiunt salutis: igitur probabile est, diuersis rerum speciebus diuersos deputatos esse Angelos ad rectam earum gubernationem, & conseruationem. Antec. constat: Angelica natura est suprema pars huius Vniuersi: de ratione autem partis est, vt cum ceteris in toto connectatur: connectitur autem natura Angelica cum reliquis mundi partibus per præsidentiam & gubernationem earum. Conseq. prob. vt singuli cæli singulas habent intelligentias, à quibus in commune bonum hominum gubernantur: ita singulæ rerum species singulos habent Angelos, à quibus in communem vtilitatem hominum dirigantur & conseruentur. Aliam rationem affert

S. Tho

Rationem affert S. Thomas. S. Tho. prouidentia Dei principaliter est de iis, quæ sunt perpetua: at singulæ rerum species sunt perpetuæ, licet earum indiuidua sint corruptibilia: ergo singulæ rerum species habere debent angelum, qui earum curam habeat: sicut quia singuli homines sunt, quoad animam, incorruptibiles, singuli proprium habent Angelum, qui eos custodiat. *S. Hyeronym. explicatur.* *S. Hieronymus* piè explicandus est, cùm ipsius *citata* auctoritas aliqua contineat, quæ diuinæ prouidentiæ repugnent. Ex his patet ad rationem dub.

SECTIO VII.

Quæ officia præstet tutelaris Angelus erga suum clientem?

106. MVLTA recencêsur officia nobis ab Angelo tutelari præstita, non solùm ab Ecclesiasticis, sed etiam à prophanis Scriptoribus. *Ex sentent. Platonis ab Apuleio Angelorum tutelarium officia recensentur.* Ex sent. *Platonis* hæc recenset *Apuleius in lib. de Deo Socra ante med. Per quos desideria nostra & merita ad Deum commeant: inter mortales, cælicolasq́, vectores, hinc precum, inde donorum: qui vltro citroq́, portant, hinc petitiones, inde suppetias, ceu quidam vtrimque interpretes, & salutigeri.* Et post med. *Nemini conspicui, semper nobis adsunt, omnium non modo actorum testes, verùm etiam cogitatorum. Ac vbi vita edita remeandum est, suum alumnum ad iudicium ducunt, atque illi in causa dicenda assistunt: si qua commentiatur, redarguunt: si qua vera dicat, asseuerant. Illorum testimonio fertur sententia. Omnia nostra curiosè participi-omnia visunt, omnia intelligunt, in nostris penitissimis mentibus vi conscientiæ diuersantur. Est nostri custos, singularis præfectus, domesticus speculator, indiuiduus arbiter, inseparabilis testis, malorum improbator, bonorum probator, si ritè animaduertatur, sedulo cognoscatur, religiosè colatur: in rebus incertis prospectator, dubiis præmonitor, periculosis vitator, egenis opitulator. Qui tibi queat tum somniis, tum signis, tum etiam fortasse coram, cum vsus postulat, mala auerruncare, bona prosperare, humilia sublimare, nutantia fulcire, obscura clarare, sidera aduersa corrigere.*

107. *Platoni concordat Augustinus.* Quibus concordant quæ de angelicâ custodiâ recenset *August. lib. soliloq. cap. 17. Adiuuant laborantes, protegunt quiescentes, hortantur pugnantes, coronant vincentes, congaudent gaudentibus, compatiuntur patientibus. Grandis est eis cura de nobis: magnus est affectus dilectionis eorum erga nos. Diligunt, quem tu diligis, custodiunt quos tu custodis, deserunt quos tu deseris. Nec diligunt operantes iniquitatem.* Et serm. 68. ad fra. in Ere. *Omnia opera nostra siue bona, siue mala in conspectu Dei ab ipsis nuntiantur; hortantur nos consilio, à dextris nostris sunt.* Et lib. metit. cap. 3. *Angeli orationes & vota nostra Deo offerunt, non quia Deum doceant, qui omnia, antequam fint, sicut & postquam facta sunt, nouit, sed quia eius voluntatem super his consulunt, & quod Deo iubente completum est, cognouerint, hoc nobis euidenter vel latenter reportant.*

108. *Vberius hæc eadem prosequitur Laurent. Iustin.* Hæc prosequitur, B. Laurent. *Iustin. lib. de casto connub. Verbi & animæ cap. 9. Ipsi etenim sancti Angeli aereas coercent potestates, ne ad libitum nos tentent, eorum detegunt fraudes, ipsorum argumentis obuiant. Si cadimus, nos erigunt; si ignoramus, instruunt; si frigescimus, accendunt. Vbique tamquam fidi comites nos tuentur dormientes, stantes, deambulantes, quiescentes, operantes: illuminant quoque intellectum nostrum excitando, disponendo, & lumen in nos diuinum transformando. Purgant nos phantasmata amouendo. Cùm eleemosynas damus, cùm oramus, nostras perferunt ad cælum orationes & oblationes, & Deo offerunt, nobisq́, deferunt gratiam ac spiritualia dona. Nostris gratulantur profectibus, nostris virtutibus delectantur. O quanto exultant tripudio, cùm aspiciunt, crebris nos cælum pulsare gemitibus, & assiduis orationibus diuinum flagitare suffragium. O quàm suauiter lætantur, si viderint nos sapienter psallere, deuotè canere, legere frequenter, iugiter meditari, sine intermissione orare, vigilias celebrare, diuinis interesse laudibus, diuina frequentare mysteria, lacrymas fundere, & sedulum Deo exhibere obsequium. Maximum spei de salute nostra capiunt solatium, si super cordis nostri ianuam diligentem custodiam; si motuum dispersionem aggregemus in vnum; si cogitationes subtiliter discernamus; si intentiones dirigamus; si priùs quàm proferantur verba, pensemus singula; si singulis in moribus, in omni opere matura circumspectione viuamus. Nos diligunt, nostram zelant salutem, tamquam ciuium suorum, & æterni regni coheredum.* Similia habet *Bernar. in psalm. Qui habitat. serm. 12.* *B. Bernardus.*

109. *Hæc officia* Hæc omnia angelicæ custodiæ beneficia ad 12. ex communi sent. reducit *Gabriel in 2. dist. 11. qu. 11. vn art. 2.* quæ ex variis Scripturæ locis colliguntur. *Primum.* 1. peccata increpat: *Iudic. 2. Ascendit Angelus Domini de Calgalis ad locum flentium, & ait: Eduxi vos de Ægypto, &c. & noluistis audire vocem meam: cur hoc fecistis?* *Secundum.* 2. disponit nos ad absolutionem à vinculis peccatorum; vt significatur in Angelo soluente Petrum à catenis, *Act. 12. Et ceciderunt catenæ de manibus eius.* *Tertium.* 3. tollit occasiones impedientes nos à bono: quod figuratum est *Exo. 12.* in Angelo, qui percussit primogentia Ægyptiorum. *Quartum.* 4. arcet dæmones; *Tobiæ 12. Dæmonium ab vxore meâ compescuit*; solâ suâ præsentiâ, vt testatur *Auctor operis imperf. in Matth. hom. 5.* vnde docent aliqui, per solam inuocationem Angeli custodis fugari dæmonem. *Quintum.* 5. docet & illuminat; *Danie. 9. Nunc egressus sum*, inquit Angelus Danieli, *vt docerem te, & intelligeres.* *Sextum.* 6. secreta reuelat; *Genes. 18. Num celare potero Abraham, quæ gesturus sum*, dixit ei Angelus. *Septimum.* 7. afflictos solatur; *Tobiæ 5. Forti animo esto, in proximo est, vt à Deo cureris*, dixit Angelus Tobiæ. *Octauum.* 8. in viâ Dei nos confortat: *3. Reg. 19.* dixit Angelus ad Eliam: *Surge, comede; grandis tibi restat via.* *Nonum.* 9. in viâ ducit, & conducit *Tobiæ 5. Ego ducam, & reducam eum ad te.* *Decimum.* 10. hostes profligat; *Isaiæ 37. Egressus est Angelus Domini, & percussit in castris Assyriorum centum quinquaginta millia.* *Vndecimum.* 11. tentationes mitigat: quod figuratum est in Angelo, qui luctatus est cum Iacob, *Genes. 32.* cuius *femoris neruum tetigit, & emarcuit.* *Duodecimum.* 12. orationes nostras & vota Deo offert; *Tobiæ 12. Quando orabas cum lacrymis, & sepeliebas mortuos.*

110. *Duo alia beneficia.* Ad hæc addi possunt duo, 1. quo nos ab eminentibus periculis eripit; *Genes. 19. Cogebant Angeli Loth. dicentes, Surge, tolle vxorem tuam, & duas filias, quas habes, ne & tu pariter pereas in scelere ciuitatis.* 2. quo animam è corpore exeuntem in purgatorium, vel in cælum conducit; *Luc. 16. Factum est autem vt moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in sinum Abrahæ.* Quod est omnium beneficiorum complementum: cuius meminit *Apuleius ex sent. Plato.* docuitque *Chrysost. to. 2. in cit. Lucæ 16. Maldonat.* &c.

111. *Difficultas. Ratio dubit.* Inter omnes effectus, quantò certior, tantò explicatu difficilior est, quo pacto Angelus intellectum nostrum illuminet. Ratio dub. vel nequit Angelus aliquid in intellectu alterius producere; vel si potest, saltem nequit in intellectu hominis pro hoc statu existentis: cùm non sit homo in hoc statu capax illuminari, nisi medio sensu & phantasmate.

112. *Scoti opinio* In qua re. *Scotus in 2. dist. 11. qu. vni, §. De fine*, docet hominem illuminari ab angelo, quatenus intellectus agens hominis efficienter iuuatur ab intellectu agente angelico ad perfectiorem distinctioremque speciem intelligibilem à phantasmate eruendam, quæ perfectiùs, distinctiusque rei

Sed displicet rei quidditatem repræsentet. Sed contra: ex *p.* 12. *sect.* 1. *& disp.* 15. constat, nihil potest intellectum angeli in intellectu alterius producere. 113. *S. Thomas.* *S. Thomas* 1. *p. qu.* 111. *art.* 1. ait hominem illuminari ab angelo, per confortationem luminis intellectualis, & propositionem veritatis intelligibilis sub velamine *Fundament.* alicuius similitudinis sensibilis. quia sicut angelus illuminatur ab angelo per confortationem luminis intellectualis, & propositionem veritatis intelligibilis ad captum intelligentis, absque velamine similitudinis sensibilis: ita homo illuminatur ab angelo per confortationem luminis intellectualis, & propositionem veritatis intelligibilis sub velamine similitudinis sensibilis, cùm in hoc statu non sit intellectus humanus capax veritatis intelligibilis, nisi sub velamine alicuius similitudinis sensibilis. *Non sufficit.* Sed in hâc sent. restat explicandum, quo pacto valeat intellectus humanus ab angelo confortari, cùm nihil in eo angelus producere possit. 114. *Hæc illuminatio est remotio impedim. & positiua immutatio sensuum.* Quare ex iactis principiis hanc illuminationem explico. 1. per remotionem impedimentorum, tam externorum obiectorum, quæ externos hominis sensus immutando, illum possunt à bono abducere, vel ad malum inducere; quàm internarum passionum affectu aliquo concitatarum, eas sedando, & ad pristinum statum reducendo. 2. per positiuam immutationem sensuum tum externorum, eis conuenientia obiecta proponendo, quibus immutati immutant interiores sensus, atque hi phantasmata, quæ vnà cum intellectu agente producant speciem intelligibilem illius rei, quam angelus intendit homini suadere, vel dissuadere. Tum per immutationem, & dispositionem sensuum internorum, mouendo, & disponendo immediatè illos simul cum phantasmatibus, quæ sic disposita moueant intellectum hominis ad eliciendam notitiam eius rei, quam angelus vult illi suadere, aut dissuadere. *Explicantur exemplo dicta.* ex. gr. Intendit angelus suadere homini confessionem suorum peccatorum: mouet illi phantasma de peccatis, & pœnis promeritis: Phantasma motum & excitatum ab angelo, mouet intellectum agentem hominis ad producendam speciem intelligibilem de eisdem peccatis, & pœnis promeritis: per quam speciem intellectus possibilis elicit simplicem apprehensionem eorumdem peccatorum ac pœnarum: quâ vt præuiâ dispositione positâ, Deus immediatè notitiâ supernat. & affectu illuminat hominis intellectum, & inflammat voluntatem ad eadem peccata ex motiuo supernat. detestanda. 115. *Hic modus ordinarius.* Itaque quod angelus illuminet hominem, docet *Dionys. de cœl. hierar. cap.* 4. quem sequitur *S. Tho.* 1. *p. qu.* 111. *art.* 1. *& reliqui.* Quòd hic modus illuminandi sit ordinarius, constat: nam licet possit in assumpto corpore, vel per externa signa hominem illuminare, vti interdum facit: hic tamen illuminandi modus non est ita frequens & ordinarius. *Connaturalis.* Quòd sit connaturalis tam ex parte angeli, quàm ex parte hominis, prob. connaturalis modus intelligendi hominis in hâc vitâ, est per sensibilia deuenire ad intelligibilia: & Angelus mediante motu locali potestatem habet in totam naturam corpoream; atque adeò in organa corporea hominis, ea per motum localem alterando, immutando, ac disponendo: quæ immutata & alterata propter connexionem cum intellectu, immutabunt & alterabunt intellectum, eoque mediante voluntatem, saluâ semper eius libertate, & tantùm dispositiuè. Vnde probabile censeo, quoties Deus hominem internè illuminat, id facere mediante Angelo custode, disponente suum alumnum per internos sensus, & phantasmata ad intelligibiles veritates capiendas. *Patres indicant.* Quod indicant Patres, dum fatentur, omnia recta consilia, & cælestes inspirationes, quas in nobis subinde sentimus, referendas esse ad Angelos custodes ad ministros Dei. Quæ de Angelo bono dicta sunt in ordine ad illuminandum, eadem proportionaliter intelligenda sunt de angelo malo in ordine ad obtenebrandum intellectum humanum.

Quæritur 1. An Angeli custodes conscij sint eorum omnium, quæ ad suos clientes spectant? Resp. negatiuè: ex Danielis 10. vbi Angelus regni Persarum non erat conscius eorum, quæ ad Persas spectabant, vtrùm apud eos ampliùs morari debuissent Iudæi, qui ibi captiui detinebantur. Alioqui ille non restitisset Angelo Danielis, qui ad preces Prophetæ, à Deo populi liberationem flagitabat. 116. *Quæritur. 1. Resp. negatiua colligitur ex Dan. 10.*

Dices. Etiamsi hoc ignorasset Angelus Persarum, non rectè tamen inde arguitur ignorasse ea, quæ spectabant ad Persas ipsos, quorum curam gerebat. nam scientia de liberatione Iudaici populi non pertinebat ad Angelum regni Persarum, sed ad Angelum Iudæorum: nec est necessarium, vt vnus sciat ea, quæ spectant ad alumnum alterius Angeli, sed solùm quæ spectant ad proprium. 117. *Obiectio.* Sed contrà, saltem hoc scire debuisset Angelus Iudæorum: qui si sciuisset, procul dubio illud dixisset Angelo Persarum, atque adeò hic non potuisset ampliùs resistere Angelo Danielis, quippe cui nota fuisset voluntas Dei per Angelum Iudæorum. *Solutio.* Ex his colligo, non esse Angelo notam sui alumni prædestinationem, vel reprobationem: tum quia si quæ minoris sunt momenti, non omnia nota sunt Angelo, quæ ad sui alumni salutem pertinent, à fortiori nec nota erunt, quæ maioris sunt momenti circa eiusdem alumni salutem. 118. *Angelo non est nota alumni sui prædestinatio vel reprobatio.* Tum quia horum scientia nihil conducit ad custodiam, quam Angelus erga suum alumnum exercet; & ex aliâ parte Deus hominum salutem per Angelos procurat modo connaturali; qui est, vt nesciat Angelus sui alumni prædestinationem, aut reprobationem: alioqui vel non ita afficeretur erga reprobum, vel non ita de prædestinati salute sollicitus esset. Non inficior, aliquorum hominum vel prædestinationem, vel reprobationem certam esse propriis Angelis tutelaribus: vt de Virginis prædestinatione, & Antichristi reprobatione certum suppono.

Quæritur. 2 An omnia cordis secreta tutelari Angelo pateant? Resp. negatiuè, nisi nos ipsi velimus, vt omnia nostri cordis secreta illi pateant. 119. *2. An omnia secreta cordis tutelari Angelo pateant Resp. negatiuè.* Primum constat; nam hoc postulat perfectum ius, quod omnis creatura intellectualis habet in sua cordis secreta, vt nulli absque proprio voluntatis nutu pateant. Secundum prob. non minùs ad perfectum dominium spectat, posse nostra secreta alteri manifestare, quando lubet, atque illa occultare, quando placet. *Conf.* Confir. Angeli habent species omnium secretorum cordis, non modò angelorum, verùm etiam hominum, cum eâ conditione à Deo infusas, vt accedente angeli, vel hominis voluntate, statim possint illa cognoscere: alioqui non possent cũ animabus separatis mutuò loqui; quod est secreta cordis mutuò sibi manifestare; & hæc supponit species infusas eorumdem secretorum cordis in audiente, cùm non possit vel anima separata in intellectum angeli, vel angelus in intellectum animæ speciem sui cordis secreti producere, vt constat ex *disp.* 12. *sect.* 1. *& ex disp.* 15.

Quæritur 3. An Angeli, vel tristentur de malis, vel lætentur de bonis suorum alumnorum: Resp. negatiuè quoad 1. partem quæsiti: affirmatiuè quoad poster. Ratio vtriusque sicut merito beatitudinis, Angeli sunt omnis doloris ac tristitiæ incapaces, ita ratione 120. *3. An Angeli vel tristentur de malis, vel lætentur de bonis suorũ.*

ratione charitatis, sunt noui gaudij accidentalis de bono aliorum capaces: igitur sicut nequeunt de aliorum malis tristari, ita de bonis aliorum, ac præsertim suorum alumnorum lætantur. Vnde si quæ sunt auctoritates, quæ probare videntur, Angelos de hominum malis tristari, explicandæ sunt metaphoricè; quo pacto explicantur, quæ Deo dolorem, aut pœnitentiam tribuunt. Superest, vt tanto patrocinio nos dignos reddamus, *Caute*, vt Bernardus *serm. 12. in psal. Qui habitat*, monet, *ambulantes; vt videlicet quibus*, inquit, *adsunt Angeli, sicut eis mandatum est, vt in omnibus viis nostris custodiant nos*: quorum præsentia reuerentiam, beneuolentia deuotionem, custodia fiduciam nobis conferre debet; & quod vidente homine non auderemus, præsente Angelo non audeamus: quippe quem etsi nequeant nostra mala contristare, possunt tamen nostra bona gaudio afficere.

Bernardus.

DISPVTATIO XX.

De peccato Angelorum.

SECTIO PRIMA.

An condi potuerit creatura sua natura impeccabilis?

1. DIXI, *suâ naturâ*: nam per gratiam & donum naturæ additum, nulli dubium est: de facto enim & beati, ratione visionis gloriosæ, & natura humana Christi, ratione vnionis hypost. sunt impeccabiles. Porrò tripliciter potest suppositum aliquod esse naturaliter impeccabile. 1. quia ipsum est sibi ipsi regula, nec aliam superiorem regulam agnoscit. 2 quia nec ipsum sibi regula est, nec superioris regulæ capax est. 3. quia etsi sibi regula non est, superioris tamen regulæ capax est, & ab eâ propter rectitudinem naturæ deflectere non potest. 1. modo impeccabilis est Deus: 2. modo natura brutalis; capax est. 3. modo impeccabilis esset angelus, aut quæuis alia intellectualis creatura, si condi posset cum naturali indefectibilitate à regulâ rationis: de qua tantùm impeccabilitate præsens controu. instituta est.

Tripliciter potest suppositum aliquod esse naturaliter impeccabile.

2. Prima sent. affirmat: *Magist. in 1. dist. 44. cap. 2. Ocham ibid. qu. vn. Bacho. in 2. dist. 38. art. 2. Maior. dist. 23. 2. Gabriel. qu. vn. art. 2. concl. 2.* Probat 1. Magister ex *August. lib. 11. de Genesi ad lit. cap. 7. Talem potuit Deus hominem fecisse, qui nec peccare posset, nec vellet*; igitur ex August. potuit Deus condere creaturam impeccabilem. 2. *Bacho*: Quod Deus facere potest per formam superadditam naturæ, facere potest per ipsam naturam. At potest Deus creaturam impeccabilem efficere per visionem beatam, naturæ additam; ergo id efficere poterit per naturam. Probant 3. alii; Potest Deus condere naturam intellectualem determinatam tantùm ad bonum honestum; ergo potest Deus condere creaturam suâ naturâ impeccabilem. nam omne peccatum est aliqua deuiatio à bono honesto: ergo si detur natura determinata tantùm ad bonum honestum, à quo deflectere non possit, talis natura erit ab intrinseco impeccabilis. Antec. prob. sicut potuit Deus producere appetitum sensitiuum determinatum tantùm ad bonum delectabile, naturæ sensitiuæ consentaneum; ita rationalem determinatum tantùm ad honestum, rationali consentaneum.

Prima sent. affirmat. Probat.

2.

3. *Principaliter.*

4. Secunda affirmat, fieri posse creaturam impeccabilem circa legem, aut finem naturalem, non supernaturalem: *Duran. in 2. dist. 23. qu. 1. Capreo. dist. 22. quæst. vn. art. 3. ad argu. Duran. Caiet. 1. p. qu. 63. art. 1. §. Circa conseq. Bannez. ibid. concl. 2. Zumel quæst. 1. concl. 2.* Addunt *Bannez & Zumel*, talem creaturam fore impeccabilem solùm circa legem naturaliter inditam, non circa legem positiuam de seruando aliquo præcepto circa virtutes morales, à quo talis creatura naturaliter deuiare posset. Fund. *Duran.* impossibile est, esse peccatum in voluntate, quin aliquis error, aut inconsiderantia præcedat in intellectu: at Deus facere potest creaturam, quæ sine errore semper actu consideret omnia specula bilia, & agibilia naturalia, secundùm omnes circumstantias; aut saltem, dum occurrit aliquid eligendum, actu & sine defectu consideret omnes circumstantias, secundùm quas illud est eligibile vel non eligibile. Quòd autem nequeat produci creatura impeccabilis circa legem supernat. probat *idem*: circa illam præcedere potest defectus erroris, vel inconsiderantiæ in intellectu angeli, aut cuiuscumque alterius creaturæ; eò quòd hæc non considerat lumine proprio, & ex principiis naturæ, sed lumine reuelato, & ex altioribus principiis fidei, circa quæ errare potest. Confir. ita se habet angelus ad conclusiones naturales, sicut se habet homo ad prima principia naturalia: sed homo non potest circa prima principia naturalia errare: ergo nec angelos circa conclusiones naturales deficere, nec peccare; cùm omne peccatum aliquem errorem in intellectu supponat. Ceterùm discrepant *citati: Durandus & Capreo.* probabile putant, de facto angelos peccare non posse contra legem naturalem: ceteri solùm docent, creatos in puris naturalibus, sine ordine ad finem supernat. & absque lege positiuâ, fuisse impeccabiles circa legem naturalem: de facto eos peccare posse contra legem etiam naturalem, per accidens & indirectè: cùm impossibile sit, deuiare à lege supernat. quin etiam deuies à naturali; nam hæc est dispositio & medium per se requisitum ad rectitudinem illius.

Secunda sent. affirmat, sed limitatè.

Fund. Dur.

Conf.

5. *Discrimen inter auctores cit.*

6. Tertia absolutè negat, produci posse creaturam suâ naturâ impeccabilem: *Alen. 2. p. qu. 91. me. 1. art. 2. §. 3. S. Thom. 1. p. qu. 63. art. 1 & qu. 24. de verit. art. 7. & in 2. dist. 23. qu. 1. art. 1. Bonau. art. 1. qu. 1. Scoti qu. vn. §. Dico, Richar. art. 1. qu. 1. Ægid. qu. 1 Rubio. qu. 1. art. 2. Aureo. Argen. art. 4. Heruai dist. 5. qu. 1. art. 1. & dist. 7. qu. 1. Palud. in 4. dist. 50. qu. vn. art. 2. fine, Vasquez 1. p. disp. 231. cap. 2. Valen. q. sua 14. pu. 1. Suar. lib. 7. de ange. cap. 3 Turris. 2. 2. disp. 67. dub. 2. Arrub. 1. p. disp. 177.*

Vera sent. absolutè negat.

7. Quæ sent. vera est, eamque vnanimi consensu docent, Hierony. *epist. 146. ad Damas. prope fin. Solus Deus est, in quem peccatum non cadit: cetera cùm sint liberi arbitrij, iuxta quod & homo ad imaginem & similitudinem Dei factus est, in vtramque partem possunt suam flectere voluntatem.* Ambros. *lib. 3. de fide ad Gratia. capit. 2. Omnis rationalis creatura accidentia recipit, & subiecta iudicio est. In accidentibus autem & pœna iudicij, & corruptela est, & profectus. Ergo corruptelæ, & mortis, etiam si non moriatur, aut peccet, capax tamen omnis est creatura. Nec ex immortali natura habet, sed ex disciplina vel gratia, si se in aliquibus ad vitia non mutat. Alia ergo immortalitas*

Eam vnanimiter docent Patres. Hieronymus, Ambrosius.

quæ donatur, alia quæ sine capacitate mutabilitatis est semper. qui mortalitatem accipit pro peccato: quo supernaturali vitæ morimur. August. *ad Maximi. c. 12. prope fin. Et creaturarum natura cælestium mori potuit, quia peccare potuit: nam & Angeli peccauerunt, & dæmones facti sunt: & qui non peccauerunt, peccare potuerunt; & cuicumque creaturæ rationali præstatur, vt peccare non possit, non est hoc naturæ propria, sed Dei gratia.* Cuius rationem assignat 12. *lib. de ciuit. cap.* 1. & 6. sc. creatura non de Deo, sed de nihilo facta est. Gregorius *lib. 5. moral. cap. 27. Natura Angelica etsi contemplationi auctoris inhærendo in statu suo immobiliter permanet, eo ipso tamen, quo creatura est, in semetipsa vicissitudinem mutabilitatis habet.* Fulgen. *de fide ad Petr. cap.* 3. & 23. Damasc. *lib. 2. de fide cap. 3. Intellectualis,* inquit, *natura, vt rationalis, potestate, libera est: vt creata vero, vertibilis potestatem habens manendi, & proficiendi in bono, & in deterius prolabendi.* Ansel. *lib. cur Deus homo cap.* 10. assignans rationem, cur angeli impeccabiles creati non sint: *Quoniam,* inquit, *non potuit, nec debuit fieri, vt vnusquisque eorum esset idem ipse qui Deus, sicut de homine isto,* nempe Christo, *dicimus.* Igitur solâ vnione hypost. cum personâ diuina putat *Ansel.* angelos impeccabiles fieri potuisse. Et quia personæ diuinæ non sunt plures, quàm tres: ideò dixit, *non potuit vnusquisque eorum,* &c. putans fortasse, non posse vnam personam diuinam plures assumere naturas creatas.

Augustinus. Gregorius. Fulgentius, Damascen. Anselmus.

8. *Difficultas in assignanda ratione solida.* *Scotus, & Valen.* solâ auctoritate Patrum illam profitentur; at ex quadruplici cap. huius rei implicantia est 1. ex eo quòd implicat creatura intellectualis determinata tantùm ad bonum honestum vt sic: 2. ex eo quòd repugnat creatura intellectualis, quæ sit sibi ipsa in operando regula. 3. quòd implicat. vt saltem naturâ suâ coniuncta sit immutabiliter cum primâ regula. 4. ex eo quòd nullum obiectum in materiâ virtutis, siue naturalis, siue supernat. extra Deum clarè visum, necessitare possit voluntatem angeli. Omnis quippe impeccabilitas vno ex his 4. cap. proueniat oportet; ipsa .n. fundatur in eo, quòd non possit voluntas operantis, nisi in bonum honestum ferri: at potest voluntas ad bonum honestum determinari ab intrinsecâ naturâ, vel quia ipsa est sibi regula, & finis vltimus in agendo; vel quia ab intrinseco est determinata ad regulam honestatis sequendam: aut ab extrinseco obiecto, quia dari potest aliquod obiectum in materia virtutis, quod voluntatem creaturæ necessitet; vel quia creatura naturaliter petat coniungi cum Deo vltimo fine; ratione cuius coniunctionis necessitetur ad sequendum in omni suo actu rectitudinem moralis honestatis. Quartum caput implicantiæ est contra 2. sent. reliqua verò tria militant contra primam.

Capita 4. implicantia.

9. *Prob. quoad 1. quod nulla creatura sit determinata ad bonum honestum vt sic.* Probo primum caput. Implicat natura intellectualis, cuius rationalis appetitus non inclinet ad omne bonum: ergo implicat creatura intellectualis determinata tantùm ad bonum honestum. Antec. quod est *S. Tho. qu. 24. de verit. ar.* 7. sic ostendo. Omnis potentia appetitiua adæquatè sequitur apprehensiuam sibi proportionatam, est. n. ipsa uitalis inclinatio in bonum apprehensum vt sic, tantumque se extendit in appetendo, quantum apprehensiua apprehendendo: at appetitus rationalis adæquatè sequitur potentiam apprehensiuam intellectualem: implicat autem potentia apprehensiua intellectualis, quæ non feratur ad omne ens: igitur implicat appetitus rationalis, qui non feratur ad omne bonum: nam ens & bonum conuertuntur Subsumpt. prob. 1. quia potentia intellectiua est adæquata proprietas naturæ intellectricis; hæc autem non solùm respicit bonum honestum, sed etiam delectabile; ab vtroque enim perficitur suppositum rationale: quidquid autem est suppositi perfectiuum, respici & appeti potest ab appetitu rationali, qui est vniuersalis potentia respiciens omne bonum suppositi. 2. est essentialiter reflexiua; cognoscit enim se cognoscere, atq; adeò supra seipsam, suumque intelligere reflectitur; quod facere non posset, nisi tenderet ad ens vt ens: alioqui limitaretur ad solam honestatem obiecti; nec posset delectabilitatem sui actûs percipere: 3. est regula omnium actionum naturæ intellectricis: sed hæc non solùm est operatiua actionum honestarum, sed etiam delectabilium; quæ regulari non possunt, nisi cognoscantur: igitur potentia intellectiua non solùm est cognitiua actionum honestarum, sed etiam delectabilium. 4. illa facultas, quæ potens est cognoscere honestatem obiecti, potens etiam est cognoscere delectabilitatē eiusdem: cognoscit autem honestatem obiecti, cognoscendo proportionem ipsius obiecti cum naturâ rationali vt sic: at cognitio naturæ rationalis vt rationalis, necessariò supponit cognitionem naturæ vt naturæ.

10. *Implicat creaturam quæ sibi ipsi sit regula in operando.* Secundum caput implicantiæ est manifestū; Nam esse vltimum finem & primā regulam importat omnimodā independentiam in ipsa regulatione actionis. Omnis enim actio, vt recta sit, regulanda est cum vltimo fine, ac primâ regulâ: si autem creatura esset sibi vltimus finis, ac prima regula, hoc ipso quòd eius actio esset sibi conformis, recta esset. Vnde sequeretur, quòd posset eius actio esse difformis Deo vltimo fini, ac primæ regulæ, & tamen recta: quia posset talis actio esse conformis ipsi operanti, & non Deo. Confir. perfectio vltimi finis trahit secum essentialiter perfectionem primi principij: ex eo enim quòd Deus tribuit esse omnibus, est exemplar, à quo regulanda; & finis, ad quem referenda sunt omnia. Implicat autem, creaturam esse primū principium rerum; ergo & vltimum finem earumdem. Ostendo

11. *Implicat vt naturâ suâ immutabiliter coniuncta sit cum primâ regula.* nunc 3. cap. Potest creatura immutabiliter coniungi cum vltimo fine; 1. vnione hypost. cum personâ diuinâ: 2. visione beatificâ neutro autem modo potest creatura naturaliter coniungi cum Deo vltimo fine: igitur implicat, creaturam naturaliter coniungi immutabiliter cum Deo vltimo fine. Minor patet: nam implicat id, quod est proprium Dei, fieri proprium creaturæ: nihil autem est magis proprium Dei, quàm sua ipsius personalitas, & visio suæ essentiæ per modum actûs puri: igitur neutrum fieri potest proprium creaturæ. Prob. quartum caput; quod

12. *Nullum obiectum extra Deum clarè visum voluntatem necessitare posse.* directè est contra 2. sent. Nullum est obiectum virtutis siue naturalis, siue supernat. præter Deum clarè visum, quod apprehendi non possit sub aliquâ ratione mali, saltem ardui ac difficilis, vel vt impeditiuum alicuius boni delectabilis: ergo nullum est obiectū virtutis siue naturalis, siue supernat. quod voluntatem angeli, aut alterius creaturæ necessitare possit, vel quoad exercitium, vel quoad specificationem. Antec. ostendo; nullum est obiectum virtutis, præter Deum, quod contineat vniuersam rationem boni; ergo nullum in quo apprehendi non possit aliqua ratio mali, vel impedimentum alicuius boni, quod in ipso non continetur.

13. *Obijcies.* Dices, Angelus necessitatur ad amorem sui, & Dei, quatenus principium est sui esse; ergo datur aliquod obiectum creatum, quod angeli voluntatem ad sui prosecutionem necessitet. *Resp.* Resp. dist. conseq. datur obiectum creatum angeli voluntatem necessitans, in quo & summa sit delectatio naturalis, & nulla ratio impeditiua alterius boni, concedo; in quo apprehendi possit aliqua ratio impeditiua alterius

alterius boni, nego. Cùm igitur in amore proprij esse, & Dei vt principij eiusdem esse, summa sit delectatio naturalis, & nulla ratio impeditiua alterius boni; nam cum eo stare potest quicumque actus electiuus alterius obiecti, poterit angeli voluntas ab eo necessitari. Contrà verò cùm nullus sit actus virtutis, in quo apprehendi non possit impedimentum alicuius boni delectabilis, nullus virtutis actus angeli voluntatem necessitabit: sc. amor proprij esse, est indifferens, & stare potest cum quolibet alio actu tam bono, quàm malo: actus virtutis indifferens non est, nec stare potest cum quolibet actu, quia saltem stare non potest cum actu oppositi vitij. *Ratio discriminis.*

14. *Coroll.* Infertur 1. nulla fieri potest creatura ratione prædita, absque libertate, ac proinde determinata ad bonum dumtaxat honestum. Ratio; nulla potest produci virtus intellectiua, quæ suâ naturâ non tendat ad quodlibet ens. 2. nec de possibili produci

15. *Coroll. 2.* potest creatura, quæ sit impeccabilis, saltem circa legem & finem naturæ, quia neque circa legem & finem naturæ limitari potest ad bonum tantùm ho-

16. *Obiicies.* nestum. Dices. Angelus necessariò diligit Deum vt finem naturalem, ex *disp.* 17. *sect.* 3. ergo circa finem naturæ non potest angelus peccare. quia peccatum pugnat cum dilectione Dei finis naturalis: ergo si non potest Deum non diligere vt finem naturalem, non poterit contra Deum finem naturalem peccare: quia non potest cum peccato conser-

Respondeo 1. uare dilectionem Dei finis naturalis. Resp. 1. hoc argu. probaretur, neque posse angelum peccare contra Deum finem supernat. quia etiam peccatum personale contra finem supernat. pugnat cum dilectione Dei finis naturalis. Dixi *personale*; nam de originali examinabo *to. seq.*

17. *Respondeo 2.* Resp. 2. dist. antec. Angelus necessariò diligit Deum amore concupiscentiæ, cum quo non pugnat peccatum, concedo; amore amicitiæ, cum quo tantùm pugnat peccatum, nego. Angelus .n. necessariò diligit Deum solùm vt principium sui esse, quod est diligere illũ amore cõcupiscentię, non amicitiæ.

18. *Coroll. 3.* Infertur 3. neque per gratiam fieri posse creaturam impeccabilem, nisi vel per visionem beatam, vel per vnionem hypost. contra *Aureo.* asserentem, fieri posse creaturam impeccabilem per habitum impossibilitantem voluntatem ad peccandum. Ratio: hæ duæ tantùm formæ adimunt antecedente potentiam ad peccandum: prima manifestando Deum in seipso; ex cuius manifestatione sequitur, vt voluntas creata eadem necessitate impellatur ad vitandum peccatum, quâ impellitur ad conseruandam visionem Dei, & familiaritatem eiusdem; cùm clara visio Dei pugnet cum quolibet peccato: at voluntas creata necessitatur ad Dei visionem, familiaritatemque cum eodem Deo conseruandam; cùm in eâ eluceat omnis ratio boni: ergo etiam necessitatur ad vitandum quodcumque peccatum. Secunda verò vniendo hypostatice creaturam cum Deo: ex quâ vnione sequitur, vt persona diuina assumẽs, eâdem necessitate teneatur impedire peccatum in assumptâ naturâ, quâ tenetur ipsa non peccare; quia cùm ex naturâ assumptâ, & personâ assumente fiat vnum per se, si peccare posset natura assumpta, peccare posset persona assumens: eò quòd persona assumens tenetur regere naturam assumptam arctiori vinculo, quàm teneatur appetitus superior regere inferiorem. Reliqui verò habitus nec immutant immediatè voluntatem: nec ratione illorum debentur necessariò voluntati creatæ auxilia infallibilia ad operandum; cum semper illa conferantur dependenter à libertate subiecti. Nec physica prædeterminatio sufficit: quia cùm illa sit tantùm actualis, quam *Ratio.* *Dispar ratio habituum.*

in sent. *Thomist.* Deus præbet ad singulos actus creaturæ, non potest reddere illã habitualiter & in actu 1. impeccabilem. Nec videtur possibilis habitus, qui in puro viatore huiusmodi physicam motionem exigat in ordine ad omnes actus honestos, & negationem concursûs ad omnes actus peccaminosos.

Ad rationem *Mag.* ab auct. *August.* nego eiusmodi verba eo loco haberi; sed tantùm hæc: *Concedant & ipsi* (loquitur contra hæreticos) *non esse malam naturam, quæ sic facta est, vt posset non peccare, si vellet.* Posse autem non peccare, non dicit negationem potentiæ ad peccandum, sed tantùm potentiam ad non peccandum, quæ simul stare potest cum potentiâ ad peccandum. Sicut quilibet iustus cum potentiâ ad non peccandum habet simul potentiam peccandi. Ad 2. neg. maior: nam visio Dei est forma altioris ordinis indebita naturæ, ac propria Dei: quæ autem sunt propria Dei, nequeunt fieri propria & naturalia creaturæ: cùm nullum proprium vnius naturæ fieri valeat proprium alterius naturæ, nisi natura vnius transferatur in naturam alterius, quod implicat. Est enim proprium, quod ab intrinsecis naturæ principiis emanat. Non igitur quidquid potest Deus per formam supernat. additam naturæ, præstare poterit per naturam. Ad 3. argu. aliorum, nego antec. ad prob. nego paritatem; nam appetitus sensitiuus sequitur sensum, qui limitatus est ad repræsentandum tantùm bonum delectabile, conueniens naturæ sentienti: appetitus rationalis sequitur intellectum, qui limitari non potest ad bonum tantùm honestum. Ad fund. secundæ neg. maior. nam vt *seq. to.* ad peccatum non est necessarium, vt præcedat, vel aliquis error, vel inconsideratio de obiecto, vel de actu eligendo: cùm possit voluntas, etiam omnibus consideratis, ex merâ suâ libertate à bono deuiare: licet aliquis error imprudentiæ peccatum præcedere debeat. Qui error non consistit in difformitate cognitionis cum obiecto, sed cognitionis cum appetitu recto de non eligendo obiecto rationi dissentaneo; quia error non repugnat angelo, etiam circa legem naturalem. 2. nego minor. nam hoc ipso quòd cognitio accidentalis est creaturæ, & de obiecto creato à seipsa distincto, liberè potest ab eo cessare, & non considerare omnes circumstantias quæ in quouis eligibili considerari possunt. Et esto illas necessariò consideret, adhuc pro sua libertate poterit ad alterutrum se determinare. Ad confir. patet.

19. *Satisfit oppositum sentientium argumentis.*

20. *Ad 2.*

21. *Ad 3.*

22. *Ad fund. secunda Resp. 1.*

23. *Resp. 2.*

SECTIO II.

An Angelus peccare potuerit venialiter?

24. *Prima sent. negans.* PRIMA sent. negat. *Alen.* 2. *p. q.* 89. *me.* 4. *art.* 3. *S. Tho* 1. 2. *qu.* 89. *ar.* 4. *& qu.* 7. *de malo, ar.* 9. *Caiet. Contra. & Medina in cit. lo.* 1. 2. Fundam. S. Doct. Nihil appetere potest angelus, nisi in ordine ad vltimum finem debitum; vel indebitum: ergo nequit in angelo esse peccatum veniale: quia veniale est tantùm defectus circa media: ergo si nequit angelus deficere à mediis, quin simul deficiat à fine, nequit in eo esse veniale: nam quicumq; defectus circa finem est peccatum mortale. Primum antec. prob. Angelus omnia resoluit vsque ad prima principia: prima autem principia in agibilibus est vltimus finis. Conf. 1. de facto Angeli boni omnia appetunt propter vltimũ finem debitum, qui est Deus; & mali omnia operantur propter vltimum finem indebitum, qui est superbia: propter quod omnia *Conf. 1.*

25. *Conf. 2.* eorum peccata sunt mortalia. 2. Maior fuit perfectio angeli in statu viæ, quàm hominis in statu innocentiæ: sed homo in statu innocentiæ non potuisset peccare venialiter, alioqui potuisset ille status admittere malum culpæ; contra *August. lib. 14. de ciuit. cap. 26.* qui docet, in eo statu summam fuisse & in carne sanitatem; & in animâ tranquillitatem. Nec est eadem ratio de mortali; nam hoc non manet cum statu innocentiæ, sicut veniale, sed statim illum dissoluit.
26. *Conf. 3. Medina.* 3. Nullus angelus de facto peccauit venialiter; alioqui debuissent de illo agere pœnitentiam, cùm tamen de nullo legitur, quòd pœnitentiam egerit. at si potuissent peccare venialiter, in tãto numero aliquis de facto venialiter peccasset.

27. *Vera sent. affirmat.* Secunda affirmat: *Valent to. 2. disp. 6. qu. 19 pu. 1. Vasq. 1. 2. disp. 6 quæst. 89. in comment. artic. 4. Grana. 1. p. tract. 13. disp. 1. Suar. lib. 3. de angel. cap. 8.* Quæ sent. probabilior est; distinguendus tamen status Angel. 1. beatitudinis, 2. damnationis; 3. viæ; 4. puræ naturæ, in quo numquam fuerunt, potuerunt
28. *Quadruplex status Angel.* tamen esse. De 1. certum est, non posse angelum venialiter peccare, ratione beatitudinis, quæ ita voluntatem Deum videntis confirmat in bonum, vt nullo pacto sinat illam, ne venialiter quidem à ratione deflectere, alioqui posset cum summâ felicitate, qualis est supernat. beatitudo, esse malum culpæ: nam si hoc non poterat esse in statu innocentiæ;
29. *In secundo, mortaliter semper peccare.* à fortiori esse non poterit in statu beatit. De 2. statu, probabile est, posse quidem, de facto tamen numquam angelum peccare venialiter, sed semper mortaliter, ratione circumstantiæ finis, in quem omnes suos actus refert, qui est inordinatus appetitus propriæ excellentiæ cum contemptu Dei, in quo semper manet obstinatus. An autem possit dæmon ab hâc circumstantiâ finis abstinere potentiâ physicâ, an morali, *infrà*.
30. *Controuersia de statu viæ, & puræ naturæ.* Controuersia superest de 3. & 4. statu. Pro quo impotentia, altera antecedens, quæ tollit potentiam simpliciter, atque adeò libertatem ad peccandum: Consequens altera, quæ potentiam non tollit, atque adeò neque libertatem ad peccandum, sed illam potiùs supponit, & tantùm per illam dicitur voluntas impotens ex suppositione consequente.

31. *Angelus de facto in via peccare non potuit venialiter.* Dico 1. Angelus de facto in via constitutus peccare non potuit venialiter, non quidem ex naturâ suâ, sed ex speciali prouidentiâ Dei, & impotentiâ tantùm morali consequente. Nam quòd in tantâ multitudine nullus de facto venialiter peccauerit, aliquam arguit in eis impotentiam. at *vt infrà*, ex naturâ sua peccare potest venialiter; nec potentia hæc fuit angelo viatori sublata; cùm hæc non possit à creaturâ tolli, nisi aut clarâ visione Dei, aut vnione hypost. ergo ex speciali prouidẽtiâ Dei. Quòd illa fuerit impotentia tantùm moralis & cõsequens, sic ostendo. Nam si fuisset physica & antecedens, non potuisset esse, nisi per aliquem habitum, aut formam, quæ physicè; & antecedenter prædeterminasset voluntatem angeli ad non peccandum venialiter: at nullus possibilis est habitus, aut forma quæ liberam voluntatẽ creaturæ prædeterminet ad non peccandum venialiter, & simul illam expeditam relinquat ad peccandum mortaliter: quia non potest habitus tollere potentiam ad peccandũ venialiter, nisi tollendo libertatem ad peccandum simpliciter: nam circa eamdem materiam angelus peccare potest venialiter & mortaliter.
32. *Conf. Adam in statu innocentiæ peccare non potuit venialiter.* Confir. assertio quoad omnes suas partes exemplo primi hominis, qui in statu innocentiæ peccare non potuit venialiter, vt *ex August. Scholastici*: idque ex speciali prouidentiâ Dei; impotentiâ morali & consequente, quæ consistebat tum in subordinatione appetitus sensitiui ad rationem per aliquod donum intrinsecum: tum in congruâ proportione auxiliorum, & speciali protectione Dei extrinseca impedimenta, & occasiones ad venialia incitantes, auferentis. Etenim si cum tantâ perfectione condidit Deus hominem, vt antequam ipse se à Deo per mortale auertisset, numquam permissus fuisset venialiter peccare; quantò maiori cum fundamento putandum est, cum eâdem, aut certè maiori cum perfectione condidisse Angelum, vt quamdiu ipse à Deo per mortale non se auertisset, numquam permissus fuisset venialiter labi?

Dico 2. Angelus in purâ naturâ conditus, non solùm potuisset, sed etiam de facto interdum venialiter peccasset. 33. *Angelus in pura natura conditus de facto etiam venialiter peccasset.* Fundam. quicumque est capax mortalis est etiam suâ naturâ capax venialis. Nam eadem potẽtia, quæ potens est ad peccandum mortaliter in materiâ graui, potens est ad peccandum venialiter in materia leui. Ratio sumitur ex modo operandi potentiæ liberæ, quæ radicalem libertatem habet ex cognitione obiectiuè indifferente, tum circa malum notabiliter difforme, tum circa malum leuiter rationi difforme. Igitur quicumque liberè ferri potest in obiectum notabiliter difforme, ferri etiam poterit in obiectum leuiter rationi difforme. Poterit igitur Angelus in purâ naturâ constitutus liberè ferri in obiectum leuiter difforme rationi; atque adeò venialiter peccare. Neque cogitur angelus semper velle medium, cum ordine ad extrinsecum finem, rationi notabiliter difformem: potest enim velle mendacium, non ordinando illud ad vlteriorem finem malum, sed solùm ad occultandum alteri suum conceptum, vel ad decipiendum illum in materiâ leui. Quòd autem non possit considerare media, nisi in ordine ad finem, non arguit, angelum non posse peccare venialiter: quia non semper finis, propter quem mouetur angelus ad peccandum, est notabiliter difformis rationi: cuiusmodi esset in exemplo allato, mentiri vel ad occultandũ proprium conceptum alteri, vel ad decipiendum alium in materiâ leui. Quòd autem in purâ naturâ constitutus Angelus etiam de facto interdum venialiter peccasset, patet: nam in eo statu non habuisset ea auxilia specialis prouidentiæ diuinæ, quæ de facto habuit in statu viæ ad supernat. felicitatẽ eleuatus; & multa in eo statu occurrissent occasiones venialiter peccandi.

Controuersia est, an sit capax peccati venialis ex surreptione, seu ex indeliberatione actûs. 35. *An Angelus sit capax venialis ex surreptione. Probant.* Negant *Vasqu. & Suar. citati.* Probant 1. omnis surreptio in nobis originem ducit à sensibus, quia mediâ phantasiâ intellectum mouent ad cogitandum aliquod obiectum, quod voluntatem alliciat, antequam ipsa valeat rationem applicare ad perfectè cogitandum de tali obiecto. At in angelo nullus est sensus: ergo nullum peccatum ex surreptione. 2. Omnis surreptio in voluntate causatur ex indeliberatâ cognitione intellectûs, liberum imperium voluntatis præueniente. At nulla est in angel. præter cognitionem sui, quæ non mouet, nisi ad naturalem dilectionem sui, & Dei auctoris naturæ. nam nulla cognitio, præter primam, excitatur in angelo, nisi ex libero imperio ipsius: intellectus n. angeli non immutatur immediatè ab obiectis extrinsecis, sed immediatè applicatur ad hoc, vel illud obiectum cogitandũm à libero imperio voluntatis, mediâ cognitione necessariâ sui, ex quâ mouetur voluntas ad hoc, vel illud intellectui imperandum. 3. Motûs indeliberatus in nobis est, quando perfecta aduertentia non est in nostrâ potestate: hæc autẽ impotentia non est in angelo, qui ex perpetuâ & necessariâ cognitione sui sẽper potest perfectam notitiam cuiuscumque obiecti sibi

36. *Affirmant Granadus & alij, quorum sententiæ subscribo. Probatur.* sibi excitare. Affirmant *Grana. cit. & alij, probabilius;* sic probo. Totum fundam. contrariæ sent. est, quia nulla potest esse in angelo indeliberata cognitio, liberum ipsius imperium præueniens, quæ surreptitios motus in eius voluntate causare possit; at dabilis est in Angelo indeliberata aliqua cognitio, liberum ipsius imperium præueniens: ergo dabilis est aliquis surreptitius motus ex tali cognitione causatus; atque adeò veniale ex surruptione & indiliberatione actûs causabile. Minor ostend. 1. Angelus capax est extrinsecæ excitationis, vel per locutionem alterius angeli, vel per illuminationem Dei: sed tam locutio facta ab angelo loquente, quàm illuminatio facta à Deo illuminante, est cognitio indeliberata, præueniens liberum imperium audientis, & illuminati: ergo 2. potest intellectus angeli ante vllum imperium voluntatis excitari ab aliquâ specie ex iis, quas continet: nam licet non possit excitari ab obiectis extrinsecis, à quibus immediatè non immutatur, poterit tamen excitari à speciebus, quæ non minùs, quàm obiecta, aptæ sunt mouere intellectum ad notitiam sui, ante vllum liberum imperium voluntatis: vt constat in homine, cuius non solùm intellectus, sed etiam sensus interni sæpè excitantur à speciebus, quas continent ante vllum liberum imperium voluntatis, vt patet de nocturnis imaginationibus. ergo etiam ab intrinseco potest in angelo excitari cognitio indeliberata, ante imperium voluntatis.

37. Quoniam verò non sat est ad motus surreptitios & indeliberatos, vt cognitio, ex quâ tales motus originantur, præueniat liberum imperium voluntatis; sed prætereà requiritur, vt talis cognitio non adferet plenam aduertentiam obiecti, & omnium circumstantiarum eius; hoc ipsum in angelo ostendo: potest cognitio non habere plenam aduertentiam obiecti, & omnium circumstantiarum eius; vno modo ex naturâ cognitionis, quæ quia non repræsentat obiectum per propriam speciem, & vt est in se, sed abstractiuè, & in solâ auctoritate dicentis, potest defectu alicuius circumstantiæ in obiecto non repræsentatæ, à plenâ aduertentiâ deficere: 2. modo defectu attentionis, ad plenam aduertentiam requisitæ; quod accidit quando angelus ex vehementi occupatione ad aliud obiectum, nequit perfectè attendere ad nouum obiectum indeliberatâ cognitione excitatum. *Dupliciter potest cognitio non habere plenam aduertentiam obiecti.*

38. *Ex vtroque capite potest in Angelo esse cognitio absque plena aduertentia. Prob. quoad prius.* Prioris generis est notitia fidei naturalis, quam vnus in purâ naturâ constitutus excitare posset in alio. Nam cùm talis notitia non repræsentet obiectum in se, sed in conceptu angeli loquentis, qui non ex naturâ suâ, & ex intrinsecâ connexione, sed ex extrinseco testimonio dicentis ducit intellectum audientis in obiecti veritatem, ex naturâ suâ non affert plenam aduertentiam, & claram repræsentationem obiecti, vt est in se. Vnde poterit talis notitia præueniens liberum imperium audientis, excitare in illo aliquem motum indeliberatum. nam antequam angelus formet certum iudicium de veracitate loquentis, præcedit simplex apprehensio obiecti credendi ex testimonio dicentis: sed talis apprehensio, apta est causare aliquem motum indeliberatum in angelo audiente, vt *seq. to.* ergo ante liberum iudicium oriri potest aliquis motus indeliberatus in audiente. nam ante liberum iudicium non præcedit in angelo, nisi simplex apprehensio obiecti credẽdi, necessariò excitata in intellectu audientis. Maior prob. Angelus loquens non excitat in audiente iudiciũ de suâ ipsius veracitate, sed tantùm simplicem apprehensionem obiecti credendi, & ad summum apprehensionem signorum, quibus obiectum propositum fiat audienti euidenter credibile. Igitur ante liberum iudicium de veracitate loquentis, præcedit in audiente simplex apprehensio obiecti credendi: quæ cùm sit indeliberata respectu audientis, & absque plenâ aduertentia, & clarâ repræsentatione obiecti, apta erit excitare aliquem motum indeliberatum in audiente, antequam, anterioritate saltem naturæ, formetur liberum iudicium de veracitate loquentis. Confir. potest eo tempore angelus esse totus occupatus in consideratione alterius obiecti. ergo etiam hâc parte minui potest attentio ad nouum obiectum propositum, nec non retardari liberum iudicium de veracitate loquentis: & interim excitari poterit aliquis indeliberatus motus in audiente. *Hoc sic probo.* *Confir.*

39. *Prob. quoad posterius.* Posterioris generis notitia sine plenâ aduertentiâ obiecti, est defectu attentionis ipsius audientis: quod accidit, quando in angelo occupato in aliquâ consideratione rei grauis, excitatur noua notitia de obiecto malo, vehemẽter allectiuo voluntatis. Nam tunc ob nimiam occupationem in obiecto disparato, non poterit sufficienter attendere ad omnes circumstantias obiecti recenter propositi, cùm non possit ob finitudinem virtutis perfectè attendere ad vtrumque obiectũ simul, at verò noua cognitio excitata, ratione obiecti maximè consentanei naturæ angelicæ, poterit in eodem instanti, quo excitatur, voluntatem ad se allicere, atque adeò aliquem indeliberatũ motum in illâ causare. cùm, vt *suprà* ad mouendam voluntatem simpliciter non sit necessarium iudicium, sed sufficiat quæuis notitia obiecti apprehensi, vt conuenientis, vel disconvenientis proprio supposito. Ergo cùm eo instanti, quo talis cognitio excitatur, sit indeliberata, & anteuertens liberũ imperium, & sufficiens mouere voluntatem, actu poterit illam mouere. Confir. motus naturalis præuenit liberum: ergo antequam noua cognitio excitata causet liberum motum in voluntate audientis, poterit causare in eodem motum naturalem ante liberum imperium eiusdem audientis: vt accidit in nobis, etiam in obiectis supernat. quæ antequam ex libero imperio nostrę voluntatis causent in nobis liberos motus, causant necessarios, qui dicuntur motus primo primi in genere gratiæ, & reducuntur ad gratiam præuenientem & excitantem. Cęterùm quo pacto motus ille indeliberatus voluntatis, originatus à cognitione anteuertente liberum imperium eiusdem, possit habere rationẽ peccati, cùm omne peccatum fundetur in ratione liberi, *seq. to.* cùm commune sit cum peccato ex surreptione hominũ. Tantum enim contendo posse esse in angelo motum indeliberatum: qui an possit habere rationem peccati pendet ex 3. *to.* certùm quippe est requiri imperfectum iudicium, sine quo nullus actus potest esse liber, nec peccaminosus. *140. Confirmatur.*

141. *Obiectio.* Dices, disparem esse rationem: Angeli non egent tempore ad perfectũ iudicium formandum de quocumq; obiecto proposito sed statim eodem instanti, in quo illis excitatur cognitio, simul formant perfectum iudicium de re propositâ: nos quia ad perfectum iudicium formandũ vtimur discursu, qui tempus requirit, non possumus eodem instanti, quo nobis infunditur cognitio supernat. perfectum iudicium de re propositâ formare: & proinde mirum non est, si in nobis, antequam excitentur motus liberi, excitantur motus naturales defecti iudicij, quod non accidit in angelis. Sed contrà: 1. esto eodem instanti simul angelus formet iudicium de re propositâ, ob nimiam tamen & vehementem attentionem ad aliud obiectum disparatum, ad quod necessariò eodem instanti attendit (alioqui noua cognitio in eo excitata non inueniret illum erga aliud obiectum occupatum) non poterit *Resp.*

terit tale iudicium perfectum. 2. priùs saltem naturâ, quàm formetur iudicium, præcedit simplex apprehensio obiecti propositi [ut] se apta mouere voluntatem. Quod etiam Aduersarij negant, dum negant posse esse motum subreptitium in angelo.

42. *Ad argumenta opposita sententia resp.* Vnde ad 1. argum. oppositæ, nego conseq. nam esto in nobis omnis motus surreptitius originem ducat à sensibus, cùm non sit alius modus connaturalis cognoscendi homini in hâc vitâ, quàm per sensus: adhuc tamen nego, hanc esse adæquatam causam, sed tantùm sufficientem. Adæquata .n. causa est notitia absque plenâ aduertentiâ rationis, liberum voluntatis imperium anteuertens, quæ in Angelo esse potest.

43. *Ad 2.* Ad 2 neg. minor, vt patet. *Ad 3.* Ad 3. de maiore, *seq to.* disting. minor: non est hæc impotentia in angelo absolutè, & semper, concedo; non est pro aliquo saltem instanti, nempe quando nouâ cognitione Angelus vehementer occupatur, nego. Siquidem tunc nequit defectu virtutis cognitiuæ perfectè ad vtrumque obiectū simul attendere.

44. *Ad rationes primæ sent. simpliciter negātis resp. S. Thomæ mens exponitur.* Ad rationes primæ, quantum attinet ad *S. Thom.* non desunt qui illum explicent de angelo condito in statu gratiæ, in quo neque iuxta nostram sent. peccare potest venialiter. Hanc mentem colligunt ex *titulo art.* qui est, *Vtrùm Angelus bonus, vel malus peccare possit venialiter*, quo videtur præsentem controu. limitare tantùm ad angelos beatos, & damnatos, qui ratione beatit. & damnationis non possunt venialiter peccare; sed isti semper mortaliter, illi nullo modo. Ad fundam. ipsius respondent, illud afferri à *S Thom.* non tam ad probandum, hoc simpliciter & in quouis statu implicare, quàm ad suadendûm, hoc congruentiùs iuxta leges diuinæ prouidentiæ in hoc statu gratiæ factum esse. Sed quidquid sit de mente S. Doct. certè proposita argum. nullam concludunt implicantiam.

45. *Ad fundam. S. Thom.* Vnde ad fundam. 1. neg. antec. quia non cogitur angelus omnia intendere propter vltimum finem siue debitum, siue indebitum; alioqui & omnes actus boni, quos in pura natura eliceret, essent charitatis naturalis, & omnes mali, superbiæ. 2. esto omnia operetur propter vltimum finem, nego omnia peccata, quæ in purâ naturâ committeret, includere notabilem deformitatem erga vltimum finem, vt esset leue mendacium, quod committere posset propter inordinatum appetitum propriæ excellentiæ, qui est vltimus finis indebitus ipsius.

46. *Ad 1. conf.* Ad 1. confirm. 1. negari potest antec. alioqui & omnes actus in angelis beatis essent charitatis erga Deum vltimum finem debitum; & omnes actus in damnatis essent superbiæ, qui est vltimus finis indebitus ipsorum: cùm tamen multò verosimilius sit, nec omnes actus bonos in beatis esse charitatis; nec omnes actus malos in damnatis esse superbiæ. 2. neg. conseq. etenim diuersa est ratio beatorum, & damnatorum, ac viatorum, vel in purâ tantùm naturâ conditorum: nam & illi ratione beatit. & isti ratione damnationis moraliter determinantur ad sic semper operandum. Quæ moralis determinatio non esset in viatoribus, neque in purâ naturâ conditis. *Ad 2. Ad 3.* 2. & 3. confirm. solùm probant primam assert.

SECTIO III.

An Angelus peccare potuerit in primo instanti suæ creationis.

47. *1 Sent. affir. de facto.* PRIMA sent. affirmat, angelum de facto in primo instanti suæ creationis peccasse: *Rubio. in 2 dist. 5. q. 1. art. 1. §. Quintum & vlt. præmittendum est, quod sicut primus actus bonorum angelorum fuit bonus & meritorius; ita & primus aliorum fuit malus & demeritorius:* Eamd. docet *Eugub. lib. 8. de perenni philos. c. 38.* vt *probabilem* defendit *Alens. 2. p. q. 98. me. vlt.* Approbare videtur *August. lib. 11. de Gen. ad litt. cap. 23. Quod ergo putatur numquam diabolus in veritate stetisse, numquam cum Angelis beatam duxisse vitam, sed ab ipso suæ conditionis initio cecidisse, non sic accipiendum est, vt non propria voluntate deprauatus, sed malus à bono Deo creatus putetur.* Et paulò pòst: *Ille continuò impius, consequenter & mente cæcus, non ex eo quod acceperat, cecidit; sed ex eo quod acciperet, si subdi voluisset Deo.* Eamd. vt *probabilem* refert *lib. 11. de ciuit. cap. 13.*

Fundam. si angeli mali ante peccatum aliquem habuissent actum bonum, per illum & gratiam promeruissent, & à casu præseruati fuissent, sicut boni. *Fundam. Rubionis.*

Confirm. quod semel angelus deliberatè eligit, numquam omittit; ergo si semel bonum actum habuisset, numquam illum omisisset. *Conf.* Apparens aliquod fundamentum habet hæc sent. in *Ioan. 8. Ille,* inquit Christus de diabolo, *homicida erat ab initio, & in veritate non stetit.* Et 1. Ioan. 3. *Ab initio diabolus peccat.* Sed hæc sent. ab omnib. *Scholast. cum Mag. in 2. dist. 3. 4. & 5* vt Scripturis, & Patribus minùs consona explodi-tur: vt *erroneam*, & à *Paris.* damnatum referunt *S. Tho. 1. p. q 63. art. 5. Bonau. in 2. dist. 3. p. 2. art. 1. q 2. Argen. dist. 6. art. 2 & alij.* 48. *Exploditur. Vt erronea.* Ad minimum illam vt *temerariam*, & *notâ aliquâ dignam* censent *Suarez lib. 7. de angel. c. 19. & Vasqu. 1. p. disp. 236. c. 1.* *Temeraria.* contra quam accedit auctoritas Concilij Bracar. 1. *sub Ioan. III.* anno 563. damnantis *can. 7. qui dixerit, diabolum non fuisse priùs angelum bonum à Deo factum.* Potissimum argum. contra hanc sent. si angelus statim initio suæ creationis peccasset, non fuisset in gratiâ conditus: cùm nequeant de potentiâ saltem ordinatâ simul esse peccatum mortale & gratia: consequens repugnat *Scripturis, & Patribus*, vt *disp. 18. sect. 3.* *Potiss. argu.*

Ad auct. *August.* resp. in 1. loco non tam suam, quàm aliorum sent. explicasse: vt constat ex illis, *Quod ergo putatur.* Vbi tantùm probare contendit, ex eo quòd angelus fuerit ab initio malus, non Dei creatione, sed propriâ voluntate fuisse malum. 49. *Ad auct. August. resp.* In 2. loco eo tantum fine illam refert, vt ostendat, non sentire cum *Manichæis*, qui dicunt, angelum ab initio peccasse. Ceterùm *eod. lib. 11. de ciuit. cap. 15.* suam sent. declarat: *Et illud, quod ab initio diabolus peccat, non ab initio, ex quo creatus est, peccare putandus est, sed ab initio peccati, quod ab ipsius superbia cœperit esse peccatum:* confirmat ex *Isaia 14. Quomodo cecidisti, Lucifer, qui manè oriebaris?* & ex *Ezech. 28. In delicijs Paradisi Dei fuisti, omni lapide pretioso ornatus.* Vbi *intelligitur*, inquit, *fuisse aliquando sine peccato: nam expressius ei paulo pòst dicitur: Ambulasti in diebus tuis sine vitio.* Scripturam explicat de initio peccati, non de initio creationis. *Augustinus suam sent. declarat.*

Ad fundam. 1. nego, ex eo quòd angelus per actum bonum gratiam sibi promeruisset, debuisse à peccato infallibiliter præseruari: nam adhuc in gratiâ constitutus, in potestate ipsius erat, peccare, & non peccare; quippe gratia non auferebat illi peccandi potestatem. 50. *Ad fund. Rubionis.* Quòd autem boni gratiam promerendo, à peccato præseruati sint, solùm probat, potuisse etiam malos per gratiam promeritam à peccato præseruari, non infallibiliter. 2. esto mali nullum elicuerint actum bonum, gratiæ aut gloriæ meritorium, quod probabile est, vt docuit *Palat. in 2. dist. 5. disp. 1. §. At vero.* & nos *disp. 18. sect. vlt.* nego tamen inde sequi, primum eorum actum fuisse peccatum: nam potuit in eis, & de facto iam præcessit actus naturalis dilectionis sui, & Dei auctoris naturæ, non tantùm naturâ, sed etiam duratione:

duratione: cùm repugnet, eodem instanti indiuisibili creationis fuisse gratiam & peccatum simul. Atque hanc 2. resp. probat confirmatio.

51. *2. Sent. neg. etiam de potentia absoluta.* Secunda negat, de potentiâ etiam absolutâ, potuisse angelum in primo instanti suæ creationis peccare: *Hugo.Victori.in sum.tract.2 cap.2. Alens.2.p. q.29 me.1.art.7. Henri. quodlib 8. q.10. §. Ad dubit. S.Thom.1.p.q 63 art.5.& q.16 de malo art.4. Albert.in 2.dist.3 art.14. Bonauent.in 2.dist.3 p.2.art.1.q 2. Richard.art.8.q.2. Ægid.dist.3.p.1.q.1.q.1 art.2. Duran. dist.5.q.2. Argent.dist.6.q.1.art.2. Capreol.dist.4.q.1. art.1.concl.4 & art.3.ad argum. Ferrar.3 con.gen cap. 109. §. Sed circa prædicta, Caiet.1.p.q.63 art.5. Bannez, Zumel, Nazar. ibid. Granad.tract.13.disp 4. Arrub. disp. 179.& reliqu. Thomist.* Solus *Herue. in 2.dist.5.q.2. art.2.* dubius est. Variæ implicantiæ. Prima *Alens.*

52. *Implicant ia. Prima Alensis.* Implicat, rem in instanti, quo producitur, operari: ergo & angelum primo instanti suæ creationis peccare. *Displicet:* Sed contrà: res in instanti, quo producitur, habere potest omnia ad operandum requisita, vt sol ad illuminandum, ignis ad comburendum, nam vt causa operari possit, sufficit, si tantùm naturâ præcedat suum effectum. *Conf.* Confirm. si hoc implicaret, implicaret etiam in diuinis productionibus: nec posset Verbum in instanti æternitatis genitum, statim vnà cum æterno Patre producere Spiritum S.

53. *Secunda;* Secunda *Henric.Richard.Capreol.Caiet.&c.* Motus naturalis præcedit liberum: peccatum est motus liber: ergo ante illud præcessit motus naturalis. at in motu naturali nulla est malitia: non igitur primo instanti angelus peccare potuit. Minor prob. motus naturalis procedit à principio necessario & determinato ad vnum: liber verò à principio contingente & indifferente ad plura: sed principium necessarium & determinatum ad vnum præcedit in operando principium contingens, & ad plura indifferens. *Sed reiicitur.* Sed contrà: hoc ad summum probat, peccatum non potuisse esse priùs naturà respectu operationis naturalis, non quòd non potuerit esse simul duratione, & eodem instanti cum illâ. Nec verum est, quod *Richard.* docet, peccatum non posse esse simul duratione cum operatione naturaliter tantùm rectâ: nam hæc de se indifferens est, & coniungi potest tam cum actu moraliter bono, quàm cum actu moraliter malo, vt de facto in angelis beatis coniungitur cum actibus bonis, in damnatis cum actibus malis; nam etiam mali diligunt se dilectione naturali, quæ est naturaliter recta, vt *disp. 17.sect.2.& 3.* Prætereà hoc tantùm probat de lege ordinatâ, non de potentiâ absolutâ, quâ potuit actus liber præcedere naturalem. Huc reducitur

54. *Ratio Ægidij* ratio *Ægidij*; Ad primam intellectionem, & volitionem non potuit angelus seipsum mouere. Ad rationem autem peccati requiritur, vt ad illud voluntas seipsam moueat, alioqui non foret liberum. Maior prob. ad primam intellectionem, vtpotè naturalem, & secundùm totum conatum naturæ productam, necessariò sequitur complacentia. Sed hæc *reiicitur.* refutatur eodem modo, ac præcedens ratio: cùm tantùm probet de 1. actu, non de 1. instanti; de potentiâ ordinatâ, non de absolutâ.

55. *Tertia ratio;* Tertia ratio est eorum, qui dicunt, ad liberam actionem requiri, vt voluntas tempore præcedat actum: vel quia ad deliberandum voluntas eget tempore: vel quia implicat, actum esse liberum eodem instanti, quo producitur: nam tunc inuoluit necessitatem suppositionis, quâ omne quod est, necessariò est. *Sed refellitur.* Sed contrà; vt actus sit liber, sufficit vt procedat à voluntate cum plenâ aduertentiâ rationis de obiecto indifferente ad vtrumlibet. At potest voluntas in instanti, quo producitur, habere plenam aduertentiam de obiecto indifferente ad vtrumlibet: ergo potest in instanti, quo producitur, liberè operari. Vnde ad 1. prob. nego ad deliberandum vt sic requiri tempus, alioqui non potuisset Deus instanti æternitatis seipsum determinare ad creandum mundum: sed ad summum illud requiri respectu voluntatis operantis ex præuio discursu: qualis non est voluntas angeli, quæ ad operandum non eget multiplici notitiâ obiecti, discursu comparatâ, sed vnâ indiuisibili cognitione perfectissimè repræsentante obiectum secundùm omnes circumstantias, in instanti productâ per propriam obiecti speciem. Confirm. ideò homo ad deliberandum eget tempore, quia debet discursu sibi comparare perfectam ac plenam notitiam obiecti, & circumstantiarum eius: sed angelus vno indiuisibili actu in momento producto, absque discursu, plenè ac perfectè cognoscit obiectum, & omnes circumstantias eius: non igitur ad deliberandum eget tempore. Falsa quoque est 2. prob. vt constat in actu libero Dei, qui eodem instanti æternitatis, quo terminabatur ad creaturas, liberè terminabatur; & in quolibet actu libero creaturæ, qui eo instanti, quo producitur, liberè producitur. Ratio: exercitium libertatis, est dum actus ipse liber producitur cum respectu ad potentiam, à quâ potuit eodem instanti in sensu diuiso non produci. Sicut exercitium libertatis ex parte potentiæ, est in instanti dum potentia operatur, cum antecedenti potestate non operandi pro eodem instanti in sensu diuiso. Eadem quippe potentia dicitur libera per ordinem ad idem instans temporis, quatenus in eo, omnibus antecedenter requisitis inuariatis, exercere valet duo contradictoria, non quidem coniunctim & in sensu composito, sed disiunctim & in sensu diuiso.

Conf.

Ratio.

Quarta *Argent.* ideò non potuisse angelum in 1. instanti suæ creationis peccare, quia non potuit eo instanti primum actum voluntatis à seipso actiuè habere: at ex *Anselm. lib. de casu diabol. cap.12. Quidquid se mouet ad volendum, priùs se vult ita mouere. Quod ergo nihil vult, nullo modo potest se mouere ad volendum.* Maior prob. 1. sicut primum motum non habet res genita à se, sed à generante: ita primum motum non habet voluntas creata à se, sed à creante. Implicat autem, vt actus, quo voluntas creata moueatur ad peccandum, sit à Deo; alioqui Deus esset causa actûs mali: 2. si angelus mouisset se ad 1. actum voluntatis, ante 1. actum fuisset in actu volendi, quia volendo mouisset se. In hoc discursu minor est falsa. Nam vt voluntas à seipsa actiuè velit, non est necesse, vt præcedat actus, quo velit se velle, sed sufficit, vt præcedat potentiâ cum sufficiente notitiâ obiecti. Cùm .n. voluntas sit potentia essentialiter actiua, non requirit ad suum actum producendum, nisi sufficientem propositionem obiecti: quâ positâ est sufficienter constituta in actu 1. proximo ad volendum, ac proinde à seipsâ velle potest; cùm à seipsâ habeat natiuam vim volendi, positâ sufficiente propositione obiecti. 57. *Quarta ratio.*

58. *Minor est falsa.*

Confirm. iste actus non prærequiritur ad volendum simpliciter; alioqui etiam ad 1. actum prærequireretur alius actus, & sic in infinitum; nam etiam 1. actus est voluntarius voluntati: nec ad volendum liberè; nam ad hoc sufficit, vt præcedat notitia obiecti indifferens ad vtrumlibet. Quia ab eo tantùm pendet voluntas in liberè operando, à quo constituitur in actu 1. proximo indifferenter operatiua, sc. per solam notitiam obiecti indifferentem ad vtrumlibet. Nam à notitiâ habet indifferentiam obiectiuam, à seipsâ indifferentiam actiuam; à præ- 59. *Conf.* *Ratio à priori.* *Duplex indifferentia sufficit ad liberè operandum.*

56. *Aliter.*

à prænio actu nullam, nec obiectiuam, cùm voluntatis non sit, sed cognitionis, obiectum proponere; nec formalem actiuam, cùm totam actiuitatem ha-
60. *Falsa & maior.* beat voluntas à seipsa. Falsa est etiam maior: nam vt possit voluntas primum actum à seipsa non solùm actiuè, sed etiam liberè habere, nil aliud requiritur, quàm vt ante illum præcedat indifferens notitia obiecti: hâc enim positâ, potest voluntas ex natiuâ suâ libertate, non solùm actiuè, sed etiam liberè ad vtramlibet obiecti partem se mouere. Nam ad liberè operandum sufficit obiectiua indifferentia ex parte obiecti, & subiectiua ex parte potentię, quam voluntas habet ex se, quatenus libera est.

61. *Anselmus in hâc opin. fuit.* Anselmum fateor in eâ fuisse sent. etsi aliqui illum explicent, vt *τὸ priùs velit*, non designet actum, sed potentiam: ac si dixisset, vt angelus moueat se ad volendum, debet habere potentiam volendi. At sermo ibi est, non de voluntate potentiâ, sed de voluntate actu, vtrùm illa sit necessaria ad volendum à se: *Restat igitur*, inquit, *vt ille Angelus, qui iam aptus factus est ad habendam voluntatem, sed tamen nihil vult, non possit habere primam voluntatem à se.* Probabiliùs explicari posset de 1. actu voluntatis radicali, qui est prima notitia, à qua pendet actus formalis vo-
62. *Ad opposita argumenta respondeo.* luntatis. Ad 1. prob. maior. nego primum actum voluntatis necessariò debere esse à Deo, vt ex infrà dicendis constabit. Ad 2. nego sequel. nam vt angelus liberè moueat se ad volendum, non est necesse, vt per distinctum actum velit se mouere, sed per eumdem, quo vult obiectum, simul mouet se ad volendum suum actum. Vnde concedo, quòd ad 1. actum voluntas volendo se moueat; nego tamen ad illum se mouere per distinctum actum, sed per eumdem, quo se mouet ad obiectum. Nam idem actus est formalis volitio obiecti, & virtualis volitio sui.

63. *Quinta ratio.* Quinta *Durand*. Ideò non potuit angelus in 1. instanti suæ creationis peccare, quia in eo instanti nullam potuit habere inconsiderationem: sine aliquâ autem inconsideratione implicat committi peccatum. Quia omnis defectus in voluntate supponere debet aliquem defectum in intellectu, à quo originetur. Maior prob. vel angelus habuisset in 1. instanti cognitionem naturalem: at hæc nullam potest in angelo habere inconsiderantiam, qui intuendo naturas rerum, penetrat omnes circumstantias cuiuscumque agibilis, vel appetibilis: Vel supernaturalem: at impossibile est, vt eo instanti, quo Angelus accipit cognitionem supernat. habeat defectum considerationis supernat. alioqui eodem instanti haberet considerantiam, & inconsiderantiam eiusdem rei; cùm non possit accipere cognitionem præcepti supernat. nisi per considerationem ipsius præcepti supernat. Igitur implicat, vt eodem instanti simul habeat inconsiderantiam eiusdem. Eâdem ratione probari posset, non potuisse angelum peccare omissione actûs præcepti: quia vel facta fuisset angelo in 1. instanti promulgatio præcepti; & sic non potuisset circa talem promulgationem eo instanti errare, vel aliquam inconsiderantiam habere: Vel promulgatio facta non fuisset in 1. instanti; & sic non potuisset eo instanti ad
64. *Durandi discursus male nititur fundam.* præceptum seruandum obligari. Sed totius hic *Durandi* discursus fundatur in eo, quòd nequeat angelus peccare, nisi aliqua præcedat in intellectu ipsius inconsiderantia: hoc autem falsum est; nam adhuc omnibus consideratis, potest quæuis intellectualis creatura peccare, vel non peccare. Quia cùm neutra obiecti pars creatam voluntatem necessitet, adhuc vtrâque obiecti parte attentâ & consideratâ, poterit voluntas pro innatâ libertate alterutram amplecti, vel non amplecti; atque adeò peccare, vel non peccare. Probatio autem minoris solùm probat defectum moralis imprudentiæ, qui semper voluntatis defectum præcedit, etiam si nullus sit physicus error, vel inconsideratio intellectûs.

Sexta *Arrubal*. Nulla voluntas peccare potest, nisi 65. *Sexta ratio.*
ex efficaciori cogitatione boni apparentis, & minùs efficaci consideratione boni veri & honesti: sed angeli non potuerunt in 1. instanti suæ creationis efficaciorem habere cogitationem boni apparentis inhonesti, quàm veri & honesti: igitur non potuerunt in eo instanti peccare. Maior est *S. Thom. 1. p. q. 63. ar. 1. ad 4. & 1. 2. q. 77. ar. 2.* Minor prob. potest huiusmodi considerationis defectus circa bonum verum & honestum contingere, vno modo liberè ex libero imperio voluntatis, intellectum applicantis ad efficaciùs considerandum bonum apparens & inhonestum, quàm bonum verum & honestum. 2. modo naturaliter, ex naturâ talis cognitionis, quæ naturaliter excitari postulet efficacior circa bonum apparens, quàm circa bonum verum. Neutro modo potuit talis cogitatio in 1. instanti creationis in angelo excitari. Non 1. quia non potuit prima cogitatio in angelo esse libera ex libero imperio ipsius producta, vt per se patet. Neque 2. modo: nam cognitio, quæ naturaliter excitatur, efficacior excitari postulat circa ea, quorum efficaciores species existunt in intellectu cognoscentis. Hæc autem non potuerunt in Angelo esse bona apparentia, sed vera & honesta: fuerunt enim hæc propria substantia angeli, obligatio ipsius erga Deum, ob intrinsecam ab illo dependentiam, & alia ad bonum honestum pertinentia, quæ plus congruebant naturæ angelicæ, quàm alia bona apparentia. Igitur hæc bona debuerunt efficaciùs repræsentari 1. instanti creationis, quàm alia, naturæ minimè congruentia. Igitur non potuit in primâ cogitatione angeli esse defectus considerationis circa bonum verum & honestum, sine quo nequit committi peccatum. Atque ad hanc rationem re- 66. *Ad hanc reducit rationem S. Tho.*
ducit rationem *S. Thom.* quâ probat, ideò non potuisse 1. instanti creationis peccare, quia alioqui tale peccatum tribueretur Deo; quia cùm nequeat absque defectu considerationis circa bonum honestum committi peccatum; & nequeat 1. instanti creationis talis cogitatio excitari in angelo, aut naturaliter, exigente naturâ angeli; aut liberè ex imperio ipsius, si illam habuisset ab exordio suæ creationis, non potuisset illam habere à seipso, sed à Deo vt à causa particulari: atque adeò Deus fuisset causa peccati, quod ad talem cogitationem secutum fuisset. Sed contrà 1. ad peccandum sim- 67. *Sed contra hanc rationem.*
pliciter, non est talis inconsideratio veri atque honesti boni necessaria. *S. Thom.* explicatur vel de inconsiderantiâ vt plurimum, vel certè de morali. *Obiicio 1.*
2. ratio ad summum probat, non potuisse 1. instan- *Obiicio 2.*
ti naturæ excitari in angelo efficaciorem cogitationem circa bonum apparens, non in 2. instanti naturæ, quod simul esse potuisset cum eodem instanti durationis. Nam eodem instanti durationis potuisset angelus liberè sibi excitare efficaciorem aliquam cogitationem circa bonum apparens: atque adeò in eodem instanti durationis peccare. An autem possit prima cogitatio efficacior circa bonum apparens immitti à Deo, absque eò quòd sit auctor peccati, *infrà*.

Septima *S. Thom. cit. de malo*. Angelus priùs fer- 68. *Septima ratio.*
tur in naturalia quàm in supernat. quia naturalia præsupponuntur ad supernat. sed circa naturalia non potest peccare: ergo non potuit 1. instanti suæ creationis peccare; nam 1. instans creationis fuit

fuit instans operationis naturalis, ex quo transit ad
Claudicat minor. 2. instans operationis supernat. Verùm falsa minor, ex 1. *sect.* & maior de prioritate durationis.

69. *Octaua ratio S. Doct.* Octaua *eiusd.* 1. *p.q.63.art.5.* Si posset angelus 1. instanti suæ creationis peccare, talis actio tribueretur Deo vt primo auctori: nam prima operatio rei productæ tribuitur producenti: vt si prima operatio animalis sit clauda, talis claudicatio tribuitur
Conf. generanti: ergo si prima operatio angeli fuisset praua, talis prauitas tribueretur Deo creanti. Confirm. ideò Deo tribuitur actus bonus, quia est auctor primæ cogitationis, ex quâ talis actus bonus

70. *Sed displicet.* sequitur. Sed contrà; si hæc ratio concluderet, concluderet de quâcumque primâ cogitatione, ex quâ liberè sequeretur peccatum. Nam aut omnis prima cogitatio, indifferens ad bonum & malum, quæ in quouis negotio humano, vel angelico, præcedere debet intentionem finis, de facto semper producitur à Deo, vt multi opinantur; aut saltem absque absurdo à Deo produci posset, & interdum de facto producitur: sed ratio non concludit de omni primâ cogitatione; alioqui actio peccaminosa ex eâ secuta tribueretur Deo: quod nullus hactenus dixit, cùm multi tamen dixerint, omnem primam cogitationem, etiam ad bonum & malum indifferentem immitti à Deo. Quòd si vis fiat in primâ cogitatione simpliciter, non in primâ in quouis negotio, afferenda erit disparitas. Confirm. 1. in

71. *Conf.* 1. *sent. Thomist.* homo in 1. instanti vsus rationis præcepto naturali tenetur, se in Deum vltimum finem conuertere. Hoc autem præceptum naturale intimatur nobis à Deo medio lumine & dictamine naturali, cuius ipse est auctor, cùm tamen ipse non sit auctor omissionis peccaminosæ, quæ ex huiusmodi præcepti insinuatione liberè sequitur à voluntate humanâ. ergo neque ex eo, quòd Deus esset auctor primæ cogitationis ad bonum & malum indifferentis, esset auctor peccati, quod ex eâ liberè sequeretur ex voluntate angeli. 2. In doctrinâ *Tho-*

72. *Conf.* 2. *mist.* ante actum peccati necessaria est physica prædeterminatio, quæ producitur à solo Deo. At illâ positâ, implicat non sequi actum peccati in voluntate creatâ; cùm tamen positâ, indifferente notitiâ possit non sequi, & de facto interdum non sequitur actio peccaminosa in voluntate creatâ. Re-
Responsio Thomist. sponderi posset, physicam prædeterminationem exigi à creaturâ, quippe quæ sine illâ operari non posset: primam cogitationem ad bonum vel malum indifferentem non exigi à creaturâ, sed potiùs cogitationem naturalem determinatam ad bo-
Sed reiicitur. num. Sed contrà; neque creatura ex se magis exigit physicè prædeterminari ad actum malum, quàm ad bonum, cùm antequam prædeterminetur sit indifferens ad vtrumque; non minùs quàm eadem creatura, antequam præueniatur cogitatione indifferente ad bonum & malum, ex se est indifferens

73. *Ad rationẽ S. Tho. resp.* ad vtramque. Vnde ad rationem, neg. sequela; ad prob. esto prima operatio naturalis rei productæ tribuatur primo producenti; nego eidem tribui
Ratio discriminis. primam operationem liberam. Nam prima operatio naturalis necessariò fluit à re productâ, quæ quia immediatè est à producente, etiam illa. Operatio verò libera, quia non necessariò fluit à re productâ, sed potest ex vi ipsius natiuæ libertatis non produci, non tribuitur primo producenti, sed ipsi rei productæ: nam ei proximæ tribuitur actio, è cuius virtute illa immediatè producitur.

74. *Ad conf.* Ad confirm. nego, ex eo præcisè Deo tribui actum bonum, quia est auctor primæ cogitationis, ex quâ talis actus bonus sequitur: sed tum quia eo fine & intentione illam producit, vt ex eâ bonus actus sequatur: tum quia plerumque tales cogitationes sunt indebitæ, & supra exigentiam naturæ, saltem quoad modum, quo illæ producuntur. At verò cogitatio ad bonum & malum indifferens, non est indebita, & supra exigentiam, sed debita & connaturalis naturæ intellectuali, quatenus libera est, & indifferenter operatiua pro quolibet instanti durationis.

Tertia affirmat, potuisse simpliciter angelum in 75.
1. instanti suæ creationis peccare: *Scoti in 2. dist. 5.* *Probatur sent.*
q.2. §. Teneo igitur, Gregor. q.1. art.2. Mayro. q.3. Maior. q.2. Aureol. dist. 4. art. 2 & 3. Rubio. dist. 3. q. vlt. & à fortiori sequitur ex eo quod docet *dist. 5. q. 1. ar. 1.* omnes angelos malos de facto in 1. instanti peccasse; quamquam hoc ipsum *hoc loco* putat ineptum. Eamd. sequitur *Ocham. quodlib. 2. q. 6. Bacho in 2. dist. 23. art. 3. Marsil. q. 3. art 2. concl. 1. & concl. resp. Gabriel dist 4 q. vn. art. 3. init. Palat. dist. 5. disp. 1. fine, §. Quare sit, Molin. 1. p. q. 63. art. 5 Valent. pu. 4. Vasqu. disp. 236. c. 3 Suarez lib. 7. de angel. c. 20 Becanus de angel.*
c. 4. q. 10. Pro cuius explicatione. Distinguenda est 76.
duplex controu. altera absoluta, nullâ factâ suppositione, altera hypothetica aliquâ suppositione factâ: Rursus duplex sensus quæst. vnus de 1. in- *Duplex sensus.*
stanti durationis, in quo plura potuerunt esse in- stantia naturæ, siue angelicæ operationes: alter est de 1. instanti naturæ siue angelicæ operationis, an scilicet prima operatio angeli potuerit esse peccaminosa.

Dico 1. Absolutè, nullâ factâ suppositione, po- 77.
tuit angelus non solùm in 1. instanti durationis, sed etiam in 1. instanti naturæ peccare: Supponit *Hanc supponit August. Et prob.*
August. cit. Fundam. potuit angelus in 1. instanti tam durationis, quàm naturæ, habere omnia ad peccandum requisita: at omnis causa in quouis instanti operari potest, in quo habet omnia ad operandum requisita: est .n. contradictio, causam habere omnia ad operandum requisita, & nihilominus operari non posse. nam si operari non potest, non nisi defectu alicuius requisiti operari non potest. Maior prob. ad peccandum nil aliud requiritur, quàm voluntas cum plenâ aduertentiâ vtriusque partis obiecti: sed potuit angelus in 1. instanti suæ creationis habere notitiam cum plenâ aduertentiâ vtriusque partis obiecti, absque eo quòd peccatum ex eâ futurum tribueretur Deo: nam il- *Actio praua non tribuetur Deo.*
la aduertentia non determinaret voluntatem angeli ad vnum, sed relinqueret eam perfectè liberam ad vtramque partem contradictionis. Actio autem praua non tribuitur, nisi principio, à quo proximè liberè proficiscitur, vt constat exemplis adductis.

Confirm. vel actio praua inde secuta tribueretur 78.
Deo, quia Deus esset auctor primæ cogitationis indifferentis ad bonum & malum. Et non: nam sæpè Deus est auctor primæ cogitationis indifferentis ad bonum & malum, cui tamen non tribuitur actio praua inde secuta: Vel quia est auctor talis cogitationis in 1. instanti creationis. Et neque hoc dici potest: nam etiam Deus est auctor primæ cogitationis hominis peruenientis ad vsum rationis, quæ cogitatio æquiualet primæ cogitationi angelicæ productæ in 1. instanti creationis; cùm tamen secundùm Thomistas omissio præcepti naturalis de diligendo Deo inde secuta, non tribuatur Deo, sed homini: Vel quia talis cogitatio non est connaturalis Angelo in 1. instanti creato, sed potiùs illi connaturalis est cogitatio necessaria determinata ad vnum: Et contrà est: 1. idem dici posset de *Nec secuta ex cogitatione innaturali.*
homine ad primum rationis vsum perueniente: 2. sicut naturale est angelo, habere in 1. instanti suæ creationis

creationis potentiam perfectè liberam, non minùs quàm in quolibet instanti sequenti; vt patet ex merito, quod *Thomistæ* ponunt in 1. instanti, quod sine perfectâ libertate esse non potest; ita connaturale est illi quidquid ad hanc libertatem prærequiritur: Vel demum, quia angelus priùs saltem naturâ pôstulat habere naturalem cognitionem, ex quâ apta est sequi naturalis dilectio sui & Dei, quàm cognitionem ad bonum & malum indifferentem, ex quâ nata est sequi praua dilectio sui & Dei. Sed contrà 1. ex hoc tantùm sequitur, non potuisse angelum peccare in 1. instanti naturæ, quod mensurat primam operationem angeli; non autem in 1. instanti durationis, in quo simul cum notitiâ naturali determinata ad vnum, coniungi potuit notitia indifferens ad vtrumlibet. 2. neque sufficienter probat de 1. instanti naturæ: nam esto connaturalius sit angelo, priùs naturâ moueri ad naturalem dilectionem sui & Dei ex necessariâ cognitione propriæ substantiæ; non est contra naturam ipsius, determinari in 1. instanti naturæ cognitione radicaliter liberâ, & indifferente ad vtrumlibet; atque adeò in 1. instanti etiam naturæ potuisse peccare; nam etiam in 1. instanti naturæ habet potentiam perfectè liberam. Quòd connaturaliùs petat habere notitiam determinatam ad vnum, quàm indifferentem ad plura, non facit, vt hæc sit contra ipsius naturam, sed tantùm vt sit minùs naturalis. Deus autem non tenetur operari iuxta maiorem connaturalitatem creaturæ, cùm possit vt supremus Dominus naturæ, ob aliquem honestum finem, talem ordinem inuertere.

Cognitio radicaliter libera & obiectiuè indifferens in 1 instanti naturæ, non est contra naturam angeli.

79. *Conf.* Confirm. non magis ex primâ cogitatione indifferente sequi potest peccatum in angelo, quàm ex quâuis occasione vel dispositione; sed potuit Deus constituere angelum in 1. instanti suæ creationis sub aliquâ dispositione vel occasione, ex quâ præuisum erat futurum peccatum, absque eo quòd peccatum ex tali dispositione futurum tribueretur Deo: ergo pariter potuit Deus creare Angelum cum tali cogitatione, ex quâ præuisum erat futurum peccatum, absque eo quòd tale peccatum tribueretur Deo. Minor prob. probabile est, de facto multos præuisos fuisse non peccaturos, si sub aliis, vel aliis circumstantiis conditi fuissent. Eadem doctrina applicari potest primis parentibus, qui si sub aliis circumstantiis conditi fuissent, non peccassent, cùm tamen illorum peccatum nullo pacto tribuatur Deo.

80. *Responsio nonnullorũ.* Responderi posset, peccatum ex tali, vel tali dispositione secuturum fuisse post, non in instanti creationis: solum autem peccatum in ipso instanti creationis secutum tribui Deo: eò quòd sola actio, quæ in instanti productionis sequitur rem productam, tribuitur producenti; quia tunc tantùm res est quasi in manu producentis, vt instrumentum in manu artificis, cuius defectus tribuitur artifici vt principali causæ. *Sed refellitur.* Sed contrà: siue peccatum sequatur in instanti creationis, siue post, semper verum est, illud sequi ex tali dispositione vel circumstantiâ, ex quâ angelus occasionem sumpsit peccandi. Eâdem ratione, siue angelus ex cogitatione indifferente peccandi occasionem sumat eodem instanti, siue post, semper verum foret, peccatum fuisse ex tali cogitatione secutum. At ratio, cur Deo peccatum tribueretur in hâc sent. est, quia Deus cum tali cogitatione, ex qua natum est sequi peccatum, angelum produceret. Siue igitur peccatum sequeretur in eodem, siue in alio instanti, modò ex tali cogitatione sequeretur, semper in hâc sent. diceretur Deus auctor illius. Sicut qui dat malum consilium, semper erit auctor mali secuti, siue illud statim sequatur, siue post.

Prob. 2. Angelus in 1. instanti suæ creationis potuit mereri; ex *S. Thom.* 1. *p. q.* 63. *art.* 5. *ad* 3. At ad meritum vt minimum requiritur libertas quoad exercitium, quæ est facultas eliciendi, vel non eliciendi actum eodem instanti durationis disiunctim, & in sensu diuiso; & contradictionis dicitur, quia vim habet eliciendi duo contradictoria in eodem instanti, non coniunctim in sensu composito. ergo saltem habuit angelus in 1. instanti creationis potentiam eliciendi, vel non eliciendi actum bonum: ergo accedente aliquo præcepto de eliciendo actu bono, potuisset in 1. instanti peccare: at potuit in 1. instanti habere præceptum de actu bono eliciendo: ergo potuit in 1. instanti peccare. 81. *Prob. 2. affert contra Thomistas.*

Minor hæc probanda: 1. vt fert communior opinio. Christus in 1. instanti suæ conceptionis habuit à Patre præceptum de morte pro nobis subeundâ: in cuius præcepti meritoriâ acceptatione nos omnes, *ad Hebr.* 10. *sanctificati sumus*: ergo à fortiori simile præceptum habere potuit angelus in 1. instanti suæ creationis. Cùm nulla in hoc sit repugnantia, alioqui nec Christus illud habere potuisset. 2. certum est, de facto angelos, non minùs quàm homines, præceptum habuisse credendi mysteria fidei, sperandi, diligendi Deum, quibus actibus boni gloriam sibi promeruerunt. Quæ igitur assignari potest repugnantia, cur hoc ipsum præceptum habere non potuerint in 1. instanti suæ creationis? Quòd si eo instanti præceptum habere potuerunt, procul dubio in eo peccare potuerunt. Nam angeli in 1. instanti erant puri viatores, in quo si præceptum habuissent, potuissent illud re ipsa non seruare, per libertatem saltem contradictionis non eliciendi actum præceptum eo instanti, quo debuissent. 82. *Cætera clara.*

83. *Prob.* 3. 3. In sent. *Thomist.* homo sub præcepto naturali tenetur in 1. instanti vsûs rationis seipsum, & sua in Deum vltimum finem referre: ergo à fortiori ad id tenebatur angelus in 1. instanti suæ creationis. Quia magis dispositus erat angelus ad talem actum in 1. instanti vsûs rationis: & ad hoc præceptum tenetur homo propter beneficia à Deo accepta, & propter charitatem erga seipsum: at hæ rationes fortiùs militabant in angelo in 1. instanti suæ creationis. *Dices.* Dices, hoc præceptum fuisse ab angelis in 1. instanti suæ creationis seruatum, per dilectionem naturalem sui, & Dei auctoris naturæ. *Resp.* Sed contrà: cùm ille actus non fuerit liber, sed merè naturalis, elicitus à potentiâ determinatâ ad vnum, non potuit esse præcepti adimpletiuus, quia præceptum non adimpletur actu naturali, sed libero, vt constat in nobis.

84. *Angelos peccare instanti creationis implicat potentiâ physicâ.* Dico 2. de facto ex suppositione, quòd angeli conditi sint in 1. instanti creationis cum iustitiâ & sanctitate habituali, implicat, eos in 1. instanti creationis peccare potuisse, tam potentiâ physicâ peccato commissionis, quàm potentiâ morali, peccato omissionis. De physicâ prob. Gratia sanctificans pro eo instanti, pro quo informat subiectum, supponit in subiecto physicam impotentiam ad peccatum commissionis ex *seq. tom.* Implicat .n. Deum habere positiuum decretum concurrendi cum voluntate angeli ad peccatum commissionis, pro eo instanti, pro quo angelus recipit gratiam sanctificantem. At physica potentia eliciendi actum positiuum, non solùm constat ex intrinsecâ facultate naturæ, sed etiam ex extrinseco concursu Dei: ergo angelus carens extrinseco concursu Dei ad committendum peccatum pro eo instanti, pro quo recipit gratiam sanctificantem, non potest esse physicè potens ad peccandum peccato commissionis. Se.

Impli-

Implicat, Deum habere positiuum decretum concurrendi cum voluntate creatâ ad aliquod impossibile, seu chymæricum; quale est peccare eo instanti, quo gratia recipitur: cùm tale decretum sit essentialiter frustraneum, ac proinde contra rectum iudicium prudentiæ. Confirm. decretum de concurrendo cum voluntate creatâ supponit concursum voluntatis possibilem: ergo si concursus non est possibilis, nec erit possibile decretum de tali concursu. Quòd pro eodem instanti angelus habuerit tantùm moralem impotentiam ad peccatum omissionis, sic ostendo. Ad peccatum omissionis non requiritur physicus concursus Dei, sed sufficit pura suspensio actûs debiti cum perfectâ aduertentiâ rationis; ad quam puram suspensionem actus debiti sufficit intrinseca facultas voluntatis cum suis intrinsecis viribus, absque extrinseco concursu Dei sibi decreto ac præparato, ex *seq. tom.* Igitur cum gratiâ sanctificante manere potest in eodem instanti integra potentia physica ad peccatum omissionis. Nam ad saluandam incompossibilitatem gratiæ sanctificantis cum peccato omissionis, non tenetur Deus physicè prædeterminare voluntatem angeli ad actum præceptum, sed solùm conferre illi talia auxilia, cum quibus infallibiliter sit actum præceptum seruaturus: nec est necesse, tollere physicam potentiam omittendi; nam cum tali potentiâ non pugnat gratia: sed sufficit, tollere solam actualem coniunctionem peccati omissionis cum gratiâ; nam cum hoc tantùm pugnat gratia. Ad hoc autem non est necesse, Deum physicè prædeterminare voluntatem ad actum præceptum, sed sufficit, talia auxilia illi conferre, cum quibus non sit eodem instanti actum præceptum omissura, ac proinde eodem instanti coniunctura omissionem peccati cum gratiâ sanctificante. At physica potentia peccandi non tollitur, nisi vel per negationem physici concursûs ad actum peccati, vel per physicam prædeterminationem ad actum præceptum; nam physica potentia proxima peccandi tollitur per sublationem proximæ facultatis ad vtrumlibet: est enim physica potentia proxima peccandi, libera facultas proximè potens ad vtrumlibet: ergo sublatâ proximâ facultate ad vtrumlibet, manente tantùm proximâ potentiâ ad vnam dumtaxat partem obiecti, tollitur proxima potentia physica peccandi. Tollitur autem proxima facultas libera ad vtrumlibet, vel per negationem physici concursûs ad actum peccaminosum, per quam voluntas amittit proximam libertatem ad peccandum, cùm nequeat absque physico concursu positiuum actum peccati elicere: vel per physicam prædeterminationem ad actum præceptum; per quam amittit proximam facultatem liberè omittendi actum præceptum, ac proinde proximam facultatem peccandi peccato omissionis.

Conf.

85. *Implicat potentiâ morali omissionis.*

86. *Obiectio 1.*

Obiicies 1. Potest cum gratiâ sanctificante stare integra potentia physica omittendi actum præceptum: ergo poterit cum eâdem stare integra potentia physica committendi actum prohibitum: ergo angelus habuit potentiam physicam ad peccandum etiam per commissionem pro eo instanti, pro quo gratiam accepit. Resp. neg. conseq. nam potentia physica omittendi actum præceptum completè consistit in solâ facultate intrinsecâ naturæ, absque vllo extrinseco concursu Dei: cùm culpabiliter omitti possit actus præcepti, absque vllo actu physico voluntatis, per puram suspensionem actûs præcepti cum debitâ aduertentiâ rationis ad puram omissionem. Physica verò potentia committendi actum prohibitum, præter intrinsecam facultatem naturæ, essentialiter includit extrinsecum concursum Dei, quem Deus necessariò negat voluntati creatæ pro eo instanti, pro quo illa recipit gratiam sanctificantem. Quòd decretum cùm non sit necessarium ad peccatum omissionis, sit autem necessarium ad peccatum commissionis, potest cum gratiâ simul esse physica potentia omittendi actum præceptum, non potest cum eâ simul esse physica potentia committendi actum prohibitum.

Solutio. Ratio discriminis.

Obiicies 2. Subsistentia increata vt exigens infallibilia auxilia ad actum præceptum, reddit humanitatem Christi physicè impotentem ad omissionem actûs præcepti: ergo gratia habitualis vt exigens infallibilia auxilia ad eumdem actum præceptum pro instanti, pro quo eadem gratia infunditur, reddit angelum physicè impotentem ad omittendum pro eodem instanti actum præceptum. Nego, ex eo formaliter; quin potiùs ex hoc illa est tantùm moraliter impotens ad peccatum omissionis: sed ex eo formaliter, quòd subsistentia increata complendo vnum principium substantiale in essendo cum humanitate Christi, denominat illam physicè impotentem ad omne peccatum, in ordine ad quod ipsa est physicè impotens. Gratia verò habitualis, cùm non compleat vnum principium substantiale in essendo cum subiecto, in quo est, cùm sit accidens ipsius, adeoque extra substantialem constitutionem eius, non potest illud denominare physicè impotens, nisi in ordine ad eos actus, quorum concursûs negationem exigit. Nam sicut gratia non intrat vt substantiale complementum principium operatiuum, ita nec denominat illud physicè impotens, nisi in ordine ad eos actus, in ordine ad quos principium vt distinctum à gratiâ, per negationem physici concursûs constituitur physicè impotens. At verò quia subsistentia increata intrat vt substantiale complementum principium operatiuum humanitatis Christi, denominat illud physicè impotens, etiam in ordine ad eos actus, ad quos per auxilia est tantùm moraliter impotens. Ratio tunc principium sumitur vt includens subsistentiam, quia sumitur vt physicè completum in suo esse substantiali; completur autem physicè in suo esse substantiali per subsistentiam. Igitur si subsistentia physicè est impeccabilis quocumque peccato, etiam principium physicè completum per talem subsistentiam denominabitur physicè impeccabile quocumque peccato. Soluitur ratio eorum, qui ex eo quòd nullus angelus de facto in 1. instanti peccauit, colligunt, eos peccare non potuisse. Nam ex eo quòd omnes creati sunt in 1. instanti cum iustitiâ habituali, nullus de facto in eo instanti peccare potuit.

87. *Obiectio 2.*

Solutio. Discrimen increatæ subsist. & gratiæ.

Ratio.

Dico 3. Spectatâ intrinsecâ naturâ angeli, connaturalius est, illum non posse in 1. instanti naturæ peccare. Fundam. intrinseca natura angeli connaturaliùs postulat, in 1. instanti naturæ primò determinari à cognitione propriæ substantiæ, quæ radix est cæterarum, & cuius obiectum est ipsius intellectui maximè commensum: sed ex eâ cognitione non potest peccare: ergo spectata intrinseca natura Angeli, connaturalius est, illum in 1. instanti naturæ peccare non posse. Minor prob. ad cognitionem propriæ substantiæ, necessariò sequitur actus dilectionis sui, & Dei vt auctoris naturæ, vt *suprà*: ergo nequit ex eâ cognitione angelus peccare. Nam ista cognitio est per modum naturæ determinata ad vnum: ad peccandum autem necessaria est cognitio indifferens ad vtrumlibet.

88. *Assertio 3. Fundam.*

Cognitio propriæ substantiæ maximè commensa angelo.

Dixi, *in primo instanti naturæ*, non in 1. instanti durationis: nam stante naturali cognitione propriæ substantiæ, adhuc posset angelus connaturaliter 89.

liter habere aliam cognitionem indiffetentem ex quâ posset in 2. instanti naturæ, in eodem instanti durationis peccare, nisi aliud obstaret. Nam de facto cum cognitione propriæ substantiæ, à quâ numquam cessat, semper habet alias obiectiuè indifferentes; & cum naturali dilectiona sui & Dei auctoris naturæ, non repugnat peccatum, vt patet in dæmone, qui cum peccato retinet naturalem dilectionem sui, & Dei auctoris naturæ, vt *suprà*: at quotiescumque sunt duo actus, naturalis, & liber in eodem instanti temporis eliciendi, semper naturalis naturâ præcedit liberum.

Ratio. Quia voluntas priùs operatur vt natura, quàm vt voluntas: nam vt natura operatur vt ab intrinseco determinata ad vnum; vt voluntas operatur vt ab intrinseco indeterminata & indifferens ad plura: priùs autem producitur quod procedit à principio determinato ad vnum, quàm quod procedit à principio indifferente ad plura; eò quòd pauciora requirantur ad productionem illius, quàm ad productionem huius.

90. *Obiicies 1.* Obiicies 1. Libertas essentialiter consistit in potestate operandi & non operandi: sed angelus eamdem potestatem habet in primo, ac in 2. instanti naturæ: ergo æquè connaturaliter peccare potest in 1. ac in 2. instanti naturæ.

Resp. Concedo minorem de potestate remotâ, nego de proximâ. Cùm enim proxima libertas consistat tam in potentiâ operatiuâ voluntatis, quàm in iudicio indifferente intellectûs; & in 1. instanti naturæ nequeat eâdem connaturalitate habere iudicium indifferens ex parte intellectûs; consequenter nequit eâdem connaturalitate eo instanti naturæ esse proxima libertas ad operandum; non defectu intrinsecæ virtutis in voluntate, quæ est eadem in 1. ac in 2. instanti naturæ; sed defectu iudicij indifferentis, ad proximam

91. libertatem essentialiter requisiti. *Obiicies 2.* Obiic. 2. Si non potest connaturaliùs angelus per primum actum peccare; ergo nec de potentiâ absolutâ id poterit. Nam catenus absolutâ posset, quatenus Deus produceret in angelo primam cogitationem indifferentem ad bonum & malum: sed hæc est contra naturæ angelicæ exigentiam, quæ primam cogitationem postulat determinatam tantùm ad bonum. Vnde Deus esset auctor talis peccati.

Resp. Resp. neg. conseq. Ad prob. nego minor. nam licet voluntas angeli non postulet primam cogitationem indifferentem ad bonum & malum, vt natura est; illam tamen postulat, vt libera est: atque adeò non esset ea cogitatio contra omnem exigentiam naturæ angeli: nec Deus, vt *suprà*, tenetur operari iuxta omnem connaturalitatem & exigentiam naturæ.

SECTIO IV.

Quònam fuerit primum peccatum Angelorum?

92. *Plura peccata Angelos in via commisisse ferè certum.* DIXI, *primum*: nam alia etiam specie peccata post primum in viâ commisisse, ferè certum est ex Patribus: qui præter superbiam, multa alia peccata illis tribuunt; vt inuidiam, *August. de naturâ & grat. c. 29. Superbia diabolum deiecit, & subsequente inuidentia hominem stantem, vnde ipse cecidit, inde subuertit*: Quam *idem lib. 11. de Gen. ad litt. cap. 14.* definit, esse *odium felicitatis alienæ*; sicut superbiam *inordinatum amorem excellentiæ propriæ*: Item ambitionem, vanam gloriam, apostasiam, impietatem, blasphemiam, &c. Sola igitur controu. est de primo peccato, quod angeli in viâ commiserunt. De quo

93. *Prima sent. fuisse peccatum spiritualis luxuriæ.* Prima sent. affirmat, fuisse peccatum spiritualis luxuriæ: *Scoti in 2. dist. 6. q. 2. §. In istâ qu. Mayro. dist. 5. q. 4. Rubio. q. 1. art. 1. Gabrie. dist. 6. q. vn art. 2. concl. 4. Fauent. disp. 33. fine, Zumel 1. p. q. 63 art. 3. q 2. concl. 3.*

Fund. Scoti. Fundam. *Scoti*. Primum peccatum angeli non potuit esse, nisi inordinatus amor amicitiæ erga seipsum: sc. primus actus deordinatus voluntatis angeli non potuit esse nolitio: nam omnis nolitio supponit volitionem; ideò enim nolo obiectum disconueniens, quia priùs volo conueniens, virtute cuius fugio disconueniens: vnde si nolitio & fuga est mala, priùs mala est volitio & prosecutio. Rursus volitio alia est amicitiæ, alia concupiscentiæ: concupiscentiæ verò supponit volitionem amicitiæ; nam ideò concupisco mihi bonum, quia amo me: ergo primus actus deordinatus voluntatis angelicæ non potuit esse aliqua nolitio, aut amor concupiscentiæ, sed amicitiæ; non erga Deum, quia hic nequit esse inordinatus; neque contra proximum, nam primus amor est ad obiectum magis amabile: angelus autem est sibi magis amabilis, quàm quodlibet aliud distinctum à se: tum quia ad seipsum magis inclinat: tum quia seipsum meliùs cognoscit. Igitur actus 1. deordinatus in angelo fuit amor amicitiæ erga seipsum, qui fuit radix contemptûs Dei, iuxta illud *August. 14. de ciuit. c. vlt. Amores duo fecerunt sibi ciuitates duas, terrenam scilicet amor sui vsque ad contemptum Dei; cælestem verò amor Dei vsque ad contemptum sui.*

Reduci ad luxuriam prob. At amor, quo se primum angelus immoderatè dilexit, non fuit inordinatus appetitus propriæ perfectionis, quatenus excellentis formaliter: tum quia prius est bonum sui, vt absolutè amabile, quàm vt respectiuè amabile in ordine ad alios: tum quia eiusdem rationis est amor, quo se quisque immoderatè amat, & quo inordinatè amat proximum: sed amor, quo quis inordinatè amat proximum, pertinet ad luxuriam; ergo & amor, quo quis seipsum immoderatè diligit. Confirm. peccatum, quo quis inordinatè delectatur de speculatione geometricæ conclusionis, reducitur ad luxuriam.

Secunda affirmat, primum peccatum angelorum fuisse superbiam: ita Theologi cum *S. Thom. 1. p. q. 63. art. 2. & Mag. in 2 dist. 5. & 6.* 94. *Certior 2. sent. affirm. fuisse superbiam.* Quæ sent. ferè certa est auctoritate Scripturæ, & Patrum, apud quos peccatum angel. semper appellatur superbia. *Auctoritate Scripturæ & Patrum.* Eccles. 10 *Initium omnis peccati superbia*, de peccato angel. intelligunt August. *lib. de naturâ & grat. c. 29. Sed ideò*, inquit, *verissimè dictum est, Initium omnis peccati superbia: quoniam diabolum, à quo extitit origo peccati, ipsa deiecit.* Et *lib. 11. de Genesi ad litt. c. 15.* Gregorius *lib. 34 moral. c. 17. &c.* Cui concordat *Tob. 4. A superbia initium sumpsit omnis perditio.* Indicant verba *Isaiæ 14.* litteraliter de Rege Babyloniæ, spiritualiter de Lucifero à Patribus intellecta: *In cælum conscendam: supra astra Dei exaltabo solium meum: ascendam super altitudinem nubium, & similis ero Altissimo.*

95. Athanas. *qu. 10. ad Antioch. Constat diabolum cecidisse propter superbiam suam.* Basil. *in 16. cap. Isaiæ* in illa, *Audiuimus initiam*, siue vt alij legunt, *superbiam Moabi. Aduersus Principem mundi huius*, inquit, *dicta sunt hæc, qui primus apostasiam designauit, molitusq́; est, contumaciq́; superbia elatus suum contempsit Creatorem.* Auctor *operis imperf. in 6. cap. Matth. hom. 18. Sicut diabolus superbia animi elatus, qui cùm esset minister Dei in cælo, quasi Deus super cælos extendere se vsurpauit contra Deum.* Hilar. *in psal. 108.* verba, *Non calumnientur me superbi.* Hieron. *in 18. cap. Iob*, diabolum appellat *Patrem superbiæ*: & in *cap. 26.* explicans illa, *Ecce Gigantes gemunt sub aquis: Diabolus*, inquit, *& sui per superbiam translato nomine Gigantes nuncupantur.* Ambros. *lib. 10. epist. epist. 84. ante med. Hæc*, ait, *superbia à diabolo sumpsit*

sumpsit exordium. Et serm. 3. in *psal.* 118. verba, *Increpasti superbos: Quid vitij,* inquit, *habeat superbia, hinc aestimare possumus, cuius auctor diabolus est.* Et *serm.* 7. in illo versu: *Superbi iniquè agebant: Ipse,* ait, *diabolus per superbiam naturae suae amisit gratiam.* August. *lib.* 11. *de ciu. cap.* 15. *Ab ipsius,* inquit, *superbiâ cœpit peccatum.* Idem *lib.* 14. *cap.* 11. *& alibi.* Gregor *cit. Ipse,* inquit, *Rex super vniuersos filios superbiae. Sola se superbia percussit. Neque .n. per tot illos vitiorum ramos aresceret, nisi per hanc priùs in radice putruisset. Per hanc ipse succubuit, per hanc se sequentem hominem strauit. Eo etenim telo salutem nostrae immortalitatis impetiit, quo vitam suae beatitudinis extinxit.* Beda *tom.* 8. *lib. quaest. q.* 9. *Mox,* ait, *vt factus est, in superbiam erupit, & praecipitatus de cælo est: vno superbiae lapsu, dum Deo per tumorem se conferunt, & homo cecidit, & diabolus.* Eadem Isidorus *lib.* 1. *de summ. bono cap.* 10 Anselm. *in ea Matth* 4. *Si cadens adoraueris me: Ecce,* inquit, *superbia diaboli antiqua: sicut enim in principio voluit se Deo similem facere; ita nunc volebat diuinum cultum sibi vsurpare.* Rupert. *lib.* 1. *in Genes. cap.* 16. *Initium,* inquit, *peccati eius superbia fuit, quâ tumens magnus omnibus visus est.* Idem *Bernard. serm. de Aduent. & serm.* 54. *in Cant.* & reliqui ferè Patres. Accedit auctoritas Gelasij 1. *in epist. aduersus Pelag. Haeres. tom.* 2. *Concil. part.* 1. *pag* 492. in quâ, *colu.* 4. *fine,* in superbiam inuehens: *Haec,* inquit, *est, quae non tantùm animal rationale in terris positum constare non sinit, sed Angelicam quoque deiecit infesta naturam.*

96. Fundam. deducitur ex *S. Thom.* Primum peccatum angel. fuit commissionis, vt ex Scripturâ, & Patribus constat: id non nisi superbiae in angelis esse potuit non enim potest in angelis esse peccatum formaliter, nisi per inordinatum affectum ad bona spiritualia; sed hic est superbia. Maior patet: quia nemo afficitur, nisi ad ea, quae sunt conuenientia propriae naturae: sola autem bona spiritualia sunt conuenientia naturae angelicae. Notanter dixi, *formaliter;* nam materialiter & secundùm reatum, omnia peccata incurrunt daemones: quia dum ad omnia peccata homines inducunt, omnium peccatorum reatum incurrunt, ex

Fundam. S. Thom. in syllog. redactum.

97. *S. Thom.* 1. *p. q.* 63. *art.* 2. Minor prob. Primus affectus inordinatus quem elicit angelus erga spiritualia, non potest esse nolitionis, sed volitionis; quia ille est ad bonum sub ratione boni; hoc .n. est, quod primò voluntatem mouet: vnde non potest primus affectus esse odium, vel inuidia, quia haec sunt per modum nolitionis, & ad obiectum tendunt sub ratione mali; ac proinde supponunt, vt *August.* docet *lib.* 11. *de Gen. ad litt. cap.* 14. tamquam radicem appetitum propriae excellentiae, ex quo mouetur ad odio habendum, & inuidendum bonum proximo, vt contrarium proprio. At volitio boni spiritualis non potest esse inordinata & mala, nisi quatenus est contra mensuram regulae superioris: quod est vitium superbiae, ex *S. Thom.* 2. 2. *q.* 162. *art.* 5. *&* 6. vbi formale motiuum superbiae assignat propriam excellentiam, vt contemptiuam diuinae legis. Minor prob. omnis volitio est mala ex obiecto, aut ex modo: nequit volitio boni spiritualis esse mala ex obiecto, cùm obiectum ex se malum non sit: ergo ex modo: modus autem aut est ex parte actûs, aut ex parte obiecti. Ex parte actûs assignari non potest, nisi aut nimia intensio, aut nimia celeritas actûs: neuter modus reddit actum malum per se. Dixi, *per se;* per accidens .n. ratione mali adiuncti, quod in proposito nullum assignatur, potest nimia intensio actûs, vel celeritas reddere actum malum. Ex parte verò obiecti adhuc potest esse duplex; per modum excessûs, plus intendendo, quàm lex diuina praescribit; aut per modum defectûs, minùs operando, quàm eadem lex diuina praecipit. Prior modus constituit obiectum superbiae; posterior verò pusillanimitatis, quae opponitur magnanimitati: non potuerunt autem angeli, moraliter loquendo, peccare ex affectu pusillanimitatis: tum quia nobilissimam naturam, qualis est angelica, fortiùs mouet bonum excellens, quàm bonum deficiens: quia illud est magis proportionatum excellenti virtuti angelicae.

Primus affectus inordinatus Angel. erga spiritualia est superbia.

Ergo primũ pec. Angel. fuit superb.

Obiicies 1. Quodlibet peccatum est contra regulam diuinam: non igitur hoc est speciale motiuum superbiae. Resp. transgressionem diuinae legis posse ad peccatum concurrere, 1. modo concomitanter, & ratione alterius per se voliti: 2. formaliter, & per se primò, vt modum obiecti voliti. 1. modo est circumstantia concomitans omne peccatum: qui enim fornicatur, per se tantùm intendit delectationem, quam comitatur transgressio legis diuinae. 2. modo integrat formale motiuum superbiae, vt modus per se volitus cum obiecto primariè intento, quod est propria excellentia: superbus .n. per se & primariò intendit non subiici alteri; quod non intendunt reliqua peccata, nisi tantùm consequenter & secundariò. Leg. *Caiet.* 2. 2. *q.* 162 *art.* 6. Obiic. 2. Superbus non solùm contemnit regulam diuinam, sed etiam vult aliis praeesse: ergo formale motiuum superbiae non est excellentia, vt contemptiua Dei, sed etiam aliorum. Pro solutione nota, superbiam esse genus habens sub se plures species, quas quatuor ex *Gregorio* numerat *S. Doctor* 2. 2. *q cit. art.* 4. Igitur de ratione superbiae, vt est genus ad omnes species, est contemptus diuinae legis, vt modus obiecti: velle autem praeesse aliis, differentia est solius quartae speciei, vt *ibid.*

98. *Obiicies* 1. *Resp.*

99. *Obiic.* 2.

Disting. 4 species superbiae.

Ad fundam. *Scoti,* 1. nego maior. non enim potest praecisus actus amicitiae erga seipsum esse malus; nam quando obiectum non est ex se malum, nequit praecisa complacentia illius esse mala, quantumcumque sit intensa sed ad summum poterit esse occasio actûs mali. Actus igitur, quo Angelus seipsum inordinatè dilexit, eatenus malus fuit, quatenus includebat modum indebitum ex parte obiecti, amando sibi talem modum indebitum: à quo modo amor ille sumebat malitiam formaliter. Quare nego, amorem illum fuisse tantùm amicitiae, & non etiam concupiscentiae, quo sibi indebitum modum amauit, ratione cuius amor ille fuit formaliter malus. 2. nego, amorem, quo angelus seipsum inordinatè dilexit, reduci ad peccatum luxuriae: nam hoc non est quaeuis inordinata delectatio, sed solius tactûs. Sicut inordinata delectatio cibi, dicitur gula; laudis, inanis gloria; propriae excellentiae, superbia. Nec vllus ante *Scot.* peccatum luxuriae assignauit in delectatione rei spiritualis. Ad prob. 1. nego, appetitum angeli fuisse ad proprium bonum secundùm se, non relatiuè ad alios; cùm secundùm se consideratum non sit obiectum malum. 2. esto fuerit ad bonum secundùm se, adhuc nego, fuisse peccatum luxuriae, quia peccatum luxuriae, est inordinatus appetitus rei venereae. Falsum etiam est, omnem amorem, quo inordinatè amamus proximum, pertinere ad luxuriam; sed illum tantùm, quo proximum amamus in ordine ad venerem. Ad confirm. nego antec. nam talis amor reducitur ad peccatum curiositatis contra virtutem studiositatis, quae modum praescribit in studendo;

100. *Ad fundam. Scoti resp.*

Non omnis inordinata delectatio est luxuria.

101. *Ad prob.*

SECTIO V.

An motiuum superbiæ Angelorum fuerit æqualitas supremæ naturæ?

102. *Quinque motiua circa hanc materiam in controu. veniunt.* *Dubitandi ratio.* QVINQVE motiua solent in controu. venire; æqualitas diuinæ naturæ, vnio hypost. cum Deo, beatitudo supernat. beatitudo naturalis appetibilis vt vltimus finis, prælatio supra alios. 1. de motiuo æqualitatis diuinæ naturæ, ratio dub. est; implicat, appetitum præsertim angeli, qui res cognoscit vti sunt, ferri in rem impossibilem. At impossibile est, & hoc probè norat angelus, creatutam transmutari posse in Deum: implicat igitur, angelum superbo appetitu ferri in Deum, appetendo æqualitatem diuinæ naturæ: hoc enim pacto appeteret destructionem sui; quæ per se consequitur ad esse Dei. In contrarium est *Ezech. 28. Eleuatum est cor tuum, quasi cor Dei, dicens, Deus ego sum.* Pro explicatione nota, omnes Scholast. in duobus conuenire: 1. potuisse angelum voluntate saltem inefficaci simplicis complacentiæ appetere esse Dei, excepto *Caiet. 1.p.q.63.art.3.* qui nullum affectum concedit circa impossibile per se. 2. non potuisse angelum efficaci voluntate appetere esse Dei, vnum excipe *Aureol. in 2.dist.6.art.2.* Vtramque veritatem docet *Arist. 3. Ethic.cap.2.* definiens electionem esse tantùm possibilium, voluntatem etiam impossibilium. Est autem voluntas, simplex complacentia de obiecto; electio verò, efficax voluntas electiua mediorum. Ratio: vbi non est possibilitas obiecti cogniti, non potest esse voluntas efficax consequendi illud: nam voluntas efficax tendit in obiectum, vt in bonum perfectiuum sui: obiectum autem nequit appetentē perficere, nisi ei per existentiam coniungi possit. In tribus aliis superest concertatio. 1. an possit angelus ferri in impossibile, quatenus impossibile. 2. an ferri possit in æqualitatem diuinæ naturæ affectu sufficiente ad meritum, & demeritum, 3. an de facto angelus peccauerit ex hoc motiuo.

103. *Notand.*

Ratio.

104. *Triplex diff.*

105. *1. Resolutio.* Dico 1. Implicat, angelum affectu complacentiæ ferri in impossibile, sub ratione impossibilis, atque adeò in æqualitatem diuinæ naturæ, apprehensam sub ratione impossibilis; sed solùm sub aliquâ ratione possibili: *contra Scotum in 2. dist.6. q.1. §. Ad argum. Rubio.dist.5.q.1.ar.3. Vasqu.1.p.disp.234.c.2 & 1.2.disp.42.c.4.* quorum fundam. vt possit voluntas simplici affectu ferri in impossibile, sufficit vt illud tantùm apprehendatur simplici notitiâ ad instar rei possibilis, esto per aliam notitiam iudicatiuam idem affirmetur vt impossibile; nam iudicium de re impossibili non tollit simplicem affectum circa rem apprehensam ad instar rei possibilis. Nostra assertio

106. *Prob. assert.* prob. opposito fund. Vt possit voluntas, etiam simplici affectu appetere rem vt sibi conuenientem, non sufficit absoluta apprehensio bonitatis rei secundùm se, sed requiritur comparatiua notitia de bonitate & conuenientia eiusdem in ordine ad appetentem: implicat autem, vt angelus comparatiuâ notitiâ apprehendat, fieri Deum per essentiam vt bonum & conueniens sibi: nam talis notitia includit euidentissimum errorem contra prima principia, qui in intellectum angeli, qui res cognoscit vti sunt, cadere non potest: includit enim quòd esse Deum per essentiam, non destruat ipsum esse creaturæ, sed cum illo stare possit, illudque perficere: at hoc ipso, quòd angelus fieret Deus per essentiam, desineret esse angelus; ac proinde nequit hoc apprehendere vt bonum sibi, atque adeò illud appetere, quia nequit appetere destructiuum sui. Maior prob. non potest voluntas appetere vt bonum sibi, nisi priùs certa sit de conuenientiâ rei in ordine ad proprium suppositum: cùm nec possit voluntas ferri in incertum, nec amare aliquid vt bonum sibi, nisi præcognoscat illud vt perfectiuum sui: hoc autem haberi non potest per absolutam dumtaxat notitiam rei, per quam licet apprehendatur res vt possibilis, & bona in se, non tamen cognoscitur vt bona, & conueniens proprio supposito, nisi per notitiam comparatiuam. *Angelus appetendo esse Dei, appeteret destructiuum sui.*

107. Quod autem possit voluntas ferri in impossibile, apprehensum sub aliquâ ratione, & hypothesi possibile, est communis sent. & prob. conditio apposita suspendit impossibilitatem terminorum, & facit illos sub tali hypothesi subsistere: vt in hâc hypothesi, Si esse hominis manere posset eum esse angelum, vellem esse angelus: apposita n. conditio *Si*, suspendit impossibilitatem, quæ est inter esse angeli, & esse hominis, & facit vtrumque sub tali hypothesi apprehensum subsistere, atque adeò aptum ad terminandum simplicem affectum voluntatis. Atque hoc modo saluatur, quo pacto valeat angelus simplici affectu appetere impossibile, nullo præcedente errore in ipsius intellectu; neque appetendo destructionem proprij esse: nam conditio apposita suspendit destructionem proprij esse; ac proinde ad illud non fertur sub ratione destructiui sui. Nec iudicium de tali conditione potest esse falsum, cùm nihil ponat in esse. *Conditio apposita suspēdit impossibilitatem terminorum.*

108. *Obiicies 1.* Obiicies 1. Si conditio nihil ponit in esse de præsenti: ergo nequit voluntas præsenti affectu ferri in obiectum, in quo nulla apparet præsens bonitas; cùm nullus actus præsens carere possit formali motiuo præsenti, à quo essentialiter pendet. Resp. dist. antec. nihil ponit in esse subiectiuè, & in re, concedo; obiectiuè & intentionaliter, nego. Hoc autem sat est, vt voluntas simplici affectu de præsenti ferri possit in tale obiectum: quia non fertur in illud efficaciter & executiuè, sed inefficaciter & per simplicem dumtaxat complacentiam bonitatis sub tali hypothesi apprehensæ. *Resp.*

109. *Obiicies 2.* Obiic. 2. de facto dæmones vellent Deum non esse, etiamsi ad non esse Dei per se sequatur non esse ipsorum: ergo velle possunt æqualitatem Dei, etiamsi ad esse Dei per se sequatur non esse ipsorum. Resp. neg. conseq. nam, vt *S. Tho. q.16 de malo art.3. ad 5. argum.* aliter philosophandum est de fugâ mali, & de prosecutione boni. Etenim cùm quis vult remouere à se malum, habet seipsum vt terminum à quo; & quia terminus à quo non necessariò debet in motu remanere, ideò potest secundariò & per accidens appetere se non esse: quia hoc ipsum appetit sub ratione boni, nempe sub ratione remotionis mali. Cùm verò quis appetit sibi bonū, habet seipsum vt terminum ad quem; & quia terminus ad quem debet in motu remanere, non potest sibi appetere bonum, quod cognoscit vt destructiuū sui. Ratio: cùm quis appetit sibi diuinitatem, appetit illam amore concupiscentiæ, qui essentialiter includit & bonū amatum, & subiectum, cui amatur: implicat autem, vt quis amore concupiscentiæ appetat bonū destructiuum subiecti, cui tale bonum amatur: quia in tali appetitu non saluatur essentialis terminus amoris, qui est subiectum, cui bonum amatur. At verò odium, quo quis sibi malum detestatur, non includit vt terminum essentialem, nisi malum, quod immediatè detestatur, non subiectum, cui malum detestatur, nisi indirectè, & ex consequenti. Vnde poterit quis directè & per se detestari malum, indirectè & per accidens, siue ex consequenti subiectum, non sub ratione mali, sed remotionis mali. *Resp. Aliter de fuga mali, aliter de prosecutione boni philosophandum.* *à priori.*

Obiic.

110. *Obiicies 3.* Obiic. 3. de facto peccator vellet non peccasse, esto peccatum non fuisse, sit impossibile: ergo potuit angelus appetere esse Dei, esto hoc sit impossibile. *Resp.* Resp. dist. antec. vellet peccator non peccasse antecedenter, & in sensu diuiso, quod est velle, peccatum non fuisse, concedo: sic enim est velle impossibile, non quà impossibile, sed quà fuit possibile. Vellet consequenter, & in sensu composito, componendo cum peccato iam præterito, nego: nam hoc est velle impossibile, vt impossibile, quod implicat.

111. *Obiicies 4.* Obiic. 4. Potest intellectus præscindere bonitatem, quæ est in æqualitate Dei, à malitiâ, quæ est in destructione proprij esse: ergo potest voluntas appetere æqualitatem Dei, non appetendo destructionem proprij esse. *Resp.* Resp. neg. antec. quia sicut non potest intellectus præscindere à notitiâ æqualitatis Dei eum relatione ad propriũ suppositum; ita præscindere non potest à destructione proprij esse, quæ in primâ terminorum comparatione includitur.

112. *Obiicies 5.* Ob. 5. Si impossibile tantùm velle possumus sub ratione possibilis, non modò illud velle possumus simplici affectu, sed etiam efficaci voluntate: nam ad impossibile, cognitum vt possibile, ferri possumus voluntate efficaci & electiuâ. *Resp.* Resp. neg. sequel. Ad prob. dico, id verum esse de possibili, cognito vt possibili absolutè & secundùm se, non autem ex hypothesi: quia per electionem non tendimus, nisi ad ea, quæ cognoscimus possibilia secundùm se.

113. *2. Resolutio.* Dico 2. Potest angelus, ex suppositione quòd esset possibile, quòd esse angeli maneret cum esse Dei, id appetere affectu sufficiente ad peccatum. Est *Scoti, Aureo. Rubio. Vasqu. cit. Bacho. in 4. dist. 1. q. 5. ar. 4. fine. Gabriis in 2. dist. 6. q. vn. ar. 3. dub. 2. Molina 1. p. q. 63 ar 3. disp. vn. me. 3. Suar. lib. 7. de angel. c. 12.* contra Thomistas fundatos in auct. *S. Tho. q. 16. de malo.* Quorum funda. meritum & demeritum requirunt voluntatem electiuam; nam hæc tantùm est voluntas deliberata, qualis ad peccatum requiritur: sed circa impossibile non potest esse electio, sed tantùm simplex complacentia, teste *Philos. 3. Eth. c. 2*

114. *Prob. assert.* Nostra assertio prob. ad meritum & demeritum sufficit voluntas libera: sed circa rem impossibilem potest esse voluntas libera. Nam etiam circa impossibile potest esse simplex affectus liber complacentiæ, aut displicentiæ, ex plenâ aduertentiâ rationis elicitus: ergo etiam circa impossibile potest esse meritum, si talis complacentia sit de obiecto honesto; vel demeritum, si sit de obiecto turpi. In casu autem nostro potuit angelus ex superbo affectu resistendi Deo, simplici complacentiâ appetere esse Dei: talis autem complacentia fuisset de obiecto malo, cum plenâ aduertentiâ rationis; atque adeò peccaminosa & demeritoria.

115. *Ad oppositũ fund. Thomist. resp.* Ad fundam. Thomist. dist. maior: nam aut voluntas electiua importat voluntatem liberam, & hæc saluari potest etiam in simplici affectu circa rem impossibilem; aut efficacem & consecutiuam rei, & hæc ad meritum & demeritum necessaria non est. Iuxta hanc dist. interpretandus *Philos.*

116. *3. Resolutio. Fundam.* Dico 3. de facto primum peccatum angelorum non fuit ex motiuo æqualitatis diuinæ naturæ. Est communis contra *Maior. in 2. dist. 6. q. 1. concl. 2.* Fundam. vt ex Scripturâ & Patribus colligitur, peccatum angelorum non fuit per simplicem affectum conditionatum, sed per voluntatem efficacem & absolutam, ac electiuam mediorum, vt constat ex illis *Isaiæ 14. In cælum conscendam; super astra Dei exaltabo solium meum.* Quæ verba non conditionatè, sed absolutè significant id, quod Lucifer consequi desiderabat: at circa impossibile nequit esse voluntas efficax & electiua. Confirm. 1. incredibile est, tam angel. multitudinem tantam felicitatem in æternum perdere voluisse, ob simplicem dumtaxat affectum rei, quam nec consequi poterant, nec efficaciter velle: 2. hoc motiuum vt sit malum, supponit vel odium in Deum, vel amorem inordinatum propriæ excellentiæ; ergo saltem non potuit esse primum peccatum angel. Ex dictis patet ad 1. 117. rationem dub. Ad 2. dico, ea verba intelligi de appe- *Ad rationẽ* titu æqualitatis naturæ diuinæ, non per æquiparan- *dub.* tiam cum illâ, sed per participationem alicuius perfectionis, quam poterat, non tamen debebat habere.

SECTIO VI.

An motiuum superbiæ Angelorum fuerit vnio cum personâ Verbi?

PRIMA sent. affirmat. Ita *Alen. 3. p. q. 2. me. 1.* 118. *Viguer. de institut. Theol. c. 3. §. 2. ver. 15* *Cathar. o- 1. Sent. affir.* *pusc. de gloria Ang. Suar. lib. 7 de Angel. c. 13 Grana tract. 13. disp. 2. sect. 4. Probabilem* censet *Molina 1. p. q. 63. ar. 3. disp. vn. me. 5. concl 7 Zumel ibid. q. 3. fine prop. 5. Becan. de pecc. angel. q. 6.* Prob. 1. hoc, indicat verba *Ezech. 28. Deus ego sum: in cathedrâ Dei sedi.* Vt hæc *Prob. 1.* cum omni veritate de seipso à Christo dici possunt; ita de Lucilero, Christi diuinitatem affectante, aptissimè explicantur. 2. ex *Ioan. 8. Vos ex patre diabolo* 119. *estis, & desideria patris vestri vultis perficere: ille homicida Prob. 2.* *erat ab initio.* Fuit autem diabolus ab initio homicida, inuidendo Christo diuinitatem, eamque sibi appetendo Quod confirmant illa: *Et vos desideria patris vestri vultis perficere:* quid .n. aliud, quàm Christi mortem Iudæi desiderarunt perficere? 3. Confir. 120. *Hebr. 1. Et cùm iterùm introducit primogenitum in orbem Prob. 3.* *terræ, dicit, Et adorent eum omnes Angeli eius.* Tò Iterùm, supponit, aliâ vice Christum fuisse ab angelis adoratum; cùm initio creationis per fidem illis reuelatus fuit, vt caput hominum & Angel. repugnantibus malis. 4. hoc ipsum innuunt *Bernard. ser. 1. de* 121. *Aduent. & 17. in Cant. Rupert. lib 8. in Ioan.* aliique Pa- *Prob. 4.* tres affirmantes, Luciferum peccasse inuidiâ vnionis naturæ humanæ cum Verbo. Porrò inuidia hæc supponit superbiam: igitur si Lucifer peccauit inuidiâ hac, priùs peccauit superbo appetitu eiusdem vnionis. 5. multi Patres docent, Luciferum peccas- 122. se inuidendo homini imaginem supernat. Dei, *Prob. 5.* quam per gratiam, & beatit. à Deo acceperat: ergo à fortiori, peccauit inuidendo illi substantialem imaginem Dei. quam per vnionem cum Verbo diuino à Deo accepturus erat.

Secunda negat, etiam de possibili, potuisse ange- 123. lum peccare superbo appetitu vnionis hypost. 1. *2. Sent. neg.* quia non posset angelus appetere sibi vnionem hy- *etiam de* post. nisi simul appeteret destructionem proprij sup- *possibili.* *Prob.* positi, ex 6. *tom.* nequit autem angelus appetere destructionem proprij suppositi: ergo nec vnionem cum alienâ personâ. 2. de facto mysterium incarnationis, ex probabiliori sent. *S. Tho.* prædestinatum est dependenter à peccato Adæ, atque adeò ordine causalitatis posterius, quàm præuisum fuerit peccatum angel. quod occasio fuit ipsius peccati Adæ.

Tertia docet, potuisse quidem de facto angelum 124. superbo appetitu vnionis hypost. cum personâ Ver- *Verior 3. sent.* bi peccare, de facto tamen tali appetitu non peccas- *potuisse de* se. Quæ sent. communior est. Prior pars prob. po- *facto, tamen* *nequaquam.* tuit Lucifer ex motiuo propriæ excellentiæ, vt es- *Prior pars* set caput omnium creaturarum, superbo fastu vnio- *prob.* nem hypost. cum personâ Verbi sibi appetere.

Nec obstat prima ratio: nam quæuis creatura in- 125. tellectualis lubenter commutaret proprium supposi- *Soluitur prima ratio.*

tum cum diuino, in quo feliciùs & perfectiùs subsisteret, quàm in proprio. Sicut quæuis creatura intellectualis lubenter commutaret proprium intellectum naturalem cum supernat. si possibilis esset, nam quidquid habet per proprium suppositum,
126. *Soluitur 2. ratio.* haberet perfectiùs per diuinum. Nec obstat secunda: nam esto de facto incarnatio Verbi prædestinata sit dependenter à peccato Adæ in genere causæ occasionalis, seu materialis, & peccatum Adæ de facto occasionatum sit ex peccato angel. adhuc tamen potuit peccatum angel. occasionari ex mysterio incarn. angelis proposito diuinâ fide credendo,
Ratio. & adorando in principio creationis. Ratio: *to. 6. d sp. 7. sect. 2.* incarnatio non fuit prædestinata dependenter à peccato Adæ præuiso scientiâ visionis, sed conditionatâ. Potuit igitur Deus priùs ratione per scientiam conditionatam præuidere peccatum Adæ occasionatum ex peccato angel. & hoc ex mysterio incarnationis sub conditione angelis proposito vt credendo & adorando: tum per decretum absolutum velle Christum vt Redemptorem peccati, quem aliàs, peccato non præuiso, noluisset. Hoc enim pacto saluatur & prioritas incarn. respectu peccati præuisi scientiâ conditionatâ; quia nisi illud præuisum fuisset, nullo modo Christus incarn. fuisset; & simul prioritas incarn. respectu peccati angel. præuisi scientiâ visionis: quia nisi incarnatio fuisset angelis proposita vt adoranda, non fuisset peccatum angel. & forsan nec peccatum Adæ. Fuit igitur priùs præuisum peccatum angel. & Adæ sub conditione futurum, quàm prædestinata Incarnatio; non quidem sub conditione, sed absolutè futura: priùs tamen scientiâ visionis præuisa fuit Incarnatio, vt proposita angelis adoranda, quàm peccatum angel. vt absolutè futurum.

127. *Posterior sent. pars prob.* Posterior sent. pars prob. motiuum, quo angelus de facto peccauit, erat in potestate angeli, vt constat ex verbis ipsius, *Conscendam, Exaltabo, Sedebo, &c.* At vnio hypost. cum persona diuinâ non erat in potestate angeli, sed Dei: igitur motiuum, quo de facto motus est primò angelus ad peccandum, non fuit vnio hypost.

128. *Ad opposita argumenta resp.* Ad 1. primæ, retorqueo argum. sicut illa, *Deus ego sum, In cathedra Dei sedi,* sunt absolutè, non conditionatè dicta; ita significant motiuum absolutè positum, non sub conditione ponendum: non igitur possunt de vnione hypost. vt de motiuo superbiæ Luciferi de facto explicari. Ad 2. verba *Ioan. 8.*
129. intelligi communiter solent à Patribus & interpretibus de homicidio & morte, quæ per peccatum homines inuasit, iuxta illud *Genes. 2. In quocumque die comederis, morte morieris.* Ad 3. *τὸ Iterum,* non se
130. *Quomodo Iterum, capiendum.* tenere ex parte rei citatæ, sed ex parte auctoris citantis, vt idem sit quod *Rursus,* vt multi exponunt. Verùm esto se teneat ex parte rei citatæ, significando iteratam Christi introductionem per realem & executiuam Incarnationem in mundo; adhuc ex *citato* aliud non cogimur asserere, quàm quòd aliâ vice fuerit hoc mysterium per reuelationem in mentibus angel. introductum. An autem ipsi ex superbo appetitu illius peccauerint, Scriptura non
131. *Ad 4. & 5.* significat. Ad 4. & 5. resp. *cit.* Patres non loqui de 1. peccato angel. de quo nunc disp. nam omnes conueniunt, vt *suprà*, illud fuisse peccatum superbiæ, non inuidiæ. Quamuis *cit.* Patres, præsertim *Bernardus,* non apertè loquantur.

SECTIO VII.

An motiuum superbiæ Angelorum fuerit inordinatus appetitus beatitudinis supernaturalis?

PRIMA sent. affirmat. *Altisiod. lib. 2. tract. 2. c. 2.* 132.
Alens. 2. p. q. 98. me. 3. Alber. in 2. dist. 5 ar. 3. S. Tho. *1. Sent. affir.*
1. p. q. 63. ar. 3 cum Caiet. in fine art. & Ferrar. 3. con. gen. cap. 109. §. Circa id, Scot. in 2. dist. 6. q. 2. art. 1. Aureol. art. 2. Argent. ar. 1. Gabriel. ar. 2. concl. 2. Richard. dist. 5. ar. 1. q. 2. Durand. q. 1. Herua. q. 1. ar. 3. Ægidij q. 1. ar. 2. Mayro. q 4 fine. Rubio. q. 1. §. Sed tunc, Capreol. dist. 4. art. 1. concl. 2. Maior. dist. 6. qu. 2. init. Arrub. 1. p. disp. 178. cap. 3. Prob. 1. ex Ansel. *de casu diab. cap. 6.* vbi *Prob. 1. ex Anselmo.* docet, ideò peccasse diabolum, quia appetiit aliquid, ad quod peruenisset, si stetisset: hoc autem aliud esse non potuit, quàm supernat. beatitudo.
2. ex *Scoto.* Primus affectus inordinatus angeli non *2. ex Scoto.* potuit esse, nisi circa summum concupiscibile: hoc autem est supernat. beatitudo. Nam beatitudo supernat. est summum perfectiuum naturæ intellectualis. Maior prob. primus affectus naturæ est ad illud bonum, ad quod magis inclinat. Sed natura ex se maximè inclinat ad supernat. beatit. vt ad summum sui perfectiuum: ergo ad illam fuit primus angel. affectus, vel ordinatus, vt in bonis, vel inordinatus, vt in malis. Quia verò beatitudo per 133.
se mala non est concertatio est, in quo tandem esse *Quomodò in appetenda beatit. angeli peccarint.* potuerit hæc affectus inordinatio. *Scotus* illam ponit in indebitâ intensione actûs; *alij cum eod.* in indebitâ circumstantiâ temporis, citiùs, quàm debuerunt, illam concupiscendo; *Thomistæ* in indebitâ circumstantiâ modi, illam desiderando sine meritis ex gratiâ & auxilio diuino. Et hoc, vel expressè illam appetendo, vt debitam propriæ naturæ; vel tantùm interpretatiuè, non considerando auxilium diuinum, virtute cuius illam sperare debuerunt. Alij demum in excessu beatit. singularem gradum illius supra ceteros affectando.

Secunda negat, angelos de facto peccasse inordinato appetitu supernat. beatit. *Molina 1. p. q. 63. ar. 3.* 134.
disp. vn. me. 5. concl. 4. Valent. cit. pu. 3. Inclinat *Suar. lib.* *2. Sent. neg. verior.*
7. de angel. c. 11. qui quamuis hoc cum *Vasqu. disp. 235. c. 3.* defendat de possibili, de facto tamen putat, angelos peccasse superbo appetitu vnionis cum personâ Verbi. Hæc sent. probabilior est: ex *cit. Isaia,* 135.
Conscendam, Exaltabo, Sedebo, &c. quæ voluntatem ef- *Prob. 1.*
ficacem & executiuam consequendi id, quod inordinatè desiderabat, important. Non potuit autem angelus habere voluntatem efficacem & executiuam consequendi supernat. beatit. propriis viribus, cùm hoc supponat euidentem errorem, posse se, naturam creatam propriâ virtute, absque Dei adiutorio elicere visionem Dei. Præterea discurrendo 136.
per singulos modos; non potuit angelus peccare *Prob. 2. reiiciendo modos.*
1. modo, intensiùs beatitudinem appetendo; quia intensio non potest conferre primam speciem ma- *Primum.*
litiæ: vnde nisi aliunde actus supponatur malus, nequit fieri malus ex solâ intensione, nisi ex præcepto prohibente certam intensionem actûs, quod in proposito nullum fuit. 2. modo, etsi angelus 137.
peccare potuerit, citiùs contra voluntatem Dei *Secundum.*
eam beatitudinem appetendo, verosimile tamen non est, tantam angel. multitudinem à felicissimo illo statu in æternum se præcipitare voluisse, ob simplicem dumtaxat affectum nolendi, iuxta diuinam voluntatem, expectare post breuissimam morulam tam ingens bonum supernat. beatitudinis.

3. modus euidentem supponit errorem in intelle- 138.
ctu *Tertium.*

ctu angeli, eò quòd iudicasset supernat. beatit. aut debitam esse naturæ creatæ, aut propriis viribus illam consequi posse. *Instantia.* At instat *Ægidius*; potuit angelus circa res supernat. errare, siquidem has non intelligit per proprias species. Sed contrà: licet non *Soluitur.* habuerit proprias species de beatit. supernat. habebat tamen certam experientiam, ex quâ euidenter deducebat, se non posse viribus naturæ eam consequi: experiebatur enim, se nullo conatu naturæ posse intuitiuam Dei visionem, ac amorem beatificum

139. *Quartum.* elicere. 4. modus reducit tam impium angel. peccatum in solam incogitantiam, quâ angelus non cogitauit, cùm debuit, de consequendâ supernat. beatit. ex auxilio & gratiâ diuinâ. Quod non tam est peccatum commissionis, & superbiæ, quale, *vt suprà* à Patribus describitur, quàm omissionis contra

140. *Quintum.* virtutem spei. 5. modus esset ceteris probabilior, nisi obstarent *cit.* verba *Isaiæ*, quæ significant id, quod angelus affectauit, in ipsius fuisse potestate illud consequendi: at singularem gradum supernat. beatit. consequi, non erat in potestate angeli: igitur non potuit primum illius peccatum in huiusmodi

141. *Ad fundam Scoti.* inordinato affectu consistere. Ad auct. *Anselm.* patebit in nostrâ sent. Ad funda. *Scoti* nego, primum affectum circa summum concupiscibile debuisse in angelo esse inordinatum, ob rationes assignatas.

SECTIO VIII.

An motiuum superbiæ Angelorum fuerit inordinatum desiderium beatitudinis naturalis, vel prælationis supra alios?

142. *1 Sent.* PRIMA sent. docet, fuisse inordinatum desiderium beatitudinis naturalis, in quâ vt in vltimo fine quiescens angelus, supernaturalem indignabundus contempsit. Ita *Palat. in 2. dist. 5. disp. 1. post 6. concl.* & in eam magis propendet *S. Thom. 1. p. q. 63. ar 3. & Thomistæ, Caiet. Ferrar. Bannez. cit. q. ar. 3. dub. 3. concl. 5. Zumel q. 2. concl. 6. & alij.* Explicant hunc contemptum supernat. beatit. 1. modo negatiuè, per solam incogitantiam, actu non referendo naturalem ad supernat. eamque non sperando, vt tenebatur. 2. positiuè, illam positiuo actu contemnendo, vt consequendam per humilem præceptorum obseruantiam, ac debita in Deum obsequia, suâ dumtaxat naturali beatit. contenta. *Fundam.* Fundam. superbus sua magis amat, quàm aliena: ergo efficacius motiuum ad eliciendum superbum appetitum in angelo fuit excellentia & beatitudo propriæ naturæ, præ cuius inordinato amore cetera contempsit, quàm supernaturalis & aliena. Hæc sent. non minùs quàm præ-

143. *Sed hac sent. eodem quo superior telo iugulatur.* cedens confutatur ex verbis Isaiæ, *Conscendam, Exaltabo, Sedebo, Similis ero Altissimo.* Hæc. n. appetitum & desiderium important rei nondum consecutæ, sed consequendæ: at naturalem beatit. angelus iam habebat, eamque perfectè possidebat: non igitur potuit peccare ex inordinato appetitu illius.

144. 2. Impugnatur quoad vtrumque modum; prior non constituit peccatum commissionis contra virtutem humilitatis, sed omissionis contra virtutem spei, omittendo id, quod angelus virtute spei seruare tenebatur: posterior est creditu difficilis, tantam angel. multitudinem in æternum periisse, ob solum affectum nolendi expectare post tam breuissimum tempus tam immensum bonum quo tantoperè propria natura, & beatitudo ipsa natiua perficiebatur, quod angelus probè norat. Vnde ad fund. opposi-

145. *Ad fund.* tæ, neg. conseq. nam in facto contingenti, quod nobis solâ auctoritate constat, non tam videndum est, quid esse potuerit attentâ rerum naturâ, quàm quid de facto fuerit, attentis verbis reuelatis sc. Scripturæ.

Secunda docet, fuisse inordinatum appetitum prælationis supra alios, & exemptionis ab imperio Dei in ministeriis sibi iniunctis, nolendo in his subesse Deo: *Alens. 2. p. q. 109 me. 3. Bonau. in 2. dist. 5. a. t. 1. q. 2. Lyran. in Isai. 14. & Valent. suprà.* Hæc sent. 146. *2 Sent.*

intelligi potest: 1. quòd angelus appetierit non subesse Deo immediatè, & aliis præesse quoad munus, quod per vires naturæ consequi non poterat. 2. quòd solùm appetierit non subesse Deo mediatè, & aliis præesse quoad munus propriis viribus consequibile. 1. modo probabilis non est: quia non adeò difficile erat angelo, obedire Deo in ministeriis, in quibus aliis angelis non subdebatur, vt potiùs maluerit à tantâ gloriâ cadere, quàm Deo immediatè obedire: & verba *Isaiæ* ostendunt, id angelus inordinatè appetiit, fuisse in potestate ipsius id consequi. Pro explicatione igitur modi 2. qui magis probatur, 147. *Hac sent. dupliciter intellig.*

Dico 1. primum peccatum Luciferi fuit superbus appetitus prærogatiuæ dominandi & imperandi ceteris, spretâ humili subiectione ad primum angelum, qui, vt suppono, in republicâ angelicâ ex ordinatione diuinâ constitutus fuerat caput cum prærogatiuâ alios docendi & illuminandi de rebus supernat. in ordine ad salutem, quas ceteri tenebantur acceptare, vt ab ipso, Dei nomine & auctoritate propositas. Hoc suppositum, prob. ex *Apocalyps. 12.* vbi perstringitur bellum spirituale, quod inter bonos & malos angelos initio gestum fuit: *Michaël & Angeli illius præliabantur cum dracone: & draco pugnabat & Angeli eius.* Quibus indicatur, in eo bello Michaël fuisse Dux & Princeps bonorum; contrà verò Lucifer dux & princeps malorum: hoc enim indicat τὸ, *& Angeli eius*, vt hic *sect. 18.* notat *Blasius Viegas*; ex *Anselm. Quia*, inquit de Michaële, *omnes ei subditi sunt.* Ex quo colligunt, Doctores, Michaëlem esse Principem omnium Angelorum, vt aduertit *Cornel. à Lapide.* Confirm. ferè nullus est, qui dubitet, Michaëlem esse Ducem totius cælestis exercitus: quod canit Ecclesia *in hymn. Sed præcipuè primatem cælestis exercitus Michaëlem.* Indicat *Dionys. lib. de diuin. nom. cap. 2 p. 1. fine*, vbi de Christi apparitione in carne, *Omni*, inquit, *ignota Intelligentiæ, ipsi quoque antiquissimorum Angelorum Primati non cognita.* *Laur. Iustin. in festo S. Micha. Omnes*, ait, *cæli milites maximo cum honore debemus excolere, præcipuè tamen gloriosissimum Michaëlem cælestis exercitus Primatem ac Ducem.* Ex Danielis 12. vbi Michaël appellatur *Princeps magnus.* Si igitur de facto Michaël est Dux & Princeps omnium Angel. etiam fuit Dux & Princeps ab initio suæ creationis, nam vel hanc prærogatiuam habet Michaël ex se, eò quòd sit omnium Angel. naturâ, & consequenter gratiâ, nobilissimus: vel, vt magis puto, à Deo propter rectam subordinationem inferiorum Angel. ad vnum supremum caput homogeneum & eiusdem naturæ: si quidem illam habet ex se, certum est, illam habuisse à principio; cùm à principio fuerit naturâ & gratiâ omnium nobilissimus: Si à Deo, cùm eadem & maior fuerit ratio à principio, quando nondum angeli erant in bono vel in malo confirmati, quàm sit nunc, quando iam omnes sancti sunt in bono confirmati, maior quoque est ratio, vt hanc prærogatiuam alios dirigendi & illuminandi habuerit à principio. 148. *Conclusio vnum asserit aliud supponit.* 149. *Suppositum prob.* 150. *Conf.* *Non obscurè deducitur.* *Vtrumuis modo probabilis.*

Confir. hoc modo gubernandi & regendi creaturas intellectuales, per vnum caput homogeneum, vtitur Deus in Ecclesiâ militante: ergo in trium- 151. *Confirm. amplius.*

phante: tum quia vna est Ecclesia ab vno eodemque supremo Monarcha Deo instituta: ac proinde multò verisimilius est, iisdem legibus ac institutis, modoque regendi esse vtramque conditam: tum quia hic modus gubernandi est conformior diuinæ prouidentiæ, quæ semper inferiora regit & gubernat per superiora.

Hoc iacto fund.

152. *Prob. princip. assertio. Explic. Isaia Astra.* Prob. 1. huic modo magis consonant verba *Isaiæ: Ad cælum*, hoc est ad fastigium principatus, *conscendam. Super astra Dei*, hoc est super reliquos Angelos, qui nomine astrorum, teste *Hieron.* significantur, *exaltabo solium meum*, nempe potentiam & dominium. *Et similis ero Altißimo*, ratione principatùs supra ceteras creaturas.

153. *Prob. 2. ex Patribus.* 2. huic modo quadrant omnes auctorit. Patrum docentium, peccatum Luciferi fuisse, quia voluit aliis præesse, & nulli subesse. August. 14 *de ciuit. Dei cap. 11. Posteaquam superbus ille Angelus per eamdem superbiā à Deo ad semetipsum conuersus, & quodam quasi tyrannico fastu gaudere subditis, quàm esse subditus eligens, de spirituali paradiso cecidit.* Gregor. *lib. 34. moral. cap. 14. Leuiathan iste eius celsitudinis culmen aspiciens, ius peruersa libertatis appetiit, vt & præesset ceteris, & nulli subesset.* Laur. Iustin. *cit.* de Lucifero, ita scribit: *Vniuersorum Angelorum Primatum sibi vendicare desiderans maximam in cælis diuisionem effecit.* S. Thomas 3. *con gen. cap. 109. Velle alios regulare, & voluntatem suam à superiore non regulari, est velle præesse, & quodammodo non subaci: quod est peccatum superbia.* Quo peccato *ibid.* docet, peccasse Luciferum: concordant reliqui, qui peccatum Luciferi explicant per *velle præesse, & nolle subesse.*

154. *Prob. 3.* 3. hoc ipsum indicat superbiæ motiuum, quo primos parentes tentando inuasit; *Eritis sicut dij, scientes bonum & malum. Eo etenim telo*, inquit Gregor. *cit. lib. moral. cap. 17. salutem nostræ immortalitatis impetiit, quo vitam suæ beatitudinis extinxit.*

155. *Prob. 4.* 4. Id ipsum confirmat tyrannicum imperium, quod etiam nunc exercet in suos: quapropter *Princeps huius mundi* à Christo, *Princeps & rector tenebrarum harum* ab Apostolo nuncupatur. Declarat etiam id ipsum superbus ille appetitus, quo semper affectauit & continuò affectat hominibus dominari: euidens signum primæui illius desiderij, quod semel in paradiso conceptum, ob naturæ propriæ inflexibilitatem, & obstinationem, numquā dimisit.

156. *Prob. 5. Hæc sent. Saluat 1.* 5. Hæc sent. saluat omnia, quæ non ita facilè saluantur in aliis. 1. Quo pacto primum peccatum Luciferi fuerit superbia, non solùm ratione termini, ad quem conuersus est, nempe prælationis supra ceteros, sed etiam ratione termini, à quo auersus est, nempe debitæ subiectionis à primo angelo, eoque mediante à Deo: idque sine speculatiuo errore angeli superbientis; quia non renuit immediatè subiici Deo, vel quoad esse, vel quoad regi, sed alteri angelo consimili, qui ex diuino imperio constitutus erat ipsius, & aliorum caput.

157. *Saluat 2.* 2. Quā ratione Lucifer facilè potuerit hoc peccatum committere, illudque aliis persuadere: nam contra naturalem inclinationem est, subiici alteri personæ eiusdem naturæ & perfectionis, qualis erat Michaël constitutus caput Luciferi, & aliorum, qui, ex *seq. sect.* solonnmero discriminabatur à Michaële. Potuit etiam illud facilè persuadere aliis, promittendo illis sub suo imperio principatum in homines. Quā spe allecti facilè potuerunt multi, relictâ humili subiectione ad Michaëlem, adhærere Lucifero.

158. *Saluat 3.* 3. Quo pacto potuerit Lucifer ad hanc suam peruersam voluntatem exequendam adhibere media efficacia: nam cùm hæc prælatio consistat in dominio supra ceteros angelos & homines, spretâ subiectione ad primum, fuit in Lucifero talis prælationis sufficiens fundamentum, quæ erat præstantissima natura, & natiua perfectio supra ceteros in ipso relucens; adeoque facilè poterat huiusmodi prælationem apud alios inferiores angelos consequi, & de facto illam magnâ ex parte consecutus est; nam per rebellionem à primo angelo, factus est dux & caput malorum.

Dico 2. Primum peccatum reliquorum angel. fuit rebellio à primo Angelo, & adhæsio ad Luciferum, ex motiuo superbiæ dominandi in homines. 159. *Primum pecc. reliq. Angel. fuit rebellio à 1. & adhæsio ad Luciferum.* Ex *cit. Apocal.* vbi reliqui mali inducuntur vt asseclæ Luciferi, quem non ex diuinâ ordinatione, sed ex propriâ voluntate sibi elegerunt, ex motiuo dominandi in homines, sub quo duce sperarunt se id assequi posse. *Prob.* Confirmat hoc ipsum tentatio, quâ statim à regno exclusi protoparentes inuaserunt, cum spe eos, eorumque posteros sibi subiiciendi. Indicat id ardens desiderium, quod dæmones omnes ostendunt, vt ab hominibus colantur & adorentur: quod est euidens signum primi illius appetitus, quo à 1. Angelo rebellantes Lucifero adhæserunt: quem adhuc nunc, & in æternum obstinati retinebunt. Leg. *Bernard. ser. 17. in Cant.* vbi superbum hunc angelorum appetitum in homines dominandi non minùs eleganter, quàm copiosè describit.

SECTIO IX.

An Lucifer fuerit omnium Angelorum supremus?

QVÆSTIO non solùm intelligitur de eminentiâ supra ceteros quoad dona naturæ, sed etiam quoad perfectiores supernat. Quæ collatæ sunt angelis iuxta quantitatem & proportionem donorum naturalium. Vnde quicumque alios excellebat in perfectionibus naturalibus, eâdem proportione excellebat in supernat. quas angeli gratis à Deo in viâ receperunt. 160. *Vt disp. 18. sect. 5.*

Prima sent. affirmat: *Albert. in 2. dist. 6. ar. 1. q. 1. ad vlt. S. Tho. 1 p. q. 63. ar. 7 3. con. gen. c. 109. & in 2. dist. 6. q. 1. ar. 1.* qui contrariam etiam probabilem censet, imò *quodlib. 5. art. 7.* vtramque æquè probabilem: *Richar. in 2 dist. 6 ar. 1. q. 1. Ægid. q. 1. ar. 1. Duran. q. 1. Mayro. q. 1. Herua. q. vn. Ferrar. 3. con. gen. cit. §. Circa 2. concl. Caiet. 1. p. cit. Zumel, Bannez, Molina, Vasquez ibid. Valent. q. sua 14. pun. 5.* 161. *1. Sent. asser.*

162. *Prob. 1. ex Script.* Prob. 1. ex *Iob* 40. vbi Lucifer dicitur *Principium viarum Dei*: id est, creaturarum Dei, vt *Gregor.* & alij Patres interpretantur, ratione dignitatis, & naturalis perfectionis, quâ ceteras creaturas antecellit. Ex *Ezech. 28.* vbi appellantur *Signaculum similitudinis Dei.* Vbi Gregor. *hom. 34. in Euang. Non ad similitudinem*, inquit, *Dei factus, sed signaculum similitudinis dicitur, vt quo in eo subtilior est natura, eò in illo imago Dei similiùs insinuetur expressa.* Mox subditur (pergit idem) *Omnis lapis pretiosus operimentum eius, nouem autem ibi Propheta lapides numerat: Quia nouem sunt ordines Angelorum. Quibus ordinibus ille primus Angelus ideò ornatus & opertus exstitit, quia dum cunctis agminibus Angelorum prælatus est, ex eorum comparatione clarior fuit.*

163. *Prob. ex Tertullian. Hieronym.* Prob. 2. ex Patrib. *Tertull. lib. 2. aduers. Marcion. arte med.* Luciferum appellat *omnium sapientissimum.* Hieron. *in 40. c. Iob. Hic inter ceteras*, inquit, *creaturas primus à Deo conditus est: & inde dictum est*, Ipse principium est viarum Domini. *Nam in Ezechiele Propheta in capite lapidum ignitorum refertur, quod primus fuerit omnium Angelorum, & corona in manu Domini.* *August.* August. seu quis alius auctor sit, *1. lib. de mirabil. Script. cap. 2.* Luciferum appellat *primum creaturarum Dei Angelum*, docetque illum in summo honoris sui ordine constitutum, de sublimissimo ordinis statu proruisse. *Gregor.* Gregor. *lib. 32. moral.*

moral. c. 24. *Principium*, ait, *viarum Dei Behemoth dicitur: quia nimirum cùm cuncta creans ageret hunc primum condidit, quem reliquis Angelis eminentiorem fecit.* Et paulò post: *Quid namque boni non habuit, si signaculum Dei similitudinis fuit? de sigillo quippe annuli talis similitudo imaginaliter exprimitur, qualis in sigillo eadem essentialiter habetur*; & ceteras perfectiones Luciferi ibid. prosequitur. 3. Peccatum primi angeli originem traxit ex inordinato appetitu propriæ excellentiæ, quo seipsum ceteris prætulit: sed quò maior ac præstantior fuit excellentia in primo angelo, eò maior efficaciorque fuit occasio seipsum ceteris præferendi: ergo probabile est, primum angelum fuisse omnium supremum; sic .n. faciliùs saluatur, peccatum primi fuisse superbum appetitum aliis dominandi, originatum ex propriâ excellentiâ naturæ supra ceteros.

Prob. 3. ratione.

165. *2. Sent.* Secunda docet, Luciferum fuisse supremum angelum tertiæ hierarchiæ, cui commissa erat cura terrestris ordinis. Hanc docet *Damasc. lib. 2. fidei cap.* 4. eamque refert. *August. lib. 3. de Gen. ad litt. cap.* 10. *& lib. 11. cap.* 17. 19. *&* 26. licet eam *cit. cap.* 26. improbare videatur. *Probabilem* illam censent *S. Tho. quodlib. 5. cit. Durand.* & *Ferrar. cit. Palat. in 2. dist. 6. disp. vn.* Fundam. sicut Deus non permisit, vt primus homo periret, ita nec vt primus angelus peccaret: idem .n. est in angelo peccatum, ac mors æterna in homine.

Fund.

166. *Fuisse omnium primum negatiuè, probabilior sent.* 3. Tertia affirmat, Luciferum fuisse omnium primum negatiuè, quia nullum habuit superiorem se: non primum positiuè, quia habuit æqualem & eiusdem naturæ & perfectionis, qui creditur fuisse S. Michael à Deo constitutus caput & Princeps totius cælestis militiæ. ita *Rubio in 2. dist. 6. q. 2. fine, & Suarez. lib. 7. de angel. cap.* 16. & sequitur ex doctrinâ *Scoti* docentis, nullam speciem angel. integram periisse. Hæc sent. probabilior *est.* Fundam.

167. *Fund. potiss.* si Lucifer fuisset omnium angel. primus positiuè, cum ipso periisset integra species angelica, quæ in vnico ipsius indiuiduo conseruabatur. Hoc *disp.* 3. *sect.* 7. *cum Scoto* reputaui absurdum. Supponit hæc sent. in quâlibet specie angelicâ plura fuisse indiuidua, ne de quolibet ordine integra species perierit. Iuxta hanc explica. Scripturas, Patres, rationem pro 1. sent. allatam: sc. de primatu negatiuo, quatenus nullus naturæ dignitate, & gratiæ perfectione illum superabat; non de primatu positiuo, quasi

168. *Dices.* nullum haberet æqualem. Dices. ex hâc sent. sequeretur, Michaelem non fuisse suâ naturâ omnium Angel. nobilissimum, atque adeò caput & Principem ceterorum, contra *praeced. sect.* Resp. fuisse suâ

Resp. naturâ omnium nobilissimum negatiuè, quatenus nullus naturæ nobilitate, aut gratiæ dignitate illum præcedebat. An autem suâ naturâ fuerit etiam caput & Princeps omnium, oppositum vt probabilius *cit. loco* visum, cùm hæc prærogatiua pendeat à Deo, licet soleat Deus aliquod fundamentum supponere: hoc autem in Michaele fuit præstantissima ipsius natura, perfectissimâ gratiâ ornata; quæ licet specie non discriminaretur à naturâ Luciferi, eâdem gratiæ perfectione initio creationis decorata, potuit tamen vna potiùs, quàm alia à Deo cum hâc

Michaëlem positiuè supremum Angelorum omnium fuisse. Suarez. prærogatiuâ alios illuminandi ac instruendi constitui. Quòd si mauis cum aliis defendere, hanc prærogatiuam habuisse Michaelem ex se, dicito cum Suarez *cit.* aliquam perfectionem indiuidualiter diuersam fuisse in Michaele, quæ non fuit in Lucifero, ratione cuius ille potiùs, quàm hic suâ naturâ habuerit primatum supra ceteros.

DISPVTATIO XXI.

De pœna dæmonum.

SECTIO PRIMA.

Quas pœnas incurrerunt Angeli?

Pœna, altera sensûs, damni altera: illa consistit in positiuo cruciatu; hæc in priuatione perfectionis debitæ. vtraque ex diuinâ lege mortali noxæ taxata est. vtramque igitur mortaliter peccando contraxerunt angeli; & quidem posteriorem statim, priorem verò post absolutum terminum viæ. Difficultas est, quibus bonis fuerint angeli ob pœnam damni priuati. 1. *Duplex est pœna.* *Difficultas.*

Dico 1. Per se nullâ fuerunt dæmones in pœnam damni naturali perfectione priuati: ita *S. Tho. 1. p. qu. 64. art. 1. & Scholast. in 2. dist. 7. ex Diony. de diuin. nom. cap. 4. p. 4. paulò post med.* affirmante, in dæmonibus *omnia naturalia integra atque lucidissima manere.* Quare integræ in illis manserunt vires naturales intellectiuæ, & appetitiuæ ad maiorem ipsorum cruciatum & pœnam acerbiorem, vt viuaciùs atrociusque suam ipsorum sentirent miseriam & infelicitatem: Integræ omnes scientiæ naturales, & species ab initio ipsis infusæ: Integræ naturales vires motrices, & dominium in totam naturam corpoream. Dixi, *per se*: per accidens .n. & consequenter ex subtractione. Honorum supernat. sunt etiam naturales vires aliquo modo imminutæ, quatenus donis illis roboratæ perfectiùs operabantur. 2. *Angeli nulla perfectione naturali per se spoliati sunt.* *Dionysius.* *Imminutæ vires naturales.*

Dico 2. In pœnam peccati non modò priuati sunt dæmones sempiternâ visione Dei, quam, si perseuerassent, consecuti fuissent, sed etiam gratiâ sanctificante, & omni dono supernat. quod gratis acceperant. Assertio quoad visionem beatam, & gratiam sanctificantem, est de fide: sc. eos è cælo deiectos, & vt perpetuos hostes Dei æternis cruciatibus addictos fuisse: cum quo statu pugnat visio, & gratia Dei, quæ teste *Trident. Sess. 6. cap.* 7. subiectū ex iniusto & inimico reddit iustum & amicum. Quoad reliquos verò habitus infusos, & auxilia supernat. res est certa aucto. Patrum & Scholast. quia hæc omnia per se ordinantur ad actus supernat. vt constat, tam de habitibus infusis, qui sunt quasi potentiæ actuum supernat. quàm de auxiliis supernat. quæ aut sunt complementa habituum, aut concursus ipsi actuum supernat. at omnis actus supernat. elicitus à subiecto carente visione beatâ, per se ordinatur ad consecutionem talis visionis, vel vt meritum, vel vt dispositio ad illam. Dæmones autem ex certâ lege Dei sunt extra viam & statum consequendi beatitudinem supernat. igitur. Confir. habitus infusi corrumpuntur per oppositos actus: nullus autem est habitus infusus, cuius oppositum actum dæmones non exerceant, vt contra charitatem odium, contra spem desperationem, contra obedientiam inobedientiam, & sic de ceteris. 3. *Incurrerunt pœnam priuationis visionis beati. fica. gratia, &c.* *Conf.*

Nonnulla difficultas est de habitu, & actu fidei infusæ, an remaneant in dæmonibus. Affirmant *Magister in 3. dist. 23. cap. 4. Alen. 3. p. q. 64. me. 7. Duran. in 3 dist. 23. q. 9. n. 10. & ad argu. Cathari. Salmeron in 2. cap. Iacobi.* Fauet *S. Tho. 2. 2. qu. 18. art. 3. ad 2.* Prob. 1 ex illo *Iacobi 2. Dæmones credunt & contremiscunt.* 2. ex August. *tract. 6. in Ioan. fine, & in Enchir. cap.* 8. vbi docet, dæmones habere fidem informem, qualem habent peccatores viatores. 3. probat 4. *Difficultas est de fide.* *Affirmant.* *Probatur.*

bat *Duran.* hâc ratione. Non potuit fides à principio angelis infusa per peccatum amitti ratione status; quia solus ille status tollit fidē, qui ponit visionem seu status beatitudinis: nec ratione actûs, quia peccatum dæmonū non fuit contra fidem. *Confir.* Confir. Manet in animabus damnatis character, quæ est qualitas infusa & in essentiâ supernaturalis: item species supernat. relictæ ab actibus supernat. quos illæ in viâ elicuerunt; ergo & habitus fidei.

5. *Negant reliqui Censura opposita sententia.* Negant reliqui *Scholast. in 3. dist. 23. & Thomistæ cum S. Tho. 22. q. 5. art. 2.* Cuius oppositam. *Bannez cit. dub. 1.* appellat *periculosam, & errori proximam*; Turrianus *ibid. dubit. 3. improbabilem, & contra communem Scholast. sensum*; Suarez *lib. 8. de ange. cap. 6. nu. 6. fine, valde temerariam.* *Sententia probabilior sine censura opposita.* Ego à censura abstineo, cùm nulla sit Ecclesiæ auctoritas, cui dicta sent. opponatur: & multi graues auctores absque vllâ temeritatis notâ illam defendant. solùm censeo, hanc negatiuam sent. probabiliorem. *Fundam.* Fundam. fides est habitus per se ordinatus ad disponendum viatorem ad consequendam beatit. per actus meritorios: vnde Triden. *sess. 6. cap. 8.* fidem appellat *salutis initium, fundamentum, & radicem omnis iustificationis.* Cùm igitur dæmones, & reliqui damnati sint salutis, & iustificationis incapaces, erunt etiam fidei incapaces.

6. Nec cogunt *cit.* verba *Iacobi*, quæ explicari possunt de fide naturali coactâ, vel per euidentiam signorum, qualia fuerunt miracula, quibus Christus testabatur se esse filium Dei, vt illa explicat *S. Tho. 2. 2. qu. 5. art. 2. ad 1.* vel per reuelationem bonorum Angel. Neque *August.* aliam fidem agnoscit in dæmonibus, quàm naturalem *per temporalia diuinæ virtutis effecta, & occultissima signa præsentiæ, quæ Angelicis sensibus etiam malignorum spirituum, potiùs quàm infirmitati hominum possent esse conspicua*; vt ipse *lib. 9. de ciuit. cap. 21.*

7. *Similiter ad S. Thomam.* Ad auct. *S. Tho.* respondet *cit. Caiet.* Doctorem non asserere absolutè, fidem esse in dæmonibus, cùm oppositum suprà. *qu. 5. art. 2.* docuisset, sed respectiuè ad habitum spei. Nam comparando fidem cum spe, ait minùs repugnare in dæmonibus fidem, quàm spem, eò quòd *spes*, inquit, *non est nisi rerum bonarum futurarum ad se pertinentium: fides autem est & malarum rerum & bonarum, & præteritarum & præsentium & futurarum, & suarum & alienarum: & quia dona diuina non sunt eis futura possibilia: ideo magis potest esse in damnatis fides informis, quàm spes.*

8. *Ad rationem Durandi resp.* Ad rationem *Duran.* resp. repugnare fidem infusam in damnatis ratione status, qui sicut incapax est actualis tendentiæ ad beatit. ita & habitualis ad illam inclinantis ac disponentis. *Ad confir.* Ad confir. neg. conseq. nam character non est habitus per se ordinatus ad operandum, vel disponendum subiectum ad beatit. consequendam, sed ad consignandam personam. Vnde manere potest in damnato in pœnam & ignominiam, sicut in beato in præmium & honorem. Item manent species actuum supernat. in animabus damnatis, quia non sunt supernaturales infusæ, sed acquisitæ, qualis est habitus Theologicus iuxta probabiliorem sent. quidquid autem est physicè acquisitum per proprios actus, manet in damnatis, à quibus eos tantùm habitus supernat. Deus subtrahit, qui immediatè pendent ab ipso, vt à causâ particulari: species verò actuum supernat. non producuntur immediatè à Deo, sed ab actibus ipsis, vt à causâ particulari; à Deo solùm vt à causâ vniuersali. Quamquam ad nullum actum supernat. huiusmodi species supernat. concurrere possunt: cùm nequeant species ad actū concurrere, cuius potentiam in subiecto non supponūt: at potentia actuum supernat. sunt habitus infusi, qui in dæmonibus non sunt. Dixi, *quidquid est physicè acquisitum*, vt excluderem habitus supernat. moraliter comparatos per actus supetnat. meritorios: nam hi physicè pendent à Deo, vt à causâ particulari.

Dico 3. dæmones propter peccatum contraxerunt pœnam perpetuæ obstinationis: obstinatio, altera in malum commissum, altera in committendum; prior est perpetua impœnitentia peccati commissi; posterior est continua voluntas idem vel noua peccata committendi. 9. Assertio quoad 1. obstinationem, est de fide, quâ constat, dæmones esse in perpetuum damnatos: *Duplex obstinatio.* durante autem damnatione, durat causa ipsius damnationis, quæ est peccatum commissum, & numquam retractatum. ita *Fulgen. de fide ad Petrum cap. 3. Omnes illi præuaricatores Angeli nec mala possunt vmquam voluntate carere, nec pœna, sed permanente in eis iniustæ auersionis malo, permanet etiam iustæ retributionis æterna damnatio.*

10. *Primum peccatum actu perseuerare in dæmonibus.* Ceterùm *probabile est*, primum peccatum non tantùm habitu, sed etiam actu continuò perseuerare in dæmonibus; ex *S. Tho. 1. p. q. 64. art. 2, ad 3. Richar. in 2. dist. 7. art. 2. q. 2. & alij.* ex *psal. 73. Superbia eorum, qui te oderunt, ascendit semper.* *Ratio huius.* quoniam primum peccatum angel. fuit inordinatus appetitus propriæ excellentiæ: probabile autem est, ex hoc motiuo omnia dæmones operari: tum quia hoc semper & necessariò ab angelo cognoscitur, quippe quod includitur in cognitione propriæ naturæ, à quâ numquam cessat; estque per se aptissimum ad mouendam voluntatem. Tum propter obstinationem, & nouam propriæ voluntatis inflexibilitatem, quæ ob naturæ præstantiam, & plenam cognitionem, ex quâ operatur, difficilè dimittit, quod semel deliberatè elegit.

11. Maior diffic. est de 2. obstinatione, an ita sint dæmones in malum obstinati, vt nullum actum moraliter bonum elicere valeant. *Vtrum dæmones non possint actū moraliter bonum elicere ex obstinatione.* Dixi, *moraliter bonum*: nam nullum supernat. possunt elicere, defectu principij supernat. quo carent. Negant *Scotus in 2. dist. 7. §. Quantum ergo. Duran. qu. 2. nu. 12. & alij.* Vnde *Scotus in Repor. in 2. dist. 7. q. 3. §. Ad aliud dico*, docet, posse dæmonem elicere attritionem informem de peccato commisso, qualem eliciunt viatores peccatores. Fundam. per obstinationem non est ab eis sublatum liberum arbitrium: ergo possunt aliquem actum moraliter bonum, ad quem non requiritur gratia, elicere.

12. *Affirmant.* Affirmant *S. Tho. 1. q. 64. art. 2. Bonau. in 2. dist. 7. p. 1. art. 1. qu. 2. Richar. art. 2. qu. 2. Gabriel qu. vn. in 2. p. 1. art. concl. 1. & reliqui ferè Schol. in 2. dist. 7. & recent. Thomistæ cum S. Tho. cit.* *Fundam. auctoritas Patrum.* fundam. est auctoritas Patrum. August. *lib. 14. de ciu. Dei cap. 27. Ita*, inquit, *damnato, atque obdurato Angelo malo, vt iam bonam voluntatem vlterius non haberet.* Fulgen. *de fide ad Petrum cap. 3. Præuaricantes Angeli nec mala possunt vmquam voluntate carere.* Gregor. *lib. 18. moral. cap. 1. fine: Omnis voluntas diaboli iniusta est. Bernar. lib. 5. de considera. post med. Quid tam damnatum, quam voluntas addicta huic necessitati volendi nolendique, vt ad vtrumlibet iam sicut non nisi peruersè, ita non nisi miserè moueatur.* Confir. sicut non possunt beati peruersè agere, ita nec damnati rectè operari. *Concordia sent.* Pro quorum concordiâ.

13. Dico 4. Dæmones potentiâ physicâ & antecedente possunt actum aliquem moraliter bonum operari; potentiâ morali, quæ aliquando reducenda sit in actum, non possunt. *Fund. prioris partis.* Fundam. prioris. Peccatum non abstulit à dæmonibus liberum arbitrium; ergo nec physicam & antecedentem potentiam operandi actus moraliter bonos. nam ad tales actus physicè producendos non requiritur auxilium gratiæ, sed sufficiunt vires naturales, quæ per peccatum non sunt à dæmonibus sublatæ.

14. *Fund. poster. assert.* Fundam. posteri. est prauum motiuum propriæ excellentiæ; quod

cùm

cùm continuò obuerfetur intellectui dæmonis, fitque per se ad eius voluntatem permouendam efficacissimum; & voluntas sit omni auxilio gratiæ destituta; moraliter determinat illam ad semper ex tali motiuo operandum: vnde etiam actus ex proprio obiecto boni redduntur ex circumstantiâ talis finis mali. Confir. Homo in graui tentatione constitutus, si speciali auxilio Dei destituatur, est moraliter impotens ad eam superandam: ergo etiam dæmon in tali circumstantiâ constitutus, cum motiuo propriæ excellentiæ, continuò eius mentem pulsante, & cum priuatione omnis specialis auxilij, est moraliter impotens ad honestè rectèque operandum. Cùm enim hæc impotentia non consistat in priuatione physicæ facultatis, sed in solâ difficultate moraliter determinante voluntatem ad vnum, optimè reperiri potest in dæmonibus cum physicâ potentiâ ad vtrumlibet. Nam ex vi huius antecedentis difficultatis numquam voluntas rectè operabitur, etiamsi physicè possit: vt patet de homine in graui tentatione constituto, cuius voluntas speciali auxilio destituta numquam tentationem superabit, etiamsi physicè possit. Sed de hâc diffic. *infrà*. De hâc impotentiâ morali intelliguntur Patres, quando absolutè affirmant, non posse dæmones honestè operari. Nam quod propter aliquam antecedentem difficultatem numquam fit, etiamsi absolutè fieri possit, apud Patres, imò & *Arist. vt seq. to*, dicitur simpliciter *impossibile. Cùm tentationibus consentimus*, inquit Ansel: de lib. arb. cap.6. *non est ex impossibilitate, sed ex difficultate. Frequenti namque vsu discimus, nos non posse aliquid, non quia nobis est impossibile, sed quia sine difficultate non possumus.* Iuxta hanc assert. conciliantur auctores. nam primi loquuntur de potentiâ physicâ, vt constat ex *Scoto. fine 1. cit. Mirum enim videtur*, inquit *negare potentiam naturalem in natura illa excellenti, vbi non apparet aliquid, propter quod sit neganda. Probabile est tamen, quod secundùm hanc potentiam non exeant in actum propter vehementem malitiam, secundùm quam magis probabile est quod agant, quàm secundum potestatem naturalem, secundùm quam possunt in actu aliquo modo opposito.* Hæc Scotus, qui loquitur de potentiâ physicâ, non de morali reducendâ in actum, cùm docet, dæmones honestè operari posse. Nec est eadem ratio de beatis non potentibus operari malum, & de damnatis non valentibus operari bonum. Nam beati ratione visionis beatificæ sunt impotentes physicè ad malum, non per sublationem physicæ facultatis, sed per visionem beatam physicè prædeterminantem voluntatem ad bonum obiectiuè. Damnati non physicè, sed moraliter tantùm sunt ad malum determinati.

Confir.

15. *De hac impotentia morali intelliguntur Patres.*

Scotus idem nobiscum sentit.

16. *Num dæmones peccare videantur.* Sed hinc oritur diffic. non videntur peccare dæmones, cùm malè operantur; nam ad peccandum non sufficit physica, sed requiritur etiam moralis potentia: non enim peccaret homo graui tentationi succumbens, si speciali auxilio destitueretur. Contrà verò omnes Patres & *Schol.* affirmant, peccare dæmones, cùm malè operantur: quin addit *cit Ricchar.* semper illis nouam accrescere pœnam, ob noua peccata quæ committunt vsque ad diem iudicij, post quem ait, ipse actus malus erit diabolo & culpa & punitio. Ad quam diffic. resp. neg. sequel. Etenim duplici ex capite dicuntur dæmones peccare, quando malè operantur, esto non habeant moralem potentiam ad ea peccata vitanda. 1. in causâ: nam hoc ipso, quòd præuiderunt, per primum peccatum in huiusmodi impotentiam se redigendos, omnia subsequentia peccata fuerunt illis voluntaria in causa. vti omnia peccata in ebrietate facta imputantur ebrio, vt in causâ præuisa & volita. 2. probabile est, peccare dæmones per actum reflexum perfectè liberum, quo eadem peccata, quæ moraliter determinati committunt, adhuc vellent committere, etiamsi ad ea non essent moraliter determinati, sed perfectè liberi. Ceterùm, an peccata, quæ actu committunt, imputentur illis ad nouam pœnam, & an moralis impotentia ad bonum tollat libertatem sufficientem ad peccandum, *infrà*.

17. *Resp. duplici ex capite dici peccare.*

SECTIO II.

Quænam sit causa huius obstinationis in dæmonibus?

SICVT duplex est obstinatio dæmonum, altera respectu peccati commissi, altera respectu committendi: ita duplex hic quæritur causa obstinationis, altera respectu mali commissi; altera respectu committendi: licet aliquid *praeced. sect.* sit tactum. Prima sent. causam vtriusque obstinationis assignat odium Dei, productum & conseruatum à solo Deo in voluntate dæmonis: quo stante nullus actus moraliter bonus à dæmone elici potest; omnis quippe elicitur vitiatus ex malâ circumstantiâ finis vltimi, quem odit: *Ocham in 2. qu. 19.* quem sequitur *Gabriel dist. 7. qu. vn. art. 1.* Fundam. huiusmodi odium in dæmone est necessarium: nam in eo principaliter consistit eius pœna, à quâ non potest se liberare: non esset autem necessarium, si ab ipso actiuè penderet; nam quidquid ab ipso actiuè pendet, liberè pendet. igitur illud pendet à solo Deo, totaliter producente & conseruante. Nec repugnat, illud à Deo produci, quia non producitur vt culpa, sed vt pœna; quia illud non est liberum ipsi voluntati dæmonis: sine libertate autem culpa esse non potest. Nec refert, quòd sit liberum Deo, quia Deus non tenetur illud non producere. Confir. non minùs concurrit Deus ad odium sui vt causa partialis, quando illud liberè producitur à creaturâ, quàm vt causa totalis: sed non repugnat, vt ad illud concurrat vt causa partialis: ergo nec vt causa totalis. Secunda vtriusque obstinationis causam docet, esse habitum à solo Deo productum, immobilitantem voluntatem angeli circa odium Dei: *Aureo. in 2. dist. 7. ar. 5.* Fundam. sicut beati immobilitantur per habitum confirmantem voluntatem ipsorum in amore Dei, à quo cessare non possunt: ita damnati immobilitantur per habitum obfirmantem voluntatem ipsorum in odio Dei, à quo prosilire nequeunt.

18.

19. *1. Sent.*

Fundam.

20. *2. Sent.*

Fundam.

21. *Vtraque sententia falsa est.* Sed vtraque sent. est improbabilis: etenim repugnat, Deum esse particularem causam odij sui, vel habitûs inclinantis ad odium sui: quia licet talis actus, vel habitus non esset liber creaturæ, esset tamen liber Deo; vnde licet ille non esset peccaminosus creaturæ, esset tamen peccaminosus Deo, cui ex innatâ lege repugnat quidquid est intrinsecè malum, vel ad malum intrinsecè inclinans, quale est odium Dei: propter hoc enim repugnat Deo mendacium. Confir. licet non peccet insanus blasphemando, peccat tamen sanus insanum ad blasphemiam incitando. quia quando actus (eademque ratio est de habitu) intrinsecè ordinatur ad malum, non potest ab intellectuali agente produci sine tali ordine; quia cùm hic ordo sit essentialis, non potest ab actu separari: vnde non potest Deus velle odium sui absque ordine, quem odium essentialiter dicit ad obiectum rationi dissonum. Quo fit, vt nullo bono fine possit talis actus honestari; quia ad quemcumque finem ordinetur, semper retinet essentialem

Conf.

Ratio.

essentialem deformitatem, quam habet ad suum obiectum. Nec est eadem ratio, quando Deus concurrit ad odium creaturæ vt causa vniuersalis: quia ad illud concurrit vt determinatus à creaturâ, non vt determinans ipse creaturam: nam ideò concurrit, quia determinatur à creaturâ; non contrà. Tenetur etiam Deus illud vitare, non ex lege extrinsecâ, sed ex intrinseco dictamine proprij intellectûs, à quo omnis natura intellectualis, etiam increata regulatur. Demum contra naturam actûs vitalis est, totaliter produci à principio extrinseco, vt *seq. to.*

22. *3. Sent.* Tertia causam vtriusque obstinationis ait esse, quia Deus iusto suo iudicio negat illis omnem congruam cogitationem ad bonum, sine quâ impossibile est, impossibilitate consequente bonum aliquod operari. quia sicut cogitatio est simpliciter necessaria, vt voluntas operari valeat, ita congrua necessaria est, vt de facto operetur. Est autem congrua cogitatio, quæ de facto habitura est effectum. Ceterùm negat illis Deus congruam, non autem sufficientem cogitationem: alioqui non essent dæmones liberi ad malum perpetrandum: quia sine sufficienti cogitatione oppositi boni nemo potest liberè malum operari; quia libertas voluntatis radicatur in ipsa indifferentia iudicij. Est *Vasqu. 1. p. disp. 241. cap. 4.* Sed contrà: 1. hæc sent. supponit, omnem congruam cogitationem ad bonum, etiam morale, esse speciale donum Dei distinctum à beneficio creationis, quod Deus denegat dæmonibus, illæso in eis seruato beneficio creationis: quod falsum est, vt *seq. to.* 2. vt cogitatio circa bonum morale sit congrua, vel non congrua, pendet à consensu ipso libero voluntatis creatæ: nam illa dicitur congrua, cum quâ liberè voluntas creata consentit; illa non congrua, cum quâ non consentit. Igitur prius est, voluntatem liberè consentire, aut non consentire, quàm cogitationem esse congruam, aut non congruam: ergo antecedenter ad hanc assignanda est causa obstinationis in dæmonibus: nam ideò in ipsis nulla cogitatio est congrua, quia cum nullâ consentire volunt. Ergo prius est, dæmonem nolle rectè operari, quàm ipsius cogitationem non esse congruam: quia licet cogitatio præcedat volitionem, aut nolitionem, vt tamen congrua, vel non congrua, non præcedit, sed subsequitur volitionem, aut nolitionem: nam congrua, aut non congrua dicitur relatè ad consensum datum, vel negatum. Nec refert, quòd eadem cognitio, vt præuisa à Deo per scientiam conditionatam, præcedat absolutum consensum voluntatis creatæ: nam licet præcedat consensum absolutum, subsequitur tamen conditionatum, in ordine ad quem dicitur congrua, vel non congrua saltem inchoatiuè & fundamentaliter.

23. *Sed nec placet.*

24. *Quarta sent.* Quarta vtriusque obstinationis causam in dæmonibus refert ad negationem concursûs generalis, quem Deus in pœnam primi peccati negat illis ad omnem actum bonum: sine quo concursu sunt physicè & antecedenter impotentes ad bonum, & solùm potentes, & obdurati ad malum. *Palud. in 4. dist. 50. qu.* vn *Mayro. qu. 2. Molina 1. p. q. 64. ar. 2. disp. 2.* probabilem censet *Suarez lib. 8. de ange. cap. 9.*

25. *Sed nec attidet.* Sed contrà; vt *sect. praeced.* cum communi Theolog. ex *Diony* probaui, omnes vires naturales integræ manserunt in dæmonibus: sed concursus generalis causæ 1. integrat vires naturales, sine quo illæ non sunt physicè completæ: ergo.

26. *Quinta sent.* Quinta totam causam obstinationis in angelis refert in intrinsecam naturam ipsorum, quæ immobiliter adhæret, cuicumque adhæret: *S. Tho. 1. p. q. 64. art. 2. de malo qu. 16. art. 5. de veritate qu. 24. artic. 10. 4. con. Gen. c. 95.* Eamdem docent *Thomistæ* tam veteres, quàm recen. *Alen. 3. p. qu. 1. me. 2. & alibi.* Quæ sent. probari potest 1. auct. Patrum. Fulgen. *lib. de fide ad Petr. cap. 3.* docet, angelos numquam bonam voluntatem semel amissam recuperare posse: Eod. modo Ansel. *de lib. arb. & casu diaboli.* Lau. Iustinia. *in festo S. Micha. Post electionem* (loquitur de natura angeli) *siue in bono, siue in malo, immutabilem habet firmitatem: ad quod enim se vertit, inflexibilis est.* 2. probat *S. Tho* ratione. Vis appetitiua proportionatur apprehensiuæ, sicut mobile motori: sed vis apprehensiua angeli apprehendit suum obiectum immobiliter: ergo etiam vis appetitiua eiusdem obiectum appetit immobiliter. Maior patet; quia sicut in nobis appetitus sensitiuus sequitur apprehensionem singularem sensûs; rationalis vniuersalem intellectûs: ita in angelis appetitus sequitur apprehensionem immobilem eiusdem. Minor prob. intellectus angeli apprehendit obiectum sine discursu; sicut humanus prima principia. Ex quo infert, liberum arbitrium angeli ante electionem esse flexibile, & ad vtrumque indifferens, non post; humanum verò & ante & post electionem. Confir. 28. *Conf. 1.*

Probatur auctoritate Patrum.

27. *Prob. ratione à S. Tho.*

1. Voluntas angeli proximè accedit ad diuinam: sed diuina, ob suam perfectionem, est immutabilis circa obiectum, quod semel elegit: ergo etiam angelica. 2. hæc fuit vnica causa, cur angeli peccantes non habuerunt locum pœnitentiæ; habuerunt autem primi nostri parentes: nam illi sunt naturâ inflexibiles, vt nequeant ab eo, quod semel elegerunt, auerti; isti verò flexibiles: cùm tamen vtrique peccauerint ex malitiâ, & non ex ignorantiâ, vel ex passione. 2.

29. *Sententia Thomist. à reliquis Schol. communiter reiicitur.* Verùm hæc sent. à reliquis *Schol. in 2. dist. 7.* communiter reiicitur; *& meritò.* Nam vel illa intelligitur de inflexibilitate physicâ, vel morali: non de physicâ; nam post electionem nihil acquirit, vel amittit angelus, quo fiat physicè inflexibilis in oppositam partem: solùm n. acquirit practicum iudicium, quo indicat obiectum esse eligendum, & actum liberæ electionis: neutrum autem vel tollit à potentiâ aliquid, defectu cuius fiat physicè impotens ad oppositam partem; vel ponit aliquid, quod physicè determinet illam ad solum obiectum iam electum. Minor de actu liberæ electionis prob. nullus actus potest physicè mutare potentiam, à quâ proficiscitur, in ordine ad alios actus, quorum potentia est productiua: quia nullus actus minuit, vel auget, aut vllo modo intrinsecè immutat vim productiuam potentiæ, à quâ proficiscitur. Prob. de iudicio practico: hoc non est diuersum post, & ante liberam electionem; sed ante liberam electionem non mutat physicè angeli voluntatem, eam ad vnum determinando: alioqui electio tale iudicium sequens non esset libera formaliter: nam electio est libera formaliter ex eo, quòd procedit à voluntate indifferente ad vtrumlibet. Est enim libertas in actu, denominatio à potentiâ producente cum indifferentiâ ad vtrumlibet.

30. *Inflexibilitas moralis duplex.* Vel intelligitur de morali inflexibilitate: quæ duplex est, vna tollit libertatem, altera tantùm difficultat voluntatem ad oppositum actum. De secundâ Thomistæ intelligi non possunt, dum absolutè negant, angelum post electionem esse liberum ad oppositum actum: ergo necessariò intelligi debent de primâ. Et contrà est; vel hæc moralis inflexibilitas est ab electione liberæ voluntatis, vel à practico iudicio, vel à virtute constantiæ, cuius defectus repugnat perfectioni angeli. Non ab ipsâ liberâ electione voluntatis: nam hæc cùm sit effectus voluntatis, vti nequit physicè, ita neque moraliter immutare

immutare illam in ordine ad oppositum actum: hæc .n. relinquit potentiam, vti illam à principio inuenit. Non enim determinat illam effectiuè, cùm nullus actus voluntatis concurrat cum eâdem voluntate ad alium actum comproducendum: Nec formaliter subiectiuè; nam sicut actus liberè producitur à voluntate, ita liberè conseruatur ab eadem: Nec formaliter obiectiuè: nam obiectum electionis est idem post, quod erat ante: ergo si antè non determinabat moraliter voluntatem, nec determinabit post. Non à practico iudicio, propter eamdem rationem: nam sicut illud non determinabat moraliter voluntatem ante electionem, alioqui electio non fuisset libera; ita nec post. Non denium ratione moralis constantiæ: siquidem angelus non est tantæ perfectionis, cui repugnet vitium inconstantiæ: nam, vt *infrà*, interdum mutauit electionem semel factam.

Confir. Confir. ex eo quòd angelus determinat se ad aliquid, ad quod poterat se antecedenter non determinare, non aufert sibi intrinsecam ac innatam libertatem ad oppositum, ad quod anteà poterat se liberè determinare: nec repugnat angelo inconstantiæ vitium; sicut nec defectus scientiæ, vel considerationis.

31\. *Probatur 2. contra Thomistas.*

Prob. 2. de facto omnes angeli, iuxta Thomist. sent. in 1. instanti creationis adhæserunt Deo, per liberam conuersionem ad illum, à quo tamen posteà auersi sunt: non igitur immobiliter adhærent, cuicumque semel adhærent. Respondent; primum actum non fuisse ex plenâ libertate: angelus autem immobiliter adhæret, cuicumque adhæret, quando ex plena libertate adhæret.

Responsio explodistur. Sed contrà: talis actus ex sent. *S. Tho.* fuit meritorius; ergo ex plenâ libertate, quæ ad meritum necessaria est.

32\. Præterea dæmones, antequam certò cognoscerent, Christum esse Deum, deliberatè procurarunt ipsius mortem. *Ioan.* 13. à quâ tamen voluntate posteà, Christi diuinitate cognitâ ex miraculis in attestationem illius patratis, destiterunt, vt colligitur ex *Matth.* 27. non igitur angelus immobiliter adhæret, cuicumque deliberatè adhæret.

Responsio Caietani. Respondet *Caiet.* 1. *p. qu.* 64. *art.* 2 *§. Ad dub. verf. Ad vlt.* dæmones non ex pleno & perfecto iudicio, sed ex dubiâ suspicione Christi mortem intendisse: vnde mirum non est, si posteà, adueniente perfectiore notitiâ sententiam mutarunt.

Reiicitur. Sed contrà; sicut potuerunt dæmones, ex defectu perfectæ considerationis, Christi mortem appetere, nec non ab eâdem posteà desistere, pleniore notitiâ adueniente: ita potuerunt ab initio, ex defectu perfectæ considerationis vltimi finis, peccare; nec non ab eodem peccato, adueniente pleniore notitiâ eiusdem vltimi finis, cessare.

33\. *Prob. 3. contra eosdem.*

3\. non solùm dæmones, sed etiam homines damnati obstinati sunt in malo: sed homines non sunt obstinati in malo propter voluntatis inflexibilitatem: ergo adæquata causa obstinationis non est voluntatis inflexibilitas.

Responsio S. Thomæ. Respondet *S. Tho.* 4. *con. Gen. cap.* 95. etiam homines esse inflexibilis naturæ, non ante, sed post mortem, post quam immobiliter adhærent, cuicumque adhærent.

Sed displicet. Sed contrà; ideò angeli in sent. *Thomist.* sunt inflexibiles, quia intelligunt in instanti sine discursu: sed homines damnati in assumptis corporibus intelligunt cum tempore & discursu: igitur non possunt ex hoc capite esse in malo obstinati.

34\. *Confir.* Confir. statim anima peccatrix à corpore separata obstinatur in malo, non ex vi alicuius actus immobiliter eliciti, sed ex vi præteriti peccati mobiliter commissi, & non retractati. Igitur adæquata causa obstinationis in damnatis, non est immobilis electio obiecti mali.

Responsio Caietani. Negat *Caiet.* antec. *cit.* §. *Ad obiect.* vbi docet, animam in malo obstinari per primum actum, quem elicit in instanti separationis, per quem actum demeretur, non vt in viâ, sed vt in termino.

Sed refellitur. Sed contrà 1. cùm instans separationis animæ à corpore sit extrinsecum homini, est enim primum non esse hominis, non potest in eo anima demereri, alioqui posset etiam in eo promereri: ac proinde posset in instanti separationis per actum contritionis suorum peccatorum veniam consequi, contra *Apost.* 2. *ad Corinth.* 5. vbi docet, vnumquemque iudicandum esse secundùm ea quæ gessit in corpore. Sequela prob. non est maior ratio cur possit in eo instanti anima demereri, & non etiam mereri. Contrà 2. etiamsi nullum actum eliceret anima à corpore separata, adhuc ex vi præcedentis actus peccaminosi maneret in perpetuum in malo obstinata. nam posset illum actum à corpore separata non elicere, cùm illum liberè eliciat: & tamen, eo non elicito, adhuc maneret anima in æternum obstinata: ergo obstinatio animæ non pendet ad huiusmodi actu in instanti separationis elicito.

35\. *Prob 4 contra Thomist.*

4\. vt rectè *Duran. in* 2. *dist.* 7. *qu.* 2. *nu.* 11. sequeretur, quòd etiam angeli beati essent in bono confirmati, propter inflexibilem ipsorum in bonum electionem. at sunt in bono confirmati per visionem beatificam, per quam facti sunt impeccabiles; non per liberam eorum electionem; nam adhuc in viâ existentes cum tali electione peccare poterant, vti de facto peccarunt mali post liberam electionem in bonum.

Conf. Confir. alioqui confirmatio in bonum reduceretur in conditionem naturæ, non in gratiam Dei, contra Damasc. 2. *fidei, c.* 3. vbi de Angelis beatis: *Nunc autem*, inquit, *immobiles sunt non naturâ, sed gratiâ.*

36\. *Prob. 5. à priori.*

5\. Nullum obiectum, in quo non apparet omnis ratio boni, potest immobilitare voluntatem creatam erga illud: nullum autem obiectum creatum est huiusmodi: igitur nulli obiecto creato potest angelica voluntas immobiliter adhærere. Maior prob. illud tantùm obiectum immobilitat voluntatem ad bonum, quod totaliter explet capacitatem ipsius; nam quamdiu expleta non est, semper manet potentia & appetitus ad vlterius, maiusque bonum. vnde quamdiu non possidet obiectum, in quo apparet vniuersa ratio boni, semper potest, eo relicto, ad aliud tendere. Cùm igitur nullum obiectum creatum possit totaliter explere capacitatem angelicæ voluntatis, nullum poterit ipsam immobilitare, cùm immobilitatio supponat voluntatis capacitatem circa bonum expletam. Excipio ab hâc ratione propriam angeli naturam, in quam etiam si finita sit voluntas, necessariò fertur ob peculiarem rationem *suprà*.

37\. *Ad argu. resp.*

Vnde ad argu. oppositæ, resp. Fulgentium, & Ansel. loqui de impotentiâ, ortâ ex defectu auxilij diuini: quo iustè negato, dæmones fiunt impotentes ad pristinam voluntatem recuperandam.

Fulgentius citatus pro opposito stat. Sic enim *ibid.* Fulgen. *Si quis sponte eam*, nempe bonam voluntatem, *perderet, suo eam deinceps arbitrio resumere non valeret: vt illius esset sanctæ cogitationis initia gratuita dono bonitatis denuo reuocandi, quibus vellet infundere, cuius fuit in ipso creationis exordio, nullis præcedentibus meritis, spiritus, & corpora, locis atque affectionibus, prout ipse sapiens voluit, congruè & mirabiliter ordinare.* Et paulò pòst. *Et de Angelis hoc disposuit, & impleuit, vt si quis eorum bonitatem voluntatis perderet, numquam eam diuino munere repararet.* Vbi impossibilitatem reparandi bonam voluntatem semel omissam in angelis, non refert ad ipsorum naturam, sed ad diuinam dispositionem. Quin spectatâ angeli naturâ, docet, faciliùs potuisse angelum quàm hominem pristinam voluntatem resumere, his verbis: *Quod si possibile esset, vt humana natura, postquam à Deo auersa, boni-*

bonitatem perdidit voluntatis, ex seipsa rursus eam habere potuisset, multo possibilius hoc natura haberet Angelica, quæ quanto minus grauatur terreni corporis pondere, tanto magis hac esset prædita facultate. Eodem modo loquitur *Ansel.*

38. *Laurent Iustinian. explicatur.*

Laue. Iustinia. explicatur de inflexibilitate non physicâ, aut morali impossibilitante, sed de morali difficultante tantùm potentiæ ad oppositum actum. De quâ etiam *S. Tho.* Fundatur autem hæc moralis inflexibilitas in eo, quòd intellectus angeli de obiecto, quod eligit, omnia à principio perfectè cognoscit sine discursu. Quò fit, vt non possit posteà per nouam aliquam rationem, quam à principio non præuiderit, facilè sententiam mutare. Quod non accidit homini, qui non omnia de obiecto, quod eligit, perfectè cognoscit à principio. Vnde aliqua ratio occurrit posteà, quæ non occurrerat à principio, propter quam eligit mutare sententiam. Atque ex hoc discrimine rectè probat *S. Tho.* cur potior ratio fuerit, vt angelus, & non homo statim post peccatum positus sit in termino.

39. *Resp. ad rationes.*

Ad rationem *S. Tho.* nego appetitum debere quoad omnia proportionari intellectui: alioqui cùm intellectus sit potentia necessaria, etiam appetitus deberet esse potentia necessaria. Cùm igitur immobilitas iudicij immediatè sequatur ad intellectum, vt potentia necessaria est, non potest in hoc, in quo ab illo discriminatur, ei proportionari.

40. *Ad 1. Conf.*

Ad 1. Confir. neg. conseq. nam hoc est proprium diuinæ voluntatis, in quam sicut nulla cadit mutabilitas, ita nullum inconstantiæ vitium. ita Damasc. *lib. 2. fidei cap.* 3. his verbis: *Est natura Angeli rationalis & intellectualis, & libera, potestate arbitrioq́; fulta, vertibilis secundum propositum. Nam omne creatum, vertibile: solum autem increatum, inuertibile.*

41. *Cur Angeli pœnitentiam non egerint.*

Ad 2. Confir. neg. antec. non .n. adæquata causa, cur angeli pecatores pœnitentiam non egerunt, egerunt autem homines, fuit, quia illi sunt inflexibilis naturæ, hi verò non: sed quia illis statim peccantibus negatum fuit auxilium ad pœnitendum, quod negatum non fuit primis hominibus. Cuius discriminis congruentia fuit, quia angelus, antequam peccet, omnia præuidet, aut præuidere potest; non homo, qui in tempore, & per discursum cognoscit.

42. *Nota Obstinatio quid sit?*

Pro explic. huius difficillimæ controu. nota. obstinatio per se formaliter importat firmam ac immobilem adhæsionem voluntatis ad malum, & quod ex hâc immobili adhæsione sequitur, impotentiam ad bonum.

Duplex immobilitas.

Bonum duplex cùm sit, morale, & supernaturale; duplex erit voluntatis immobilitas ad malum, & impotentia ad bonum. Voluntas fieri potest immobilis à malo, & impotens ad bonum, physice, & moraliter: vel per sublationem alicuius voluntas nequit simpliciter operari; vel per conditionem difficultantem tantùm voluntatem ad bonum.

His prætactis.

43. Dico 1. Voluntas dæmonum, reliquorumque damnatorum est physicè impotens ad omne bonum supernat. atque adeò physicè obstinata in malo contradictoriè illi opposito: idque ex negatione auxiliorum supernat.

Fundam.

Fundam. hæc auxilia sunt per se physicè requisita ad bonum supernat. sed hæc omnia iustè sunt in pœnam peccati negata dæmonibus; igitur hæc negatio auxiliorum est adæquata causa eorum impotentiæ ad bonum, & obstinationis in malo contradictoriè illi opposito. Maior prob, hæc auxilia sunt simpliciter necessaria ad operatines supernaturales, vt Concilia & Patres contra *Pelag.* definiunt

Ratio demonstrat.

Ratio; natura de se est physicè impotens, & improportionata ad actiones supernat.

Notandum.

Dixi, *contradictoriè*: nam ex negatione auxiliorum supernat. necessariò tantùm sequitur negatio omnis actûs supernat. non positio alicuius actûs contrariè illi oppositi. Etenim negato auxilio supernat. ad actum dilectionis supernat. non necessario sequitur odium contrariè oppositum actui dilectionis supernat. sed tantùm negatio actûs dilectionis supernat. Vnde hæc non tam dicenda est positiua, quàm negatiua obstinatio in malo, cùm non consistat in actu positiuè contrario, sed tantùm contradictoriè opposito actui supernat.

Dico. 2. Voluntas dæmonum non est physicè, 44.
aut moraliter impotens, impotentià morali simpliciter, sed secundùm quid, difficultante tantùm illam ad operandum quodcumque opus moraliter bonum; ratione cuius de facto illa numquam est bonum aliquod operatura: cuius impotentiæ causa est vehemens, & continua apprehensio omnium pœnarum, quas in vindictam peccati iustè patiuntur, præsertim amissionis sempiternæ felicitatis, cum nullâ spe eam ampliùs recuperandi.

Causa huius impotentiæ.

1. patet: nihil .n. per peccatum aut subtractum, aut additum voluntati est, ratione cuius reddita sit physicè impotens ad id, quod anteà propriis viribus poterat. 2. prob. impotentia moralis operandi simpliciter, tollit proximam libertatem ad operandum: est .n. illa quando voluntas nec habet, nec in ipsius potestate est, habere sufficientem aduertentiam oppositæ partis obiecti, ad quod fertur. sc. cùm libertas voluntatis radicaliter pendeat ab indifferentià iudicij proponentis obiectum secundùm vtramque partem, non poterit voluntas esse proximè ad operandum libera, quæ vel non habet tale iudicium obiectiuè indifferens, vel in ipsius saltem potestate non est, illud habere. At dæmonis voluntas non caret huiusmodi iudicio, cùm malè operatur: ergo non caret proximâ libertate operandi oppositum actum, aut saltem suspendendi actum malum simpliciter. Minor ostenditur: dæmon optimè cognoscit, id quod operatur esse malum, oppositum verò bonum: igitur non caret iudicio indifferente ad vtrumlibet. Confir. cùm hoc iudicium sit naturale, non est denegandum dæmoni, in quo omnia naturalia manent integra.

Conf.

Dices. Proxima libertas non solùm tollitur defe- 45.
ctu cognitionis indifferentis ad vtrumque, sed etiam ex quâcumque antecedente difficultate, naturales vires arbitrij superante. Vt patet in homine, cuius proxima libertas in operando, non solùm impeditur ex defectu cognitionis obiectiuè indifferentis, sed etiam ex quâcumque graui tentatione naturales vires humanæ voluntatis superante. Ergo proxima libertas rectè operandi dæmonis, non solùm impediri poterit defectu cognitionis indifferentis ad vtrumlibet, sed etiam ex vehementi & continua apprehensione omnium pœnarum, & odio perpetuo contra Deum.

Obiectio.

Confir. 1. libertas voluntatis creatæ non solùm consistit, vt habet obiectum sufficienter sibi applicatum, secundùm vtramque partem contrariatatis, vel contradictionis, sed etiam vt valeat illi quoad vtramque partem obiecti propositam resistere: sed quando vna pars obiecti propositi excedit naturales vires voluntatis creatæ, non valet illi voluntas quoad vtramque partem obiecti propositam resistere: ergo non liberè tunc circa tale obiectum operatur, cùm operetur determinata ad vnum, nempe ad id, cuius vis obiectiua excedit vires restitiuas voluntatis creatæ.

Confir.

2. Ideò voluntas beati non est libera in suspendendo actu amoris erga Deum, quia non valet viribus propriis resistere bonitati increatæ, illam ad sui amorem allicienti.

Conf. 2.

3. positâ quâcumque cognitione indifferente ex parte obiecti, adhuc Deus suâ virtute necessitare potest voluntatem creatam ad vnam tantùm partem obiecti propositi: ergo moralis impotentiæ operandi simpliciter non oritur ex solo defe-

ctu co-

46. *Resp. Quæ antecedenter impediant proximam libertatem operantis.* ctu cognitionis indifferentis. Nego, vllam difficultatem antecedentem totaliter ac simpliciter impedire proximam libertatem operantis, nisi vel obruat iudicium rationis, vel proponat obiectum sub omni ratione boni, aut sub omni ratione mali, vel physicè præueniat voluntatem in operando. 1. modo tollit in homine proximam libertatem vehemens tentatio inopinata, rationem præueniens, eamque impotentem reddens, vt nequeat pro eo instanti sufficienter ad malum aduertere: 2. modo libertatem tollit clara visio Dei, obiectum proponens sub omni ratione boni; nec non omissio eiusdem, quam nequit beatus liberè velle. 3. virtus diuina physicè præueniens voluntatem creatam in operando. Nullo autem ex his modis tollitur proxima libertas in dæmonibus, quò minùs liberè peccent, dum malè operantur. Non 1. modo: nam si

47. *Modus 1. non tollit proximam libertatem.* quid posset dæmonis intellectum impedire, quò minus sufficienter posset ad malum, quod operatur, aduertere, esset vehemens apprehensio pœnarum, & amissionis felicitatis æternæ, cum nulla spe ampliùs illam recuperandi; à quâ apprehensione dæmon cessare non potest. At hæc non impedit, quò minùs sufficienter valeat ad malum, quod operatur, aduertere. nam hæc apprehensio non occupat totam vim intellectricem dæmonis: quod patet à fortiori de visione beatâ, quæ fortiùs efficaciusque mouet intellectum beati ad attentionem obiecti beatifici, quàm moueat apprehensio ipsa pœnarum intellectum dæmonis ad considerationem obiecti doloriferi: & tamen, eâ non obstante, potest intellectus beati ad alia obiecta creata extra Verbum

48. *Nec secundus.* liberè attendere. Non 2. modo: nam ex apprehensione amissionis felicitatis æternæ solùm sequitur, voluntatem dæmonis necessitari ad non diligendam, sed potiùs odio habendam hanc æternæ felicitatis priuationem, vt summum malum creaturæ rationalis, quod per se malum non est; non autem ad odio habendum Deum, talis pœnæ inflictorem, quod tantùm per se malum est. Nec 3. modo:

49. *Nec tertius.* nam Deus non præuenit, sed solùm comitatur vt causa vniuersalis prima voluntatem dæmonis ad physicam entitatem peccati producendam. Nec aliquid in voluntate dæmonis antecedenter producit, ex quo necessariò sequatur vel odium sui, vel quodcumque aliud peccatum. Ex his patet ad 2. &

50. *Ad Conf. tres.* 3. confir. Ad 1. nego, vllum obiectum creatum, præter Deum clarè visum, superare physicas vires resistitiuas voluntatis creatæ. nam obiectum mouet voluntatem, vel alliciendo per suam bonitatem, vel auertendo per suam malitiam: nullum autem obiectum potest necessitare voluntatem, vel ad prosecutionem sui per amorem, vel ad auersionem per odium, nisi vel in quo nulla ratio mali, vel in quo nulla possit ratio boni saltem apparentis apprehendi. Nullum autem est obiectum, præter Deum clarè visum, eiusque priuationem, in quo non possit vel aliqua ratio mali, vel aliqua ratio boni non apprehendi. Igitur nullum est obiectum, præter Deum clarè visum, eiusque priuationem, quod possit ad sui amorem, vel odium creatam voluntatem necessitare. Semper excipio naturalem amorem sui, ortum ex intuitiuâ cognitione sui ipsius: qui licet non sit erga obiectum infinitè bonum, est tamen circa obiectû maximè proportionatû naturæ intellectuali, & nullius alterius boni impeditiuum vt *disp.* 17. *sect.* 2. At quodcumque aliud obiectum, præter Deum clarè visum, potest esse alterius boni saltem apparentis impeditiuum. Poterit igitur voluntas creata cuicumque obiecto creato, vel per apparentem bonitatem allicienti, vel per apparentem malitiam auertenti resistere: quia cùm ipsa sit capax maioris boni, quocumque apparente bono proposito, semper poterit illud respuere, eique resistere appetitu & desiderio maioris boni.

Ceterùm etsi nec physicè, nec moraliter voluntas dæmonis ad semper malè operandum necessitetur, positâ tamen vehementissimâ apprehensione pœnarum, ac naturali modo operandi ipsius, numquam de facto illa benè, sed semper malè operatura est. 51. *Apprehensio pœnarum & naturalis modus operandi,*
Nam & continua apprehensio pœnarum, quas actu patitur, facit, vt numquam Deum consideret vt benefactorem, sed vt vindicem suorum peccatorum; atque adeò vt numquam illum consideret vt obiectum diligibile sed vt obiectum odij. Quò fit, vt continuò in odium ipsius, eiusque creaturarum, vt effectus sunt Dei, prorumpat. Ex quo odio ceteræ ipsius actiones regulantur. Nec imbecillitas naturæ, omni auxilio indebito destitutæ, & connaturalis modus operandi eiusdem, quæ semper ad operandum mouetur propter aliquod emolumentum vel vtilitatis, aut delectationis, vel euitationis alicuius pœnæ, aut consecutionis alicuius præmij vel honoris, quem ex tali operatione consequi sperat, permittit vt aliquando operatura sit oppositum bonum: siquidem nullum emolumentum potest ex eo bono opere dæmon sperare, cùm iam sit in termino, in quo nec bona opera ad præmium, nec mala ad nouam pœnam essentialem imputantur. Ex alia verò parte continuò extimulatur ex acri apprehensione atrocissimorum tormentorum, & Dei perpetui vltoris suorum malorum. Hæc tantùm impotentia ad bonum, & obstinatio in malo sufficit in dæmonibus; sc. quæ ex Scripturâ, & Patribus colligitur: sed ex neutra maior, quàm quæ *suprà* explicata est colligitur, vt quæ simul stat cum dæmonis libertate ad peccandum. Ceterùm licet vtcumque dæmonis libertas ad peccandum saluari possit in causâ, & in actibus reflexis, vt *sect. præced.* negari tamen non potest, quin & meliùs, & magis ad mentem Patrum saluetur per liberam potestatem operandi malum non solùm in causâ, sed etiam in effectu ipso; nec solùm per actus reflexos, sed etiam per directos. Ex dictis sequitur, posse interdum dæmones, reliquosque damnatos aliquos actus ex genere tantùm bonos, vitiatos tamen ex circumstantiâ malâ, elicere, vt *Sapien.* 5. inducuntur damnati de præteritis peccatis pœnitentiam agentes: & *Luca* 16. diues epulo ex affectu compassionis & misericordiæ videbatur suorum fratrum salutem procurare.

52. *Impotentiam ad bonum causant.*

53. *Coroll.*

SECTIO III.

De nonnullis difficultatibus circa dæmonum obstinationem & tristitiam.

PRIMA diffic. An tristitia, quæ de amissâ beatitudine eruciat dæmones, spectet ad pœnam sensûs, an ad pœnam damni. Sumitur hic pœna sensûs, non quæ tantùm sensum corporeum lædit, sed quæ cuicumque appetitui, etiam intellectuali, contrariatur, & à *S. Tho.* 1. *p. qu.* 64. *art.* 3. *corp.* dicitur *Renisus voluntatis ad id, quod est, vel non est.* Duran. *in* 4. *dist.* 22 *qu.* 1. *nu.* 8. Rubio *in* 4. *dist.* 50. *q.* 2. Sotus *dist.* 16. *qu.* 1. *art.* 1 §. *Sed rogas,* & *dist.* 50. *artic.* 4. *concl.* 1. Molina 1. *p. q.* 64. *art.* 3. *Vasquez ibid. disp.* 242. *cap.* 2. affirmant, pertinere ad pœnam sensûs. Fundamentum pœna damni sufficienter & adæquatè discriminatur à pœnâ sensûs, per solam priuationem boni debiti, in 54. *1. Difficultas Ad appell.* *affirmant Fund.*

pœnam peccati inflictam: patet in paruulis decedentibus cum solo peccato originali, in quibus est integra & tota pœna damni, quæ consistit in priuatione beatitudinis debitæ sine vllâ tristitiâ de amissâ: si autem dolor de beatit. amissâ pertineret ad pœnam damni, non esset in illis integra pœna damni; siquidem illos non cruciat dolor de amissâ
55. beatit. Contrà verò Scotus *in*. 4. *dist*. 50. *q*. 6. § *Ad* 1. *qu*. Bannez 1. *p*. *cit*. *dub*. 1. Suarez *lib*. 8 *de* angel. *cap*. 5. *&c*. affirmant; dolorem consequentem damnum amissæ beatit. pertinere ad pœnam
56. *Assertio* 1. damni. Dico. 1. Integra pœna damni essentialiter saluatur in solâ priuatione beatit. amissæ. Hoc probat fund. prioris sent. & exemplum de paruulis, in quibus est integra pœna damni essentialiter: neque enim ad essentiam talis pœnæ necessarium est, vt illa sit positiuè nolita, seu inuoluntaria, vt *Scotus* contendit; sed sat est, vt reipsa inferat damnum ob culpam commissam, etiamsi tale damnum à reo ignoretur: vt patet in paruulis, in quibus etiamsi ipsi ignorent, verè tamen & propriè priuatio supernat. beatit. habet rationem pœnæ damni. Sicut igitur de essentiâ pœnæ, vel præmij non est, vt cognoscatur; ita nec vt de eâ quis doleat, aut
Ratio. lætetur; quia per solam priuationem debitæ beatit. sufficienter distinguitur ab opposito præmio essentiali beatit.

57. *Assertio* 2. *Dolor consequens apprehensionem proprietas*. Dico 2. dolor, qui ex apprehensione amissæ beatit. consequitur, pertinet ad eamdem pœnam damni, vt proprietas ad illam consequens. Fundam. talis dolor est consequens, & accessorius ad pœnam principalem, quæ est priuatio debitæ beatit. nec à puniente primariò intenditur: ergo non potest per se pertinere ad pœnam sensûs; nam hæc primariò intenditur ab affligente: nec sequitur vt quid accessorium ad aliam pœnam. Confir. Ita se habet tristitia in pœnâ, sicut gaudium in præmio: sed gaudium per se consequens præmium beatit. pertinet ad beatit. vt ipsius proprietas: ergo etiam tristitia per se consequens pœnam damni, pertinebit ad pœnam damni, vt ipsius proprietas.

58. 2. *Difficultas Negat*. Secunda diffic. An pœna damni sit inæqualis in dæmonibus. Negat *Rubio in* 4 *dist*. 50. *q*. 2. *art*. 2. *concl*. 2. Fundam. non potest hæc pœna esse in damnatis inæqualis, nisi ipsi fuerint ad inæquales gradus beatit. ordinati: at angeli mali ad nullum beatit. gradum, sed potiùs ad pœnam fuerunt ab æterno
Confir. à Deo ordinati Confir. si controuersia est de beatit. conferendâ; hæc neque æqualis est, neque inæqualis quia nulla beatitudo conferenda erat angelis malis: Si de beatit. possibili; omnium damnatorum beatitudines possibiles sunt æquales; quia omnes creaturæ intellectuales sunt æqualiter bea-
59. *Affirmant Fund. oppositum sent. neganti*. tificabiles. Affirmant *Scotus in* 4. *dist*. 50. *qu*. 6. §. *Ad* 1. *qu*. *Supplem*. *Gabrie*. *in* 4. *dist*. 44. *qu*. 3. *art*. 1 *not*. 2. *coral*. 2. Fundam. omnes angeli siue boni, siue mali, ad inæquales beatit. gradus fuerunt à Deo ordinati: ergo sicut qui steterunt inæquales consecuti sunt beatit. gradus; ita qui ceciderunt inæquales damni pœnas contraxerunt: nam priuati sunt iis gloriæ gradibus, quos accepissent, si stetissent: at illi inæquales fuissent in omnibus: ergo & eorum priuatio, in quâ damni pœna formaliter consistit, inæqualis est in omnibus.

60. *Assertio Fundam*. Dico; pœna damni est inæqualis in dæmonibus specie differentibus; æqualis in tantum numero discretis Fund. ex *dis*. 18. *sect*. 5. Angeli acceperunt dona gratuita iuxta quantitatem & proportionem donorum naturalium: ergo qui specie differunt, inæqualia; qui tantùm numero, æqualia dona gratuita acceperũt: ac proinde illi ad inæquales, hi ad æquales beatit. gradus ordinati fuerunt. Igitur in dæmonibus specie distinctis pœna damni est inæqualis; cùm sit priuatio inæqualium beatit. graduum, quos per inæqualia merita ab inæquali gratiâ & auxilio profecta accepissent, si stetissent. Contrà verò in dæmonibus solo numero discretis pœna damni est æqualis; cùm sit priuatio æqualium gloriæ graduum, quos per æqualia merita ab æquali gratiâ & auxilio profecta accepissent, si stetissent. Ex hâc æquali vel inæquali pœnâ damni, sequitur æqualis vel inæqualis tristitia in singulis de bono amisso. Vnde probabile est, ad acerbiorem damnatorum pœnam, vnumquemque damnatum necessariò apprehendere amissam beatit. secundùm illum intensionis gradum, secundùm quem illi contigisset, si diuinæ gratiæ cooperatus fuisset. Ad funda. *Rubio*. 61.
dist. minor: non fuerunt angeli mali ad beatit. ordinati, absolutè, concedo; sub conditione, nego. nam *Ad fund. neg*. hoc ipso, quòd acceperunt gratiam, per eam fuerunt ad gloriam ordinati, si cum acceptâ gratiâ cooperati fuissent. Et quia inæquales in naturâ cum inæquali gratiâ, per inæqualia merita ad inæquales beatit. gradus; in naturâ verò æquales cum æquali gratiâ, per æqualia merita ad æquales beatit. gradus ex diuinâ ordinatione peruenissent: ideò damnati inæqualis naturæ, inæquale beatit. damnum; æqualis verò naturæ, æquale sunt damnum consecuti. Ad *Ad conf*.
confirm. controuersia est de beatit. conferendâ, non absolutè, sed sub conditione, si cooperati fuissent cum gratiâ, quam acceperunt.

Tertia diffic. An cum summâ tristitiâ, quam dæ- 62. 3. *Diffic*.
mones patiuntur, aliquam delectationem interdum admittant. Affirmant *S. Tho*. 1. *p*. *q*. 64. *ar*. 3. *ad* 1. *& in* *Affirm*. 4. *dist*. 45 *q*. 2 *ar*. 2. *qu*. 1. *ad* 4. *Alens*. 2. *p*. *q*. 100. *me*. 4. *ar*. 1. *&* 2. *Gregor*. *in* 1. *dist*. 1. *q*. 2. *ar*. 2. *ad* 5. *con*. 2. *concl*. *Suar*. *lib*. 8. *de angel*. *c*. 15. Prob. 1. ex August. *to*. 1. *lib*. 2. *Prob. ex August*. *de Gen*. *con*. *Manich*. *cap*. 17. vbi loquens de potestate, quam in sui pœnam dæmon habet supra eos, qui diuina præcepta contemnunt, addit: *Et inde maior est, quia de hac tam infelici potestate lætatur*. 2. delecta- *Ratione*.
tio per se consequitur ad rei optatæ consecutionem: sed dæmones vehementer optant, homines iustos tentatione vincere: ergo de consecutâ victoriâ delectantur, iuxta illud: *Qui tribulant me, exultabunt, si motus fuero*. Negant vero, & probabiliùs, *Gabriel in* 63.
2. *dist* 7. *q*. *vn*. *ar*. 3. *ad* 1. *Bannez* 1 *p*. *cit*. *dub*. 2. *Molina* *Negant probabiliùs. Fundam*. *ibid*. *disp*. 3 *Vasq*. *disp*. 242. *c* 3. Fundam. summus dolor, quem de amissâ beatit. & igne, eos perpetuò cruciante patiuntur, non permittit eos, veram delectationem de re vllâ capere: nam sicut beati nullam possunt cum beatit. tristitiam; ita damnati nullam cum miseria voluptatem admittere: cùm non minùs summus dolor veram lætitiam, quàm summa voluptas verum dolorem à subiecto naturaliter repellat: vnde miraculum fuit in Christo, quòd cum summâ fruitione diuinæ essentiæ verum admiserit dolorem. Maior igitur oppositi fund. intelligenda est, quando subiectum est capax delectationis, cuiusmodi non est appetitus dæmonis, propter summum dolorem & tristitiam, quâ perpetuò cruciatur. Ceterùm *S. Tho. & August*. explicandi sunt *S. Tho. Aug. explicantur*.
causaliter, non formaliter: quia dæmones iustos vincendo consequuntur id, quod illis aptum foret delectationem parere, si aliunde capaces essent. Sicut idem Doctor S. docet, Angelos beatos compati nostris malis, non formaliter, cùm non sint compassionis capaces, sed causaliter.

Quarta. An dæmones cessare possint à pœnis, quas 64.
patiuntur. Affirmare videtur *Scotus in* 2. *dist*. 7. *q*. *vn*. 4. *Diffic*.
§. *Restat nunc*, *& in repor*. *q*. 3. oppositũ tamen docet *in* 4. *dist*. 44 *q*. 2. §. *De* 2. *ad* 2. Quæ sent. cõmunis procul

dubio

dubio vera est, ex iis Scriptur. quæ testantur, pœnam damnatorum esse perpetuam, & numquam extinguendam, *Matth.* 25. *Marci* 9. *Isaiæ* 66. *Vermis eorum non morietur, & ignis non extinguetur.* Fundam. alioqui possent damnati contra diuinum decretum ab omni pœnâ afflictiuâ se liberare. nam apprehensio, & tristitia de beatit. amissâ, in quibus eorum pœna principaliter consistit, non pendet à liberâ voluntate ipsorum, sed à Deo, medio igne tartareo, quo vt instrumento obedientiali Deus physicè præuenit eorum intellectus & voluntates ad huiusmodi pœnarum apprehensionem, & tristitiam efficiendam.

Negatiua sent. verior & communior.

65. *5. Difficultas Affirmat.* Quinta, An peccata, quæ in statu damnationis dæmones committunt, imputentur illis ad pœnam. Affirmat Richar. *in* 2. *dist.* 7. *art.* 2. *qu.* 2. vbi docet, omnia peccata, quæ dæmones committunt vsque ad diem iudicii imputari illis ad pœnam, secus post diem iudicij, post quem nullus actus malus à dæmone commissus punietur nouâ pœnâ, sed ipse actus erit dæmoni pœna. Verum contraria sent. est commun.

66. *Opposita sent. communior. Fund.* Fundam. sunt in termino, in quo ex diuinâ lege nulla debetur illis noua pœna essentialis, sicut nec beatis nouum præmium essentiale, sed tantùm pœna, aut præmium accidentale. Est autem hæc pona accid. ipsa tristitia, quam secum adfert peccatum, quatenus suâ naturâ est dissonum naturæ rationali. Sicut præmium accidentale, quod ex liberis actibus honestis percipiunt beati, est delectatio & iucunditas, quam secum adfert actio studiosa, quatenus naturæ rationali consona est.

67. *6 Difficultas Respondetur affirmatiuè.* Sexta; An dæmones sint certi de æternitate suæ damnationis? Resp. affirmatiuè: tum quia dæmones & reliqui damnati certi sunt, se esse omni auxilio supernat. priuatos, sine quo certò sciunt; se veram pœnitentiam agere non posse; nec sine verâ pœnitentia peccatum remitti; perseuerante peccato perseuerare cum ipso pœnæ reatum: ergo à primo ad vltimum certi sunt damnati de æternitate suæ damnationis: tum quia hæc pœnarum æternitas fuit angelis malis intimata cum ipsâ damnationis sent. quando fuerunt è cælo expulsi; ex illis *Matth.* 25. *Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & Angelis eius.* iisdem quippe verbis & intimatur sententia æternę damnationis hominibus, & insinuatur æterna pœna dæmonum, cùm eodem tartareo igni vtriq; declarentur æternùm cruciandi. Quam damnationis æternitatem probabile est, dæmones reliquosque damnatos actu semper ac necessariò considerare, cùm talis consideratio pendeat ab igne tartareo, vt instrumento Dei cum ipsorum intellectu actiuè concurrente.

68. *7. Difficultas Resp. affirmat.* Septima; An dæmones sint capaces præcepti de non malè operando. Resp. affirmatiuè: ratio; præceptum dari potest de actibus liberis: cùm autem probatum sit, dæmones liberè suos actus malos operati, possunt habere præceptum, ne malè operentur. Dices. Non est homo capax præcepti de vitandis omnibus venialibus: ergo nec dæmon de vitandis omnibus mortalibus. nam maiorem difficultatem habet dæmon ad vitanda omnia mortalia, quàm homo viator cum ordinario auxilio gratiæ ad vitanda omnia venialia: sed propter maximam difficultatem, quam habet homo ad vitanda omnia venialia, non est capax præcepti. ergo nec dæmon ad vitanda omnia mortalia.

69. *Respondeo.* Resp. dist. antec. non est homo capax præcepti vitandi omnia venialia ex genere, nego; non est capax præcepti vitandi omnia venialia ex surreptione, concedo. Quare neg. conseq. nam mortalia dæmonis comparantur venialibus, quæ ab homine committuntur

ex genere, non ex surreptione. nam dæmon semper habet, vel saltem habere potest perfectam aduertentiam ad malum, quod operatur; quam non semper habet, vel habere potest homo, cuius iudicium; ad perfectam libertatem requisitum, sæpè obruitur à sensu rationem præueniente. Quòd si aliqua peccata ex surreptione committit dæmon, de illis vitandis non posset habere præceptum. Vnde nego, hominem esse incapacem præcepti vitandi venialia propter difficultatem, sed propter imperfectionem aduertentiæ, quæ non semper est in ipsius liberâ potestate. At dæmon esto magnam habeat difficultatem vitandi peccata, semper tamen habet, vel habere potest perfectam aduertentiam de illorum malitiâ. *Ad prob. conseq.*

Octaua; An in dæmones cadat obliuio. Affirmant *Bonau. in* 2. *dist.* 7. *p.* 2. *art.* 1. *qu.* 2. *Richar. art.* 3. *qu.* 1. de obliuione actuali, negant de habituali. Fundam. obliuio habitualis consistit in corruptione speciei actûs præteriti; actualis in inconsideratione obiecti debiti: sed dæmones nullas species, quas semel habuerunt, amittunt; cùm tamen sæpè essent considerare, quæ deberent, cuiusmodi sunt beneficia à Deo accepta: ergo non habent obliuionem habitualem, habent tamen actualem. 70. *8. Difficultas.*

Dico: nulla obliuio, nec habitualis, nec actualis propriè dicta cadit in dæmones. Fundam. obliuio non est voluntaria, sed inuoluntaria obiecti incogitantia. non enim obliuisci dicimur, cùm voluntariè nolumus, quæ tamen possemus, aut etiam deberemus, cogitare: sed cùm volumus, & defectu memoriæ non valemus cogitare. Dæmones autem etsi multa voluntariè non considerant, quæ possent & deberent, numquam tamen defectu memoriæ semel habitæ impediuntur à consideratione rei, quam ipsi nolunt considerare. quia cùm ipsi sint in continuâ consideratione propriæ naturæ, in quâ conseruantur omnes species actuum præteritorum, sine vllâ difficultate possent, si vellent, intellectum applicare ad quamcumque speciem præteriti actûs cogitandam, eâque mediante ad actum vel obiectum, aliàs cogitatum, recogitandum. 71. *Verius nullam habere obliuionem. Ratio.*

SECTIO IV.

Quo pacto dæmones torqueantur ab igne corporeo?

CERTUM est, dæmones torqueri ab igne corporeo: ex *Matth.* 25. *Discedite à me maledicti in ignem æternum, paratum diabolo, & Angelis eius;* nempe ad cruciandum, iuxta illud *Lucæ* 16. *Crucior in hâc flammâ.* Quam veritatem *Mayro. in* 4. *dist.* 49. *qu.* 2. putat esse *de fide.* Accedit auctoritas Patrum & *Scholast.* id de vero igne interpretantium. Origines *hom.* 9. *in Diuersos fine: Gehennæ ignis cùm sit corporeus, & in se missos reprobos corporaliter exurit. Nec studio humano succenditur, nec lignis nutritur, sed creatus semel durat inextinguibilis; & succensione non indiget, & ardore non caret.* Basilius *orat.* 23. *de futuro iud. initio: Mente agita ignem illum, qui in tenebris non lucet: vrendi quidem facultate præditus est, at luce caret* Aug. *lib.* 21. *de ciuit. c.* 10. *infrà* Gregorius *l.* 4 *c.* 29. *Tereni spiritum per ignem dicimus, vt in tormento ignis videndo, atque sentiendo puniatur. Ignem namque eo ipso patitur, quod videt: & quia cremari se aspicit, crematur.* 72. *Mayronius putat esse de fide. Origines. Basilius. Augustinus. Gregorius.*

Sicq́; fit vt res corporea incorpoream exurat, dum ex igne visibili ardor ac dolor inuisibilis trahitur: vt per ignem corporeum mens incorporea, etiam incorporea flamma cruciatur. Et ne docere videretur, solâ apprehensione ignem infernalem rebelles spiritus cruciare, addit: *Quamuis colligere ex dictis Euangelicis possumus, quia incendium anima non solùm videndo, sed etiam experiendo patiatur.* Confirmat exemplo epulonis, qui in inferno existens fatebatur, se infernali flammâ cruciari.

Laurent. Iustinian. Laur. *Iustini de casto connub. cap. 16. post init. Ignis est ibi corporeus, inextinguibilis, carens necessitate fomenti materialis, diuina tamen virtute corpora concremans, spiritus autem non calefaciens, sed crucians. Lucet quidem ad pœnam, minimè tamen ad consolationem.*

73. *Aliqui ignem metaphoricè explicant.* Non desunt tamen Patres, qui ignem inferni metaphoricè interpretantur pro dolore & tristitiâ spirituali, quâ dæmones anguntur ex amissione æternæ felicitatis. Ita *Ambros. in 14. cap. Lucæ fine. Hieron. in 65. cap. Isaiæ Isti fumus erunt,* &c. inclinat *Damasc. lib. 4. fidei cap. vlt.* dum negat, ignem inferni esse materialem: vt probabile refert *August. l. 21. de ciuit. cap. 9.* Verùm hæc sent. à *Schol.* & reliquis Patrib. non admittitur, nisi à *Duran. in 4. dist. 44. qu. 11. num. 9* qui solùm per quamdam similitudinem, & adaptationem docet, spiritus torqueri ab igne, quatenus eorum tristitia, quam ex amissione beatit. concipiunt, explicatur per ignem, qui est omnium elementorum maximè actiuus, ac sensus afflictiuus.

74. *Disputatur à Patrib.* An ignis gehennalis sit eiusdem speciei & naturæ cum nostrate? Affirmatiua pars communiter docetur: quia verba Scripturæ sunt propriè explicanda, vbi nullum sequitur absurdum. *Explicantur Patres.* Vnde si interdum Patres id videntur negare, aut dubitare, vt *cit. Damasc. &c.* explicandi sunt, aut de effectu, quem ignis ille causat in substantias spirituales; aut vocant illum immaterialem, ex eo quòd duraturus sit æterno tempore, absque pabulo, ad instar rei spiritualis. *Cur ignis assumptus.* Ratio autem, cur Deus voluerit ignem potiùs, quàm quodlibet aliud elementum ad torquendos spiritus assumere, ea est; quia posito quòd Deus assumere voluerit ignem, vt magis aptum instrumentum ad concremanda corpora hominum damnatorum, eodem etiam decreuit cruciari spiritus.

75. *Difficultas. Ratio dubit.* Quare sola Schol. concertatio superest de modo, quo possit ignis corporeus spiritus torquere. Ratio dub. ignis torquet sensum, mediâ qualitate doloriferâ corrumpente proprium temperamentum sensûs, cuius capax non est spiritus: cùm nec capax sit qualitatis corporeæ, qualem immittere potest ignis; nec per eam priuari possit aliquâ qualitate perfectiuâ proprij esse. Propter hanc difficult. multi censent, nullam huius rei reddi posse rationem, auct. *August.* contenti 21. *de ciuit. cap. 10.* vbi docet *Miris, veris tamen modis posse incorporeos spiritus pœna corporalis ignis affligi, accipientes ex ignibus pœnam; non dantes ignibus vitam.* Ceteri in varias abiêre sent.

76. *1. Sent. Sed displicet.* Prima fit *Henrici quodlib. 8. qu. 34. fine,* affirmantis, Deum imprimere spiritui qualitatem, quâ capax fiat ignei ardoris formaliter crucianti. Sed contrà: Si incorporea est hæc qualitas, adhuc eâ positâ, manet spiritus incapax alterationis corporeæ ab igne prouenientis. Si corporea; eadem ratio est de ipsâ, ac de qualitate ab igne causandâ. 2. esto per qualitatem additam fieret spiritus capax calefactionis corporeæ, non tamen propter hoc capax fieret doloris & sensationis corporeæ: nam hæc essentialiter supponunt temperamentum corporeum, cuius destructiua est qualitas dolorifera, ab obiecto nociuo immissa. Esto igitur in dæmone reciperetur calefactio, quia tamen illa nulli temperamento, aut qualitati conseruatiuæ propriæ substantiæ dæmonis aduersaretur, non posset esse doloris obiectum; quia hoc est qualitas dolorifera sensu percepta.

77. *2. Sent.* Secunda *Bacho. in 4. disp. 46. art. 2.* docentis, ignem inferni realiter torquere spiritus per calorem spiritualem in ipso existentem; nam sicut anima rationalis integratur ex gradu spirituali & corporeo; ita forma accidentalis caloris ex virtute materiali, & spirituali; aut certè potest Deus imprimere igni huiusmodi potentiam spiritualem, quæ spiritualiter agat in spiritum. Sed contrà: falsum est, calorem constare ex gradu materiali & spirituali: sicut nec anima rationalis, quæ virtualiter tantùm, non formaliter continet gradum corporeum. 2. esto Deus imprimat igni vim actiuam spiritualem; adhuc non apparet, quo pacto possit ignis per huiusmodi virtutem spiritum torquere; cùm per illam non possit, nisi qualitatem aliquam spiritualem in spiritu causare, quæ vt possit illi esse tristitiæ obiectum, deberet esse corruptiua alicuius qualitatis perfectiuæ, quod hactenus ab ipso probatum non est.

78. *3. Sent.* Tertia asserit, dæmones torqueri ab igne, quatenus illum apprehendunt vt sibi noxium. Tribuitur *Auicen. 9. Met. cap. vlt.* Et prob. 1. ex Gregorio *cit.* qui docet, spiritum torqueri ab igne videndo tantùm & aspiciendo. 2. Potest dæmon simplici complacentiâ gaudere de re impossibili, apprehensâ vt possibili: ergo simplici displicentiâ tristari poterit de re impossibili, apprehensâ vt possibili: ergo poterit tristari de igne, apprehenso vt noxio, etiamsi reipsâ sibi noxius non sit. *Sed refellitur.* Sed contrà: dæmon non posset tristari de igne vt sibi noxio, nisi apprehenderet illum vt disconuenientem propriæ naturæ; non absolutè, quia talis error nequit cadere in intellectum angeli, qui per peccatum non amisit naturalem scientiam de rebus naturalibus? Nec noxio ex hypothesi; nam non est satis ad explicandam acerbissimam pœnam ignis, quæ vt à Scripturâ & Patribus describitur, plus aliquid significat, quàm simplicem dumtaxat displicentiam de igne apprehenso vt noxio tantùm ex hypothesi. *Conf.* Confir. vt rectè ex *August.* arguit *Mayro. in 4. dist. 49. qu. 2.* non potest aliquis esse fictè ac falsò miser, sicut nec fictè ac falsò beatus: esset autem dæmon fictè ac falsò miser, si tantùm falsâ apprehensione torqueretur.

79. Ad auct. *Gregorij* resp. cum se satis explicuisse, dum *ibid.* subdidit, *Incendium anima non solùm videndo, sed etiam experiendo patitur.* Ad 2. patet.

80. *4. Sent. Soti, Valentia, Albertini.* Quarta *Soti in 4. dist. 50. qu. vn. art. 2.* quam sequitur *Valen. 1. p. qu. sua 15. pu. 3. Albertinus corol. 4. ex principio 2. philos.* opinantis, ignem torquere spiritus, quia efficit in illis tristitiam, quam effecturus est in animabus corporibus coniunctis. Quod non aliunde probat, nisi quia hoc habet ignis ille tartareus vt instrumentum Dei, vt talem possit tristitiam efficere tam in dæmones, quàm in animas, qualem effecturus est in animas corporibus coniunctas. *Sed refutatur.* Sed contrà: 1. implicat, eamdem tristitiam ignem causare in animâ separatâ, quam causat in coniunctâ, medio dolore sensibili nam tristitia, quæ est in coniunctâ, habet pro obiecto noxium præsens, sensatione perceptum; tristitia, quæ est in separatâ, habet pro obiecto noxium absens, futurâ sensatione percipiendum. Quare differt sicut dolor, qui versatur circa malum præsens, & timor, qui versatur circa malum absens. 2. esto possit anima separata elicere actum tristitiæ de combustione futurâ, quem elicitura est de combustione præsenti; adhuc nequit eum elicere dæmon, quia nequit dæmon apprehendere combustionem ignis vt sibi noxiam, cùm non sit combustionis capax. Dæmon autem nequit tristari, nisi de obiecto apprehenso vt sibi noxio:

noxio: nequit autem apprehendere obiectum vt sibi noxium, quod reipsa noxium non est, cùm nequeat in rebus naturalibus euidenter errare. Dicere autem, quòd talem apprehensionem imprimat Deus, repugnat summæ eius veracitati.

81. 5. Sent. Quinta docet, ignem torquere spiritus obedientialiter, producendo in illis qualitatem spiritualem, fœdantem eorum substantias: ex qua deturpatione dæmones maximam concipiunt tristitiam, apprehendentes illam vt disconuenientem propriæ naturæ. Hanc sequitur *Suar. lib. 8. de angel. cap. 14.* probabilem putat *Zumel 1. p. q. 64. ar. 4. q. 3. concl. 1.* refert & impugnat *Duran. in 4. dist. 44. q. 11. & Bannez 1. p. cit. dub. 3.* Fundam. hæc optimè explicat, quo pacto spiritus verè & realiter, & non tantùm fictè & per apprehensionem torqueatur ab igne corporeo. Nam vt anima coniuncta corpori patitur ab igne, quatenus ignis vrendo corpus causat qualitatem doloriferam in sensu, proprij temperamenti corruptiuam, quæ sensatione percepta est obiectum doloris existentis in appetitu sensitiuo: ita ignis tartareus, vt instrumentum Dei torquet dæmones, causando in illis qualitatem spiritualem, eorum naturæ disconuenientem, quæ vt impressa propriæ substantiæ, est obiectum tristitiæ, & doloris spiritualis existentis in appetitu intellectuali ipsorum: dicique potest qualitas dolorifera, quia est obiectum doloris spiritualis non minùs, quàm qualitas corporea recepta in organo tactûs, est obiectum doloris sensitiui existentis in appetitu animalis. Sed contrà; vt optimè

82. Opinio à Durando impugnatur. *cit. Durand.* vt qualitas aliqua sit afflictiua, debet esse abiectiua seu destructiua formæ conuenientis subiecto: at non apparet, quam formam conuenientem substantiæ angelicæ destruat hæc qualitas. Nam hæc per aduersi immediatè recipitur in substantia angeli: hæc autem non potest minui in se, cùm sit indiuisibilis; nec ratione alicuius habitûs, vel actûs; nam hi immediatè recipiuntur in potentiis. Maior prob. nulla qualitas est formaliter disconueniens ratione receptionis præcisè, sed ratione expulsionis formæ subiecto conuenientis; sc. nisi quæ illam à proprio & connaturali statu ac dispositione deturbat. Respondet *Suarez 1 neg. minor.* nam posset dici, quòd hæc qualitas opponatur gratiæ, saltem moraliter, & secundùm congruentem rerum ordinem.

83. Responsio Suarez. 2. neg. maior. nam licet in alteratione materiali qualitas dolorifera non fiat sine abiectione seu expulsione qualitatis oppositæ, tamen dolor non solùm est de priuatione formæ conuenientis subiecto, sed etiam de qualitate dolorifera positiuè inhærente, & præternaturaliter afficiente corpus: ergo etiamsi in alteratione spirituali nulla abiiciatur forma conueniens subiecto, adhuc positiua qualitas præternaturaliter inhærens, & afficiens substantiam, potest esse sufficiens obiectum tristitiæ.

84. Sed refellitur primum. Sed contra 1. nihil opponi potest gratiæ, nisi quod opponitur amicitiæ Dei; nulla autem qualitas à Deo producta opponi potest amicitiæ erga ipsum. Maior prob gratia ex *Trident. sess. 6. cap. 7.* est amicitia creaturæ erga Deum: ergo nihil potest illi formaliter opponi, nisi quod disponit ad inimicitiam cum Deo. Confirm. gratia est quædam participatio diuinæ naturæ: ergo qualitas, quæ opponitur gratiæ, aliquo modo opponitur naturæ diuinæ: repugnat autem, Deum producere qualitatem suæ naturæ oppositam. Quia solum peccatum opponitur naturæ diuinæ, eiusq; amicitiæ, cùm omne aliud ens sit aliqua participatio naturæ diuinæ: implicat autem, Deum producere peccatum: ergo. Contra 2.

85. Contra secundum. in sent. *Suarez*, quamdiu qualitas non apprehenditur vt priuatiua propriæ dispositionis, non apprehenditur vt disconueniens propriæ naturæ: nã nõ apprehẽditur vt deiectiua naturæ à suo cõnaturali statu; non .n. natura à suo connaturali statu deiicitur per formæ receptionem, sed per priuationem propriæ perfectionis. Confirm. Repugnat, dari qualitatem naturalem, quæ non sit alicui subiecto connaturalis. Nulla datur qualitas naturalis, quæ non sit alicui subiecto connaturalis. At non potest hæc qualitas alteri subiecto, quàm spirituali esse connaturalis; cùm nequeat accidens spirituale esse connaturale subiecto corporeo. Ergo falsum est, huiusmodi qualitatem esse præternaturalem substantiæ angelicæ. Maior est *Suarez 1. 2. de malitia pecc. disp. 7. sect. 3. n. 9. & in metaph. disp. 11. sect. 1. n. 11. & 12.* vbi ait, non posse dari qualitatem, quæ alicui subiecto, connaturalis non sit; nec aliquam formam, quæ solùm ratione suæ entitatis positiuæ sit mala alteri: sed in tantum docet, esse malam alteri, in quantum priuat illud aliquâ bonitate, aut perfectione debitâ.

86. 6. Sent. Sexta docet, ignem corporeum torquere spiritus, vel per modum carceris detinentis illos in certo loco, ne pro ipsorum libito vbique vagari possint; vel per modum obiecti determinantis illos ad continuam considerationem sui, ne expeditè valeant ad alia obiecta cogitanda conuerti: *S. Thom. 1. p. q. 64. ar. 4. præcipuè in argum. Sed contra, & ad 3. & 4. con. gen. c. 90. Scoti in 4. dist. 44. q. 2. §. De 2.* & communis *Scholast. in 4 dist. 44.* Hæc ratio est vera, sed insufficiens: addendum censeo, ignem inferni, torquere spiritus, iugiter concurrendo vt instrumentum diuinæ iustitiæ ad actum tristitiæ, quam dæmones conceperunt de amissa beatitudine, illum in endendo vltra gradum, quem ipsi naturaliter intenderent. Addendum quid? Prima pars prob. ignis apprehensus vt carcer in pœnam patrati criminis à supremo iudice constitutus, non potest non vehementer cruciare dæmones, qui ob nimiam excellentiam naturæ, & innatum libertatis amorem, maximè tristatur, quòd in pœnam suorum delictorum, tam vilem in locum, ac abiectum elementum, velut in carcerem perpetuò detrudantur, vt non eâ, quâ possent, valeant libertate frui. Indicat hoc desiderium petitio illa, quâ

87. Prob. 1. pars. *Lucæ 8.* dæmones Christum *rogabant, ne illis imperaret, vt in abyssum irent*, ne ibi carceris pœnâ punirentur, vt multi SS Patres colligunt ex *Matt. 8. Quid nobis, & tibi,* IESV *fili Dei: venisti huc ante tempus torquere nos?* hoc est ante vltimi iudicij diem, in quo omnes dæmones, qui nunc permittuntur ad exercitium electorum in hoc aëre vagari, in infernum detrudentur, vt in perpetuum carcerem, iuxta illud *Iudæ: Angelos, qui non seruauerunt suum principatum, in iudicium magni diei vinculis æternis sub caligine reseruauit.* Magna item pœna est, non posse dæmones, propter necessariam apprehensionem ignis diuinæ iustitiæ vindicis, ad alia obiecta expeditè conuerti. Dixi, *expeditè*: nam simpliciter possunt ad alia obiecta conuerti, non tamen cum ea intensione, quâ possent, si à necessaria apprehensione ignis non detinerentur, à qua nequeunt se dæmones liberare, cùm necessariò adstringantur ab igne, effectiuè concurrente ad necessariam apprehensionem ipsorum. *Quæ pœna tantò*, inquit Scotus, *est molestior priore, quantò est potentiæ nobilioris, qualis est intellectus, retardatiua.* Dices. Hoc genus pœnæ non saluat 1.

88. Obiicitur. cur potiùs igne, quàm alio elemento vtatur Deus in vindictam angelicæ superbiæ. 2. non saluat inæqualitatem pœnæ pro vniuscuiusque delicti grauitate; nam eâdem pœnâ carceris puniuntur omnes. Resp posito quòd ignis sit futurum instrumentum ad cremanda corpora hominum damnatorum, congruentius fuit, vt ad hoc etiam munus assumeretur. Resp. saluari primum. 2. adhuc positâ eâdem materiali pœ- Secundum.

næ carceris, potest pœna esse inæqualis per respectum ad nobiliores, vel ignobiliores personas, quæ patiuntur. Probabile .n. est, quò angeli fuerunt natura præstantiores, eò grauiùs peccasse: quia peccauerunt: ex maiore notitia obiecti; & intensiùs: sed quò personæ sunt digniores, eò magis sentiunt eamdem pœnam carceris, vt patet in hominibus.

89. *Secunda pars prob.* Quòd hæc ratio sit insufficiens, prob. plus aliquid indicant Scripturæ & Patres, quàm solam localem, aut intentionalem detentionem in igne infernali, *Luc. 16. Crucior in hac flamma*; quod procul dubio plus aliquid innuit, quàm solam detentionem. Præterea Patres pœnas ignis purgatorij præferunt quibuscumque pœnis huius vitæ. Si autem tantùm cō sisterent in locali, vel intentionali detentione animarum, non excederent dolorem, quem Martyres ex incendio ignis in hac vita perpessi sunt; cùm longè maior sit dolor, quem ex combustione corporis anima patitur, quàm ex alligatione ignis localiter detinentis. Vnde vlteriùs sequeretur, acriùs torquendas esse animas post diem iudicij, quàm dæmones: nam animæ non solùm cruciabuntur igne, localiter ac intentionaliter detinente, sed etiam realiter corpora damnatorum hominum comburente.

90. *Quid addendum?* Tertia pars prob. posito quòd ignis acriùs debeat, quàm per modum carceris, spiritus torquere, non apparet alius verosimilior modus, quàm obedientialiter concurrendo ad eorum tristitiam, quâ de amissa beatit. perpetuò cruciantur. Nam hæc est maxima pœna, quam damnati patiuntur, præ cuius acerbitate, vel ipsam gehennam nihil esse ducit *Chrysost. hom. 13. ad Philipp.* sc. quantò bonū quo hæc pœna damnatū priuat, est maius, tantò acerbior est tristitia, quæ ex ea priuatione hauritur. Ergo ignis augendo hanc pœnam, vt vindex est diuinæ offensæ, mirum in modum rebelles spiritus cruciat. Cruciat autem illos intendendo ac augendo apprehensionem ac tristitiam felicitatis amissæ, vltra gradum, quem quisque naturaliter eliceret; & hoc iuxta delicti grauitatem, quod quisque commisit. Quò fit vt eadem tristitia, quatenus connaturaliter sequitur ad bonum amissum, spectet ad pœnam damni; quatenus verò eadem obedientialiter intēditur ab igne tartareo, spectet ad pœnam sensûs, ad quam per se, & ex primaria intentione diuina talis tristitiæ augmentum ordinatur; vt Gregorius *cit.* dixit: *Res corporea incorpoream exurit, dum ex igne visibili ardor ac dolor inuisibilis trahitur: vt per ignem corporeum mens incorporea etiam incorporeâ flammâ crucietur.*

Tristitia in dæmonibus spectat ad pœnam damni, & sensus.

91. *Confirm.* Cōfir. hic modus saluat necessitatem, quâ damnati coguntur de amissâ felicitate semper cogitare; nec non proportionem seruat cum præmio supernat. beatit. Quia non est in potestate damnati impedire actionē ignis obedientialiter cōcurrentis ad apprehensionem, tristitiamve de amissa felicitate æterna: & sicut Deus ad præmiandos beatos vtitur lumine gloriæ vt instrumento cōnaturali, & intellectu ac voluntate eorumdem, vt instrumento obedientiali ad præmium æternandum; ita è conuerso, ad puniendos damnatos vtitur igne tartareo vt instrumento obedientiali, & intellectu ac voluntate eorumdem vt instrumento connaturali ad eorum miseriam perpetuandam. Et sicut non est in potestate beati, ab actu beatifico cessare: ita nec est in potestate damnati, vel ad punctum temporis ab actu pœnali se liberare.

Saluantur duo.

92. *Obiic. et 1.* Obiicies 1. Apprehensio & tristitia sunt actus vitales: actus autem vitales nequeunt ab extrinseco principio fieri: igitur nequeunt apprehensio & tristitia in damnatis ab extrinseco igne tartareo produci. *Resp.* Resp. dist. minor. nequeunt actus vitales fieri ab extrinseco principio totaliter, concedo; partialiter, nego: constat in actibus vitalibus intellectûs & voluntatis, ad quos præter principia vitalia intellectûs & voluntatis, effectiuè ad eorum actus cōcurrūt species & habitus. Non .n. contra rationē actus vitalis est, vt ad illum effectiuè concurrat principium extrinsecum, sed vt ad illum non concurrat principiū intrinsecū vitæ: cùm .n. de ratione actus vitalis cognitiui ac appetitiui sit, vt per eum principium vitæ actiuè tendat in suum obiectum, repugnat, illum totaliter produci à principio extrinseco.

Obiic. 2. Repugnat, Deū vt causam particularem producere id, ex quo infallibiliter sequitur odiū sui: sed ex apprehensione pœnarum inferni, earumque tristitiâ infallibiliter sequitur in dānatis odiū Dei: igitur. Resp. dist. maior. repugnat, Deum vt causam particularem producere id, ex quo infallibilitate antecedente, & ex natura sua sequitur odiū Dei, concedo; ex quo infallibilitate tantùm consequenti, & ex libera determinatione voluntatis creatæ, nego: ex apprehensione autem & tristitiâ pœnarū infernalium non sequitur odium Dei infallibilitate antecedente; nam, adhuc eâ positâ, posset vi libertatis creatæ non sequi odium Dei, sed tantùm infallibilitate consequenti ex libera determinatione voluntatis creatæ. 93. *Obiicies 2.* *Resp.*

Supersunt aliquæ diffic. Prima. In quo essentialiter consistat dæmonum, reliquorumque damnatorum infelicitas. Respondent *Thomistæ* in apprehensione pœnarum: contrà *Scotistæ*, in tristitia, seu nolitione pœnarum, qui est actus voluntatis. Fundam. vtriusque sent. contrariorum eadem est ratio. At in sent. *Thomist.* beatitudo consistit in apprehensione obiecti beatifici; in sent. *Scotist.* in actu voluntatis: ergo eadem erit ratio de opposita infelicitate. In sent. mea, sicut beatitudo essentialiter consistit in vtroque actu visionis & amoris Dei, vt *seq. to.* ita & opposita infelicitas in vtroque actu apprehensionis & tristitiæ de obiecto beatifico amisso. 94. *Prima difficultas.*

Secunda. An infelicitas diuinitus esse queat cum visione & amore beatifico. Affirmat *Mayro. in 4. dist. 49. q. 2 fine.* Verùm opposita sent. verior est. Fundam. infelicitas damnatorum essentialiter includit apprehensionem amissionis felicitatis æternæ: repugnat igitur, vt quis actu fruatur Deo, & simul apprehensionem habeat amissionis felicitatis æternæ. Nisi quis dicat, posse quempiam frui Deo ad tempus, & simul habere apprehensionem futuræ amissionis felicitatis æternæ. Tunc enim iste simpliciter esset infelix ex apprehensione futuræ amissionis felicitatis æternæ, & simul actu frueretur Deo, vi præsentis visionis & amoris beatifici. Quo pacto non infitior, ista duo diuinitùs simul cohærere posse. Cæterùm an hic dicendus esset infelix, non arbitror: nam suprema infelicitas, qualis est damnatorum, excludit actualem possessionem summi boni: nec tamen dicendus foret beatus, quia beatitudo requirit æternitatem eiusdem beatit. vt *seq. to.* 95. *2. Difficultas.* *Fundam. verius.*

Hæc habui, ô Beatissimi Spiritus, quæ de vobis, vestrisque tam natiuis, quàm infusis donis, dotibusque diuturna lucubratione præmeditata, assiduâ Patrum & Scholast. lectione obseruata, publicis priuatisque doctissimorum virorum disputationibus discussa, ederem. Vos, si quid verè rectèque dictum in iis agnoscitis, Deo, & vobis, quorum patrocinio hic labor à me susceptus est, adscribite. Si quid verò falsum, si quid minus cautè rectèque prolatū est, meæ ignorantiæ ac imbecillitati imputatote. Vnū à vobis pro hoc qualicumque in vos impenso labore efflagito, vestrū apud Cæleste Numen patrocinium. 96. *Apostrophe ad Angelos beatos.*

FINIS.

IN

INDEX

DISPVTATIONVM ET SECTIONVM

HVIVS TOMI SECVNDI.

ERRATA TOMI II.

Disp.	num.	versu.	lege
1.	4.	9.	gradus
	31.	26.	infima
2.	250.	antepenul.	non se habet vt pars subiectiua
9.	41.	penult.	primo modo monet
	184.	2.	tam veterum
	189.	8.	in quo Leo.

APPROBATIO.

TOmus iste secundus CVRSVS THEOLOGICI R. P. FRANCISCI AMICI Societatis IESV Magni Theologi, vt multigena eruditione plenus vtiliter recudetur. Actum Duaci 4. Aug. an. 1640.

FRANCISCVS SILVIVS *S. Theol. D. & eiusd. Regius ac ordin. Professor.*

APPROBATIO.

DOctissimi ac Reuerendi Patris FRANCISCI AMICI Societatis IESV Theologi Cōmentaria, De Naturâ Angelorum eorumque proprietatibus, docta sunt & curiosa, varijsque conceptibus subtilibus dotata; cedent ad honorem eorum, quorum ministerio hæreditatem speramus salutis, si lucem videant. Actum Antuerpiæ 24. Febr. 1637.

Gaspar Estrix Canonicus & Plebanus ac librorum Censor. Antuerp.

INDEX

INDEX LOCVPLETISSIMVS OMNIVM, QVÆ IN HOC TOMO II. CONTINENTVR.

Prior numerus Disputationem; posterior, vel qui solus est, eiusdem Disput. numeros, designat.

In

Anima.

Annihilatio, Antichristus.

Compositio, Conatus, Concursus.

Creatio, Creatura.

Ex eo

Licet

Ignis

Instrumentum.

Intellectus, Intellectio, Intentionale.

Lex, Libertas.

Liber-

Modus, Motus.

Quali-

Substan-

FINIS.

